

अतक जातक

बोधिसत्त्वया बाखँ
(पालि जातक अट्टकथा नेपाल भाषाय)

निगूगु भाग

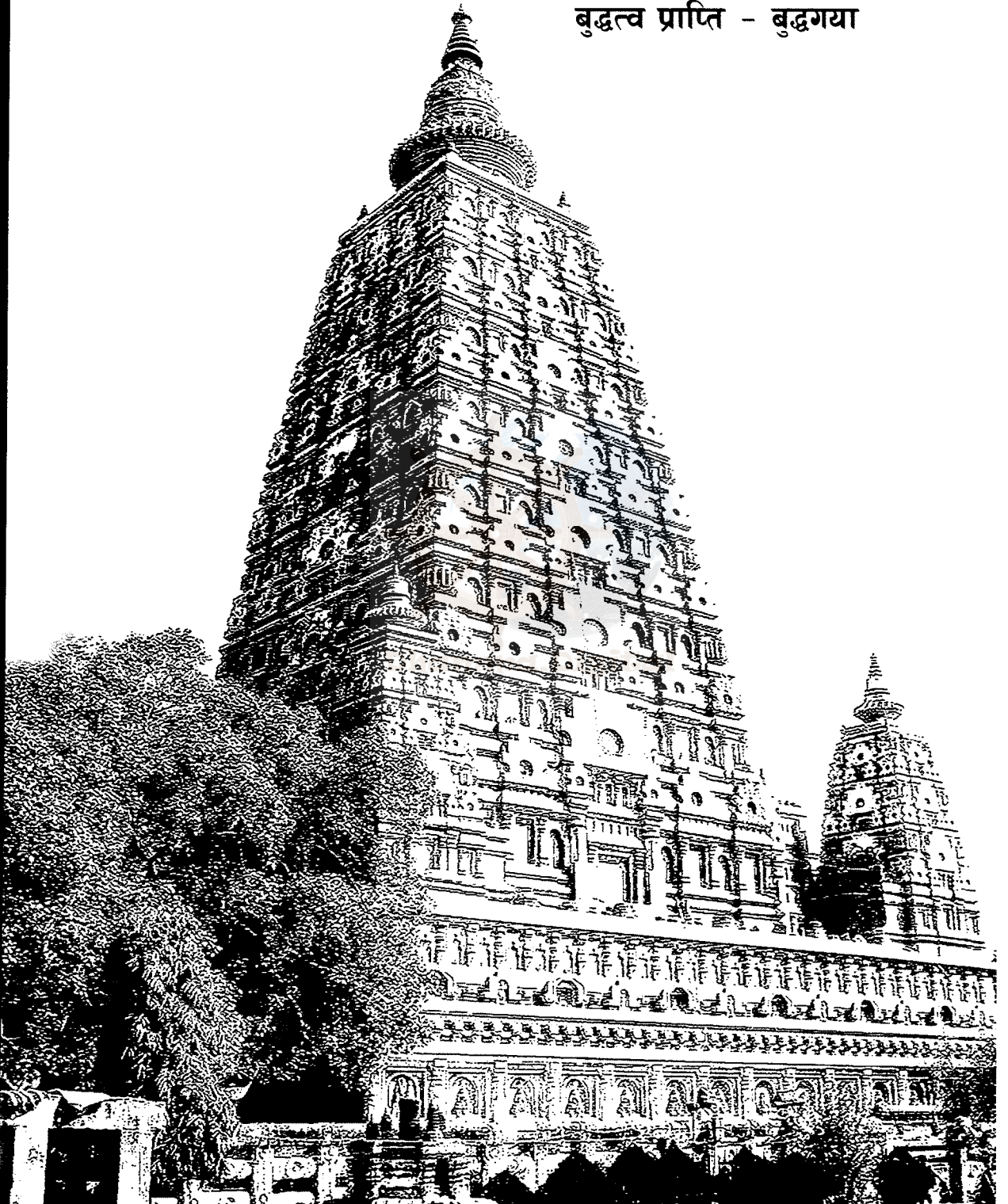
अनुवादक

दुण्डबहादुर वज्राचार्य

बुद्ध जन्मभूमि - लुम्बिनी

बुद्धत्व प्राप्ति - बुद्धगया

वीर-पूर्ण पवित्र हेरा स्मृति ग्रन्थमाला - १६

ज्ञातक जातक बोधिसत्त्वया बाखँ

(पालि जातक अट्ठकथा नेपाल भाषाय्)

अनुवादक
Dhamma.Digital
दुण्डबहादुर वज्राचार्य

प्रकाशक

अशोकरत्न वज्राचार्य
डा. प्रदीपबहादुर वज्राचार्य
अनूनरत्न वज्राचार्य

त्रिपिटक अनुवाद मण्डल
वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालय
गाबहाल, ललितपुर-१८, नेपाल

त्रिपिटक ग्रन्थ प्रकाशन

दीघनिकाय	(नेपाल भाषा)
दीघनिकाय	(नेपाली)
मज्झिमनिकाय	(नेपाल भाषा)
मज्झिमनिकाय	(नेपाली)
संयुत्तनिकाय	(नेपाल भाषा)
इतिवृत्तक	(नेपाल भाषा)
धम्मपद	(नेपाल भाषा)
मिलिन्द-प्रश्न (मिलिन्द जुजुया न्त्यसःत)	(नेपाल भाषा)
मिलिन्द-प्रश्न (मिलिन्द राजाका प्रश्नहरू)	(नेपाली)
निदान कथा	(नेपाल भाषा)
पुग्गलपञ्चत्ति	(नेपाल भाषा)
संगायनपाठ	(नेपाल भाषा)
जातक (नेपालय् न्हापांगु पटक खुगू ग्रन्थसेट पिथना)	(नेपाल भाषा)

प्रथम संस्करण

बुद्ध संवत्	: २५५५
नेपाल संवत्	: १९३२
बिक्रम संवत्	: २०६८
ईस्वी संवत्	: २०११

खुगू सेटया मू

थुगु ग्रन्थ खुगू भोलुम सेटपाखें जम्मा जुइगु रकम त्रिपिटक ग्रन्थ प्रकाशन कोषय् वनी ।

विशेष ग्वाहालिमिपिंत साधुवाद

- भिक्षु चन्द्रगुप्त स्थविर - अनुवाद सुपरिवेक्षण सहित कम्प्यूटर सेटिङ्ग
अनागारिका अगगजाणी 'धर्माचार्य' - पालि भाषाया भावार्थ संशोधन याना बिज्याःम्ह

Bir-Purna Pabitra Hera Memorial Publication Series No. -16

THE JĀTAKA

(Stories of the Buddha's Former Births given in Nepal Bhasha
for the first time)

Vol. II

Translated from Pali

by

Dunda Bahadur Bajracharya

*Translator of the Digha Nikāya, The Majjhima Nikāya, The Samyutta Nikāya,
The Itivuttaka, The Dhammapad, The Milindapanha, etc. of
Tripitaka books in Nepal Bhasha & Nepali*

Dhamma.Digital

Published by

Ashok Ratna Bajracharya

Dr. Pradip Bahadur Bajracharya

Anun Ratna Bajracharya

Tripitaka Translation Board

Bir-Purna Pustak Samgrahalaya

Gabahal, Lalitpur-18, Nepal

The Tripitaka Publications

The Digha Nikāya	(Nepal Bhasha)
The Digha Nikāya	(Nepali)
The Majjhima Nikāya	(Nepal Bhasha)
The Majjhima Nikāya	(Nepali)
The Samyutta Nikāya	(Nepal Bhasha)
The Itivuttaka	(Nepal Bhasha)
The Dhammapad with short stories	(Nepal Bhasha)
The Milindapanha (<i>Questions of King Milinda</i>)	(Nepal Bhasha)
The Milindapanha (<i>Questions of King Milinda</i>)	(Nepali)
Nidānkathā	(Nepal Bhasha)
Puggalapaññatti	(Nepal Bhasha)
Sangāyanapātha	(Nepal Bhasha)
The Jātaka (<i>6 Volume sets in Nepal for the first time</i>)	(Nepal Bhasha)

First Edition : 2011

Printed at :

Ideal Printing Press, Gwarko, Lalitpur Tel : 5007563

थुगु ग्रन्थ

जिमि मां वीरमाया वज्राचार्य

जन्म : १९६६ साल कछलाथ्व पञ्चमी
दिवंगत : २०४० साल पोहेलागा पञ्चमी

जिमि बौ पूर्णबहादुर वज्राचार्य

जन्म : १९६५ साल कछलाथ्व सकिमिला पुन्ही
दिवंगत : २०४१ साल थिंलाथ्व नवमि

Dhamma Digital
प्रमुख

सप्तमुनि वंश जः सकलयात

निर्वाण कामना यासैं

श्रम समर्पण

पूर्णबहादुर वज्राचार्य

पिका:पाखें

हनेबहःम्ह कका, बा दुण्डबहादुर वज्राचार्यया अनुभवी ल्हातं थनिं गुदँ न्त्यो हे अनुवादित जुया कम्प्युटर लेजर प्रिन्ट तयार याना तये धुंकुगु थुगु बोधिसत्त्वया बाखँ जातक न्हापांगु खुसी छकोलं (खुगू भोलुम) ग्रन्थ आःतक नेपालय् गुगुं भाषाय् गुबले मजूकथं प्रकाशन याये दुगु थ्व जिमि नितिं आपालं धर्मप्रीतिया खँ जुल । तःगुमच्छि मूल धर्मग्रन्थया अनुभवी अनुवादकजुया ल्हातं ब्वनेबले मछिं मजुइक सलल याउँक अपुक छगू हे भाषा शैली पालि जातक अट्टवण्णनाया ५४७ पु पूवंक जातक बाखँ भाय् हिलातःगुयात नेपालभाषा वांगमय धुकुतिइ दुथ्याके खंगु जिमिगु नितिं गौरवया खँ जुल ।

वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालयपाखें गत ३० दँया दुने धर्मया मूल ग्रन्थ जुयाच्वंगु बुद्धवचन त्रिपिटकया ग्रन्थत छगू छगू यायां तःगुमच्छि पाठकसमक्ष प्रस्तुत याये धुनागु जुल । दीघनिकाय, मज्झिमनिकाय, संयुत्तनिकाय अले खुद्दकनिकायया मिलिन्द-प्रश्न, इतिवृत्तक, धम्मपद आदि त्रिपिटक अन्तर्गत सुत्तपिटकया मूल ग्रन्थत प्रकाशन यायेगु मौका जिमित चूलाये धुंकुगु जुल । थुपिं मूल धर्मग्रन्थया अनुवादक हनेबहःम्ह कका, बा दुण्डबहादुर वज्राचार्यजु खः । अथे हे अभिधम्मपिटकया ग्रन्थमध्ये नेपालय् न्हापांगु खुसी श्रद्धेय धर्मगुप्त महास्थविरया पुग्गलपञ्चत्ति धर्मग्रन्थ नं जिमिगु संग्रहालयपाखें पिदनेत ताःलागु जुल ।

बुद्धधर्मया मूलग्रन्थत अध्ययन बिना वसपोल भगवान् बुद्धयात व वसपोलं कना बिज्याःगु धर्मयात यथार्थरूपं म्हसीकेगु संभव मदु । याकःचिया कुतलं जीवनकाछि अनुवाद याःसां त्रिपिटकया विपुल साहित्य भण्डार फ्वःमचालिगु खना जिमि परिवारया अनुवादक कका, बा दुण्डबहादुर वज्राचार्यजुं नेपाःया महाथेर विद्वान भन्तेपिंके सल्लाह साहृति कया त्रिपिटकया ल्यं दनिगु ग्रन्थत नेपाल भाषाय् अनुवाद यायेगु परियोजना न्ह्यथना बिज्यात । थनिं निर्दोत न्हापा जिमि प्रातःस्मरणीय बाज्या पूर्णबहादुर वज्राचार्य (जन्म : १९६५ साल कछलाथ्व सकिमिला पुन्हि - दिवंगत २०४१ साल थिलाथ्व नवमि) या संस्मरणीय दिवस खुन्हु विद्वानपिं भन्तेपिं, गुरुमापिं व स्वयं दुण्डबहादुर कका, बा सम्मिलित छगू त्रिपिटक अनुवाद मण्डल स्थापना याःगु जुल । श्रद्धेय भिक्षु कोण्डन्यया संयोजकत्वय् गठन जूगु थुगु अनुवाद मण्डलं थौतक अनुवाद मजुनिगु त्रिपिटकया ग्रन्थतय्गु नेपाल भाषां अनुवाद जुया च्वंगु जुल । थुकियात माःगु व्यवस्थापन व आर्थिक अभिभारा जिमिगु संग्रहालयपाखें बहन याना च्वंगु जुल । छुं छुं थुगु सम्बन्धय् जानकारी आनन्दभूमि पत्रपत्रिकादि मार्फत पाठकपिंत दुगु हे जुइमाः । आधुनिक ई-संचार माध्यम www.tipitakanepal.org वेबसाइटय् थ्व सम्बन्धी खँ विश्वया गुगुं कुं कुनामय् च्वना नं स्वये ब्वने जीका तयागु जुल ।

बुद्धवचन पालि त्रिपिटकया मूल ४५ गू ग्रन्थतय्गु पृष्ठ ल्याः जक स्वयेगु खःसा जम्मा पृष्ठ ल्याः १७६६५ दु । उकी मध्ये आःतक कका, बा दुण्डबहादुर वज्राचार्यजुया ल्हातं थुपिं जातक खुगू भोलुम समेतया पृष्ठ ल्याः समावेश यायेबले न्हेद्वःत्यां मयाक अनुवाद जूगु व जिमिसं प्रकाशन याये धुनागु जुल । यदि सुनानं न्हिं छपानाया ल्याखं थुपिं ग्रन्थ ब्वन धाःसा वया नितिं २१ दौत लगे जुइ । थुकथं विपुल बौद्ध साहित्य भण्डार नेपाल भाषाय् सृजना जूगु अले नेपाली समेत दीघनिकाय, मज्झिमनिकायथें जाःगु ग्रन्थ प्रणीत याये दुगु व याये फुगुया श्रेय कका, बा दुण्डबहादुर वज्राचार्ययात वनी । थःगु व्यापार व्यवसायपाखें अतिरिक्त समय पिकया म्हो ईया दुने थपाय् थपायमच्छि ततःधंगु धर्मया मूल ग्रन्थत सृजना याना बिज्याःम्ह हनेबहःम्ह कका,

[८]

बा दुण्डबहादुर वज्राचार्यया रातदिनया अथक निरन्तर साहसिक प्रयत्नया फलस्वरुप याकनं हे त्रिपिटकया सम्पूर्ण ग्रन्थतय्गु न्हापांगु प्रारुप नेपाल भाषां निकट भविष्यय् तयार याये फइगु अवस्थाय् थ्यनिगु जुल । थ्व भाषा व सद्धर्मया नितिं ऐतिहासिक अतुलनीय योगदान जूवनी । बरु थुगु जिमिगु बुद्धशासन उत्थान यायेगु पुनित अभियानयात प्रत्येक नेपामि सहभागी जुया सफल यानादीत, बिज्यायेत इनाप यानागु जुल ।

थुगु ग्रन्थ प्रकाशनया खँय् छन्वाः खँ : न्हापा न्हापा तःगुमद्धि त्रिपिटकया ग्रन्थ प्रकाशन याना बिज्याये धुकूपिं मध्ये छम्ह लुमकेबहःम्ह निनि हेरादेवी वज्राचार्य (जन्म : ने.सं. १०५३ कार्तिक शुक्ल षष्टिपर सप्तमि - दिवंगत : ने.सं. ११२७ माघकृष्ण पोहेलागा पञ्चमी) या जीवमानकालय् थुकियात प्रकाशन यायेगु धका वसपोलयाके स्वीकृति कया तये धुनागु खः । आः मरणोपरान्त थुपिं ग्रन्थत पिकया वसपोलयात निर्वाण कामना याना च्वना । अथे हे तुं हानं बुद्धशासनय् अतुलनीय योगदान बिया बिज्याःम्ह उपासक कका, बा मदुम्ह पवित्रबहादुर वज्राचार्य (जन्म : ने.सं. १०६५ फागुन कृष्णपक्ष द्वितीया - दिवंगत : ने.सं. ११२२ कछलाथ्व सकिमिला पुन्ही) यागु प्रेरणा कया वसपोलयात नं लुमंका निर्वाण कामना याना च्वना ।

थ्व जिमिगु प्रकाशन वीर-पूर्ण पवित्र हेरा स्मृति ग्रन्थ मालाया १५-२० गूगु ल्याःतक थ्यंगु जुल । थुगु ग्रन्थसेट बिक्रीं प्राप्त जुइगु रकम त्रिपिटक बौद्ध ग्रन्थ प्रकाशन कोषय् वनीगु खँ पाठकपिंत जानकारी बियाच्वना । सद्धर्म उत्थान यायेगु छपला पुनित ज्याय् सहभागी जुया बिज्यायेत भन्ते, गुरुमां लगायत सकसिनं थथःगु छँय् संग्रहणीय थुगु ग्रन्थ सेट छगू छगू संग्रह याना पुण्य संचय याना बिज्यायेत जिमिगु इनाप दु । सुभाय् ।

हनेबहःम्ह कका, बा दुण्डबहादुर वज्राचार्यया न्थ्याबलें सुस्वास्थ्यम्ह जुया बुद्धशासनय् निरन्तर लगे जुइ फुम्ह जुइमा धका आशिका यासे वसपोलप्रति नतमस्तक जुया ऋणी जुया च्वना । वसपोलया सुस्वास्थ्य व दीर्घायुया कामना याना ।

अन्तय् जातक साहित्यया माध्यमं थःगु धर्म व संस्कृतियात यथार्थकथं म्हसीकेत पाठकपिंत अचूक साधन चूलायेमा अले धर्मया मूल खँय् सुनानं गुमराह याये मफयेमा, यथार्थ धर्मयात म्हसीकेत बोधिसत्त्वं क्यना बिज्यागु पारमिता धर्मलिसे परिचित जुइ फयेमा, चाय्कं मचाय्कं बुद्ध व बोधिसत्त्वप्रति दयाच्वंगु मखुगु धारणा ननानं फुना शील सदाचारनिसें पालन याना मार्गफल तक साक्षात्कार यायेफुपिं जुइ दयेमा धका हनेबहःपिं पाठकपिलिसें तुं मुना जिमिसं आशिका याना । अस्तु ।

वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालय

पूर्णबहादुर वज्राचार्य एण्ड सन्स निवास

रत्नाकर महाविहार, हखबहाः, गाबहाः, यल

सकिमिला पुन्ही, ११३२ (२०६८ कार्तिक २४)

अशोकरत्न वज्राचार्य

डा. प्रदिपबहादुर वज्राचार्य

अनूरत्न वज्राचार्य

जिगु धापू

जातकय् बोधिसत्त्वया जीवन कथा दु । वसपोल शाक्यमुनि बुद्ध, न्हापा सुमेध ऋषि जुया दीपइर बुद्धया पादमूलय् थः नं बुद्ध जुइत प्रार्थना यासेनिसैं वसपोलया अन्तिम जन्मय् सिद्धार्थया नामं जन्म जुया बुद्धत्व प्राप्त याना बिज्याये न्त्योतक वसपोलयात बोधिसत्त्व धाइ । बुद्धत्व प्राप्त यायेया नितिं अनेक जन्म कया बिज्याःगु विवरणयात जातक अट्टकथा अथवा जातक अट्टवण्णना धाइ । थुगु ग्रन्थय् व्याख्या सहितया शब्दार्थ बाहेक जातक अट्टकथायात थःगु भाषां न्त्यव्वयेगु कृतः यानागु दु ।

थौं सम्पूर्ण जातक (खुगू भोलुमया सेट) ग्रन्थया रूपय् सर्वप्रथम नेपालभाषां पाठकसमक्ष न्त्यव्वये दया जित अपार धर्मप्रीति जुया च्वंगु दु । प्रथम संघमहानायक प्रज्ञानन्द महास्थविर, आचार्य अमृतानन्द महानायक प्रभृति भन्तेपिसं तत्कालीन समाजयात माछि माःकथं छपु निपु याना जातक बाखँत अनुवाद न्त्यव्वःगु खने दु । थौं छगू हे भाषा शैली जातक नेपाल भाषां सम्पूर्ण खण्ड पाठकपिनि न्त्योने पिब्वयागु जुल ।

छन्हु संक्षिप्त बाखँ सहित धम्मपद पिदनेधुंका जातकयात नं थःगु हे कथं (Retold) बाखँ पिकाये दसा ज्यू धका मती तया । थ्व खँ भिक्षु सुदर्शन महास्थविरया न्त्योने तयाबले वसपोलं साप हे नुगः क्वतुंका धया बिज्यात - “गाथा जक हे नं नेपाल भाषां पूर्वक पिकाये मफया च्वन । जातक बाखँया अनुवाद याइपिं भविष्यय् पिहाँ व हे वइ नि । आः थत्थेयात यानागु ज्या नि सिधय्के नु” । उबले वसपोलया ख्वाः क्वतूंगु खनाबले जित साप हे नुगः मछिन । “भन्ते ! थज्याम्ह अनुवादक छपिनि न्त्योने दु” धका धायेत जित उलु उलु मिंगु खः । पवित्रबहादुर दाई मदुसेलि थःकेनं न्हापाथें समय मदुगुलिं उबले थथे धायेत जिके आँत मवल । कीर्तिपुरं लिहाँ वयाम्हसिया मनं मनं विचाः याना “जातक दक्वं नेपाल भाषं हिइके दसा गुलि ज्यू” । वसपोललिसैं थथे खँल्हाबल्हा याना वयागु लच्छि हे मदुवं आकाभाकां सदांया नितिं वसपोलं त्वःता बिज्याबले जित साप हे नुगलय् घाः जुल । अबले निसैं जिं थुगु ज्या गुबले याये धका थथःम्हं फुर्सतया ई मुनेत ताःतुना जुया । बल्ल उगुं समय वल, बहनि, चान्हे, सुथे, गुलि फत उलि ई लिकया ज्या न्त्यज्याका । ग्रन्थ अनुवाद खुलाया दुने क्वचायेके फसां गुदँ लिपा जक पाठकपिनि न्त्योने न्त्यव्वयेत ताः लात ।

विश्वया अधिकांश प्राचीन धार्मिक व सामाजिक कथाया मूल स्रोत जातक बाखँ जुया च्वन । महाभारत, रामायण, बृहत्कथा, कथासरित्सागर, पञ्चतन्त्र, हितोपदेश, ईसप्या कथा, अलिफलैला (Arabian Knights) आदि आदिथें जागु स्थापित बाखँया मूल श्रोत जातक जुया च्वन । पुराणय् च्वपिं ऋषिमुनिपिनिगु बाखँ जातकय् च्वपिं पात्रत जूगुया अनेक दसुत पाठकपिसं जातकय् खंके फु । हानं, श्री रीज डेविड्सजुया धापूकथं बोधिसत्त्व बोसत खः अले जोसफ नं खः । बुद्धया आँशिक चरित्र व अनेक जातक बाखँ Barlaam and Joasaph स दु । थुकथं विश्वया कुंकुनामय् सकभनं दुगु धार्मिक व सामाजिक परम्पराया प्राचीन, अर्वाचीन विश्व साहित्य ख्यः ई वलिसे जातक बाखँया प्रवेश जुजुं वनाच्वंगु दुगु जुल । सन्त जोसफया रूपय् भगवान् बुद्ध थौं सारा रोमन कैथोलिक ईसाईतय्सं माने याना पूजा याना च्वंगु दु ।

बौद्ध देशय् ला जातक बाखँयागु प्रचार जुइगु हे जुल, कना च्वने माःगु मखुत । नेपालय् जातक व अवदानया बाखँ प्राचीन कालनिसैं छेंय् छेंय् न्यने कने याः । यें, चाबहीया स्तूपसं दुगु शिलालेखय् उत्कीर्ण जूगु जातक बाखँनं भीथाय् नं पालि जातकया अस्तित्व न्हापानिसैं दुगु खँ बांलाक छर्लङ्ग सी दु, जातककालीन बाखँपाखें नेवाः समाजय् अद्यापि यक्व खं प्रभावित जुया च्वंगु दु । उपोसथ-व्रतया रूपय् अष्टमी व्रत च्वनेगु, जात्रा, नखः चखः हनेगु व थःथितिपिं व पासाभाईपिं छथाय् मुना छकु छम्वा साक्क इना चना नयेगु, सांस्कृतिक बाजँ थाना, म्यें हाला न्त्याइपुइकेगु, तिसा वसतं छाया पिा बांलाका जुइगु व बहुमूल्य लुंवहः व

रत्नत जन्म जूसैनिसें मृत्यु पर्यन्त छ्यलेगु व छँ दनेबले लुँ वहः, रत्न छ्यला वया च्वंगु आदि आदि दसुत थुकीया ज्वलन्त प्रमाण खः ।

श्रद्धेय ज्ञानपूर्णिक महास्थविरया छत्वाः नुगः खँ त्यायेकया धायेगु खःसा “जातक खालि बोधिसत्त्वया जीवनी बाखँ कथं जक नं महत्वपूर्णगु मखु । थ्व दक्वं धयाथें विषयवस्तुयात कःघाये फूगु जन साहित्यथें नं खः । थुकी दुने छु जक मदु ? मनोरञ्जन, उपदेश, नीति, ब्यंग, बुद्धि विकासया लँपु, भौगोलिक, आर्थिक, धार्मिक, राजनैतिक, सामाजिक आदि आदि विषयतलिसे परिचय दयेका बीगु थ्व अतुलनीय ग्रन्थ खः । स्थल मार्गयागु चर्चाया विषययात अथें तथा सामुद्रिक यात्राया चिमिसँ व्वँ व्वँ दंकीगु घटनातयगु उल्लेखं भीत जलमार्गयागु रोमाञ्चकारी यात्रात लिसे नं परिचित याका ब्यू । सप्पारक जातक थुकीया दसु खः । जातक पूर्व पश्चिम कथा साहित्यया न्यलुवा हे धाःसां ज्यू ।”

कृतज्ञता: जातक बाखँ अनुवाद यायेगु ज्याय् तःमहमच्छिसियागु ग्वाहालि जित प्राप्त जूगु दु । पालि गाथाया भावार्थया नितिं श्रद्धेय भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरयागु जातकगाथा (प्र.भा.) उपयोग यानागु दु । दक्वं जातक गाथाया भावार्थ भिंकेत अनागारिका अगगजाणी गुरुमायागु तःधंगु ग्वाहालि दु । अले तत्काल अनुवाद याःलिसे सिंहलीया जातक बाखँ स्वया संशोधन सहित बांलाक धैर्यपूर्वक शुद्ध जुइक कम्प्युटरय् थाना बिज्यामह श्रद्धेय भिक्षु चन्द्रगुप्त महास्थविर अले जातक बाखँ प्रकाशित मयासें गुर्दंतक अथें तथा तयागु पुलांगु कम्प्युटरया डाटात सुरक्षा याना जक तथा बिज्यागु मखु, याकनं पिकाये माल धका न्याबलें हौसला बिया माःबले माःकथं ग्वाहालि याना बिज्यामह श्रद्धेय धर्मगुप्त महास्थविर प्रमुख भन्तेपिं व गुरुमांप्रति कृतज्ञ जुया च्वना । वर्तमान नेपाःया एकमात्र त्रिपिटकाचार्य संघउपनायक श्रद्धेय भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर थः विरामी शैय्याय् च्वना बिज्याना नं थुगु जिगु कृतियात पताः छाया बालाकेभनं त्रिपिटक अनुवाद मण्डलया संयोजक श्रद्धेय कोण्डन्य भन्तेया ग्वाहालिं छगू विशेष भूमिका च्वया, च्वका बिज्यात । वसपोलिपिं निम्हं भन्तेपिंप्रति कृतज्ञ जुया ।

छता खँ, थःगु परिवारपाखें शुरुनिसें संग्रहणीय मूल सद्धर्मया तःगुमछि ग्रन्थत प्रकाशन यायां थौं थुगु ग्रन्थत छकोलं खुगू भोलुम सेट प्रकाशन याःगु जुल । थुकिं त्रिपिटक बौद्ध ग्रन्थत पिकायेत छगू कोष दइगु जुल । प्रकाशक परिवारयात साधुवाद दु । थुगु ज्या सिद्ध यायेत अनुकूल वातावरण व अवसर बिया माःबलय् माःकथं सहभागी जूमह जिमि तिरिमय्जु ज्ञानीशोभा वज्राचार्ययात सुभाय् दु । माःगु सफू उपलब्ध याना बिज्याःपिं भिक्षु गुणघोष महास्थविर व अनागारिका अगगजाणी गुरुमायात साधुवाद दु । इलय् बांलाक छापे याना ब्यूगुलिं आईडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेसया थुवा श्री दीपक महर्जन व प्रेस परिवारयात धन्यवाद दु ।

अन्तय्, सुं गुम्हसियागु धर्म धाःगु खँ न्यना हाःहूलय् लगे जुया गनं सुयाकें शरण काःजुइ माःगु अवस्थां मुक्त याना बिइगु खुला शिक्षा जातकय् दु । पशु अधिकारकर्मीतय्त पशुबली हिंसा रोके याकेत थुकिं बल बिइसा पशुं मनू बने जुइगु मानवीय शिक्षा जातकं बिइ । थुगु ग्रन्थ देया नेतावर्ग, शासकवर्ग, बुद्धिजीवि, ज्ञानपिपासु मालामि, शिक्षक, विद्यार्थीपितं जक उपयोगी मजूसै राजनैतिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, धार्मिक, पुरातात्विक, ऐतिहासिक शैक्षिक, साहित्यिक आदि गुगुं छ्यःयापिं लगायत बुद्धया सच्चा अनुयायी जुइपितं नं उलि हे उपयोगी जुइगु ताया । जातकया बाखँनं हिंसा मुक्त सदाचार जीवन हनेगु स्यना अन्ततः जन्ममरणया कुचक्रं मुक्त जीवनया लक्ष्यय् थ्यंकेत भीत मिखा बिइ, स्वाबलम्बी याइ । अस्तु ।

विषय सूची

(निगूगु ब्व)

१. निगूगु निपात

१. दल्ह वर्ग

१५१. राजोवाद जातक : १
बल्लिक जुजुं गज्याम्हसित त्याके माल
धाःसा अज्याम्ह जुया त्याकीम्ह खः सा
काशी जुजुं मभिंगुयात भिंगुलिं त्याकीम्ह
जूगु ।
१५२. सिङ्गाल जातक : ४
ध्वंनं सिंह मिसा मचा नापं प्रेम स्वापू
तयेत इनाप यात । वं थः दाजुपिंत थ्व
खँ कन । ध्वंयात स्यायेत स्वःपिं न्हेम्हं
सिंहत सिङ्गु ।
१५३. सूकर जातक : ७
फां सिंहलिसें ल्वायेत हात्था बिल । सिंह
ल्वायेत वल । फांया म्ह नवःगु कारणं
ल्वा हे मल्वासे फांयात त्याःगु घोषणा
याना लिहाँ वंगु ।
१५४. उरग जातक : ९
बोधिसत्त्वं गरुडपिनिपाखें नागतयूत बचे
याना ब्यूगु ।
१५५. भग्ग जातक : ११
हाछिका वइबले 'म्वायेमा' अले 'चिरायु
जुइमा' धायेगु चलन गुबलेनिसें वःगु ?
१५६. अलीनचित्त जातक : १४
सिकमितयूसं किसिया पाली सूगु कँ
लिकया बिल । कृतज्ञम्ह किसिं इमिगु
सेवा याना च्वन । लिपा थःम्ह कायूनं
सेवा याकल । किसिया मचां आपासित
उपकार याना ब्यूगु ।

१५७. गुण जातक :

१७

भ्यातनालय् दुना च्वंम्ह सिंहयात ध्वंनं
पिकया बिल । सिंह लिपा तकं कृतज्ञ
जूगु ।

१५८. सुहनु जातक :

२२

लोभीम्ह जुजुं ब्यापारीतयूगु सल कम
से कम मूल्यं न्यायेत स्वःगु । बोधिसत्त्वं
वयागु योजना असफल याना ब्यूगु ।

१५९. मोर जातक :

२४

लानिं लुंया म्हेखाया नितिं ज्यान बिया
सिना वन । जुजुं लुंपाताय् च्वकल "सुनां
लुं रंगम्ह म्हेखाया ला नइ व अजर अमर
जुइ ।" म्हेखां न्यन जिं हे सिइ धाःसा
जिगु ला नइम्ह छाया मसिङ्गु ?

१६०. विनील जातक :

२८

हँयूनं व्वःनीलसे सहवास यात ।
विनीलक जन्म जुल । हँयूनं वयात थः
मस्त समान लहिना तये मास्ति वय्
कल । परन्तु व अयोग्यम्ह ठहरे जूगु ।

२. सन्थव वर्ग

१६१. इन्द्रसमानगोत जातक :

३०

मैत्री बराबर दुपिं नापं दयेका च्वनेमाः ।
इन्द्रसमानगोतं मचाम्हं किसियाप्रति
अनुचित विश्वास यात । व तःधिक
जुइवं थःत लह्युम्हसित हे स्याना ब्यूगु ।

१६२. सन्थव जातक :

३१

ब्राह्मणं घ्यः ल्वाकःज्यागु खीर तया

अग्नि देवतायात नकल । अग्नि देवतां
पर्णकुटी च्याका भौ याना ब्यूगु ।

१६३. **सुसीम जातक :** ३३
सुसीम जुजुं थःम्ह पुरोहितया काय् स्वंगु
वेद नं मस्यू, हस्तिसूत्र नं मस्यू धका
भापिल । भिंखुदँ दुम्ह मचा चच्छिया
दुने तक्षशिला वना वेद व हस्तिसूत्र
स्यना लिहाँवःगु ।
१६४. **गिञ्जक जातक :** ३६
गृद्धतय्सं थःत याःगु कृतज्ञ गुणयात
लुमंका मनूतयगु लँ व तिसा कया यंका
सेठयाथाय् तये यंकूगु ।
१६५. **नकुल जातक :** ३८
बोधिसत्त्वं नवःचा व सर्पया दथुइ मित्रता
कायम याना ब्यूगु ।
१६६. **उपसालक जातक :** ४०
उपसालक ब्राह्मण थः सिइवं वयात
अज्यागु थासय् यंका उइ यंके यः
ताय्कूगु गन सु नं उना मछ्वनिगु खः ।
परन्तु अज्यागु थाय् गन दु ?
१६७. **समिद्धि जातक :** ४२
देवकन्यां भिक्षुयागु बाँलागु शरीर खना
आसक्त जुया वलिसे कामभोग यायेत
निमन्त्रणा बिल । भिक्षुं कामभोग मयासे
भिक्षु जुया च्वनागु खँ कंगु ।
१६८. **सकुणगिघ जातक :** ४३
बटैंचां थःगु गौचर थासय् च्वना
इमायागु ज्यान काःगु ।
१६९. **अरक जातक :** ४५
मैत्री भावनाया आनिशंस ।
१७०. **ककण्टक जातक :** ४६
थनया खँ महाउम्मग जातक जा. नं.
५४६ स दु ।
- ३. कल्याण वर्ग**
१७१. **कल्याणधम्म जातक :** ४७
प्रव्रजित जू मवनिसां प्रव्रजित जुल धका
छँय् च्वपिं मनूत ख्वयेगु हालेगु यात ।
छँया थुवानं थ्व खँ सिइका धात्थें हे
प्रव्रजित जूवंगु ।
१७२. **दहर जातक :** ४९
क्वजातम्ह ध्वं हाःगु सः न्यना लज्जा चाया
सिंहत सिंहनाद मयासें सुम्क च्वंगु ।
१७३. **मक्कट जातक :** ५१
माकः तपस्वीयागु भेष कया वल ।
बोधिसत्त्वं वयात ख्याना छ्वःगु ।
१७४. **दुब्भियमक्कट जातक :** ५२
तपस्वीं माकःयात लः त्वंकल । माकःनं
थःम्ह उपकारीया छ्योनंय् खिच्च फाना
ब्यूगु ।
१७५. **आदिच्चुपट्टान जातक :** ५४
माकःनं सूर्ययात पूजा यानागु ढोंगी याःगु ।
१७६. **कलायमुट्टि जातक :** ५५
माकःया ल्हातय् व म्हुतुइ कय्गु दुगु
जुया च्वन परन्तु वं कुतुं वंगु छगः कय्गु
कायेत दक्वं कय्गु वाका छगः कय्गु
माःजूगु ।
१७७. **तिन्दुक जातक :** ५७
फल नःवंबले दक्व माकःत फसे जुल ।
गांयापिं मनूतय्सं इमित स्याये त्यन ।
बोधिसत्त्वया सेनक धयाम्ह भिंचां थःगु
बुद्धिं इपिं सकसितं बचे याना ब्यूगु ।
१७८. **कच्छप जातक :** ५९
जन्मभूमियागु मोहया कारणं कापलें थःगु
ज्यान वंके माल ।
१७९. **सतधम्म जातक :** ६१
ब्राह्मणं न्हापा ला थः उच्च कुलयाम्ह
जूगु अभिमानया कारणं चण्डालं ब्यूगु

- जा मनः । लिपा तःसकं नये पित्याःगु
कारणं चण्डालयाके लाका वयागु चिपगु
जा नःगु ।
१८०. दुद्द जातक : ६३
थाकुक बिइमाःगु दानया आनिशंसयागु खँ ।
- ४. असदिस वर्ग**
१८१. असदिस जातक : ६५
असदिस राजकुमारयागु विलक्षण
धनुर्विद्या ।
१८२. सङ्गामावचर जातक : ६८
किसिया प्रशिक्षकं मंगल किसिया
ग्वाहालिं संग्राम त्याकूगु ।
१८३. वालोदक जातक : ७१
सिन्धुकुल्यु जन्म जूपिं सलत अंगूरया
रस त्वना शान्त जुया च्वन । उकिया
कसरयागु रस लख्यु ल्वाकः छ्याना
त्वपिं गाघात ययःथे सना जूगु ।
१८४. गिरिदत्त जातक : ७३
प्रशिक्षक खू जूगुलिं सल नं खू जुया
न्यासिं वंगु ।
१८५. अनभिरति जातक ७४
चित्त अस्थिर जुइवं मन्त्र लोमना वनीगु ।
१८६. दधिवाहन जातक : ७६
दधिवाहनं मणिखण्ड, धौ आदिया
ग्वाहालिं वाराणसीयागु राज्य कया जुजु
जूगु ।
१८७. चतुमट्ट जातक : ७९
हँया मस्त सिमा कचायु च्वना खँ
ल्हाना च्वन । ध्वंनं व्वयु कुहाँ वया खँ
ल्हा वा, मृगराजं नं न्यने धका धाःगु ।
१८८. सीहकोत्थु जातक : ८०
ध्वंनीयापाखें सिंह मचा दत । वयागु
म्ह स्वसा सिंहथें च्वं परन्तु सः धाःसा
ध्वंयागु थें च्वंगु ।
१८९. सीहचम्म जातक : ८२
सिंहयागु छ्यंगुतिं भुना गधा बुँइ बालि
नया च्वन, व हालेवं गधा धका सिइका
वयात स्याना ब्यूगु ।
१९०. सीलानिसंस जातक : ८३
शीलयागु प्रतापं छम्ह आर्यश्रावकं
थःलिसेतुं छम्ह नौयात नं डुंगायु तथा
समुद्रपारी थ्यंका ब्यूगु ।
- ५. रुहक वर्ग**
१९१. रुहक जातक : ८५
ब्राह्मणीनं नं थःम्ह ब्राह्मणलिसे ख्याः
याना बेइज्जत याःगु । ब्राह्मणं तँ
पिकया वयात त्वःता ब्यूगु ।
१९२. सिरिकालकण्ण जातक : ८६
थुगु जातक खँ महाउम्मगजातक जा.
नं. ५४६ स वइतिनिगु ।
१९३. चूलपदुम जातक : ८७
न्हेम्ह दाजुकिजापिसं खुम्ह किजापिनि
कलापित स्याना नल । बोधिसत्त्वं थःम्ह
मिसायात ब्वना बिस्युं वन । उम्ह मिसां
कृतघ्नतायागु हद ज्या याःगु ।
१९४. मणिचोर जातक : ९०
जुजुं छम्ह मिसाप्रति मुग्ध जुया वं
मिसाया भातम्हसित मणि खुँया काःगु
अपराधयु स्याकेत्यन । जुजु स्वयं सिइ
माःगु ।
१९५. पब्बतूपत्थर जातक : ९३
जुजुया छम्ह लानियात वया अमात्यं
दूधित यात । जुजुं बिचाः याना
निम्हसितं क्षमा ब्यूगु ।
१९६. बलाहकस्स जातक : ९४
यक्षिणीतयुसं ब्यापारीतयुत फसे याना
यक्ष नगरयु यंकल । न्यासः ब्यापारीत
इमिगु ल्हातयु लाः वन । ब्यापारी नायोनं

[१४]

शुपिं यक्षिणीपिं धका सिङ्कल । वं दक्खसित बिस्यूं वनेत धाल । वयागु खँ न्यपिं ब्यापारीत बिस्यूं वन । खँ मन्यपिं निसंत्याः ब्यापारीत यक्षिणीतयूगु नसा जूगु ।

१९७. **मित्तमित्त जातक :** ९७

मित्र व अमित्र म्हसीकेगु गुकथं ?

१९८. **राध जातक :** ९८

पोट्टपादं ब्राह्मणीयात दुराचारं अलग जुइगु उपदेश बिल । वं बफुरा पोड्डपादयागु ककु मारामुरु याना भुतुली वांछ्ववया ब्यूगु ।

१९९. **गृहपति जातक :** १००

ब्राह्मणीं व गांया मुखिया निम्ह मिले जुया ब्राह्मणयात धोखा बिइत स्वःगु । इमिसं थःपिनिगु दुराचारायात त्वःपुइ मफुगु ।

२००. **साधुसील जातक :** १०१

ब्राह्मण छम्हसिया म्ह्यायूपिं प्यम्ह दु । वं आचार्ययाके म्ह्यायूपिं गज्यापितं बिइमाः धका न्यंगु ।

६. नतंदल्ह वर्ग

२०१. **बन्धनागार जातक :** १०३

कायकलापिनिगु बन्धन धयागु दकसिवे तःधंगु बन्धन जूगु ।

२०२. **केलिसील जातक :** १०५

शक्रं बुरापिं किसि, सल, द्वहँ व मनूतयूत दुःख ब्यूम्ह जुजुयात दमन याःगु ।

२०३. **खन्धजात जातक :** १०७

सर्पतयूप्रति मैत्रीभावनायागु आनिशांस ।

२०४. **वीरक जातक :** ११०

सविट्ठकं वीरक व्वःयागु नकल यात । व काइलय् फसे जुया सिना वंगु ।

२०५. **गङ्गेय्य जातक :** १११

गङ्गेय्य बांला लाकि यामुनेय्य ? निम्ह न्यात मध्ये दकले गुम्ह बांला ?

२०६. **कुरुङ्गमिग जातक :** ११३

कुरुङ्ग मृगं सिं व्वाःभंगः व कापलेयागु ग्वाहालिं थःत ब्याधापाखें बचे यात अले इमिगु प्राण नं बचे याना ब्यूगु ।

२०७. **अस्सक जातक :** ११५

अस्सक जुजु थःम्ह सीम्ह लानियागु शोकं वें जुल । उम्ह लानि सौखी की जुया जन्म जुया मेम्ह कीलिसे च्वं च्वन । अस्सक जुजुयात सिबें उम्ह कीयात यय् का च्वं च्वंगु ।

२०८. **सुसुमार जातक :** ११८

गोंजु स्वंजुया कलाया माकःया नुगःस्यें नये मास्ति वय्कल । कपिराजं वया भातयात भंगः लाना ब्यूगु ।

२०९. **कुक्कुट जातक :** १२०

पुलाम्हं चलाखम्ह बटाई ब्याधाया फन्दाय् तःमक्यंगु ।

२१०. **कन्दगलक जातक :** १२१

कन्दगलकं खदिरवनय् च्वंम्ह सिं व्वाः भंगःया नकल याना थःगु ज्यान वंकूगु ।

७. बीरणथम्भ वर्ग

२११. **सोमदत्त जातक :** १२३

काय्म्हं बौयात स्यने कने याना जुजुयाके निम्ह द्वहँ पक्केत यंकूगु अले बौम्हं द्वहँ ना धागु ।

२१२. **उच्छिष्टभक्त जातक :** १२५

ब्राह्मणीनं थःम्ह भातयात ल्ववःया चिपः जा नकूगु ।

२१३. **भरु जातक :** १२७

भरु जुजुं घूस नया वट वृक्षयानितिं ल्वापुयापिं तपस्वीपिनिगु ल्वापु बढे याःगु ।

२१४. **पुण्णनदी जातक :** १३०

जुजुं तँ म्वया थःम्ह बुद्धिमानीम्ह

- पुरोहितयात पितिना छ्वल । लिपा वयागु गुण लुमंका वःयागु ला बिइके छ्वःगु ।
२१५. **कच्छप जातक :** १३१
हँय्या मस्तेसं थःगु त्वाथलं कथि छत्वाः काका कापलेयात यंका च्वन । वं लँय् दथुइ सुम्क च्वने मफुगु कारणं न्वं वागुलिं आकाशं कुतुं वना सीगु ।
२१६. **मच्छ जातक :** १३३
कामुक न्यां न्यां लाइपिंके प्राणयागु भिक्षा पवंगु ।
२१७. **सेगु जातक :** १३४
बौम्हं म्थ्याय्म्हसियाके कुमारीपनयागु परीक्षण याःगु ।
२१८. **कूटवाणिज जातक :** १३६
छम्ह बन्जानं मेम्ह बन्जाया 'नयागु फालयात छुं नल' धाःगु अले वं नं वया काय्यात 'भंगलं दाया यंकल' धाःगु ।
२१९. **गरहित जातक :** १३८
माकःनं छुं दिन मनूतय्गु समाजय् च्वना लिहाँ वन । वया पासापिसं वयाके मनूतय्गु जनजीवनया बारे न्यंबले वं उकियात निन्दा याःगु ।
२२०. **धम्मधज जातक :** १४०
जुजुं कालक धयाम्हसिया थासय् बोधिसत्त्वयात न्यायाधीश याना बिल । कालकया घूस नये मखन । वं बोधिसत्त्वयात स्यायेत तःक्व मच्छि कुतः यात । शक्र बोधिसत्त्वया ग्वाहालिमी जुल । कालकं छुं याये मफुगु ।
- ८. कासाव वर्ग**
२२१. **कासाव जातक :** १४८
छम्ह मनुखं काषायवस्त्र पुना किसितयत् धोखा बिया इमिगु दन्त ध्यना मिइ यंकूगु ।
२२२. **चूलनन्दिय जातक :** १५०
व्याधां माँयागु सेवा याना च्वंपिं माकःतयत् व इमि बुरीम्ह माँयात स्याना बिल । वयागु छँय् मलः जूगु ।
२२३. **पुटभत्त जातक :** १५२
जुजुयात छम्हसिनं जाप्वः बिया थकल । वं थः लानियात मव्यूसे याकचां भकाभक नःगु ।
२२४. **कुम्भिल जातक :** १५५
वानरिंद जातक जा. नं. ५७ सं दुगु बाख्थें च्वंगु ।
२२५. **खन्तिवण्ण जातक :** १५५
अमात्यं जुजुया रनिवासयात दूषित यात । अले अमात्यया सेवकं वयागु छँय् नं दूषित कर्म याःगु ।
२२६. **कोसिय जातक :** १५६
इलय् छँनं पिहाँ वनेगु भिं जू बेइलय् मखु ।
२२७. **गूथपाण जातक :** १५८
खी च्वंम्ह की खी गया थहाँ वन । व गया वनेवं भचा क्वसिना वन । खी कीनं चिल्लाये दंक हाःगु - 'पृथ्वी नं जिगु ग्यसु कुबिये मफुत' ।
२२८. **कामनीत जातक :** १६०
काम जातक जा. नं. ४६७ थें च्वंगु । ब्रह्मचारीं जुजुयात स्वंगू राज्य त्याका बिइगु खँ कना वन । जुजुं थुपिं स्वंगू राज्य काये मखना नुगः मछिंकूगु ।
२२९. **पलायित जातक :** १६२
वाराणसी जुजुं तक्षशिलाय् आक्रमण यायेत ठीक यात । परन्तु वं तक्षशिलाया ध्वाखा खना हे हिच्छिके जूगु ।
२३०. **दुतियपलायित जातक :** १६३
तक्षशिलाया जुजुं वाराणसी जुजुयात आक्रमण यायेत तयार यात । परन्तु

वं वाराणसी जुजुयाके लुंपाताथें च्वंगु
तगवःगु कपाः खना हिचिके जूगु ।

९. उपाहन वर्ग

२३१. **उपाहन जातक :** १६५
शिक्ष्यम्हं आचार्ययाके स्यना काल अले
आचार्यलिसें तुं धेंधें बल्ला याये त्यंगु ।
२३२. **वीणथूण जातक :** १६७
सेठया म्हाय् छम्ह दुगः धूसीयात खना थुम्ह
मनूतमध्ये वृषभ जुइमाः धका भाप्यूगु ।
२३३. **विकण्णक जातक :** १६८
स्वादिष्ट नसायागु वशय् लाना न्यां
बल्सी क्यंगु ।
२३४. **असिताभू जातक :** १७०
राजकुमार थःम्ह मिसापाखें उदासीन
जुया किन्नरीया पाखें आकृष्ट जुल ।
लानिं सत्मार्ग ग्रहण याःगु ।
२३५. **वच्छनख जातक :** १७१
छम्ह गृहस्थीं परिव्राजकयात गृहस्थ
जीवनपाखें आकृष्ट यायेत स्वत । परिव्राजकं
गृहस्थ जीवनया दोषया खँ कंगु ।
२३६. **बक जातक :** १७३
ढोंगी न्याखुं ब्वोहं न्यातयूत नयेत स्वःगु ।
२३७. **साकेत जातक :** १७४
तथागतं स्नेह उत्पत्तियागु कारण आज्ञा
जुया बिज्यागु ।
२३८. **एकपद जातक :** १७५
अनेक अर्थपदं युक्तगु छगू पद ।
२३९. **हरितमण्डूक जातक :** १७६
सर्प वचुम्ह कापलेयाके न्यन - छंत
न्यातयूगु थज्यागु ज्याखँ यःताः जू ?
२४०. **महापिङ्गल जातक :** १७८
हारांम्ह जुजु सित । द्वारपाल अत्याचारीम्ह
जुजुयात यमराजं लित छव्या हइ धका
ग्याना भय जुया ख्वःगु ।

१०. सिङ्गाल वर्ग

२४१. **सब्बदाठ जातक :** १८०
सब्ब दाठ धयाम्ह ध्वनं पृथ्वीजय धयागु
मन्त्र सयका काल । वं दक्क पशुतयूगु
सेना दयेका वाराणसी जुजुयात आक्रमण
(हताः) याः वन । ब्राह्मणं उपाय याना
वयात बुका ब्यूगु ।
२४२. **सुनख जातक :** १८२
खिचातयूत छयंगुया खिपतं चिना
तल । मनूत घना न्ह्योवयका च्वंबले
खिचातयूसं छयंगुया खिपः न्ह्यया छुटे
जुया बिस्यू वंगु ।
२४३. **गुत्तिल जातक :** १८४
उज्जेनयाम्ह मूसिल गन्धर्व काशीयाम्ह
गुत्तिल गन्धर्वयाथाय् वन । वं गुत्तिलयाके
बीणा वादन स्यना कया गुत्तिललिसे तुं
धें धें बल्ला यायेत घृष्टता याःगु ।
२४४. **विगतिच्छ जातक :** १९०
परिव्राजकं बोधिसत्त्वलिसे शास्त्रार्थ
याःगु ।
२४५. **मूलपरियाय जातक :** १९१
आचार्य अभिमानीपिं शिष्यपिके न्ह्यसः
न्यना न्वंवाये मफयका ब्यूगु ।
२४६. **बालोवाद जातक :** १९३
बुद्धिमानम्ह ला नइम्हसित पाप लाइ
मखुगु ।
२४७. **पादञ्जलि जातक :** १९४
पादञ्जलीकुमारयात केवल म्हुतुसी
संकेगु जक वःगु ।
२४८. **किंसुकोपम जातक :** १९६
राजकुमारपिसं किंसुक ग्वंगचा स्वाँ थी
थी इलय् स्वल । उकिं इपिमध्ये छम्ह
छम्हसिनं छगू छगूकथं खना थथःगु तालं
उकियात बयान याःगु ।

२४९. **सालक जातक :** १९७ सर्प लाइपिं मनुतयसं माकःतयूत पथं दाया स्यात । माकःतयूसं अनलिसें सर्प लाइपिंत विश्वास हे मयाःगु ।
२५०. **कपि जातक :** १९९ ढोंगीम्ह माकः मि पनेत कुटीया ध्वाकाय् दंवल । तपस्वीं वयात बिसिकः छ्वया ब्यूगु ।
- ३. स्वंगूगु निपात**
- १. सङ्कप्प वर्ग**
२५१. **सङ्कप्परग जातक :** २०१ जुजुं लानियात बोधिसत्त्वयागु अलसी मचासे सेवा याना च्वं धया राज्ययागु छ्गू इलाकाय् अशान्ति जूगु क्षेत्रयात दबे यायेत वन । जुजुया अनुपस्थिति बोधिसत्त्वया मन लानिया प्रति विकार जुया स्यंगु ।
२५२. **तिलमुट्टि जातक :** २०४ आचार्यं बुरीयागु हामो कया नःम्ह राजकुमार शिष्ययात दाल । राजकुमारं लिपा जुजु जुया आचार्ययात हत्या यायेत स्वःगु ।
२५३. **मणिकण्ठ जातक :** २०८ नागं तपस्वीयात आपालं माया याना च्वन । तपस्वीं नागयाके मणि प्वन । अनलि नागं गुबलें अन वयेगु मयाःगु ।
२५४. **कण्डककुच्छिसिन्धव जातक :** २१० सिन्धव जातियाम्ह छ्मह द्रहंचां बुरीया छँय् न्ह्यागुं नःगु जुया च्वन । परन्तु छ्मह गुणज्ञ ब्यापारीयाथाय् थ्वनेवं व सामान्य घाँय् आदि अस्वीकार याःगु ।
२५५. **सुक जातक :** २१४ सुगां थः मांबौपिनिगु खँ मन्यसें वर्जित द्वीपय् अँया रस त्वं वंगु ।
२५६. **जरूदपान जातक :** २१६ लःयानितिं भतिचा बँय् गाः म्हुबले धन लुया बल परन्तु लोभवश यक्व गाः म्हुयेवं विनास जुया वंगु ।
२५७. **गामणिचन्द्र जातक :** २१८ बोधिसत्त्वं थःगु प्रज्ञाबलं द्रहँ, काय, सल, पंयागु ज्याइम्ह, गांया मुखिया, गणिका, ल्यासेम्ह मिसा, सर्प, तितिर भंगः, देवता, नाग, तपस्वी व ब्राह्मण विद्यार्थीपिनिगु न्ह्यसःया लिसः ब्यूगु ।
२५८. **मन्धातु जातक :** २२६ चातुर्महाद्वीप व चातुर्महाराजिकपिनिगु राज्य नं मान्धाता जुजु विषयय् भोग कया यायेगुलि अतृप्त हे जूगु ।
२५९. **तिरीटवच्छ जातक :** २२९ बोधिसत्त्वं तुंथी क्वब्बाम्ह जुजुयागु प्राण रक्षा याना बिल । जुजु नं कृतज्ञ जूगु ।
२६०. **दूत जातक :** २३१ भोजन याना च्वंम्ह जुजुया भु थःत दूत दूत धका हाहां छ्मह मनुखं लाका काः वन । जुजुं न्यंगु - 'छ सुया दूत खः ?' वं लिसः बिल - 'प्वाःया दूत' ।
- २. पदुम वर्ग**
२६१. **पदुम जातक :** २३३ स्वम्हमध्ये निम्ह सेठया कायपिंसं छ्मह न्हाय् मदुम्हसिके भुद्धा प्रशंसा याना पलेस्वाँ कायेत स्वत । न्हाय् मदुम्हसिनं सत्यगु खँल्हाःम्ह छ्महसित पलेस्वाँ ब्यूगु ।
२६२. **मदुपाणि जातक :** २३४ जुजुं थःम्ह म्ह्याय्यात पत्याः मयासे थः लिक्क थ्यना तल । छक्वः वं बहनि वा वया च्वंबले मोल्हुइ मास्ति वय्कल । जुजुं वयागु ल्हाः ज्वना तःगु दय्क दय्कं हे थःम्ह म्ह्याय् भिंचालिसें बिस्युं वनेत सफल जूगु ।

२६३. चूलपलोभन जातक : २३७ २७३. कच्छप जातक : २५९
मचाबले मिसापिं मयया धाइमापिनिगु
दुरू मत्वंह तःधिक जूबले मिसातयगु
फन्दाय् लाःगु ।
२६४. महापनाद जातक : २४० २७४. लोल जातक : २६१
थनयागु सकतां अँ सुरूचि जातक, जा.
नं. ४८६ स वइतिनिगु ।
न्यां व लाया लोभीह् क्वःनं भान्छेयागु
ल्हातं ज्यान वंकेमाःगु ।
२६५. खुरप्प जातक : २४२ २७५. रुचिर जातक : २६३
ब्यापारी व वयागु न्यासः गाडीतयूत
जंगलय् पार तरे यात । डाकुतल्लिसे
ल्वाये माःसां जंगलरक्षक निर्भय जूगु ।
च्वय् वःगु खँथें च्वंगु ।
२६६. वातगसिन्धव जातक : २४४ २७६. कुरुधम्म जातक : २६४
मिसाम्ह गधा सलयात यय्का आसक्त
जुया च्वन । सल वयाथाय् वंबले वं
सलयात वा हे त्वधुइक लात नका वंगु ।
कलि जुजुं इन्द्रप्रस्थ जुजुयाथाय्
ब्राह्मणपिं छ्वया कुरुधर्म (पञ्चशील)
काय्के छ्वःगु ।
२६७. कक्कटक जातक : २४६ २७७. रोमक जातक : २७३
किसिनीया अनुनय विनयया कारणं कःलिं
किसियात ज्वना तःगु त्वःता बिल । किसिं
छुटे जुइसाथं कःलिया जनुफातय् तुतिं
न्हुया नचूसे च्वंका ब्यूगु ।
कुटिलह् जटाधारी तपस्वीयात छन्हु
बखुंयागु ला नयेत दत । व रस लोभय्
लाना आश्रमय् वःपिं बखुंतयूत स्याना
नये त्यंगु ।
२६८. आरामदूसक जातक : २४९ २७८. महिसराज जातक : २७४
माकःतयूसं सिमाचिया हाया दासुकथं
लः बिया च्वंगु ।
ययःथें सना जूमह माकःनं छह् सिधा
सोभाम्ह म्येयात आपालं सास्ति बिल ।
मेह् छह् हारांह् म्येनं न्यकुतिं च्वया
वयात छाती फाया ब्यूगु ।
२६९. सुजात जातक : २५० २७९. सतपत्त जातक : २७६
न्हैथी प्रकारयापिं कलाया विवरण ।
काय्महसिनं थः माँ सिना ध्वं जूमहसित
शत्रु भापित अले सिक्वाःभंगःयात मित्र
सम्भे जूगु ।
२७०. उलूक जातक : २५४ २८०. पुटदूसक जातक : २७८
क्वःतयूसं भुलुखायात पक्षिराज यायेगुली
विरोध याःगु ।
मालि गथुं लत्तेयागु द्वानाचा दयेका
च्वन, माकःनं उकियात स्यंका च्वंगु ।

३. उदपान वर्ग

२७१. उदपानदूसक जातक : २५६
ध्वंत वया पुखू फोहर याना वंगु ।
२७२. ब्यगघ जातक : २५७
मूर्खह् यक्षदेवतां सिंह, धुंतयूत थः च्वना
च्वंगु थासं ख्याना छ्वःगु ।

४. अठभन्तर वर्ग

२८१. अठभन्तर जातक : २८०
तोत्ता भंगलं दुनेया अँ हया लानियात
नके हःगु ।
२८२. सेय्य जातक : २८५
महासीलव जातक जा. नं. ५१ थें च्वंगु ।

२८३. बड्ढकीसूकर जातक : २८७ २९२. सुपत्त जातक : ३०८
 फाँत मुना मिले जुया धुँयात स्यागु ।
 क्वःतय्सं थःम्ह महारानी सुफस्साया
 नितिं थःपिनिगु ज्यान पाना न्यां व ला
 भोजन नके हःगु ।
२८४. सिरि जातक : २९१ २९३. कायनिब्बिन्द जातक : ३११
 खायागु ला नया सिं हःम्ह जुजु जुल
 अले वया कला महारानी जूगु ।
 म्हासु ल्वचं मुक्त जूम्ह ब्राह्मण प्रव्रजित
 जूगु ।
२८५. मणिसूकर जातक : २९५ २९४. जम्बुखादक जातक : ३१२
 फाँतय्सं मणियात बुलुके धका गुलि
 गुलि म्हं घ्वास्या घ्वास्यायात उलि उलि
 हे मणि प्वाल प्वाल थ्याःगु ।
 ध्वँनं क्वःतयत्त भुद्धागु प्रशंसा याना
 सिमाय् च्वंगु फल नये मास्ति वय्कल ।
 परन्तु निराश जुइमाःगु ।
२८६. सालूक जातक : २९८ २९५. अन्त जातक : ३१४
 छँया म्थ्याय्मचा बिया छ्वयेत फाँयात
 स्याना भव्य् नके धका फाँयात यागु-जा
 न्हिन्हं नका ल्हवंके बिया लहिना तःगु ।
 पशुतमध्ये क्वजात ध्वँ, भंगपछितमध्ये
 दकले क्वजातम्ह क्वः व सिमातमध्ये
 दकले क्वजातगु सिमा एरण्ड - गुपिं
 स्वतां छ्थासय् मुंगु ।
२८७. लाभगरह जातक : ३०० २९६. समुद्द जातक : ३१५
 प्राणीपित वस्तुया लाभ गथे याना
 जुइगु ।
 क्वः तृष्णायागु वशय् लाना थः याकचां
 सागरयागु लः त्वनेगु इच्छा याःगु ।
२८८. मच्छुद्दान जातक : ३०१ २९७. कामविलाप जातक : ३१६
 किजाम्हं दाजुम्हसित भंगः लायेया नितिं
 द्वच्छि कार्षापण (ध्वबा) यागु प्वः लखय्
 क्वफाःगु ।
 थनया खँ इन्द्रिय जातक जा. नं. ४२३
 स वइतिनिगु ।
२८९. नानाछन्द जातक : ३०३ २९८. उदुम्बर जातक : ३१७
 ब्राह्मणयाके नक्षत्र ज्ञान दुगु खना लय्
 ताया जुजुं वयात वर ब्यूगु ।
 निम्ह माकःतय्सं छम्हं मेम्हसित ठगे
 यायेत स्वःगु । न्हापांम्ह सफल जुल,
 मेम्ह असफल जूगु ।
२९०. सीलबीमंसक जातक : ३०५ २९९. कोमारपुत्त जातक : ३१९
 पुरोहितं थःगु शीलयागु परीक्षा याना
 लुँकमियाथासं न्हिन्हं कार्षापण खुया
 काःगु ।
 तपस्वीपिनिगु संगतय् लाना माकः
 ध्यानी जूगु ।
२९१. सुराघट जातक : ३०७ ३००. वक जातक : ३२१
 शक्रं पुत्रप्रेमया वशे वना वयात सकतां
 कामना पूरा जुइगु धः हया बिइ हःगु ।
 फैचायागु उपोसथ-व्रत ।

५. कुम्भ वर्ग

संकेत - सूची

अ.क. = अट्टकथा
 अ.नि. = अङ्गुत्तरनिकाय
 अट्ट.सा. = अट्टसालिनी
 अनुटी. = अनुटीका
 अनु. = अनुवादक
 अप.पा. = अपदानपालि
 इतिवु. = इतिवुत्तक
 उदा. = उदान
 कथा. = कथावत्थु
 खु.नि. = खुट्टकनिकाय
 खु.पा. = खुट्टकपाठ
 चरिया. = चरियापिटक
 चूलनि. = चूलनिद्देस
 जा. = जातक
 जा.अ.क. = जातक अट्टकथा
 जा.पा. = जातकपालि
 टी. = टीका
 थेरगा. = थेरगाथा
 थेरीगा. = थेरीगाथा
 दी.नि. = दीघनिकाय
 ध.प. = धम्मपद
 धम्म.अ.क. = धम्मपद अट्टकथा
 धम्म.सं. = धम्मसङ्गणि
 धातु. = धातुकथा
 नेत्ति. = नेत्तिप्पकरण
 पटि.म. = पटिसम्भ्रदामरग
 पट्टा. = पट्टान
 पपं.सू. = पपञ्चसूदनी नाम अट्टकथा
 परि. = परिवार
 पा.लि. = पालिजातक
 पाचि. = पाचित्तिय

पारा. = पाराजिका
 पु.प. = पुग्गलपञ्जति
 पे.व. = पेटवत्थु
 पेटको. = पेटकोपदेस
 ब.जा. = बर्मी जातक
 बु.ब्रा. = बुद्धकालीन ब्राह्मण
 बु.रा. = बुद्धकालीन राजपरिवार
 बु.गृ. = बुद्धकालीन गृहस्थीहरू
 बु.म. = बुद्धकालीन महिला
 बु.श्रा.च. = बुद्धकालीन श्रावकचरित्र
 बु.वं. = बुद्धवंस
 म.नि. = मज्झिमनिकाय
 मनो.र. = मनोरथपूरणी नाम अट्टकथा
 महानि. = महानिद्देस
 महाव. = महावग्ग
 मि.प्र. = मिलिन्द-प्रश्न
 यम. = यमक
 वि.व. = विमान वत्थु
 वि.वि.वि. = विपश्यना विशोधन विन्यास
 विभ.पा. = विभङ्गपालि
 विमा.व. = विमानवत्थु
 विसु.म. = विसुद्धिमरग
 सं. = सम्पादक
 सं.नि. = संयुत्तनिकाय
 सुत्त.नि. = सुत्तनिपाठ
 सिं.जा. = सिंहली जातक
 स्व. = स्वयादिसँ/स्वया बिज्याहुँ
 हि.जा. = हिन्दी जातक

D.P.P. = Dictionary of Pali-Proper Names. I, II,
 III, IV, V, VI क्रमशः- १, २, ३, ४, ५, ६ भाग

जातक अकारादि धलपौ

जातकया नां	ब	त्याः	पृष्ठ	जातकया नां	ब	त्याः	पृष्ठ
अकलञ्जु जातक	I	(९०)	३१८	अहितुण्डिक जातक	III	(३६५)	१४०
अकालरावि जातक	I	(११९)	३६६	आजञ्ज जातक	I	(२४)	१६९
अकित्ति जातक	IV	(४८०)	१५८	आदिच्युपट्टान जातक	II	(१७५)	५४
अग्गिकभारद्वाज जातक	I	(१२९)	३८७	आदित्त जातक	III	(४२४)	३१९
अट्टसद्द जातक	III	(४१८)	२९१	आयाचितभत्त जातक	I	(१९)	१६०
अट्टान जातक	III	(४२५)	३२२	आरामदूसक जातक	I	(४६)	२२२
अट्टिसेन जातक	III	(४०३)	२४३	आरामदूसक जातक	II	(२६८)	२४९
अण्डभूत जातक	I	(६२)	२५१	आसङ्ग जातक	III	(३८०)	१७४
अत्थस्सद्दर जातक	I	(८४)	३०९	इन्दसमानगोत्त जातक	II	(१६१)	३०
अननुसोचिय जातक	III	(३२८)	६६	इन्द्रिय जातक	III	(४२३)	३१४
अनभिरति जातक	I	(६५)	२५९	इल्लिस जातक	I	(७८)	२९३
अनभिरति जातक	II	(१८५)	७४	उच्छङ्ग जातक	I	(६७)	२६३
अनुसासिक जातक	I	(११५)	३६०	उच्छिद्रभत्त जातक	II	(२१२)	१२५
अन्त जातक	II	(२९५)	३१४	उदञ्चनी जातक	I	(१०६)	३४९
अपण्णक जातक	I	(१)	१०९	उदपानदूसक जातक	II	(२७१)	२५६
अब्भन्तर जातक	II	(२८१)	२८५	उदय जातक	IV	(४५८)	६८
अभिण्ह जातक	I	(२७)	१७६	उदुम्बर जातक	II	(२९८)	३१७
अमरादेवी जातक	I	(११२)	३५७	उद्दालक जातक	IV	(४८७)	२०१
अम्ब जातक	I	(१२४)	३७८	उपसाळक जातक	II	(१६६)	४०
अम्ब जातक	III	(३४४)	९६	उपाहन जातक	II	(२३१)	१६५
अम्बजा जातक	IV	(४७४)	१३२	उभतोभट्ट जातक	I	(१३९)	४०४
अयकूट जातक	III	(३४७)	१०३	उमङ्ग जातक	VI	(५४६)	२६६
अयोधर जातक	IV	(५१०)	३३७	(उम्मग्ग अथवा महाउम्मग्ग जातक)			
अरञ्ज जातक	III	(३४८)	१०४	उम्मादन्ती जातक	V	(५२७)	१३३
अरक जातक	II	(१६९)	४५	उरग जातक	II	(१५४)	९
अलम्बुसा जातक	V	(५२३)	९६	उरग जातक	III	(३५४)	११४
अलीनचित्त जातक	II	(१५६)	१४	उलूक जातक	II	(२७०)	२५४
अवारिय जातक	III	(३७६)	१६२	एकराज जातक	III	(३०३)	९
असङ्खिय जातक	I	(७६)	२८२	एकपण्ण जातक	I	(१४९)	४२२
असदिस जातक	II	(१८१)	६५	एकपद जातक	II	(२३८)	१७५
असम्पदान जातक	I	(१३१)	३६०	ककण्टक जातक	II	(१७०)	४६
असातमन्त जातक	I	(६१)	२४८	कक्कटक जातक	II	(२६७)	२४६
असातरूप जातक	I	(१००)	३४२	कक्कारु जातक	III	(३२६)	६१
असिताभू जातक	II	(२३४)	१७०	कञ्चनक्खन्ध जातक	I	(५६)	२४१
असिलक्खण जातक	I	(१२६)	३८२	कच्चानि जातक	III	(४१७)	२८७
अस्सक जातक	II	(२०७)	१५५	कच्छप जातक	II	(१७८)	५९

जातकया नां	न	त्याः	पृष्ठ	जातकया नां	न	त्याः	पृष्ठ
कच्छप जातक	II	(२१५)	१३१	कुक्कुर जातक	I	(२२)	१६५
कच्छप जातक	II	(२७३)	२५९	कुटिदूसक जातक	III	(३२१)	५०
कटाहक जातक	I	(१२५)	३७९	कुदाल जातक	I	(७०)	२६८
कट्टहारि जातक	I	(७)	१३५	कुणाल जातक	V	(५३६)	२७९
कणवेर जातक	III	(३१८)	४२	कुण्डककुच्छिसिन्धव जातक II	(२५४)	२१०	
कण्डि जातक	I	(१३)	१५०	कुण्डकपूव जातक	I	(१०९)	३५४
कणह जातक	I	(२९)	१७९	कुन्तिनी जातक	III	(३४३)	९४
कणह जातक	IV	(४४०)	५	कुम्भ जातक	V	(५१२)	८
कणहदीपायन जातक	IV	(४४४)	१८	कुम्भकार जातक	III	(४०८)	२५७
कण्डरी जातक	III	(३४१)	९२	कुम्भिल जातक	II	(२२४)	१५५
कन्दगलक जातक	II	(२१०)	१२१	कुम्मासपिण्डि जातक	III	(४१५)	२७७
कपि जातक	II	(२५०)	१९९	कुस्थम्म जातक	I	(२७६)	२६४
कपि जातक	III	(४०४)	२४५	कुस्त्रमिग जातक	I	(२१)	१६३
कपोत जातक	I	(४२)	२१६	कुस्त्रमिग जातक	II	(२०६)	११३
कपोत जातक	III	(३७५)	१६०	कुलावक जातक	I	(३१)	१८३
कलण्डुक जातक	I	(१२७)	३८४	कुस जातक	V	(५३१)	१८२
कळायमुट्टि जातक	II	(१७६)	५५	कुसनाळि जातक	I	(१२१)	३७१
कल्याणधम्म जातक	II	(१७१)	४७	कुहक जातक	I	(८९)	३१७
कस्सपमन्दिय जातक	III	(३१२)	२६	कूटवाणिज जातक	I	(९८)	३३९
काक जातक	I	(१४०)	४०६	कूटवाणिज जातक	II	(२१८)	१३६
काक जातक स्व पारावत जातक				केळिसील जातक	II	(२०२)	१०५
काक जातक स्व समुद्दकाक जातक				केसव जातक	III	(३४६)	१००
काकवती जातक	III	(३२७)	६४	कोकालिक जातक स्व कोकिल जातक			
कामनीत जातक	II	(२२८)	१६०	कोकिल जातक	III	(३३१)	७२
कामविलाप जातक	II	(२९७)	३१६	कोटसिम्बलि जातक	III	(४१२)	२७१
काळकण्णि जातक	I	(८३)	३०७	कोमारपुत्त जातक	II	(२९९)	३१९
कायनिब्बिन्द जातक	II	(२९३)	३११	कोरण्डिय जातक	III	(३५६)	१२०
काळबाहु जातक	III	(३२९)	६८	कोसम्बिय जातक	III	(४२८)	३३०
कालिङ्गबोधि जातक	IV	(४७९)	१५२	कोसिय जातक	I	(१३०)	३८८
काम जातक	IV	(४६७)	११०	कोसिय जातक	II	(२२६)	१५६
कासाव जातक	II	(२२१)	१४८	कोसिय जातक	IV	(४७०)	१२२
किंछन्द जातक	V	(५११)	१	खज्जोपनक जातक	III	(३६४)	१३९
किंपक्क जातक	I	(८५)	३१०	खण्डहाल जातक	VI	(५४२)	१०९
किंफल जातक	I	(५४)	२३७	खदिरङ्गार जातक	I	(४०)	२०५
किंसुकोपम जातक	II	(२४८)	१९६	खन्ध जातक	II	(२०३)	१०७
कुक्कु जातक	III	(३९६)	२२०	खन्तिवण्ण जातक	II	(२२५)	१५५
कुक्कुट जातक	II	(२०९)	१२०	खन्तिवादी जातक	III	(३१३)	२८
कुक्कुट जातक	III	(३८३)	१८४	खरस्सर जातक	I	(७९)	२९९
कुक्कुट जातक	IV	(४४८)	३६	खरपुत्त जातक	III	(३८६)	१९२

जातकया नां	ब	त्या:	पृष्ठ
खरादिय जातक	I	(१५)	१५४
खुरप्प जातक	II	(२६५)	२४२
गग्ग जातक स्व भग्ग जातक			
गङ्गमाल जातक	III	(४२१)	३०२
गङ्गेय्य जातक	II	(२०५)	१११
गद्रभपञ्च जातक	I	(१११)	३५७
गन्धतिन्दुक जातक	V	(५२०)	६५
गन्धार जातक	III	(४०६)	२५०
गरहित जातक	II	(२१९)	१३८
गहपति जातक	II	(१९९)	१००
गामणि जातक	I	(८)	१३७
गामणिचन्द जातक	II	(२५७)	२१८
गिज्झ जातक	II	(१६४)	३६
गिज्झ जातक स्व मातुपोसक जातक			
गिज्झ जातक	III	(४२७)	३२८
गिरिदत्त जातक	II	(१८४)	७३
गुम्बिय जातक	III	(३६६)	१४२
गुण जातक	II	(१५७)	१७
गुत्तिल जातक	II	(२४३)	१८४
गूथपाण जातक	II	(२२७)	१५८
गोध जातक स्व पक्कगोध जातक			
गोधराज जातक	III	(३२५)	६०
गोधा जातक	I	(१३८)	४०३
गोधा जातक	I	(१४१)	४०८
घट जातक	III	(३५५)	११८
घटपण्डित जातक	IV	(४५४)	५२
घतासन जातक	I	(१३३)	३९५
घोनसाख जातक स्व वेनसाख जातक			
चक्कवाक जातक	III	(४३४)	३५४
चक्कवाक जातक	IV	(४५१)	४६
चतुद्धार जातक	IV	(४३९)	१
चतुपोसथिक जातक	IV	(४४१)	९
चतुमह जातक	II	(१८७)	७९
चन्दकिन्नरी जातक	IV	(४८५)	१९०
चन्दकुमार जातक स्व खण्डहाल जातक			
चन्दाभ जातक	I	(१३५)	३९७
चम्मसाटक जातक	III	(३२४)	५८
चम्पेय्य जातक	IV	(५०६)	३१२
चित्तसम्भूत जातक	IV	(४९८)	२६६

जातकया नां	ब	त्या:	पृष्ठ
चूळकालिङ्ग जातक	III	(३०१)	१
चूळकुणाल जातक	IV	(४६४)	९६
चूळजनक जातक	I	(५२)	२३५
चूळधनुग्गह जातक	III	(३७४)	१५६
चूळधम्मपाल जातक	III	(३५८)	१२५
चूळनन्दिय जातक	II	(२२२)	१५०
चूळनारद जातक	IV	(४७७)	१४५
चूळपदुम जातक	II	(१९३)	८७
चूळपलोभन जातक	II	(२६३)	२३७
चूळबोधि जातक	IV	(४४३)	१४
चूळसुतसोम जातक	V	(५२५)	११३
चूळसुव जातक	III	(४३०)	३३६
चूळसेट्ठि जातक	I	(४)	१२१
चूळहंस जातक	IV	(५०२)	२९०
चूळहंस जातक	V	(५३३)	२२३
चेतिय जातक	III	(४२२)	३०९
छद्दन्त जातक	V	(५१४)	२३
छव जातक	III	(३०९)	१९
जनसन्ध जातक	IV	(४६८)	११५
जम्बुक जातक	III	(३३५)	७९
जम्बुखादक जातक	II	(२९४)	३१२
जयादिस जातक	V	(५१३)	१५
जरूदपान जातक	II	(२५६)	२१६
जवनहंस जातक	IV	(४७६)	१४०
जवसकुण जातक स्व सकुण जातक			
जागर जातक	III	(४१४)	२७५
जुण्ह जातक	IV	(४५६)	६२
ज्ञानसोधन जातक	I	(१३४)	३९६
तक्क जातक स्व तक्कपण्डित जातक			
तक्कपण्डित जातक	I	(६३)	२५५
तक्कल जातक	IV	(४४६)	२७
तक्कारिय जातक	IV	(४८१)	१६३
तचसार जातक	III	(३६८)	१४५
तच्छसूकर जातक	IV	(४९२)	२३०
तण्डुलनाळि जातक	I	(५)	१२९
तयोधम्म जातक	I	(५८)	२४४
तित्तिर जातक	I	(३७)	१९७
तित्तिर जातक	I	(११७)	३६३
तित्तिर जातक	III	(३१९)	४२

जातकया नां	ब	ल्याः	पृष्ठ	जातकया नां	ब	ल्याः	पृष्ठ
तित्तिर जातक स्व दहर जातक				धम्मधज जातक	II	(२२०)	१४०
तित्थ जातक	I	(२५)	१७०	धम्मधज जातक	III	(३८४)	१८६
तिन्दुक जातक	II	(१७७)	५७	धूमकारि जातक	III	(४१३)	२७३
तिपल्लथमिग जातक	I	(१६)	१५५	नकुल जातक	II	(१६५)	३८
तिरीटवच्छ जातक	II	(२५९)	२२९	नक्खत्त जातक	I	(४९)	२२७
तिलमुट्टि जातक	II	(२५२)	२०४	नङ्गलीस जातक	I	(१२३)	३७५
तुण्डिल जातक	III	(३८८)	१९९	नङ्गुडु जातक	I	(१४४)	४१३
तैलपत्त जातक	I	(९६)	१७०	नच्च जातक	I	(३२)	१८८
तेलोवाद जातक स्व बालोवाद जातक				नन्द जातक	I	(३९)	२०३
तेसकुण जातक	V	(५२१)	७२	नन्दियमिगराज जातक	III	(३८५)	१८९
थुस जातक	III	(३३८)	८५	नन्दिविसाल जातक	I	(२८)	१७७
दकरक्खस जातक	V	(५१७)	४९	नळपान जातक	I	(२०)	१६१
दहर जातक	II	(१७२)	४९	नानाछन्द जातक	II	(२८९)	३०३
दहर जातक	III	(३०४)	१०	नामसिद्धि जातक	I	(९७)	३३६
दहर जातक	III	(४३८)	३६५	निग्रोध जातक	IV	(४४५)	२३
दधिवाहन जातक	II	(१८६)	७६	निग्रोधमिग जातक	I	(१२)	१४३
दब्भपुप्फ जातक	III	(४००)	२३०	निमि जातक	VI	(५४१)	८३
दरीमुख जातक	III	(३७८)	१६८	निळिनिका जातक	V	(५२६)	१२३
दल्हधम्म जातक	III	(४०९)	२६२	नेरु जातक	III	(३७९)	१७२
दसब्राह्मण जातक	IV	(४९५)	२४५	पक्कगोध जातक	III	(३३३)	७५
दसरथ जातक	IV	(४६१)	८२	पञ्चगस्क जातक स्व भीस्क जातक			
दीधीतिकोसन जातक	III	(३७१)	१५०	पञ्चपण्डित जातक	IV	(५०८)	३२७
दीपि जातक	III	(४२६)	३२५	पञ्चावुध जातक	I	(५५)	२४४
दुद्द जातक	II	(१८०)	६३	पञ्चुपोसथ जातक	IV	(४९०)	२२०
दुद्दुभ जातक	III	(३२२)	५३	पण्णक जातक	III	(४०१)	२३०
दुतियपलायित जातक	II	(२३०)	१६३	पण्णक जातक स्व दसण्णक जातक			
दुब्बच जातक	I	(११६)	३६२	पण्णिक जातक	I	(१०२)	३४५
दुब्बलकट्ट जातक	I	(१०५)	३४८	पण्डर जातक स्व पण्डरनागराज जातक			
दुब्भियमक्कट जातक	II	(१७४)	५२	पण्डरनागराज जातक	V	(५१८)	५०
दुम्मेध जातक	I	(५०)	२२९	पदकुसलमाणवक जातक	III	(४३२)	३४२
दुम्मेध जातक	I	(१२२)	३७६	पदुम जातक	II	(२६१)	२३३
दुराजन जातक	I	(६४)	२५८	पब्बतूपत्थर जातक	II	(१९५)	९३
दूत जातक	II	(२६०)	२३१	परन्तप जातक	III	(४१६)	२८२
दूत जातक	IV	(४७८)	१४९	परोसत जातक	I	(१०१)	३४४
देवतापञ्च जातक	III	(३५०)	१०७	परोसहस्स जातक	I	(९९)	३४०
देवधम्म जातक	I	(६)	१३१	पलायित जातक	II	(२२९)	१६२
धजविहेट जातक स्व विज्जाधर जातक				पलास जातक	III	(३०७)	१६
धम्म जातक स्व धम्मदेवपुत्त जातक				पलास जातक	III	(३७०)	१४८
धम्मदेवपुत्त जातक	IV	(४५७)	६६	पादञ्जलि जातक	II	(२४७)	१९४

जातकया नां	ब	ल्याः	पृष्ठ
पानीय जातक	IV	(४५९)	७४
पारावत जातक	III	(३९५)	२१८
पीठ जातक	III	(३३७)	८३
पुचिमन्द जातक	III	(३११)	२४
पुटदूसक जातक	II	(२८०)	२७८
पुटभक्त जातक	II	(२२३)	१५२
पुण्णनन्दी जातक	II	(२१४)	१३०
पुण्णपाति जातक	I	(५३)	२३५
पूतिमंस जातक	III	(४३७)	३६२
पुफ्फरत्त जातक	I	(१४७)	४१८
फन्दन जातक	IV	(४७५)	१३६
फल जातक स्व किंफल जातक			
बक जातक	I	(३८)	२००
बक जातक	II	(२३६)	१७३
बक जातक	III	(४०५)	२४७
बकब्रह्म जातक स्व बक जातक			
बन्धनमोक्ख जातक	I	(१२०)	३६८
बन्धनागार जातक	II	(२०१)	१०३
बब्बु जातक	I	(१३७)	४००
बालोवाद जातक	II	(२४६)	१९३
बावेरु जातक	III	(३३९)	८८
बाहिय जातक	I	(१०८)	३५३
बिलारकोसिय जातक	IV	(४५०)	४१
बिळारवत जातक	I	(१२८)	३८५
ब्यग्घ जातक	II	(२७२)	२५७
ब्रह्मछत्त जातक	III	(३३६)	८१
ब्रह्मदत्त जातक	III	(३२३)	५६
भग्ग जातक	II	(१५५)	११
भट्टसाल जातक	IV	(४६५)	९६
भद्रघट जातक स्व सुराघट जातक			
भरु जातक	II	(२१३)	१२७
भल्लातिय जातक	IV	(५०४)	३०१
भिक्खापरम्पर जातक	IV	(४९६)	२५३
भिस जातक	IV	(४८८)	२०६
भिसपुफ्फ जातक स्व सिङ्गपुफ्फ जातक			
भीमसेन जातक	I	(८०)	३०१
भीस्क जातक	I	(१३२)	३९३
भूरिदत्त जातक	VI	(५४३)	१३७
भूरिपञ्च जातक	IV	(४५२)	४८

जातकया नां	ब	ल्याः	पृष्ठ
भेरिवादक जातक	I	(५९)	२४६
भोजाजानीय जातक	I	(२३)	१६७
मकस जातक	I	(४४)	२१९
मक्कट जातक	II	(१७३)	५१
मखादेव जातक स्व मघदेव जातक			
मघदेव जातक	I	(९)	१३७
मङ्गल जातक	I	(८७)	३१३
मच्छ जातक	I	(३४)	१९२
मच्छ जातक	I	(७५)	२८०
मच्छ जातक	II	(२१६)	१३३
मच्छुद्दान जातक	II	(२८८)	३०१
मड्डकुण्डली जातक	IV	(४४९)	३८
मणिकण्ठ जातक	II	(२५३)	२०८
मणिकुण्डल जातक	III	(३५१)	१०८
मणिचोर जातक	II	(१९४)	९०
मणिसूकर जातक	II	(२८५)	२९५
मतकभक्त जातक	I	(१८)	१५८
मत्तरोदन जातक	III	(३१७)	४०
मनोज जातक	III	(३९७)	२२२
मन्धातु जातक	II	(२५८)	२२६
मय्हक जातक	III	(३९०)	२०६
महाअस्सारोह जातक	III	(३०२)	६
महाउक्कुस जातक	IV	(४८६)	११८
महाउम्मग्ग, उम्मग्ग जातक स्व उमङ्ग जातक			
महाकण्ह जातक	IV	(४६९)	११८
महाकपि जातक	III	(४०७)	२५४
महाकपि जातक	V	(५१६)	४३
महाजनक जातक	VI	(५३९)	२६
महाधम्मपाल जातक	IV	(४४७)	३२
महानारदकस्सप जातक	VI	(५४४)	१८२
महापदुम जातक	IV	(४७२)	१२३
महापनाद जातक	II	(२६४)	२४०
महापलोभन जातक	IV	(५०७)	३२२
महापिङ्गल जातक	II	(२४०)	१७८
महाबोधि जातक	V	(५२८)	१४५
महामङ्गल जातक	IV	(४५३)	४८
महामोर जातक	IV	(४९१)	२२४
महावाणिज जातक	IV	(४९३)	२३६
महावेस्सन्तर जातक स्व वेस्सन्तर जातक			

जातकया नां	ब	त्याः	पृष्ठ	जातकया नां	ब	त्याः	पृष्ठ
महासार जातक	I	(९२)	३२२	रुचिर जातक	II	(२७५)	२६३
महासीलव जातक	I	(५१)	१३१	स्त्रमिगराज जातक	IV	(४८२)	१७१
महासुतसोम जातक	V	(५३७)	३०९	रुहक जातक	II	(१९१)	८५
महासुदस्सन जातक	I	(९५)	३३०	रोमक जातक	II	(२७७)	२७३
महासुपिन जातक	I	(७७)	२८४	रोहणमिग जातक	IV	(५०१)	२८१
महासुव जातक	III	(४२९)	३३३	रोहन्तमिग जातक स्व रोहणमिग जातक			
महाहस जातक	V	(५३४)	२३९	रोहिणि जातक	I	(४५)	२११
महिष्ठामुख जातक	I	(२६)	१७३	लकखणमिग जातक	I	(११)	१४१
महिंसराज जातक	II	(२७८)	२७४	लटुकिक जातक	III	(३५७)	१२२
महोसध जातक स्व उमङ्ग जातक				लाभगरह जातक	II	(२८७)	३००
मातङ्ग जातक	IV	(४९७)	२५८	लित्त जातक	I	(९१)	३२०
मातुपोसक जातक	IV	(४५५)	५९	लोमसकस्सप जातक	III	(४३३)	३५१
मातुपोसकगिञ्ज जातक	III	(३९९)	२२८	लोमहंस जातक	I	(९४)	३२८
मास्त जातक स्व मालुत जातक				लोल जातक	II	(२७४)	२६१
मालुत जातक	I	(१७)	१५७	लोसक जातक	I	(४१)	२११
मिगपोतक जातक	III	(३७२)	१५२	लोहकुम्भि जातक	III	(३१४)	३१
मिगालोप जातक	III	(३८१)	१७८	वक जातक	II	(३००)	३२१
मितचिन्ती जातक	I	(११४)	३५९	वच्छनख जातक	II	(२३५)	१७१
मितविन्दक जातक	I	(८२)	३०६	वट्ट जातक	I	(११८)	३६४
मितविन्दक जातक	I	(१०४)	३४७	वट्टक जातक	I	(३५)	१९३
मितविन्दक जातक	III	(३६९)	१४६	वट्टक जातक	III	(३९४)	२१६
मित्तामित्त जातक	II	(१९७)	९७	वट्टकीसूकर जातक	II	(२८३)	२८७
मित्तामित्त जातक	IV	(४७३)	१२९	वण्णारोह जातक	III	(३६१)	१३४
मुदुपाणि जातक	II	(२६२)	२३४	वण्णुपथ जातक	I	(२)	११६
मुदुलकखण जातक	I	(६६)	२६०	वस्सण जातक	I	(७१)	२७१
मुनिक जातक	I	(३०)	१८१	वलाहकस्स जातक	II	(१९६)	९४
मूगपक्ख जातक	VI	(५३८)	१	वातग्गसिन्धव जातक	II	(२६६)	२४४
मूलपरियाय जातक	II	(२४५)	१९१	वातमिग जातक	I	(१४)	१५१
मूसिक जातक	III	(३७३)	१५४	वानर जातक	III	(३४२)	९३
मेण्डकपञ्च जातक	IV	(४७१)	१२२	वानरिन्द जातक	I	(५७)	२४३
मोर जातक	II	(१५९)	२४	वास्रणि जातक स्व वास्रणिदूसक जातक			
युधञ्चय जातक	IV	(४६०)	७८	वास्रणिदूसक जातक	I	(४७)	२२३
रथलट्टि जातक	III	(३३२)	७३	वालोकक जातक	II	(१८३)	७१
राध जातक	I	(१४५)	४१५	विकण्णक जातक	II	(२३३)	१६८
राध जातक	II	(१९८)	९८	विगतिच्छ जातक	II	(२४४)	१९०
राजकुम्भ जातक	III	(३४५)	९८	विघासाद जातक	III	(३९३)	२१४
राजोवाद जातक	II	(१५१)	१	विधुर जातक	VI	(५४५)	२१०
राजोवाद जातक	III	(३३४)	७७	विज्जाधर जातक	III	(३९१)	२०९
स्खधम्म जातक	I	(७४)	२७९	विनील जातक	II	(१६०)	२८

जातकया नां	ब	ल्याः	पृष्ठ
विरोच जातक	I	(१४३)	४११
विसय्ह जातक	III	(३४०)	९०
विसवन्त जातक	I	(६९)	२६६
विस्सासभोजन जातक	I	(९३)	३२७
वीणाथूण जातक	II	(२३२)	१६७
वीरक जातक	II	(२०४)	११०
वेदब्ब जातक स्व वेदब्ब जातक			
वेदब्ब जातक	I	(४८)	२२५
वेनसाख जातक	III	(३५३)	१११
वेरि जातक	I	(१०३)	३४६
वेळुक जातक	I	(४३)	२१८
वेस्सन्तर जातक	VI	(५४७)	३७४
संकिच्च जातक	V	(५३०)	१७१
संवर जातक	IV	(४६२)	८६
सकुण जातक	I	(३६)	१९६
सकुण जातक	III	(३०८)	१८
सकुणग्धि जातक	II	(१६८)	४३
सङ्कप्पराज जातक	II	(२५१)	२०१
सङ्क जातक	IV	(४४२)	१०
सङ्कधम जातक	I	(६०)	२४७
सङ्कपाल जातक	V	(५२४)	१०४
सङ्गामावचर जातक	II	(१८२)	६८
सच्चंकिर जातक	I	(७३)	२७६
सञ्जीव जातक	I	(१५०)	४२६
सतधम्म जातक	II	(१७९)	६१
सतपत्त जातक	II	(२७९)	२७६
सत्तिगुम्ब जातक	IV	(५०३)	२९५
सत्तुभस्त जातक	III	(४०२)	२३७
सन्धव जातक	II	(१६२)	३१
सन्धिभेद जातक	III	(३४९)	१०५
सब्बदाठ जातक	II	(२४१)	१८०
सब्बमंसलाभ जातक	III	(३१५)	३५
सब्बसंहारकपञ्च जातक	I	(११०)	३५६
समिद्धि जातक	II	(१६७)	४२
समुग्ग जातक	III	(४३६)	३५९
समुद्द जातक	II	(२९६)	३१५
समुद्दकाक जातक	I	(१४६)	४१६
समुद्दवाणिज जातक	IV	(४६६)	१०५
सम्बुला जातक	V	(५१९)	५७

जातकया नां	ब	ल्याः	पृष्ठ
सम्भव जातक	V	(५१५)	३५
सम्मोदमान जातक	I	(३३)	१९०
सरभङ्ग जातक	V	(५२२)	८१
सरभमिग जातक	IV	(४८३)	१७७
ससपण्डित जातक	III	(३१६)	३७
साकेत जातक	I	(६८)	२६५
साकेत जातक	II	(२३७)	१७४
साधिन जातक	IV	(४९४)	२४०
साधुसील जातक	II	(२००)	१०१
साम जातक स्व सुवण्णसाम जातक			
सारम्भ जातक	I	(८८)	३१६
सालक जातक	II	(२४९)	१९७
सालिकेदार जातक	IV	(४८४)	१८६
सालित्तक जातक	I	(१०७)	३५१
साळिय जातक	III	(३६७)	१४३
सालूक जातक	II	(२८६)	२९८
सिङ्गाल जातक	I	(११३)	३५७
सिङ्गाल जातक	I	(१४२)	४०९
सिङ्गाल जातक	I	(१४८)	४२०
सिङ्गाल जातक	II	(१५२)	४
सिङ्गपुप्फ जातक	III	(३९२)	२१२
सिरि जातक	II	(२८४)	२९१
सिरिकाळकण्णि जातक	II	(१९२)	८६
सिरिकाळकण्णि जातक	III	(३८२)	१८०
सिरीमन्त जातक	IV	(५००)	२८१
सिवि जातक	IV	(४९९)	२७३
सीलवनागराज जातक	I	(७२)	२७३
सीलवीमंसक जातक	I	(८६)	३११
सीलवीमंसक जातक	II	(२९०)	३०५
सीलवीमंसन जातक	III	(३०५)	१२
सीलवीमंसन जातक	III	(३३०)	७०
सीलवीमंसन जातक	III	(३६२)	१३६
सीलानिसंस जातक	II	(१९०)	८३
सीहकोत्थु जातक	II	(१८८)	८०
सीहचम्म जातक	II	(१८९)	८२
सुक जातक	II	(२५५)	२१४
सुखविहारि जातक	I	(१०)	१३९
सुच्चज जातक	III	(३२०)	४७
सुजात जातक	II	(२६९)	२५०

जातकया नां	ब	ल्याः	पृष्ठ	जातकया नां	ब	ल्याः	पृष्ठ
सुजात जातक	III	(३५२)	१०९	सुसुमार जातक	II	(२०८)	११८
सुजाता जातक	III	(३०६)	१४	सुहनु जातक	II	(१५८)	२२
सुतनु जातक	III	(३९८)	२२४	सूकर जातक	II	(१५३)	७
सुधाभोजन जातक	V	(५३५)	२५९	सूचि जातक	III	(३८७)	१९६
सुनख जातक	II	(२४२)	१८२	सेग्गु जातक	II	(२१७)	१३४
सुपत्त जातक	II	(२९२)	३०८	सेतकेतु जातक	III	(३७७)	१६५
सुप्पारक जातक	IV	(४६३)	९०	सेय्य जातक	II	(२८२)	२८५
सुमङ्गल जातक	III	(४२०)	२९९	सेय्य जातक	III	(३१०)	२१
सुयोनन्दी जातक	III	(३६०)	१३१	सेरिववाणिज जातक	I	(३)	११९
सुराघट जातक	II	(२९१)	३०७	सोणक जातक	V	(५२९)	१५९
सुरापान जातक	I	(८१)	३०४	सोणनन्द जातक	V	(५३२)	२०७
सुस्रचि जातक	IV	(४८९)	२१२	सोमनस्स जातक	IV	(५०५)	३०६
सुलसा जातक	III	(४१९)	२९६	सोमदत्त जातक	II	(२११)	१२३
सुवण्णकक्कटक जातक	III	(३८९)	२०२	सोमदत्त जातक	III	(४१०)	२६५
सुवण्णभिग जातक	III	(३५९)	१२८	हंस जातक स्व चूळहंस जातक			
सुवण्णसाम जातक	VI	(५४०)	५८	हत्थिपाल जातक	IV	(५०९)	३२७
सुवण्णहंस जातक	I	(१३६)	३९८	हरितच जातक	III	(४३१)	३३८
सुसन्धि जातक स्व सुयोनन्दी जातक				हरितमण्डूक जातक	II	(२३९)	१७६
सुसीम जातक	II	(१६३)	३३	हलिद्विराग जातक	III	(४३५)	३५७
सुसीम जातक	III	(४११)	२६८	हिरि जातक	III	(३६३)	१३८

जातक

निगूगु व्व

Dhamma.Digital

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

१. निगूगु निपात

जातक

बोधिसत्त्वया बाखँ

(निगूगु ब्व)

१. दळ्ह वर्ग

१५१. राजोवाद जातक

“दळ्हं दळ्हस्स खिपति...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् जुजुयात ब्यूगु उपदेशयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । उगु उपदेश तेसकुश जातक (जा. नं. ५२१) स वइतिनि ।

वर्तमान कथा

छन्हु कोशल जुजुं निर्गय याये थाकुगु पापकर्मसम्बन्धी मुद्दा फैसला याना सुथेया भोजन यायेधुंका प्यागु ल्हाः महूसे बांलाक भःभः धाय्क समाये याना तःगु रथय् च्वना शास्तायाथाय् वन । अन ह्वया च्वंगु पलेस्वार्थे जागु चरणय् भोपुया वन्दना याना छखेलिक्क फेतुत ।

शास्तां न्यना बिज्यात – “हे महाराज ! तिन्हिनेया इलय् गनं बिज्यानागु ?”

जुजुं - “भन्ते ! थौं निर्णय याये थाकुगु पापकर्मसम्बन्धी मुद्दा फैसला यायेत लगे जुया च्वनागुलिं इलं मलात । नकतिनि उकिया फैसला याना भोजन धुंका प्यागु ल्हाः हुइ हे मलाकं छपिनिगु सेवाय् उपस्थित जू वया च्वनागु खः ।

शास्तां - महाराज ! धर्मपूर्वक, न्यायपूर्वक मुद्दा मामिला फैसला यायेगु भिंगु ज्या खः । थ्व स्वर्ग वनेगु लैपु खः । परन्तु थुकी आश्चर्य चाये माःगु खँ हे छु दु ? यदि छपिं जिथें जाम्ह सर्वज्ञयागु उपदेश न्यना नं धर्मपूर्वक व न्यायपूर्वक मुद्दा मामिलायागु फैसला याः धाःसा आश्चर्य ला थुकी दु कि न्हापायापिं जुजुपिसं अजापिं सर्वज्ञपिं मद्दुगु इलय् पण्डितपिनिगु उपदेश न्यना धर्मपूर्वक व न्यायपूर्वक मुद्दा मामिलायागु फैसला याना प्यंगू अगतिं^१ बचे जुया दस राजधर्मयागु विरुद्धय् मवसे धर्मानुसार राज्य यायां स्वर्गमार्ग जायकीम्ह जुया वन ।

थुलि आज्ञा जुइवं जुजुं प्रार्थना यायेवं पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म वया महारानीया कोखय् च्वना, गर्भयागु बांलाक (सम्यक्) रक्षा जुइवं मातायागु कोखं पिहाँ वल । नामकरणया दिनय् वयागु नां ब्रह्मदत्त कुमार धका हे छुत ।

छसिकथं तःधिक जुया भिंखुदँ दयेवं तक्षशिला वना दक्व शिल्प सयके सिइके याना वल । बौ मदयेवं जुजु जुया धर्मपूर्वक व न्यायपूर्वक राज्य याना च्वन । राग आदियागु बशय् मवसे वं मुद्दा मामिलायागु फैसला याना च्वन । वं याःगु धर्मपूर्वक राज्य खना वया अमात्यपिसं नं धर्मपूर्वक फैसला यायेगु याना च्वन । जुजु मवःसां जुजुया न्यायालयय् मुद्दा मामिला याइपिसं हाले म्वाल । अमात्यपिं न्हिच्छि न्हिच्छि न्यायालयय् च्वना नं सुनं मुद्दा मामिला ज्वना मवल धाःसा दना वनिगु जुया च्वन । (मुद्दा मदया) न्यायालय खाली याये बहः जुल ।

बोधिसत्त्वं बिचाः यात - ‘जिं धर्मानुसार राज्य यानागु कारणं मुद्दा मामिला याइपिं वये म्वाल । हाः वये म्वाल । न्यायालय बन्द याये बहः जुल । आः जिं थःगु दुर्गुण माला स्वये माल । थुगु थुगु जिगु दुर्गुण धका सिइवं थुजागु त्वःता गुणवान् जुया च्वने माल ।’

अनं लिपा जिगु दोष कनिपिं सुं दुला धका माः जुया । वयात लाय्कु दुने वयागु द्वं विद्वं दोष क्यना विइफुपिं सुं मलुल । न्ह्याम्हसिनं प्रशंसाया प्रशंसा जक याना च्वछ्याया च्वन । ‘थुपिं जिगु भययागु हूनिं जक जिगु प्रशंसा याना च्वपिं जुइमाः’ धका मती लुइका लाय्कुलिं पिने च्वपिनिगु परीक्षा याःवन । अनं नं सुं लुया मवल । अले नगरय् दुने वना माःवन । नगरया ध्वाखा छ्वाखेरं प्यखेरं गामय् माःवन । अनं नं दोष क्यना विइपिं मलुल । प्रशंसा जक न्यने दत । अनंलि बोधिसत्त्वं जनपदय् माःवनेगु कोछित । अमात्यपित राज्य लःल्हाना सारथि छम्ह जक ब्वना रथय् च्वना भेष बदले याना नगरं पिहाँ वन । जनपदय् मामां थःगु राज्ययागु सीमाय् थ्यंकः वन । अनं नं वया सुनानं दोष क्यनिपिं मलुल, प्रशंसाया प्रशंसा जक याइपिं दसेलि प्रत्यन्त देशयागु सीमां महा (राज) मार्गं नगर स्वया लिहाँ वल ।

१. छन्द, द्वेष, भय व मोहया बशय् वना पक्षपात यायेगु ।

व हे इलय् मल्लिक धयाम्ह कोशल जुजुं नं धर्मपूर्वक राज्य याना च्वंबले थःगु दोष क्यनिपिं माःवनेत पिहाँ वल । वयात नं लाय्कुलि दुने च्विं सुनानं दोष क्यना बिइपिं लुइके मफुत, प्रशंसा याइपिं जक ध्वःदूबले वं जनपदय् मामां अन थ्यंकः वल । इपिं निम्ह जुजुपिं चिब्यागु लैपुइ दथुइ चूलचू ध्वःदुल । रथया नितिं छगुलिं मेगु चिला वनेत लै मगाः ।

मल्लिक जुजुया सारथिं वाराणसी जुजुयाम्ह सारथियात धाल - “थःगु रथ लित यंकि ।”

वाराणसी जुजुया सारथिं धाल - “छं थःगु रथयात लिखतं लित यंकि । जिगु रथय् वाराणसी राज्यया स्वामी महाराज ब्रह्मदत्त बिज्याना च्वंगु दु ।

मेम्हसिनं नं धाल - “थुगु रथय् कोशल राज्यया स्वामी मल्लिक महाराज फेतुना बिज्याना च्वंगु दु । छं थःगु रथ लिखतं यंका जिमि जुजुयागु रथयात थाय् चिला ब्यु ।”

वाराणसी जुजुयाम्ह सारथिं बिचाः यात - ‘थ्व नं जुजु खः । आः छु यायेमाल ? वयाके उपाय छगू लुया वल । जुजुपिनिगु वर्ष न्यना थकालि क्वकालि सिइके माली गुम्ह क्वकालि जुइ वयागु रथ लित यंका गुम्ह थकालिम्ह खः वयागु रथया नितिं, लै चिला बिइकेगु याये माली ।’ थुकथं निश्चय याना वं मेम्ह सारथियाके कोशल जुजुयागु आयु न्यन । निम्हसियागु वर्ष मिले याना स्वबले निम्ह जुजुपिं नं समान आयुयापिं पिहाँ वल । हानं राज्य विस्तार, सेना, धन, यश, जाति, गोत्र कुल-भेद आदियागु बारे न्यन । निम्ह जुजुपिं नं सच्छिगू योजन राज्यया स्वामीपिं खने दत । निम्हसियागु सेना, धन, यश, जाति, गोत्र व कुल-भेदयागु खैय् नं उत्थे खने दत । अले गुम्ह आपाः शीलवान् जुइ वयात लैय् थाय् चिला बिइमाली धका बिचाः याना वयाके न्यन - “सारथि ! छिमि जुजुयागु सदाचार गथे च्वं ?”

वं थःम्ह जुजुयागु दुर्गुणयात नं गुण भाःपिया जिमि जुजुयाके थुजा-थुजागु गुण दु धाधां थुगु गाथा न्यंकल -

“दब्हं दब्हस्स खिपति, बल्लिको मुदुना मुदुं ।
साधुम्मि साधुना जेति, असाधुम्मि असाधुना ।
एतादिसो अयं राजा, मग्गा उय्याहि सारथी’ति” ॥

“जिमि बल्लिक (जुजु) हारांपिनापं हारां छाँटं व्यवहार याना बिज्याइ । कोमलपिनापं कोमल छाँटं व्यवहार याना बिज्याइ । भिंम्ह मनूयात भिंक याना त्याकी, मभिंपितं मभिंम्हसित याना त्याकी । सारथि ! जिमि जुजु थजागु स्वभाव दुम्ह खः । छं लै चिला ब्यु ।”

अनंलि वाराणसी जुजुयाम्ह सारथिं न्यन - “भो ! छु छिमि थःम्ह जुजुया गुण कनेधुन ला ?”

“खः, धुन ।”

“यदि थुजागु गुण खःसा अवगुण धयागु गजागु जुइले ?”

“का सा अवगुण हे थःजु । छिमि जुजुयाके गजागु गुण दु ले ?”

“का बांलाक न्यं” धया निपूगु गाथा कन -

“अक्कोधेन जिने कोधं, असाधुं साधुना जिने ।
जिने कदरियं दानेन, सच्चेनालिकवादिनं ।
एतादिसो अयं राजा, मग्गा उय्याहि सारथी’ति” ॥

“क्रोधीम्हसित अक्रोधी (मैत्री) जुया त्याकी । मभिंम्हसित भिं जुया त्याकी । नुगःस्याम्हसित दान बिया त्याकी । भृद्वावादीयात सत्यवादी जुया त्याकी । जिमि जुजु थजागु स्वभाव दुम्ह खः । उकिं, सारथि ! छं लं चिला ब्यु ।”

थथे न्यंकेवं मल्लिक जुजु व वयाम्ह सारथि निम्हं कुहां वया सलयात फ्यना रथ चिइका वाराणसी जुजुयात लं चिला बिल । वाराणसी जुजुं मल्लिक जुजुयात जुजु धयाम्हं थथे यायेमाः धका उपदेश बिल । हानं वाराणसी लिहां वना अन दानादि पुण्यकर्म यायां जीवन फुइवं स्वर्गमार्ग ग्रहण यात ।

मल्लिक जुजु नं वयागु उपदेश ग्रहण याना जनपदय् वन, थःगु दोष क्यनिपिं ममासे थःगु नगरय् लिहां वनां दानादि पुण्यकर्म याना स्वर्गय् वन ।

शास्तां कोशल जुजुयात उपदेश बिइया नितिं थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् बल्लिक जुजुया सारथि मौद्गल्यायन खः । जुजु आनन्द खः । वाराणसीयाम्ह जुजुया सारथि सारिपुत्र खः, जुजु जुलसा स्वयं जि हे खः ।

- * -

१५२. सिङ्गल जातक

“असमेक्खितकम्मन्तं...” थुगु गाथा शास्ता कूटागारशालय् च्वना बिज्यागु इलय् वैशाली निवासी छम्ह नौया काय्यागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

वया अबु (नौ) जुजु, लानी, राजकुमार व राजकुमारीपिनि सँ खाना वा चाना मिले याना बिइगु, केशश्रृङ्गार याना बिइगु, शतरंग (कासा) लाया बिइगु व मामाःगु ज्या याना बिइगु याना च्वन । व श्रद्धावान् खः । वं बुद्ध, धर्म व सङ्घयागु शरणय् वना च्वंम्ह खः वं पञ्चशील रक्षा याना च्वंम्ह खः । इलय् ब्यलय् वं शास्तायाथाय् धर्मोपदेश न्यंवनेगु याना थःगु समय बिते याना च्वन ।

छन्हु व जुजुयाथाय् ज्या वंगु इलय् थः काय्यात नं व्वना यंकल । काय्म्हं अन छम्ह देव अप्सराथें भःभः धाय्क समाये याना तःम्ह लिच्छवी कुमारीयात खन । व वयाप्रति आसक्त जुल, बौनापं लाय्कुछें नं लिहां वयेधुंका वं धाल - “थुम्ह कुमारी हया व्यूसा जि म्वाये, मखुसा सिना वने ।” थुलि धया वं नये त्वने मयासे लासाय् गोतुला च्वन ।

वया बौम्ह वयाथाय् वना धाल - “बाबु ! थःम्हं मफुगु (अनधिकार) इच्छा याये मते । छ नौया मचा खः । छंगु जात चिधंगु खः । लिच्छवी कुमारी जुजु खलःयापिं खः । तःधंगु जातयापिं खः । इपिं छंत योग्य मजू । छंगु नितिं समान जात व गोत्रयाम्ह सुं छम्ह मिसा माला हया बिये ।”

वं बौम्हं धाःगु खँ मन्यं । वया मां, किजा, क्येहं, मामापिं, ककापिं सकलें थःथितिपिं व पासापिं आदि वया खँ न्यकेत स्वत । इमिसं नं सम्भे याके मफुत । व अथे हे छांलाना गंसी जुया सिना वन ।

वया बौम्ह वयागु शरीर दाहकर्म आदि ज्या सिधय्का शोक कम जुइवं शास्तायात वन्दना यायेगु इच्छां आपालं गन्ध, माला, लेप आदि ज्वना महावन वन । शास्तायागु पूजा याना वन्दना याना छखेलिकक फेतुत । शास्तां न्यना बिज्यात - “उपासक ! थौम्हगः खने मद्दु छाया ?”

वं जुक्क फुक्क खँ बिन्ति यात ।

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “उपासक ! छंम्ह कायं आः जक अनधिकार इच्छा याना सिना वंगु मखु, न्हापा नं सिना वंगु दु ।” उपासकयागु प्रार्थनाय् शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म हिमालय् प्रदेशय् सिंहया रूपय् जुल । वया खुम्ह किजापिं व छंम्ह केहें दु । सकलें काञ्चन गुफाय् च्वना च्वन ।

उगु गुफां भतिचा ताःपाक रजत पर्वतय् छंगू स्फटिक (क्रिस्टल) गुफा दु । अन छंम्ह ध्वँ च्वना च्वन । समय बिते जुया वनेधुंका सिंहया माबौपिं सिना वन । वं थः केहेंयात गुफाय् तया शिकार यायेत पिहाँ वना वयात ला हया बिइगु याना च्वन । उम्ह ध्वँ उम्ह सिंहया म्हचाय् खना आसक्त जुल । वया मांबापिं दुबले वया मौका हे चू मला । आः इपिं न्हेम्हं शिकारया नितिं वनेवं स्फटिक गुफां पिहाँ वया काञ्चन गुफाया लुखाय् वना सिंहया म्हचाय्यागु न्हयोने वना थुगु प्रकारं छुं लौकिक ढंगकथं गुप्त खँ ल्हाःवन - “सिंहया म्हचाय् मयजु ! जि नं प्यपां चूम्ह खः । छं नं प्यपां चूम्ह खः । छं जिमि मिसा जुया व्यु । जि छंम्ह मिजं जुये । भीपिं मिले जुया सुखपूर्वक च्वं च्वने । आवंलि छं जिमि प्रेमिका जुया व्यु ।”

सिंहनीं नं वयागु खँ न्यना मती तल - “थुम्ह ध्वँचा प्यपां चूपिंमध्ये दकले क्वहयंगु जातयाम्ह खः । चण्डालथें जाम्ह खः । जिपिं भिंगु राजकुलयापिं खः । जिलिसे अनुचित खँ ल्हाना च्वन । जिं थुजागु अनुचित खँ न्यना च्वने माय्क छु याना म्वाना च्वनेगु ? सासः पना सिना वनेमाल ।” हानं वं मती तल - “जि थथे याना सिना वनेगु ठीक जुइ मखु । जिमि दाइपिं वइतिनि । इमित कनेधुंका जक सिना वनेमाली ।”

ध्वँचित नं सिंहनीपाखें छुं लिसः मवसेलि सिंहनीनं थःलिसे स्वापू तइ मखुत धका सिइकल । व नुगः मछिंका स्फटिक गुफाय् वना च्वं वन ।

छंम्ह सिंहया मचां म्ये वा किसिमध्ये छंम्हसित स्याना ला नया केहेंयागु भाग हया धाल - “ला न ।”

“दाइ ! जिं ला नये मखु । जि सिना वने ।”

“छाय् ?”

वं थःगु खँ कन । व स्फटिक गुफाय् च्वना च्वंम्ह ध्वँयात आकाशय् च्वंम्ह भाःपिल अले धाल - “दाइ ! मखंला छं ? थुम्ह रजत पर्वतया च्वय् आकाशय् च्वना च्वंगु दु ।”

सिंहया मचां ध्वँचा स्फटिक गुफाय् च्वना च्वंगु धका मस्यू । वं वयात आक्सय् गोतुला च्वंगु भाःपिया 'ध्वयात स्याना बिये' धका सिंह वेगं तिगन्हुया वनेवं स्फटिक गुफाय् छातिं न्याःवन । वयागु नुग तज्याना सिना वनाली अन हे कुतुं वन ।

अले निम्हम्ह वल । वयात अथे हे कन । वं नं अथे हे स्यायेत वंबले सिना वनाली पर्वतया कापी कुतुं वन । थुगु प्रकारं खुम्ह किजापिं सिना वनेधुंका दकले लिपा बोधिसत्त्व वल । वयात नं वं अथे हे कन । व गन दु धक न्यंबले रजत पर्वतया आक्सय् दु धका धाल ।

बोधिसत्त्वं बिचाः यात ध्वँ आक्सय् च्वने फइ मखु । व स्फटिक गुफाय् च्वना च्वंगु जुइमाः । व पर्वतया व्वय् वना स्वंबले खुम्ह किजापिं सिना च्वंगु खन । वं सिइका काल । थःपिनिगु मूर्खतायागु कारणं विचार याये मफुगु कारणं स्फटिक गुफा मस्यूगुलिं उकी न्याना नुगः तज्याका सिना वन जुइमाः । बिचाः मयासे हथाय् चाया ज्या याइपितं अथे हे जुइ' धया थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

“असमेक्खितकम्मन्तं, तुरिताभिनिपातिनं ।
सानि कम्मनि तप्पेन्ति, उण्हंवज्झोहितं मुखे'ति” ॥

“गुम्ह मनुखं बिचाः मयाःसे हथाय् चाया ज्या याइ, वयात वयागु ज्यां अथे हे पुका बिइ, गथे म्हुतुइ तःगु व्वाक्वा नसां पुइथें ।”

उम्ह सिंहं थुगु गाथा धायेधुंका बिचाः यात - 'जिमि किजापिं उपाय-कुशल जुइ मफुत । ध्वँयात स्यायेत जोरं व्वाय् वना तिगन्हुया वंबले थःपिं स्वयं सिना वन । जिं अथे मयासे गुफाय् च्वना च्वंम्ह ध्वँयागु नुगः तछ्छ्याना बिये माल ।’

वं ध्वँचा थहाँ कुहाँ जुइगु लँयागु बिचाः याना वयागु न्ह्योने च्वना स्वकोतक सिंहनाद यात । पृथ्वीसहित आकाश थ्वल । ध्वँचा स्फटिक गुफाय् गोतुला च्वच्चं ग्यागु कारणं नुगः पंम्हुया तःज्यात । व अन हे सित ।

शास्ता आज्ञा जुया बिज्यात - थुगु प्रकारं उम्ह ध्वँ सिंहनाद न्यना सिना वन । शास्तां बुद्धत्व प्राप्त याना बिज्यायेधुंकाया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

“सीहो च सीहनादेन, दद्वरं अभिनादयि ।
सुत्वा सीहस्स निग्घोसं, सिङ्गालो दद्वरे वसं ।
भीतो सन्तासमापादि, हदयञ्चस्स अप्फली'ति” ॥

“सिंहं सिंहनाद याःगु सलं गुफा थ्वल । गुफाय् च्वना च्वंम्ह ध्वँ नं सिंह हाःगु सलं थारा न्ह्या ग्याना वयागु नुगः तज्याना सिना वन ।”

थुगु प्रकारं सिंहं ध्वँचिगु प्राणान्त याना, किजापितं छथाय् ल्हाका क्येहेयात इपिं सीगु वृतान्त खँ कना वयात भरोसा बिया जीवनभर काञ्चन गुफाय् च्वना कर्मानुसार परलोक वन ।

शास्ता थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना आर्यसत्ययागु प्रकाश याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय् उपासक स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् ध्वँ नौया काय् खः । सिंहया म्हाचाय् लिच्छवी कुमारी खः । दकले तःधिकम्ह दाजु सिंह जुलसा जि हे खः अले खुम्ह किजापिं मेमेपिं स्थविरपिं खः ।

१५३. सूकर जातक

“चतुष्पदो अहं सम्म...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् बुराम्ह स्थविर छम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल ।

वर्तमान कथा

छन्हू बहनि धर्मदेशना जुया च्वंगु इलय् शास्ता गन्धकुटीयागु लोखालिक्क मणिमय स्वहानय् दना भिक्षुसङ्घयात सुगतोवाद बिया गन्धकुटी दुहाँ बिज्यात । उगु इलय् तथागतयात वन्दना याना धर्मसेनापति थःगु परिवेणय् वन ।

महामौद्गल्यायनं नं परिवेणय् वया पलख आराम कया स्थविरयाथाय् वना न्ह्यसः न्यन । आकाशय् चन्द्रमा प्रकट जूथें न्यं न्यंगु न्ह्यसःतय्गु लिसः धर्मसेनापतिं बिल । प्यंगुलिं परिषद् धर्मश्रवण याना फेतुना च्वना च्वन ।

अनलि अन बुराम्ह स्थविर छम्हसिनं बिचाः यात - “यदि जिं थुगु परिषद्यागु दथुइ सारिपुत्रलसे ल्वाकःबाकः याना न्ह्यसः न्यन धाःसा थुगु परिषदं जित ‘बहुश्रुतम्ह खनि’ धका भाःपिया जित सत्कार व सम्मान याइ ।” थुलि मती लुइका परिषद्यागु दथुं दना स्थविरयाथाय् वना, छथाय् दना “आवुसो सारिपुत्र ! जिमित नं छुपिंके प्रश्न छगू न्यने मास्तिवल । जिमित नं ई बिया बिज्याहुँ धाधां चिनातःगु, हिनातःगु बारे, निग्रह याना निग्रह मजूगु बारे व विशेषता हे अविशेषता खः ला ?” धका न्यन ।

वयात स्वया स्थविरं “थुम्ह बुरा इच्छाया बशय् लाना च्वन, तुच्छ खः, छुं मस्यू” धका मती लुइका वलिसे छुं न्वंमवासे, छुं मधासे, पंखायात बैय् तथा आसनं कुहाँ वया परिवेणय् बिज्यात । महामौद्गल्यायन स्थविर नं थःगु परिवेणय् तुं बिज्यात । मनूत दना “ज्वं ज्वं थुम्ह दुष्टम्ह बुरायात ! जिमित मधुर धर्मश्रवण न्यंके मबिल” धका इमिसं लिना यंकल । व बिस्युंवंबले विहारया सिथय् तोधूगु सिपौ दुगु चर्पी दया खि गालय् कुतुं वना म्ह छम्हं खिभ्याकं दना वल । वयात खना मनूत घचाल अले शास्तायाथाय् वन ।

इमित खना शास्तां “उपासकपिं ! छु खः ? कु इलय् वल नि ?” धका न्यना बिज्यात । इमिसं जूगु फुक्व खँ विन्ति यात ।

शास्तां - “उपासकपिं ! आः जक थुम्ह बुरां फुई याना थःगु बल मसिया महाबलवान्पिनाप ल्वापु याना म्ह छम्हं खिं किका च्वने माःगु मखु, न्हापा नं थथे हे खिं किका च्वने धुकूम्ह खः” धया बिज्याबले इमिसं उगु खँ कना बिज्यायेत इनाप यायेवं पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

२. छुं च्वः प्वः मदुगु न्ह्यसः ।

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म सिंहयागु योनी जुल । हिमालय प्रदेशयागु छगू पर्वतय् च्वना च्वन । उगु थाय्या जःखः छगू पुखुया आश्रय कया आपालं फांत च्वना च्वन । व हे पुखुया आश्रय कया तपस्वीपिं नं पर्णशालाय् च्वना च्वन ।

अले छन्हु सिंहं म्ये व मिसाम्ह किसितमध्ये छम्हसित स्यना प्वाः जाय्क नया पुखुली कुहाँ वना लः त्वना थहाँ वया च्वन । उगु इलय् छम्ह ल्हवंम्ह फां उगु पुखुया जःखः चाःहिला च्वन । सिंहं वयात खना “कन्हे कंस थ्वयात नयेमाली, जित खन धायेवं व मवयेफु” धका व मवइगु भयं पुखुलिं थहाँ वया तिसक छखे लिना वने त्यन । फां सिंहयात खना ‘जि खना ग्याना लिक्क वये मफया बिस्सू वने त्यन । थौं थुम्ह सिंहनाप मल्वासें गन त्वःते” धया छचौं ल्हवना वलिसे ल्वायेत सःता थुगु गाथा धाल -

“चतुष्पदो अहं सम्म, त्वम्पि सम्म चतुष्पदो ।
एहि सम्म निवत्तस्सु, किं नु भीतो पलायसी’ति” ॥

“हे सौम्य ! जि नं प्यपां चूम्ह खः । छं नं प्यपां चूम्ह खः । जि खना ग्याना बिस्सू वने त्यना ला ? सिंह ! वा, लिहाँ वा ।”

वयागु खँ न्यना - “सौम्य फां ! थौं छलिसे युद्ध जुइ मखु । थनिं न्हेन्हुत्वालं थ्व हे थासय् युद्ध जुइ” धाधां सिंह लिहाँ वन ।

“सिंहलिसे ल्वाये दइगु जुल” धका लयलयतातां थुगु खबर वं थः थःथितिपित कंवन ।

वयागु खँ न्यना इपिं भयभीत जुया “आः छं जिपिं सकसितं विनाश याना बिइन । थःगु बलयात म्ह मसीकं सिंहनाप ल्वाये त्यन । सिंह वया जिपिं सकसियांगु ज्यान कया बिइ । दुस्साहसी ज्या याये मते” धका धाल ।

अनलि व नं ग्याना “आः छु यायेमाल ले ?” धका न्यन ।

फांतयसं “थुपिं तपस्वीपिं खिच्च फाइगु थासय् वना न्हेन्हुतक उगु नवःगु खिइ छंगु म्ह बुत्तुमत्तु बुला म्ह गंका न्हेन्हु दुखुन्हु खसुया लखं (सीतं) म्ह प्याका सिंह वये न्ह्यो हे वना फय् वया च्वंगु फय् ख्वाः सिइका फय् वःथासय् वना च्वं हूँ । सफा सुघर यःम्ह सिंहं छंगु म्ह नतुना छंत विजयी याना लिहाँ वनी” धका धाल ।

अथे हे याना न्हेन्हुया दिनय् व अन दना च्वन । सिंहं वयागु नवःगु म्ह नतुना खिं बुत्तुमत्तु बुला तःगु सिइका - “सौम्य ! फां ! छं बांलागु उपाय यात । यदि छं खिं बुत्तुमत्तु मबूगु जूसा थन हे छंगु ज्यान कायेगु जिं । आः जिं छंगु म्हय् वांन्याये नं मफु, तुतिं लाकमं न्याये नं मफु । छंत हे विजयी घोषणा याना बिइ” धाधां निपुगु गाथा धाल -

“असुचि पूतिलोमोसि, दुग्गन्धो वासि सूकर ।
सचे युञ्जितुकामोसि, जयं सम्म ददामि ते’ति” ॥

“हे फां ! छंगु सँ घच्याइपुसे च्वना फोहर जुया च्वन । छंगु म्हं दुर्गन्ध नवया च्वन । हे सौम्य ! यदि छं याये मास्ति वःसा छंत हे विजयी घोषणा याना च्वना ।”

थुलि धया सिंह लिहाँ वना नसा ज्वना पुखुली लः त्वना पर्वतयागु गुफाय् हे तुं लिहाँ वन ।

फांनं “सिंहयात जिं त्याकेधुन” धका थःथितिपिंत धाःवन । इपिं ग्याना च्वन । “छुं दिन लिपा वया सिंह भी सकसियांगु ज्यान काइतिनि” धका विचार याना इपिं गनं मेथाय् थासय् बिस्त्यूं वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् फां जूमह बुराम्ह भिक्षु खः । अले सिंह जुलसा जि हे खः ।

- * -

१५४. उरग जातक

“इधूरगानं पवरो पविट्टो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् श्रेणीपिनि पुचलय् जूगु त्वापुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

कोशल जुजुया निम्ह सेवक श्रेणीया प्रधानत (मन्त्रीत) दु । इपिं निम्हं महामात्यपिं छम्हं मेम्ह गन खन अन ल्वाइगु जुया च्वन । इमिगु वैरया खँ नगर छगुलिं प्रचार जुल । जुजुं नं खँ न्यंके मफु, थःथितिपिसं नं खँ न्यंके मफु, पासाभाईपिसं नं खँ न्यंका ल्वापु छिने याये मफु ।

छन्हु सुथ न्हापां शास्तां उपिं निम्ह मनूतय्गु बारे विचार याना स्वया बिज्याबले इमिसं ज्ञान थुइका काये फइगु सम्भावना खंका बिज्यात । थुपिं निम्हं स्रोतापन्न जुइ फुगु सम्भावना खंका बिज्यात । छन्हुया दिनय् श्रावस्ती भिक्षा बिज्याबले इपिमध्ये छम्हसिया छेंया लुखा क्वय् दं बिज्यात ।

वं पिहाँ वया पात्र कया शास्तायात छेंय् दुने यंका लासा लाया फेतुकल । शास्ता फेतुना बिज्यायेसाथं वयात मैत्री भावनायागु महत्त्व थुइका बिज्यात । वयागु चित्त क्यातुसे नाइसे च्वनेवं वयात आर्यसत्ययागु प्रकाशन याना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय् व स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल ।

शास्तां व स्रोतापन्न जुल धयागु सिइका वयागु ल्हातय् पात्र बिया वयात ब्वना मेगु छेंय् थ्यंकः बिज्यात । वं नं पिने पिहाँ वया शास्तायात वन्दना याना “भन्ते ! छेंय् दुने बिज्याहुँ” धका प्रार्थना यात । छेंय् यंका लासाय् फेतुकल । मेम्ह नं पात्र ज्वना शास्ताया ल्यूल्यू दुहाँ वल । शास्तां वयात मैत्री भावनाया भिंछ्गू लाभ (फाइदा)^३ कना बिज्यात । वयागु चित्त क्यातुल नाइल धका सिइवं आर्यसत्ययागु प्रकाशन याना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय् व नं स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल ।

३. एकादस निपात, अंगुत्तरनिकाय ।

इपिं निम्ह स्रोतापन्न जुया थवंथवय् थथःगु दोष स्वीकार याना क्षमा पवन । छम्हं मेम्हलिसे मिले चले जुया आनन्दपूर्वक च्वना छगू हे विचारधारायापिं जुल । व हे दिनय् भगवान्या न्ह्योने नापं फेतुना नल ।

शास्ता भोजनया ज्या सिधय्का विहारय् बिज्यात । इपिं नं यक्व दय्क माला, गन्ध, लेप आदि सुगन्धित वस्तुत व ध्यः कस्ति व साखः आदि ज्वना शास्तानापं तुं छेनं पिहाँ वल । भिक्षुसङ्घं शास्तायात आदर सत्कार क्यन । बुद्धं उपदेश बिया गन्धकुटी दुहाँ बिज्यात ।

भिक्षुपिसं सन्ध्या इलय् धर्मसभाय् च्वना खँ ल्हात । “आयुष्मान्पिं ! शास्तां अविनयीयात नं विनयी याना बिज्यात । गुपिं निम्हं अमात्यपित ताःकालतक कुतः यात नं न जुजुं, न इमि थःथितिपिसं हे मिले याना बिइ फुगु जुल । तथागतं इमित छन्हू हे मिले याना बिज्यात ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात – “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ” धका बिनित्ति यायेवं तथागतं आज्ञा जुया बिज्यात – “भिक्षुपिं ! जिं आः जक थुपिं निम्हसित मिले याना बियागु मखु, न्हापा नं मिले याना बियागु दु” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल –

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् वाराणसी उत्सव (नखः) यागु घोषणा जुइवं तःधंगु मेला जुल । आपालं मनूत, देव, नाग व गरुड आदि समज्ज (मेला=भेला) स्वयेत मुंवया च्वन ।

अन छगू थासय् छम्ह नाग व गरुड मेला स्वयेत नापं दना च्वन । नागं गरुडयात, गरुड भाःमप्युसे वयागु ब्वहलय् ल्हाः तया पाचित । गरुडं जिगु ब्वहलय् ल्हाः तःम्ह सु धका लिफः स्वत । वं नागयात खन । नागं नं गरुडयात खंबले वयात ज्यान वनी धका ग्यात । नगरं सुतुकक पिहाँ वना नदीया लँ लिना बिस्सू वन । गरुडं नं ज्वनेत लिना यंकल ।

उगु इलय् बोधिसत्त्व तपस्वी खः । व उगु हे नदीया सिथय् पर्णशालाय् च्वना च्वंबले न्हिने त्यानु लंकेत मोल्हुइ धका वस्त्र पुना वल्कल छचंगु पिने त्वःता नदी कुहाँ वना मोल्हुया च्वन ।

नागं बिचाः यात । थुम्ह प्रव्रजितयागु ग्वाहालिं ज्याना बचे यायेमाल । वं थःगु वास्तविक रूप त्वःता मानिक (मणि) यागु रूप जुया वल्कलया दुने वना सुप्यु वन । गरुडं लिना यंकूबले अन दुने सुप्युवंगु खना वल्कलया प्रति गौरव दुगुया कारणं वयात ज्वने मफुत । वं बोधिसत्त्वयात धाल – “भन्ते ! जि नये पित्यात । छपिसं वल्कल चिइका बिज्याहूँ । जिं नागयात नये माल” धायेत थुगु गाथा धाल –

“इधूरगानं पवरो पविट्टो, सेलस्स वण्णेन पमोवखमिच्छं ।

ब्रह्मज्व वण्णं अपचायमानो, बुभुक्खितो नो वितरामि भोतु’न्ति” ॥

“थन मानिक वर्णयाम्हा नागराजा ज्यान बचे यायेत दुने सुपिना च्वंगु दु । जिं छलपोलयागु प्रणीतगु वल्कल चीवरप्रति आदर गौरव दुगु कारणं नये पित्याःसां उम्ह नागयात नयेगु आँट याये मञ्जाला च्वन ।”

लखय् दना दना हे बोधिसत्त्वं गरुडराजयागु प्रशंसा यायां थुगु गाथा धाल –

“सो ब्रह्मगुत्तो चिरमेव जीव, दिब्बा च ते पातुभवन्तु भक्खा ।
यो ब्रह्मवण्णं अपचायमानो, बुभुक्खितो नो वितरासि भोत्तु’न्ति” ॥

“गरुडराज ! छं वल्कल चीवरप्रति आदर गौरव तथा नागयात तःसकं नये पित्याःसां नयेगु आँट मयात । छं चिरायु जुइमा । छन्त दिव्य खाना चूलायेमा ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं लखय् दना दना हे अनुमोदन याना लखं पिहाँ वया वल्कलं पुना इपिं निम्हसितं थःगु आश्रमय् यंका मैत्री भावनायागु खं कना मिले याना बिल । अनं लिपानिसें इपिं निम्हं लय्लय्तातां सुखपूर्वक च्वनेगु यात ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् नाग व गरुड थुपिं निम्ह महामात्यपिं खः । तपस्वी जुलसा स्वयं जि हे खः ।

- * -

१५५. भग्ग जातक

“जीव वस्ससतं गग्ग...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनया लिक्क जुजु प्रसेनजितं दय्का ब्यूगु राजकारामय् च्वना बिज्यागु इलय् थःत हाछिका वःगुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

Dhamma.Digital

वर्तमान कथा

छन्हु शास्तां राजकारामय् प्यंगू प्रकारयागु परिषदय् फेतुना धर्मोपदेश याना च्वंगु इलय् हाछिका वल । भिक्षुपिसं ततःसकं, तःसःगु सलं हाला हल “भन्ते भगवान् शास्ता ! चिरायु जुइमा !, सुगत ! चिरायु जुइमा !” इमिगु तःसकं हाःगु सलं धर्मोपदेशय् बाधा जुल । भगवानं भिक्षुपिके न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! यदि सुनानं हाछिका तइबले ‘चिरायु जुइमा’ धका धायेगु यात धाःसा छु थुकथं धाये मात्रं वया म्वायेगु सिइगु खँय् छुं प्रभाव लाइला ?”

“भन्ते ! लाइ मखु ।”

“भिक्षुपिं ! हाछिका वइबले ‘चिरायु जुइमा’ धका धाये मज्यू । सुनां धाइ वयात दुष्कृतयागु दोष लाइ ।”^४

उगु इलय् भिक्षुपिनि हाछिका वयेवं मनूतयसं “भन्ते ! चिरायु जुइमा” धाइगु । भिक्षुपिसं बांमला ताया छुं नं मधासे सुम्क च्वनिगु । मनूत खिन्न जुल - “गजापिं थुपिं श्रमण शाक्यपुत्रीय धयापिं ! ‘भन्ते ! चिरायु जुइमा’ धाःसां छुं हे धाइ मखुपिं !” भगवान्यात थ्व खँ बिन्ति यात । भगवानं आज्ञा जुया बिज्यात -

४. थ्व विनयपिटकया छगू शिक्षापद खः परन्तु विनयपिटकय् धाःसा थुगु शिक्षापद खने मदु ।

“भिक्षुपिं ! गृहस्थ धयापिं मङ्गल अमङ्गल माने याइपिं खः । भिक्षुपिं ! गृहस्थपिंसं ‘भन्ते ! चिरायु जुइमा’ धाल धाःसा ‘चिरंजीवि जुइमा’ धका धायेत अनुज्जा बिया च्वना ।”

भिक्षुपिंसं भगवान्याके न्यन - “भन्ते ! ‘चिरायु जुइमा’ ‘आयुष्मान् भव (=चिरंजीवि जुइमा)’ धका धायेगु चलन गुबलेनिसें वःगु खः ?” शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! ध्व ‘चिरायु जुइमा’ ‘आयुष्मान् भव’ धायेगु चलन न्हापा पुलांगु इलनिसें शुरु जूगु खः ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खं आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म काशी देशय् छगू ब्राह्मण कुलय् जुल । वया बौ व्यापार याना जीविका याना च्वन । वं भिंखुदै दुम्ह बोधिसत्त्वया ल्हातं मोति आदि वस्तु ज्वंका गां निगम आदि चाःह्यूह्यूं वाराणसी थ्यंकः वन । अनया द्वारपालयागु छेय् जा थुइका जा नल । च्वनेत थाय् मद्दु । वं न्यन - “बेटाइमय् वइपिं अतिथिपिं गन च्वनिगु ?”

मनूतयूसं लिसः बिल - “नगरं पिने छगू शाला (फल्चा, सतः) दु । परन्तु अन भूत प्रेत आदि दु । न्ह्यासा अन च्वं हूँ ।”

बोधिसत्त्वं धाल - “बा ! नु । ग्यायेमाःगु मद्दु । जिं उपिं यक्षतयूत दमन याना इमित छिगु चरणय् भोपुइका बिये ।” बौम्ह ब्वना अन वन ।

बौम्हसित खाताय् थ्यन । थःम्हं बौया तुति तिया बिया च्वन ।

अन च्वनिम्ह यक्षं भिनिदैतक कुवेरयागु सेवा याना लयूतायूकल । कुवेरं वयात उगु शालाय् बाय् च्वं वइपिं मनूतमध्ये सुयां हाछिका वल धाःसा ‘चिरायु जुइमा’ धाम्हसित व हाछिका वम्हसिनं नं ‘आयुष्मान् भव’ धका धाःम्ह बाहेक मेपिंत नयेत अधिकार बिया तःगु जुया च्वन । व शालायागु निनाया दथुइ च्वना च्वन । वं बोधिसत्त्वयात हाछिका वयूकेया नितिं थःगु ऋद्धिशक्तिं नचूगु धूँ ह्वला बिल । नचूगु धू वया बौया न्हासय् वंबले खाताय् गोतुला च्वं च्वं हाछिका वल । बोधिसत्त्वं वयात चिरायु जुइमा धका मधाः । बोधिसत्त्वं यक्षयात कुहाँ वया ज्वनेत वबले वयात खन । वं हे याःगु जुइमाः धका सिइकल । हाछिका वयेवं गुम्हसिनं ‘चिरायु जुइमा’ मधाः वयात थुम्ह यक्षं नइगु जुइमाः । वं थः बौयात सःता न्हापांगु गाथा धाल -

“जीव वस्ससतं गग, अपरानि च वीसतिं ।

मा मं पिसाचा खादन्तु, जीव त्वं सरदोसतं न्ति” ॥

“वा भग्ग ! छि सच्छिद्धं म्वायेमा, अक्क नीदं अप्वः म्वायेमाः । जित पिसाचतयूसं नये मफयेमा । छि सच्छिद्ध व नीदं म्वायेमा ।”

यक्षं बोधिसत्त्वयागु वचन न्यना “थुम्ह माणवकं ‘म्वायेमा’ धाल । उकिं वयात जिं नये मफुत । ध्वया बौयात नये माल ।”

वया बौयाथाय् वन । वं नं थःथाय् वःम्ह यक्ष खना बिचाः यात । गुम्हसिनं हाछिका तइबले ‘म्वायेमा’ धाःम्हसिया लिसलय् ‘आयुष्मान् भव’ मधाम्हसित नयेत वःगु जुइमाः । उकिं जिं लिसः बिइमाल । वं थः काय्यात निपुगु गाथा न्यंकल -

“त्वम्पि वस्ससतं जीव, अपरानि च वीसतिं ।
विसं पिसाचा खादन्तु, जीव त्वं सरदोसत'न्ति” ॥

“बाबु ! छ नं सच्छिदँ म्वायेमा । अफ् व सिबे अप्वः नीदँ म्वाना सच्छि व नीदँ म्वायेमा ।
पिसाचतयूसं (हलाहल) वीष जक नये खनेमा ।”

यक्षं वयागु खँ ताल । अले बिचाः यात । थुपिं निम्हसितं जिं नये मफुत । व दित ।

बोधिसत्त्वं न्यन – “भो यक्ष ! थुगु शालाय् दुहाँ वइपिं मनूतयूत छं छाया् नयेगु ?”

“भिंनिदँतक कुवेर (वैश्रवण) यागु सेवा याना अधिकार बक्सिस् कया तयागु दुगुलिं ।”

“छु सकसितं नयेगु अधिकार दुला ?”

“‘म्वायेमा’ धाःम्ह व ‘म्वा’ धाःम्ह बाहेक मेपिं न्ह्याम्हसितं नये दु ।”

“यक्ष ! छं न्हापा मभिंगु कर्म याना वल । उकिं छ निर्दयी, कठोर व मेपिनिगु हिंसा याइम्ह जुया
जन्म जुल । आः हानं अजागु हे ज्या याना छ ‘तमोतम परायण’^५ जुइम्ह जुया च्वन । उकिं आवंलि छं प्राणी
हिंसां विरत (अलग) जु ।”

थुगु प्रकारं उम्ह यक्षयात दमन याना नरकयागु भयं वयात छ्याना पञ्चशीलय् प्रतिष्ठित याना
यक्षयात ज्या वाये ज्यूम्ह ज्यामीथें सुविनीत याना बिल ।

अनं लिपा वये वने याना च्वंपिं मनूतयूसं यक्षयात खन । बोधिसत्त्वं वयात दमन याना तयेधुंकूगु नं
खन । इमिसं जुजुयात धाःवन – “महाराज ! छम्ह युवकं यक्षयात दमन याना वयात ज्या वाये ज्यूम्ह दूत
ज्यामीथें याना तयेधुंकल ।”

जुजुं बोधिसत्त्वयात सःता सेनापतिया थासय् तया बिल । अले बौम्हसित आपालं सत्कार यात ।

जुजुं यक्षयात बलिग्रहण याना काये फुम्ह अधिकारी दय्का बिल । बोधिसत्त्वयागु उपदेशअनुसार
वना दानादि पुण्यकर्म याना स्वर्गय् वन ।

शास्ता थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना ‘चिरञ्जीवि जुइमा’ वा ‘आयुष्मान् भव’ धाइगु चलन अबलेनिसें
वःगु कना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् यक्ष अङ्गुलिमाल खः अले जुजु आनन्द खः । बौ
काश्यप खः । अले काय्म्ह जुलसा स्वयं जि हे खः ।

- * -

५. तमोतम परायण अर्थात् हाकुगु कर्म व हाकुगु कर्मविपाकया विस्तृत उपदेशया अर्थ थुइके यःपिसं कुकुरवत्तिक-
सुत्त, मज्झिमनिकाय पृ. ३०६ स स्वया दिसँ ।

१५६. अलीनचित्त जातक

“अलीनचित्तं निस्साय...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् हिम्मत मयाःम्ह भिक्षु छम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । थुकिया वर्तमान कथा भिंछगूगु निपातयागु संवर जातक (जा. नं. ४६२) स वइतिनि ।

शास्तां उम्ह भिक्षुयात सःता न्यना बिज्यात - “भिक्षु ! छु छु धात्थे हिम्मत यायेगु त्वःताम्ह खः ला ?”

“धात्थे खः, भगवान् शास्ता !”

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षु ! छु छु न्हापा हिम्मत याना ला पाँय्थे जाःम्ह कुमारयात भिंनिगू योजन दुगु वाराणसी नगरया राज्य कया बियागु मखुला ? आः थपाय्धंगु शासनय् प्रव्रजित जुया नं छाया हिम्मत याये त्वःतागु ?” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् वाराणसीया लिक्क हे सिकमि गां दु । अन न्यासः सिकमित च्वना च्वन ।

इपिं डुंगाय् च्वना नदीया स्रोतया अःखःगु धारं च्वय् थहाँ वन । अन जंगलय् छेँ दयकेत सिमा ध्यना अन हे छगू तल्ला दुगु छेँ दयका सिं मुकल । थामनिसेँ दक्क सिंइ चिं तल । हानं उकियात नदीया सिथय् यंका डुंगाय् तया स्रोतकथं यंका नगरय् वल । अन गुम्हसित गजा गजागु छेँ माल इमित अजा अजागु दयका कार्षापण (ध्यबा) कया दयका बिल । हानं अन हे वना छेँयात सामान काःवनेगु ज्या याना च्वन ।

इमिसं थुकथं जीविका हना जंगलय् च्वना च्वंबले सिं पाला छाना च्वंबले वया लिक्क च्वंम्ह छुम्ह किसियागु तुती सिं कँ दुहाँ वन । उगु सिं कथं सुया वयागु तुती स्यात । तुति मना वल । अनं घाः जुया निहं पिहाँ वल ।

घालं स्याना च्वंम्हसिनं सिं ध्यना च्वंगु सः ताया ‘थुपिं सिकमितयसं जित ग्वाहालि याना बिइ’ धका बिचाः यात । थुकथं बिचाः याना स्वपा तुतिं चुया खुत्यां कया इमिथाय् वना इमि लिक्क सुम्क च्वना च्वन ।

सिकमितयसं वयागु मना वया घाः जुया च्वंगु तुति खना वया लिक्क वना स्वःवन । इमिसं अन सिंटुका कं थाना च्वंगु खन । इमिसं मुगलं-छद्याना प्यखेरं घाः याना खिपतं चिना साला काल । अले निहं तिसिना लिक्कया क्वाःलखं सिला बिल । वयात अनुकूल वास यायेवं याकनं हे घाः लाया वल ।

किसिं थःगु घाः लायेवं बिचाः यात - थुपिं सिकमितयसं जिगु ज्यान बचे याना बिल । जिं थुमित सेवा यायेमाः । उबलेनिसेँ वं सिकमितयत् सिमा हया ग्वाहालि यात । सिमाय् तासे यायेगु इलय् सिमा

पुइका बिइगु याना च्वन । मुगः आदि ज्याभकभ हया बिइगु याना च्वन । स्वं हँखी तयेगु का ज्वना ग्वाहालि याना बिया च्वन । सिकमितय्सं नं वयात छप्यय् छप्यय् जा ब्यूबले न्यासः प्ये जा दत ।

उम्ह किसिया काय् छम्ह दु । म्ह छम्हं तुयुम्ह मङ्गल किसि । किसिं बिचाः यात । जि आः बुरा जुइधुंकल । आः जिं थः काय् थुपिं सिकमितयत् ज्या याकेत लःल्हाना थः वने माल । वं सिकमितयत् छुं मधासे जंगलय् सरासर वन । अन वना थःम्ह काय्यात ब्वना सिकमितयत् धाल - “थ्व जिमि काय् खः । छिमिसं जिगु जीवनदान बिल । जिं छिमित वासः याना ब्यूगु बापतय् थ्वयात त्वःता थके । आवलि थ्वं छिमिगु सेवा याना च्वनी ।” थुलि धया काय्यात धाल - “बाबु ! गुलि नं जिगु ज्या खः आवलि छुं याना ब्यु ।” वयात सिकमितयत् लःल्हाना थः जंगलय् वन ।

अबलेनिसें उम्ह किसिया मचां सिकमितय्सं धाधाःथे ज्या याना बिया च्वन । वयात नं न्यासः प्ये जा नका तल । ज्या सिधयेवं नदी वना मिहत वनेगु यात । सिकमितय् मस्त नं वयागु स्वं ज्वना लखय् बँय् न्ह्याथाय् जूसा मिहता च्वन । भिंम्ह किसि जुइमा, सल जुइमा अथवा मनू जुइमा सुनानं लखय् खिच्व फाइ मखु । व नं लखय् मल-मूत्र त्याग मयासे नदीया सिथय् वना खिच्व फावनेगु याना च्वन ।

छन्हु नदी तःसकं बाः बल । किसिं फाना तःगु बच्छि गंगु खि लखं चुइक यंकल । नदी चुइक यंका वाराणसी नगरयागु छथाय् भ्हाडी थाना च्वन ।

जुजुया किसि सेवकपिसं न्यासः किसितयत् मोल्हुइकेत यंकल । भिंम्ह किसियागु खियागु गन्ध नताया किसि छम्ह नं लखय् कुहाँ वनेगु सहास याये मफुत । सकलें न्हिप्यं तिंस्वाका बिस्यू वन । किसि सेवकपिसं किसिमागःयात खबर बिल । वं बिचाः यात । लखय् छुं खतरा दत जुइमाः । लंखय् मावंबले वं अन भिंम्ह किसियागु खि खन । थ्व हे कारणं खः धका सिइकल । थल काय्के छवया उकी लः तया खि छ्वालुका किसितय्गु म्हय् हा हाः याना बिल । शरीर सुगन्धित जुइवं हानं किसित नदी कुहाँ वना मोल्हु वन ।

किसिमागःतय्सं जुजुयात थ्व खबर बिलि यात । अले धाल - “देव ! थुम्ह किसि माला स्वयेमाल ।” जुजुं हुंगात चिना तगोगु बेडा दय्का उकी च्वना वना सिकमितय्गु गामय् थ्यंकः वन । अन किसिया मचा नदी मिहता च्वंगु खन । व हाःगु भेरीया हाः सः न्यना सिकमितय्थाय् वन । सिकमितय्सं जुजुयात लसकुस याना धाल - “देव ! यदि सिं मागु जूसा छाया दुःख कष्ट सिया बिज्याना ? मनूत छवया काय्के हया बिज्यासा जी हे ज्युनि ।”

“अरे ! जिं सिं कायेत वयाम्ह मखु । जि ला किसिया नितिं वयाम्ह खः ।”

“देव ! ब्वना यंका बिज्याहूँ ।”

किसिया मचा वनेत माने मजू ।

“अरे किसि ! छु माल ?”

“देव ! जित तःधिक यायेत सिकमितय्सं लहिना तल, इमित पालन पोषण जुइकथं याना ब्यु ।”

“अथेसा ज्यू” धया जुजुं किसिया स्वं दुथाय् छगू, न्हिप्यं दुथाय् छगू, प्यपा तुती छगू-छगू लाख कार्षापण तया बिल । थुलि तया बिल नं किसि वनेत माने मजू । सकल सिकमितयत् कसा गां न्यय्का बिल । अले सिकमितयत् वसः छज्वः छज्वः पुंका बिल, मिहता च्वीपिं मस्तयत् लालन पालन यायेगु व्यवस्था याना बिसेलि तिनि सिकमित ल्यूल्यू वय्के मब्यूसे मिस्तयत् व मस्तयत् स्वस्वं जुजुनापं वन ।

जुजुं वयात ब्वना नगरय् वन । अन नगर व किसिगः बांलाक भःभः धाय्क समाये यात । किसियात नगर चाःहुइका किसिगलय् यंकल । सकतां प्रकारयागु तिसा वसतं छायापिया वयात जुजुया निजी सवारी दय्का बिल । हानं वयात थःम्ह मित्र घोषणा याना वयात बच्चिद्व राज्य बिल । जुजुं वयात थः बराबरया दर्जा बिल ।

किसि वसेलि जम्बुद्वीपयागु राज्य दक्वं जुजुयागु ल्हातय् वःथें जुल ।

थुकथं समय वनावं च्वन । बोधिसत्त्वं जुजुया लानियागु कोखय् च्वं वल । वयागु गर्भ पूरा जुइथें जुइथें च्वंबले जुजु सित । मनूतय्सं विचाः यात - “जुजु सित धयागु खँ किसिं सिल धायेवं वयागु नुगः तज्याये फु ।” उकिं किसियात जुजु सीगु खँ गुप्त याना तल । मनूतय्सं वयागु सेवा यानावं च्वन ।

वाराणसीया जुजु सित धका जलाखला लिक्क च्वंगु देशया कोशल जुजुं सिल । अले वं नगर घेरे याःवल । नगरवासीपिसं नगरयागु ध्वाखा तिना कोशल जुजुयाथाय् सन्देश बिल - “जिमि महारानीया प्वाथय् दु । अंग-विद्या स्यूपिसं धाःकथं थनिं न्हेन्हुं काय् बुइ । यदि व काय् बुल धाःसा जिमिसं थनिं न्हेन्हुया दिनय् राज्य मब्यूसे युद्ध याये । थुलि दिनतक पिया च्वं ।”

“ज्यू” धया जुजु नं माने जुल ।

लानिं न्हेन्हु दुखुन्हु काय्मचा बुइकल । मनूतय्सं धाल - ‘थ्व जिमिगु म्हाइपुगु नुगः ख्वया च्वंगु इलय् नुगः त्याका ब्यूम्ह जुल ।’ उकिं थ्वयात अलीनचित्त कुमार नां छुत ।

व बूगु दिननिसें नगरया जनतां कोशल जुजुलिसे युद्ध यात । युद्धय् नायो मद्दुगु जुया तःधंगु सेना ज्वना युद्ध यायां भति भति याना लिज्यां वये माल ।

अमात्यपिसं थुगु खबर लानियात न्यंका विन्ति यात - “आर्ये ! थुकथं सेनात बुलुं लिज्यां वया च्वंगु स्वयेबले भीपिं बुइ फु । जुजुया पासा मङ्गल किसिं भी जुजु सिइगु मस्यून, काय् बूगु नं मस्यून हानं कोशल जुजु वया युद्ध याःवगु खँ नं मस्यून । भीसं थ्वयात फुक्वं कना बिये माल ।”

लानिं नं “ज्यू” धया माने जुल । अले काय्यात भःभः धायेक समाये याना नायुगु गद्दी थ्यना दरबारं पिहाँ वया अमात्यपिं ब्वना किसिगलय् वन । अन बोधिसत्त्वयागु न्ह्योनेयागु तुती मचा तया धाल - “स्वामी ! छिमि पासा सिना वनेधुंकल । जिमिसं छंगु नुगः मुया तज्याना सिइ धका ग्याना छंत मकना । थ्व छंम्ह पासाया काय् खः । कोशल जुजु वया नगर घेरे याना छंम्ह काय्यानापं युद्ध याना च्वन । सेनात लिज्यां लिज्यां वया च्वन । कि त छं थः काय्यात स्वयं थःम्हं स्याना ब्यु मखुला धयागु जूसा राज्य त्याका थ्वयात ब्यु ।”

उगु इलय् किसिं बोधिसत्त्वयात स्वँ कया छचनय् तल । ख्वल, हाल । अले बोधिसत्त्वयात क्वकया लानिया ल्हातय् तया बिल । कोशल जुजुयात ज्वनेत किसिगलं पिहाँ वल ।

मन्त्रीगणपिं कवचं पुना, सजी सजाउ जुया ध्वाखा चाय्का किसिया ल्यूल्यू वन । किसिं नगरं पिहाँ वया क्रौंचनाद यात । मनूतय्त ख्याना बिसिकः छ्वया बिल । सेनाया इवःयात तितर बितर याना कोशल जुजुयात सँ ज्वना हया बोधिसत्त्वयागु तुतिपाली बंस्वाये हल । वाथाईथिं दना वयात स्यायेत स्वल । वयात पना बिल । आवांलि होशीयार जु । कुमार मचा धका भापी मते । थुकथं उपदेश बिया वयात उत्साहित यात ।

उगु इलय् जम्बुद्वीप छगुलिंया राज्य छगू प्रकारं बोधिसत्त्वयागु ल्हातय् वल । सु नं शत्रुं विरोध याये मछ्छाः ।

न्हेदै दुगु अवस्थाय् बोधिसत्त्वयागु अभिषेक जुल । व अलीनचित्त जुजुया नामं धर्मानुकूल राज्य याना लिपा सिना वनेवं स्वर्ग वन । शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ कना सम्यक्सम्बुद्ध जुइधुंका थुपिं निपु गाथात आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

“अलीनचित्तं निस्साय, पहडा महती चमू ।
कोसलं सेनासन्तुट्टं, जीवग्गाहं अगाहयि ॥

एवं निस्सय सम्पन्नो, भिक्षु आरद्धवीरियो ।
भावयं कुसलं धम्मं, योगक्खेमस्स पत्तिया ।
पापुणे अनुपुब्बेन, सब्बसंयोजनवखय'न्ति” ॥

“अलीनचित्तयागु कारणं तःधंगु सेना प्रसन्न जुल । थःगु राज्य दयां मगाःम्ह कोशल जुजुयात म्वाम्वाकं ज्वना हल ।”

“अथे हे यदि भिक्षु प्रयत्नशील जुल, वयात पासापिं ध्वःदुल धाःसा वं प्यंगू योग प्यंगू क्षय जुया च्वंगु निर्वाण प्राप्तिया नितिं कुशलकर्मया अभ्यास याना (स्वीन्हेगू बोधिपक्षीय धर्म अभ्यास याना) छसिकथं संयोजन क्षय याना छ्वये फु ।”

थुगु प्रकारं भगवान् बुद्धं अमृतमहानिर्वाणयात धर्मोपदेशय् मुख्य थाय् बिया अनं लिपा प्यंगू आर्यसत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय् हिम्मत तोतूमह भिक्षु अर्हत्त्वपद लाभीम्ह जुल ।

उगु इलय् मां महामाया, बौ शुद्धोदन जुजु खः । राज्य कया ब्यूम्ह थुम्ह हिम्मत मयाःम्ह भिक्षु खः । किसिया बौ सारिपुत्र खः । मौद्गल्यायन कोशल जुजु खः । अलीनचित्तकुमार जुलसा स्वयं जि हे खः ।

- * -

१५७. गुण जातक

“येन कामं पणामेति...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् आनन्द स्थविरयात द्वच्छिपु वस्त्र लाभ जूगुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

आनन्द स्थविर कोशल जुजुया लाय्कु छेंय् धर्मोपदेश याः वंगु खँ न्हापा वंगु महासार जातक (जा. नं. ९२) स वने धुंकूगु जुल ।

गुगु इलय् स्थविरं जुजुया लाय्कु छेय् धर्मोपदेश बिया बिज्याना च्वंगु खः उगु इलय् जुजुया नितिं द्विच्छ द्विच्छ मू वंगु द्विच्छपु वस्त्र उपहार बिये हःगु जुया च्वन । जुजुं उकीमध्ये न्यासःपु वस्त्र लानिर्पित बिल । इपिं सकसिनं वस्त्रत ज्वना कन्हेखुन्हु आनन्द स्थविरयात दान बिल । थःपिं स्वयं पुलांगु वसतं पुना जुजुया जलपान यायेथाय् वन ।

जुजुं न्यन - “जिं छिमित द्विच्छ द्विच्छ मू वंगु वस्त्र बियागु खः । छिमिसं उगु वस्त्रं पुना मवसे छाया वयागु ?”

“देव ! व जिमिसं आनन्द स्थविरयात बियेधुन ।”

“आनन्द स्थविरं दक्वं काल ला ?”

“खः, देव !”

वं तै पिकया धाल - ‘सम्यक्सम्बुद्धं स्वपु चीवरयागु अनुज्ञा (अनुमति) बिया तःगु दु । ला सा आनन्द स्थविरं दुशालायागु व्यापार याइगु जुइ !’ वसपोलं थुलिमच्छि अप्वः वस्त्र ग्रहण याना बिज्यात । जलपान व्वचाय्का जुजु विहारय् वन । अन स्थविरयागु कोथाय् (परिवेणय्) वना वसपोलयात वन्दना याना छुखेलिक्क फेतुत । जुजुं न्यन - “भन्ते ! जिमि छेयापिं मिसातय्सं छपिंके धर्म न्यनेगु व सय्केगु याः ला ?”

“खः, महाराज ! ग्रहण याये बहःगु ग्रहण याः, न्यने बहःगु न्यनेगु याः ।”

“छु इमिसं न्यनेगु जक याः ला अथवा छपित वस्त्र नं ब्यू ?”

“महाराज ! थौं द्विच्छ द्विच्छ मू वंगु न्यासः वस्त्र बिल ।”

“भन्ते ! छु छपिसं कया बिज्याना ला ?”

“खः, महाराज !”

“भन्ते ! शास्तां स्वपु जक चीवरयागु अनुज्ञा बिया तथा बिज्यागु मखुला ?”

“खः, महाराज ! शास्तां छम्ह भिक्षुयात स्वपु जक चीवरयागु उपयोग यायेगु आज्ञा बिया तथा बिज्यागु दु । परन्तु स्वीकार याना कायेत मनाही याना बिमज्याः । उकिं हे जिं नं अजापिं चीवर भ्वाथःपिं भिक्षुपित बिइया नितिं कयागु खः ।”

“इपिं भिक्षुपिसं छपिंके वस्त्र कया थःपिनिगु पुलांगु भ्वाथगु चीवरत छु याइगु ले ?”

“पुलांगु वस्त्रयागु उत्तरासंगं दय्कीगु ।

“पुलांगु उत्तरासंग छु याइगु ?”

“अन्तरवासकं दय्कीगु ।”

“पुलांगु अन्तरवासक छु याइगु ?”

“तन्ना, लासा, खोल दय्कीगु ।”

६. उत्तरासंग चीवर ।

७. अन्तरवासक लुंगी ।

“पुलांगु तन्ना, लासा, खोल छु याइगु ?”

“बैय् लायेत ज्या कायेगु ।”

“बैय् लाया भ्वाथः जूगु छु यायेगु ?”

“तुति हुइत पाउदानी दय्कीगु ।”

“तुति हुया भ्वाथः जूगु पाउदानी छु यायेगु ?

“महाराज ! गुगु श्रद्धापूर्वक ब्यूगु खः । उकियात वांछ्वये मज्यू । उकिं तुति हुइत दय्का तःगु पाउदानी भ्वाथः जुइवं उकियात सिमुगलं नचुक्क छचाना उकी चा ल्वाकः छचाना कोथाय् अंगलय् ल्युं तयेगु ।”

“भन्ते ! छपित ब्यूगु वस्त्र तुति हुइत ब्यूगु कापः जुल नं वांछ्वये मज्यूला ?”

“खः, महाराज ! जिमित ब्यूगु वांछ्वये मज्यू । ज्या छचलेगु यायेमाः ।

जुजु सन्तुष्ट जुया लय्ताया छेंय तया तःगु मेगु न्यासः वस्त्र नं काय्के छ्वया स्थविरयात बिल । स्थविरं दानयागु अनुमोदन यात । दानयागु अनुमोदन न्यना स्थविरयात वन्दना याना जुजुं स्थविरयात प्रदक्षिणा याना लिहाँ वन ।

स्थविरं गुगु न्हापांगु वार न्यासः वस्त्र काःगु खः, व फुक्व चीवर भ्वाथः जुइधुंकूपिं भिक्षुपित इना बिल ।

स्थविरया न्यासः शिष्यपिं दु । इपिंमध्ये दकले चिधिकम्ह भिक्षुं स्थविरपनिगु यक्व सेवा याना च्वन । परिवेणय् बै पुना बिया च्वन । त्वनेत व ज्या कायेत लः कया हया बिया च्वन । वा बुइत दतिवं कया हया बिया च्वन । ख्वाः सिलेत व मोल्हुयेत लः कया हया बिया च्वन । चपी, अग्निशाला व दचनेगु फेतुइगु थाय् सकतां मिले याना च्वन । ल्हाः तुति उसी उसी याना बिइगु, म्ह तिया बिइगु आदि ज्या याना बिया च्वन । स्थविरं बिचाः यात । थ्वं जिगु आपालं उपकार याना च्वंगु दु । लिपा लाभ जूगु दक्वं वस्त्र वयात हे बिइमाल धका मती तया वयात बिल । वं नं उगु फुक्वं वस्त्र कया थः सहोदर (दाजुकिजा) भिक्षुपित इना बिल ।

वस्त्र कापिं सकल भिक्षुपिसं वस्त्र टुक्रा टुक्रा याना चाना ह्वना उकी कर्णिकार स्वाँथें रंगं छिना काषायवस्त्र पुना शास्तायाथाय् वन । अन वन्दना याना छखेलिक्क फेतूपिं भिक्षुपिसं विन्ति यात – “भन्ते ! छु स्रोतापन्नम्ह आर्यश्रावकं ख्वाः स्वया दान बिइ ला ?”

“भिक्षुपिं ! आर्यश्रावकं ख्वाः स्वया दान बिइ मखु ।”

“भन्ते ! जिमि उपाध्याय धर्मभण्डागारिक स्थविरं द्वच्छि द्वच्छि मू वंगु न्यासःपु वस्त्र दक्वं छम्ह चिधिकम्ह भिक्षुयात बिल । वं वयात ब्यूगु इना ब्यूगुलिं जिमित नं दत ।

“भिक्षुपिं ! आनन्दं ख्वाः स्वया दान ब्यूगु मखु । उम्ह भिक्षुं वयागु यक्व सेवा उपकार यात । वं थःत याःगु उपकारया प्रत्युपकार यायेगु विचारं गुणवान् जूगुया विचारं, उचित जूगुया कारणं उपकारीयागु प्रत्युपकार यायेमाः धका बिचाः याना कृतज्ञता प्रकट यायेत ब्यूगु खः । पुलापिं पण्डितपिसं नं थःत उपकार याःम्हसिया पलेसा उपकार याःगु दु ।” इमिगु प्रार्थनाय् पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल –

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म सिंहयागु योनी जुल । व पर्वतयागु गुफाय् च्वना च्वन ।

वं छन्हु गुफां पिहाँ वया पर्वतया क्वय् स्वल । उगु पर्वतयागु प्यखेरं तःधंगु पुखू छगू दु । छखे भतिचा तःजागु फाँटय् ध्याच ध्याचगु थासय् नायुगु घाय् बुया वया च्वन । कापलि, मृग व चिचिधिकपिं चलात तिग तिग न्हया अन म्हिता घाय् नया च्वन । छन्हु छम्ह मृग अन घाय् नया चाःहिला च्वन । सिंहं उम्ह मृगयात ज्वनेत पर्वतं तिगन्हुया व्वाय् वन । मृग सिङ्गु भयं ग्याना चिल्लाय्दंक हाला बिस्युं वन । सिंहं थःगु वेग पने मफया ध्याचःया ध्वंपय् कुतुं वन । थहाँ वये मफया प्यपा तुति प्यंग थां थना तयेथे जुल । व छवाःतक अन हे छुं मनसे दना च्वन ।

छम्ह ध्वँ नसा मालेत वया च्वन । वयात खना ग्याना बिस्युं वन । सिंहं वयात सःता धाल - “भो ध्वँ ! बिस्युं वने मते । जि ध्वंपय् फसे जुया च्वन । जिगु जीवनयागु रक्षा याना व्यु ।” ध्वँ वयाथाय् वया वयात धाल - “जिं ला छंत पिकया बिये । परन्तु छं जित स्याना नया बिइ धका ग्या ।”

“ग्याये मते । जिं छंत नये मखु । छम्ह तःधंम्ह उपकारी जुया बिये । जित न्ह्याथे यानासां पिकया व्यु ।”

ध्वँनं वयात कबूल याकल । तुतिया जःखः ध्याचः चिइका छवल । धः म्हुया लः हया बिल । लखं प्याका ध्याचः नाइका बिल ।

उगु इलय् ध्वँ सिंहया प्वा क्वय् दुने वना चिच्याय्दंक हाल - “स्वामी ! बल या । स्वयं थःम्हं सिंहयागु प्वाथय् छचोनं घ्वाना ल्हवना हल । सिंहं बल याना ध्याचलं थहाँ वल अले तिगु न्हया बैय् वना च्वन ।

पलख आराम कया पुखुली वना ध्याचः मदय्क मोल्लुत । सिंहं छम्ह म्येयात स्यात । वयात धःवां चिरे याना ला फाया ध्वँया न्ह्योने तया - “सौम्य ! का न ।” ध्वँयात नकेधुंका थःम्हं नल । ध्वँ नं छखः (छपाय्) लाः म्हुतुं ज्वन ।

सिंहं न्यन - “सौम्य ! ध्व सुयात ?”

ध्वँनं धाल - “छम्ह दासीयात ।”

सिंहं धाल - “यंकि ।” थःम्हं नं सिंहनीयात ला ज्वना ध्वँयात धाल - “सौम्य ! वा, जिगु पर्वतया च्वकाय् वने न्ह्यो छ पासाया छेय् वने नु ।” अन वना ध्वँनीयात ला नकेधुंका ध्वँ व ध्वँनीयात आश्वासन बिया - आर्वलि जिं छिमिगु बिचाः याना तये धया इमित थःगु निवासस्थानय् व्वना यंकल । अन थःगु गुफाया लुखाय् लिक्क मेगु गुफाय् इमित तल ।

अनं लिपानिसे सिंहं सिंहनीयात, अले ध्वँ नं ध्वँनीयात त्वःता ध्वँ व्वना शिकार वनेगु यात । अन धीथी प्रकारयापिं पशुत स्याना अन हे च्वना नङ्गु अले सिंहनी व ध्वँनीयात नं हया बिइगु यात । थुगु प्रकारं समय बिते जुया वना च्वन । थुलिया भित्रे सिंहनीनं व ध्वँनीनं निम्ह निम्ह मस्त बुइकल । इपिनाप नापं च्वना च्वन ।

छन्हु सिंहनीनं मती लुइकल - “जिमि मिजंया ध्वैनी व वया मस्तप्रति तःसकं माया दु । अवश्य नं ध्वैनीनाप सम्बन्ध दुगु जुया हे ध्वया यःगु जुइमाः । जिं ध्वयात दुःख बिया ख्याना बिसिकः छ्वये माल ।”

सिंह ध्वै ब्वना शिकारया नितिं पिहाँ वना च्वंबले सिंहनीनं ध्वैनीयात ख्यात, ब्वःबिल - “छ थन छाया च्वना च्वनागु ? थनं छाया बिस्यूं मवनागु ?” वया मस्तयूसं नं ध्वैचिया मस्तयूत अथे हे याना ख्याना ब्वःबिल हेला यात ।

ध्वैनीनं ध्वैयात दक्वं खँ कन । अले धाल - “मस्यू, सिंहनीनं सिंहं धया हे थथे धाःगु जुइमाः । भीपिं आपालं दितक थन च्वनेधुन । इमिसं भीत ज्याः काये फु । भीपिं थःगु हे छेंय लिहाँ वने नु ।”

ध्वैनं मिसायागु खँ न्यना सिंहयात धाःवन - “स्वामी ! जिपिं छंथायू ताःकालनिसें च्वनेधुन । ताःकालतक नापं च्वनेवं मयया वये यः । भीपिं शिकारया नितिं वनेवं सिंहनीनं जिमि जहानयात ब्वः बिइयः । थन छाया च्वना च्वना धका ख्याये यः । थनं बिस्यूं हँ धयाच्वन । छं मस्तयूसं नं जिमि मस्तयूत ख्याना ब्वःबिया च्वन । यदि सुयां सुयातं थःथायू तया तये मयःसा सुंमक पिहाँ हँ धया वयात पितिना छ्वयेगु यायेमाः, ब्वःबिया, ख्याना, हेला याना च्वने माःगु मडु ।”

थुलि धया थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

येन कामं पणामेति, धम्मो बलवतं मिगी ।
उन्नदन्ती विजानाहि, जातं सरणतो भयं ॥

“हे सिंह ! बलवान्पिनि थजागु स्वभाव हे जुयाच्वन, गन छ्वयेमाल अन बिसिकः छ्वयेगु । हे च्वयू पाखे चाःतूगु धँवा दुम्ह सिंहराज ! शरण-स्थलं हे भय उत्पन्न जुल धयागु खँ सिइका का उकि जिपिं थथःगु थासयू हे लिहाँ वने ।”

वयागु खँ न्यना सिंहं सिंहनीयाके न्यंवन - “भद्रे ! फलानागु बखतयू जि शिकारया नितिं वनागु खः अले न्हेन्हु दयका ध्वै व ध्वैनी ब्वना लिहाँ वयागु खः, थ्व खँ छं लुमंनिला ?”

“खः, लुमं ।”

“जि छवाःतक लिहाँ वये मफुगुया कारण स्यू ला ?”

“मस्यू, स्वामी !”

“भद्रे ! जिं छम्ह मृगयात ज्वनेत लिना यंकाबले छले जुया दलदल ध्वंपयू फंसे जुल । अनं थहाँ वये मफया छवाःतक दयांलाना च्वना । अले थुम्ह ध्वै नं जिगु ज्यान बचे याना बिल । थुम्ह पासा जित जीवनदान ब्यूम्ह खः । गुम्हसिनं मित्रयागु धर्म पूरा याये फु वं मित्रयात बःमलाम्ह धका भापिइ मज्यू । आवालि जिमि पासा, पासाया जहानयात व इमि मस्तयूत थुकथं अपमान याये मते, हेला याये मते ।

थुलि धया सिंहं निपुगु गाथा ब्वन -

अपि चेपि दुब्बलो मित्तो, मित्तधम्मेषु तिड्ढति ।
सो जातको च बन्धु च, सो मित्तो सो च मे सखा ।
दाठिनि मातिमञ्जित्थो, सिङ्गालो मम पाणदोति ॥

“यदि मित्र दुर्बल जूसा वं मित्रयागु कर्तव्य याना बिल धाःसा व हे थथिति खः । भिंम्ह मित्र नं खः, पासा नं खः । सिंहनी ! अपमान व हेला याये मते । ध्वै जिगु ज्यान बचे याःम्ह खः ।”

सिंहनीनं सिंहयागु खँ न्यना ध्वनीयाके क्षमा फवन । हानं व इपिनाप मस्तसहित मिले चले जुया च्वन । सिंहया मस्त नं ध्वया मस्त नापं म्हिता न्ह्याइपुक च्वना च्वन । मांबौपिं सिना वनेधुंका नं मैत्री तया मिले चले जुया च्वन । थुकथं न्हेगू पुस्तातक इमिगु मैत्री (सम्बन्ध) थातं च्वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना आर्यसत्ययागु प्रकाश याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय गुलिं स्रोतापन्न, गुलिं सकृदागामी, गुलिं अनागामी व गुलिं अर्हत् जुल । उगु इलय् ध्वं आनन्द खः । सिंह जुलसा जि हे खः ।

- * -

१५८. सुहनु जातक

“नयिदं विसमसीलेन...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् तःसकं उदण्ड स्वभावयापिं भिक्षुपिनिगु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उगु इलय् उदण्ड, कठोर व दुस्साहसीपिं निम्ह भिक्षुपिं दु । इपिमध्ये छम्ह जेतवनय् व मेम्ह छगू जनपदय् च्वना च्वन ।

छन्हु जनपदयाम्ह भिक्षु ज्या दया जेतवनय् वल । श्रामणेरपिं व ल्याय्म्हपिं भिक्षुपिसं वयागु चण्ड स्वभावयागु खँ स्यूगु जुया च्वन । इमिसं निम्ह उदण्ड भिक्षुपिनिगु ल्वापु जूगु स्वयेगु इच्छां म्वासां म्वासां उम्ह भिक्षुयात जेतवनवासी भिक्षुयागु परिवेणय् छ्वया विल ।

निम्ह उदण्ड भिक्षुपिं छम्हं मेम्हसित खनेवं थवंथवय् छम्हथें जुल, पासा जुल । छम्हं मेम्हसिया ल्हाः तुति व म्ह तिया बिइगु आदि याना मिले जुया च्वन ।

भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ पिकाल - “भिक्षुपिं ! उदण्ड स्वभावयाम्ह भिक्षु मेपित धाःसा तःसकं उदण्ड कठोरम्ह जुया दुस्साहसी जुया च्वन परन्तु निम्हं छथाय् नाप लाबले मिले जूपिं, दुःखसुख इना जूपिं, हितचित्त मिले जूपिं पासापिं जुल ।”

शास्ता बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थुगु इलय् फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! आः जक मखु न्हापा नं थुपिं कतपिंप्रति उदण्ड, कठोरपिं व दुस्साहसीपिं जुया नं निम्ह नाप लाबले थवंथवय् छम्हथें जुया मिले चले जूपिं, दुःखसुखय् साथ बिइपिं, हितचित्त मिले जूपिं पासापिं जुल ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व उम्ह जुजुया सर्वार्थ साधक अमात्य जुल । बोधिसत्त्वं जुजुयात अर्थ व धर्मयागु खँय् सल्लाह बिया च्वन । उम्ह जुजु भतिचा लोभी स्वभावयाम्ह जुया च्वन । जुजुयाके महासोण धयाम्ह छम्ह दुष्टम्ह सल दु ।

गान्धार (उत्तरापथ) देशयाम्ह सल व्यापारी न्यासः सलत थ्यंके हल । जुजुयात सलत थ्यंके हःगु खबर बिल ।

बोधिसत्त्वं सलयागु मू सल थुवायाके न्यना मू क्वछियेधुंका थुगु पटक जुजुया नुगः स्यात । जुजुं मेम्ह अमात्ययात सःता धाल - “तात ! छं सलतय्गु मू चिना ब्यु । मू चिने न्ह्यो छं (भी हारांम्ह सल) महासोण हया इमित न्याकि, घाःपाः याकि । इपिं बमलायेवं इमिगु मू घटे याना जक मू ति ।”

“ज्यू” धया स्वीकार याना वं अथे हे यात । सलया व्यापारीपिं असन्तुष्ट जुल । इमिसं बोधिसत्त्वयात थ्व फुक्वं खँ कन । बोधिसत्त्वं न्यन - “छिमिथाय् नगरय् हारांम्ह सल मदुला ?”

“स्वामी ! जिमिथाय् सुहनु धयाम्ह दुष्टम्ह, चण्डम्ह, छाःगु स्वभाव दुम्ह सल छम्ह दु ।”

“का सा, अथे जूसा लिपा वयेबले वयात ज्वना वा ।”

“ज्यू” धया इमिसं स्वीकार यात । लिपा वःबले वं उम्ह सलयात नं ज्वना वल ।

सलया व्यापारीत थ्यंकः वल धका जुजुं न्यन । वं इयाः चायेका स्वबले सलत खन । अले महासोण (सल) यात तोतके बिल । सलया व्यापारीतय्सं नं महासोण त्वःता हःगु खना सुहनुयात त्वःता बिल । इपिं निम्हं नाप लाबले छम्हं मेम्हसिया म्हय् फ्यल । जुजुं बोधिसत्त्वयात धाल - “मित्र ! थुपिं निम्ह सलत मेपिं प्रति चण्ड, छाःगु स्वभाव दुपिं खः, दुस्साहसीपिं खः । मेपिं सलतयत् न्याना रोगी याना बिइगु खः । परन्तु छम्हं मेम्हसियागु म्हय् फ्यया लय्ताया दना च्वना च्वन । थ्व छु खँ खः ?”

बोधिसत्त्वं लिसः बिल - “महाराज ! थुपिं विपरीत स्वभावयापिं मखु, समान स्वभावयापिं खः, समान धातुयापिं खः ।” थुलि धया निपु गाथा न्यंकल -

नयिदं विसमसीलेन, सोणेन सुहनू सह ।
सुहनूपि तादिसोयेव, यो सोणस्स स गोचरो ॥
पक्खन्दिना पगब्भेन, निच्चं सन्दानखादिना ।
समेति पापं पापेन, समेति असता असन्ति ॥

“सुहनु व सोणयागु स्वभाव विपरीत मजू । गथे सुहनु खः अथे हे सोण खः । सोण सलं मेपिं सलतयत् न्याये यः, सुहनूं नं न्याये यः ।

“थुपिं सलतय्सं मेपिं सलतयत् न्याये यःगु, कडा स्वभावगु, भिंंगु स्वभाव व थःत चिना तःगु खिपः न्ह्याबले न्ह्यया बांन्याना चफुइगु बानी मेपिं स्वायां फरक जूसां थुपिं निम्हय् पाप-कर्म व असत्कर्म छम्हं मेम्हसियागु छुं फरक मदुपिं समानपिं हे जुया च्वन ।”

थुलि खँ कना बोधिसत्त्वं जुजुयात उपदेश बिल - “महाराज ! जुजु धयापिं अप्वः लोभी जुइ मज्यू । कतपिनिगु धन स्यंके मज्यू ।” थुलि धया सलयागु मू कोछिना उचित मूल्य कया बिल ।

सलया व्यापारीत यथोचित मूल्य काये खंगुलिं सन्तुष्ट जुल । जुजुं नं बोधिसत्त्वयागु उपदेश अनुसार वना परलोक वन ।

शास्ता थुगु धर्मदेशना न्ह्यथन जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् निम्ह सल थुपिं दुष्टपिं भिक्षुपिं खः । जुजु आनन्द खः । पण्डित अमात्य जुलसा जि हे खः ।

- * -

१५९. मोर जातक

“उदेतयं चक्रुमा...” थगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् उद्विग्न चित्त जूम्ह भिक्षु छम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उम्ह भिक्षुयात भिक्षुपिसं शास्तायाथाय् च्वना हल । शास्तां न्यना बिज्यात - “भिक्षु ! छु छ धार्थे उद्विग्न जूगु खः ला ?”

“भन्ते ! धार्थे खः ।”

“छु खना उद्विग्न जुल ?”

छम्ह बांलाक समाये याना तःम्ह मिसा खना ।”

“भिक्षु ! मिसातयसं छर्थे जाम्हसियागु चित्तयात गुकथं उद्विग्न मयाइ ? मिसाया सः ताया न्हापायापिं पण्डितपिसं न्हेसः दैतक कामुकता वय्केगु मौका मब्युसे च्वना च्वंम्हसित क्षणभरं दुराचरण याना बिल । शुद्धम्ह प्राणी नं अशुद्ध जुया वन । उत्तम यश दुम्ह नं बेइज्जत जुइका च्वनेमाल । अशुद्धपिनिगु खँ हे छु खः !” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म म्हय्खायागु योनी जुल । व जन्म काःवगु ख्येया रंग कर्णिका स्वर्थे म्हासुसे च्वंगु जुया च्वन । ख्येचं पिहाँ वःबले वयागु म्ह छम्हं म्हासुसे च्वना, स्वये हे यइपुसे च्वं, मनमिन हे याउँसे । म्हय्खा पाया दथुइ दथुइ ह्याउँगु इवः इवः धवः बुत्ता दु ।

वं थःगु जीवन रक्षा यायेगु विचारं स्वबः पर्वत पुला वना प्यंगू पर्वतया इवल्य् छगू दण्डक हिरण्य पर्वतया कापी वना च्वं वन । चा फुना सुथ जुइवं पर्वतयागु च्वकाय् च्वना लुया वगु सूर्य खना थः चाःहिलेगु थाय् सुरक्षित याना तयेया नितिं ब्रह्म (बांलागु, तःधंगु) मन्त्र दय्का थुगु गाथा हाला च्वना च्वन -

“उदेतयं चक्खुमा एकराजा, हरिस्सवण्णो पथविप्पभासो ।

तं तं नमस्सामि हरिस्सवण्णं पथविप्पभासं, तयाज्ज गुत्ता विहरेमु दिवस’न्ति” ॥

“थुम्ह चक्षुष्मान् छम्ह जुजु (सूर्य) गुम्हसिया रंग लुंया रंग थें खः, उम्ह पृथ्वीयात प्रकाशित याना पूर्व लुया वया च्वन । जिं थुम्ह पृथ्वीयात प्रकाशित याइम्ह सुवर्ण रंगम्हसित नमस्कार याना च्वना । थौ ध्वपाखें रक्षित जुया न्हिच्छिं सुखपूर्वकं चाःहिला च्वने दयेमा ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं थुगु गाथाद्वारा सूर्ययात नमस्कार याना निगूगु गाथाद्वारा अतीत काल्य् परिनिर्वाण जुया बिज्याये धुंकापि बुद्धपिनिगु बुद्धगुणयात लुमंका धाल -

“ये ब्राह्मणा वेदगू सब्बधम्मं, ते मे नमो ते च मं पालयन्तु ।

नमत्थु बुद्धानं नमत्थु बोधिया, नमो विमुत्तानं नमो विमुत्तिया ।

इमं सो परित्तं कत्वा, मोरो चरति एसना’ति” ॥

“मभिंगुयात चिइका सकतां धर्मं स्यूम्ह ब्राह्मण (बुद्ध) यात जिगु नमस्कार दु, छपिसं जित रक्षा यायेमाल । बुद्धपित्तं नमस्कार दु । बोधियात नमस्कार दु । विमुक्तियात नमस्कार दु । विमुक्तपित्तं (अर्हत्पित्तं) नमस्कार दु । उम्ह म्हय्खा थुगु परित्राणयात रक्षा बन्धनया रूप्य पाठ यायेधुंका नसा माः वनिगु जुया च्वन ।”

थुगु प्रकारं न्हिच्छियंका चाःहिला सन्ध्या इलय् पर्वतयागु च्वकाय् बिना वनेत्यंम्ह सूर्ययात स्वस्वं बुद्धगुणयात ध्यानय् तथा निवासस्थानयागु रक्षा यायेया नितिं ब्रह्ममन्त्र ब्वब्वं ‘अपेतयं’ आदि पाठ याइगु जुया च्वन -

“अपेतयं चक्खुमा एकराजा, हरिस्सवण्णो पथविप्पभासो ।

तं तं नमस्सामि हरिस्सवण्णं पथविप्पभासं, तयाज्ज गुत्ता विहरेमु रत्तिं ॥

चक्षुष्मान् छम्ह जुजु (सूर्य) गुम्हसिया रंग लुंया रंग थें खः, उम्ह पृथ्वीयात प्रकाशित याना पश्चिम दिशां बिना वन । जिं थुम्ह पृथ्वीयात प्रकाशित याना वंम्ह सुवर्ण रंगम्हसित नमस्कार याना च्वना । थौ ध्वपाखें रक्षित जुया चिच्छिं सुखपूर्वकं च्वना च्वने दयेमा ।”

“ये ब्राह्मणा वेदगू सब्बधम्मं, ते मे नमो ते च मं पालयन्तु ।

नमत्थु बुद्धानं नमत्थु बोधिया, नमो विमुत्तानं नमो विमुत्तिया ।

इमं सो परित्तं कत्वा, मोरो वासमकप्पयी’ति” ॥

“मभिंगुयात चिइका सकतां धर्मं स्यूम्ह ब्राह्मण (बुद्ध) यात जिगु नमस्कार दु, छपिसं जित रक्षा यायेमाल । बुद्धपित्तं नमस्कार दु । बोधियात नमस्कार दु । विमुक्तियात नमस्कार दु । विमुक्तपित्तं (अर्हत्पित्तं) नमस्कार दु । उम्ह म्हय्खा थुगु परित्राणयात रक्षा बन्धनया रूप्य पाठ याना बासं च्वं वनिगु जुया च्वन ।”

उगु इलय् वाराणसीया भतिचा तापाक शिकारीतय्गु गां छगू दु । अनया निवासी छम्ह शिकारी हिमालय प्रदेशय् चाःहिला च्वंबले उगु दण्डक हिरण्य पर्वतय् च्वना च्वम्ह बोधिसत्त्वयात स्वया लिहां वया थः काय्यात कं वन ।

वाराणसी जुजुया खेमा धयाम्ह लानिं म्हागसय् लुंयागु रंग दुम्ह म्हाय्खां धर्मोपदेश बिया च्वन धका खन । वं जुजुयात धाःवन - “देव ! जिं लुंयागु रंगयाम्ह म्हाय्खां ब्यूगु धर्मोपदेश न्यने मास्ते वल ।”

जुजुं अमात्यपिंके न्यन । अमात्यपिंसं धाल - “ब्राह्मणतय्सं स्यू जुइ । ब्राह्मणतय्सं धाल - “लुंयागु रंगयाम्ह म्हाय्खा दइ । ‘गन दु’ धका न्यनेवं ‘शिकारीतय्सं स्यू जुइ’ धाल ।

जुजुं शिकारीत मुंकल । उम्ह शिकारीया काय्म्हं धाल - “दु, महाराज ! दण्डक हिरण्य धयागु पर्वतय् दु । अन लुंयागु रंगयाम्ह म्हाय्खा च्वना च्वंगु दु ।”

“अथेसा वयात मस्यासे भ्वाभ्वाकं चिना हति ।”

शिकारी वना व चाःहिला जुइगु थासय् जाल प्यन । म्हाय्खा वइगु थासय् जाल प्यना नं लाये मफुत । न्हेदैतक चाचाःहिला जुल नं म्हाय्खा लाये मफुत । व अन हे सित ।

खेमा लानियागु इच्छा पूरा मजुल । व नं सिना वन ।

जुजुया तं पिहां वल । म्हाय्खायागु कारणं जिमि लानियागु ज्यान वन । वं लुंयागु पाताय् आखः किकल - “हिमालय प्रदेशय् दण्डक हिरण्य धयागु पर्वत दु । अन लुंयागु रंगयाम्ह म्हाय्खा दु । वयात सुनां स्याना वयागु ला नइ व अजर अमर जुइ” उगु लुंयागु पाता वं बत्ताय् दुने स्वथना थकल ।

व सिना वनेवं मेम्ह जुजुं उगु लुंया पाताय् किया तःगु आखः ब्वना अजर अमर जुइगु इच्छां मेम्ह शिकारीयात अन छवत । व नं वना बोधिसत्त्वयात ज्वने मफुत । व नं अन हे सित । थुकथं खुगू पुस्तातकयापिं जुजुपिं सिना वन । न्हेम्हम्ह जुजुं उगु लुं पाताय् किया तःगु आखः ब्वना अजर अमर जुइगु इच्छां मेम्ह शिकारीयात अन छवत । व वना बोधिसत्त्व च्वना च्वंगु इलाकाय् जाल प्यने फइ मखु धका सिइकल । वं ‘म्हाय्खा वयेत परित्राण पाठ याना वइगु’ धका सिइकल । उम्ह शिकारी गामय् वना अनं बांलासे च्वम्ह म्हाय्खानी छम्ह हया वयात तालिम बिइगु यात । लापा थायेवं व प्याखँ हली अले चुट्की न्याय्केवं सः पिकाइगु याइ । थुकथं तालिम बिया म्हाय्खानीयात ब्वना वन । सुथ न्हापानं म्हाय्खा परित्राण ब्वना थःत रक्षा याये मलानिबले थाय् थासय् की ताना जाल प्यन । म्हाय्खानीयागु सः पिकाय्के बिल । म्हाय्खा म्हाय्खानीयागु गुबले मन्यनागु तालयागु सः न्यना वयाप्रति कामासक्त जुया परित्राण याये मलागुलिं जालय् दुने तक्यन ।

शिकारी वयात ज्वना यंका वाराणसीया जुजुयात बिइ यंकल । जुजुं वयागु सौन्दर्य खना मोहित जुया वयात आसनय् फेतुइकल ।

बोधिसत्त्वं लाया तःगु आसनय् च्वना न्यन - “महाराज ! जित छाया ज्वंके हयागु ?”

“गुम्हसिनं छंगु ला नइ उम्ह अजर अमर जुइ । जिं छंगु ला नया अजर अमर जुइगु इच्छां ज्वंके हयागु खः ।”

“महाराज ! जिगु ला नइम्ह अजर अमर जुइगु खःसा जि सिइमालका मखुला ?”

“खः, सिद्धमाल ।”

“जि सिना वने । जिगु ला नइम्ह छाया सिद्ध मखुगु ले ?”

“छ लूयागु रंगयाम्ह खः । उकिं छंगु ला नइम्ह अजर अमर जुइ दइ ।”

“महाराज ! जि अर्थे लूयागु रंगयाम्ह जुया जन्म जुयागु मखु । न्हापा जि थ्व हे नगरय् चक्रवर्ती जुजु खः । जिं थत थःम्हं पञ्चशीलयागु पालन याना अले चक्रवाल छगुया निवासीपित नं पालन याका । सिना वनालि त्रयस्त्रिंश लोकय् जन्म जूवना । अन आयुभर च्वना छगू मेगु पाप-कर्मया कारणं याना म्हय्खा जुया जन्म जुया । परन्तु पुलांगु शील सदाचारयागु प्रतापं लूयागु रंगयाम्ह जुयाम्ह खः ।

“छ चक्रवर्ती जुया (पञ्च) शीलयागु पालन याना उकियागु फलस्वरूप लूयागु रंगयाम्ह जुल धयागु खँय् जिमिसं गुकथं विश्वास यायेगु ? छं सुं साक्षी दु ला ?”

“दु, महाराज !”

“व छु खः ?”

“महाराज ! जि चक्रवर्ती जुजु जुया च्वनाबले रत्नमय रथय् च्वना आक्सय् चाःहिला जुया च्वनाम्ह खः । उगु जिगु रथ मङ्गल पुष्करिणी पुखुली बैय् दुने लाना च्वंगु दु । उकियात मङ्गल पुष्करिणी पुखुलिं लिकाय्का बिज्याहूँ । उगु रथ जिगु धापूया दसु खः ।”

जुजुं ‘ज्यू’ धया स्वीकार याना पुखुली च्वंगु लः लिकाय्के बिया अन दथुइ म्हुइका रथ लिकाय्के बिल । अले तिनि जुजुयात बोधिसत्त्वयागु खँय् विश्वास जुल ।

बोधिसत्त्वं जुजुयात धर्मयागु उपदेश बिल - “महाराज ! अमृत महानिर्वाण छगू त्वःता गुलि नं संस्कृत धर्मत दुगु खः इपिं फुक्क उत्पन्न जुया मदया वनिगु खः, अनित्य खः, क्षय जुया वनिगु खः, व्यय जुया वनिगु खः ।” थुलि कना जुजुया पञ्चशीलय् प्रतिष्ठित यात ।

जुजु लय्ताया बोधिसत्त्वयात राज्यं तकं पूजा यात, सत्कार यात । वं राज्य जुजुयात हे लित बिया छुं दिन अन च्वना जुजुयात उपदेश बिल - “महाराज ! अप्रमादी जुया बिज्याहूँ ।”

अनंलि आकाशं ब्वया वना दण्डक हिरण्य धयागु पर्वतय् तुं वना च्वं वन ।

जुजु नं बोधिसत्त्वयागु उपदेश अनुसार चक्रदान पुण्यकर्म याना कर्मानुसार परलोक वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना आर्यसत्ययागु प्रकाश याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् उद्विग्न चित्त जूम्ह भिक्षु अर्हत्त्वय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् जुजु आनन्द खः लूयागु रंगयाम्ह म्हय्खा जुलसा जि हे खः ।

१६०. विनील जातक

“एवमेव नून राजानं...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् देवदत्तं बुद्धयागु नकल याःगु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

देवदत्त गयाशीर्षय् च्वना निम्ह अग्रश्रावकपिनि न्ह्योने बुद्धयागु धांचाकाचा याना गोतुला च्वंबले निम्ह स्थविरपिसं धर्मोपदेश याना थःपिनि शिष्यपिंत ब्वना यंका वेलुवनय् वन ।

शास्तां न्यना बिज्यात - “सारिपुत्र ! छिमित खना देवदत्तं छु यात ?”

“भन्ते ! सुगतयागु धांचाकाचा याना क्यंबले महाविनाश जुया वन ।”

“सारिपुत्र ! आः जक देवदत्तं जिगु नकल याना विनाश जुया वंगु मखु, न्हापा नं जुया वने धुंकूगु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

Dhamma.Digital

न्हापा न्हापा विदेह राष्ट्रय् मिथिलाय् विदेशराजं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व जुजुया महारानीयागु कोखय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिलाय् वना सकतां विद्या सय्का वल । बौ मदय्वं राज्यया गद्दी च्वन ।

उगु इलय् छम्ह स्वर्ण हंसराजया नसा माःवनेथाय् छम्ह मिसाम्ह क्वःलिसे सहवास जुल । वया काय् छम्ह दत । उम्ह मचा माम्हेथें नं मच्चं, बौम्हेथें नं मच्चं । वयागु रूप रंग भद्दा वचुगु जूगुलिं वयागु नां हे विनीलक जुल ।

हंसराज न्ह्याबलें काय्यात नाप लाःवनीगु । वया मेमेपिं हँय् मस्त दुगु खः । इमिसं थः बौ न्ह्याबलें बस्ती दुथाय् वनिगु खना न्यन - “तात ! छ न्ह्याबलें बस्ती दुथाय् छाया वनेगु ?”

“तात ! छम्ह क्वःनीनाप सहवास जूगुलिं जि काय् छम्ह दु । वयागु नां विनीलक खः । जिं वयात नाप लाःवनेत वनेगु खः ।”

“व गन च्वना च्वंगु दु ?”

“विदेह राष्ट्रय् मिथिलाया लिक्क फलानागु थासय् च्वंगु ताइबःसिमाय् च्वना च्वंगु दु ।”

“तात ! बस्ती ग्यानपुसे च्वं । अन खतरा दु । छ वने मते । जिपिं वना वयात ब्वना हये ।”

निम्ह हँय्या मस्तयूसं बौम्हं कंगु चिंकथं अन वना उम्ह विनीलकयात छपु कथि फेतुइका निम्हसिनं निथाय् च्वकाय् कथि त्वाथलं ज्वना मिथिला नगरया फुस फुसं ब्वया वल ।

उगु इलय् विदेह जुजु म्ह छम्हं तुयुपिं प्यम्ह सैन्धव (सिन्धव देशयापिं) सलत दुगु रथय् फेतुना नगरयागु परिक्रमा याना च्वन । विनीलक वयात खना मती तल- “जिके व विदेह जुजुयाके छु फरक दु ? जुजु प्यम्ह सैन्धव सलत दुगु रथय् च्वना नगर चाःहिला च्वन । जिं हँय्त जुते जुया च्वंगु रथय् च्वना वना च्वना ।” वं आकासं वना च्वंबले थुगु गाथा धाल -

“एवमेव नून राजानं, वेदेहं मिथिलगहं ।
अस्सा वहन्ति आजञ्जा, यथा हंसा विनीलक'न्ति” ॥

“गथे हँय्तयूसं विनीलकयात यंका च्वन अथे हे भिपिं सलतयूसं मिथिलायाम्ह विदेह जुजुयागु रथ साला यंका च्वन ।”

हँय् मस्तयूसं वयागु खँ न्यना तँ पिकाल । थ्वयात थनं हे कुर्का बिये ला कि छु धका इमिसं बिचाः यात । थये यात धायेवं भी बौनं भीत छु मधाइ धका बिचाः यात । बौनं ब्वःबिइगु भयं वयात बौयाथाय् यंका बिल । बौयात वयागु करतूतया खँ कना बिल ।

बौम्हसित तँ वल । वं धाल - “छु छ जिमि काय्पिं सिबे तःधंम्ह खः ला ? काय्पिंत रथ सालिपिं सल बराबर खंकीम्ह । थःगु हैसियतयागु खँ मस्यूम्ह । थुगु थाय् छ च्वनेत लायक मजू । गन छिमि मां दु अन हे हँ ।” थुलि धया ब्वःबिया निगूगु गाथा धाल -

“विनील दुगं भजसि, अभूमि तात सेवसि ।
गामन्तकानि सेवस्सु, एतं मातालयं तवा'ति” ॥

“विनील ! छ दुर्गम गामय् च्वंम्ह खः । तात ! छ अयोग्य थासय् च्वंम्ह खः । छ गांया जःखः च्वना च्वं हँ । छिमि मांयाथाय् हे हँ ।”

थुलि धया वयात ब्वःबिया काय्पिंत ज्या ब्वल - “यंकि, थ्वयात मिथिला नगरयागु फोहर वांछ्वये थाय् यंका त्वःता वा ।” काय्पिसं नं बौम्हं धाःथें याना बिल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् विनीलक देवदत्त खः । निम्ह हँय्या मस्त अग्रश्रावकपिं खः । बौ आनन्द खः । विदेह जुजु जुलसा जि हे खः ।

दल्ह वर्ग क्वचाल ।

१. सन्धव वर्ग

१६१. इन्दसमानगोत्त जातक

“न सन्धवं कापुरिसेन कयिरा...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् सुयागुं धयागु खं न्यनी मखुम्ह भिक्षु छम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

वयागु कथा गुंगूगु निपात (परिच्छेद) य् गिज्झ जातक (जा. नं. ४२७) स वइतिनि । शास्तां उम्ह भिक्षुयात आज्ञा जुया बिज्यात - “हे भिक्षु ! छं न्हापा नं सुयागुं खं न्यनी मखुम्ह जूगुलिं पण्डितपिनिगु खं मन्यंगुलिं मस्तम्ह किसिं न्हया पतचिंका सिइ माल ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खं आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व ब्राह्मण कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं छं त्वःता ऋषिपिनिकथं प्रब्रज्या ग्रहण याना न्यासःम्ह ऋषिपिनि पुचलय् नायो जुया हिमालय प्रदेशय् वना च्वना च्वन । उषिं तपस्वीपिंमध्ये इन्दसमानगोत्त धयाम्ह तपस्वी दु - सुयागुं खं न्यनी मखुम्ह, सुनानं धाःगु खं माने मयाइम्ह ।

वं छम्ह किसिया मचायात लहिना तल । बोधिसत्त्वं थ्व खं सिल । वयात सःता न्यन - “धात्थें छु छं किसिया मचा लहिना तयागु खः ला ?”

“धात्थें खः आचार्य ! मां मदुम्ह किसिया मचा कया हया लहिना तयागु ।”

“किसि धयापिंसं थत लहिना तम्हसित हे स्याना बिइ यः । छं लहि मते ।”

“आचार्य ! व मदय्कं च्वने मफु ।”

“ज्यू का, लिपा पछुतावे चाये माली ।”

“वं लहिना ततं उम्ह किसियाम्ह मचा तःधिक जुया ल्हवना वल ।

छगू इलय् इपिं ऋषिपिं जंगलय् फलमूल काःवनेत तापाक वना छुं दिं अन हे च्वना च्वन । किसियात दक्षिणयागु फसं कःबले वया न्ह्यपु व्वाना उत्तेजित जुया तं पिहाँ वल । वं उम्ह तपस्वीयागु पर्णकुटी स्यंका बिल । लः थल तछुचाना बिल । ल्वहैया त्वाथः स्यंका बिल । आलम्बन आसन स्यंका बिल । हानं तपस्वीयात स्याना वनेगु बिचाः याना छगू घना जंगलय् सुपिना व वइगु लय् पिया च्वन ।

इन्दसमानगोत्र थःगु फलमूल ज्वना दकले न्ह्यो न्ह्यो वया च्वन । वयात खना अर्थे छुं मखुर्थे याना वयाथाय् वन ।

किसिं घना जंगलं वया वयात स्वं काका बैय् बस्वाना बिल । तुतिं न्हुया स्याना बिल । हानं वयात नचुकक न्हुया क्रोञ्चनाद यायां जंगलय् वन । मेपिं तपस्वीपिसं बोधिसत्त्वयात थुगु खँ न्यंकल । बोधिसत्त्वं 'मभिंपिं मनूतनापं पासा याये मज्यू' धाधां थुगु गाथा धाल -

“न सन्धवं कापुरिसेन कयिरा, अरियो अनरियेन पजानमत्थं ।
चिरानुवुत्थोपि करोति पापं, गजो यथा इन्दसमानगोत्तं ॥

“यं त्वेव जञ्जा सदिसो ममन्ति, सीलेन पञ्जाय सुतेन चापि ।
तेनेव मेत्तिं कयिराथ सद्धिं, सुखो हवे सप्पुरिसेन सङ्गमो'ति” ॥

“भिंपिं मनूतय्सं अर्थ-अनर्थया खँ सिइका मभिंपिं मनूतनाप पासा दय्की मखु । ताकालतक नापं च्वना नं मभिंमह मनूखं मभिंंगु याइ गथे किसिं इन्दसमानगोत्तयात मभिंकूर्थे ।”

“गुम्हलिसे सदाचार, प्रज्ञा व ज्ञान थःलिसे बराबर खन धाःसा वनाप मैत्री या । सत्पुरुषपिलिसे याःगु मैत्री अवश्यं सुख बिइ ।”

थुकथं खँ मन्यनीमह जुइ मज्यू, धयागु खँ न्यनीमह जुइमाः धका बोधिसत्त्वं उपदेश बिल । ऋषिगणपिंत उपदेश बिइधुंका इन्दसमानगोत्तयागु शरीरकृत्य याका ब्रह्मविहारयागु भावना यायां ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् इन्दसमानगोत्त थुम्ह दमन याये थाकूम्ह भिक्षु खः । ऋषिगणया नायो जुलसा जि हे खः ।

Dhamma Digital

- * -

१६२. सन्धव जातक

“न सन्धवस्मा परमत्थि पापियो...” थुगु गाथा शास्ता जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् अग्नि हवन याइम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थुक्रियागु वर्तमान बाख नंगुइ जातकय् (जा. नं. १४४) वने धुंकूगुर्थे जाःगु खः । भिक्षुपिसं 'अग्नि हवन याना च्वंपित' खना भगवान् याके न्यंवन - “भन्ते ! जटिल साधुपिसं थीथी प्रकारयागु मिथ्या तप याना च्वन । थुकिं छुं उन्नति जुइला ?” शास्तां लिसलय् आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व ब्राह्मण कुलय् जन्म जुल । माबौपिंसं बोधिसत्त्व जन्म जूगु दिननिसें मि च्याका तथा भिंखुदं दुबले वयाके न्यन - “बाबु ! छंगु जन्म दिनिसें तथा तथागु मि ज्वना जंगलय् वना अगिनयागु परिचर्या यायेगु ला कि ? अथवा स्वंगू वेद सय्का कुटुम्ब (परिवार) यागु पालन याना छेय् च्वनेगु ?”

वया छेय् च्वनेगु इच्छा मदुगु जुया च्वन । उकिं वं जंगलय् वना मियागु पूजा याना ब्रह्मलोकगामी जुइगु इच्छां थः जन्म जूबलेनिसें च्याका तःगु मि कया मांबौयात वन्दना याना जंगलय् वन । अन पर्णकुटी च्वच्चं अग्नि पूजा याना च्वन ।

छन्हु व गनं छथाय् निमन्त्रणाय् वन । अन वयात घ्यः दुगु खीर प्राप्त यात । वं बिचाः यात थुगु खीर तथा महाब्रह्मायात यज्ञ याये । वं खीर कया यंका मिं तथा मिं च्याकल ‘घ्यः दुगु खीर भगवान् अगिनयात नके’ धका खीर जा मिइ तल । आपालं घ्यः दुगु खीर मिइ तयेवं मि तःसकं च्याना उकिं मिया ज्वाला थहाँ वया पर्णकुटी मिं नल ।

ब्राह्मण ग्याना काचा काचां बिस्युं वना भचा तापाक वना च्वं वन । अन च्वना दना वं बिचाः यात । ‘मभिंपिनाप पासा दय्का च्वने मज्यू । नकतिनि मिं तःसकं थाकुक् दय्का तथागु जिगु कुटी नया बिल ।’ थुलि मनय् तथा थुगु गाथा धाल -

“न सन्धवस्मा परमत्थि पापियो, यो सन्धवो कापुरिसेन होति ।
सन्तप्पितो सप्पिना पायसेन, किच्छाकतं पण्णकुटिं अदड्ढही’ति” ॥

“घृनिम्हनाप मैत्री तयेगुथें जागु खराप (मभिं) मेगु छुं मदु । मियात घ्यः दुगु खीर नका । वं थाकुक् दय्का तथागु पर्णकुटी छ्वय्का भौ याना बिल ।”

थुलि धया ‘थुम्ह मित्रद्रोहीलिलसे जिगु छुं ज्या मदु’ धका बिचाः याना लः कया हया मिं स्याना, सिमा कचा कया भ्वाः भ्वाः दाल । हिमालयय् वन । अन वं छम्ह मिसाम्ह चलां सिंह, धुं व चित्तुवायागु ख्वाल्य् में फ्यया च्वंगु खनेवं ‘सत्पुरुषपिलिसें पासाथें भिंगु मेगु मदु’ धका बिचाः याना निगूगु गाथा धाल-

“न सन्धवस्मा परमत्थि सेय्यो, यो सन्धवो सप्पुरिसेन होति ।
सीहस्स व्यग्घस्स च दीपिनो च, सामा मुखं लेहति सन्धवेना’ति” ॥

“सत्पुरुषपिलिलसे सहवास जुइगु, इपिनापं स्नेह दइगुथें जागु श्रेयष्करगु मेगु मदु । लुंयागु रंगथें जाःम्ह मिसाम्ह चलां मैत्रीद्वारा सिंह, धुं व चित्तुवायागु ख्वाल्य् में फ्यया च्वन ।”

थुलि धया, बोधिसत्त्व हिमालयय् सरासर वन । अन ऋषिपिनिगु प्रब्रज्या ग्रहण याना अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना सिना वनेवं ब्रह्मलोकगामी जूवन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना विज्यात । उगु इलय् तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

१६३. सुसीम जातक

“काळा भिगा सेतदन्ता तव इमे...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छन्दक-दान^१यागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्ती गुबलें छगू हे परिवारं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात दान बिइगु याःसा गुबलें मनूत छपुचः मिले जुया दान बिइगु याइ, गुबलें गुबलें टोल टोल मिले जुया दान बिइगु याइ, गुबलें नगर छगूयापिं मनूत मिले जुया दान बिइगु याइ ।

छको नगर छगुलिंयापिं मनूत मुना दानया सामानत मुंकल । सकतां सामान मुंकेधुंका दातापिं निध्वः जुल । गुलिसिनं अन्य तैर्थिकपिंत बिइमाः धाल, गुलिसिनं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात दान बिइमाः धाल । थुकथं बारम्बार खँ जुल नं निगू पक्षं थथःगु खँय् अधान कया च्वन । अन्य तैर्थिकपिनि शिष्यपिसं इमित दान बिइमाः धका धया च्वंगु दुसा बुद्धया शिष्यपिसं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात हे बिइमाः धका धया च्वन । बहुमतअनुसार यायेगु कोछित । मत कायेवं आपालं मनूत बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात बिइमाः धयागु पक्षय् खने दत । इमिगु खँय् निर्णय जुल । अन्य तैर्थिकपिनि शिष्यपिसं बुद्धयात बिइगु दानय् विरोध मयात ।

नगरयापिं मनूतय्सं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा याना महादान बिल । न्हेन्हुतक दान बिया न्हेन्हुखुन्हु सकतां वस्तु दान बिइ सिधय्कल ।

शास्तां अनुमोदन याना जनतायात मार्ग व फलयागु खँ थुइका जेतवन विहारय् बिज्यात । अन भिक्षुसङ्घद्वारा सम्मान यायेवं गन्धकुटी न्ह्योने च्वना उपदेश बिया गन्धकुटी दुहाँ बिज्यात ।

सनिलय् (सन्ध्या इलय्) धर्मसभाय् मुना च्वपिं भिक्षुपिसं खँ ल्हात - “आयुष्मान्पिं ! मेपिं तैर्थिक श्रावकपिसं बुद्धयात दइगु दानय् पंगल थनेत परन्तु इपिं सफल मजुल । सकतां वस्तुयागु दान बुद्धया चरणय् लाःवल । अहो ! बुद्धया महानता !”

शास्ता बिज्याना “भिक्षुपिं ! छिमि फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ” धका बिनित्ति यायेवं शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! ध्व मेपिं मतया अनुयायीपिसं आः जक जित दइगु दानया वस्तुकय् पंगल थनेत स्वःगु मखु, न्हापा नं स्वःगु दु । परन्तु दानया वस्तु न्ह्याबलें जिगु चरणय् थ्यंगु दु” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

१. सुयात बिइमाः धका छन्द (vote) बिया निर्णय याइगु दान ।

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी सुसीम धयाम्ह जुजु छम्ह दु । बोधिसत्त्व जुजुया पुरोहितया ब्राह्मणीयागु कोखय् जन्म काल । भिंखुदँ दुबले वया बौम्ह सित । गुगु इलय् वया बौम्ह म्बाना च्वंगु खः उबले व जुजुया मङ्गल-कारण (मङ्गल याना बिइम्ह) खः । जुजुया किसियात मङ्गल याना बिइबले अन थासय् च्वंगु सामान वस्तु, थलबल, किसियात तीकिगु तिसा सकतां वयात दइगु । थुकथं छको छको मङ्गलोत्सव जुइबले वयात छगू छगू करोडया सम्पत्ति लाभ जुइगु जुया च्वन ।

उगु इलय् नं किसिया मङ्गलोत्सव जुल, मेपिं ब्राह्मणपिं वना जुजुयात धाःवन - “महाराज ! हस्ति मङ्गलोत्सव वल । उत्सव यायेमाल । पुरोहित ब्राह्मणया मचा तःसकं चिधी । वं स्वंगू वेद नं मस्यून, हस्ती सूत्र (मन्त्र) नं मस्यु । जिमिसं हस्ती मङ्गल याना बिये ।”

“ज्यू” धया जुजुं स्वीकार यात । ब्राह्मणपिं लयल्यतातां उखें थुखें व्वाय् व्वाय् जुया च्वन । ‘आः पुरोहित-ब्राह्मणया मचायात हस्ती मङ्गल मयाकूसे जिमित याकीगु जुल, जिमित धन दइगु जुल’ धका हालाल जुल ।

बोधिसत्त्वया मानं थनिं प्यन्हु त्वाकं मङ्गल जुइगु जुल धका सिल । ‘न्हेगू पुस्तानिसें थःपिनि वंश परम्परायागु अधिकार आः मदइन । आवंलि जिमिगु वंश लिपा लाइन । जिमित दइगु धन मदइन’ धका सिइका खवया च्वन ।

बोधिसत्त्वं मांम्हं खवया च्वंगु खना छाया खवया च्वनागु धका न्यन । वं थः काय्यात खवयागु कारण कन । अनंलि बोधिसत्त्वं धाल - “मां ! जिं मङ्गल याना बिये ।”

“बाबु ! छं स्वंगू वेदया खँ मस्यु । हस्ती सूत्रयागु खँ नं मस्यु । छं गुकथं मङ्गल याइ ?”

“मां ! हस्ती मङ्गल गुबले याइगु ?”

“बाबु ! थनिं प्यन्हुत्वाकं ।”

“मां ! स्वंगू वेद व हस्ती सूत्र स्यूम्ह आचार्य गन च्वना च्वंगु दु ?”

“बाबु ! थुजाम्ह नां दंम्ह आचार्य थनं सच्छि व नीगू योजन तापाक गन्धार देशय् तक्षशिलाय् च्वना च्वंगु दु ।”

“मां ! जिं थःगु वंशयात स्यंके बिइ मखु । कन्हे छन्हुं तक्षशिला थ्यंकः वना, चच्छिया दुने स्वंगू वेद व हस्ती सूत्र सय्का छन्हु हे लिहाँ वया प्यन्हुखुन्हु हस्ति मङ्गल याना बिये । खवये मते ।”

थुकथं मांयात आश्वासन बिया बोधिसत्त्व कन्हेखुन्हु सुथ न्हापानं नया, याकचा पिहाँ वना छन्हुं हे तक्षशिला थ्यंकः वन । आचार्ययात वन्दना याना छखेलिक्क फेतुत । आचार्य न्यन - “बाबु ! गनं वयागु ?”

“वाराणसी ।”

“छु यायेत वयागु ?”

“छपिंके स्वंगू वेद व हस्ती सूत्र स्यना कायेया नितिं ।”

“बाबु ! अथेसा सय्कि ।”

बोधिसत्त्वं धाल - “जिगु आपालं ज्या याकनं यायेमाःगु दु ।” थुलि धया सकतां खँ बिन्ति याना धाल - “जिं छन्हं सच्छि व नीगू योजन वयागु खः । थौं चच्छिं जित स्यना कायेगु आज्ञा बिया बिज्याहूँ । थनिं कंस हस्ती मङ्गल जुइ । जिं छगू वारं पाठ न्यनां सकतां सय्का सिइका काये ।”

थुकथं आचार्ययाके वचन कया बोधिसत्त्वं आचार्यया नयेधुंका थःम्ह नं नया आचार्ययागु तुति सिला बिया द्विच्छिया म्हिचा गुरुया न्ह्योने तया बिल । अनंलि प्रणाम याना छखेलिक्क फेतुना पाठ आरम्भ याना सूचीं लुया वःबलेतकया दुने स्वंगू वेद व हस्ती सूत्र क्वचाय्के सिधय्का न्यन - “आचार्य ! मेगु नं सय्के मानिगु दनिना ?”

“बाबु ! मन्त । सकतां क्वचाल ।”

“आचार्य ! थुगु ग्रन्थय् थुलि तोफिना च्वन, पाठय् थुलि दोष दु । आवंलि शिष्यपिंत थुकथं व्वंकेगु याना बिज्याहूँ ।”

थुकथं आचार्ययागु विद्यायात निर्दोष याना सुथ न्हापानं नया आचार्ययात वन्दना याना छन्हं हे वाराणसी थ्यंकः वना मांयात प्रणाम यात ।

“बाबु ! छं विद्या स्यना वयेधुनला ?”

“खः, मां ! स्यना वयेधुन ।” धया मांयात सन्तुष्ट यात ।

कन्हेखुन्हु मङ्गलोत्सवया तयारी जुल । सच्छिम्ह किसितयगु तिसा, लुंया ध्वाय्लिसें लुंया जालि भुना किसित थना तया तल । जुजुया परिवेण बांलाक भःभः धाय्क समाये याना तल । ब्राह्मणपिं लय्लय्तातां भःभः धाय्क बांलाका ‘आः जिमिसं मङ्गलोत्सव यायेगु’ धका जुया च्वन । सुसीम जुजु नं तिसा वसतं भःभः धाय्क पुना थःम्हं छचलागु वस्तुत ज्वना मङ्गलोत्सव यायेगु थासय् वया च्वना च्वन ।

बोधिसत्त्व नं छम्ह कुमारया नितिं गुगुकथं भःभः धाय्क समाये यायेमाःगु खः उकथं समाये याना थःगु परिषद्या नायो जुया जुजुया न्ह्योने वना न्यन - “महाराज ! छु छपिसं जिमिगु वंशयात स्यंका मेपिं ब्राह्मणपिनिपाखें किसियागु मङ्गल याका किसियात बांलाक भःभः धाय्क समाये याना मेपिंत सामान बिइ त्यनागु धात्थें खः ला ?” थुलि धया न्हापांगु गाथा धाल -

“काळा मिगा सेतदन्ता तव इमे, परोसतं हेमजालाभिसञ्छन्ना ।

ते ते ददामीति सुसीम ब्रूसि, अनुस्सरं पेत्तिपितामहान’न्ति” ॥

“सुसीम ! छपिसं थः बाज्या, तापा बाज्यापिं व जिमिगु जातियागु रीथिथिति चाल चलनयात लुमंका नं - लुंयागु जालिं बांलाक भःभः धाय्क समाये याना तःपिं तुइसे जहाँ थीगु दन्त निपु निपु दुपिं सच्छिम्हं मयाक हाकुगु जातयापिं किसितयत् (थःगु वंशयात नाश याना) थुपिं किसितयत् मङ्गल यायेया नितिं ब्राह्मणतयत् बिये धका धया च्वनागु खः ला ?”

सुसीमं बोधिसत्त्वयागु खँ न्यना निगूगु गाथा धाल -

“काळा मिगा सेतदन्ता मम इमे, परोसतं हेमजालाभिसञ्छन्ना ।

ते ते ददामीति वदामि माणव, अनुस्सरं पेत्तिपितामहान’न्ति” ॥

“ब्राह्मण मचा ! खः जिं थः बाज्या तापा बाज्यापिं व छिमिगु जातियागु रीथिथिति चाल चलनयात लुमंका नं - लुंयागु जालिं बांलाक भःभः धाय्क समाये याना तयापिं तुइसे जहाँ थीगु दन्त निपु निपु दुपिं सच्छिम्हं मयाक हाकुगु जातयापिं किसित छ बाहेक मेपिं ब्राह्मणपिंत बिये धका धया च्वनागु खः ।”

बोधिसत्त्वं धाल - “महाराज ! जिमिगु व छपिनिगु वंशयात लुमंका नं छपिसं छाया जित त्वःता मेपित हस्ती मङ्गल याके त्यनागु ?”

“बाबु ! छ स्वंगू वेद मसः, हस्ती सूत्र नं मसः धका जित धया तल । उकिं जिं मेपिं ब्राह्मणपिसं याके त्यनागु खः ।”

बोधिसत्त्व सिंहथे गजे जुया धाल - “महाराज ! अथे जूसा थुलिमच्छि ब्राह्मणपिमध्ये सुं छम्हसिनं जित स्वंगू वेद व हस्ती सूत्रया छुं खं कने फुसा, का दं । स्वंगू वेद व हस्ती सूत्र व्वना हस्ती मङ्गल याये फुम्ह जि त्वःता सुं मेम्ह जम्बुद्वीप छगुलिं गनं मेथाय् दइ मखु ।

छम्ह नं ब्राह्मणत प्रतिपक्षी जुया दने मफुत । बोधिसत्त्वं कुलवंशयात प्रतिष्ठित याना हस्ती मङ्गल यात । आपालं धन ज्वना थःगु छेय् वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना आर्यसत्ययात प्रकाश याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । गुलिं स्रोतापन्न जुल, गुलिं सकृदागामी जुल, गुलिं अनागामी जुल, गुलिं अर्हत् जुल ।

उगु इलय् मां महामाया खः । बौ शुद्धोदन महाराज खः । सुसीम जुजु आनन्द खः । प्यंगू दिशाय् नां जाम्ह आचार्य सारिपुत्र खः । माणव जुलसा जि हे खः ।

- * -

१६४. गिज्ज जातक

Dhamma.Digital

“यं नु गिज्जो योजनसतं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् मांबौयागु पोषण याःम्ह भिक्षु छम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थुकियागु बाखँ (सुवण्ण) साम जातक (जा. नं. ५४०) स वइतिनि । शास्तां उम्ह भिक्षुयाके न्यना बिज्यात - “भिक्षु ! छु छ धात्थे गृहस्थपिनिगु पोषण यानागु खः ला ?” “धात्थे खः ।” धका बित्ति यायेवं न्यना बिज्यात - “इपिं छं सु खः ?”

“भन्ते ! इपिं जिमि मांबौपिं खः ।”

“साधु ! साधु !!” धाधां साधुकार बिया बिज्यासे शास्तां मेपिं भिक्षुपित आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थुम्ह भिक्षु खना तँ पिकाये मते । पुलांगु इलय् पण्डितजनपिसं गुणयागु बिचाः याना नं थःथितिपिनिगु उपकार याना वंगु दु । थ्वया ला मांबौपिनिगु सेवा यायेमाःगु कर्तव्य हे जुल” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म गृद्धकूट पर्वतय् गिद्ध जुया जुल । वं मांबौपित पालन पोषण याना च्वन ।

छको वा फय् वल । गिद्धत वाफय् वःबले सह याना च्वने मफया ख्वाउँया ग्याना वाराणसी वन । अन प्यखेरं पखालं चाःहुइका तःथाय् गाया लिक्क चिकुया थरथर खाखां फेतुना च्वन । वाराणसीयाम्ह छम्ह सेठ नगरं पिहाँ वना मोल्हुया च्वन । वं इपिं गिद्धतय्त कष्ट जूगु खना इमित वा मवःथाय् तये यंका बिल । हानं अन मि च्याका मि पना बिल । साया ला मिइगु थासं साया ला काय्के छ्वया इमित नके बिल । इमित बिचाः यायेत मनूत लगे याना बिल ।

वा फय् वयेगु दिइवं गिद्धत बलाना पर्वतय् हे तुं लिहाँ वन । इपिं अन मुना सल्लाह यात । “वाराणसीया सेठं भीत यक्व उपकार यात । उपकार याम्हसित भीसं प्रत्युपकार याना बिइमाः । आवंलि छिपिंमध्ये सुयातं वसः वा तिसाः लुया वल धाःसा वाराणसीया सेठयागु चुकय् यंका कुतका बिइगु या ।”

उगु इलनिसें गिद्धतय्सं मनूतय्सं निभालय् पाना तःगु कापः, वस, तिसा वांछ्वया तःगु भाःपिया, इमां लापाय् च्वाक्क ज्वना हयेथें याना, कया यंका वाराणसी सेठया चुकय् कुर्का बिइगु यात । सेठं नं गिद्धतय्सं वसः व तिसा कुर्के हल धयागु सिइका वसः व तिसा अलग हे तय्का तल ।

गिद्धतय्सं नगरय् दुःख बिया च्वन धयागु खँ जुजुं सिल । जुजुं न्ह्यामहसां छम्ह गिद्धयात ज्वना हति । सकतां वस्तु लुइका बिये धका धाल । जुजुं सकभनं जाल पाय् प्यन । मांबौयात लहिना च्वम्ह गिद्ध जालय् दुने लात । वयात ज्वना यंका जुजुया न्ह्योने तये यंकल ।

वाराणसीया सेठं जुजुयागु सेवाय् वना च्वंगु इलय् गिद्धयात ज्वना यंका च्वपिं मनूतय्त खन । गिद्धयात सास्ति मयायेमा धका मती तया इपिं ल्यूल्हू व नं वन । गिद्धयात जुजुया न्ह्योने तये यंकल । जुजुं न्यन - “छं छु नगरय् डाका मारे याना वसः आदि यंकागु खः ला ?”

“खः, महाराज !”

“सुयात बिइ यंकागु ले ?”

“वाराणसीया सेठयात ।”

“छाय् ?”

“वं जिमित जीवनदान ब्यूगु दु । उपकार याम्हसित प्रत्युपकार याना बिइमाः । उकिं बियागु ।”

जुजुं धाल - “छिमिसं सच्छिगू योजन तापाकनिसें लाश खंके फु धाःसा छिमित प्यना तःगु जालयात छाय् खंके मफुगु” धाधां न्हापांगु गाथा धाल -

“यं नु गिज्जो योजनसतं, कुणपानि अवेक्खति ।

कस्मा जालञ्च पासञ्च, आसज्जापि न बुज्झसी’ति” ॥

“अय् गिद्ध ! गिद्ध धयापिसं सच्छिगू योजनं मयाक तापागु ध्वरिगगु लाश खंके फु । छं ला थःगु नितिं लिक्क प्यना तःगु जाल व पासयात नं छाय् सिइके मफुगु ?”

गिद्धं जुजुयागु खं न्यना निगूगु गाथा धाल -

“यदा पराभवो होति, पोसो जीवितसङ्घये ।
अथ जालञ्च पासञ्च, आसज्जापि न बुज्जती’ति” ॥

“सत्त्व प्राणी धयापिसं विनाश काल व मरण काल वल धायेवं थःगु नितिं लिक्क प्यना तःगु जाल व पासयात नं सिइके फइ मखुगु जुया च्वन ।”

गिद्धयागु खं न्यना जुजुं सेठयाके न्यन - “महासेठ ! छु गिद्धतयसं छंत छंथाय् वस्त्र आदि हःगु धात्थे खः ला ?”

“देव ! धात्थे खः ।”

“गन दु ले ?”

“देव ! जिं इपिं फुक्क अलग तय्का तयागु दु । गुम्ह गुम्हसियागु खः उम्ह उम्हसित बिये । थुम्ह गिद्धयात त्वःता ब्यु ।”

गिद्धयात त्वःता बिइका महासेठं गुम्ह गुम्हसियागु खः, उम्ह उम्हसित दक्वं बिया छवत ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना आर्यसत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय् मांबौ पाले याना च्वंम्ह भिक्षु सोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल ।

उगु इलय् जुजु आनन्द खः । वाराणसी सेठ सारिपुत्र खः । मांबौ पाले याःम्ह गिद्ध जुलसा जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital

१६५. नकुल जातक

“सन्धि कत्वा अभित्तेन...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् निम्ह श्रेणीपिनिगु ल्वापुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थनयागु खं च्वये वनेधुंक्कूगु उरग जातक (जा. नं. १५४) समानं खः । थन शास्तां आज्ञा जुया बिज्यागु दु - “भिक्षुपिं ! थुपिं निम्ह महामन्त्रीतयत् आः जक मखु न्हापा नं मिले याना बियागु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खं आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छगू ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिला वना सकतां विद्या सय्के सिइके याना लिहाँ वल । गृहस्थी जुइधुंका लिपा ऋषिपिनिगु प्रव्रज्याकथं प्रव्रज्या ग्रहण यात । अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना उखें थुखें फलमूल माला ननं हिमालय प्रदेशय् च्वना च्वन ।

वया चंक्रमण यायेगु थाय्या फुसय् छगू इमुचा द्वय् छम्ह नवःचा व वया लिक्क छमा सिमाया दंया दुस्य खाली जूथाय् छम्ह सर्प च्वना च्वन । थुपिं निम्हं, नवःचा व सर्प न्ह्याबलें खन कि ल्वाना च्वनिगु ।

बोधिसत्त्वं इपिं ल्वायेवं जुइगु दुष्परिणाम व मैत्री भावनायागु लाभ थुइके बिया ल्वाना च्वने मज्यूगु खें कन । थुकथं इपिं निम्हसितं मिले याना बिल ।

सर्प पिहाँ वना च्वनिगु इलय् चंक्रमण-भूमि फुसय् इमुचा द्वय्यागु प्वालं छचों पिछ्खवया म्हुतुप्वा वां खाना धँवा उला श्वास प्रश्वास याना न्ह्यो वय्का च्वन । बोधिसत्त्वं उकथं दचना च्वंम्ह नवःचा खना 'छंत छु कारणं भय दुगु' धका न्यन्यं थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

“सन्धि कत्वा अमित्तेन, अण्डजेन जलाबुज ।
विवरिय दाठं सेसि, कुतो ते भयमागत'न्ति” ॥

“हे नवःचा ! छं छिमि शत्रु सर्पलिसे मित्रताया सन्धि यायेधुंका नं धँवा उला दचना च्वन । छंगु नितिं भय धयागु गनं वइ ?”

थुकथं बोधिसत्त्वं धाःगु खें न्यना नवःचां धाल - “आर्य ! शत्रुपाखें बेहोस जुया च्वने मज्यू । सशंकित जुया च्वनेमाः । थुलि धया नवःचां निपुगु गाथा धाल -

“सङ्केथेव अमित्तिंमि, मित्तिस्मिम्पि न विस्ससे ।
अभया भयमुप्पन्नं, अपि मूलानि कन्तती'ति” ॥

“भो ऋषि ! शत्रुपाखे होसीयार जुया च्वनेमाः । मित्रयात नं विश्वास याये मज्यू । अभयं गुगु भय उत्पन्न जुइ उकिं हानापं लिना बिइयः ।”

बोधिसत्त्वं धाल - “ग्याये मते । छंत सर्प द्वेष मयाइकथं याना बियेधुन । आवंलि छ सशंकित जुइ म्वाल ।” थुलि उपदेश बिया प्यंगू (चतु) ब्रह्मविहारयागु भावना याना बोधिसत्त्व ब्रह्मलोकगामी जुल । इपिं नं कर्मानुसार (परलोक) वन ।

शास्तां थुगु धर्मोपदेश न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् सर्प व नवःचा थुपिं निम्ह अमात्यपिं खः । तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

- * -

१६६. उपसाळक जातक

“उपसाळक नामान...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् मसान शुद्धिया बारे कट्टर बिचाः दुम्ह सालहक धयाम्ह ब्राह्मणयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उम्ह ब्राह्मण आपालं धन दुम्ह खः । परन्तु व कट्टर मिथ्यादृष्टिम्ह जुया च्वन । उकिं विहारय् वना बुद्धयागु सेवाय् मवनिम्ह जुया च्वन । खः, वया काय्म्ह जुलसा पण्डितम्ह लिसें ज्ञानीम्ह नं खः ।

उम्ह ब्राह्मणं थः बुरा जुइवं काय्यात सःता धाल - “बाबु ! जित चण्डालत उना छ्वःगु गनं नं मसानय् यंका उना छ्वये मते । जित न्हापा सुनं उना मछ्वःगु मसानय् यंका उना छ्व ।

“बा ! छित्त गन यंका उना छ्वयेमाः धयागु खं जिं मस्यु । यदि छिं हे जित थन उना छ्व धका थाय् क्यना बिया दीसा साप हे बेश जुइ ।”

ब्राह्मणं “ज्यू, बाबु !” धया वयात व्वना नगरं पिहाँ वया गृद्धकूट पर्वतय् थहाँ वना धाल - “बाबु ! थन न्हापा सु नं चण्डालत उना मछ्वनिगु थाय् खः । थन जित उना छ्व ।

अनंलि व थः काय्लिसें तुं पर्वतं कुहाँ वया च्वन ।

शास्तां सुथ न्हापानं व हे दिनय् ज्ञान प्राप्त याये फुपिं मनुतय्गु बारे विचार याना स्वबले उपिं बौ व काय् निम्हं स्रोतापत्तिमार्गारुढ जुइगु सम्भावना खंका बिज्यात । उकिं वसपोलं नं व लं लिना छ्वम्ह शिकारीथे याना पर्वतं छ्वगू ख्यलय् वना इपिं पर्वतं कुहाँ वइगु प्रतीक्षा याना च्वना बिज्यात । इमिसं लिहाँ वःगु इलय् शास्तायात खन । शास्तां इमिके कुशल-क्षेमया खं न्यना आज्ञा जुया बिज्यात - “ब्राह्मण ! गन वना वयागु ?”

काय्म्हं थःपिं वना वयागु खं कन । शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “अथेसा नु, छिमि बौनं क्यंगु थासय् वने नु ।” इपिं निम्हसितं व्वना पर्वतयागु च्वकाय् थ्यंका अन च्वना न्यना बिज्यात - “गन च्वंगु थाय् ?”

काय्म्हं धाल - “भन्ते ! थुपिं स्वंगू च्वकाया दथुइ च्वंगु क्यंगु खः ।

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “माणवक ! छिमि बौनं आः जक मसान शुद्धि माने याइम्ह जूगु मखु, न्हापा नं मसान शुद्धि माने याइम्ह जूगु खः । थ्वं आः जक थुगु थासय् यंका छ्वयका छ्व धाःगु मखु न्हापा नं वं थ्व हे थासय् छ्वयकेत धाःगु दु ।” थुलि आज्ञा जुइवं माणवकयागु प्रार्थनाय् शास्तां पूर्वजन्मयागु खं आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा ध्व हे राजगृह्य ध्व हे उपसालहक ब्राह्मण दुगु खः, छ हे वया काय्म्ह खः ।

उगु इलय् बोधिसत्त्व मगध देशय् ब्राह्मण कुलय् जन्म जुल । सकतां विद्या स्यना कायेधुनेवं ऋषिपिनिगु प्रब्रज्याकथं प्रब्रजित जुया अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना ध्यान-क्रीडा यायां हिमालय प्रदेशय् ताःकालतक च्वना च्वन । हानं चि व पाउँ सवा कायेया नितिं गृध्रकूटय् च्वंगु पर्णकुटी वया च्वं वल ।

उगु इलय् उम्ह ब्राह्मणं अथे हे याना काय्यात धाल । काय्म्हं 'छिं हे जित थाय् क्यना व्यु' धायेवं बौम्हं ध्व हे थाय् क्यना बिल । हानं काय्लिसे कुहाँ वया च्वंबले ब्राह्मणं बोधिसत्त्वयात खना वयाथाय् वन ।

बोधिसत्त्वं अथे हे याना न्यंबले माणवकयागु खँ न्यना धाल - "अहो ! छिमि बौनं क्यंगु थासय् न्हापा सुं उना छ्वयेधुंकल लाकि मधुकूनि धयागु परीक्षा याना स्वये माल । हानं इपिनापं पर्वतयागु च्वकाय् वन । माणकवं बौम्हं क्यंगु स्वंगू पर्वत च्वकाया दथुयागु थासय् सुं उना मछ्वनिगु खँ धाःगु न्यना बोधिसत्त्वं धाल - "माणवक ! थुगु थासय् उना छ्वःगुया ल्याःचा हे म्दु । छिमि बौ ध्व हे राजगृह्य ब्राह्मण कुलय् जन्म जुया उपसालक धयागु नां दुम्ह जुया थन भिंप्यद्वः बार उना छ्वयेधुंकल । पृथ्वीया अजागु गनं थाय् म्दु गन सुनं उना मछ्वनिगु खः । मसान मजुनिगु अथवा छ्चो मध्यनिगु थाय् गनं म्दु ।" पूर्वजन्मयागु ज्ञान दुगु आधारय् थुपिं निपु गाथात न्यंकल -

“उपसाळकनामानं, सहस्सानि चतुइस ।

अस्मिं पदेसे दह्मनि, नत्थि लोके अनामतं ॥

“यम्हि सच्चञ्च धम्मो च, अहिंसा संयमो दमो ।

एतं अरिया सेवन्ति, एतं लोके अनामतन्ति” ॥

“अय् माणवक ! थुगु थासय् छिमि बौनं उपसालक नामं भिंप्यद्वःको जन्म जुया वयात उना छ्वयेधुंकल । लोकय् अजागु थाय् गनं म्दु गन सत्त्व प्राणीपिं मसीनिगु खः ।

“गुम्हसिके सत्य दु, धर्म दु, अहिंसा दु, संयम दु, इन्द्रिय दमन दु, उम्ह व्यक्तियात आर्यजनपिंसं सेवन याना च्वनी । ध्व हे लोकय् सी म्वाःगु थाय् खः ।”

थुकथं बोधिसत्त्वं बौम्ह व काय्म्ह निम्हसितं धर्मोपदेश बिया प्यंगू ब्रह्मविहारयागु भावना याना ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मोपदेश न्ह्यथना आर्यसत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय् बौ व काय् निम्हं स्रोतापत्तिफल्य् प्रतिष्ठित जुल ।

उगु इलय् बौ काय् आःया बौ काय्पिं खः । तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

१६७. समिद्धि जातक

“अभुत्वा भिक्खसि भिक्खु...” थुगु गाथा शास्तां राजगृहयागु तपोदारामय् च्वना बिज्यागु इलय् समिद्धि स्थविरयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छन्हु आयुष्मान् समिद्धि (समृद्धि)^{१०} चच्छिं योगाभ्यास याना नसंचा इलय् दना म्ह मोल्हुयेधुंका थःगु लुंथें च्वंगु म्ह गंका च्वन । वं अन्तरवासक पुना उत्तरासंग ल्हातय् तया च्वन । आयुष्मान् समिद्धियात स्वयेबले मानो लुंयागु मूर्तिथें खने दया च्वन । वयागु म्ह समृद्ध जूगुलिं हे वयागु नां समिद्धि जूगु खः ।

वयागु शरीरयागु सौन्दर्य खना छम्ह देव-कन्या वयाप्रति आसक्त जुल, अले वयाथाय् वया धाल - “भिक्षु ! छ ल्याय्म्हचा तिनि, युवक तिनि, छंगु सँ हाकुसे बांला, श्रेष्ठ यौवन दुम्ह खः, स्वये हे यइपुसे च्वं, मनमिन हे लयता वः । छर्थे शरीर दुम्हसिनं कामभोग भोग मयासे प्रव्रजित जुयां छु ख्यले दु ? आः छं कामभोग भोग या । लिपा प्रव्रजित जुया श्रमणधर्म पालन या ।

वयात स्थविरं लिसः बिल - “हे देव-कन्या ! जि गुबले छु आयु दुबले सिइ धयागु खँ जिं मस्यू । जिगु मृत्यु जिके सुपिना च्वंगु दु । उकिं ल्याय्म्हगु अवस्थाय् हे श्रमणधर्म पालन याना दुःखयागु अन्त याना छवये ।”

स्थविरं वयात लसकुस मयाः उकिं व अन हे अन्तर्धान जुया वन ।

स्थविरं शास्तायाथाय् वना थुगु खँ बन्ति यात । शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “समिद्धि ! आः जक छंत देव-कन्यां प्रलोभित क्यंगु मखु, न्हापा नं देव-कन्यापिसं प्रव्रजितपित प्रलोभित यायेत स्वःगु खः ।” शास्तां वयागु प्रार्थनाय् पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म काशीयागु छगू ब्राह्मण गामय् जुल । तःधिक जुइवं सकतां विद्या सय्का काल । ऋषिपिनिगु प्रव्रज्याकथं प्रव्रजित जुया अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना हिमालय प्रदेशय् छगू पुखूलिकक वना च्वं वन ।

वं चच्छिं योगाभ्यास याना च्वन । नसंचा इलय् दना मोल्हु वन । अले छपु वल्कल वस्त्र धारण याना छपु ल्हातय् तया म्ह गंका च्वन । वयागु बांलागु शरीर खना छम्ह देव-कन्या वयाप्रति आसक्त जुल । बोधिसत्त्वयात यय्के बिइया नितिं थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

१०. मूल सूत्रया नितिं स्वया दिसँ, समिद्धि-सुत्त, संयुत्तनिकाय, नेपालभाषा पृ. १३ ।

“अभुत्वा भिक्खसि भिक्खु, न हि भुत्वान भिक्खसि ।
भुत्वान भिक्खु भिक्खसु, मा तं कालो उपच्चगा’ति” ॥

“भिक्षु ! भोग मयासे छं भिक्षाटन याना च्वन, भोग याना छं भिक्षाटन मयाः, भिक्षु ! भोग याना भिक्षाटन या, काल (समय) यात अर्थे सितिं छूवये मते ।”

बोधिसत्त्वं देव-कन्यायागु खं न्यना थःगु विचार प्रकट यायेया नितिं निपुगु गाथा न्यंकल -

“कालं वोहं न जानामि, छन्नो कालो न दिस्सति ।
तस्मा अभुत्वा भिक्खामि, मा मं कालो उपच्चगा’ति” ॥

“कालयात जिं मस्यू, काल ला अज्ञात खः, सिइ मद्दु, उकिं हे, पञ्चकामयात भोग मयासे भिक्षाटन याना च्वना, जिगु समय सितिं वना मच्चं ।”

आपालं सःस्यूपिसं नं न्याता खं मस्यू -

जीवलोक्कय् थुपिं न्याता खं सिइका काये थाकु - (१) म्वायेगु आयु, (२) रोग, (३) मृत्यु जुइगु ई, (४) शरीर पतन जुइगु थाय् व (५) सिइधुंका छु गति जुइ ?

देव-कन्यां बोधिसत्त्वयागु खं न्यना अन हे अन्तर्धान जुया वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् देव-कन्या थ्व हे देव-कन्या खः । जि हे जुलसा उगु इलय्याम्ह तपस्वी खः ।

- * -

Dhamma.Digital

१६८. सकुणगिघि जातक

“सेमो बलसा पतमानो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् भंगः जुया थःगु बिचाः प्वंकूगु खं सकुणोवाद-सुत्तय् कना बिज्यागुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छन्हु शास्तां भिक्षुपिंत सम्बोधन याना उपदेश याना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! छिमिसं भिक्षा काःवनेबले छिमिगु पैतृक क्षेत्रय् जक वना काःवनेगु या ।” थ्व संयुत्तनिकाययागु महावर्गय् च्वंगु सूत्र^१ खः । “छिमिसं थःगु खं त्वःता ब्यु । न्हापा न्हापा पशुपंछितय् नं थःगु पैतृक विषय (क्षेत्र) त्वःता अयोग्य स्थानय् विचरण यायेवं शत्रुतय्गु ल्हातय् लाःवबले थःगु बुद्धि व उपाय कौशल पिकया शत्रुतय्गु ल्हातं छुटे जुल ।” थुलि आज्ञा जुया शास्तां न्हापायागु खं आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

११. स्वया दिसं सकुणगिघ-सुत्त, संयुत्तनिकाय नेपालभाषा पृ. १६२ ।

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म बट्टाई भंगःया रूपय जुल । उम्ह भंगः हलो जोते यायेधुंका वाना च्वंगु अन्न नया जीविका याना च्वन ।

छन्हु थःगु गोचर-भूमी त्वःता मेगु गोचर-भूमी वनेगु इच्छां व जंगलया लिक्क वन । व चाःहिला च्वंथाय् आकाभाकां छम्ह बाज भंगः वया वयात ज्वना यंकल । बाज भंगनं वया ज्वना यंका च्वंवले तःच्वतं विलाप याना खवखं हाहां धाल - 'जि तःसकं अभाग्यीम्ह जुया च्वन । जिमिगु पुण्य आपा मदु खनि । थःगु थाय्यात त्वःता कुथासय् वया च्वं वये लात । यदि थौं जि थःगु हे जन्मस्थानय् च्वना च्वनागु जूसा थुम्ह बाज भंगलं थुकथं ज्वंका च्वनेमाली मखुगु जुइ ।

“बट्टाई ! छंगु थःगु जन्मस्थान धयागु गन खः ले ?”

“हूंकन, हल जोते याना तःगु बुं च्वय् चाद्वय् ।”

बाज भंगनं क्वातुक ज्वना तःगुयात छ्वासुका वयात त्वःता बिया धाल - “हे बट्टाई ! का हूँ । जिं छंत अन वया ज्वं वये ।”

बट्टाई हल जोते याना तःगु बुं च्वय् चाद्वय् जून अले वयात हाथ्या ब्यूब्यू धाल - “बाज ! का वा ।”

बाज भंगलं थःगु बल पिकया निखेरं पपू ब्वय्का बट्टाईयात भ्मटे याःवन । बट्टाईनं थःथाय् लिक्क बाज भंगः थ्यंकः वल धयागु सिइवं स्वाट्ट फाटा पुला वना द्रैया क्वय् सुप्यु वन ।

बाज भंगः फुई याना ब्वाय् वंम्ह रोके याये मफया चाद्वय् छ्वातिं चूवन । थुकथं वयागु नुगःचु तज्यात । मिखा गो लिवल । व अन हे सित ।

शास्तां थुगु न्हापायागु खँ न्ह्यथना आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थुकथं पशुपंछित नं मखुगु थासय् नसा माःवनेवं शत्रुयागु ल्हातय् लाःवंगु दु । ठीकगु थासय् थःगु पैतृक-स्थानय् नसा माला च्वनेवं शत्रुयात नं त्याके फुगु खः । उकिं हे छिपिं नं छिमिगु थःगु मखुगु अयोग्यगु थासय् जुइ मते । भिक्षुपिं ! थःगु मखुगु अयोग्यगु थासय् जुइवं मारं छिमित आक्रमण याइ । मारं लक्ष्य दय्की । भिक्षुपिं ! छिमिगु थःगु मखुगु अयोग्यगु थाय् धयागु छु खः ? थ्व गुगु न्यागू प्रकारयागु काम उपभोगत खः । छु छु न्यागू ? (१) मिखां (चक्षुं) रूप स्वया..., (२) न्हायपनं (श्रोतं) शब्द न्यना..., (३) न्हासं नंताया..., (४) में (जिह्वां) रस सवा कया..., (५) कायं स्पर्श याना थिइगु न्ह्याइपु ताइगु... । भिक्षुपिं ! थुपिं न्यागू भिक्षुपिनि नितिं अयोग्य स्थान खः । थ्व इमिगु विषय मखु ।

थुलि आज्ञा जूसे सम्यक्सम्बुद्ध जुया बिज्यायेधुंकाया अवस्थाय् न्हापांगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“सेनो बलसा पतमानो, लापं गोचरठायिनं ।

सहसा अज्झप्पत्तोव, मरणं तेनुपागमी’ति” ॥

“बाज भंगलं नसा मालेया नितिं घना जंगलया सिथय् थ्यंकः वःम्ह बट्टाईयात दाया यंके धका बेगं भ्मटे याःगु बखतय् तःसकं गतिमान जूगुलिं सम्हाले याये मफया बाज भंगः सिना वन ।”

व सिना वनेवं बट्टाईत पिहां वया शत्रुयागु म्ह खना लय्तातां वयागु छ्वाती च्वना उल्लासपूर्वक निपुगु गाथा धाल -

“सोहं नयेन सम्पन्नो, पेत्तिके गोचरे रतो ।
अपेतसत्तु मोदामि, सम्पत्सं अत्थमत्तनो’ति” ॥

“जिं उपायं थःगु पैतृक-प्रदेशाय नसा माला च्वना, थःगु उन्नति जूगु खना लयताया च्वना छायाकि जिमि शत्रु मदयेधुंकल ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशन याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय आपालं भिक्षुपिसं स्रोतापत्ति आदि फल प्राप्त याना काल ।

उगु इलय् बाज भंगः देवदत्त खः । बट्टाई जुलसा जि हे खः ।

- * -

१६९. अरक जातक

“यो वे मेत्तेन चित्तेन...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् मेत्त-सुत्तयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छगू समयय् शास्तां भिक्षुपित सम्बोधन याना आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! चित्तयागु विमुक्ति (या साधन) जुइगु मैत्री भावनायागु सेवन यायेवं, भावना यायेवं, बढे यायेवं, लगातार यायेवं, अभ्यास यायेवं, अनुष्ठान यायेवं, बांलाक आरम्भ यायेवं भिंछता लाभ दइगु आशा यायेमाः । छु छु भिंछता ? सुखपूर्वक दचने दइ, सुखपूर्वक दना वये दइ, मभिंगु म्हगस खनी मखु, मनूतय् प्रिय जुइ, अ-मनुष्यतय् प्रिय जुइ, देवतापिसं रक्षा याइ, वया मिं, विष वा शस्त्रं थी फइ मखु, चित्त याकनं शान्त जुइ, खवाया रूपवर्ण बांलाइ, होश तथा सिना वनी अले छुं जुया निर्वाण-मार्ग प्राप्त याये मफुसां नं ब्रह्मलोकगामी अवश्य जुइ । भिक्षुपिं ! चित्तयागु विमुक्ति जुइगु मैत्री भावनायागु सेवन यायेवं थुपिं भिंछगू आनिशंस लाभ दइगु आशा यायेमाः ।” थुपिं भिंछता लाभ दुगु मैत्री भावनायागु प्रशंसा यायां आज्ञा जुया बिज्यात -

“भिक्षुपिं ! भिक्षु धयाम्हं सकल प्राणीपिंप्रति खने दय्क वा खने मदय्क मैत्री भावना यायेमाः । हितैषीयागु नं हितचिन्तक जुइमाः अहितैषीयागु नं हितचिन्तक जुइमाः, मध्यस्थविर वृत्तिपिंप्रति नं हितचिन्तक जुइमाः । थुगु प्रकारं सकल सत्त्व प्राणीपिंप्रति खने दय्क वा खनेमदय्क मैत्री भावना यायेमाः । करुणा भावनायागु भावना यायेमा..... । मुदिता भावनायागु भावना यायेमाः..... । उपेक्षा भावनायागु भावना यायेमाः..... । थुपिं प्यंगू ब्रह्मविहारयागु अभ्यास यायेमाः । थुगु प्रकारं अभ्यास याना नं यदि मार्ग व फल लाभ मजुल धाःसां नं ब्रह्मलोकगामी जुइ । पुलांगु इलय् नं पण्डितपिसं न्हेदैतक मैत्री भावना याःगुया कारण न्हेगू संवर्त-विवर्त कल्पतक ब्रह्मलोकय् च्वने खंगु जुल ।” थुलि आज्ञा जुया शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा छगू कल्पय् बोधिसत्त्व छगू ब्राह्मण कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं कामभोग त्वःता ऋषि प्रब्रज्याकथं प्रब्रजित जुया प्यंगू ब्रह्मविहार प्राप्त याना अरक धयाम्ह उपदेशक जुल । व हिमालय प्रदेशय् च्वं वना च्वन । वया अनुयायीत आपालं दुगु जुया च्वन । वं ऋषिगणपित उपदेश ब्युब्युं धाल - “प्रब्रजित धयापिसं मैत्री भावनायागु अभ्यास यायेमाः । करुणा भावनायागु अभ्यास यायेमाः । मुदिता भावनायागु अभ्यास यायेमाः । उपेक्षा भावनायागु अभ्यास यायेमाः । मैत्रीपूर्ण चित्त अर्पणा-समाधि व ब्रह्मलोक-परायणतातक प्राप्त याका बिइ ।” थुगु प्रकारं मैत्री भावनायागु प्रशंसा यायां वं थुपिं निपु गाथात धाल -

“यो वे मेत्तेन चित्तेन, सब्बलोकानुकम्पति ।

उद्धं अथो च तिरियं, अप्पमाणेन सब्बसो ॥

“अप्पमाणं हितं चित्तं, परिपुण्णं सुभावितं ।

यं पमाणकतं कम्मं, न तं तत्रावसिस्सती’ति” ॥

“गुम्हसिनं पृथ्वीं च्वय् नैवसंज्ञानासंज्ञायतनया दिशातक व क्वय् उस्सद नरकय् ध्यंकया दिशातक मनूत च्वना च्वंगु चक्रवालया ब्यथां दिशाय् बास याना च्वपिं सकले सत्त्वपिं शत्रु भय मदुपिं जुइमा । शोक व्यापाद मदुपिं जुइमा । दुःख कष्ट मदुपिं जुइमा । सुखी निरोगी जुइमा । थःगु शरीरयात रक्षा याना च्वने फुपिं जुइमा ।”

“अप्रमाणपिं सत्त्व प्राणीपिके आलम्बन दयेक परिपूर्णरूपं बांलाक वृद्धि यायेबहःगु सम्पूर्ण सत्त्वपिनि अर्थहितया चाहना याइगु रूपावचर चित्तलिसे सम्प्रयुक्तगु धर्मदेशना धयागु दु । उगु रूपावचर कर्मय् प्रमाणया हिसाबं यायेमाःगु कामावचर कर्म नं दु । कामावचर कर्म रूपावचर कर्मयात अतिक्रमण व अभिभूत याये मफु । रूपावचर कर्म जक कामावचर कर्मयात अभिभूत याना अतिक्रमण याये फु ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं थः शिष्यपित मैत्री भावनायागु फल कना ध्यानय् लगे याना ब्रह्मलोकगामी जुया उत्पन्न जुया न्हेगू संवर्त-विवर्त कल्पतक हाकनं थुगु लोकय् वये म्वाःह जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् ऋषिगणपिं बुद्ध-परिषद् खः । अरक धयाम्ह उपदेशक जुलसा जि हे खः ।

- * -

१७०. ककण्टक जातक

“नायं पुरे उण्णमति...” थुगु गाथा ककण्टक जातकयागु खँ महाउम्मगग जातक (जा. नं. ५४६) स वइतिनि ।

सन्थव वर्ग क्वचाल ।

३. कल्याण वर्ग

१७१. कल्याणधम्म जातक

“कल्याणधम्मो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह न्हाय्पं मताम्ह ख्वाय्म्ह ससःमांयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्ती छम्ह कुटुम्बिक (परिवार) च्वना च्वन । व श्रद्धावान्म्ह खः । प्रसन्न चित्तम्ह खः । व त्रिशरण ग्रहण याना तःम्ह खः । पञ्चशील पालन याना च्वंम्ह खः ।

छन्हु वं घ्यः आदि आपालं वासः, स्वाँ, सुगन्ध व वस्त्र ज्वना शास्तायाके धर्म न्यनेगु इच्छा तया जेतवनय् वन ।

व अन वना च्वंबले ससःमांम्ह म्हचाय्यात नाप लायेत खाद्य भोजन ज्वना म्हचाय्या छेंय् वल । व भतिचा न्हाय्पं ख्वाय्म्ह जुया च्वन । थः म्हचाय्लिसे च्वना नयेधुंका पलख आराम कया म्हचाय्याके न्यन - “मै ! छु छिमि भात छ खना लय्ताला ? त्वापु मयासे प्रेमपूर्वक मिले चले जुया च्वं ला ?”

“मां ! छु धयागु ! छिमि जिजा भाजुथें जाःम्ह शीलवान् व सदाचारी प्रब्रजितपिं तकं दइ मखु ।”

उम्ह उपासिकां म्हचाय्यागु फुक्कं खँ न्यनेधुंका प्रब्रजित शब्द न्यनेसाथं चिल्लायेदंक हाल - “मै ! छिमि भात छाय् प्रब्रजित जुया वंगु ?”

वयागु खँ न्यना छेंय् च्वंपिं सकलें त्वाय् त्वाय् ख्वया हाल । “जिमि छेंया मालिक छाय् प्रब्रजित जुया वंगु ?”

इमिगु ख्वसः न्यना छें वं वंपिसं ‘छाय् ख्वया च्वनागु’ धका न्यन । “थुगु छेंया मालिक प्रब्रजित जुया वन ।”

उम्ह कुटुम्बिक नं बुद्धयागु उपदेश न्यनेधुंका विहारं लिहाँ वया नगरय् दुहाँ वना च्वन । छम्ह मनुखं वयात लैय् नाप लाना धाल - “सौम्य ! छं छेंय् च्वंपिं मस्त मिस्त आदि थःथितिपिं छ प्रब्रजित जुया वन धका ख्वया हाला च्वन ।”

वं मती तल - “जि प्रब्रजित मजुयानि । अथे नं जि प्रब्रजित जुइधुंकल धका भाःपिया च्वन । थुगु मौका सितिकं छ्वये मज्यू । थौं हे जिं प्रब्रज्या ग्रहण याःवने माल ।”

व अनं हे फनक फःहिला शास्तायाथाय् वन । शास्तां वयाके न्यना बिज्यात - “उपासक ! नकतिनि बुद्धयागु सेवाय् वया लिहाँ वंम्ह, हानं तुरन्तमय् हे लिहाँ वल ?” वं वसपोलयागु खँ न्यना बिन्ति

यात - “भन्ते ! जिगु प्रशंसा जुया च्वन । थुगु भिंगु नां तंका छ्वये मास्ते मवल । उकिं जि प्रव्रजित जुइगु इच्छा तया वया च्वना ।

वं बुद्धयाथाय् प्रव्रज्या व उपसम्पदा प्राप्त याना काल । बांलाक जीवन व्यतीत यायां तुरन्तमय् हे अर्हत् जुल ।

ध्व खँ भिक्षुसङ्घं सिल । छन्हु धर्मसभाय् भिक्षुपिसं खँ पित हल - “आयुष्मान्पिं ! फलानाम्ह कुटुम्बिकं थःगु प्रशंसा याना च्वंगु भिंगु नां लोप याना छ्वये मज्यू धका मती लुइका प्रव्रजित जुया अर्हत् जुल ।

शास्ता विज्याना न्यना विज्यात - “भिक्षुपिं ! छिपिं थन फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?

“थुजा-थुजागु खँ ।” धका विन्ति यायेवं शास्तां आज्ञा जुया विज्यात - “भिक्षुपिं ! पुलांगु इलय् पण्डितजनपिं नं थःत प्रशंसा याना च्वंगु भिंगु नां लोप याना छ्वये मज्यू धका मती लुइका प्रव्रजित जुया वंगु दु ।” थुलि आज्ञा जुया शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छगू श्रेष्ठीया छेंय् जुल । तःधिक जुइवं बौ मद्येवं सेठया पद काल । छन्हु छेंयनं पिहाँ वया जुजुयागु सेवाय् वना च्वन ।

वया ससःमां म्हचाय्यात नाप लायेत वयागु छेंय् वल । व भतिचा न्हाय्पं ख्वाय्म्ह जुया च्वन । (थनं मेगु बाकी खँ वर्तमान कथास वने धुंकूगुथें हे खः ।)

जुजुयागु सेवा याना लिहाँ वया च्वंबले वयात छम्ह मनुखं खना धाल - “छिगु छेंय् च्वंपिं सकलें छि प्रव्रजित जुया दी धुंकल धका ह्वाय् ह्वाय् ख्वया च्वन ।

बोधिसत्त्वं विचाः यात । जिगु प्रशंसा जुया च्वन । थुगु भिंगु नां तंका छ्वये मज्यू । अनं हे फरक फःहिला जुजुयाथाय् वन । जुजुं न्यन - “महासेठ ! वनाकथं छाया वयागु ?”

“देव ! छें च्वंपिसं जि प्रव्रजित मज्जिन्मसित प्रव्रजित जुया वन धका ख्वया हाला च्वन । जित भिंगु नां दुगुयात तंका छ्वये मास्ते मवल । जि प्रव्रजित जुया वने । जित प्रव्रजित जुया वनेत वचन विद्या दिसैं ।”

सेठं थुगु भावयात प्रकट यायेत निपु गाथा धाल -

“कल्याणधम्मोति यदा जनिन्द, लोके समञ्जा अनुपापुणाति ।
तस्मा न हिव्येथ नरो सपञ्जो, हिरियापि सन्तो धुरमादियन्ति ॥

“सायं समञ्जा इध मज्ज पत्ता, कल्याणधम्मोति जनिन्द लोके ।
ताहं समेक्खं इध पब्बजिस्सं, न हि मत्थि छन्दो इध कामभोगे”ति ॥

“महाराज ! लोकय् सुयागु सुकीर्ति फैले जुइवं अजागु भिंगु नां प्रचार जुइगु खः । अबले प्रज्ञावान्मह मनुखं अजागु भिंगु नां हानि जुइके मज्यू । भिंपिं मनूतय्सं मछालेगु (लज्जा) भयं नं प्रव्रज्या धुर प्राप्त याना काये माःगु जुया च्वन ।”

“महाराज ! थौं जित अजागु सुकीतिं फैले जुया च्वंगु दु, भिंगु नां दये धुंकूगु दु । अजागु खना जि प्रव्रजित जुया वने त्यना । जित कामभोगयागु इच्छा मंत ।”

बोधिसत्त्वं थुलि धया जुजुयाके प्रव्रज्या जुइगु वचन काल । अले हिमालय प्रदेशय् वना ऋषि प्रव्रज्याकथं प्रव्रजित जुया अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना (सिना वनेवं) ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् जुजु आनन्द खः । वाराणसीया सेठ जुलसा जि हे खः ।

- * -

१७२. दहर जातक

“को नु सदेन महता...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोकालिक भिक्षुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उगु इलय् आपालं बहुश्रुतपिं भिक्षुसङ्घया दथुइ च्वना मानों मनोशिलाया क्वय् च्वना तरुण सिंह गर्जे जुइथे अथवा आकाशं गंगा कुहाँ वयेथे ध्वय्क पाठ याना च्वन ।

कोकालिक भिक्षुं नं थःगु तुच्छ ज्ञानयागु विचार मयासे भिक्षुपिसं पाठ याना च्वंगु इलय् थःमं नं पाठ याना क्यनेगु इच्छां भिक्षुपिंथाय् दथुइ वना सङ्घयागु नां कया “जित भिक्षुपिसं पाठ याके मब्यू । पाठ याके बिल धाःसा जिं नं पाठ याना बिये ।” धका मारी हाहां उखें थुखें जुया च्वन ।

ध्व खँ भिक्षुसङ्घय् पिहाँ बल । भिक्षुपिसं थ्वयागु परीक्षा याना स्वये माल धका बिचाः यात । इमिसं धाल - “आयुष्मान् कोकालिक ! थौं सङ्घयागु न्ह्योने च्वना पाठ या ।” वं थःगु बल म्ह मस्यूगुलिं ‘थौं जिं सङ्घया न्ह्योने च्वना पाठ याये’ धका स्वीकार यात ।

अनीलि वं थःत ल्वःकथं यागु त्वन । भोजन यात । ल्वःगु क्ये त्वन ।

निभाः बिना वनेवं धर्म न्यनेगु समयया सूचं बिइवं भिक्षुसङ्घ भेला जुया मुन । ध्व कुरण्ड स्वाँथें भद्दा जुइक काषायवस्त्र धारण याना कनेर स्वाँथें ट्याउँगु चीवरं म्हय् न्यया सङ्घया दथुइ वन । स्थविरपिंत वन्दना यात । अलंकृत रत्नमण्डपया दथुइ लाया तःगु भिंगु लासाय् फेतुना, चित्रित पंखा ल्हातं ज्वना पाठ यायेया नितिं फेतुत । उगु इलय् वयागु म्ह छम्हं चिति भुसु भुसु बल । व मछाल । वं गाथाया च्वकाया पाद जक धाये फत । अनं लिपाया खँ ल्वःमन । व म्ह थरथर खाका आसनं दना बल । मछाला सङ्घया दथुं वना थः च्वनेगु परिवेणय् वन ।

अन सुं मेम्ह बहुश्रुतम्ह भिक्षुं पाठ यात । उगु इलय् भिक्षुपिं कोकालिक मसःम्ह खः धका सिइका काल ।

छन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ पित हल - “आयुष्मान्पिं ! न्हापा कोकालिकयाके दुगु ज्ञां साप हे क्यह्यंगु खः । आः वं थःम्हं हे न्वं वाना क्यना बिल ।

शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थुगु इलय् फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ” धका बिल्लित यायेवं शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! कोकालिक आः जक थःगु वचनं थःत प्रकट याःगु मखु, न्हापा नं याःगु दु ।”

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म हिमालय प्रदेशय् सिंहया रूप्य जुल । याकनं हे सिंहतय् जुजु जुल ।

आपालं सिंहतलिसे व बहथें तयुगु गुफाय् च्वना च्वन । उगु गुफायागु लिक्क मेगु गुफाय् ध्वं छम्ह च्वना च्वन । छन्हु तःसकं वा वया दीधुका सकलें सिंहत सिंहराजयागु गुफाद्वारय् मुना सिंहनाद यायां सिंह क्रीडा याना म्हिता च्वन ।

इमिसं थुकथं सिंहनाद यायां म्हिता च्वंगु इलय् उम्ह ध्वं नं चिल्लाय्दक हाला हल । सिंहतय्सं ध्वं नं इमिगु सलय् मिले याना हाला हल धयागु सिद्धिका बिचाः याना म्छाला सुम्क च्वन । इपिं म्छालासे सुम्क च्वनेवं बोधिसत्त्वया कायं न्यन - “बा ! सकलें सिंहत मुना सिंहनाद याना सिंह क्रीडा याना म्हिता च्वंबले सुं छम्ह हाला हःगु सः न्यना म्छाला सुम्क च्वन । थ्व सु खः गुम्हसिनं थःगु सलं थःत म्हसीके बिया च्वन ?” थुकथं बौयाके न्यन्यं सिंहया मचां न्हापांगु गाथा धाल -

“को नु सदेन महता, अभिनादेति दहरं ।
तं सीहा नप्पटिनदन्ति, को नामेसो भिगाधिभू”ति ॥

“हे मृगराज ! थ्व तःसकं तिब्रगु सलं रजत पर्वतयात थ्वय्का च्वन । व छु कारण खः गुकिं याना सिंह महासे सुम्क च्वना च्वंगु ?”

काय्यागु खँ न्यना बौम्हं निगूगु गाथा धाल -

“अधमो भिगजातानं, सिङ्गालो तात वस्सति ।
जातिमस्स जिगुच्छन्ता, तुण्ही सीहा समच्छरे”ति ॥

“बाबु ! पशुतमध्ये दकसिबे क्वह्यंम्ह ध्वंचा हाला च्वन । सिंहतय्सं क्वह्यंम्ह ध्वंचित घृणायागु कारणं सुम्क च्वना च्वंगु खः ।”

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! कोकालिक आः जक थःगु वचनं थःत प्रकट याःगु मखु, न्हापा नं याःगु दु ।”

थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना शास्तां जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् ध्वं कोकालिक खः । सिंहया काय् राहुल खः । सिंहराज जुलसा जि हे खः ।

१७३. मक्कटजातक

“तात माणवको एसो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह ढोंगीम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थुगु खें प्रकीर्णक (विविध) परिच्छेद (निपात) यागु उद्दालक जातक (जा. नं. ४८७) स वइतिनि । उगु इलय् शास्तां - “भिक्षुपिं ! थुम्ह भिक्षु आः जक ढोंगी जूम्ह मखु, ध्वया सिबे न्हापा नं ध्व माकः खः, मिं पनेया नितिं ढोंगी जूम्ह खः” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खें आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म गनं छगू काशीयागु गामय् ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिला वना अन विद्या सय्का लिहाँ वया छें बसे यात ।

वया कलातं काय् छम्ह बुइकल । मचा न्यासि जुइसःबले वया मां सित ।

बोधिसत्त्वं वयागु शरीर कृत्य याये सिधय्का ‘जि आः छेंय् च्वना छुं ख्यले मदु । जिं मचा व्वना प्रव्रजित जुया वने माल धका मती तल । थःधितिपिं व म्हसीक्व पासापित ख्वय्का गंक गंक हे काय् छम्ह ज्वना हिमालयय् वन । अन ऋषि प्रव्रज्याकथं प्रव्रजित जुया फलमूल नया च्वना च्वन ।

छन्हु वर्षा ऋतुस वा वल । इमिसं गंगु सिं कया हया मिं च्याका मि पना खाताय् च्वना च्वन । वया काय् तपस्वी कुमारं नं वयागु तुति तिया च्वन । छम्ह जंगली माकः चिकुया थरथर खाका च्वंबले पर्णकुटी मि च्याका तःगु खना बिचाः यात - “यदि जि अन दुहाँ वन धाःसा “माकः” “माकः” धका हाहाँ दाया ख्याना हये फु । जिं मि पने मखने फु । जि तपस्वी भेषं ढोंग याना दुहाँ वने माल ।”

वं छम्ह सीम्ह तपस्वीयागु वल्कल वस्त्र कया पुन । अले कमण्डलु ल्हातं ज्वना, मेगु ल्हातं तुतां ज्वना पर्णकुटीया लोखाक्वय् छमा ताइबःसिमा क्वय् म्ह कय्कुंका च्वना च्वन ।

तपस्वी कुमारं वयात खना माकः धका मसिया - चिकुया सास्ति जुया च्वम्ह छम्ह बुराम्ह तपस्वी मि पनेत वःगु जुइमाः । तपस्वीयात धया ध्वयात पर्णकुटी दुकया मि पंके बिइ माल धका मती तल । वं थः बौयात सम्बोधन याना थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

“तात माणवको एसो, तालमूलं अपस्सितो ।
अगारकच्चिदं अत्थि, हन्द देमस्सगारक’न्ति” ॥

“बा ! थुम्ह छम्ह माणवक ताइबः सिमाक्वय् आश्रय कया च्वना च्वन । (भीगु) ध्व आश्रम तःधं तःकु जू । ध्वयात भीसं थाय् बिइ नु ।”

बोधिसत्त्वं काय्यागु खं न्यना दना वना पर्णकुटीया लुखाय् च्वना स्वबले माकः धका महसिल । वं काय्यात धाल - “बाबु ! मनूया ख्वाः थथे जुइ मखु । ध्व माकः खः । ध्वयात सःते मज्यू ।” थुलि धया निपुगु गाथा धाल -

“भा खो त्वं तात पक्कोसि, दूसेय्य नो अगारकं ।
नेतादिसं मुखं होति, ब्राह्मणस्स सुसीलिनो’ति” ॥

“बाबु ! ध्वयात सते मते । ध्वं भ्रीगु आश्रम स्यंका बिइ । सदाचारी ब्राह्मणयागु ख्वाः थुजागु जुइ मखु । (ध्व माकः खः ।)”

“ध्व माकः खः” धाधां बोधिसत्त्वं च्याना च्वंगु मिपू सिं वांछूवल । माकः बिस्यू वन । माकनं वल्कल वस्त्र वांछूवया सिमाय् गया वनय् वन । बोधिसत्त्व प्यंगू ब्रह्मविहारयागु भावना याना ब्रह्मलोकगामी जुया वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् माकः ढोंगी भिक्षु खः । तपस्वी कुमार राहुल खः । तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

- * -

१७४. दुब्भियमक्कट जातक

Dhamma.Digital

“अदमह ते वारि पहतूरूपं...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् देवदत्तयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छन्हु धर्मसभाय् च्वना भिक्षुपिसं देवदत्त अकृतज्ञ व मित्रद्रोही जूगु खंयात कया चर्चा याना च्वन । शास्ता बिज्याना आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! आः जक देवदत्त अकृतज्ञ व मित्रद्रोही जूगु मखु, न्हापानं अजाम्ह हे खः ।” थुलि आज्ञा जूसे शास्तां पूर्वजन्मयागु खं आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म काशीयागु गनं छगू गामय् ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं छें बसे यात । उगु इलय् काशी राष्ट्रयागु तःब्यागु राजमार्गय्

बुंगा छगा: दु । पशुत अन कुहाँ वना ल: त्वं वने मफु । उकिं लैय् वइपिं पुण्यार्थी मनूतय्सं त:हाकगु खिप: चिना थलं ल: साला कया छगू जल्हूँ जाय्का पशुतय्त ल: त्वंकेगु याना च्वन ।

प्यखेरं इवाम्म च्वंक जंगल दु । अन आपालं आपा: माक:त च्वना च्वन ।

निन्हु प्यन्हुतक अन मनूत वये वने मजुल । पशुतय् ल: त्वने मखन । छम्ह ल: त्वने प्यास चाम्ह माक: ल: मामां बुंगाया ज:ख: चा:हिला च्वन । बोधिसत्त्व थ:गु ज्या दया उगु लै वना च्वन । अन वना ल: कया त्वना, ल्हा: तुति सिला च्वना च्वंबले वं छम्ह माक:यात खन । माक:या ल: त्वने मास्ती व:गु खँ सिइका ल: कया जल्हुलय् तया बिल । ल: तयेधुंका पलख आराम कायेया नितिं छमा सिमाक्वय् वना गोतुला च्वन ।

माक: वया ल: त्वन । नापं च्वना नकल यायां बोधिसत्त्वयात ख्या:वल । बोधिसत्त्वं वयागु मभिंगु मनसाय सिइका “अरे मभिंमह माक: ! जिं छंत ल: त्वने मखना सास्ती जुया च्वंमसित ल: बिया । भं छं जित ख्याना च्वन । अहो ! थ्वया ल: त्वंका उपकार यानागु सितिं वन” धाधां थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

“अदमह ते वारि पहतूरुपं, घम्माभितत्तस्स पिपासितस्स ।
सोदानि पीत्वान किंकिं कोसि, असङ्गमो पापजनेन सेय्यो”ति ॥

“निभालं सास्ती जुया ल: त्वन प्यास: चाम्ह छंत जिं यक्व ल: त्वंका । आ: छं ल: त्वनेधुंका ख्यायेत ‘चिचिं’ स: पिकया ख्याना च्वन । पापीतनापं संगत मयायेगु हे बेश ख: ।”

वयागु खँ न्यना उम्ह मित्रद्रोह माकनं धाल - “छु छं स्वयेबले थुलिं हे गात धका च्वना ला ? आ: जिं छंत छंगु छचनय् खि मफासैं त्व:ते मखु ।” थुलि धया वं निपुगु गाथा धाल -

“को ते सुतो वा दिट्ठो वा, सीलवा नाम मक्कटो ।
इदानि खो तं ऊहच्च, एसा अस्माक धम्मता’ति” ॥

“छं सुं सदाचारीमह माक: खनागु दु ला, न्यनागु दु ला ? आ: जिं छंगु छचनय् फोहर याना बिये, ध्व हे जिमिगु स्वभाव ख: ।”

वयागु खँ न्यना बोधिसत्त्व दना वन । माक: अबले हे तिगन्हुया सिमा कचाय् च्वना सिंकचा कुर्का हयेथें याना वयागु छचनय् लाक खि कुर्का बिल । चिल्लाय्दंक हाला जंगलनय् दुहाँ वन । बोधिसत्त्व मोल्हुया वन ।

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! आ: जक देवदत्त अकृतज्ञ जूगु मखु, न्हापा नं उपकार याना ब्यूगुयात मस्यूमह ख: ।” थुलि आज्ञा जूसे धर्मोपदेश न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिल । उगु इलय् माक: देवदत्त ख: । ब्राह्मण जुलसा जि हे ख: ।

- * -

१७५. आदिच्चुपट्टान जातक

“सब्बेसु किर भूतेसु...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह ढोंगीयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । वर्तमान कथा नकतिनि वंथें जागु खः ।

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म काशी राष्ट्रयागु छगू ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिला वना विद्या सय्का लिहाँ वया ऋषिपिनिगु प्रब्रज्याकथं प्रव्रजित जुल । अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना कायेधुंका आपालं अनुयायीत ब्वना इमि गण शास्ता जुया हिमालयय् वना च्वं वन ।

अन ताःकालतक च्वनेधुंका चि व पाउँ सवा कायेत पर्वतं कुहाँ वया प्रत्यन्त देशय् गनं छगू गां लिक्क छगू पर्णकुटी वना च्वं वन ।

ऋषिगणपिं भिक्षाया नितिं वना च्वंगु इलय् छम्ह लोभीम्ह माकः वया आश्रमय् च्वं पर्णकुटीया पौ स्यंका बिल, लः दुगु घः प्वंका, तछ्छाना बिल । मि च्याकेगु अग्निकुण्ड घाराघुरु याना स्यंका बिल । अन खि फाना बिल ।

तपस्वीपिं बर्खाज्वछि अन च्वना आः हेमन्त ऋतु जुल । फलमूल आपाः सल जुइमाः । (प्रदेश) न्ह्याइपुसे च्वन जुइमाः । अन हे वना च्वंवने माल धका बिचाः यात । इमिसं प्रत्यन्त गामय् च्वंपिं ग्रामवासीपिंके बिदा काःवन ।

मनूतय्सं धाल - “भन्ते ! कन्हे जिमिसं आश्रमय् भिक्षा ज्वना वये । भिक्षा कया जक बिज्याहूँ ।”

कन्हेखुन्हु इमित आपालं आपाः खाद्य भोज्य ज्वना अन वन ।

इमित खना छम्ह माकनं ‘जिं ढोंगी याना मनूतय्त लय्ताय्का इमिसं हःगु खाद्य भोज्य नये माल’ धका मती तल ।

अले वं तप याना च्वंम्ह तपस्वीथें जुया, सदाचारीम्हथें जुया तपस्वीपिनि भतिचा तापाक च्वना सूर्ययात नमस्कार यायां च्वना च्वन । मनूतय्सं वयात खना सदाचारीपिंथाय् च्वंम्ह सदाचारी हे जुइमाः धका बिचाः याना न्हापांगु गाथा धाल -

“सब्बेसु किर भूतेसु, सन्ति सीलसमाहिता ।
पस्स साखमिगं जम्मं, आदिच्चमुपतिट्ठती’ति” ॥

“सकल प्राणीपिनि पुचलय् गुलिं सदाचारीपिं नं दये यः । सूर्ययात पूजा याना च्वंम्ह क्वह्यंम्ह माकःयात स्व सा ।”

थुकथं इपिं मनूतय्सं माकःयागु प्रशंसा याना च्वंगु खना बोधिसत्त्व इमित धाल - “छिमिसं थुम्ह लोभीम्ह माकःयागु आचरण मस्यगुलिं अयोग्य थासय् श्रद्धा प्वंका च्वन” धाधां निगूगु गाथा धाल -

“नास्स सीलं विजानाथ, अनञ्जाय पसंसथ ।
अग्निहत्तञ्च ऊहन्तं, द्वे च भिन्ना कमण्डलू”ति ॥

“छिमिसं थुम्ह माकःयागु स्वभाव मस्यूगुलिं जक प्रशंसा याना च्वन । ध्वं अग्निशालाय् खि फाना फोहर याये धुंकल । निगः कमण्डलु तछ्छाना बिइ धुंकल ।”

मनूतयसं माकःया ढोंगी पह खना ल्वहँ व कथि कया दाया छ्याना छूवत । अनंलि ऋषिगणपित भिक्षा बिल । ऋषिपिं हिमालय प्रदेशय् हे लिहाँ वना ध्यानय् च्वच्वं ब्रह्मलोकगामी जुया वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्त्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् ढोंगीम्ह माकः थुम्ह ढोंगी खः । ऋषिगण बुद्ध-परिषद् खः । गणया गुरु जुलसा जि हे खः ।

- * -

१७६. कळायमुट्टि जातक

“बालो वतायं दुमसाखगोचरो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोशल जुजुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छको वर्षा ऋतुया इलय् कोशल जुजुया छगू इलाकाय् विद्रोह जुल । अन दुपिं योद्धातयसं निको स्वकोतक युद्ध यात । शत्रुतय् तयाके मफुसेलि इमिसं जुजुयात सन्देश छवया हल ।

जुजु वर्षा ऋतुबले कुसमयय् पिहाँ वन । जेतवन लिक्क थ्यनेवं वं बिचाः यात । “जि कुसमयय् पिहाँ वया च्वना । पहाडया कुना कापी लः जाया च्वंगु दु लँय् वने मजीक लँ स्यना च्वंगु दु । जि शास्तायाथाय् वने माल । वसपोलं जिके ‘महाराज ! गन वने त्यनागु’ धका न्यन धाःसा वसपोलयात ध्व खँ बिनित् यायेमाली । शास्तां जित पारलौकिकयागु खँ कना उपदेश जक बिया बिज्याइगु मखु, वसपोलं जित थुगु लोकय् फाइदा जुइगु खँ नं कना बिज्याइ । यदि वनेवं जिगु बेफाइदा जुइगु जूसा ‘महाराज ! ध्व कुसमय खः’ धका आज्ञा जुया बिज्याइ । यदि फाइदा जुइगु खःसा सुम्क च्वना बिज्याइ ।”

जुजु जेतवनय् वना शास्तायात वन्दना याना छखेलिक्क च्वन । शास्तां न्यना बिज्यात- “महाराज ! तिन्हिले गन वने त्यनागु ?”

“भन्ते ! जि छगू अशान्त इलाकायात शान्त यायेत पिहाँ वयागु । छपित वन्दना याना वनेगु इच्छां थन वयागु ।”

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “महाराज ! न्हापा न्हापा नं सेनात तयार याना वंबले पण्डितपिनिगु खँ न्यना जुजुपिं असमयय् सेनात ब्वना हताः काः मवं ।” अले जुजुयागु प्रार्थनाय् शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व जुजुयात सल्लाह विइम्ह अर्थ धर्मानुशासक सर्वार्थ अमात्य खः । जुजुया इलाकाय् विद्रोह जुइवं प्रत्यन्तयापिं योद्धातयसं जुजुयात सन्देश छवया हल ।

जुजु वर्षा ऋतुइ पिहाँ वल । व उद्यानय् थ्यन । बोधिसत्त्व जुजुया लिक्क दना च्वन । उगु इलय् सलतय्त नकेत कय्गु फवया जसी तथा तल । उद्यानया माकःतमध्ये छम्ह सिमां कुहाँ वल । वं अनं कय्गु कया म्हुतुइ जाय्क तथा, ल्हातय् नं जाय्क तथा तिगन्हुया सिमाय् थहाँ वना नःवन ।

नया च्वंबले वयागु ल्हातं छगः कय्गु बैय् कुतुं वन । वं ल्हातय् च्वंगु व म्हुतुइ च्वंगु कय्गु वांछवया सिमां कुहाँ वया कुतुं वःगु कय्गु छगः माःजुल । कुतुं वःगु कय्गु माले मफुसेलि हानं सिमाय् थहाँ वना जूलय् द्विच्छ ब्रूम्हथे ख्वाः खिउँका ख्वये मास्ते वय्का च्वम्हथे जुया सिमाकचाय् च्वना च्वन ।

जुजुं माकःयागु ज्याखँ खना बोधिसत्त्वयात सम्बोधन याना न्यन - “पासा माकनं छु यात ?” बोधिसत्त्वं धाल - “महाराज ! आपाः दुगुलिं ध्यान मब्यूसे भतिचा खँय् ध्यान ब्यूपिं दुर्बुद्धि मूर्खजनपिं अथे हे जुइगु जुया च्वन” थुलि धया न्हापांगु गाथा धाल ।

“बालो वतायं दुमसाखगोचरो, पञ्जा जनिन्द नयिमस्स विज्जति ।
कळायमुट्ठिं अवकिरिय केवलं, एकं कळायं पतितं गवेसती’ति” ॥

“राजन् ! थुगु सिमाकचाय् चाःहिला च्वम्ह माकः मूर्ख खः । ध्वयाके प्रजा मदु । ध्वं कय्गु दक्क म्हु चिना यंका नं वाना च्वंगु कय्गु छगःयात माला च्वन ।”

थुलि धायेधुंका हानं बोधिसत्त्वं जुजुयात सम्बोधन याना निगूगु गाथा धाल -

“एवमेव मयं राज, ये चञ्जे अतिलोभिनो ।
अप्पेन बहुं जिज्याम, कळायेनेव वानरो’ति” ॥

“थुकथं हे, राजन् ! माकः छम्हसिनं कय्गु छगःया कारणं दक्क कय्गु हानि जुइका च्वना च्वने माःथे भ्रीपिं व मेमेपिं नं अत्यन्त लोभ्रीजनपिं भतिचाया निरितिं आपालं हानि जुइका च्वना च्वने माले यः ।”

जुजु बोधिसत्त्वयागु खँ न्यना अनं लिहाँ वना वाराणसी नगरय् वन । खुँतयसं नं खुँत दबे यायेत जुजु पिहाँ वयेधुंकल धका खँ न्यना इमिसं उगु इलाका त्वःता बिस्यू वन । वर्तमान इलय् नं खुतयसं कोशल जुजु पिहाँ वल धयागु खबर न्यना उगु इलाका त्वःता बिस्यू वन ।

जुजुं शास्तायागु धर्मोपदेश न्यन । अले आसनं दना वन्दना व प्रदक्षिणा याना श्रावस्ती तुं लिहाँ वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकया स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् जुजु आनन्द खः । पण्डित अमात्य जुलसा जि हे खः ।

१७७. तिन्दुक जातक

“धनुहत्वकलापेहि...” थुगु गाथा शास्ता जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् थःगु प्रज्ञापारमितायागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

महाबोधि जातक (जा. नं. ५२८) व उम्मगग जातक (जा. नं. ५४६) स वइगु वर्णनथे हे शास्तां थःगु प्रज्ञायागु प्रशंसा याःगु न्यना आज्ञा जुया बिज्यात- “भिक्षुपिं ! तथागत आः जक प्रज्ञावान्म्ह जूगु मखु, न्हापा नं प्रज्ञावान् व उपाय कुशल जूगु दु ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व छम्ह माकःया रूपय् जन्म जुल ।
चेय्द्वः माकःतय् पुचः ब्वना हिमालयय् वना च्वं वन ।

अन हे लिक्क छगू प्रत्यन्त गां दु । अन गुबले मनुत च्वं दइगु, गुबले सुनसान जुइगु । उगु गांया दथुइ सिमा कचा यक्व दुगु चाकुगु फल सया च्वंगु तिन्दुर वृक्ष सिमा दु । गामय् मनुत च्वं मदइबले माकःत वया उगु सिमायागु फल नः वइगु जुया च्वन ।

मेगु पटकय् फल सइगु मौसम जुइवं उगु गामय् मनुत च्वं वल । उकिया प्यखेरं पंथं घेरे याना लुखा छध्वाः तथा पाः च्वना च्वन । उगु सिमाया कचात फल ज्वाय् ज्वाय् सःगुलिं झ्यातुया कुहाँ कुहाँ वया च्वन ।

माकःतय्सं बिचाः यात - “भ्नीसं न्हापा फलानागु गामय् तिन्दुर फल नयागु खः । थुगु पटक अन फल सःगु दुला कि मदु ? उगु गामय् मनुतय्गु बस्ती दुला कि मदु ?” धका बिचाः याना छम्ह माकःयात स्वके छवत ।

वं स्वया लिहाँ वया धाल - अन सिमाय् फल सया च्वंगु दु । गामय् मनुतय्गु बस्ती नं दु । माकःत सिमाय् फल सःगु खँ न्यना लय्ताल । आः धाःसा चाकुगु फल नये दइगु जुल धका खुशी जुल । आपालं माकःत मुना माकःया जुजुयाथाय् वना धाःवन । माकःया जुजुं न्यन - “गामय् मनुतय्गु बस्ती दुला कि मदु ?”

“दु, महाराज !”

“अथेसा लिहाँ वनेनु । मनुत धयापिं मायावी खः ।”

“महाराज ! चान्हेया इलय् मनुत दचना च्वनिबले नः वनेमाली ।”

आपालं माकःत वना माकःया जुजुयात माने याकल । अले हिमालयं कुहाँ वया उगु गांया लिक्क च्वना मनूत दचनिगु ई पिया च्वच्चं छगः तगोगु ल्वहैतय् च्वना दचना च्वन । चान्हे जुइवं मनूत दचना च्वंगु सिइका माकःत वना सिमाय् गया फल नया च्वन ।

छम्ह मनू पिसाब यायेत पिहाँ वल । वं गांया दथुइ माकःत वया च्वंगु खना मनूतयत् खबर बिया थन । आपालं मनूत धनुषवान् ज्वना वल । थीथी प्रकारया ल्वाभः ज्वना वल । कथि तुतां ज्वना वल । इमिसं सिमाया छचाखेरं घेरा लगे याना सुथे जुइका माकःत ज्वने धका पिया च्वन ।

चय्द्वल माकःतय्सं मनूत खंबले आः धाःसा सिइगु जुल धका गयात । इमिसं बिचाः यात । माकःया जुजु छम्ह त्वःता मेपिं सुं शरण दइ मखुत । इपिं इमि जुजुयाथाय् वना न्हापांगु गाथा धाल -

“धनुहत्थकलापेहि, नेत्तिसवरधारिहि ।

समन्ता परिकिण्णम्हा, कथं मोक्खो भविस्सती’ति” ॥

“ल्हातय् धनुष व बाण दुपिं, खड्ग धारण याना तःपिं मनूतय्सं छचाखेरं भीत घेरे याना तयेधुंकल । गुकथं आः भीपिं बचे जुइ फइगु खः ?”

इमिगु खँ न्यना माकःया जुजुं धाल - “ग्याये मते । मनूत धयापिं आपाः ज्याखँ दुपिं खः । आः थुइती बाचा ई जुया च्वन । थुमिसं भीत स्याये धका पिया च्वंगु दु । थ्व ज्याय् पंगल वइगु मेगु ज्या याना बिइ माल ।” थुलि धया इमित आश्वासन ब्युब्युं निपुगु गाथा धाल -

“अप्पेव बहुकिच्चानं, अत्थो जायेथ कोचि नं ।

अत्थि रुक्खस्स अच्छिन्नं, खज्जथञ्जेव तिन्दुक’न्ति” ॥

“आपाः ज्याखँ दुपिनि बिचय् छगू मेगु ज्याखँ पडे जुइफु । सिमाय् फल सःगु दनि । हलुवाबेत (तिन्दुक) फल भकाभक न ।”

थुकथं महासत्त्वं दक्वसित भरोसा बिल । थुकथं आश्वासन मव्यूगु जूसा इपिं दक्वं ग्याना नुगःचु तज्याना सी फुगु खः ।

महासत्त्वं थुकथं भरोसा बिया सकलें माकःत मुंके बिल । अन मुना च्वपिंमध्ये बोधिसत्त्वं सेनक धयाम्ह थःम्ह काय्चायात मखना ‘सेनक मवःला’ धका न्यन । यदि सेनक मदुसा ग्याये म्वाः । वं आः बांलागु ज्या याना बिइ ।

माकःत वःगु इलय् सेनक न्ह्यो वय्का च्वंगु जुया च्वन । लिपा न्ह्यलं चाबले माकःत मखना माकःतय्गु ल्यूल्यू वंगु जुया च्वन । लैय् मनूत खनेवं माकःतयत् खतरा जुल धका सिइका काल । वं गांया सिथय् मि च्याका मि पना च्वम्ह मिसायाथाय् वना बुई वनीम्ह मचाथें जुया अन च्याना च्वंगु सिं कया हया गुखें फय् वया च्वंगु खः उखे पाखे गामय् मि तया बिल ।

मनूतय्सं माकःतयत् त्वःता मिं नःथाय् मि स्याः वन । माकःत बिस्सू वन । माकःत बिस्सू वंबले इमिसं सेनकया नितिं म्हतिं छगः छगः फल ज्वना वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् काय्चा महानाम शाक्य खः । माकःया बथान बुद्ध-परिषद् खः । माकःया जुजु जुलसा जि हे खः ।

१७८. कच्छप जातक

“जन्तं मे भवित्तं मे...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् मलेरिया (अहिवातक, प्लेग) रोगं कःम्ह मनूया बारें कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्ती छगू परिवारय् मलेरिया रोग फैले जुल । मांबौपिसं काय्यात धाल - “बाबु ! छ छेंय् च्वने मते । अंग ह्वः खना बिस्यूं हूँ । न्ह्याथाय् वनासां ज्यान बचे याना लिपा लिहाँ वा । थुगु थासय् आपालं धनसम्पत्ति स्वःथना तयागु दु । लिपा लिकया परिवारपिं नापं सुखं च्वं ।”

काय्महं इमिगु खँ न्यना अंग ह्वः खना बिस्यूं वन । लिपा रोग शान्त जुइवं लिहाँ वया सम्पत्ति लिकया छें बसे यात ।

छन्हू वं घ्यः चिकं आदि व वस्त्र न्ययेगु फायेगु आदि ज्वंका जेतवनय् वन । अन वं शास्तायात वन्दना याना फेतुत । शास्तां वयाके कुशल क्षेमया खँ न्यनेधुंका न्यना बिज्यात - “छिमिगु छें मलेरिया रोग फैले जुल धका न्यनागु खः । छ उकिं गथे याना बचे जुयागु ?”

वं थःगु खँ विन्ति यात । शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “उपासक न्हापा न्हापायागु इलय् नं खतरा वल नं आसक्तिया कारणं थःगु छें त्वःते मफुपिं सिना वन । आसक्ति मतसे मेथाय् वंपिसं ज्यान बचे याःगु दु ।” वयागु प्रार्थनाय् शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व छगू गामय् कुम्हाया ज्या यायां मिस्त, मस्त पाले याना च्वन ।

उगु इलय् वाराणसीया छगू तःधंगु नदी (महानदी) लिसे स्वापू दुगु छगू तःधंगु पुखू दु । आपाः लः दयेवं उगु नदीनापं मिले जुया छस्वां जुइगु । कम जुइवं अलग जुइगु । अन च्वंपिं न्यां व कापलितय्सं न्हापां हे थुगु वर्षय् बांलाक वा वइ, थुगु वर्ष कम जक वा वइ धका स्यूगु जुया च्वन । छगू वर्षय् पुखुली च्वंपिं न्यां व कापलितय्सं थुगु वर्षय् वा कम जक वइ धका सिइका नदी व पुखुया लः छस्वां जुया च्वंबले इपिं सकलें उगु पुखुलिं नदीया लखय् वना च्वं वन ।

छम्ह कापलें धाल - “थन हे जि बूम्ह खः । थन हे जि हुर्के जूम्ह खः । थन हे जिमि मांबौपिं च्वना च्वंगु खः । जिं इमित त्वःता वने मफु ।” व नदी वना च्वं मवं ।

गरम जुइवं उगु पुखुया लः गना वन । उम्ह कापले बोधिसत्त्वं चा म्हु वःथाय् बैय् दुहाँ वना च्वंवन । बोधिसत्त्वं चा म्हुया चा पालेत कुं पाला च्वंबले वयागु ब्वहले लाना ब्वहः त्वःधुल अले चापाय् नापं कुं पाला चा कया बय् तये हल ।

वं स्यागु वेदनां पीडित जुया धाल - “जिं थःगु छेंया माया त्वःते मफुगुलिं विनाश जुइ माल”
धका ख्वख्वं हाहां थुपिं गाथात धाल -

“जनित्तं मे भवित्तं मे, इति पड्के अवस्सयिं ।
तं मं पड्को अज्झभवि, यथा दुब्बलकं तथा ।
तं तं वदामि भग्गव, सुणोहि वचनं मम ॥

“गामे वा यदि वा रज्जे, सुखं यत्राधिगच्छति ।
तं जनित्तं भवित्तञ्च, पुरिसस्स पजानतो ।
यम्हि जीवे तम्हि गच्छे, न निकेतहतो सिया’ति” ॥

“थुगु थाय् जि जन्म जूगु खः । तःधिक जूगु खः । थुकथं मायाय् प्यपुंगु कारणं भ्यातनालय् च्वना
च्वना । जित भ्यातनालं बमलाम्ह मनूयात सास्ति याइथें यात । हे कुम्हाः दाजु (भार्गव) ! जिं छंत धाये ।
जिगु खँ ध्यान तथा न्यं ।”

“गामय् जुइमा वा जंगलय्, गन सुख जुइगु खः व हे थाय् बुद्धमान्मह मनूया नितिं जन्मस्थान खः ।
अन हे म्बाना च्वने बहःगु थाय् खः । म्बाना च्वने दइगु थासय् वना च्वं वनेमाः । छेंय् च्वना सिइमाःम्ह
जुया च्वने मते ।”

थुकथं बोधिसत्त्वयात धया च्वच्चं सिना वन । बोधिसत्त्वं वयात गामय् यंका सकल ग्रामवासीपिंत
मुंका इमित उपदेश ब्युब्युं धाल - “थुम्ह कापलियात खं ला ? मेपिं न्याँ व कापलेत महानदी वंबले थःगु
निवासस्थानयागु मायायात त्वःते मफुगुलिं इपिंनापं वने मफुत । गन चा कायेगु खः व अन हे वना च्वना
च्वन । जिं कु वानाबले कुलिं वयागु जँ त्वःधुला चापाँयल्य् तुं बैय् तथा बिया । वया थःम्हं यानागु लुमना
वल । वं निपु गाथा धया ख्वख्वं सिना वन । थुकथं थुम्ह थः च्वनागु थाय्या मायाय् लाना सिना वन ।
छिपिं नं थुम्ह कापलि सिना वंथें सिना वने मते । आवंलि तृष्णाया बशय् वना ‘थ्व जिगु खः, थ्व जिगु सः
खः, थ्व जिगु सुगन्ध खः, थ्व जिगु रस खः, थ्व जिगु स्पर्शतब्य खः, थ्व जिमि काय् खः, थ्व जिमि
महचाय् खः, थ्व जिमि नोकर नोकरनी खः, थ्व जिगु लुं खः’ धका उपभोगु यायेगु बखतय् भापी मते ।
सत्त्व प्राणीपिं याकचा हे स्वंगु भुवनय् चाःहिले माः ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं बुद्धलीलां जनतायात उपदेश बिल । उगु उपदेश जम्बुद्वीप छगुलिं फैले जुया
न्हैसःदैतक ल्यना च्वन । जनता बोधिसत्त्वयागु उपदेशअनुसार वना दानादि पुण्य याना स्वर्गय् वन ।

बोधिसत्त्वं नं अथे हे पुण्यकर्म यायां स्वर्गया लंपु लिना वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशन याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात ।
सत्य प्रकाशनया अन्तय् उम्ह कुलपुत्र स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् काश्यप (कापलि) आनन्द
खः । कुम्हाः जुलसा जि हे खः ।

- * -

१७९. सतधम्म जातक

“तज्ज अण्णं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् नीछता प्रकारयागु अनुचित जीविकायागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छगू समयय् भिक्षुपिसं नीछता प्रकारयागु कर्म याना जीविका याना च्वंगु जुया च्वन । गथे कि - वैद्य ज्या, दूत जुया यायेगु ज्या, सन्देश ज्वना वनेगु ज्या, ब्वाय् ब्वाय् न्यासि वना सन्देश ज्वना वनेगु ज्या, भिक्षा हिला बुला याना भिक्षा कायेगु ज्या आदि ।

शास्तां भिक्षुपिसं उकथं जीविका याना च्वंगु सिद्धिका बिचाः याना बिज्यात - “थुगु इलय् भिक्षुपिसं अनुचित रूपं जीविका याना च्वन । थुकथं जीविका याना च्वंतिं इपिं यक्ष योनिं वा प्रेत योनिं मुक्त जुइ मखु । गाडाय् दूहत जुया च्वनेमाली । नरकय् जन्म काःवने माली । थुमिगु हितया नितिं, सुखया नितिं थःगु विचार अनुकूल जूकथं व प्रतिभाकथं धर्म उपदेश बिइ माली ।”

अनंलि भगवानं भिक्षुपितं मुंके बिया उपदेश बिया बिज्यात- “भिक्षुपिं ! नीछता प्रकारयागु अनुचित तरीकां जीविका याये मज्यू । अनुचित तरीकां गुगु भिक्षा प्राप्त जुइगु खः व ह्याउँक क्वाःगु नंग्वारा समान खः । भयानकगु हलाहल विष समान खः । अनुचित तरीकां जीविका यायेगुयात बुद्ध, प्रत्येकबुद्ध व श्रावक सकसिनं निन्दा याना तःगु दु । क्वह्यंका तःगु दु, अनुचित तरीकां भिक्षा प्राप्त याना अजागु भोजन सेवन याइमहसिया ख्वाः न्ह्यूख्वाः वइ मखु, वयागु मन लय्ताइ मखु । अनुचित तरीकां भिक्षा प्राप्त जुइगु भोजन धयागु, जिं स्वयेबले, चण्डालयागु चिपः बराबर खः । वयागु भोजन धयागु गथे सतधम्म माणवकं चण्डालयागु चिपःगु भोजन नःथें जागु खः ।” थुलि आज्ञा जुया शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छगू चण्डालया कुलय् जुल । तःधिक जुइवं छुं ज्याखँ दया लैय् नयेत जाकि व जाप्वः छप्वः ज्वना छेंनं पिहाँ वन ।

उगु हे इलय् वाराणसी छम्ह माणवक दुगु खः । वयागु नां खः सतधम्म । व उदीच्च गोत्रया महाधनवान्गु कुलय् जन्म जूम्ह जुया च्वन । व नं छुं ज्या दया लैय् नयेत जाकि व जाप्वः मज्जंसे छेंनं पिहाँ वल ।

इपिं निम्हं तःकागु लैय् ध्वःदुल । माणवकं बोधिसत्त्वयाके न्यन- “छंगु जात छु खः ?” वं धाल - “जि चण्डाल खः ।” अले माणवकयाके न्यन - “छंगु जात छु ले ?” “जि उदीच्च ब्राह्मण खः ।” “जिल का नु” धका इपिं निम्हं लैय् वन । बोधिसत्त्वं सुथसियागु जा नयेगु ई जुसेलिं लः दुथाय् फेतुना ल्हाः सिला जाप्वः फ्यना माणवकयाके न्यन - “जा नये यः ला ?”

“हत् चण्डाल ! जित छंगु जा माःगु मदु ।”

बोधिसत्त्वं धाल - “ठीक जू ।” अले जाप्वः चिपः मयासे थःत माक्व जा मेगु छपाः लप्तय् तथा प्वः चिना छखे तल । जा नयेधुंका लः त्वना ल्हाः तुति सिला जाकि व ल्यं दुगु जाप्वः ज्वना माणवकयात धाल - “माणवक ! का सा नु ।” अले इपिं लै लिना वन ।

इपिं न्हिच्छिं तक न्यासि वना सुविधा दुगु छगू थासय् मोल्हुया वन । बोधिसत्त्वं याउंसे च्वंगु थासय् फेतुना जाप्वः फ्यना माणवकयाके मन्यंसे भकाभक नयेगु यात । न्हिच्छि न्यासि वगुलिं त्यानुचाःम्ह माणवकया साप संक नये पित्यात । वं बोधिसत्त्वयात स्वल ‘यदि ध्वं जा बिल धाःसा नये माली’ धका मती तल । परन्तु बोधिसत्त्वं छुं छां मघासे नया च्वन ।

माणवकं बिचाः यात - ‘थुम्ह चण्डालं जिके छसः हे मन्यसे भकाभक फुक्कं नया च्वन । ध्वयाके बलजपितं लाका घोने च्वंगु चिपःगु जा छखे चिइका ल्यंगु जा नये माली ।’ वं अथे हे याना चिपःगु जा नल ।

जा नयेधुंका माणवकया मनय् पश्चाताप जुल । वं बिचाः यात - जिं थःगु जाति, गोत्र व प्रदेशयात मत्वःकथं ज्या याये लात । जिं सितिं चण्डालयागु चिपःगु जा नया बिया ।” अबले हे वया म्हुतुं हि भ्यागु जा ल्हवया हल ।

उगु तःधंगु शोकं शोकातुर जुइका “सितिं जिं निकित खंया नितिं अनुचित कर्म याना ।” वं खवख्वं थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

“तज्ज अप्पज्ज उच्छिदुं, तज्ज किच्छेन नो अदा ।
सोहं ब्राह्मणजातिको, यं भुत्तं तम्मि उग्गत’न्ति” ॥

“उगु भतिचा जक दुगु चिपःगु जा, उकिसनं थाक्कुक ब्यूगु जा, ब्राह्मण जातियाम्ह जुया नं जिं नया बिया । गुगु नया व फुक्क ल्हवया ।”

थुगु प्रकारं माणवक ख्वया हाला “जिं थुजागु अनुचित ज्या याये लात; आः जि म्वाना च्वना छु याये ?” थथे बिचाः याना जंगलय् दुहाँ वन । अन सुनानं मखंक अनाथ मरणद्वारा सिना वन ।

शास्तां थुगु न्हापायागु खँ कना उपदेश बिया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! सतधम्म माणवकयात उम्ह चण्डालयागु चिपःगु जा नये लागुलिं, थःत मत्वगु जा नये लागुलिं, न न्हिले फत, न मन लय्ताये फत । थुकथं हे गुम्ह थुगु शासनय् प्रव्रजित जुया अनुचित ढंगं जीविका याना जुइ, हानं उकिं प्राप्त जूगु वस्तुयागु उपभोग याना जुइ, बुद्धपिसं निन्दा याना तःगु, बुद्धपिसं क्वह्यंगु धका कना तःगु, जीविकाद्वारा जीविका याना जूगुया नितिं वया ख्वाल्य न्ह्यूख्वाः व धयागु दइ मखु न त लय्ता हे वइ ।

शास्तां सम्बुद्धत्व प्राप्त याना बिज्यायेधुंकाया थ्व निपुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“एवं धम्मं निरंकत्वा, यो अधम्मेन जीवति ।
सतधम्मोव लाभेन, लद्धेनपि न नन्दती’ति” ॥

“थुकथं धर्मं त्वःता गुम्हसिनं अधर्मपूर्वक म्वाना च्वनी व सतधम्मंयें लाभ जूसां लय्ताये फइ मखु ।”

थुगु प्रकारं शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना प्यंगू आर्यसत्ययात प्रकाश याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय् आपालं भिक्षुपित स्रोतापत्ति आदि फल प्राप्त जुल । उगु इलय् जि जुलसा चण्डालपुत्र खः ।

- * -

१८०. दुद्द जातक

“दुद्दं ददमानानं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् सामूहिक दानयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्ती कुटुम्बपुत्रपिं थवंथवय् मिले चले जुया चन्दा मुंका सकतां मामाःगु वस्तुत दुगु दान तयार याना बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रणा याना छवाःतक महादान यात । न्हेन्हु दुखुन्हु सकतां मामाःगु वस्तु दान बिल ।

गवसा खलःया पुचः नायो जुया च्वंमं शास्तायात वन्दना याना छखेलिकक फेतुना बित्ति यात - “भन्ते ! (जिमिसं आयोजना यानागु) थुगु दानय् आपाः ब्यूपिं नं दु, भतिचा ब्यूपिं नं दु । थुगु दान सकसियां नितिं आपाः फलदायी जुइमा ।” थुलि धया वं दान यात ।

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “उपासकपिं ! बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात थुगु प्रकारं दान ब्यूगु तःधंगु कर्म जुल । पुलांगु इलय् पण्डितपिसं दान ब्यूबले थुकथं हे ब्यूगु खः ।” वयागु प्रार्थनाय् शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया काशी देशय् ब्राह्मण कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिला वना अन सकतां विद्या सय्के सिइके याना लिहाँ वल । हानं छें त्वःता ऋषिपिनिगु कथं प्रब्रज्या ग्रहण याना ऋषिपिनि समूहया नेता जुया हिमालय प्रदेशय् ताःकालतक च्वना च्वन । चि व पाउँ सवाया नितिं मनूतयगु बस्ती दुथाय् चाःह्यूह्यू वाराणसी थ्यंकः वल । अन जुजुया उद्यानय् च्वना कन्हेखुन्हु परिषद्सहित लुखा लुखापतिकं गामय् भिक्षा वन । मनूतयसं भिक्षा बिल । कन्हेखुन्हु

वाराणसी भिक्षा वन । मनूतयसं श्रद्धावान् जुया भिक्षा बिल । पुचः पुचः मुना चन्दा कया दानयागु तयारी यात । ऋषिगणपितं महादान यान । दान बिये क्वचाय्का पुचः नायोनं अथे हे तुं धया दातव्य वस्तु परित्याग यात ।

बोधिसत्त्वं “आयुष्मान्पिं ! श्रद्धा दयेवं दान धयागु गुबलें चिधं जुइ मखु” धाधां दानानुमोदन यायां थुगु गाथा धाल -

“दुद्धदं ददमानानं, दुक्करं कम्म कुब्बतं ।
असन्तो नानुकुब्बन्ति, सतं धम्मो दुरन्नयो ॥
“तस्मा सतञ्च असतं, नाना होति इतो गति ।
असन्तो निरयं यन्ति, सन्तो सग्गपरायणाति” ॥

“दान बिइ थाकूगु दान बिइपिं, याये थाकूगु ज्या याना बिइपिं सत्पुरुषपिनिगु स्वभाव सिइके थाकु । असत्पुरुषपिसं अनुगमन याये फइ मखु ।”

उकिं सत्पुरुष व असत्पुरुषपिनिगु थुगु जन्म प्राप्त जुइगु गति पाना च्वनिगु जुया च्वन । असत्पुरुषपिं नरकय् वनी, सत्पुरुषपिं स्वर्गय् वनी ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं (दान) अनुमोदन याना वर्षाया प्यला अन हे च्वन । वर्षा ऋतु पवचायेवं ध्यान प्राप्त याना ध्यान दुम्ह जुया ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् ऋषिगणपिं बुद्ध-परिषद् खः । परिषद्दा नायो जुलसा जि हे खः ।

Dhamma.Digital

कल्याणधम्म वर्ग क्वचाल ।

४. असदिस वर्ग

१८१. असदिस जातक

“धनुग्गहो असदिसो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् महाभिनिष्क्रमणयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छन्हु धर्मसभाय् फेतुना च्वपिं भिक्षुपिसं भगवान्यागु नैष्कर्म्यपारमितायागु प्रशंसा याना च्वन । शास्ता बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थन फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” थुजा-थुजागु खँ । “भिक्षुपिं ! तथागतं आः जक अभिनिष्क्रमण याःगु मखु न्हापा नं श्वेतछत्र त्वःता अभिनिष्क्रमण याःगु हु ।” थुलि आज्ञा जुया शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व जुजुया लानियागु कोखय् जन्म जुल । याउँक अपुक बुइके फुम्ह उम्ह राजकुमारयागु नाम ग्रहणया दिखुन्हु नां छूबले असदिसकुमार बल । पला छिना न्यासि जुया व्वाय् वने सबले छम्ह मेम्ह पुण्यवान्म्ह प्राणी देवीया कोखय् जन्म ग्रहण यात । याउँक अपुक बूम्हसिया उम्ह कुमारयात ब्रह्मकुमार नां तल ।

इपिं निम्हमध्ये बोधिसत्त्व भिंखुदँ दुबले तक्षशिला वना अन नां जापिं आचार्यपिंके स्वंगू वेद व भिंच्यागू विद्या सय्का तीर चले यायेगुलि ज्वः मदुम्ह जुया वाराणसी लिहाँ बल । जुजु सिइयका असदिसकुमारयात जुजु व ब्रह्मदत्तकुमारयात उपराजा या धया सिना वन ।

जुजु सिइवं बोधिसत्त्वयात राज्य बिइ त्यन । वं जित राज्य माःगु मदु धका मकाः । ब्रह्मदत्तयात राज्याभिषेक याना बिल । बोधिसत्त्व वं थ्व नं म्वाः, व नं जित म्वाः धाधां छुं वस्तुया इच्छा मयाः । किजायात राज्य याके बिया थः साधारण ढंगं मनूत च्वनिथे च्वना च्वन ।

जुजुया नोकर चाकरतय्सं बोधिसत्त्व राज्ययागु इच्छा याना च्वन धका खःसां मखुसां उजुरी याना जुजुयागु मन बोधिसत्त्वयाप्रति स्यंका बिल । जुजुं इमिगु खय् विश्वास यात । मनय् शंका जुइव थः दाजुयात ज्वना हयेत वचन बिल ।

बोधिसत्त्वया सुं हितचिन्तक छम्हसिनं वयात थुकिया सूचं बिल । किजाम्ह खना तँ पिकिया बोधिसत्त्व छुं मेगु राष्ट्रय् वन । अन लायकुया ध्वाखाय् च्वना छम्ह धनुर्धारी थ्यंकः वःगु खबर सिइके छवल । जुजुं न्यंके छवत “तलब गुलि कायेगु ?” वं धाल “दच्छिया छगू लाख ।” जुजुं ज्यू धया वयात सतके बिल । वयाथाय् लिक्क वनेवं जुजुं न्यन - “छ धनुर्धारी खः ला ?”

“खः, महाराज !”

“ज्यू का, अथेसा जिगु सेवा या ।”

अबलेनिसें वं जुजुयागु सेवाय् लगे जुल । वं काःगु तलब खना पुलांपिं धनुर्धारीतय्सं ‘थ्वं आपाः तलब कया च्वन’ धका तँ पिकया च्वन ।

छन्हु जुजु उद्यानय् वन । अन मङ्गलशिलाया खाता लिक्क पाल गवया अँमाया क्वय् महाशय्याय् गोतुल । च्वय् स्वबले जुजुं छगः अँ खन । सिमाय् गया थहाँ वना अँ काःवने फइ मखु धका मती तल । उकिं जुजुं धनुर्धारीपित सःतके बिया न्यन - “छु उगु अँयात तीरं कय्का कुत्के फु ला ?”

“महाराज ! जिमिगु नितिं थ्व थाकुगु ज्या मखु । परन्तु, महाराज ! जिमिगु कौशल छपिसं तःकोमच्छि स्वया बिज्याये धुंकूगु दु । न्हूम्ह वःम्ह धनुर्धरं जिमि सिबे आपाः तलब नया च्वन । वयात कुत्के बिया बिज्याहूँ ।”

जुजुं बोधिसत्त्वयात सःता न्यन - “बाबु ! व अँ कुत्के फु ला ?”

“फु, महाराज ! परन्तु थाय् छकु दःसा ज्यू ।”

“गनयागु थाय् ?”

“छपिनिगु शय्या दुथाय्यागु ।”

जुजुं शय्या चिइके बिल । बोधिसत्त्वं ल्हातं धनुष ज्वना मजू । वं थःम्ह पुना तःगु वसःया दुने सुचुका तल । उकिं पाल गवये माल धका धाल । जुजुं ‘ज्यू’ धया पाल काय्के छवया पाल गवय्के बिल । बोधिसत्त्व पालं गवयातःथाय् दुने दुहाँ वन । अन वना थःम्हं दचोने पुना तःगु तुयुगु वस्त्र त्वःता ह्याउँगु वस्त्र पुन । अले छगंगुया तःबलागु पेटीं चिना म्हिचां तलवार पिकाल । पिकया खःपाखे स्वचाकल । अले लुँथे जागु वस्त्र पुना जय् तीर थल चित । फौचियागु न्येकुलिं दय्का तःगु धनुष ज्वना, भिम्पूथे ह्याउँगु खिपतं हिना, छचनय् पगडी चित । नःगु तीर थःगु लुसी फन्न हिइका, पालयात, पृथ्वीयात फाया नागकुमार पिहाँ वयेथेँ याना पिहाँ वल । अनलि बोधिसत्त्वं तीरं कय्केगु थासय् वना तीर कय्केत तयार जुया जुजुयात धाल -

“महाराज ! थुगु अँयात च्वय् थहाँ वंगु तीरं कुत्केगु ला कि (लिहाँ वया) कुहाँ वःगु तीरं ?”

“तात ! जिं च्वय् वंगु तीरं कुत्कूगु तःकोमच्छि स्वयेधुन । कुहाँ वःगु तीरं कुत्कूगु मखनि । कुहाँ वःगु तीरं कुत्का ब्यु ।”

“महाराज ! थुगु तीर तापाक वनी । चातुर्महाराजिक भवनतक वना थः हे कुहाँ वइ । गुबलेतक कुहाँ वइ मखु अबलेतक पलख प्रतीक्षा याये माली ।”

जुजुं “ज्यू” धया स्वीकार यात ।

बोधिसत्त्वं हानं धाल - “महाराज ! थुगु तीर च्वय् थहाँ वनिबले अँया चूया दथुं प्वाः खना थहाँ वनी अले कुहाँ वइबले संग्वच्छि नं उखे थुखे मजुसे निश्चित थासय् कया अँ ज्वना कुतुं वइ । महाराज ! स्वया बिज्याहूँ ।”

अनलि बोधिसत्त्वं मुइक्क जोर लगे याना तीर कय्कल । अँया चूइ दथुइ प्वाः खना तीर च्वय् थहाँ वन । बोधिसत्त्वं उगु तीर चातुर्महाराजिक भवन थ्यन जुइमाः धका बिचाः याना न्हापायागु सिबे नं

आपालं जोर लगे याना मेगु छगू कय्का छवत । व तीर वना न्हापायागु तीरयागु पपुति लाना उकियात फस्वका लिछवया हल । लिपायागु तावतिस भवनय लाःवन । उकियात देवतापिसं ज्वना काल । लिहाँ वया च्वंगु तीरं फसय् कया फय्यागु सः नं न्यार्थे सः पिहाँ वया च्वन ।

मनूत हाल - “ध्व छुकिया सः ?”

बोधिसत्त्वं धालं - “ध्व तीर लिहाँ वया च्वंगुया सः खः ।”

मनूत इमिगु म्ह्य लाइ धका ग्यात । बोधिसत्त्वं इमित ग्याये म्वाः धका भरोसा बिया तीर बैय मलाका बिइ धका धाल ।

कुहाँ वया च्वंगु तीर संग्वच्छि नं उखे थुखे मजुसे निश्चित थासय् कया अँ कुत्का बिल । बोधिसत्त्वं तीर व अँयात बैय लाय् न्हयो आक्सय् हे ज्वना छपा ल्हातं तीर व मेगु ल्हातं अँ ज्वना बिल ।

जनतां उगु आश्चर्य खना “थुजागु ला न्हापा जिमिसं गुबलें खनागु मदु” धाधां महापुरुषयागु प्रशंसा यात । चिल्लायदंक हाला लापा थात । पतिंचा न्यायकल । द्वलंद्र वसः आक्सय् वांछवल । लयतापिं परिषदं बोधिसत्त्वयात छगू करोड धन बिल । जुजुं नं धनयागु वर्षा याना बोधिसत्त्वयात यक्व यक्व धन व यश बिल ।

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वयात यश व सम्मान ब्यूगु सिइवं न्हेम्ह जुजुपिसं असदिसकुमार वाराणसी मदु धका सिइकल । इमिसं वाराणसी घेरा लगे याना सन्देश छवल - “कि राज्य ब्यु, कि युद्ध या ।” जुजुं थः सिइगु भय खना ग्याना “थुगु इलय् जिमि दाइ गन च्वना च्वंगु दु” धका न्यन ।

“छम्ह सामन्त जुजुया सेवा याना च्वन ।”

जुजुं दूत छवल - “यदि दाइ मवल धाःसा जिगु ज्यान बचे जुइ मखु । याकनं हँ, जिगु पाखें वयागु चरणय् अन्याना क्षमा फवना वयात ब्वना हिं ।”

इमिसं बोधिसत्त्वयाथाय् वना थुगु समाचार न्यंकल । बोधिसत्त्वं जुजुयाके न्यना वाराणसी लिहाँ वल । थःम्ह किजायात ग्याये मते धका भरोसा बिल । अले वं तीरय् ‘जि असदिसकुमार लिहाँ वयेधुन । जिं छपु तीरं छिपिं सकसितं स्याना बिये फु । सुया सुया ज्यान यः उपिं उपिं बिस्यू हँ” धका च्वल । वं उगु तीरया अट्टालिकाय् थहाँ वना अनं न्हेम्ह जुजुपिनि भोजन याना च्वंबले लुंया भुया दथुइ कय्का छवल । इमिसं च्वया तःगु आखः ब्वना मरण भय खना ग्याना इपिं सकलें भागाभाग जुल ।

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं चिधिकम्ह पतिं गुलि हि त्वनिगु खः उलि हे हि हाय्के म्वाक न्हेम्ह जुजुपित बिसिकः छवया बिल । किजायात नाप लाना कामभोगया जीवनयात त्याग याना ऋषिपिनिगु प्रब्रज्याकथं प्रब्रजित जुल । अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना जीवनया अन्त जुइवं ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां बुद्ध जुया बिज्यायेधुंका “भिक्षुपिं ! असदिसकुमारं न्हेम्ह जुजुपित बिसिकः छवल, संग्राम विजयी यात । ऋषिपिनिकथं प्रब्रज्या ग्रहण यात” धका आज्ञा जूसे थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“धनुग्गहो असदिसो, राजपुत्तो महब्बलो ।

दूरेपाती अक्खणवेधी, महाकायप्पदालनो ॥

“सब्बामित्ते रणं कत्वा, न च कच्चि विहेठयि ।

भातरं सोत्थि कत्वान, संयमं अज्झुपागमी’ति” ॥

“तःसकं बलवान्मह, तापाःगु थासय् वाण थ्यंका बिइ फुम्ह, मद्रंक कय्के सःमह, तःधंगु द्रैयात छिरे याना कय्के फुम्ह, जुजुया काय् जुया मेपिनाप ज्वः मदुम्ह जूगुलिं असदिस नां दुम्ह धनुर्धारी दक्व शत्रुतय्त बिसिकः छ्वल । सुयातं दुःख मब्युसे किजायात स्वस्ति सुख दय्का थः स्वयं शील संयमी जुया सन्यासी जुया वन ।”

थुगु प्रकारं शास्तां धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् किजा आनन्द खः । असदिसकुमार जुलसा जि हे खः ।

- * -

१८२. सङ्गामावचर जातक

“सङ्गामावचरो सूरु...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् नन्द स्थविरयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

शास्ता दकले न्हापां कपिलपुर (कपिलवस्तु) बिज्याबले वसपोलं किजा नन्दकुमारयात प्रव्रजित याना बिज्यात । कपिलपुरं लिहाँ बिज्याना छुसिंकाथं श्रावस्ती बिज्यागु इलय् आयुष्मान् नन्द भगवान्यागु पात्र ज्वना शास्ताया ल्यूल्यू वन । जनपदकल्याणिं (जि छेंनं पिहाँ वना च्वन धयागु) न्यना बच्छि जक छेनातःगु सँ ज्वज्वं झ्यालं स्वया धाल - “आर्यपुत्र ! याकनं लिहाँ बिज्याहूँ ।” नन्दं जनपदकल्याणियागु व हे खँ जक मनय् लुमंका उत्कण्ठ जूगुया कारणं शासनय् मन लगे याये मफुत । व म्हासुसे च्वना वन । वयागु म्हय् हिन्हू प्वाय् प्वाय् खने दत ।

शास्तां वयागु अवस्था खना बिचाः याना बिज्यात । “जिं नन्दयात अर्हतपदय् प्रतिष्ठित यायेमाल ।” उकिं वसपोल व च्वनिगु परिवेणय् बिज्याना लाया तःगु आसनय् फेतुना न्यना बिज्यात - “नन्द ! थुगु शासनय् छंगु मन वं ला कि मवं ?”

“भन्ते ! जनपदकल्याणिप्रति आसक्ति दुगुया कारणं मन लगे याये मफु ।”

“नन्द ! छ न्हापा हिमाललय् चाःह्यु वनेधुन ला ?”

“भन्ते ! मवनानि ।”

“अथेसा का नु ।”

“भन्ते ! जिके ऋद्धि (बल) मदु । गथे याना वने ?”

“नन्द ! जिं छंत थःगु ऋद्धिं (बलं) यंका बिये ।”

शास्तां स्थविरयागु लप्पा ज्वना आकाशमार्गं विज्याना चंबले लैय् दथुइ मिं नया हाकुसे क्वया च्वंगु बुं क्यना विज्यात । अन मिं नया सिमाया थुथा ख्वं जुया क्वया च्वंगु ख्वैथय् च्वना च्वंम्ह छम्ह न्हाय् न्हाय्पं चःह्यूम्ह व न्हिप्यं थुथाम्ह घोरीम्ह बुरीम्ह माकः छम्ह खन । म्ह छम्हं सँ मिं नया छचंगु भी भी तज्याना म्ह छम्हं घोरीम्ह जुया च्वन । अन थाय् थासं हि पुलु पुलु पिहाँ वया च्वन ।

“नन्द ! थुम्ह मिसाम्ह माकः खं ला ?”

“खना, भन्ते !”

“बांलाक स्वया ति ।”

हानं वयात ब्वना ख्वीगू योजन दुगु मनोशिलातल, अनवतप्त आदि न्हेगू ततःधंगु दह, न्यागू ततःधंगु नदी, स्वर्ण पर्वत, रजत पर्वत व मणि पर्वत पुला सलंसः रमणीय थाय् व हिमालय पर्वत खने दुबले न्यना विज्यात – “नन्द ! छं तावतिस भवन खनागु दु ला ?”

“मखनानि, भन्ते !”

“नन्द ! का सा, छंत तावतिस भवन क्यने यंके नु ।”

शास्तां वयात अन ब्वना विज्याना पाण्डुकम्बल शिलायागु आसनय् फेतुना विज्यात । निगुलिं देवलोकयापिं देवतापिसहित देवेन्द्र शक्र जुजु वया वन्दना याना छखेलिकक फेतु वल । वयात सेवा याना च्वंपिं निसत्याः कोटी सेविकापिं तथा बखुंया तुति पालीथें ह्याउंसे च्वंगु पालितः दुपिं न्यासः अप्सरापिं नं वया वन्दना याना छखेलिकक फेतु वल । शास्तां नन्दयात उपिं न्यासः अप्सरापिंप्रति आसक्त जुइकेया नितिं इमित बरोबर क्यना विज्याना च्वन ।

“नन्द ! बखुंया तुति पालीथें ह्याउंसे च्वंगु पालितः दुपिं उपिं अप्सरापिं खं ला ?”

“खना, भन्ते !”

“थुपिं बांला ला कि जनपदकल्याणि ?”

“भन्ते ! थुमिगु न्ह्योने जनपदकल्याणि ला मानो न्हाय्पं चःह्यूम्ह, न्हिप्यं थुथाम्ह, घोरीम्ह माकःथें च्वं ।”

“नन्द अथेसा छु यायेमाल ?”

“भन्ते ! छु यायेवं थुपिं अप्सरात दइ ?”

“श्रमणधर्म पूरा यात धाःसा दइ ।”

“भन्ते ! यदि छपिसं थुपिं लाका बिइगु जिम्मा कया विज्यात धाःसा जिं श्रमणधर्म पूरा याना बिये ।”

“नन्द ! या । जिं जिम्मा कया बिये ।”

थुकथं देवसमूहया दथुइ स्थविरं तथागतयात जिम्मा कुबिइका धाल – “भन्ते ! लिबाका च्वने म्वाल । विज्याहुं, याकनं नु । जिं श्रमणधर्म पाले याये ।”

शास्तां वयात ब्वना जेतवनय् थ्यंकः विज्यात । स्थविरं श्रमणधर्म पाले यायेगु यात ।

शास्तां धर्मसेनापति सारिपुत्रयात सम्बोधन याना आज्ञा जुया बिज्यात - “सारिपुत्र ! जिमि किजा नन्दं तावतिस देवलोकया देवसमूहया दथुइ अप्सरात लाका बिइया नितिं जित जिम्मा ब्यूगु दु ।” थुगु हे कथं महामौद्गल्यायन स्थविर, महाकाश्यप स्थविर, अनुरुद्ध स्थविर, धर्मभण्डागारिक आनन्द स्थविर, चैय्मह महाश्रावकपिं व प्रायः याना ल्यं दुपिं मेमेपिं सकले भिक्षुपित आज्ञा जुया बिज्यात । धर्मसेनापति सारिपुत्रं नन्द स्थविरयाथाय् वना धाल - “आयुष्मान् ! छु छं धात्थें तावतिस लोकय् देवसमूहया दथुइ अप्सरात दत धाःसा श्रमणधर्म पालन याये धका इमि नितिं दसबल (बुद्धयात) भाला बियागु खः ला ? यदि अथे खःसा छंगु ब्रह्मचर्य-जीवन मिसातय्गु नितिं जुल, आसक्तिया नितिं जुल । यदि छं मिसाया नितिं श्रमणधर्म पालन याना च्वनागु जुल धाःसा छ व ज्यालाया नितिं ज्या याना च्वंमह ज्यामिया दथुइ छु फरक दत ?” थुकथं नन्द स्थविरयात मछ्वाय्का निस्तेज याना बिल । थुकथं हे सकल चैय्दल महाश्रावकपिसं व मेमेपिं भिक्षुपिसं उमह आयुष्मान्यात मछ्वाय्का बिल ।

वयात लज्जा जुल अले निन्दा-भययागु कारणं वं क्वातुक्क पराक्रम याना विपश्यना भावना बढे यायां अर्हत्त्व प्राप्त यात । अनलि शास्तायाथाय् वना विन्ति यात - “भन्ते ! जिं छपित थःगु भालां मुक्त याना बियेधुन ।” शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “नन्द ! छं अर्हत्त्व प्राप्त याःगु इलय् हे जिं थःगु भाला कया तयागुलिं मुक्त जुइधुन ।

थुगु खँ न्यना भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ ल्हाना च्वन - “थुमह आयुष्मान् नन्द स्थविर धयाम्ह नं गजब हे का, छगू उपदेशयागु खँ न्यंमह जुया लज्जा व निन्दा-भय खना ग्याना श्रमणधर्म पूरा याना अर्हत्त्व प्राप्त याना काल ।” शास्ता बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! छिमि फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! आः जक मखु न्हापा नं नन्द छगू उपदेशयागु खँ न्यंमह जूगु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व किसितयत् तालिम बिइमह शिक्षकया कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं किसितयत् तालिम बिइमह शिक्षकयागु ज्याय् विशेषज्ञ जुया वाराणसी जुजुयाम्ह छमह शत्रु जुजुयागु सेवाय् लगे जुया च्वन । वं जुजुया मंगल किसियात बांलाक तालिम बिल । जुजुं वाराणसी राज्य त्याका कायेगु इच्छां बोधिसत्त्वयात नापं ब्वना मङ्गल किसिया म्हय् च्वना आपालं आपाः सेनात ब्वना हताः काःवन । वं वाराणसी जुजुयाथाय् सन्देश छवत - “युद्ध या कित राज्य ब्यु ।”

ब्रह्मदत्तं युद्ध यायेगु कोछित । वं प्यखेरं क्वाथःया ध्वाखाय् अट्टालिकाय् नगरया ध्वाखाय् भारी सेनात तया युद्ध यायेगु शुरु यात ।

शत्रु जुजुं मङ्गल किसियात कवच तया थःमहं नं कवच धारण याना किसिमहय् च्वना च्वामुगु अंकुश ज्वना नगरया प्यखेरं दय्का तःगु क्वाथःयात तछ्चाना शत्रु जुजुयात स्याना राज्य लाका काये धका नगरपाखे न्ह्यज्याका यंकल । किसिं उखें ह्याउँक क्वाःगु न ग्वारा आदिं कय्का हया च्वंगु, बल्लां व मेमेगुलिं थीथीकथं प्रहार याना हया च्वंगु खना मरणभय खना ग्याना लिक्क वने मफया लिहाँ वल ।

किसिया शिक्षकं वयाथाय् वना धाल - “तात ! छ शूरम्ह खः । संग्राम त्याकीम्ह खः । थुजागु मौकाय् लिहाँ वयेगु छंगु नितिं अयोग्य खः ।” थुलि धया किसियात उपदेश ब्युब्यु थुपिं निपु गाथात धाल -

“सङ्गामावचरो सूरु, बलवा इति विस्सुतो ।
किं नु तोरणमासज्ज, पटिवक्कमसि कुञ्जर ॥
“ओमद्द खिप्पं पलिघं, एसिकानि च अब्बह ।
तोरणानि च महित्वा, खिप्पं पविस कुञ्जरा’ति” ॥

“हे मङ्गल किसि ! छ युद्ध ख्यलय् चाःहिला जुइ माःम्ह खः शूरवीरम्ह खः । बलवान्म्ह खः धका नां जाःम्ह खः । नगरयागु धवाखाय् ध्यनेधुंका छाया छ लज्यां वना च्वनागु ?”

“हे मङ्गल किसि ! धवाखाया चुक् लिना छव । धवाखाया थां (बाहा) यात लिना ब्यु । धवाखाया फःयात न्ह्या याकनं नगरय् दुने दुहाँ हूँ ।”

बोधिसत्त्वयागु खँ न्यना, बोधिसत्त्वं ब्युगु छगू हे उपदेशं लिहाँ मवंसे न्ह्यज्यां वना थां स्वैथं हिना सर्पयात ज्वनेथें याना लिना तोरणयात भातां भुतुं याना स्यंका बिल । नगरद्वारयात स्यंका नगरय् दुहाँ वना जुजुयात राज्य कया बिल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू कयना बिज्यात । उगु इलय् किसि नन्द खः । जुजु आनन्द खः । किसिया शिक्षक जुलसा जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital

१८३. वालोदक जातक

“वालोदकं अप्परसं निहीनं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् न्यासः चिपः नइपिं मनूतय्गु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्ती न्यासः श्रावकपिंसं घर गृहस्थीया जिम्मा थथःपिनि मिस्तयूत व मस्तयूत बिया शास्तायाके धर्मोपदेश न्यना छथाय् च्वना च्वन । इपिंमध्ये गुलिं स्रोतापन्न जूपिं, गुलिं सकृदागामी जूपिं व गुलिं अनागामी जूपिं खः । अन सुनं पृथक्जनपिं म्दु । शास्तायात निमन्त्रणा याये मालिबले नं इपिं मिले जुया निमन्त्रणा याइगु जुया च्वन ।

इमित वा च्वलेत दतिवंन, ख्वाः सिलेत लः, सुगन्ध व माला आदि कया बिइ हइपिं इमि न्यासः नोकरत इमिगु चिपः जा नया च्वना च्वन । इमिसं सुथ न्हापानं भोजन याना दचनी अले दना वना

अचिरवती नदीया सिथय् कुस्ती म्हितः वनिगु जुया च्वन । परन्तु इपिं न्यासः उपासकपिं हासः मदय्क सुम्क ध्यानय् च्वना च्वनिगु जुया च्वन ।

शास्तां उपिं चिपः नइपिनिगु हाःसः ताया न्यना बिज्यात - “आनन्द ! थ्व हाःसः छुकियागु ?”

“भन्ते ! थ्व हाःसः चिपः नइपिनिगु खः ।”

“आनन्द ! थुपिं चिपः नइपिं आः जक चिपः नया कालाकुलु हाःसः वय्क हाला च्वंगु मखु, न्हापा नं हाला च्वंगु खः, अले थुपिं उपासकपिं नं आः जक सुम्क शान्त जुया च्वंगु मखु, न्हापा नं शान्त जुया च्वंगु खः ।” स्थविरयागु प्रार्थनाकथं शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व अमात्य कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं जुजुया अर्थ धर्म-अनुशासकयागु पदय् च्वन ।

छन्हु उम्ह जुजुं थःगु राज्यया इलाकाय् विद्रोह जुल धयागु न्यन । न्यासः सैन्धव (सिन्धुया) सलत तयार याना चतुरङ्गिनी सेना ब्वना यंका अशान्त इलाकाय् शान्त याना वाराणसी लिहाँ वल । वं आज्ञा बिल - “सलतयत् त्यानुल जुइ उकिं इमित नायुगु क्यातुगु अंगुरया रस त्वंकि ।”

सैन्धव सलतय्सं सुगन्धित पेयपदार्थ त्वना, अश्वशालाय् दुहाँ वना थथःगु गलय् च्वं वन । इमित त्वंका ल्यं दुगु रस ताकुसे च्वन । मनूत वना जुजुयाके न्यं वन - “थ्व छु यायेगु ?” जुजुं आज्ञा बिल - “थुकी लः त्वाक छचाना मोटागु कापतं छाने याना सलतय्गु दाना ल्ह्यइपिं गधातयत् त्वंकि ।” इमिसं अथे हे याना त्वंकल ।

गधात उगु रस दुगु अय्ला त्वना अय्लाखं काय्का ध्ये ध्ये चुइक मारी ततःसकं हाला जुजुया लाय्कु चुकय् चाःहिला च्वन । जुजुं तःपागु झ्याः चाय्का राजाङ्गणय् स्वस्वं लिक्क दना च्वंम्ह बोधिसत्त्वयात सम्बोधन याना धाल - “पासा ! थुपिं गधात रस दुगु अय्ला त्वना अय्लाखं काय्का ध्ये ध्ये चुइका, ततःसकं हाला च्वन । सिन्धु कुलय् जन्म जूपिं सैन्धव सलत सुगन्धित पेयपदार्थ त्वना सुम्क महासे शान्तपूर्वक च्वना च्वन । थुकिया छु कारण खः ?” थथे न्यना जुजुं न्हापांगु गाथा धाल -

“वाल्लोदकं अप्परसं निहीनं, पित्वा मदो जायति गद्रभानं ।

इमञ्च पित्वान रसं पणीतं, मदो न सज्जायति सिन्धवान’न्ति” ॥

“गधात सवाः मदुगु छाने याना ल्यं पुल्यंगु अंगुरया रस त्वना अय्लाखं काःपिथे जुया च्वन । सैन्धव सलत भिंगु अंगुरया रस त्वंसां मस्त मजू । थ्व छु कारण खः ?”

थुकिया कारण कसे बोधिसत्त्वं निपुगु गाथा धाल -

“अप्यं पिवित्वान निहीनजच्चो, सो मज्जती तेन जनिन्द फुट्ठो ।

धोरहसीली च कुलम्हे जातो, न मज्जती अगारसं पिवित्वा’ति” ॥

“राजन् ! क्वह्यंगु कुलय् जन्म जूगु कारणं भतिचा जक त्वनेवं उकिया स्पर्श अय्लाखं काय्का च्वन । स्थिर शील दुपिं तथा श्रेष्ठ कुलय् जन्म जूपिं भिंगु रस त्वना नं मस्त जुइ मखु ।”

जुजुं बोधिसत्त्वयागु खें न्यना गधातयूत राजाङ्गणं पितिना छूवत । बोधिसत्त्वयागु उपदेशअनुसार जुया दानादि पुण्यकर्म यायां कर्मानुसार परलोक वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् न्यासः गधात थुपिं चिपः नइपिं खः । न्यासः सैन्धव सलत उपिं उपासकपिं खः । अमात्य पण्डित जुलसा जि हे खः ।

- * -

१८४. गिरिदत्त जातक

“दूसितो गिरिदत्तेन...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् विरोधी पक्षय् ल्यूम्ह भिक्षु छम्हसिया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

न्हापा वने धुंकूगु महिलामुख जातक (जा. नं. २६) यागु खेंतुं थुकिया खें ज्वःला । थन शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थ्व आः जक विरोधी पक्षय् ल्यूम्ह मखु, न्हापा नं विपक्ष-सेवी हे जुइ धुंकूम्ह खः । थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खें आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी सामराजा धयाम्ह जुजुया राज्य दुगु खः । उगु इलय् बोधिसत्त्व अमात्य कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं जुजुया अर्थ धर्म-अनुशासक जुल ।

जुजुयाके पण्डव धयाम्ह मङ्गल सल छम्ह दु । वयात तालिम बिइम्हसियागु नां खः गिरिदत्त । व खुत्यां खः । खिपः ज्वना न्ह्योने न्ह्योने खु काकां वनेवं सलं नं थ्वं जित थुकथं वनेत स्यना च्वन धका अथे हे खु काकां वंबले लिपा खुत्यां जुल । सल खुत्यां जूगु खें जुजुयाथाय् थ्यन । जुजुं वैद्ययात छूवया जाँच याकल । वैद्यं सलयाके छुं रोग मदुगु खन । जुजुयात थ्व खें बित्ति यात ।

जुजुं बोधिसत्त्वयात सःता “पासा ! छु कारण खः, पत्ता लगे या” धाल । बोधिसत्त्वं तालिम बिइम्ह शिक्षक खुत्यां जूगु कारणं हे थ्व नं खुत्यां जूगु जुइमाः धका जुजुयात सूचं बिल । मभिपिं संगत यायेवं मभिं जुइ यः धका धाधां थुगु गाथा धाल -

“दूसितो गिरिदत्तेन, ह्यो सामस्स पण्डवो ।
पोराणं पकत्तिं हित्वा, तस्सेवानुविधिय्यती’ति” ॥

“महाराज ! साम जुजुया पण्डव सलयात गिरिदत्तं स्यंका बिल । सलं थःगु न्हापायागु स्वभावयात त्वःता वयागु अनुकरण याना खुत्यां जूगु खः ।”

अनंलि जुजुं न्यन - “पासा ! आः छु यायेमाल ले ?” बोधिसत्त्वं लिसः बिल - “भिंम्ह तालिम बिइम्ह दयेवं हानं न्हापायार्थे जाम्ह जुया वइ ।” अले थुगु निगूगु गाथा धाल -

“सचे व तनुजो पोसो, सिखराकारकप्पितो ।
आनने तं गहेत्वान, मण्डले परिवत्तये ।
खिप्पमेव पहत्वान, तस्सेवानुविधियती’ति” ॥

“यदि सुन्दर आकार प्रकार दुम्ह, उम्ह सलयात ल्वःम्ह बांलाम्ह शिक्षक वयागु म्हुतुइ ज्वना चाःहिइकेगु यात धाःसा वं याकनं हे थःगु खुत्यां पहयात त्वःता वयागु अनुकरण यायां सद्देम्ह जुया न्यासि वनी ।”

जुजुं अथे हे याकल । सल स्वाभाविक अवस्थाय् लिहाँ वल । जुजुं बोधिसत्त्वयात पशुतयगु तक नं मनयागु खँ स्यूम्ह धका वयात आपालं धन बिल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् गिरिदत्त देवदत्त खः । सल विरोधी पक्षय् ल्यूम्ह भिक्षु खः । जुजु आनन्द खः । अमात्य पण्डित जुलसा जि हे खः ।

- * -

१८५. अनभिरति जातक

“यथोदके आविले अप्पसन्ने...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह ब्राह्मणकुमारयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्ती छम्ह ब्राह्मणकुमार दु । व स्वंगू वेदय् पारंगतम्ह खः । वं क्षत्रिय व ब्राह्मणकुमारपित मन्त्र (वेद) ब्वंकेगु याना च्वन । लिपा वना वं थःगु घर गृहस्थी बसे यात । वस्त्रालंकार, दास, दासी, बुँ, सा, म्ये, काय् व कला आदियागु चिन्ता यायां राग द्वेष मोहया बशय् लाना वयागु चित्त स्थिर मजुल । छसिंकथं मन्त्र ब्वंके नं मफुत । उखे थुखेयागु मन्त्र नं लुमंके मफुत ।

छन्हु यक्व सुवासित स्वाँमा ज्वना जेतवनय् वना शास्तायात पूजा याना वन्दना याना छखेलिक्क फेतुत ।

वयाके कुशलक्षेमया खँ न्यनेधुंका शास्तां- “माणवक ! मन्त्र ब्वंका ला ? बांलाक मन्त्र वःला ?” धका न्यना बिज्यात ।

“भन्ते ! न्हापा जूसा जित मन्त्र बांलाक वः । परन्तु घर गृहस्थी बसे यासेलि जिगु चित्त थातं मच्चन । उकिं आः जित बांलाक मन्त्र मवः ।”

अनलि शास्तां वयात - “माणवक ! आः जक मखु, न्हापा नं चित्त स्थिर जूगु इलय् छंत बांलाक मन्त्र वः । रागादिद्वारा बुलुसेलि छंत मन्त्र मवःगु खः ।” थुलि आज्ञा जूसेलि उगु खँ कनेत प्रार्थना यायेवं पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व महाशाल कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिलाय् मन्त्र ब्वना दिशाप्रमुख आचार्य जुया वाराणसी आपालं क्षत्रिय व ब्राह्मणकुमारपितं वं मन्त्र ब्वंकेगु यात ।

वयाथाय् छम्ह ब्राह्मण माणवकं स्वंगू वेद स्यना काल । छगू पदय् नं शंका मंत अले उपाचार्य जुया मन्त्र ब्वंकेगु नं यात । लिपा वना वं छेँ बसे यात । व छेँय् गृहस्थी चित्त जुसेलि चित्त थातं तये मफया मन्त्रपाठ याये मफुत । अले आचार्ययाथाय् वम्हसित आचार्य - “माणवक ! मन्त्र बांलाक वः मखुला ?” धका न्यंबले “घर गृहस्थी बसे यासेलि जिगु चित्त थातं मच्चन । मन्त्रपाठ याये मफुत” धका धाल । अले “तात ! चित्त अस्थिर मज्जुगु खण्डय् लुमंके मफइगु छुं खँ मद्दु” धया थुपिं गाथा धाल -

“यथोदके आविले अप्पसन्ने, न पस्सति सिम्पिकसम्बुकञ्च ।
सक्खरं बालुकं मच्छगुम्बं, एवं आविले हि चित्ते ।
न सो पस्सति अत्तदत्थं परत्थं ॥

“यथोदके अच्छे विप्पसन्ने, सो पस्सति सिम्पिकसम्बुकञ्च ।
सक्खरं बालुकं मच्छगुम्बं, एवं अनाविले हि चित्ते ।
सो पस्सति अत्थदत्थं परत्थन्ति” ॥

“गथे सना च्वंगु बुलुगु लखय् शंख, कःलि, बाकुबिक्कु, फि व न्यांत खने दइ मखुगु खः । अथे हे चित्त बुलुसे च्वना च्वनिगु इलय् थःगु हित वा कतयागु हित वा निम्हसियागु हितयागु खँ खंके फइ मखु ।”

“गथे निर्मल यचुगु सफागु लखय् शंख, कःलि, बाकुबिक्कु, फि व न्यांत बांलाक खने दइगु खः । अथे हे चित्त यचुगु सफागु इलय् थःगु हित वा कतयागु हित वा निम्हसियागु हितयागु खँ खंका काये फइ ।”

शास्तां थुगु पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । आर्य (सत्य) यागु प्रकाशनया अन्तय् ब्राह्मणकुमार स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् माणवक थ्व हे माणवक खः । आचार्य जुलसा जि हे खः ।

१८६. दधिवाहन जातक

“वण्णगन्धरसूपेतो...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् विरोधी पक्षया ल्यू जूम्ह छम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थनया खँ नकतिनि वंगु (जा. नं. १८४) या खँथें समान खः । थन शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! मभिंगु संगतं मभिं जुइ, अनर्थकारी जुइ । मनूतय् नितिं कुसंगतिया मभिंगु परिणामया बारे धायेगु हे छु खः ? न्हापायागु इलय् मसागु, खायुगु नीहः सिमायागु संगतं याना चाकुगु, दिव्य रस दुगु अँमां नं मसागु खायुगु जूगु दु ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् काशी राष्ट्रय् प्यम्ह ब्राह्मण दाजुकिजापिं ऋषिपिनिगु प्रब्रज्याकथं प्रब्रजित जुया हिमवन्त प्रदेशय् छसिंकथं पर्णशाला दय्का च्वना च्वन । इपिंमध्ये थकालिम्ह सिना वनालि शक्र देवता जुल ।

शक्रं थुगु खँ सिइका न्हेन्हु च्यान्हुइ छको छको थः किजापिनिगु सेवा याः वया च्वन । छन्हु वं दाजुम्ह तपस्वीयात वन्दना याना छखेलिकक दना न्यन - “भन्ते ! छपिंत छु वस्तु माःगु दु ?”

पाण्डुरोगं सास्ती जुया च्वंम्ह तपस्वी धाल - “जित मि माःगु दु ।” वं वयात छुरी व पा बिल । थुगु छुरी व पा मालिबले माकथं छुरी नं दय्के ज्यू, पा नं दय्के ज्यू । तपस्वी न्यन - “ध्व ज्वना सुनां जिगु नितिं सिं कया हया बिइ ?”

शक्रं धाल - “भन्ते ! छपिंत सिं मालिबले थुगु पा ल्हातं बुबुस्याना धया बिज्याहुँ, ‘हुँ, वना जिगु नितिं सिं कया हया मि च्याका ब्यु ।’ ध्वं सिं कया हया मि च्याका बिइ ।”

वयात छुरी व पा बिया मेम्हसिथाय् वना न्यन - “भन्ते ! छपिंत छु माल ?” वयागु पर्णशालाया लिक्क किसित वये वनेगु लँपु दु । वयात किसितय्सं उपद्रव या वः । उकिं वं धाल - “जित किसितय्गु कारणं दुःख जुया च्वंगु दु । इमित बिसिकः छ्ववया ब्यु ।”

शक्रं वयात ढोलक बाजं बिल । अले धाल - “छखेपाखे बाजं थायेवं छपिनि शत्रुत बिस्यू वनी । मेखेपाखे थायेवं मैत्रीभाव युक्त जुया प्यंगू प्रकारयापिं सेनासहित छपिंथाय् हाजिर जू वइ । थुलि धया वं वयात ढोलक बाजं बिया दकले चिधिकम्ह कान्छाम्ह किजायाथाय् वना न्यन - “भन्ते ! छपिंत छु माल ?”

वयाके नं पाण्डुरोगथें जाःगु ल्वय् दुगु जुया च्वन । उकिं वं धाल - “जित धौ माल ।”

शक्रं वयात छगः धौ दुगु घः बिया धाल- “यदि छपिनि इच्छा दःसा उकियात प्वंका ब्यु । प्वंका बिइवं ध्वं महानदी न्ह्याना वथें बाः वय्का छपिंत राज्य नं कया हया बिइ ।” थुलि धया इन्द्र वन ।

अबलेनिसें छुरा व पां दकले तःधिकम्ह दाजुम्हसित मि दय्का बिल । मेम्हं ढोलक थाना किसियात बिसिकः छव्ल । चिधिकम्हं धौ नल ।

उगु इलय् गनं छथाय् स्यना सुं च्वं म्दुगु गामय् चाःहिला च्वंबले छम्ह फां छगः दिव्य मणि खन । वं उगु मणि म्हुतुं वान्याना काकल । व मणियागु शक्तिं आकाशय् व्वल । अनं वं समुद्रया दथुइ च्वंगु द्वीपय् वना बिचाः यात - “जि थन च्वना च्वने माल ।” उकिं अन कुहाँ वना छमा डुंम्सी (गुलर) सिमाया व्वय् सुखपूर्वक च्वना च्वन । छन्हु वं उगु सिमाक्वय् थःगु न्ह्योने मणि तया न्ह्यो वय्का च्वन ।

काशी राष्ट्रया छम्ह मनूयात वया मांबौपिसं ज्या ख्वले म्दुम्ह धका पितिना हल । व स्यंगु गामय् वन । अन वं जहाज चले याइपिं माभीतयथाय् नोकरी यात । जहाजय् च्वना वना च्वंबले समुद्रया दथुइ जहाज स्यना नचुल । व सिपौति च्वना व हे द्वीपय् थ्यकः वन । अन फलमूल मामां जुया च्वंबले वं न्ह्यो वय्का च्वम्ह उम्ह फायात खना बुलुं वना मणि ल्हातं काल । मणियागु प्रतापं आकाशय् च्वय् वना डुंम्सीयागु सिमाय् च्वय् च्वना बिचाः यात - “थुम्ह फां थुकियागु प्रतापं आकाशं चाःहिला थन थ्यकः वया थन च्वना च्वम्ह जुइमाः । जिं न्हापां थ्वयात स्याना ला नयेधुंका जक वने माली ।”

वं सिमाक्का त्वाःथला वयागु छचनय् लाक कय्का छवत । फां न्ह्योलं चाय्का मणि माःबले मखंसैलि ग्याग्यां उखें थुखें व्वाय् व्वाय् जुल । सिमाय् च्वना च्वम्ह मनू न्हिला हल । फां वयात खना सिमाय् थःगु छचनं न्याकः वन अले व अन हे सित ।

उम्ह मनू कुहाँ वया मि च्याकल अले वयागु ला छुया नल । अले आकाशं व्वया वना हिमालयया फुसं फुसं वना च्वंबले अन च्वंगु आश्रम खना दकले थकालिम्ह तपस्वीयागु आश्रमय् कुहाँ वन । निन्हु स्वन्हु अन च्वना तपस्वीयागु सेवा यात । अन वं छुरी व पायागु आनिशंस (महिमा) खन । “ध्वयाके जिं काये माल” धका मती तया वं तपस्वीयात मणियागु महिमा कना धाल - “भन्ते ! थुगु मणि कया जित छपिनिगु छुरी व पा बिया बिज्याहूँ ।” आकाशय् चाःहिले दइगु इच्छां उम्ह तपस्वी मणि कया छुरी व पा बिल ।

वं भतिचा उज्यां वना छुरी व पा ल्हातं बुबुस्याना धाल - “का छं तपस्वीयागु छचों ध्यना जिगु मणि ज्वना वा ।” व वना तपस्वीयागु छचों ध्यना मणि कया हल ।

उम्ह मनुखं छुरी व पायात छथाय् सुचुका माहिलाम्ह तपस्वीयाथाय् वना छुं दिन अन च्वन । ढोलकयागु महिमा खना मणि बिया ढोलक हिलाबुला याना काल । हानं न्हापाथें तुं याना वयागु छचों ध्यना मणि लित कया चिधिकम्ह तपस्वीयाथाय् वन । अन वं धौ घःया महिमा खना न्हापाथें तुं याना कया वयागु नं छचों ध्यना मणि, छुरी व पा, ढोलक, व धौ घः ज्वना आकाशं व्वया वया वाराणसीया जुजुयाथाय् छम्ह मनूया ल्हातय् पी बिया छवत - “युद्ध या मखुसा राज्य व्यु ।”

जुजुं सन्देश न्यनेवं विद्रोहीयात ज्वनेत पिहाँ वल । वं छखेरं ढोलक थात । प्यंगू प्रकारयापिं सेनात थ्यकः वल । जुजु नं थःगु सेना ज्वना इवल्य् च्वंवये धुकूगु खंसैलि व धौ घः प्वंकल । तःधंगु तब्यागु खुसि जुया पिहाँ वल । जनसमूह धौली दुबे जुल, पिहाँ वये मफुत । अले छुरी व पायात “जुजुया छचों ध्यना ज्वना वा” धका ज्या वात । छुरी व पा वना जुजुया छचों ध्यना वयागु तुतिक्वय् तये हल । छम्हसिनं नं वया विरुद्धय् ल्वाभः ल्हवने मफुत ।

वं तःधंगु सेना व्वना नगरय् दुहाँ वना अभिषेक याका, दधिवाहन (धौलिं हःम्ह) नामं धर्मपूर्वक राज्य यात ।

छन्हु व महानदी जालयागु दाला वांछ्वया म्हिता च्वन । कण्णमुण्ड सरोबरं (दहनं) देवतापिसं उपभोग याइगु छगः पाके जूगु अँ चुइके हया जालय् लाः वल । जाल ल्ह्वंपिसं अँ खना जुजुयात बिइ हल । व तगो घः अपायगो, गोला अले लुँया रंगथे च्वं । जुजुं वनचरतय्के न्यन - “थ्व छुकिया फल खः ?” इमिसं धाल - “अँया फल ।” जुजुं अँ नया अँया पु थःगु उद्यानय् पिकल । उकियात दुरुलखं लः बिया बिचाः यात । सिमा तःमा जुया स्वदँ दुबले फल सल । अँमायात आपालं सत्कार यात । दुरुलखं लः बिया तःगु, सुगन्धित द्रव्यं पञ्चांगुलि चिं तया स्वामालं जाल क्यंका तल । सुगन्धित चिकं मत च्याकल । बहुमुल्य कापःया पाल ग्वया तल । उकिया फल चाकुसे च्वना लुँयागु रंगथे च्वं ।

दधिवाहन जुजुं मेपिं जुजुपिंथाय् अँया फल बिइके छ्वइबले अँया पु पिना सिमा बुइकी धका ग्याना पुसां पिहाँ वइगु चुलि ह्वइगु थाय् स्यंका बिया छ्वइगु । इमिसं अँ नया पुसा पिइके बिइगु । सिमा बुया मवः । इमिसं थथे जूगुया कारण न्यन ।

छम्ह जुजुं थः गथु (माली) यात सःता उम्ह दधिवाहन जुजुयागु अँया रस स्यंका खाइका बिइ फुला धका न्यन । वं धाल - “महाराज ! फु ।” “अथेसा हूँ” धया वयात द्विच्छि साहि दां बिया छ्वत ।

वं वाराणसी थ्यंका जुजुयाथाय् छम्ह माली वःगु दु धका खबर बिइके छ्वत । जुजुं वयात सःतल । व वना जुजुयात प्रणाम यायेवं “छ हे माली खः ला ?” धका न्यनेवं “खः महाराज ! धया थःगु योग्यतायागु बखान यात । जुजुं धाल - “जिमि मालीनापं ज्या या हूँ ।”

उगु इलनिसें इपिं निम्ह मिले जुया क्यबय् स्वयेगु ज्या यात । न्हूम्ह माली कुसमयय् स्वाँ हव्यका, कुसमयय् फल सय्का उद्यानयात न्ह्याइपुका बिल ।

जुजुं व खना लयताया पुलांम्ह मालीयात लिक्का वयात उद्यान लःल्हाना बिल । वं उद्यान थःगु ल्हातय् वःगु सिइका अँमां छ्चाखेरं नीहःमां व खायुगु गुखि (लता) पित । छसिंकथं नीहःमा तमा जुल । हां हाय्, कचां कचाय् स्वतुमतु स्वया छमा मेगु मा मिले जुल । उकिया मसागु खायुगु रसया संसर्गं चाकुगु फल सइगु अँया रस खाइल, माली बिस्यू वन । दधिवाहन जुजु उद्यानय् वना अँया फल नल । म्हुतुइ तयेवं अँया स्वाद पाउसे खाइसे फाकुसे च्वंगु ताल । व म्हुतुइ तये मफया ल्हवया छ्वत ।

उगु इलय् बोधिसत्त्व उम्ह जुजुया अर्थ धर्मानुशासक खः । जुजुं बोधिसत्त्वयात सःता न्यन - “पण्डित ! थुगु सिमायात न्हापा सेवा याःथे आः नं सेवा याना च्वंगु दु । थथे जुइक जुइकं थ्वया फल खाइया वन । थ्व छु कारण खः ?” अथे धया जुजुं न्हापांगु गाथा धाल -

“वण्णगन्धरसूपेतो, अम्बोयं अहुवा पुरे ।
तमेव पूजं लभमानो, केनम्बो कटुकफलो’ति” ॥

“थुगु अँ न्हापा वर्ण, गन्ध व रस दुगु खः । न्हापार्थे हे थ्वयात सेवा याना च्वंगु दु । अथे नं थुकिया फल गुकथं खायुगु (फाकुगु) जुल ?”

थुकिया कारण कना बोधिसत्त्वं निगूगु गाथा धाल -

“पुचिमन्दपरिवारो, अम्बो ते दधिवाहन ।
मूलं मूलेन संसट्टं, साखा साखा निसेवरे ।
असातसन्निवासेन, तेनम्बो कटुकफलो’ति” ॥

“हे दधिवाहन जुजु ! छंगु अँमा नीहःमातसं हला च्वंगु अँमाया हाः नीहःमालिसे ल्वाकः ज्याना च्वन । नीहःमाया कचा अँमाया कचालिसे ल्वाकः ज्याना च्वन । खायुगुनापं च्वनेवं अँमाय् सःगु फल नं खायुगु खः ।”

जुजुं बोधिसत्त्वयागु खँ न्यना दक्व नीहःमा व खायुगु लता ध्यना चिइका लीना वांछवय्के बिया प्यखेरं खायुगु भ्यागु फि व चा चिइका उकिया थासय् बांलागु फि व चा तय्के बिया दुरुलखं साखःलखं व सुगन्धित लखं अँमा बिचाः याकल ।

चाकुगु रसया संसर्गं व हानं चाकुया वल । जुजुं न्हापायाम्ह मालीयात हे सःता उद्यान लःल्हाना बिल । आयुभर म्वाना कर्मानुसार परलोक वन । शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् जि जुलसा पण्डित अमात्य खः ।

- * -

१८७. चतुमट्ट जातक

“उच्चे विटभिमारुद्धा...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह बुराम्ह भिक्षुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

Dhamma.Digital

छन्हु निम्ह अग्रश्रावकपिं छम्हं मेम्हसिके न्ह्यसः लिसः याना च्वना च्वंगु इलय् इमिथाय् वना स्वम्हम्ह जुया फेतुना छम्ह बुराम्ह भिक्षुं - “भन्ते ! जिमिसं नं छल्लेपौलपिंके न्ह्यसः न्यने अले छल्लेपौलपिंसं नं थःके शंका लगे जूगु खँ जिमिके न्यना बिज्याहुँ” धका धाल ।

व खना घृणा चाया स्थविरपिं दना वन । स्थविरपिनिगु धर्मकथा न्यने धका च्वना च्वंपिं परिषदयागु सभा भंग जूगुलिं इपिं शास्तायाथाय् वन । शास्तां - “छाय् कुसमयय् वयागु ?” धका न्यना बिज्याबले इमिसं उगु खँ बिन्ति यात ।

शास्तां - “भिक्षुपिं ! आः जक थ्व खना घृणा याना छुं न्वं मवासे सारिपुत्र मौद्गल्यायनपिं दना वंगु मखु, न्हापा नं वंगु दु” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म जंगलया वृक्षदेवताया रूपय् जुल । निम्ह हँय्या मस्त चित्रकूट पर्वतं पिहाँ वया उगु सिमाय् च्वना नसा माःवनेगु याना च्वन । लिहाँ वइबले नं व हे सिमाय् आराम कया चित्रकूटय् लिहाँ वनेगु याना च्वन । समय वंलिसे बोधिसत्त्वलिसे

इमिगु विश्वास जुल । अले वये वनेगु याइबले थनय्य कुशलक्षेमया खँल्हाबल्हा याना धर्मकथा कना वयेगु यात ।

छन्हु सिमाच्चकाय् च्वना बोधिसत्त्वनापं इमिसं खँल्हाबल्हा याना च्वंबले उगु सिमाक्वय् दना उपिं हँय्या मस्तलिसे खँ ल्हाल्हां छम्ह ध्वँ नं न्हापांगु गाथा धाल -

“उच्चे विटभिमारुह, मन्तयव्हो रहोगता ।
नीचे ओरुह मन्तव्हो, भिगराजापि सोस्सती’ति” ॥

“सिमाच्चय् च्वना रहस्यमय ढंगं खँ ल्हाना च्वन । कुहाँ वया खँ ल्हा गुकिं याना मृगराज^{१२} नं न्यने दइ ।”

घृणा याना हँय्या मस्त ब्वया चित्रकूटय् हे वन । इपिं वनेधुंका ध्वँयात बोधिसत्त्वं निगूगु गाथा धाल -

“यं सुपण्णो सुपण्णेन, देवो देवेन मन्तये ।
किं तेत्थ चतुमडुस्स, बिलं पविस जम्बुका’ति” ॥

“भगलं भगःलिसे, देवतां देवतालिसे खँ ल्हाना च्वंथाय् प्यथी प्रकारयागु दोष^{१३} दुम्ह छ ध्वँयात छु जुल ? हँ, छ प्वाल्य् च्वं हँ ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् ध्वँ आःयाम्ह बुराम्ह भिक्षु खः । निम्ह हँय्या मस्त सारिपुत्र व मौद्गल्यायन खः । वृक्षदेवता जुलसा जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital

१८८. सीहकोत्थु जातक

“सीहङ्गुली सीहनखो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोकालिक (भिक्षु) यागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छन्हु ततःधंपिं, सःस्यूपिं (बहुश्रुत) भिक्षुपिसं धर्मदेशनाया खँ कना च्वंगु इलय् कोकालिकयात नं धर्मया खँ कनेगु इच्छा जुल - थनया बाखँ नं च्वय् वनेधुंकूगु खँथें तुं विस्तारपूर्वक कने माःगु जुल । थुगु खँ सिइका बिज्यासे शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! आः जक कोकालिकं थःगु वचनं थःत

१२. थःत थःम्हं तुं लक्ष याना ‘मृगराज’ धया च्वंगु ।

१३. शरीर, जाति, स्वर व गुणयात थन प्यथी प्रकार धका धाःगु खः ।

क्वह्यंका क्यना च्वंगु मखु, न्हापा नं क्यनेधुंकूगु दु ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म हिमालय प्रदेश्यु सिंहायागु रूप्य जुल । अन वं छम्ह ध्वँनिनाप सहवास याःगु कारणं वया पाखें छम्ह काय् बुल । वयागु पतिंत, लुसित, गःपया सँ (केशर), रंग (ऊन) व आकार प्रकार बौ स्वसा, सः धाःसा मां स्वः ।

छन्हु वा वयेधुंका सिंहत मुना सिंहनाद याना हाला सिंह क्रीडा याना च्वंबले वं नं इमि दथुइ च्वना सिंहनाद यायेगु इच्छा तथा हाःबले ध्वँया सलं हाल । वयागु हाःसः (बोली) न्यना सकलें सिंहत महासे सुम्क च्वन । सिंहया थः मचा छम्ह अन दुगु जुया च्वन । वयागु सः न्यना सिंहया मचां धाल - “बा ! थ्व सिंहथें सकतां जिपिंथें ज्वलासां वयागु सः धाःसा पाः । थ्व सु खः ?” थथे न्ह्यसः ततं थुगु गाथा धाल -

“सीहङ्गुली सीहनखो, सीहपादपतिङ्गितो ।
सो सीहो सीहसङ्गुहि, एको नदति अञ्जथा’ति” ॥

“सिंहतयगु पतिंथें च्वं, सिंहतयगु लुसिंथें च्वं, सिंहतयगु तुतिंथें दुम्ह सिंह सिंहतयगु पुचलय् च्वना मेकथं हे सः पिकया हाला च्वन ।”

वयागु खँ न्यना बोधिसत्त्वं धाल - “बाबु ! थ्व छिमि किजा ध्वँया काय् खः । थ्वयागु रूप जिथें च्वं, सः मांयागुथें च्वं । अले ध्वँचिया काय्यात ब्वःबिया धाल - “बाबु ! आर्वलि छ थन च्वना च्वंतले तःसकं हाला जुइ मते । यदि हानं ततःसकं हाला जुल धाःसा छंत ध्वँ धका म्हासिइका काइ ।” थुलि खँ न्यंका निपुगु गाथा धाल -

“मा त्वं नदि राजपुत्त, अप्पसद्दो वने वस ।
सरेन खो तं जानेय्युं, न हि ते पेत्तिको सरो’ति” ॥

“राजपुत्र ! छं तःसः याना हाले मते । चिसकं हाला बनय् च्वना च्वं । छंगु सलं (छ ध्वँया मचा धका म्हासिइका) छंगु सः बौया सःथें मच्चं धका सिइका काइ ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् ध्वँया मचा कोकालिक खः । थः स्वजातीम्ह पुत्र राहुल खः । मृगराज जुलसा जि हे खः ।

१८९. सीहचम्मक

“नेतं सीहस्स नदित...” थुगु गाथा नं नकतिति वथे शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोकालिक (भिक्षु) यागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उम्ह (भिक्षु) उगु इलय् (भिक्षुपिनि) सः मिले याना पाठ याये मास्ते वय्कल । शास्तां थुगु खं सिइका पूर्वजन्मयागु खं आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व कुलय् जन्म जुया तःधिक जुइवं बुज्या याना जीविका याना च्वन ।

उगु समयय् छम्ह व्यापारी गधायत भारी कुबिइका चाचा ह्यूह्यूं व्यापार याना च्वन । व गन गन वन अन अन गधायत म्हय् च्वंगु भारी लिकया वयात सिंहया छ्चगुलिं भुना वामां व छ्वमां नकेत बुई त्वःता छ्वइगु जुया च्वन । बुई पा च्वना च्वंपिसं वयात सिंह भाःपिया वया लिकक वने मछाः ।

छन्हु उम्ह व्यापारी छगू गांया धवाखा लिकक च्वना सुथेयागु ज्योना (जा) थुया च्वंबले गधायत सिंहयागु छ्चगुलिं भुना छ्वमां नकेत बुई त्वःता छ्ववत । बुई पा च्वना च्वंम्हसिनं सिंह भाःपिया वने ग्याना छेय् वना खबर ब्यूवन । सकलें गांयापि मनूत कथि, ल्वाभ आदि ज्वना, शंख पुपुं ढोलक बाजं थाथां बुईलिकक वना ततःसकं हाःवन । गधां नं सी खना ग्याना गधायत सलं ततःसकं हाल । थ्व ला गधा जुया च्वन धका सिइका बोधिसत्त्वं न्हापांगु गाथा धाल -

“नेतं सीहस्स नदितं, न ब्यग्घस्स न दीपिनो ।

पारुतो सीहचम्मेन, जम्मो नदति गद्रभो’ति” ॥

“थ्व हाःसः सिंहयागु मखु, धुंयागु नं मखु, चितुवायागु नं मखु, सिंहयागु छ्चगुलिं भुना तःम्ह दुष्टम्ह गधायगु खः ।”

गांयापिसं थ्व गधा धका सिइका, वयात क्वय् नचुक दाल अले सिंहयागु छ्चगु लिक्का यंकल । उम्ह व्यापारी वःबले गधायगु विपत्ति खना गधायत स्वस्वं निपुगु गाथा धाल -

“चिरम्पि खो तं खादेय्य, गद्रभो हरितं यवं ।

पारुतो सीहचम्मेन, रवमानोव दूसयी’ति” ॥

“थुम्ह गधा नं सिंहयागु छ्चंगुलिं भुना तःगु जुया ताःकालतक वाउँगु छ्वमात नये खन । हे गधा ! छं थःगु सः पिकया हाःगु जुया थःत थःम्हं नष्ट यात ।”

थुलि न्यंकेवं गधा अन हे भाराक्क गोतूवना सित । व्यापारीं नं वयात अन हे त्वःता वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् गधा कोकालिक खः । पण्डित काश्यप जुलसा जि हे खः ।

- * -

१९०. सीलानिसंस जातक

“पस्स सद्दया सीलस्स...” थुगु गाथा शास्ता जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् श्रद्धावान् उपासकयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उम्ह (उपासक) श्रद्धावान्म्ह, प्रसन्नचित्तम्ह आर्यश्रावक खः । छन्हू सन्ध्या इलय् जेतवनय् वना च्वंबले अचिरवती खुसी सिथय् वंबले डुंगा चले याइपिसं डुंगा खुसी सिथय् त्वःता धर्मया खँ न्यनेत वना च्वनेधुंकुगु खन । घाटय् वंबले डुंगात छगः हे मखना बुद्धयात लुमंका मन प्रसन्न याना नदी कुहाँ वन । पालि लखं मप्याः । बँय् न्यासि वनेथें वना खुसी दथुइ थ्यंबले वं खुसी बाः वया च्वंगु खन । वयागु बुद्धया प्रति दुगु श्रद्धा भतिचा छ्वासुइवं वयागु पालि लखय् दुबे जुया वन ।

वं लिपा हानं श्रद्धा क्वातुका लखय् हे न्यासि वना जेतवनय् दुहाँ वना शास्तायात वन्दना याना छ्खेलिकक फेतुत । शास्तां वलिसे खँल्हाबल्हा याना न्यना बिज्यात - “उपासक ! छु लँय् वया च्वनाबले आपालं कष्ट मजूला ?” “भन्ते ! छलपोल बुद्धयात लुमंकुं लुमंकुं मनय् प्रीति तथा लखय् दचोने दचोने बँय् पला छिइथें याना वयागु खः ।” “उपासक ! छं जक बुद्धयागु गुण स्मरण याना रक्षा याःगु मखु न्हापा नं समुद्रय् जहाज स्यनेवं उपासकपिसं बुद्धयागु गुण स्मरण याना रक्षा याःगु दु ।” थुलि आज्ञा जुया, वयागु प्रार्थनाकथं पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा काश्यप सम्यक्सम्बुद्धयागु इलय् छम्ह स्रोतापन्नम्ह आर्यश्रावक छम्ह नौ गृहस्थी व्वना जहाजय् च्वं वन । उम्ह नौचिया कलातं थः भात उपासकयात लःल्हाना धाल - “आर्य ! थ्वयागु सुख दुःखयागु जिम्मा छित्त बियागु जुल ।”

जहाजय च्वना वंगु न्हेन्हु दुखुन्हु जहाज समुद्रया दथुइ स्यना तःज्यात । इपिं निम्हं छगू सिपौति च्वना छगू द्वीपय् थ्यंकः वन । उम्ह नौनं भंगःतय्त स्याना ला दय्का नये त्ययेक उपासकयात नं बिइगु । उम्ह उपासकं 'जित मयः' धया मनः । वं बिचाः यात - त्रिरत्नयागु शरण त्वःता मेगु छुं शरण मदु । वं त्रिरत्नया गुण स्मरण यात ।

वं अथे स्मरण याना च्वंबले उगु द्वीपयाम्ह नागराजं थःगु म्हयात तःगोगु डुंगा दय्कल । समुद्र देवता डुंगा चले याइम्ह माभी जुल । डुंगा न्हेगू रत्नं जागु जुया च्वन । स्वंगू मस्तूल थां इन्द्रनील मणियागु दय्का तःगु खः । लुंयागु चप्पू (आंकर) अले वहयागु खिपः व लुंयागु सिपौ तया तःगु । समुद्र देवतां डुंगाय् च्वना घोषणा यात- "छु सुं जम्बुद्वीप वनिपिं दु ला ?" उपासकं धाल- "जिपिं दु ।" "अथेसा च्वं वा ।" व डुंगाय् च्वना नौयात सःतल । समुद्र देवतां धाल- "छंत जक व्वना यंकेगु । वयात यंके मखु । व छु कारण ? व शीलवान् मखु । जिं छंगु नितिं जक डुंगा हयागु खः वयात मखु ।"

"म्वालका, अथेसा जिं थःम्हं बियागु दान, रक्षा यानागु शील व भावना यानागु भावनाया अंशियार वयात नं बिइ ।"

"स्वामी ! जिं अनुमोदन याना ।"

"का, अथेसा यंका बिये ।" थुलि धया देवतां वयात नं तया निम्हसितं जहाजय् तया यंका समुद्रं पार याना वाराणसी थ्यंका बिया थःगु प्रतापं इपिं निम्हसियागु छेंय् धन थ्यंका बिल । अले पण्डितपिनिगु जक संगत यायेमाः । यदि नौनं उपासकयागु संगत मयागु जूसा व समुद्रया दथुइ हे सिना वनिगु जुइ धाधां देवतां पण्डितयागु संगतयागु महिमा बखान याना थुपिं निपु गाथा धाल -

"पस्स सद्दाय सीलस्स, चागस्स च अयं फलं ।

नागो नावाय वण्णेन, सद्धं वहति उपासकं ॥

"सब्धिरेव समासेथ, सब्धि कुब्बेथ सन्धवं ।

सतज्झि सन्निवासेन, सोत्थि गच्छति नहापितो'ति" ॥

"श्रद्धा, शील व त्यागयागु प्रतिफल स्व । नागं डुंगा दय्का श्रद्धावान्म्ह उपासकयात कुबिया यंकल ।"

"सत्पुरुषपिलिसें संगत या । सत्पुरुषपिलिसे जक च्वनेगु या । सत्पुरुषपिं नापं च्वना च्वंगुया कारणं नौया उद्धार जुल ।"

थुगु प्रकारं समुद्र देवतां आक्सय् च्वना धर्मोपदेश याना ख्याचो बिया नागराज व्वना थःगु विमानय् च्वना वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना आर्यसत्ययात प्रकाशन याना जातकयागु प्रकाशनया अन्तय् उपासक सकृदागामीफलय् प्रतिष्ठित जुल । अनंलि स्रोतापन्नम्ह उपासक परिनिर्वाण जुया वन । नागराज सारिपुत्र खः । समुद्र देवता जुलसा जि हे खः ।

असदिस वर्ग क्वचाल ।

५. रुहक वर्ग

१९१. रुहक जातक

“अम्भो रुहक छिन्नापि...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् न्हापायाम्ह मिसां प्रलोभन (लोभे) या: वःगुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थनया खँ च्यागूगु निपात (परिच्छद) य् इन्द्रिय जातक (जा. नं. ४२३) सं वइतिनि । शास्तां उम्ह भिक्षुयात आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षु ! थुम्ह मिसा छंगु अनर्थ याःम्ह खः । न्हापा नं थ्वं छंत जुजुसहित परिषद्द्या दथुइ मछाले माय्का छेंनं पिहाँ वये मछाय्का ब्यूगु दु” आज्ञा जूबले वयागु प्रार्थना कथं शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म जुजुया लानियागु कोखय् जुल । तःदिक जुइका बौ सिना वनेवं जुजु जुया धार्मिकपूर्वक राज्य संचालन यात । वया रुहक धयाम्ह छम्ह पुरोहित दु । रुहकया पुराणी धयाम्ह जहान दु ।

जुजुं ब्राह्मणयात भःभः धाय्क साजं समाये याना तःम्ह सल छम्ह बक्सिस बिल । वं उम्ह सल गया जुजुयागु सेवाय् वनेगु यात । भःभः धाय्क बांलाका तःम्ह सल गया वंगु खना धवःदुक्क मनूतय्सं सलयागु प्रशंसा यात - ‘वाह ! सलयागु गजागु रूप ! अहो ! सल गपाय्सकं बांला !”

वं, थःगु छेंय् थहाँ वना कलायात सःता धाल - भद्रे ! भीम्ह सल तःच्वतं बांला ! लैय् निखेरं च्वंपिसं भीम्ह सलयात च्वछाया खँ ल्हाना च्वन ।

उम्ह ब्राह्मणी भचा चलाख । वं ब्राह्मणयात धाल - आर्य ! छं थःम्ह सल बांलागुया कारण मस्यु । भीम्ह सल थःगु साजयागु कारणं बांलागु खः । यदि छ नं सलथें हे बांलाके योसा सलयागु साजं तिया बजारय् वना सलयागु त्ति च्वंगु घोडाटाप ख्वःथें न्हयाना जुजुयात क्यं हूँ । जुजुं नं छंत प्रशंसा याइ । मनूतय्सं नं छंत प्रशंसा मयाइ हे मखु ।

व वैंय्ख्वा: वःम्ह ब्राह्मणं मिसायागु खँ न्यना फलानागु कारणं थये धया च्वंगु धयागु खँ सिइके मफया वयागु खँय् विश्वास याना वं अथे हे यात । सुनां-सनां वयात खन इपिं सकलें न्हिल अले धाल - “आचार्य ! तःसकं बांला !”

जुजुं वयात खना धाल- “आचार्य ! छपितं छु पित्त प्रकोप जकं मजूला ? छु वेंय् जक जुल ला ? म्ह फुला ?” अले व मछाल ।

उम्ह ब्राह्मणं बिचाः यात - “जिं याये मत्योगु याये लात ।” व तःसकं मछाल । ब्रम्हुनी खना तं पिकया ‘व मिसां जित जुजुसहित सेनातय् बिचय् लज्जित याना बिल’ धका मती तया वयात दाया पितिना छवयेत छेंय् वन । चलाखम्ह बर्म्हुनीनं थः खना तँम्वया वया च्वन धयागु सिइका न्ह्यवः हे ल्यूनेया लुखां सुतुकक पिहाँ वना लाय्कुली थ्यंकः वन । व अन प्यन्हु न्यान्हुतक च्वन । जुजुं थुगु खँ सिया पुरोहितयात सःतके छवया धाल -

“आचार्य ! मिसातय्गु दोष दयेफु । ब्रम्हुनीयात क्षमा याना व्यु ।” वयात क्षमा बिइकेया नितिं न्हापांगु गाथा धाल -

“अम्भो रुहक छिन्नापि, जिया सन्धीयते पुन ।
सन्धीयस्सु पुराणिया, मा कोधस्स वसं गमी’ति” ॥

“भो रुहक ! धनुषयागु खिपः च्वबुसां हानं स्वाये ज्यू । पुराणिनाप मिले जु । तँयागु बशय् वने मते ।”

जुजुयागु खँ न्यना रुहकं निपुगु गाथा धाल -

“विज्जमानासु मरुवासु, विज्जमानेसु कारिसु ।
अज्जं जियं करिस्सामि, अलज्जेव पुराणिया’ति” ॥

“बाणय् च्वंगु नायुगु नालुयागु खिपः ल्हवनिपिं दःसां बरु मेगु हे खिपः हिला छवये । जित पुरानी बर्म्हुनी म्वाल, मयल ।”

थुलि धया बर्म्हुनं वयात पितिना छवत । मेम्ह हे ब्राह्मणनी दुते हल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना आर्यसत्ययात प्रकाशन याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् उद्विग्न चित्त जूम्ह भिक्षु स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् पुराणी पूर्व भार्या खः । रुहक उद्विग्न चित्त जूम्ह भिक्षु खः । वाराणसी जुजु जुलसा जि हे खः ।

- * -

१९२. सिरिकाळकणि जातक

“इन्थी सिया रूपवती...” थुगु सिरिकालकणि जातकया खँ महाउम्मरग जातक (जा. नं. ५४६) स वइतिनि ।

- * -

१९३. चूळपदुम जातक

“अयमेव सा अहमपि सो अनज्जो...” थुगु गाथा शास्ता जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् उद्विग्न चित्तम्ह भिक्षुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थनया खँ उम्मादन्ति जातक (जा. नं. ५२७) स वइतिनि । शास्तां न्यना बिज्यात - “भिक्षु ! छु धात्थे उद्विग्न चित्त जुयागु खः ला ?”

“धात्थे खः, भगवान् शास्ता !”

“छंत सुनां उद्विग्न यात ?”

“भन्ते ! जिं बांलाक छाय्पिया तःम्ह मिसा छम्हसित खना आसक्त जूगुया कारणं उद्विग्न जुयाम्ह खः ।”

“भिक्षु ! (गुलिं) मिसा धयाम्ह अकृतज्ञ खः । मित्रद्रोही खः । छाःगु नुगः दुम्ह खः । न्हापायापिं पण्डितपिंसं थःगु जःगु लप्पाया हि त्वंका जीवन दान बिल नं मिसायागु चित्तयात त्याके मफु ।” शास्तां थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म जुजुया महारानीयागु कोखय् जुल । नां छूखुन्हु वयात पदुम (पद्म)कुमार धका नां तल । वया मेपिं नं खुम्ह किजापिं दत । थुपिं न्हेम्हं छसिकथं तःधिक जुया विवाह याना जुजुया थः पासा सरहपिं जुया च्वनेगु यात ।

छन्हु जुजुं लाय्कु चुकय् दना इमित भःभः धाय्क समाये याना जुजुया सेवाय् वबले स्वस्वं बिचाः यात - “थुमिसं जित स्याना राज्य नं काये फु । थुगु शंकां सशंकित जुया जुजुं थः कायपिंत सःता धाल - “बाबुपिं ! छिपि थुगु नगरय् च्वने दइ मखु, मेथाय् च्वं हूँ । जि मदय्का लिहाँ वया कुल परम्पराकथं राज्य ग्रहण याना काः वा ।”

इपिं थः बौम्हं धाःगु खँ न्यना खबख्वं हाहां छेंनं पिहाँ वन । थथःपिनि कलापिं ब्वना न्ह्याथाय्सां छथाय् वना च्वं वनेत नगरं पिहाँ वन । लय् ववं इपिं छथाय् कान्तारय् थ्यन । अन नसा त्वंसा छुं लुइके मफुत । नये पित्यागु सह याये मफुगुलिं इमिसं बिचाः यात - “भीपिं म्वाना जक च्वन धाःसा मिसात लिपा दहे दइ ।” अले इमिसं दकले चिधिकम्ह किजाया कलायात स्याना उकिया भिंस्वकु भाग थला वयागु ला नल ।

बोधिसत्त्वं थःत व कलायात वःगु निगू भागमध्ये छगू भाग ल्यंका तल । छगू भाग निम्हसिनं नल । थुकथं छम्ह छम्ह यायां खुन्ह्या दिनय् खुम्ह मिसातयगु ला नयेगु यात । बोधिसत्त्वं छगू छगू भाग याना खुन्हु दुखुन्हु खुगू भाग मुंकल । न्हेन्हु दुखुन्हु बोधिसत्त्वया कलायात स्याये धाःबले बोधिसत्त्वं उगु खुगू भाग इमित बिया धाल - “थौ ध्व न, कन्हे बिचाः याये ।”

इपिं ला नया चान्हे दचना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व थःम्ह मिसा ब्वना बिस्यू वन । उम्ह मिसां भतिचा तापाक वनेधुंका धाल - “स्वामी ! जि न्यासि वने मफुत ।” बोधिसत्त्वं वया लुकुं छिना यंकल । निभा लुया वबलेतकं कान्तारं पिने थ्यंकल । निभा लुया वयेवं व मिसां धाल - “स्वामी ! जि तःसकं प्यास चाल । बोधिसत्त्वं लः मदु धाल । परन्तु तकोमच्छ्र जिद्दि यासेलि बोधिसत्त्वं थःगु जःगु लप्पाय् तलवारं पाला धाल - “भद्रे ! लः मदु, ध्व जिगु जःगु लप्पाया हि त्वं ।” व मिसां अथे हे यात ।

इपिं छसिकथं महानदी थ्यंकः वल । लः त्वना, मोल्हुया फलमूल नया आराम कायेगु छगू थासय् वना विश्राम काल । अनलि गंगाया मोडय् लागु थासय् छगू आश्रम दय्का च्वना च्वन ।

गंगाया च्वय्पाखे सुं छम्ह राज्य अपराधी खूयात ल्हाःतुति व न्हाय् ध्यना गंगां चुइके छ्वया हःगु जुया च्वन । वयात ततसःकं लाय् लाय् बुबुं उगु थासय् चुइक हया च्वंगु जुया च्वन । बोधिसत्त्वं वयागु करुणा चाइपुसे च्वंगु हाःसः ख्वसः ताया “जि दय्क दय्कं सुं दुःखीपिं सत्वप्राणीपिं नष्ट जुया मवनेमा” धका मती तया गंगाया सिथय् वना वयात थकया आश्रमय् हया काषायं हया सिला घालय् वासः यात । वया कलातं व खना घःचाय्का थुकलं व्युब्युं सना हाला जुल - “थुजाम्ह ल्हाः तुति मदुम्हसित गंगां थकया हया सेवा याना च्वन ।”

वयागु घाः लनेवं बोधिसत्त्वं वयात व थः कलायात आश्रमय् त्वःता थः जंगलं फलमूल हया वयागु व कलायागु पालन याना च्वन ।

थुकथं इपिंनाप च्वना च्वच्चं उम्ह मिसाया ल्हाः तुति मदुम्ह मिजलिसे आसक्त जुल । वं वलिसे अनाचार यायेगु यात । हानं छुं उपाय याना बोधिसत्त्वयात स्यायेमाल धका बिचाः याना धाल - “स्वामी ! गुबले जि छिगु ब्वहलय् च्वना कान्तारं पिहाँ वया च्वनागु खः अबले थुगु पर्वत खना छगू भाकल्प यानागु दु - ‘हे पर्वत निवासी देवता ! यदि जि व जिमि स्वामी छुं म्वाक जीवित जुया सकुशल पिहाँ वने खन धाःसा जिं छंत बलि ब्यू वये ।’ उकिं जिं भाकल्प याना तयाम्ह देवतां आः जित दुःख बिया च्वन । आः वयात बलि ब्यू वने नु ।”

बोधिसत्त्वं वयागु छलकपट (माया) मस्यूगु जुया च्वन । वं ‘ज्यू’ धया स्वीकार यात । अले पूजा बलि ज्वरे याना वयात ज्वंका पर्वतय् थहाँ वन ।

उम्ह मिसां बोधिसत्त्वयात धाल - “स्वामी ! देवतासिबे तःधंम्ह छ हे उत्तमम्ह देवता खः । उकिं दकले न्हापां छंत नि बनयागु स्वानं पूजा याना, चाहुला, वन्दना याना लिपा जक देवतायात बलि बिये ।” वं बोधिसत्त्वयात ज्वःपाखे स्वका बनयागु स्वानं पूजा यात । हानं चाःहुला वन्दना यायेथेँ याना ल्यूने वना जनुफातय् घ्वाना भीरं ज्वलय् कुत्का छ्वत । “शत्रुयागु जनुफा स्वयेधुन” धका मती तया लय्लयतातां पर्वतं कुहाँ वया लुला लंगडायाथाय् वन । बोधिसत्त्व नं ज्वःयागु सिलिसेँ पर्वतं कुतुं वया फंसिमाया हलं त्वपुया च्वंगु कँ मदुगु भालय् ला वन । अन भीर पर्वतं व्वय् कुहाँ वये फुगु अवस्था मदुगु जुया च्वन । वं फंसि नया सिमाकचाया दथुइ च्वना च्वन ।

छम्ह म्ह तःधिकम्ह गोही पर्वतया व्वं उगु फंसिमाय् थहाँ वया फंसि नः वइगु जुया च्वन । व उखुन्हु बोधिसत्त्वयात खना बिस्यू वन । कन्हेखुन्हु वया छखेपाखे च्वंगु फल नया वन । थुकथं बरोबर

वयेवं बोधिसत्त्वया विश्वासी जुइवं न्यन - “छ थन गथे याना वयागु ?” “थुजा-थुजागु कारणं ।” धका कनेवं धाल - “अथेसा ग्याये मते ।” वं बोधिसत्त्वयात थःगु जनुफातय् थ्यना क्वातुकक घयपुंका सिमां क्वकया जंगलं पिने यंका तःकागु तव्यागु लैय् थ्यंका धाल - “थुगु लैपु हूँ ।” बोधिसत्त्वयात उत्साहित याना थः स्वयं जंगलय् तुं लिहाँ वन ।

बोधिसत्त्व छगू गांचाय् वना च्वं वन । अन च्वना च्वंबले थः बौ मदुगु खबर प्राप्त जुल । व वाराणसी थ्यंका थःगु कुल परम्पराकथं राज्य अधिकार कया पदुम (पद्म) जुजु नामं भिगू राजधर्म अःखः मजुइक धार्मिकपूर्वक राज्य याना च्वन । नगरया प्यंगू ध्वाखाय् प्यंगू, नगरया दथुइ छगू व लाय्कु छेया ध्वाखाय् छगू याना जम्मां खुगू दानशाला दय्का न्हिथं खुद्वः खर्च याना दान बिइकेगु याना च्वन ।

उम्ह पापीम्ह मिसा नं ल्हाः तुति मदुम्हसित लुकुं छिना जंगलं पिहाँ वया गां गामय् भिक्षा पवना यागु जा मुंका उम्ह ल्हाः तुति मदुम्हसित पाले याना च्वन । वयाके छुं गथे जुया सुं छम्हसिनं थ्व ‘छं सु परे जू’ धका न्यनीबले वं लिसः बिइगु- “जि थ्वया पाजुया म्हचाय् खः, अले थ्व जिमि निनीया काय् खः । जिमि थः स्वामीयात थुकथं दण्ड नं ब्यूगु जुल । उकिं थ्वयात लुकुं छिना पवना पवना नका च्वनागु” धका कना जुइगु जुया च्वन । मनूतयसं मती तल - ‘थुम्ह पतिव्रताम्ह मिसा खः ।’ अनं लिपा वयात भन यक्व यागु जा बिइगु यात । गुलिसिनं धाल - ‘छ थुकथं चाःहिला जुइ मते । पदुम जुजुं वाराणसी राज्य याना च्वंगु दु । जम्बुद्वीप छगुलिं हलचल मचे (उथल पुथल) जुइक दान याना च्वंगु दु । वं छंत खना लय्ताया यक्व धन बिइ ।’ इमिसं वयात तियागु दाला बिल । अले धाल - ‘थःम्ह स्वामीयात थुकी फेतुका ज्वना हूँ ।’ व अनाचारिणी मिसां उम्ह ल्हाः तुति मदुम्हसित तियागु दालाय् फेतुका दाला कुबिया वाराणसी थ्यंका, अन दानशालाय् नया उखे थुखे चाःहिला जुया च्वन ।

बोधिसत्त्वं बांलाक भःभः धाय्क छायापिया तःगु किसिम्हय् च्वना दानशालाय् वना अन च्याम्ह भिम्हसित थःगु हे ल्हातं दान बिया लाय्कुलि लिहाँ वइगु जुया च्वन । उम्ह अनाचारिणी मिसा उम्ह ल्हाः तुति मदुम्ह मिजंयात दालाय् फेतुका दाला कुबिया जुजुया लैय् दना च्वन । जुजुं खना न्यन - “थ्व सु खः ?”

“महाराज ! छम्ह पतिव्रताम्ह मिसा खः ।”

वयात सःतके बिया, म्हसीका, ल्हाः तुति मदुम्ह मिजंयात दालां लिकाय्का न्यन - “थ्व छं सु परे जू ?” “महाराज ! थ्व जिमि निनीया काय् खः । जिमि कुलयापिसं जित थ्वयात लःल्हाना बिल । थ्व जिमि भात खः ।”

मनूतयसं इमिगु दथुइ दुगु भेद मस्यूगु जुया च्वन । इमिसं उम्ह अनाचारिणी मिसायात अतिकं च्छाल - “अहो ! पति देवता ।”

जुजुं हानं न्यन - “छंत कुलयापिसं थ्वयात लःल्हाना ब्यूगु ला ? थ्व छिमि भात खः ला ?”

वं जुजुयात म्ह मस्यूगु जुया सुरा जुया धाल - “खः, महाराज !”

अनंलि जुजुं वयाके न्यन - “छु जि वाराणसी जुजुया काय् मखुला ? छु छ पदुमकुमारया कला, फलानाम्ह जुजुया फलानाम्ह नां दुम्हसिया म्हचाय्मचा मखुला ? छं जिगु लप्पाया हि त्वना थ्व ल्हाः तुति मदुम्ह अपाङ्गलिसे आसक्त जुया जित भीरया ज्वलं कुतुका बिल । आः व छं थःगु छचनय् मृत्यु कुबिया वया, जित सित धका भाःपिया थन वयागु मखुला ? जि म्वाना च्वना तिनि ।” थुलि धया अमात्यपिं सःता धाल - “अमात्यपिं ! छु जिं छिमिसं न्यनेवं जिमि खुम्ह किजापिसं खुम्ह मिसात स्याना ला नःगु खं मकना ला ? परन्तु जि थः कलायात याउंसे च्वंक गंगाया सिथय् हया छगू आश्रमय् च्वना च्वनाबले अन छम्ह

दण्ड प्राप्तम्ह ल्हाः तुति मद्दुम्हसित लखं थकया सेवा याना । उम्ह मिसां उम्ह मिजंप्रति आसक्त जुया जित पर्वतया भीरं कुतुका बिल । जि थःगु मैत्री चित्तया कारणं मसी । गुम्हसिनं जित पर्वतं कुतुका ब्यूगु खः व मेम्ह मखु, थ्व हे दुराचारिणी मिसा खः । गुम्ह दण्ड प्राप्तम्ह लुला लंगडा अपाङ्ग खः । व नं सुं मखु थ्व हे खः ।” थये धया थुपिं गाथात धाल -

“अयमेव सा अहमपि सो अनञ्जो, अयमेव सो हत्थच्छिन्नो अनञ्जो ।
यमाह ‘कोमारपती मम’न्ति, वज्जित्थियो नत्थि इत्थीसु सच्चं ॥

“इमञ्च जम्मं मुसलेन हन्त्वा, लुद्धं छवं परदारूपसेविं ।
इमिस्सा च नं पापपतिब्बताय, जीवन्तिया छिन्दथ कण्णनास’न्ति” ॥

“व हे थुम्ह मिसा खः । जि नं व हे खः, मेम्ह मखु । व ल्हाः प्यंदम्ह व्यक्ति ल्यव खः धका धयाम्ह थ्व हे मनू खः । मेम्ह मखु । (गुलिं) मिसापिं धयापिं स्याये बहःपिं खः । इमिके सत्यता मद्दु ।”

“दुष्टम्ह, हारांम्ह मेपिनि कलायात सेवन याःम्ह थुम्ह दुष्टयात लुसिं दाया स्याना छ्व । ल्यवः काःम्ह थुम्ह मिसायात म्वा म्वाकं हे न्हाय् न्हाय्पं धयना छ्व ।”

बोधिसत्त्वं तंमं जक थुमित थुजा-थुजागु दण्ड बिइगु हुकुम जुल । परन्तु अथे याके मब्यू । तं क्वलाका वं दाला व मिसाया छचनय् थपाय्सकं क्वातुकक चिइके बिल, लिपा फ्यनां फ्यने हे मजील । हानं उम्ह ल्हाः तुति मद्दुम्हसित उकी वांछ्वय्के बिया इमित थःगु राज्यं पितिना छ्वत ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाश याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् उद्विग्न चित्तम्ह भिक्षु सोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल ।

उगु इलय् खुम्ह किजापिं सुं स्थविरपिं खः । कला चिञ्चमाणविका खः । लुला लंगडा देवदत्त खः । गोहीराज आनन्द खः । पदुमराजा जुलसा जि हे खः ।

- * -

१९४. मणिचोर जातक

“न सन्ति देवा पवसन्ति नून...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् थःत स्यायेत स्वम्ह देवदत्तया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उगु इलय् शास्तां थःत देवदत्तं स्यायेत कुतः यात धयागु खँ न्यना “भिक्षुपिं ! आः जक मखु, न्हापा नं देवदत्तं जित स्यायेत कुतः याःगु दु परन्तु सफल मजू” धका आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म वाराणसीया लिक्क छगू गांचाय् गृहपति कुलय् जुल । तःधिक जुइवं वया नितिं वाराणसी छम्ह मिसा हया बिल । व यःम्ह, बांलाम्ह, स्वये हे यइपुसे आकर्षक जुया देव अप्सरापिंथे च्वंम्ह, स्वाँ हवया च्वंगु लतार्थे च्वंम्ह खः । उम्ह मिसा मस्तम्ह किन्नरीथे ह्या याना म्हिते माःम्ह खः । नां खः सुजाता । पतिव्रता, सदाचारी वं धाःगु ज्या याइम्ह कर्तव्यपरायणम्ह खः । भातयागु व माजुबाजुपिनिगु न्हिन्हं सेवा याना च्वंम्ह खः । व मिसा बोधिसत्त्वया यःम्ह, मन अनुकूलम्ह खः ।

इपिं निम्हं प्रसन्नतापूर्वक छगू चित्त जुया मिले चले जुया च्वन ।

छन्हु सुजातां बोधिसत्त्वयात धाल - “जि मांबौया ख्वाः स्ववने मास्ते वल ।” वं धाल - “भद्रे ! अथेसा यक्व नसा ज्वरे या ।” नसा त्वंसा ज्वरे याना, नयेगु सामान गाडाय् तया गाडा चले याना थः स्वयं न्ह्योने फेतुत । मिसाम्ह ल्यूने च्वन । नगरया न्ह्योने थ्यंसेलि गाडा दिका मोल्हुया जा नल । अनलि बोधिसत्त्वं न्ह्योने फेतुना गाडा जोते यात अले सुजातां वसः फेरे याना बांलाक समाये याना ल्यूने फेतुत । गाडा नगरय् दुहाँ वना च्वंबले किसिया म्हय् च्वना नगर चाःहिला वःम्ह वाराणसी जुजु अनं पिहाँ वल । सुजाता गाडां कुहाँ वया गाडाय् ल्यूल्यू न्यासि वना च्वन । जुजुं सुजातायात खना वयागु सौन्दर्य खना थपायसकं मुग्ध जुल, मानो वयागु मिखा वं साला कया तःथे जुल । वं छम्ह अमात्ययात सःता उम्ह मिसाया भात दुम्ह खः ला कि मखु बुभे याके छवत । अमात्यं वना उम्ह मिसाया भात दुम्ह खः धका सिइका जुजुयात कंवल - “महाराज ! थ्व विवाह याना तयेधुंकूम्ह खः । गाडाय् च्वना वःम्ह मनु ध्वया भात खः ।”

Dhamma.Digital

जुजुं मिसा खना आसक्ति जूगुयात त्वःते मफुत । वं कामातुर जुया बिचाः यात । न्ह्यागु उपाय यानासां थुम्ह मनूयात स्याका मिसा यंके माल । अले छम्ह मनूयात सःता धाल - “अरे ! थुगु चूडामणि यंका लैय् वना च्वंम्हर्थे जुया वना हूं मनूया गाडाय् सुतुक्क सुचुका वा ।” जुजुं वयात चूडामणि बिया छवत । वं “ज्यू” धया गाडाय् तया वया धाल - “महाराज ! जिं तया वयेधुन ।” जुजुं धाल - “जिगु चूडामणि तन । मनूतयसं हल्ला मचे यात । जुजुं हुकुम बिल - “दक्व ध्वाखा बन्द याना लै पना खूँयात लुइकि । राजपुरुषपिसं अथे हे यात । नगरभरीयापिं मनूत ग्यात । छम्ह मनु ब्वना मेपिं मनूत वना बोधिसत्त्वया लिक्क वना धाल - “अय्, गाडा दिकि । जुजुया चूडामणि तंगु दु । गाडाय् खानतलाशी यायां थःम्हं तया थकूगु मणि लुइका बोधिसत्त्वयात ज्वना “थुम्ह मणिचोर खः” धाधां ल्हाः तुती चिना वयागु ल्हाः निपां जनुफातय् चिना जुजुया न्ह्योने तये यंकल - “थुम्ह मणि खूँ खः ।” जुजुं धाल - “ध्वयागु छचोँ ध्यना व्यु ।”

राजपुरुषपिसं वयात दुवातय् दुवातय् बेत कथिं दादां नगरया दक्षिण ध्वाखां पित यंकल ।

सुजाता नं गाडा त्वःता निपा ल्हाः ल्हवना “जिगु कारणं जिमि भातं थुगु दुःख सिल” धाधां ख्वख्वं हाहां वया ल्यूल्यू वना च्वन । राजपुरुषपिसं बोधिसत्त्वया छचोँ ध्यनेत वयात गौतुइकल । थः भातयात खना सुजातां थःगु शीलया खूँ ध्यान तया धाल - “थुगु लोकय् अजाम्ह सुं देवता मदुथे च्वं गुम्हसिनं पापी दुस्साहसीम्हसिनं सदाचारीयात अत्याचार याये त्यंगुयात पने फुम्ह” थुलि धया ख्वख्वं छाती ल्हातं दादां न्हापांगु गाथा धाल -

“न सन्ति देवा पवसन्ति नून, न ह नून सन्ति इध लोकपाला ।
सहसा करोन्तानमसञ्जतानं, न ह नून सन्ति पटिसेधितारो”ति” ॥

“असंयमी, दुस्साहसिक दुष्कर्म याइपित रोके याये फुपिं सुं देवतापिं मदु ला कि छु ल्याः ? (दुगु जूसा थन ध्यंकः वये माःगु) । लोकपालपिं नं मदु हे जुइमाः, दुगु जूसा मखुगु याइपित रोके याः वये माःगु खः ।”

थुगु प्रकारं सदाचारिणीया ख्वःगु हागुलिं देवेन्द्र शक्रयागु आसन क्वाना वल । शक्रं बिचाः यात - “सुनां जित जिगु आसनं कृतुका छवये त्यन ?” माला वाचायुका स्वयेवं थुगु खँ सिया वं बिचाः यात - “वाराणसी जुजुं अत्यन्त निर्दयतापूर्वक ज्या याना च्वन । सदाचारीम्ह सुजातायात दुःख बिया च्वन । आःबले जि ध्यंकः वने माल ।” देवलोकं कुहाँ वया थःगु प्रतापं किसिम्हय् च्वना वना च्वंम्ह पापीम्ह जुजुयात कया यंका छुचौं पालेत तया तःम्ह मनूया थासय् गोतुइका बिल । बोधिसत्त्वयात थना यंका सकतां अलंकारं अलंकृत याना जुजुया भेषय् किसिया म्हय् तया बिल । पा ल्हवना पां छुचौं पाम्हसिनं जुजुया छुचौं ध्यना बिल । छुचौं पालेधुंका तिनि जुजुया छुचौं धका सिल ।

देवेन्द्र शक्रं खने दयक शरीरं बोधिसत्त्वयाथाय् वना बोधिसत्त्वयात राज्याभिषेक यात । अले सुजातायात बडामहारानी याना बिल । अमात्य व ब्राह्मण गृहपति आदि मनूत देवेन्द्र शक्रयात खना प्रसन्न जुल । अधार्मिक जुजुयात स्याना छुवगु जुल । आः जिमित शक्रं व्यूम्ह धार्मिक जुजु प्राप्त जुल । शक्रं नं आक्सय् दना धाल - “थुम्ह शक्रं दयका व्यूम्ह जुजुं आवंलि धर्मतापूर्वक राज्य याइ । यदि जुजु धयाम्ह अधार्मिकम्ह जुल धाःसा वर्षा कुइलय् जुइ, इलय् वा वइमखु । अकाल भय व शस्त्र भय दया च्वनी ।” थुकथं उपदेश व्यूब्युं शक्रं निगूगु गाथा धाल -

“अकाले वस्सती तस्स, काले तस्स न वस्सति ।
सग्गा च चवत्तिट्ठाना, ननु सो तावता हतो”ति” ॥

“वयागु राज्यय् वा वये म्वाःगु इलय् वा वइ । वा वये माःगु इलय् वा वइ मखु । पापीम्ह जुजु स्वर्गं कुतुं वनी । अजाम्ह पापीम्ह जुजु कुतुं वना खत्तम जूगु हे जुल मखुला ?”

थुगु प्रकारं शक्रं जनताया समूहयात उपदेश बिया देवस्थानय् तुं लिहाँ वन । बोधिसत्त्वं नं धर्मतापूर्वक राज्य यायां स्वर्गया लैपु लिना स्वर्ग जायकल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् अधार्मिक जुजु देवदत्त खः । शक्र अनुरुद्ध खः । सुजाता राहुलमाता खः । शक्रं दयका व्यूम्ह जुजु जुलसा जि हे खः ।

१९५. पब्बतूपत्थर जातक

“पब्बतूपत्थरे रम्मे...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोशल जुजुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

कोशल जुजुया छम्ह अमात्यं रनिवास दूषित यात (रानीयात कला तल) । जुजुं अनुसन्धान याना स्वबले यथार्थ खँ सिया शास्तायात बिन्ति यायेगु इच्छां जेतवनय् वना शास्तायात वन्दना याना न्यन - “भन्ते ! जिमिगु रनिवासयात छम्ह अमात्यं दूषित याना बिल । वयात छु यायेगु ?” शास्तां न्यना बिज्यात- “महाराज ! उम्ह अमात्य उपकारीम्ह खः ला ? उम्ह लानि यःम्ह खः ला ?

“खः, भन्ते ! आपालं उपकारीम्ह खः । दक्व लाय्कु स्वया च्वंम्ह । उम्ह मिसा नं जित यःम्ह ।”

“महाराज ! थःत उपकारीपिं सेवकपिनिप्रति व यःम्ह मिसाया प्रति मभिंगु व्यवहार याये मज्यू । न्हापायागु इलय् नं जुजुपिसं पण्डितपिनिगु खँ न्यना उपेक्षावान् जूगु दु ।” जुजुयागु प्रार्थनाय् शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व अमात्य कुलय् जन्म जुया तःधिक जुइवं जुजुया अर्थ धर्मानुशासक जुल । उम्ह जुजुया छम्ह अमात्यं लानियात कला तल (रनिवास दूषित यात) । जुजुं यथार्थ खँ सिइवं बिचाः यात - “अमात्य जिगु यक्व उपकारीम्ह खः । थुम्ह मिसा नं जित यः । जिं थुपिं निम्हसित दुःख बिये मखु । पण्डित अमात्ययाके न्ह्यसः न्यना सह यायेमाल धाःसा सह याये । सह याये मज्यूगु जुल धाःसा सह याये मखु ।” वं बोधिसत्त्वयात सःतका आसन ब्यूब्यू धाल -

“पण्डित ! न्ह्यसः छगू न्यने त्यना ।”

“महाराज ! न्यना बिज्याहुँ, लिसः बिये ।”

जुजुं न्ह्यसः न्यनेत थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

“पब्बतूपत्थरे रम्मे, जाता पोक्खरणी सिवा ।
तं सिगालो अपापायि, जानं सीहेन रक्खित”न्ति ॥

“न्ह्याइपुसे च्वंगु पर्वतया फेदी चकंगु ख्यलय् यचुगु पुखू छगू दु । उगु पुखू सिंहया नितिं सुरक्षित याना तःगु सिइक सिइकं ध्वँ नं लः त्वना फोहर याना बिल ।”

बोधिसत्त्वं ध्वयागु रनिवासय् सुं अमात्यं अवश्य नं दूषित याना ब्यूगु दु जुडमाः धका सिइका निपुगु गाथा धाल -

“पिवन्ति वे महाराज, सापदानि महानदिं ।
न तेन अनदी होति, खमस्सु यदि ते पिया’ति” ॥

“महाराज ! महानदी दक्व प्राणीपिसं लः त्वंसां उकथं त्वंगुया कारणं महानदी नदी मखुत धाये जी मखु । यदि छपिनि यः धयागु जूसा सह याना क्षमा बिया बिज्याहूँ ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं जुजुयात उपदेश बिल । जुजुं वयागु उपदेश न्यना ‘हानं अजागु पापकर्म याये मते’ धया निम्हसितं क्षमा बिल । अनंनिसें इपिं निम्हं (मखुगु ज्यां) अलग जुल ।

जुजु नं दानादि पुण्यकर्म यायां सिना वनेवं स्वर्ग वन । कोशल जुजु नं थुगु धर्मदेशना न्यना इपिं निम्हसितं क्षमा बिया उपेक्षावान् जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् जुजु आनन्द खः । पण्डित अमात्य जुलसा जि हे ख ।

- * -

१९६. वलाहकस्स जातक

Dhamma.Digital

“ये न काहन्ति ओवाद...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह उत्कण्ठित भिक्षुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

शास्तां उम्ह भिक्षुयाके न्यना बिज्यात - “छु छ धात्थें उत्कण्ठित जुयागु ला ?” “धात्थें खः” धायेवं न्यना बिज्यात - “छु कारणं उत्कण्ठित जूगु ?” वं लिसः बिल - “छम्ह बांलाक समाये याना तःम्ह मिसायात खना कामुकताया भाव दना वःगु कारणं ।” शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षु मिसातय्गु रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श व हासविलासं मिजंतयत् आसक्त याना थःगु बशय् वयेधुंकूगु सिइवं इमिगु शील व धन नष्ट याना बिइ । उकिं हे थुमित ‘यक्षणी’ धका धाइगु जुया च्वन । न्हापा नं यक्षणीपिसं मिसातय्गु हासविलासं छथ्वः बंजा (व्यापारी) समूहयाथाय् वना बंजातयत् आकृष्ट याना थःगु बशय् काल । हानं मेपिं मिजंत वःगु खना न्हापायापिं दक्व मिजंत स्याना छवत । अले धँवां हि बाः न्ह्याका मारार मुहर याना न्ह्यया नया छवल ।” थुलि आज्ञा जुया शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा ताम्रपर्णी द्वीपय् सिरीसवत्थु धयागु यक्षपिनिगु नगर छगू दु । अन यक्षणीपिं च्वना च्वन । गुपिं बंजातयगु जहाज स्यना नचुइ, इपिं वयेवं इपिं बांलाक समाये याना खाद्य-भोज्य ज्वना नोकरनीत छ्चालं तया मस्त जुया व्यापारीपिनिथाय् वइ । इमित मनूत च्वना च्वंगु थासय् थ्यंकः वल धका क्यनेया नितिं उखें थुखें बुँज्या याना च्वंपिं, पशु लहिना च्वंपिं, सा, द्रहँ, खिचा आदि दय्का क्यना बिइ । व्यापारीपिनिथाय् वना धाःवनिगु - ध्व जा क्वाति (यागु) त्वना दिसँ । भोजन भपिया दिसँ । नसा भपिया दिसँ । व्यापारीतयसं मस्युगु कारणं इमिसं ब्युगु नइगु जुया च्वन ।

इमिसं नये त्वने याना आराम कया च्वनिगु इलय् कुशलक्षेमया खँ न्यनेधुंका न्यनी - “छिकपिं गन च्वंपिं खः ? गनं भायागु ? गन भाये त्यना ? छु ज्या ज्वना भायागु ?” इमिसं जहाज स्यना तज्यागुलिं थन वयागु धका कनी । अनलि इमिसं धाइ - “आर्यपिं ! बेश हे जुल । जिमि भातपिं नं जहाजय् च्वना वंगु स्वदँ दयेधुकल । इपिं सिइधुंकल जुइमाः । छिकपिं नं व्यापारीत हे खः । जिपिं छिकपिनिमह चरण सेविका जुया च्वने ।”

थुकथं इमिसं उपिं व्यापारीपित मिसातयगु हासविलासं आसक्त याना यक्षनगरय् व्वना यंकी । यदि न्हापा ज्वना तःपिं (आःतक म्वापिं) मनूत दनिसा इमित जादुया खिपतं चिना झ्यालखानाय् स्वथने यंकिगु जुया च्वन । इमिगु निवासस्थानय् थजापिं मनूतयगु जहाज स्यना च्वंगु मदइबले उखे कल्याणी (नदी) व थुखे नागद्वीप - थुपिं निगू थाय्या दथुइ समुद्र सिथय् चाःहिला च्वनिगु जुया च्वन । थुजागु थुमिगु स्वभाव खः ।

छको न्यासः अजापिं व्यापारीतयगु जहाज दुर्घटना जुल । इमिगु नगर लिक्क कुहाँ वल । इपिं इमिथाय् वन । इमित लोभे याना यक्षनगरय् यंकल अले न्हापा यंका तःपित जादुया खिपतं चिना झ्यालखानाय् तये यंकल । थकालिमह यक्षणीनं थकालिमह व्यापारी व बाकी ल्यपिं यक्षणीपिसं बाकी व्यापारीपित थःपिनि भात दय्का तया तल ।

उमह थकालिमह यक्षणी चान्हे व्यापारीत दचना च्वनिबले दना वना झ्यालखानाय् तया तःपिं मनूतयत् स्याना इमिगु ला नः वनेगु याना च्वन । मेपिसं नं अथे हे याना च्वन । थकालिमह यक्षणीनं मनूया ला नया लिहाँ वइबले वयागु म्हा ख्वाउंसे च्वनिगु जुया च्वन । थकालिमह व्यापारी वयागु म्हा स्पर्श याःबले थुमह यक्षणी धका सिइकल । थुपिं न्यासः मिसात नं यक्षणी हे जुइमा धका सिइकल । “जिपिं बिस्सुं वने माल” धका बिचाः यात ।

कन्हेखुन्हु सुथ न्हापानं ख्वाः सिला वं मेपिं दक्व व्यापारीपित धाल - “थुपिं मिसात मखु । थुपिं यक्षणीत खः । मेपिं जहाज स्यपिं व्यापारीत वयेवं इमित भात दय्का भीत थुमिसं नया छुवइ । भीपिं थनं बिस्सुं वने माल, नु ।”

इपिमध्ये निसःत्या मनूतयसं धाल- “जिमिसं इमित त्वःते मफु । छिपिं हूँ । जिपिं बिस्सुं वने मखु ।”

थकालिमह व्यापारीयागु खँ न्यपिं निसःत्या मनूत इमिगु डरं ग्याना बिस्सुं वन ।

उगु इलय् बोधिसत्त्वया आक्सय् व्वइमह सलया योनी जन्म जुल । म्हा छमहं तुयुमह । छुचोँ क्वःथें च्वंमह । सँ मूज घाय्थें च्वंमह । ऋद्धिमानमह । आकाशं जुइमह । वं हिमालयं आक्सय् व्वया ताम्रपर्णी द्वीपय् वना अन ताम्रपर्णी पुखुली च्वंगु ध्याचलय् बुया वागु घाय् नया लिहाँ वइगु जुया च्वन । लिहाँ वये न्ह्यो दयां प्रेरित जुया स्वकोतक मनूया भाषां धाइगु - “सुं जनपद वने माःपिं दु ला ? सुं जनपद वने माःपिं दु ला ?”

इमिसं वयागु खँ न्यना वयाथाय् वना ल्हाः ज्वजलपा बिन्ति याना धाल - “स्वामी ! जिपिं जनपद वये ।”

“अथेसा जिगु म्हय् च्वं ।”

गुलिं म्हय् गल । गुलिसिनं न्हिप्यं ज्वन । गुलिसिनं ल्हाः ज्वजलपा बिन्ति याना च्वन । बोधिसत्त्वं थःगु प्रतापं निसःत्याः व्यापारीतय्त्, ल्हाः ज्वजलपा बिन्ति याना च्वंपिततक नं जनपदय् यंका बिल । अन इमित थथःगु थासय् थ्यंका थः स्वयं थःगु थासय् वन । उपिं यक्षणीपिसं मेपिं बंजात थ्यंकः वयेवं इपिं निसःत्याः बंजातय्त् स्याना नल ।

शास्तां भिक्षुपिंत सम्बोधन याना आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! गथे उपिं यक्षणीतय्गु बशय् लापिं बंजात विनाश जुया वंथें, आक्सय् ब्वइम्ह अश्वराजयागु खँ न्यना थथःगु थासय् थ्यंकः वंथें हे बुद्धयागु उपदेशकथं मजूपिं भिक्षु, भिक्षुणी, उपासक उपासिकापिं नं प्यंगू नरक व न्यागू प्रकारयागु बन्धन, दण्ड आदि तःधंगु दुःख सिइ माली । उपदेशया खँ न्यंपितं स्वंगू कुल-सम्पत्ति, खुगू कामस्वर्ग व नीगू ब्रह्मलोक प्राप्त जुया अमृत महानिर्वाण साक्षात्कार याना महान् सुखया अनुभव याये खनी ।” अभिसम्बुद्ध जुया बिज्यायेधुंकाया थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

“ये न काहन्ति ओवादं, नरा बुद्धेन देसितं ।
ब्यसनं ते गमिस्सन्ति, रक्खसीहीव वाणिजा ॥

“ये च काहन्ति ओवादं, नरा बुद्धेन देसितं ।
सोत्थि पारं गमिस्सन्ति, वलाहेनेव वाणिजा’ति” ॥

“गुपिसं बुद्धद्वारा देशना याना बिज्यागु उपदेश न्यनी मखु, उपिं व्यक्तिपिं यक्ष राक्षसतय्गु कारणं बंजात विनाश जूथें विनाश जुया वनी ।”

“गुपिसं बुद्धद्वारा देशना याना बिज्यागु उपदेश न्यनी, उपिं व्यक्तिपिं आक्सय् ब्वइम्ह सलयागु खँ न्यना सकुशल पारी थ्यंथें निर्वाणय् थ्यंकः वनी ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना किज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् उत्कण्ठित भिक्षु स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । अले मेपिं यक्वसित नं स्रोतापत्ति, सकृदागामी, अनागामी, अर्हतफल प्राप्त जुल ।

उगु इलय् आक्सय् ब्वइम्ह अश्वराजयागु खँ न्यना निसःत्याः बंजात बुद्ध-परिषद् खः । आक्सय् ब्वइम्ह सल जुलसा जि हे खः ।

- * -

१९७. मित्तामित्त जातक

“न नं उह्वयते दिस्वा...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् भिक्षु छम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

भिक्षु छम्हसिनं जिं काःसां जिमि उपाध्याय तँम्बया बिज्याइ मखु धका भाःपिया वं तया तःगु वस्त्र छपु कया यंका लाकां तयेगु म्हिचा दय्कल । लिपा उपाध्यायात कन । उपाध्यायं “छाय् कयागु” धका न्यन ।

“जिं काःसां छपिं तँम्बया बिज्याइ मखु धयागु विश्वास दुगुलिं ।”

उपाध्यायं तँ पिकया दना वयात दाल - “अथेसा जिगु विश्वास छु खः ?”

वं याःगु ज्याखँ भिक्षुपिसं सिल । छन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँल्हाबल्हा यात - “आयुष्मान्पिं ! फलानाम्ह ल्याय्म्हम्ह भिक्षु उपाध्याययागु विश्वास याना वस्त्र छकु कया लाकां तयेगु म्हिचा दय्कल । उपाध्यायं “छं जिगु छु विश्वास याना” धया तमं दना वयात दाल ।”

शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थन फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ ।” थये बिन्ति यायेवं शास्तां “भिक्षुपिं ! थुम्ह भिक्षु आः जक अविश्वासीम्ह मखु, न्हापा नं अविश्वासीम्ह हे खः ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व काशी देशय् छगू ब्राह्मण कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं ऋषिपिनिगु प्रब्रज्याकथं प्रब्रजित जुया अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना गणया नेता जुया हिमालय प्रदेशय् च्वं च्वन ।

बोधिसत्त्वयागु खँ मन्यंसे ऋषिपिनिगु पुचलय् छम्ह तपस्वी मांम्ह सिइम्ह किसिया छम्ह मचा लहिना तल । तःधिक जुइवं वं उम्ह तपस्वीयात स्याना जंगलय् लिहाँ वन । वयागु शरीर कृत्य याना ऋषिपिसं बोधिसत्त्वयात छचालं भुना न्यन - “भन्ते ! मित्र वा अमित्र गुकथं सिइका कायेगु ?”

बोधिसत्त्व “थुजागु खँ” धका न्ह्यथना थुगु गाथा धाल -

“न नं उह्वयते दिस्वा, न च नं पटिनन्दति ।

चकखूनि चस्स न वदाति, पटिलोमञ्च वत्तति ॥

“एते भवन्ति आकरा, अमित्तस्मिं पतिट्टिता ।
येहि अमित्तं जानेय्य, दिस्वा सुत्वा च पण्डितो’ति” ॥

“वयात खंसां नं न्हिली मखु, लयूता नं क्यनी मखु । उम्ह ब्यक्तिलिसे ख्वा: नं चू लाकी मखु । भन् अ:खगु ब्यवहार याना क्यनी । थजागु अमित्तया ब्यवहार ख:, थजागु प्रकार (हाउभाउ) यात खंका पण्डितम्ह मनुखं थ:म्ह अमित्तयात म्हसिइका कायेमा: ।”

थुकथं बोधिसत्त्वं मित्र व अमित्तयागु लक्षणया खँ कना (प्यंगू) ब्रह्मविहारयागु भावना यायां ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना विज्यात । उगु इलय् किसि लह्यूम्ह तपस्वी शिष्य ख: अले किसि उपाध्याय ख: । ऋषिगणपिं बुद्ध-परिषद् ख: । गणया नेता जुलसा जि हे ख: ।

- * -

१९८ राध जातक

“पवासा आगतो तात” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना विज्यागु इलय् छम्ह उत्कण्ठित भिक्षुयागु बारे कया आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

शास्तां न्यनन विज्यात - ‘भिक्षु ! छु छ धार्थे उत्कण्ठित जुयागु ला ?

‘धार्थे ख:, भन्ते !

‘छु कारणं ?

‘छम्ह बांलाक समाये याना त:म्ह मिसायात खनां कामुक जूगु कारणं ।

‘भिक्षु ! (गुलिं) मिसा जातियात संभाले याना तये फइ मखु । न्हापा न्हापा लुखाय् पा: तया तल नं संभाले याये मफु । छ मिसायात छु याइ । मिसा दत धा:सा नं वयागु हिफाजत याये फइ मखु । थुलि आज्ञा जुया शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वं तोत्ता (सुगा) यागु योनी जन्म जुल । वयागु नां खः राध । वया किजाम्हसियागु नां खः पोड्पाद । इपिं निम्हं मचाबले हे छम्ह भंग लाइम्ह ब्याधां लाना यंका वाराणसीयाम्ह छम्ह ब्राह्मणयात बिइ हल । ब्राह्मणं इमित थः कायर्थे याना लहित । वया मिसा ब्रह्मनी दुराचारीणी जुया च्वन । वयात संभाले याये मफुगु जुया च्वन ।

ब्राह्मणं व्यापार याः वनेया नितिं तोत्ताया मस्तेत सःता धाल - “तात ! जि व्यापार याःवने त्यना । इलय् ब्यलय् छिमिसं छिमि मांयागु ज्याखँय् मिखा ब्वया च्वं । मेपिं मनूत दुने दुहाँ पिहाँ जुइगु स्वया च्वं” थुलि धया तोत्ताया मस्तयत ब्राह्मणी स्वके बिया वन ।

ब्राह्मण पिहाँ वसेंनिसें वं अनाचार याना जुल । चान्हे नं न्हिने नं वये वनिपिं सीमा हे मंत । उकियात खना पोड्पादं राधयात धाल “ब्राह्मणं थुम्ह ब्राह्मणनीयात स्वयेत भीत जिम्मा बिया थकल । थ्वं पापकर्म याना च्वन । जिं थ्वयात याके बिइ मखु ।” राधं धाल - “न्वं वाये मते ।” वं धयागु खँ मन्यसें धाल - “मां ! छं पापकर्म छु यायेत यानागु ?”

ब्राह्मणनी नं स्यायेगु बिचाः याना धाल- “तात ! छ जिमि काय् खः । आः याये मखुत । वा, थन स्वसा ।” थुकथं माया याना सःतूथे याना क्यना वयात सःता न्ह्योने वयेवं ज्वन । “का, छ हे मखुला जित खँ स्यनीम्ह, थःगु हैसियत मस्यूम्ह ।” धया ककु लः थ्याना मोय् हिइका स्याना भुतुली वांछवया बिल । ब्राह्मण लिहाँ वया आराम कायेधुंका बोधिसत्त्वयात धाल - “तात राध ! छिमि मां नं अनाचार याः लाकि मयाः ?” न्यन्यं थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

“पवासा आगतो तात, इदानी न चिरागतो ।
कच्चिन्नु तात ते माता, न अज्जमुपसेवती’ति” ॥

“तात ! जि नकतिनि प्रवासं लिहाँ वया च्वना । जि नकतिनि लिथ्यन । तात ! छु छिमि मांनं मेपिं मिजंत काः ला ?”

राधं “तात ! पण्डित धयाम्हं सत्य वा असत्य जूसां अकल्याणकर जुल धाःसा अजागु खँ गुबले ल्हाइ मखु ।” धका प्रकट याना निपुगु गाथा धाल -

“न खो पनेतं सुभणं, गिरं सच्चुपसंहितं ।
सयेथ पोड्पादोव, मुम्मुरे उपकूसितो’ति” ॥

“गुगु सत्यगु खँ जूसां सुभाषित मजूगु जुल धाःसा अजागु खँ कनेवं पोड्पादथे पूगु मिइ छव्यका च्वने माली ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं ब्राह्मणयात धर्मोपदेश बिया ‘जि आः थन च्वने मफुत’ धया जंगलय् वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् उत्कण्ठित भिक्षु स्रोतापत्तिफल्य् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् पोड्पाद आनन्द खः । राध जुलसा जि हे खः ।

१९९. गहपति जातक

“उभयं मे न खमति...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह उत्कण्ठित जूम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थुगु खँ आज्ञा जूसे शास्तां “(गुलिं) मिसा जातियागु हिफाजत याये फइ मखु । पाप याना न्ह्याथ्ये यानासां थः भातयात ठगे या हे याइ” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वं काशी राष्ट्रयागु गहपति कुलय् जन्म ग्रहण याना तःदिक जुइवं ब्याहा यात । वयाम्ह मिसा दुराचारिणीम्ह खः । गांया मुखियानाप दुराचार याइगु । बोधिसत्त्वं सिइका जाँच याना चिवा कया च्वन ।

उगु इलय् वर्षा कालय् तःसकं वा वया पुसा चुइकः यना अकाल जुल । बुँइ पुसा ह्वलेवं गांयापिं सकलें मिले जुया थनिं निला लिपा वा लया वा पुलेगु ल्याखं गांया मुखियायाके छम्ह बुराम्ह द्वहँ त्यासा कया हया स्याना ला इना नल । छन्हु बोधिसत्त्व पिहाँ वना च्वंगु मौका स्वया गांया मुखिया छें दुहाँ वल । वया याउँक दचना गोतुला च्वंबले हे बोधिसत्त्व गांया ध्वाखां दुहाँ वया छेंय् स्वया वया च्वन । गांया ध्वाखां दुहाँ वया च्वंबले हे ‘ध्व वया च्वंम्ह सु जुइ’ धका तुउँक स्वया लुखाय् च्वना स्व वंबले थः भात हे लिहाँ वःगु सिइका मुखियायात कंवन । गांयाम्ह मुखिया ग्याना म्ह थरथर खाकल ।

मिसां धाल - “ग्याये मते । छगू उपाय दु । जिमिसं छंगु द्वहँयागु ला नया तयागु दु । छ लायागु ध्यबा उठे या वःम्हथें जु । जिं वाकुथी गया कुथीया लुखा ह्वतय् च्वना “वा मदु” धका हाला च्वन । छं छेंय् दथुइ दना बारम्बार ‘जिमि छेंय् मस्त दचालाना च्वन । जिगु लायागु ध्यबा व्यु’ धका हा ।” वं वाकुथिया लुखा ह्वतय् च्वना धया च्वन ‘वा मदुनि । वा लये धुनेवं पुला बिये लिहाँ हँ ।’

बोधिसत्त्व छेंय् दुहाँ वयेसाथ इमिगु पहचह खना पापी थुकथं ढंगं सना जूगु धयागु खँ सिइका काल । वं गांयाम्ह मुखियायात सःता धाल - “हे ग्राम भोजक ! जिमिसं छम्ह बुराम्ह द्वहँयात नयाबले थनिं निला लिपा वा बिइ धया ला नयागु खः । बाच्छि हे मर्वनि, आवंसिंसें छं छाय् वा उठे याः वया ? छ थुगु उद्देश्यं वःम्ह अवश्य नं खः हे मखु । मेगु हे उद्देश्यं वःम्ह खः । जित छंगु पहचह बांला मताल । थुम्ह दुराचारिणी पापी नं वाकुथी वा मदु धका मस्यूगु मखु, स्यू हे स्यू । वं आः कुथी गया वा मदु धया च्वन । छं नं “व्यु” धया च्वन । जित निम्हसियागु खँ बांला मताल ।

थुगु भावयात क्यनेया नितिं बोधिसत्त्वं थुपिं गाथात धाल -

“उभयं मे न खमति, उभयं मे न रुच्चति ।
या चायं कोट्टमोत्तिण्णा, न दस्सं इति भासति ॥
“तं तं गामपति ब्रूमि, कदरे अप्पस्मिं जीविते ।
द्वे मासे कारं कत्वा, मंसं जरगवं कित्तं ।
अप्पत्तकाले चोदेसि, तप्पि मय्हं न रुच्चती’ति” ॥

“निम्हसियागु पहचह जित यः मताल, निम्हसियागु पहचह जित लल मघाल । गुम्ह दुष्टम्ह मिसां वाकुथी कुहाँ वना वा मदु धया च्वन ।”

“हे ग्रामपति ! जिं धया च्वना, जीवनय् थपाय्च्चतं (आर्थिक) संकष्ट वया च्चंबले छं थःम्ह बुराम्ह द्वहँया मूल्य निला लिपा काये धका जमान याना न्ह्यवः हे वया उठे याः वया च्वन । ध्व नं जित यः मताल ।”

थुकथं धाधां बोधिसत्त्वं गांया मुखियायात सँ ज्वना साला छेंय् दथुइ गोतुइकल । “जि गांया मुखिया खः, धाधां कतपिनि तया तःगु, हिफाजत याना तःगु वस्तु उपभोग याना अपराध याइम्ह ।” आदि खँ ब्वःबिया, दाया, ख्याना, कक्कु ज्वना छेंनं पितिना छूवत । उम्ह दुष्टम्ह मिसायात नं सँ ज्वना कुथिं पिकया दादां “हानं अथे यात धाःसा यायेगु स्यू” धया ब्वःबिल ।

अनं लिपा गांया मुखियां उगु छेंपाखे चुलंचू खाः लाका स्वयेतकं मछाल । उम्ह पापी नं हानं मननिसें दुराचार याये मफुत ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशन याना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय् उत्कण्ठित जूम्ह भिक्षु सोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् गांया मुखियायात ठीक थासय् हःम्ह गृहपति जुलसा जि हे खः ।

Dhamma.Digital

- * -

२००. साधुसील जातक

“सरीरदब्बं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह ब्राह्मणयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उम्ह ब्राह्मणया प्यम्ह म्हचाय्पिं दु । इमि म्हतिं म्हतिं प्यथी प्रकारयापिं मिजंत यः । छम्हसित म्ह बांलाम्ह यः । छम्हसित आयु दुम्ह यः । छम्हसित उच्च जातयाम्ह यः । मेम्हसित शील स्वभाव दुम्ह यः । ब्राह्मणं बिचाः यात - “म्हचाय्पिं कतपिनि छेंय् बिया छूवयेबले गजापिनापं विवाह याना बिइमाः

(१) रूपवान्महसित बिइगु ला ?, (२) आयु दुमहसित बिइगु ला ?, (३) जातय् च्वय्यामहसित बिइगु ला ?
(४) अथवा शील स्वभाव बांलामहसित बिइगु ?”

वं थुकथं बिचाः याना कोछिइ मफुसेलिं थुजागु खँ सम्यक्सम्बुद्धं अवश्य स्यू जुइमाः वसपोलयाके न्यना स्वया प्यमहमध्ये गुमहसित बिइगु बांलाइ वयात बिइ माली धका बिचाः यात । अनलि वं गन्धमाला आदि ज्वंका विहारय् वन । शास्तायात वन्दना याना छखेलिकक फेतुत । वं शुरंनिसें दक्कं खँ बिनित्त याना न्यन - “भन्ते ! थुपिं प्यथी मनूतमध्ये गुमहसित बिइगु बांलाइ ?”

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - न्हापा पण्डितपिसं थुगु छंगु न्ह्यसःया लिसः ब्यूगु खः परन्तु पूर्वजन्मयागु खँ जूगुलिं छं उकियात लुमंका तये मफुत ।” थथे आज्ञा जुइवं वयागु प्रार्थनाकथं वसपोलं पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिला वन । अन शिल्प सय्का लिहाँ वया वाराणसी नां जाम्ह आचार्य जुल ।

छमह ब्राह्मणया प्यमह म्हाचाय्पिं दु । थुपिं प्यमहसिया (च्वय् कना वयार्थे जापिं) प्यथी प्रकारयापिं मनूत यः । ब्राह्मणं गजामहसित बिया छ्ववयेगु धयागु मसिया आचार्ययाके न्यना गुमहसित बिया छ्ववये योग्य जुइ वयात बिया छ्ववये माली धका बिचाः यात । वं आचार्ययाथाय् वना थुगु न्ह्यसः न्यन्यं न्हापांगु गाथा धाल -

“सरीरदव्यं वद्धव्यं, सोजच्चं साधुसीलियं ।
ब्राह्मणन्तेव पुच्छाम, कञ्चु तेसं वनिमहे’ति” ॥

“हे ब्राह्मण ! म्हा बांलाम्हा, वैश दये धुकूम्हा, जातं च्वय्यामह अथवा सदाचारीमहमध्ये गुमहसित म्हाचाय्मस्त बिया छ्ववःसा बांलाइ धका न्यना च्वना ?”

वयागु खँ न्यना आचार्य धाल - “रूपसम्पत्ति दसां नं दुःशील निन्दित जू । उकिं व ठीक मजू । जिमित ला शीलवान् हे बांला जू ।” थुगु विचारयात क्यनेया नितिं निपुगु गाथा धाल -

“अत्थो अत्थि सरीरस्मिं, वद्धव्यस्स नमो करे ।
अत्थो अत्थि सुजातस्मिं, सीलं अस्माक रुच्चती’ति” ॥

“शरीरया नं थःगु विशेषता दु, जेष्ठमहसित नमस्कार दु, सुजातया नं थःगु हे विशेषता दु परन्तु जिमित ला शीलवान् हे बांला ताः ।”

ब्राह्मणं वयागु खँ न्यना सदाचारीपित म्हाचाय्पिं बिया छ्ववत ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्य प्रकाशन याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् ब्राह्मण स्रोतापत्तिफल्य् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् ब्राह्मण थ्व हे खः । नां जाम्ह आचार्य जुलसा जि हे खः ।

रहक वर्ग क्वचाल ।

६. नतदल्ह वर्ग

२०१. बन्धनागार जातक

“न तं दळ्हं बन्धनमाहु धीरा...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् बन्धनागारयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उगु इलय् छेंय् ह्वखना खुवनिपिं पुचः, लेंय् लुटे याइपिनि पुचः, मनू स्याइपिनि पुचःयात ज्वना यंका जुजुया न्ह्योने तये यंकल । जुजुं इमित न्यवलं, खिपतं, सिखलं चिइके बिल ।

गांयापिं स्वीम्ह भिक्षुपिं शास्तायागु दर्शन यायेगु इच्छां थ्यंकः बल । दर्शन व वन्दना यायेधुंका कन्हेखुन्हु भिक्षा वना च्वंबले इपिं बन्धनागार (इयालखाना) लिक्क थ्यन । इमिसं खुंतय्त खन । भिक्षा वना लिहाँ वया, सन्ध्या इलय् शास्तायाथाय् वना बिन्ति यात - “भन्ते ! थौं जिमिसं भिक्षा वना च्वनाबले आपालं खुंतय्त न्यवलं आदि न्ह्याका चिना तःबले यक्व दुःख स्यूगु स्वया वया । इमिसं चिना तःगु फ्यना बिस्यूं वने मफु । छु थजागु बन्धनया सिबे क्वातुगु मेगु नं छुं बन्धन दु ला ?”

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात- “भिक्षुपिं ! थ्व छु बन्धन खः ? थुजागु बन्धनया सिबे सच्छिगू गुणा, द्वच्छिगू गुणा धन धान्य, काय् म्हाय् कला आदिपिंके दुगु तृष्णारूपी बन्धन हे क्वातुगु बन्धन खः ।” थुजागु तःसकं थाकुक्क चःफुइ माःगु महान् बन्धनयात नं पुलांपिं पण्डितपिसं चःफुना हिमालयय् वना प्रब्रज्या ग्रहण याःगु दु ।

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छगू दरिद्र गृहस्थयागु छेंय् जुल । व तःधिक जुइवं वया बौम्ह सित । वं नोकरी याना मांयात लहिना तल ।

वयात मयः मयः धाय्क मांमं छम्ह मिसामचा हया बिल । अले मांम नं सिना वन । वया कलाया प्वाथय् दत । वया कलाया प्वाथय् दत धका वं मस्यू । वं धाल - “भद्रे ! छं नोकरी याना थःगु जीवन पालन या । जि प्रब्रजित जूवने त्यना ।”

वं लिसः बिल - “जि प्वाथय् दु । मचा स्वया जक प्रब्रजित जू हूँ ।”

बोधिसत्त्वं “ज्यू, दय्” धया च्वना च्वन । मचा बुइधुंका धाल - “भद्रे ! छं याउँक मचायात जन्म बिल । आः जि प्रब्रजित जूवने ।”

वं धाल - “मचां दुरु त्वना च्वंतले लं च्वना ब्यु ।” थुलिया दथुइ वं हानं प्वाथय् दय्कल । वं बिचाः यात - “जिं वयात राजीखुशी याना त्वःता वने फइ मखु । वयात छुं मधासे बिस्सूं वने माल ।” वं वयात छुं मधासे चान्हे दना बिस्सूं वन । वयात नगररक्षकतय्सं ज्वन । बोधिसत्त्वं धाल - “स्वामी ! जि मायात लहिनाम्ह खः । जित त्वःता ब्यु ।”

वं थःमं थःत त्वःतका, छगू थासय् च्वना मूलद्वारं पिहाँ वना बोधिसत्त्वं हिमालयय् प्रवेश यात । अन ऋषिपिनिगु प्रव्रज्या कथं प्रव्रजित जुया अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना ध्यान क्रीडा याना च्वना च्वन ।

अन च्वना च्वंबले “थपाय्च्वतं चःफुइ थाकुगु क्वातुगु काय् कलापिनिप्रति दुगु आसक्तियागु बन्धनयात नं चःफुइधुन” धाधां उल्लास वाक्य व्यक्त यार्या वं थुगु गाथा धाल -

“न तं दळ्हं बन्धनमाहु धीरा, यदायसं दारुजपब्बजञ्च ।
सारत्तरता मणिकुण्डलेसु, पुत्तेसु दारेसु च या अपेक्खा ॥

“एतं दळ्हं बन्धनमाहु धीरा, ओहारिनं सीथिलं दुप्पमुज्जं ।
एतम्पि छेत्त्वान वजन्ति धीरा, अनपेक्खिनो कामसुखं पहाया’ति” ॥

“नयागु, सिंयागु सिखलं चिइका च्वने माःगु वा न्यवलं न्ह्याका च्वने माःगु आदि बन्धनतय्त क्वातुगु बन्धन धका धीरजनपिसं मधाः । मणि दुगु लुंया तिसाय् प्यपुना च्वंगु आसक्तिरूपी बन्धन, काय् कलाया उपरय् दुगु आसक्तिरूपी बन्धनयात जक धात्येगु क्वातुसे च्वंगु बन्धन धका धीरजनपिसं माने याः ।”

“ध्व क्वय् क्वफाइगु छ्वासुक चिना तःसां थाकुक फ्यने माःगु बन्धनयात धीरजनपिसं वांछ्वया कामभोगयागु सुखयात त्वःता अपेक्षारहित जुया परित्याग याना वनीगु जुया च्वन ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं थुगु उल्लासमय वाक्य धया ध्यानयुक्त जुया च्वच्वं लिपा ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशन याना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् गुलिं स्रोत्तापन्न, गुलिं सकृदागामी, गुलिं अनागामी अले गुलिं अर्हत जुल ।

उगु इलय् मां महामाया खः । बौ शुद्धोदन महाराज खः । जहान राहुलमाता खः । काय् राहुल । काय् जहानपित त्वःता पिहाँ वना प्रव्रजित जूह मनु जुलसा जि हे खः ।

२०२. केळिसील जातक

“हंसा कोज्या मयूरा च...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् आयुष्मान् लकुण्टक भदिययागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

आयुष्मान् लकुण्टक भदिय बुद्धशासनय् प्रसिद्धम्ह खः, सकसिनं म्हस्यूम्ह खः, मधुर स्वरं न्वं वाइम्ह खः, मधुर धर्मोपदेशक खः, पटिसम्भदा-ज्ञान दुम्ह खः, महाक्षीणास्रव खः परन्तु वया म्ह स्वसा चेय्म्ह स्थविरपिंमध्ये दकले बागचाम्ह, श्रामणेरपिंथें चिधिकम्ह, म्हितेत दय्का तःम्ह कतामरिथें च्वंम्ह खः ।

छन्हु तथागतयात वन्दना याना जेतवनया कोथाय् वना च्वंबले गांयापिं स्वीम्ह भिक्षुपिं बुद्धयात वन्दना यायेगु इच्छां जेतवन वन । इमिसं विहारया ध्वाखाय् स्थविरया चीवर च्वः ज्वना साला ल्हाः ज्वना साला, छचनय् ल्हातं थिया संका, न्हाय् ज्वना तिया, न्हाय्पं निइका, म्ह थाथा मथा याना, ययःथें सना पात्रचीवर स्वका शास्तायाथाय् वन । अन शास्तायात वन्दना याना छखेलिक्क फेतुत । शास्तां नायुगु सलं कुशलक्षेमया खँ न्यना बिज्यात । अनलि इमिसं विन्ति यात - “भन्ते ! लकुण्टक भदिय धयाम्ह छपिनि छम्ह शिष्य स्थविर मधुरभाषी धर्मोपदेशक दु । वसपोल थुगु इलय् गन दु ?”

“भिक्षुपिं ! छु वयात नाप लाये न्ह्यांला ?”

“ज्यू, भन्ते !”

“भिक्षुपिं ! छिमिसं लुखाक्वय् नाप लाःम्ह भिक्षुयात खना चीवर कुं ज्वना साला ल्हातं पना वःम्ह भिक्षु हे का व ।

“भन्ते ! थुकथंयाम्ह प्रार्थी^{१४} थुकथंयाम्ह उच्चाभिलाषी^{१५} जुया नं छु कारणं थपाय्सकं बागचा जुया चिधी जूगु ?

“थःम्हं न्हापा याना वःगु पापकर्मया कारणं ।” इमिगु प्रार्थनाकथं शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ कना बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व देवेन्द्र शक जुल । उगु इलय् ब्रह्मदत्तं बुरापिं बाज्यःवीपिं (जीर्ण जरा-प्राप्त) किसि, सल वा द्वहँत खंके हे मज्यू, इमित खनेवं म्हितेगु

१४. न्हापायापिं बुद्धपिनि न्ह्योने च्वना प्रार्थना याना वःम्ह ।

१५. पूर्वजन्मय् उच्च अभिलाषा तथा भिगु ज्या याना वःम्ह ।

इच्छा याना इमित लाना यंकिगु जुया च्वन । भ्वाथःगु गाडी खन धाःसा स्यंका बिइगु, बुरीपिं मिस्त खन धाःसा इमित सःतके बिया इमिगु प्वाथय् दाया इमित थसः पाय्क गोतुइका बिइगु, हानं थना ख्याना तइगु । बुरापिं मनूत खन धाःसा इमित ग्वारा ग्वारा तुइका लाकमं च्वाना तुइका छ्वइगु । बुरापिं खने मदइगु अवस्थाय् फलानागु छेंय् बुरापिं दु धयागु न्यन कि इमित सःतके छ्वया अथे हे याना म्हितीगु जुया च्वन ।

मनूत लज्जित जुया थथःपिनि मांबौपित विदेश्य् छ्वयेगु यात । मांयागु सेवा बौयागु सेवा यायेगु कर्तव्य त्वाःदल । जुजुया मनूत नं म्हिते माःपिं जुल । सिना वंपिं नरकय् जाल । देवपरिषद् पाः जुया वन । शक्रं न्हूपिं देवपुत्रपिं वःगु मखना छु कारणं धका बिचाः यात । वं कारण सिइका कायेधुंका वयात दमन यायेमाल धका निश्चय यात । शक्र बुराम्ह जुया वया पुलांगु भ्वाथःगु गाडा निगलय् मही दुगु घः तथा बुरापिं द्वहैंत जोते याना वल । उत्सवया दिनखुन्हु ब्रह्मदत्त जुजु अलंकृत किसिमह्य् च्वना अलंकृत नगरय् चाःहिला च्वन । शक्र स्वयं भ्वाथःगु वसतं पुना उगु गाडी चले याना वया जुजुया न्त्योने थ्यंकः वल ।

जुजुं पुलांगु गाडी खना धाल - “उकियात हटे या ।”

मनूतय्सं न्यन - “महाराज ! गाडी गन दु ? खने मद्दु ।”

शक्रयागु प्रतापं गाडी जुजुं जक खंगु जुया च्वन ।

शक्रं जुजुयाथाय् बारम्बार वया वयागु फुसं फुसं गाडी चले याना यंकुबले जुजुया छचनय् घः छगः ल्वाना तःज्यात । मही वाना जुजुया म्हे छम्हं लुना प्यात । हानं अथे हे याना मेगु घः छचनय् ल्वाका तछ्चाना बिल । जुजुया छचनय् निखेरं मही वाना प्यात । जुजु ग्यात, दिक्क जुल, घौ चाल ।

शक्रं जुजु ग्यागु खना थःगु रथ अन्तर्धान याना शक्रया थःगु रूप दय्का क्यना ल्हातय् वज्र धारण याना आक्सय् दना धाल - “अरे पापी अधार्मिक जुजु ! छु छ बुरा जुइ मखुतला ? छंगु शरीर बुरा जुइगुलिं दुःख मबिइला ? म्हिते यःम्ह जुया बुरापित दुःख बिया च्वन । छंगु छगू कारणं, छगू ज्याखँ याना सिना वंपिं नरकय् जाया च्वन । मनूतय्त मांबौयागु सेवा यायेगु मौका मदया च्वन । यदि थुगु ज्या मतोतल धाःसा वज्रं छंगु छचौं तछ्चाना बिये । आवलि अजागु ज्या (कर्म) याये मते ।”

थुगु प्रकारं ख्याना, मांबौयागु गुण क्यना, थकालिपिनिगु सेवा यानागुया आनिशंस (महानता) प्रकाशित याना, उपदेश बिया शक्र थःगु निवासस्थानय् तुं लिहाँ वन ।

जुजुं अबलेनिसें अथे यायेगु विचार गुबले मयात ।

शास्तां थुगु पूर्वजन्मयागु खँ कना अभिसम्बुद्ध जुया बिज्यायेधुंकाया थुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

“हंसा कोञ्चा मयूरा च, हत्थयो पसदा मिगा ।

सब्बे सीहस्स भायन्ति, नत्थि कायस्मि तुल्यता ॥

“एवमेव मनुस्सेसु, दहरो चेपि पञ्जवा ।

सो हि तत्थ महा होति, नेव बालो सरीरवा’ति” ॥

“हैंय्त, ब्वहैंत, म्हय्खात, किसित, चलात, व मेमेपिं पशुत सिंह खना ग्याः । शरीरं तःधं चिधं जुयां छुं मतलव मद्दु । थुकथं हे वर्षं क्वकालिम्ह हे जूसां बुद्धिमानीम्ह जुल धाःसा व हे तःधं जुइ । म्हे जक तःधि जुयां तःधं जुइ मखु ।”

“अथे हे मनूतयगु पुचलय् चीधिकम्ह जूसां नं अथवा चीधंगु शरीर दुपिं जूसां नं प्रज्ञावान्म्ह व्यक्ति हे महान् जुया च्वन । प्रज्ञा मंत धाःसा तःधिकम्ह मनू जूसां नं अथवा शरीर तःधं जूसां नं चीधिकम्ह हे जुइ ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना, (आर्य) सत्ययात प्रकाशन याना जातकयागु स्वापू क्यना विज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय् इपिं भिक्षुपिं मध्ये गुलिं स्रोतापन्न, गुलिं सकृदागामी गुलिं अनागामी व गुलिं अर्हत जुल ।

उगु इलय् जुजु लकुण्टक भदिय खः । व क्रीडा प्रिय जुइवं जुजुया मनूत सहित जनता क्रीडा प्रिय जुल । शक्र जुलसा जि हे खः ।

- * -

२०३. खन्ध जातक

“विरूपक्खेहि मे मेत्तं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना विज्यागु इलय् छम्ह भिक्षुयागु बारे कया आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

Dhamma.Digital

वर्तमान कथा

उगु इलय् जन्ताघर (बाफं मोल्हुइगु छें) या लुखा क्वय् च्वना छम्ह भिक्षुं सिं फाया च्वन । उगु बखतय् गंगु सिं सर्प छम्ह पिहाँ वया वयागु तुतिया पतिंचाय् न्याना बिल । व अन हे सित । व सिइगु खबर दक्व विहारय् फैले जुल ।

धर्मसभाय् भिक्षुपिंसं खँ पिकाल - “आयुष्मानपिं ! फलानाम्ह भिक्षु जन्ताघरया लुखा क्वय् च्वना सिं फाया च्वंबले सर्प छम्हसिनं न्याना अन हे सित ।

शास्ता विज्याना “भिक्षुपिं ! आः थन फेतुना छिमिसं छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ” धका बिनित्ति यायेवं “भिक्षुपिं ! यदि उम्ह भिक्षुं प्यम्ह सर्पराजपिनिगु कुलप्रति मैत्री भावना तःगु जूसा वयात सर्पं न्याइ मखुगु जुइ । बुद्ध उत्पन्न मजूगु इलय् प्यम्ह सर्पराजपिनिगु कुलप्रति मैत्री भावना तःगुलिं उपिं सर्पराजयागु कारण उत्पन्न जुइगु भयं पुलापिं पण्डितपिं मुक्त जूगु दु” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म काशी राष्ट्रयागु छगू ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं कामविषययात त्याग याना ऋषिभेषअनुसारं प्रव्रजित जुया अभिजा व समापत्ति लाभ याना हिमालय प्रदेशय् गंगाया मोडय् गनं छगू थासय् आश्रम दय्का ध्यान क्रीडाय् लगे जुया ऋषिगणपिं नापं च्वना च्वन ।

उगु गंगाया सिथय् थीथी प्रकारयापिं सर्पतय्सं ऋषिपिंत विघ्नबाधा बिया च्वन । आपाः धयाथें ऋषिपिनिगु ज्यान वन । थ्व खँ तापसपिंसं बोधिसत्त्वयात न्यंकल । बोधिसत्त्वं दक्व तापसपिंत मुंका “यदि छिमिसं प्यथी सर्पराज कुलप्रति मैत्री तल धाःसा छिमित सर्पतय्सं न्याइ मखु । उकिं आर्वलि प्यथी सर्पराज कुलप्रति थुकथं मैत्री भावना या धका थुगु गाथा न्यंकल -

“विरुपक्खेहि मे मेत्तं, मेत्तं एरापथेहि मे ।
छव्यापुत्तेहि मे मेत्तं, मेत्तं कण्हागोतमकेहि चा’ति” ॥

“विरुपाक्ष नागराज कुलपिलिसे जिगु मैत्रीभाव स्नेह दये माल, एरापथ नागराज कुलपिलिसे जिगु मैत्रीभाव स्नेह दये माल, छव्यापुत्र नागराज कुलपिलिसे जिगु मैत्रीभाव स्नेह दये माल, कण्हागोतम नागराज कुलपिलिसे जिगु मैत्रीभाव स्नेह दये माल धका छिमिसं मैत्री वृद्धि या ।”

थुकथं प्यथी नागराज कुलयात क्यना “यदि छिमिसं इमिप्रति मैत्री भावना तये फत धाःसा सर्पतय्सं छिमित न्याइ मखु, कष्ट बिइ मखु” धया निगूगु गाथा धाल -

“अपादकेहि मे मेत्तं, मेत्तं द्विपादकेहि मे ।
चतुष्पदेहि मे मेत्तं, मेत्तं बहुष्पदेहि मे’ति” ॥

“तुति मदुपिं सत्त्व प्राणीपिलिसे जिगु मित्रभाव स्नेह दये माल, निपा तुति दुपिं सत्त्व प्राणीपिलिसे जिगु मित्रभाव स्नेह दये माल, प्यपा तुति दुपिं सत्त्व प्राणीपिलिसे जिगु मित्रभाव स्नेह दये माल, आपालं तुति दुपिं सत्त्व प्राणीपिलिसे जिगु मित्रभाव स्नेह दये माल छिमिसं मैत्री वृद्धि या ।”

थुकथं छसिकथं मैत्री भावनायागु स्वरूप कना आर्वलि प्रार्थनाया रूपं क्यक्यं थुगु गाथा धाल -

“मा मं अपादको हिसि, मा मं हिसि द्विपादको ।
मा मं चतुष्पदो हिसि, मा मं हिसि बहुष्पदो’ति” ॥

“तुति मदुपिं सत्त्व प्राणीपिसं जित सास्ति व हिंसा मयायेमा, निपा तुति दुपिं सत्त्व प्राणीपिसं जित सास्ति व हिंसा मयायेमा, प्यपा तुति दुपिं सत्त्व प्राणीपिसं जित सास्ति व हिंसा मयायेमा, आपालं तुति दुपिं सत्त्व प्राणीपिसं जित सास्ति व हिंसा मयायेमा छिमिसं मैत्री वृद्धि या ।”

अनलि निर्देश मयासे सर्वसाधारण रूपं भावना यायेगु खँ कना थुगु गाथा धाल -

“सब्बे सत्ता सब्बे पाणा, सब्बे भूता च केवला ।
सब्बे भद्रानि पस्सन्तु, मा कच्चि पापमागमा’ति” ॥

“सकल सत्त्वपिसं, सकल प्राणीपिसं व सकल भूतपिसं (जीवपिसं) - थुपिं सकसिनं कल्याण रूपं स्वयेमा, सुयातं नं छुं अनर्थ मवयेमा छिमिसं मैत्री वृद्धि या ।”

थुकथं “सकल सत्त्वपिनिप्रति सर्वसाधारण रूपं भावना या” धका कनेधुंका हानं स्वंगू रत्नयागु गुण अनुस्मरण यायेत -

‘अप्पमाणो बुद्धो, अप्पमाणो धम्मो, अप्पमाणो सङ्घो’ति’।

‘बुद्धगुण अप्रमाण खः, धर्मगुण अप्रमाण खः संघगुण अप्रमाण खः’ - थुकथं छिमिसं त्रिरत्नयागु गुणयात बार बार लुमंका ति ।

थुकथं बोधिसत्त्वं ‘थुगु त्रिरत्नयागु गुण अनुस्मरण या’ धका स्वगुलि रत्नयागु अप्रमाण गुणयात कनेधुंका प्रमाणसहित सत्त्वपिं क्यनेत -

‘पमाणवन्तानि सरीसपानि, अहिविच्छिकसतपदी ।

उण्णनाभि सरबूमूसिका’ति’ ॥

‘सर्पत, विच्छेत, हइत, माकःचात, चुमुलु ब्यांचात व छुंत धयापिं सकलें क्लेशरूपी प्रमाण दुपिं हे खः ।’ धका धाल ।

थुकथं बोधिसत्त्वं “इपिं छातिं चुया ल्ह्येया वने सःपिं प्राणीपिं सीमाना तथा दासु प्रमाण याये यःगु रागादि क्लेश दुपिं खः” धका क्यनेधुंका ‘अप्रमाण गुण दुगु त्रिरत्नयागु गुणयागु प्रभावं थुपिं प्रमाण दुपिनिपाखें चान्हं न्हिनं न्ह्याबलें परित्राण (छ्वाखेरं वइगु भय अन्तराय रक्षा) जुइमा’ धका भावना याना त्रिरत्नयागु गुण लुमंकि धाल । थुलिं बाहेक मेगु याये मानिगु ज्या क्यक्यं थुगु गाथा धाल -

“कता मे रक्खा कता मे परित्ता, पटिक्कमन्तु भूतानि ।

सोहं नमो भगवतो, नमो सत्तजं सम्पासम्बुद्धान’न्ति” ॥

“जिं थःगु रक्षा यायेधुन, थःगु परित्राण नं यायेधुन । जिं भगवान्यात व (परिनिर्वाण जुया बिज्याये धुंकीपिं) न्हेम्ह सम्यक्सम्बुद्धपित नमस्कार याना च्वना । उकिं हे, अहितकामी प्राणीपिं लिहाँ वनेमा ।”

“थुकथं नमस्कार याना न्हेम्ह तथागतपित लुमंकि” धाधां बोधिसत्त्वं ऋषिगणपित थुगु परित्राणद्वारा बन्धन याना बिल ।

शुरुयागु निपु गाथाद्वारा प्यथी सर्पराज कुलपिनिप्रति मैत्रीभाव स्नेह तये माःगु क्यना मेगु निपु गाथाद्वारा निर्देशित रूपं व अनिर्देशित रूपं मैत्रि क्यना तःगु जुया थन ‘परित्राण’ धाःगु खँ थुइकेमाः । अथवा मेगु अर्थ मालेगु यायेमाः ।

अबलेनिसें ऋषिगणपिसं बोधिसत्त्वयागु अववादय् च्वना मैत्री भावना यात । बुद्धगुणयात लुमंकल । थुकथं इमिसं बुद्धगुणयात लुमंका च्वंबले सकलें तःहाकगु जातिपिं (सर्प आदि) लिहाँ वन । बोधिसत्त्व नं ब्रह्मविहार भाविता याना ब्रह्मलोक थ्यंकः वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय्या ऋषिगणपिं बुद्ध-परिषद् खः । गणाचार्य जुलसा जि हे खः ।

२०४. वीरक जातक

“अपि वीरक पस्सेसि”... थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् बुद्धयागु नकल यायां धांचाकाचा याना जूगुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

देवदत्तयाथाय् वीपिं परिषद्यात लित ब्वना (निम्ह) स्थविरपिं लिहाँ वयेवं शास्तां न्यना बिज्यात -
‘सारिपुत्र ! छिपिं खना देवदत्तं छु यात ?’

‘भन्ते ! सुगतयागु नकल यायां धांचाकाचा यात ।’

‘सारिपुत्र ! आःजक देवदत्तं जिगु नकल याना विनाश जुया वंगु मखु, न्हापा नं विनाश जूगु दु ।’
स्थविरपिनिगु प्रार्थनाकथं शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म हिमालय प्रदेशय् लखय् ब्वये फुपिं क्वःतयगु योनी जुल । व छगू पुखुया लिक्क च्वना च्वन । वयागु नां खः वीरक ।

उगु इलय् काशी देशय् अकाल जुल । मनूतयसं क्वःतयत् नसा तथा बिइ मफुत, यक्ष-नागपिंत बलिकर्म याये मफुत । अकाल-पीडित प्रदेश सकलें धयाथें क्वःत जंगलय् वन । वाराणसी च्वंम्ह सविट्टक धयाम्ह छंम्ह क्वः थः जहानम्ह क्वः ब्वना वीरक च्वना च्वंगु थासय् वना पुखुया सिथय् पाखे वना च्वं वन ।

छंन्हु वं उगु पुखुली शिकार माला च्वंबले वीरकयात पुखुली वना न्यां नया लखं पिहाँ वया, म्ह गंका च्वंगु खन । थुम्ह क्वःयागु आधार कया च्वनेवं जित आपालं न्यां नये दइ । ध्वयागु सेवा यायेमाल धका बिचाः यात ।

व क्वःयाथाय् वन । क्वःनं न्यन - “सौम्य ! छाया वयागु ?”

“स्वामी ! छंगु सेवा याना च्वनेगु इच्छा जुल ।”

वं ‘ज्यू’ धया स्वीकार यात । अबलेनिसें वयागु सेवा याना च्वन । अबलेनिसें वीरकं नं थःत माच्छि नया न्यां ज्वना सविट्टकयात बिइ यंकल । व नं थःत माच्छि नया ल्यं दुगु थः जहान क्वःनीयात नके यंकल ।

लिपा जूलिसे वयाके अभिमान दयावल । वं विचाः यात - थुम्ह लखय् ब्वइम्ह क्वः नं हाकु । जि नं हाकु । जिगु व वयागु मिखा, त्वाः व तुति नं छुं पाःगु म्दु । आवलि वं ज्वना बिइ हइगु न्यां जित माःगु म्दु । जिं थःम्हं हे न्या लाना हया नये । वं धाल - सौम्य ! आवलि जिं थःम्ह हे पुखुली दुहाँ वना

न्याँ लाना हये । 'वीरकं म्वाः धाल । छ लखय् वना न्याँ लायेगु क्वःया कलय् जन्म जूमह मखु । छँ अभिमान यानाच्चन ।' वं वीरकयागु खँ मन्यंसे पुखुली दुहाँ वन । लखय् दुहाँ वना च्वय् थहाँ वःबले लःघाय्या झ्याउलय् ककु तःक्यना पिहाँ वये मफुत । अन हे ककु तक्यना स्वचाल । खाली क्वःया त्वाः छकुचा जक खने दत । व अन हे लः त्वना सासः लिकुना सित ।

वया कलाम्हं थः भात उजुं लिहाँ मवगु खना, वयागु खबर कायेत वीरकयाथाय् वन । वं 'स्वामी ! सविट्टक लिहाँ मवनि । गन वना च्वन ?' धका न्यन्यं न्हापांगु गाथा धाल -

**अपि वीरक पस्सेसि, सकुणं मज्जुभाणकं ।
मयूरगीवसङ्कासं, पतिं मय्हं सविट्टकं'ति ॥**

"वीरक भाजु ! छु छँ यइपुसे च्वंगु सः दुमह म्हाय्या गःपःथें जागु वर्ण दुमह जिमि यःमह भात सविट्टकयात खं ला ?"

वयागु खं न्यना "ख जिं छिमि भात गन वन धयागु खं स्यू" धका निपुगु गाथा धाल-

**"उदकथलचरस्स पक्खिनो, निच्चं आमकमच्छभोजिनो ।
तस्सानुकरं सविट्टको, सेवाले पल्लिगुण्डितो मतो"ति ॥**

"सविट्टक जल व स्थलय् जुइमह, न्हिन्हं कचि न्यांत नइमह पंक्षियागु नकल याना वंबले घाय्या भ्याउलय् तक्यना सित ।"

वयागु खं न्यना क्वःनी ख्वया हाला बाराणसी लिहाँ वन । शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् सविट्टक देवदत्त खः । वीरक जुलसा जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital

२०५. गङ्गेय्य जातक

"सोभति मच्छो गङ्गेय्यो"... थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् निमह युवा भिक्षुपिनिगु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थुपिं निमह कुलपुत्रपिं श्रावस्ती वासीपिं खः । बुद्धशासनय् प्रव्रजित जुया अशुभ भावना मयासे रूपयागु प्रशंसक जुया रूपयागु प्रशंसाय् भुलय् जुया च्वन । छन्हु, "छ वांला कि जि वांला ?" धया रूपया कारणय् इमि दथुइ त्वापु जुया लिक्क च्वना च्वंमह छमह बुराम्ह स्थविरयात खना "ध्वं भीपिं निमह मध्ये सु वांला सु बांमला धयागु खं स्यू जुइमा" धका वयाथाय् वना "भन्ते ! जिपिं निमह मध्ये सु वांला ?" धका न्यन ।

“आवुसो ! छिपिमध्ये जि हे बांला ।” धका वं धाल ।

ल्याय्म्हपिसं “थूम्ह बुरां जिमिसं न्यनागु न्ह्यसःया लिसः मब्यूसे मन्यनागु खँया लिसः विइम्ह बुरा” धका वयात निन्दा याना लिहाँ वन ।

इमिगु थुगु खँ भिक्षुसङ्घय् प्रकट जुल । अनंलि छन्हु धर्मसभाय् खँ पिहाँ वल । “आवुसो ! बुराम्ह स्थविरं उपिं रूपयागु बयान याःपिं ल्याय्म्हपितं लज्जित याना बिल ।”

शास्ता बिज्याना “भिक्षुपिं ! आःइलय् थन छु खँ ल्हाना फेतुना च्वनागु ?” धका न्यना बिज्यायेवं “थुजा-थुजागु खँ” धका बिनित यात । “भिक्षुपिं ! आः जक थुपिं ल्याय्म्हपिं रूप-प्रशंसक जूगु मखु, न्हापा नं इपिं रूपयागु हे बयान याना जुइपिं खः” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म गंगाया सिथय् वृक्ष देवताया रूपय् जुल । उगु इलय् गंगा व यमुनाया हवय् गङ्गेय्य व यमुनेय्य धयापिं निम्ह न्यां दुगु खः । छन्हु “जि बांला कि छ बांला ?” धया रूपयागु कारणय् इपिं निम्हसिया दथुइ ल्वापु जुल । गंगाया लिक्क सिथय् कापलि दचना च्वंगु खना “थ्वं जिपिं बांला बांमला धयागु खं स्यू जुइमा” धका वयाथाय् वना “ हे पासा कापलि ! गङ्गेय्य बांला लाकि यमुनेय्य ?” धका न्यन ।

कापलिं “गङ्गेय्य नं बांला यमुनेय्य नं बांला परन्तु छिपिं निम्हमध्ये जि हे दकले बांला” धका धाल । थ्व हे अर्थ क्यनेत न्हापांगु गाथा धाल-

“सोभति मच्छो गङ्गेय्यो, अथो सोभति यामुनो ।
चतुष्पदोयं पुरिसो, निग्रोधपरिमण्डलो ।
ईसकायतगीवो च, सब्बेव अतिरोचती”ति ॥

“गङ्गेय्य नं बांला यमुनेय्य नं बांला परन्तु बर सिमार्थे गोलाकार जूम्ह, गाडाया धुरीथे तःहाकगु कक्कु दुम्ह व प्यपा दुम्ह थुम्ह व्यक्ति हे दकसिबे बांलाम्ह खः ।”

वयागु खं न्यना न्यात “हे पापी कापलि ! “जिमिसं न्यनागु खँया लिसः मब्यूसे मेगु हे खँ ल्हात” धया निपु गाथा धाल-

“यं पुच्छितो न तं अक्खासि, अज्जं अक्खासि पुच्छितो ।
अत्थप्पसंसको पोसो, नायं अस्माक रुच्चती”ति ॥

“जिमिसं न्यनागु खँया लिसः मब्यूसे मेगु हे खँ कन । उकिं थःत थःम्हं प्रशंसा याना जुइम्ह जिमित मयः ।”

थुलि धया कापलियात लखं छ्वाका थथःपिनिगु थासय् लिहाँ वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् उपिं निम्ह न्यां आःयापिं निम्ह युवा भिक्षुपिं खः । कापलि बुराम्ह स्थविर खः । थ्व खं थःगु हे मिखां खंम्ह गंगा सिथय् च्वंम्ह वृक्षदेवता जुलसा जि हे खः ।

- * -

२०६. कुरुङ्गमिग जातक

“इङ्ग वट्टमयं पासं...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् देवदत्तयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल-

वर्तमान कथा

उगु इलय् देवदत्तं शास्तायात स्यायेत स्वया च्वंगु खँ न्यना शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! आः जक देवदत्तं जित स्यायेत स्वगु मखु, वं न्हापा नं स्यायेत स्वगु दु ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म कुरुङ्ग-मृगयागु योनी जुल । जंगलय् च्वंगु छगू पुखुया सिथय् छगू घना जंगलय् च्वना च्वन । व हे पुखुया लिक्क सिमाय् छम्ह शतपत्र (सिमा क्वाना नइम्ह) भंगः व कापलि च्वना च्वन । इपिं स्वम्हं परस्परय् प्रेमपूर्वक च्वना च्वन ।

छम्ह शिकारी जंगलय् चाट्यू ह्यूं लः त्वनेगु थासय् बोधिसत्त्वयागु पलाः चिं खना नयागु सिखःथें जागु छचंगुया जाल (पास) प्यना वन ।

बोधिसत्त्व लः त्वंवंबले (चान्हेया) न्हापांगु यामय् जालय् क्यन । जालय् तःक्यनेवं ततःसकं हाल । वयागु हाःसः न्यना सिमाकचाय् शतपत्र भंगः व लखं कापलि पिहाँ वल । इमिसं आः छु यायेमाल धका थवंथवय् सल्लाह यात । शतपत्र भंगलं कापलियात सःता धाल - “पासा ! छुंके वा दु । छुं जालयात वां न्ह्यया चफुना व्यु । जिं थन शिकारी मवय्केत उपाय याये । थुकथं भीपिं निम्हसियागु कुतलं भी पासाया ज्यान बचे यायेनु ।”

थुगु खँयात क्यनेया नितिं थुगु गाथा धाल -

“इङ्ग वद्धमयं पासं, छिन्द दन्तेहि कच्छप ।
अहं तथा करिस्सामि, यथा नेहिति लुद्धको’ति” ॥

“पासा कापलि ! जिं धया च्वना, छं पासायागु खिपः वां न्ह्यया चफुना व्यु । जिं व्याधा वये मफइगुकथं याना बिये ।”

कापलिं छचंगुया खिपः वां न्ह्ययेगु यात । शतपत्र भंगः शिकारीया छेंय् वन । शिकारी सुथन्हापानं दना भाला ज्वना पिहाँ वल । शिकारी पिहाँ वया च्वन धका सिइका शतपत्र भंगलं हाहां पपु चकंका शिकारी लुखां पिहाँ वयेसाथं वयागु ख्वाल्य् कचिलं पुया घाः याना बिल । शिकारी मती तल - “अलक्षिनम्ह भंगलं जित घाःपाः जुइक कचिलं पुया बिल ।”

व पलख छेंय् दुहाँ वना खाताय् गोतुल अले हानं पलख लिपा भाला ज्वना दना वल । न्हाचः ह्योनेया लुखां पिहाँ वल आः ल्यूनेया लुखां पिहाँ वइ धका भंगलं मती तया छेंया ल्यूने वना च्वं वन । शिकारी नं न्हाचः न्ह्योनेया लुखां पिहाँ वनाबले अलक्षिनम्ह भंगः खना । आः ल्यूनेया लुखां पिहाँ वने माल धका मती तया ल्यूनेया लुखां पिहाँ वन । भंगलं हानं बेगं वना हाहां ख्वाल्य् कचिलं पुया घाः याना बिल । शिकारी धाल - “जित अलक्षिनम्ह भंगलं घाःपाः याना बिल । जित पिहाँ वने मबिल ।” व छेंय् दुहाँ वन । निभा लुया मवतले गोतुला च्वन । हानं निभा लुया वयेवं भाला ज्वना पिहाँ वल ।

भंगलं तुरन्त वना बोधिसत्त्वयात शिकारी वया च्वन धका सूचं बिल । उगु इलय् तक कापलिं छपु खिपः त्वःता मेगु दक्वं वां न्ह्यया चायेधुंकल । कापलिया वां चाचां वा हे हाया वनीथें च्वनेधुंकल, म्हुतु छप्वालं हिया हि जुइधुंकल । बोधिसत्त्वं शिकारीयात भाला ज्वना पल्पसा त्वयेथें द्रुतगतिं वया च्वंगु खना बन्धनयात स्यंका वनय् दुहाँ वन । भंगः सिमाकचाय् वना च्वं वन । कापलि बःमलागु कारणं अन हे च्वना च्वन । शिकारी कापलि कया म्हिचाय् स्वःथना गनं सिमा ख्वंतय् तया थकल ।

बोधिसत्त्वं दिना लिफः स्वबले कापलियात ज्वने धुंकूगु सिल । वं पासायात बचे यायेमाल धका मती तल । अनंलि वं थःत थःमं शिकारीया न्ह्योने तःसकं बःमलाये धुकूम्हथें च्वंक याना क्यन । शिकारी बिचाः यात - थ्व यक्व बःमलायेधुंकल, आः थ्वयात स्याना बिये । वं भाला ज्वना बोधिसत्त्वयात लिना यंकल । बोधिसत्त्वं आपाः तापा नं मजुइक सः नं मतिक थःत वं लिइके बिया जंगलय् वना च्वन । भतिचा तापाक थ्यनेवं मेगु हे लपुं फय्या गतिं वना थःगु नेकुतिं थिना म्हिचा ल्हवना बैय् कुतुकल । म्हिचा फाया कापलियात बैय् तल । शतपत्र भंगः नं सिमाकचां ब्वया बैय् जूवल । बोधिसत्त्वं इपिं निम्हसितं उपदेश बिया धाल - “छिमिगु ग्वाहालिं जिगु ज्यान बचे जुल । जिं नं छिमिप्रति मित्रधर्म पालन यायेधुन । आः हाकनं शिकारी वया छिमित मज्वनेमा उकिं पासा शतपत्र ! छ थः मस्त ब्वना मेथाय् बिस्सूं हूं । पासा कापलि ! छ लखय् हूं ।”

इमिसं नं अथे हे यात । शास्तां बुद्ध जुया बिज्यायेधुंका निपुगु आज्ञा जुया बिज्यात -

“कच्छपो पाविसी वारिं, कुरुङ्गो पाविसी वनं ।
सतपत्तो दुमग्ग्हा, दूरे पुत्ते अपानयी’ति” ॥

“कापलि लखय् दुहाँ वन । कुरुङ्ग-मृग वनय् दुहाँ वन । शतपत्र भंगः सिमाकचाया च्वंकां तापागु थासय् मचाखाचातलिसे ब्वया वन ।”

शिकारी अन वया स्ववंबले सुयातं मखन । गूगु भ्वाथःगु म्हिचा छपा खना नुगलय् स्याका थःगु छेंय् लिहाँ वन । इपिं नं स्वमं जीवनभर विश्वासीपिं पासापिं जुया यथाकर्म सिना वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् शिकारी देवदत्त खः । शतपत्र भंगः सारिपुत्र खः । कापलि मौद्गल्यायन खः । कुरुङ्ग-मृग जुलसा जि हे खः ।

- * -

२०७. अस्सक जातक

“अयमस्सकराजेन...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् न्हापायाम्ह कला लुमना मन थाते मलाम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

शास्तां उम्ह भिक्षुयाके न्यना बिज्यात - “छु छ धात्थें उत्कण्ठित जुयागु खः ला ?”

“खः, भन्ते ! धात्थें खः ।”

“सुनां उत्कण्ठित यात ?”

“न्हापायाम्ह मिसां ।”

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षु ! उम्ह मिसायाके छंगुप्रति स्नेह मदु । न्हापा नं छं वयागु कारणं तच्चवंतं दुःख सिद्धुंकूगु दु ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा काशी राष्ट्रय् पोतली धयागु नगरय् अस्सक धयाम्ह जुजुं राज्य याना च्वन । वया उब्बरी धयाम्ह महारानी दु । व तःसकं यःम्ह, मननिसें यःम्ह, बांलाम्ह, स्वयेबहःम्ह व मानुषिक व दिव्य वर्णया दथुयागु (माहिलीगु) वर्णम्ह खः । लानि सिनां जुजुयात शोकाभिभूत जुल । वयात दुःख जुल अले दौर्मनस्य नं जुल । लानियागु म्हय् वासलं बुया चिकंयागु जःसी तया वयात द्रोणी दुने खाताय् गोतुइका तल । जुजु स्वयं नसा त्वंसा नये त्वनेगु त्वःता ख्वया हाला लासाय् गोतुला च्वन ।

मांबौ, थःथिति, मित्र अमात्य, ब्राह्मण गृहपति आदि सकलें वना वयात ह्यय्का धाल- “महाराज ! संसार अनित्य खः” धका खँ न्यंकल नं वयात होशय् हये मफुत । जुजु ख्वख्वं हे न्हेन्हु बिते यात ।

उगु इलय् बोधिसत्त्वं न्यागू अभिज्ञा व च्यागू समापत्ति लाभीम्ह तपस्वी जुया हिमवन्त प्रदेशय् चाःहिला च्वंबले जः खय्का दिव्यचक्षुं जम्बुद्वीपय् स्वबले उकथं ख्वया च्वंम्ह जुजुयात खंकल । “जिं ध्वयात ग्वाहालि याना बिइमाः” धका मती तथा ऋद्धिबलं आकाशं व्वया वना जुजुया क्यबय् कुहाँ वया मङ्गल शिलाय् (त्वहँया फाँटय्) लुया मूर्तिथे जुया फेतुना च्वन ।

पोतली नगरवासी छम्ह ब्राह्मण माणवक उद्यानय् वंबले बोधिसत्त्वयात खना वन्दना याना फेतुत ।

बोधिसत्त्वं वलिसे खँल्हाबल्हा यायेधुंका न्यन - “माणवक ! छु छिमि जुजु धार्मिक जू ला ?”

“खः, भन्ते ! जुजु धार्मिक खः । परन्तु वया लानि सित । जुजुं लानियागु म्ह द्रोणी तय्का ख्वया छाती दाया गोतुला च्वन । लानि सिइगु थनिं न्हेन्हु दयेधुंकल । छपिंसं जुजुयात जुयाच्वंगु दुःखं छाया मुक्त याना विमज्यानागु ? छपिंथे जापिं शीलवान्पिं दय्क दय्कं जुजुं थुकथं दुःख सिया (अनुभव याना) च्वने माःगु पाय्छि जू ला ?”

“माणवक ! जिं जुजुयात म्ह मस्यू । परन्तु यदि जुजु वया जिके न्यंबल धाःसा जिं वया लानियागु जन्म जूगु थाय् कना जुजुया न्ह्योने हे लानिलिसे खँल्हाबल्हा याके बिइ फु ।”

“भन्ते ! अथे जूसा जिं जुजुयात व्वना महःतले छपिं थन हे च्वना बिज्याहूँ ।

माणवकं बोधिसत्त्वयाके वचन कया जुजुयाथाय् वना व खँ न्यंका धाल - “उम्ह दिव्यचक्षुधारीयाथाय् वने माल ।”

जुजुं उब्बरी महारानीयात स्वये दइगु जुल धका मती लुइका लयताया सन्तुष्ट जुया रथय् च्वना अन वन । बोधिसत्त्वयात वन्दना याना वयाके न्यन - “छु छं धार्थे लानिं जन्म काःवंगु थाय् स्यूला ?”

“स्यू महाराज !”

“व गन जन्म काःवन ?”

“महाराज ! लानिं रूपय् मत्त जूगुया कारणं, प्रमादवश छुं भिंगु ज्या मयात । उकिं महारानी उद्यानय् च्वंगु गोबरय् (सौखी) खिग्वारा की जुया जन्म जुल ।”

“जिं विश्वास मयाना ।”

“अथेसा छपिंत क्यना वं न्वं वाका बिये ।”

“ज्यू, न्वं वाका ब्यु ।”

बोधिसत्त्वं थःगु प्रतापं गोबरय् च्वपिं खिग्वारा की निम्हसितं जुजुया न्ह्योने सःता बिल । बोधिसत्त्वं जुजुयात खिग्वारा कीत क्यना धाल - “महाराज ! थुम्ह छम्ह उब्बरी लानि छंत त्वःता गोबरय् च्वंम्ह खिग्वारा कीया ल्यूल्यू वया च्वन । का स्वया बिज्याहूँ ।”

“भन्ते ! जिमि महारानी उब्बरी गोबरयागु खिग्वारा की जुया जन्म जुल धका जिं विश्वास याये मखु ।”

“महाराज ! वयागु म्हतुं धाय्का बिये ।”

“भन्ते ! धाय्का ब्यु ।”

बोधिसत्त्वं थःगु प्रतापं लानियात सःतल - “उब्बरी !” वं मनूया भाषं धाल “ज्यू भन्ते ! छाया ?”

“न्हापायागु जन्मय् छंगु नां छु खः ?”

“भन्ते ! जि अस्सक जुजुया उब्बरी धयाम्ह महारानी खः ।”

“आः छंत अस्सक जुजु यः ला कि गोबरया खिग्वारा की यः ?”

“भन्ते ! जुजु जिम्ह न्हापायाम्ह भात जुया च्वंबले जि लानी खः । उबले जुजुलिसे थुगु क्यबय् रूप, शब्द, गन्ध, रस तथा स्पर्शयागु आनन्द काकां चाःहिलागु खः । परन्तु जिं आः मेगु जन्म कायेधुन । आः व जि सु धका ? जिं ज्यू जक ज्यूसा, अस्सक जुजुयात स्याना वयागु ककुं बाः वःगु हिं जिमि भात खिग्वारा कीया तुति सिला बिइ मास्ते वः । थुलि धया परिषदया दथुइ मनूया भाषं वं थुपिं गाथात धाल -

“अयमस्सकाराजेन, देसो विचरितो मया ।

अनुकामयानुकामेन, पियेन पतिना सह ॥

“नवेन सुखदुक्खेन, पोरणं अपिधीयति ।

तस्मा अस्सकरज्जाव, कीटो पियतरो मम’न्ति” ॥

“परस्पर छम्हं मेहसियागु कामना यायां थः यःम्ह भात थुम्ह अस्सक जुजुनापं जिं थुगु प्रदेशय् न्ह्याइपुक चाःहिलेधुन ।”

“न्हूगु सुख दुःखं पुलांगु सुख दुःख ल्हाना (त्वपुया) वनीथें हे अस्सक जुजुया सिबे जित थुम्ह मिजं खिग्वारा की हे अप्व यः ।”

वयागु खँ न्यना अस्सक जुजुयात पश्चाताप जुल । जुजुं अन च्वना च्वक च्वकं हे लाश लिकायका मोल्हुया बोधिसत्त्वयात वन्दना यात । हानं नगरय् दुहाँ वना मेह महारानी दय्का धर्मपूर्वक राज्य यात ।

बोधिसत्त्वं नं जुजुयात उपदेश बिया शोकरहित याना हिमवन्तय् लिहाँ वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् उत्कण्ठत (भिक्षु) स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल ।

उगु इलय् उब्बरी न्हापायाम्ह जहान खः । अस्सक जुजु उत्कण्ठत भिक्षु खः । माणवक सारिपुत्र खः । तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

२०८. सुसुमार जातक

“अलभेतेहि अम्बेहि...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् देवदत्तं स्यायेत स्वगुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उगु इलय् शास्तां देवदत्तं थःत स्यायेत स्वया च्वन धयागु खँ न्यना आज्ञा जुया बिज्यात- “भिक्षुपिं ! आः जक देवदत्तं जित स्यायेत स्वगु मखु, वं न्हापा नं स्वगु दु; परन्तु भ्याः भतिचा हे ग्यापहः पिकाय्के मफु ।”

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म माकःया कोखय् जुल । वयाके किसियाके ति बल दु । शक्तिशालीम्ह, तःधिकम्ह, अतिकं बांलाम्ह जुया च्वन ।

उगु इलय् गंगाय् गोंजु छम्ह दुगु जुया च्वन । गोंजुया कलाम्हं बोधिसत्त्वयात खन । वयागु मनय् माकःया नुगः स्ये नयेगु इच्छा जुल । वं थःगु नुगःया खँ भातम्हेसित कन ।

“भद्रे ! भीपिं जुलं लखय् च्वनेपिं, व जुलं बँये च्वनिम्ह । गथे याना वयात ज्वने फइ ?”

“न्त्यागु याना जूसां वयात ज्वना नके हिं, मखुसा सिना वने त्यल ।”

“अथेसा ग्याये मते । छगू उपाय दु । जिं छंत वयागु नुगःस्ये नके हये ।”

वयात आश्वासन बिया गोंजु बोधिसत्त्व लः त्वं वइगु इलय् गंगाया सिथय् च्वना च्वन । बोधिसत्त्व लः त्वना च्वंबले गोंजुं वयाथाय् वना धाल - “हे माकःया जुजु ! छाया् छ न्त्याबले थन छथाय् वये वनेगु याना मसागु फल नया च्वनागु ? गंगा पारी अँ, कटहरयागु चाकुगु फल गुलि दु गुलि ! छु छं गंगा पारी वना फलमूल नःवने म्वाला ?”

“हे गोंजुया जुजु ! गंगाय् लः यक्व दु । तब्याःसे च्वं । जि उखे गथे याना वनेगु ?”

“ हे माकःया जुजु ! वने मं दुसा जिं छत जिगु म्हय् तथा यंका पारी थ्यंका बिइ ।”

वं वयागु खँय् विश्वास याना ‘ज्यू’ धका धाल । “अथेसा जिगु म्हय् च्वं” धायेवं माकः वयागु म्हय् तिगन्हुया च्वं वन । गोंजुं माकःयात छुं भतिचा यंका वयात लखय् दुबे यायेत सन । बोधिसत्त्वं न्यन - “पासा ! ए ए छं जित लखय् दुबे याये त्यनागु ला ? छाया् छं थथे यानागु ?”

“जिं छंत धर्मभावं यंके त्यनागु मखु । जिमि कलाया छंगु नुगःस्ये नये मास्ते वय्का च्वन । जिं वयात छंगु नुगःस्ये नके मास्ते वल ।”

“पासा ! छं ध्व कंगु साप असल जुल । यदि जिमिसं प्वाथय् नुगःस्ये घाना तःगु जूसा उखें थुखें सिमाय् तिन्हया जुइबले कुचा कुचा मजुइला ?”

“अथेसा छं थःगु नुगःस्ये गन तथा तयाले ?”

बोधिसत्त्वं लिक्कसं पाके जूगु फलं क्वसुना च्वंगु छमा गूलरया सिमायात क्यना धाल - “स्व, जिमिगु नुगःस्ये हूं सिमाय् यातां प्यातां खाया तयागु दु ।”

“छं जित नुगःस्ये कया बिइगुसा जिं छंत स्याये मखु ।”

“अथेसा नु, जित अन यंकि । जिं छंत सिमाय् यातां प्यातां खाया तयागु कया बिये ।”

“गोंजुं माकःयात लित ब्वना हल । बोधिसत्त्वं वयागु म्हं तिगन्हया गूलर सिमाय् गया सिमाकचाय् च्वना धाल - “सौम्य ! मूर्खम्ह गोंजु ! प्राणीपिनिगु नुगःस्ये सिमाय् खाया तयागु दु धयां छ पत्याः जुल । छ गजाम्ह मूर्ख ! छंत छले यायेधुन । छंगु फलफूल छंत हे का । छंगु म्ह जक तःधि, ज्ञां ध्वाढः ।”

थुलि धया थुगु खें क्यनेया नितिं गाथात धाल -

“अलं मेतेहि अम्बेहि, जम्बूहि पनसेहि च ।

यानि पारं समुहस्स, वरं मय्हं उदुम्बरो ॥

“महती वत ते बोन्दि, न च पञ्जा तदूपिका ।

सुंसुमार वञ्चितो मेसि, गच्छ दानि यथासुखं” ॥

“छं धाःगु अँ, जामुन (यःमधिथें जागु फल), फंसित जित म्वाल । जित उदुम्बरयागु फल हे ठीक जू ।”

“हे गोंजु ! छंगु म्ह जक तःधिक, परन्तु छंगु ज्ञां ध्वाढः । जिं छंत छले यायेधुन । आः छ गन वनेगु खः अन सुखपूर्वक लें लिना हूं ।”

वयागु खें न्यना गोंजु, जूलय् द्वलंद्रः दां बूम्हथें च्वंक जुया, दुःखी, दौर्मनस्य जुइका नुगः मच्छिंका थःगु थासय् तुं लिहाँ वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्त्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् गोंजु देवदत्त खः । गोंजुया कला चिञ्चामाणविका खः । कपिराज जुलसा जि हे खः ।

२०९. कुक्कुट जातक

“दिद्धा मया वने रुक्खा...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् धर्मसेनापति सारिपुत्रया शिष्य छम्ह युवा भिक्षुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

व (छम्ह) थःगु शरीर रक्षा यायेगु ज्याय् सःम्ह खः । ‘जिगु म्हयात सुख दइ मखु’ धका वं आपालं ख्वाउँगु व आपालं क्वाःगु नइ मखुगु जुया च्वन । “चिकुगु व तांन्वगुलिं म्हयात कष्ट जुइ धका व पिहाँ नं मजू । क्वाःगु वा मबूगु जा नं नइ मखु । व शरीर रक्षा याये सः धयागु खँ सङ्गं सिल । धर्मसभाय् भिक्षुपिसं खँ ल्हात - “आयुष्मान्पिं ! फलानाम्ह भिक्षु शरीर रक्षा याये सःम्ह खः ।” शास्ता बिज्याना - “भिक्षुपिं ! छिपिं थन च्वना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” धका न्यना बिज्यायेवं भिक्षुपिसं “थुजा-थुजागु खँ” धका बिन्ति यात । “भिक्षुपिं ! थुम्ह युवा भिक्षु आः जक शरीर रक्षा याये सःम्ह मखु, न्हापा नं सःम्ह हे खः ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म जंगलय् वृक्षदेवताया रूपय् जुल । छम्ह भंगः स्याइम्ह व्याधा व छम्ह लहिना तःम्ह बट्टाई, सँयागु स्वाल्पाय् व कथि ज्वना जंगलय् भंगःतयत लायेत स्वजुल । छम्ह जंगलय् बिस्युं वःम्ह बट्टाईयात लायेत स्वजुल । उम्ह भंगलं स्वाल्पाय् स्यूम्ह जुया थः स्वाल्पाय्लय् तःक्यंके मबिल । व उखें थुखें ब्वया ब्वया जुल । व्याधां थःत सिमाया कचामर्चा व हलं त्वपुया बरोबर स्वाल्पाय् व कथि न्ह्योने छ्वया हइगु याना च्वन । भंगलं वयात हाय्केया नितिं मनूया भाषं न्वं वना न्हापांगु गाथा धाल -

“दिद्धा मया वने रुक्खा, अस्सकण्णा विभीटका ।

न तानि एवं सक्कन्ति, यथा त्वं रुक्ख सक्कसी”ति ॥

“जिं थुगु वनय् अनेक अस्सकण्ण (शाल सिमा) व विभीटका सिमात स्वयेधुन । परन्तु छ सिमा गुगुक्थं उखें थुखें सरे जुया न्ह्याना वंथें इपिं जुइ मसः ।”

थुलि धया बट्टाई बिस्युं वना मेथाय् ब्वया वन । व बिस्युं वनेधुंका भंगः लाइम्हं निगूगु गाथा धाल-

“पुराणकक्करो अयं, भेत्वा पञ्जरमागतो ।

कुसलो वालपासानं, अपक्कमति भासती”ति ॥

“थुम्ह पुलांम्ह बट्टाईनं पंजः ह्वखना बिस्यूं वम्ह जुया स्वाल्पाय्यागु खँ स्यू । स्वाल्पायलय् तःमक्यनीकथं छले जुइ सः । जित नं हेस्याना बिस्यूं वन ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् व्याधा देवदत्त खः । बट्टाई थःगु रक्षा यायेत होशियारम्ह युवा भिक्षु खः । उगु खँ प्रत्यक्ष खंम्ह वृक्षदेवता जुलसा जि हे खः ।

- * -

२१०. कन्दगलक जातक

“अम्भो को नामयं रुक्खो...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् सुगतयागु धाचाकाचा हाउभाउ याना नकल याःगुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

Dhamma.Digital

शास्तां देवदत्तं सुगतयागु धाचाकाचा हाउभाउ याना नकल यात धयागु खँ न्यना “भिक्षुपिं आः जक देवदत्तं जिगु नकल याना विनाश जुया वंगु मखु, न्हापा नं विनाश जुया वंगु दु ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म हिमवन्त प्रदेशय् सिं क्वाः भंगःया रूपय् जुल । व खदिरवनय् वना च्वना च्वन । वयागु नां नं खदिरवनी जुल । वया छम्ह कन्दगलक धयाम्ह पासा दु । व पालिभट्टक वनय् च्वना च्वन । छन्हू व खदिरवनीयाथाय् वन । खदिरवनी ‘जिमि पासा वल’ धका कन्दगलकयात ब्वना यंका खदिरवनय् दुने यंका खदिर सिमाय् त्वाथलं क्वाना कीत पिकया नके बिल । कीत पिहाँ वःलिसे पासायात नकल । पासाम्हं चाकुगु कस्ति बुला तःगु चाकुमरी नयेथें छम्ह छम्ह कीत नया च्वन । कीत नःबले हे वयाके नं अभिमान पिहाँ वल । छ नं सिई क्वाइम्ह भंगः खः, जि नं खः । जित ध्वं ब्यूगु कीत नये माःगु मद्दु, जिं थःम्हं हे क्वाना नये फु । वं खदिरवनीयात धाल- “पासा ! छं दुःख सिइ म्वाल । जिं थःम्हं हे खदिरवनय् क्वाना नये ।”

खदिरवनी वयात धाल - “पासा ! छ सेमर पालिभट्टक आदि वनय् दुस्यः मदुगु सिई नसा व्वाना नइगु कुलय् जन्म जूह्म खः । खदिरयागु सिई दुस्यः दु, अतिकं छाः । छं थथे यायेगु इच्छा याये मते ।”

कन्दगलकं धाल - “छु जि जक सिई व्वाइगु योनी जन्म जुयाम्ह मखुला ?” वं धाःगु खँ मन्यसें तुरन्त वना खदिर सिमाय् जुना त्वाथलं व्वात । उबले हे वयागु त्वाः त्वःधुल । मिखा पिहो वःथे जुल । छर्चो तज्यात । सिमाय् च्वना च्वने मफया अनं कुतुं वया बँय् लात अले न्हापांगु गाथा धाल -

“अम्भो को नामयं रुक्खो, सीनापत्तो सकण्टको ।
यत्थ एकप्पहारेण, उत्तमङ्गं विभिज्जित’न्ति” ॥

“पासा ! थुगु कँ दुगु हः चिहःगु सिमायात छु सिमा धाइ ? छगू हे प्रहारं जिगु छर्चो तज्यात ।”
वयागु खँ न्यना खदिरवनी निपुगु गाथा धाल -

“अचारितायं वितुदं वनानि, कट्टङ्गरुक्खेसु असारकेसु ।
अथासदा खदिरं जातसारं, यत्थब्भिदा गरुळो उत्तमङ्ग’न्ति” ॥

“थुम्ह दुस्यः मदुगु, मके जूगु सिमाय् त्वाथलं व्वाना च्वंम्ह भिंम्ह भंगः खः । नकतिनि जक मभिं बिचाः तया दुस्यः दुगु छागु खदिर वृक्ष (सिमा) थ्यंकः बल, उगु सिमां वयागु छर्चो तछ्छात अले व सित ।”

खदिरवनी वयात थुलि खँ न्यंकेधुंका हानं धाल - “कन्दगलक ! छं व्वाना छर्चो तज्याकूगु सिमा दुस्यः दुगु खदिर धयागु सिमा खः ।” व अन हे सित ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् कन्दगलक देवदत्त खः । खदिरवनी जुलसा जि हे खः ।

नतंदल्ह वर्ग व्वचाल ।

Dhamma.Digital

७. वीरणथम्भ वर्ग

२११. सोमदत्त जातक

“अकासि योग्गं...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् लालुदायी स्थविरयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

वं निम्ह स्वम्हसिया दथुइ च्वनेवं छसः हे न्वं वाये मफुम्ह जुया च्वन । आपालं मछालेगु स्वभावं यानां छगू धायेमाथाय् मेगु हे धाइम्ह जुया च्वन । धर्मसभाय् फेतुना च्वपिं भिक्षुपिसं वयागु बारे खँ ल्हाना च्वन । शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ ।” “भिक्षुपिं ! लालुदायी आः जक आपालं मछालेगु स्वभाव दुम्ह मखु, न्हापा नं अजाम्ह हे खः” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म काशी देशय् छगू ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिलाय् विद्या सय्का छेंय् लिहाँ वल । मांबौ आपालं दरिद्र जूगु खना मांबौपिनिगु आर्थिक स्थिति सुधार यायेमाल धका बिचाः याना मांबौयाके वचन कया वाराणसी वना जुजुयागु सेवा याना च्वन । व जुजुया यःम्ह जुया जुजुयात लय्ताय्का च्वना च्वन ।

वया अबुम्हं निम्ह द्रहँत जोते याना बुँ ज्या याना प्वाः पाले याना च्वन । छम्ह द्रहँ सित । वं थः काय् बोधिसत्त्वयात धाल - “बाबु ! छम्ह द्रहँ सित । बुँज्या मजुल । जुजुयाके छम्ह द्रहँ प्वना ब्यु ।” वं धाल - “बा ! नकतिनि जक जुजुयागु सेवा याः वनागु । आवंनिसें द्रहँ प्वनेगु पाय्छि जुइ मखु । छिं हे प्वं भासँ ।”

“बाबु ! छु छं जि तःसकं मछाम्ह धका मस्यूला ? निम्ह स्वम्हसिया न्त्योने तकं न्वं वाये मफु । यदि जिं जुजुयाथाय् छम्ह द्रहँ प्वंवन धाःसा दुम्ह छम्ह नं बिया वइम्ह जुइ ।”

“बा ! न्त्यारगुसां म्वाल । जिं जुजुयाके प्वने मफु । जिं छित न्वं वाकेगु अभ्यास याना बिये ।”

“का ज्यूका, जित न्वं वायेगु स्यना ब्यु ।”

बोधिसत्त्वं थः अबुयात ततःमागु वीरण धयागु घाय्मां बुया च्वंगु दुथाय् मसानय् यंकल । अन वं घाय् कलि कलि चिना मनूयें जापिं दय्का “थुम्ह जुजु, थुम्ह युवराज (उपराज), थुम्ह सेनापति” धका नां

काकां बौयात क्यना धाल - “बा ! छि जुजुयाथाय् थुकथं वना थुकथं च्वना थुकथं धा “महाराजया जय ।” थुलि धायेधुंका द्रहं छम्ह फ्वनेत गाथा स्यन -

“द्वे मे गोणा महाराज, येहि खेत्तं कसामसे ।
तेसु एको मतो देव, दुतियं देहि खत्तिया’ति” ॥

“महाराज ! जिके निम्ह द्रहंत दुगु खः, इमिपाखें बुँज्या जुया च्वंगु खः । देव ! इपिमध्ये छम्ह सित । राजन् ! पासा जुइम्ह छम्ह द्रहं बिया बिज्याहूँ ।”

ब्राह्मणं दच्छितक गाथायागु अभ्यास यायेधुंका बोधिसत्त्वयात धाल - “बाबु सोमदत्त ! जित गाथा (धायेगु) अभ्यास जुल । आः जिं थ्व गाथा न्ह्याम्हसिया न्ह्योने नं धाये फु । जित जुजुयाथाय् यंकि ।”

काय्म्हं धाल “बा ! असल हे जुल ।” अले लोगु उपहार (कोस्याली) ज्वंका थः बौयात जुजुया न्ह्योने व्वना यंकल । ब्राह्मणं “महाराजया जय” धाधां उपहार चढे यात । जुजुं न्यन - “सोमदत्त ! थुम्ह ब्राह्मण छं सु खः ?”

“महाराज ! जिमि अबु खः ।”

“छु याः वगु ?”

उगु इलय् बौम्हं द्रहं फ्वनेया नितिं गाथा व्वना न्यंकल -

“द्वे मे गोणा महाराज, येहि खेत्तं कसामसे ।
तेसु एको मतो देव, दुतियं गणह खत्तिया’ति” ॥

“महाराज ! जिके निम्ह द्रहंत दुगु खः, इमिपाखें बुँज्या जुया च्वंगु खः । देव ! इपिमध्ये छम्ह सित । राजन् ! पासा जुया च्वंम्ह छम्ह द्रहं कया बिज्याहूँ ।”

जुजु ब्राह्मण खना मुसुक्क न्हिल । वं धाःगु खँया भाव थुइका न्हिल अले धाल - “सोमदत्त ! छंगु छेंय् यक्व द्रहंत दुथें च्वं ।”

“महाराज ! छपिसं बिया बिज्यात धाःसा दइ ।”

जुजुं बोधिसत्त्व खना लय्ताया भिंखुम्ह बांलाक समाये याना तःपिं द्रहंत व व च्वनेत छगू गां ब्रह्मदान बिया यक्व धन सम्पत्ति बिया विदा बिया हल ।

ब्राह्मण म्ह छम्हं त्तुयुपिं सैन्धव (सिन्धुवापिं) सलत जोते याना तःगु रथय् च्वना आपालं अनुयायीपिं लिसें गामय् लिहां वल । बोधिसत्त्वं रथय् च्वना वना च्वंबले बौयात धाल - “बा ! जिं दच्छि दच्छियंक छित अभ्यास याकागु खः, आखिरय् छिं थःम्ह द्रहं जुजुयात बिया दिल ।” थुलि धया थुगु गाथा धाल -

“अकासि योगं धुवमप्पमतो, संवच्छरं वीरणथम्भकस्मि ।
ब्याकासि सज्जं परिसं विगह, न निय्यमो तायति अप्पपज्जन्ति” ॥

“भ्याः भतिचा हे प्रमाद मज्जूसे दच्छि दच्छियंक छित वीरण घाँय् कलि कलि चिना (जुजु आदि दय्का) मसानय् अभ्यास याके यंका तयागु खः । अथेनं परिपदय् वना द्रंक द्रंक धाल । भतिचा जक ज्ञां दुम्हसित न्ह्याक्व अभ्यास याकूसां रक्षा मजू ।”

वयागु खँ न्यना ब्राह्मणं निपुगु गाथा धाल -

“द्वयं याचनको तात, सोमदत्त निगच्छति ।
अलाभं धनलाभं वा,एवंधम्मा हि याचना’ति” ॥

“बाबु सोमदत्त ! फ्वनिम्हसियागु निगू जक गति दइ – धन दइगु वा धन मदइगु । फ्वनिम्हसित थुपिं हे निगू गति दइ ।”

शास्तां “भिक्षुपिं ! लालुदायी आः जक आपालं मछालेगु स्वभाव दुम्ह जूगु मखु, न्हापा नं अथे हे जूम्ह खः ।” आज्ञा जूसे धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् सोमदत्तया बौ लालुदायी खः । सोमदत्त जुलसा जि हे खः ।

- * -

२१२. उच्छिद्रभत्त जातक

“अञ्जो उपरिभो वण्णो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् न्हापायाम्ह जहानया प्रति आसक्ति जूगु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल –

वर्तमान कथा

Dhamma.Digital

शास्तां न्यना बिज्यात – “भिक्षु ! छु छ धात्थे उत्कण्ठित जूगु खःला ?”

“धात्थे खः ।”

“छंत सुनां स्यंकल ?”

“न्हापायाम्ह जहानं ।”

“भिक्षु ! थुम्ह मिसा छंत अपकार याःम्ह खः । न्हापा नं थ्वं छंत थःम्ह ल्यवःयागु चिपः नकूगु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल –

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छगू दरिद्र (गरीब) गु नट (आक्रोबेटिक, नृत्यकार) जुया फ्वना फ्वना जीविका याये माःगु परिवारय् जुल । तःधिक जुइवं दरिद्र अवस्था जूगुलिं वं फ्वना जीविका याना च्वन ।

उगु इलय् काशी देशय् छगू गामय् छम्ह ब्राह्मणया कला ब्राह्मणी दुःशीलम्ह, पापीम्ह, व्यभिचार याइम्ह जुया च्वन । छन्हु छुं ज्याखं ब्राह्मण पिहाँ वना च्वंबले वयाम्ह ल्यवः मौका स्वया छेंय् दुहाँ वल । वं मिसानापं अनाचार यायेधुंका धाल - “न्ह्याग्गुसां साःगु नया जक वने ।” मिसां जा थुया क्यें तरकारी लोसाघासा दय्का न्ह्यचिकल । थः स्वयं थःम्ह मिजं ब्राह्मण लिहाँ वइ धका लुखा खलुकय् दना च्वन ।

उगु इलय् ल्यवः नं जा नया च्वंबले बोधिसत्त्व वया लुखा न्ह्योने फवनेत दना च्वन । अबले लाक्क ब्राह्मण छेंय् वया च्वन । ब्राह्मणीनं थःम्ह ब्राह्मण वःगु खना ल्यवःयात धाल - “दै, दै ब्राह्मण वया च्वन । अले वयात कोथा छकुति दुछ्वया बिल । ब्राह्मण छेंय् दुहाँ वयेवं फेतुइत क्वपु तया बिल । ल्हाः सिलेत लः तया बिल । ल्यवःनं नया ल्यंगु चिपगु, ख्वाउँगु जाया दचोने क्वाःगु जा तया जाभू न्ह्यच्याके हल । वं जा नयेत जाय् ल्हाः तबले दचोनेया जा चुई चुई पूगु व तःलय् च्वंगु जा च्वापुथें ख्वाउँसे च्वंगु खन । वं ब्राह्मणीयाके थ्व खँ न्यन्यं न्हापांगु गाथा धाल -

“अज्जो उपरिमो वण्णो, अज्जो वण्णोव हेट्ठिमो ।
ब्राह्मणिं त्वेव पुच्छामि, किं हेट्ठा किञ्च उप्परी’ति” ॥

“दचोनेया (जाया) छाँट छगू हे खः, तःलेया छाँट मेगु हे । ब्राह्मणी ! जिं छंके न्यना च्वना - तःलेया जा ख्वाउँगु व दचोनेया जा क्वाःगु गथे जुया खः ?”

ब्राह्मणीनं थःम्हं यानागु ज्या प्रकट जुइ धका ग्याना ब्राह्मणं बारम्बार न्यन नं न्वनिं मवासे सुम्क च्वना च्वन । उगु इलय् बोधिसत्त्वं कोथाय् तयातःम्ह मनु ल्यवः अथे हे थुम्ह छेंया स्वामी खः धका सिइकल । ब्राह्मणीनं थःम्हं याःगु ज्या खोले जुइधुंका नं न्वं मवासे सुम्क हे च्वना च्वन । “जिं थ्वयागु भेद (रहस्य) खोले याना ल्यवः कोथाय् तया तःगु खँ कने माल” धका बिचाः याना ब्राह्मण छेंनं पिहाँ वनेवं ल्यवः छेंय् दुहाँ वःगु, अनाचार याःगु, भिंगु खाना नःगु, ब्राह्मणी लुखाय् दना लैस्व वया च्वंगु अले ल्यवःयात कोथाय् तया तःगु सकतां खँ कनेधुंका निगूगु गाथा धाल -

“अहं नटोस्मि भदन्ते, भिक्खकोस्मि इधागतो ।
अयज्झि कोट्टमोतिण्णो, अयं सो यं गवेससी’ति” ॥

“स्वामी ! जि म्ये हाला प्याखँ ल्हुया फवना नये माःम्ह खः । फवनेत जि थन वया च्वनागु खः । छिसं माला च्वंम्ह कोथाय् ध्याकुने सुला च्वंगु दु ।”

ब्राह्मणं इपिं निम्हसितं ख्याना, दाया हानं अजागु पाप-कर्म याये मछ्छाय्क शिक्षा बिया कर्मानुसार सिना वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकौशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय् उत्कृष्टित जूम्ह भिक्षु स्रोतापत्तिफल्य प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् ब्राह्मणीः न्हापायाम्ह जहान खः । ब्राह्मण उत्कृष्टित जूम्ह भिक्षु खः । नटपुत्र जुलसा जि हे खः ।

२१३. भरु जातक

“इसीनमन्तरं कत्वा...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोशल जुजुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

भगवान्यात व भिक्षुसङ्घयात लाभ व सत्कार यक्व जुल । धया तःगु नं दु - “उगु इलय् भगवान्यागु सत्कार, गौरव तल, मान यात, पूजा जुल, आदर तल अले वसपोलयात चीवर, पिण्डपात, (भिक्षा), शयनासन, रोगीपिंत वासः आदि वस्तुत चू लाना च्वन । भिक्षुसङ्घया नं सत्कार जुल, गौरव तल, मान यात, पूजा जुल, आदर तल अले वसपोलपिंत चीवर, पिण्डपात, (भिक्षा), शयनासन, रोगीपिंत वासः आदि वस्तुत चू लाना च्वन । परन्तु मेपिं तैर्थिक परिव्राजकपिंत सत्कार मया, गौरव मतः, मान मयाः, पूजा मयाः, आदर मयाः, हानं न त इमित चीवर पिण्डपात, शयनासन, रोगीपिंत वासः आदि हे चूलागु जुल (अथात् चू मला) । थुकथं इमिगु लाभ सत्कार मजूसैलि इमित न्हिने नं चान्हे नं सुपिना मुना विचार यायेगु यात । गुबलेनिसें (खने दय्क) श्रमण गौतम पिहाँ वल उबलेनिसें भीगु लाभ सत्कार पाः जुया वन । श्रमण गौतमयात हे जक भिगु लाभ व यश दया च्वन । ध्व फुक्क जूगुया कारण छु खः ?”

गुलिसिनं धाल - श्रमण गौतम सकल जम्बुद्वीपय् भिगु थाय् श्रेष्ठभूमी च्वना च्वन । उकिं हे वयात लाभ सत्कार दुगु खः । मेपिसं धाल - ध्व हे कारण खः । भीसं नं जेतवनय् तैर्थिक आश्रम दय्के माल । थये यायेवं भीत नं लाभ जुइ ।

इपिं सकसिनं “ज्यू, ज्यू धया” यदि भीसं जुजुयात छुं सूचं मब्यूसे आश्रम दय्कल धाःसा भिक्षुपिसं रोके याका बिइ फु धका बिचाः यात । “छुं नं मदय्क पक्षय् वइपिं सुं दइ मखु । उकिं जुजुयात घूस नका आश्रमया नितिं थाय् काये माल ।”

थुकथं सल्लाह ब्याका, उपस्थापकपिंथाय् वना फ्वना, जुजुयात लाख ध्यबा घूस नका धाल - “महाराज ! जिमिसं जेतवनय् तैर्थिक आश्रम छगू दय्के त्यना । यदि भिक्षुपिसं छपिंथाय् वया जिमिसं दय्के बिइ मखु धाःवल धाःसा छपिसं इमिगु खँ न्यना बिज्याये मते ।”

जुजुं घूसया लोभं ‘ज्यू’ धका स्वीकार यात । तैर्थिकपिसं जुजुयात थःगु पक्षय् कया सिकमित सःता ज्या शुरु याकल । आपालं कालाक्लु हासः वया हल्ला जुल । शास्तां न्यना बिज्यात - “आनन्द ! ध्व हल्ला याना च्वंगु, हासः वय्का च्वपिं सु खः ?”

“भन्ते ! अन्य तैर्थिकपिसं जेतवनय् तैर्थिक आश्रम दय्का च्वन । अनं हे थुगु हासः वया च्वंगु खः ।”

“आनन्द ! थुगु थाय् तैर्थिकपिं च्वने बहःगु थाय् मखु । तैर्थिकपिं हासः वय्का जुइपिं खः । इपिंनापं च्वना च्वने फइ मखु ।”

शास्तां भिक्षुसङ्घ मुंका आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! जुजुयाथाय् वना अन्य तैर्थिक आश्रम दय्का च्वंगु रोके याकः हूँ ।”

भिक्षुपिं जुजुया ध्वाखाय् वना दं वन । जुजुं भिक्षुपिं वया तैर्थिकपिनिगु आश्रमयागु बारे खँ ल्हाःवगु धका सिइका जुजु लाय्कुलि (दरबारय्) मदु धाय्का लिछ्ववया हल । भिक्षुपिसं शास्तायाथाय् वना धाल । शास्तां 'घूस नःगु कारणं थथे याना हल' धयागु सिइका निम्ह अग्रश्रावकपित् छ्ववया बिल । जुजुं इपिं वःगु सिइका इमित नं अथे हे धया लिछ्ववया हल । इमिसं नं लिहाँ वया शास्तायात बिन्ति यात ।

“सारिपुत्र ! आः जुजु दरबारय् च्वने फइ मखुत, पिहाँ वये मालीगु जुल” धया शास्तां कन्हेखुन्हु पूर्वान्ह समयय् पात्रचीवर धारण याना न्यासः भिक्षुपिं व्वना जुजुया ध्वाखाय् दं बिज्यात । जुजुं सिया लाय्कु छँनं कुहाँ वया पात्र कया शास्तायात दुने व्वना यंका बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात क्वाति जा (यागु), भोजन दान याना शास्तायात वन्दना याना छ्खेलिक्क फेतुत । शास्तां जुजुयात छ्गूकथं धर्मोपदेश बिया आज्ञा जुया बिज्यात - “महाराज ! पुलापिं जुजुपिसं घूस नया शीलवान्पित परस्परय् ल्वाका बिल । जुजु थःगु देशया जुजु जुइ मखन अले महाविनाश जुया स्यना वन ।”

जुजुयागु प्रार्थनाय् शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा भरु राष्ट्रय् भरु जुजुं राज्य याना च्वन । उगु इलय् बोधिसत्त्व न्यागू अभिज्ञा च्यागू समापत्ति दुम्ह खः । व गणपिनि शास्ता तपस्वी जुया हिमालय प्रदेशय् ताःकालतक च्वनेधुंका चि व पाउँ सवा कायेत न्यासः तपस्वीपिं व्वना हिमवन्तं कुहाँ वल । छसिकथं भरु नगरय् थ्यंका अन भिक्षा कया भोजन याना अन हे च्वना च्वन । थुकथं इपिं ऋषिसमूह च्वना च्वंगु बाच्छि दुबले मेगु छ्गू गणया शास्ता न्यासः तपस्वीपिं व्वना वल । अन नगरय् भिक्षा कया, नगरं पिहाँ वया दक्षिणयागु ध्वाखाय् व हे वंगल (बट वृक्ष) सिमाक्वय् च्वना भोजन याना अन हे च्वना च्वन । इपिं निथ्वः ऋषिसमूह अन गुलि च्वने न्ह्याँ उलि च्वना हिमालयय् लिहाँ वन । इपिं लिहाँ वनेवं दक्षिण ध्वाखायागु वंगल सिमा गना वन । लिपायागु पटकय् वःबले दक्षिण ध्वाखायागु वंगल सिमाया क्वय् च्वनेत न्हापां थ्यंकः वःबले इमिसं वंगल सिमात गना च्वंगु खन । इमिसं भिक्षा कया नगरं पिहाँ वया उत्तर ध्वाखायागु वंगल सिमाक्वय् वना च्वं वन । अन भोजन याना अन हे च्वनेगु यात । मेम्ह ऋषि लिपा थ्यंकः वःबले नगरय् भिक्षा कया थःपिं च्वनेत अन हे सिमाक्वय् वना भोजन याना अन च्वना च्वन ।

इपिं निम्हसिया पुचलय् 'थ्व छिमिगु सिमा, थ्व जिमिगु सिमा' हाहां ल्वापु जुल । ल्वापु भन् भन् तच्चः जुल । छ्गू पक्षं धाल - “जिपिं थन च्वनागुलिं थ्व थासय् छिमिगु अधिकार मदु ।” थुकथं इपिं निगुलिं पुचः “जिमिगु स्वामित्व दुगु जिमिगु हे खः” धाधां ल्वाल्वां लाय्कुलि वन । जुजुं न्हापा च्वना च्वपिं ऋषिसमूहयात स्वामी दय्का बिल । लिपायापिसं धाल - “थुलिं जिपिं बुत धका हार स्वीकार याये फइ मखु ।” इमिसं दिव्य चक्रवर्ती जुजुयात योग्यगु छ्गू “रथया खः” दय्का जुजुयाथाय् यंका जुजुयात घूस बिया धाल - “महाराज ! जिमित (उगु थाय्या) स्वामी दय्का ब्यु ।”

जुजुं घूस कया निथ्वसित स्वामी दय्का बिल । मेगु ऋषिपिनि पुचलं उगु “रथया खःयात ल्वय्क रत्नयागु घःचा दय्का हया घूस बिया “जिमित जक स्वामी” दय्का ब्यु धाल ।

जुजुं घूस नया अथे हे याना बिल ।

ऋषिपिसं जिपिं कामभोग त्वःता प्रव्रजित जुया वया नं सिमाक्वय् छगू थाय्या नितिं ल्वाल्वां घूस बिये लात । भीसं थ्व याये मत्यगु याये लात । थुकथं पछुतावे जुया इपिं तुरन्तमय् हे बिस्सुं वना हिमवन्तय् लिहाँ वन ।

सकल भरु राष्ट्रवासी देवतापिसं मुना हाल - “जुजुं शीलवान्पितं ल्वाका बांमलागु ज्या यात । इमिसं जुजु खना तँ पिकया स्वसःगू योजन दुगु भरु राष्ट्रायात समुद्रया तूफान (सुनामि) हया स्यंका बिल । थुकथं छम्ह भरु जुजुया कारणं सारा राष्ट्र नष्ट जुया स्यना वन ।” थुलि कना शास्तां थुगु पूर्वजन्मयागु खँ कना अभिसम्बुद्ध जुया बिज्यायेधुंका थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

“इसीनमन्तरं कत्वा, भरुराजाति मे सुतं ।
उच्छिन्नो सह रडेहि, स राजा विभवद्गतो ॥

“तस्मा हि छन्दागमनं, नप्पसंसन्ति पण्डिता ।
अदुद्धचित्तो भासेय्य, गिरं सच्चुपसंहित’न्ति” ॥

“भरु जुजु छम्हसिनं ऋषिपिनि निगू पुचःया दथुइ बांमलागु ज्या याःगु कारणं थःगु राष्ट्रसहित देशवासीपिं विनाश जुया वन धयागु न्यने नं । उकिं छन्दागति इत्यादी वनेगुयात पण्डितपिसं प्रशंसा मयाः । क्लेशं दूषित मज्जूगु चित्त दुम्ह जुया सत्यधर्मलिसे स्वापू दुगु खँ जक न्वं वायेमाः (निर्णय याना न्याय निशाफ यायेमाः) ।”

(गुपिसं भरु जुजुयात घूस ब्यूगु इलय् ‘थ्व उचित मज्जुल धका, निन्दा याना सत्यगु खँ ल्हाःगु खः, इपिं उबले गन च्वना दना धाःगु खः अन नैक्याया द्वीपय् थौं नं द्रलंढं मत च्याना जः बिया च्वंगु दु ।)

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना “महाराज ! पक्षपात याये मज्यू, प्रव्रजितपितं ल्वाके मज्यू” धका आज्ञा जुजुं जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् जेष्ठम्ह ऋषि जुलसा जि हे खः ।

जुजुं तथागतयात भोजन याकेधुंका वसपोल लिहाँ बिज्यायेवं मनूत छूवया तैर्थिकपिनिगु आश्रम विध्वंस याका बिल । तैर्थिकपिं अप्रतिष्ठित जुल ।

२१४. पुण्णनदी जातक

“पुण्णं नदिं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय च्वना बिज्यागु इलय प्रजापारमितायागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छन्हु धर्मसभाय् भिक्षुपिसं तथागतयागु प्रजाया बारे कया खँ ल्हाना च्वन - “आयुष्मानपिं ! सम्यक्सम्बुद्ध महाप्रज्ञाम्ह खः, विस्तृत प्रज्ञाम्ह खः, प्रसन्न प्रज्ञाम्ह खः, क्षिप्र प्रज्ञाम्ह खः, तीक्ष्ण प्रज्ञाम्ह खः, वसपोलयागु प्रज्ञा दुने थ्यंकः दुहाँ वंगु खः, वसपोल उपाय कुशलम्ह खः । शास्ता बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थन फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु खः ?” “थुजा-थुजागु खँ” धका लिसः बिइवं “भिक्षुपिं ! तथागत आः जक प्रज्ञावान् व उपाय कुशल जूम्ह मखु, न्हापा नं जूम्ह खः” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय बोधिसत्त्वयागु जन्म जुजुया पुरोहित कुलय जुल । तःदिक जुइवं तक्षशिला वना अन सकतां शिल्प सय्का वल । बौम्ह सिइवं पुरोहितया पद कया जुजुया अर्थ धर्मानुशासक जुल ।

लिपा जूलिसे जुजुं खँ छ्वलिपिनिगु खँय् विश्वास याना तँ पिकया बोधिसत्त्वयात ‘जिथाय् च्वने म्वाल’ धया पितिना हल । लिपा बोधिसत्त्वयागु गुणया खँ लुमना वल । जुजुं बिचाः यात - “जिमि आचार्यायात सुं छम्ह मनू छ्वया सःतके छ्वयेगु पाय्छि जुइ मखु । छपु गाथा दय्का, पौ च्वया, क्वःया ला दय्का, तुयुगु कापतय् प्वःचिना राजकीय छाप तथा छ्वये माल । यदि पण्डित जूसा पौ ब्वना क्वःयागु लायागु भाव थुइका वयेमाः । मखु धयागु जूसा वइ मखु । वं गाथा पत्रय् च्वल -

“पुण्णं नदिं येन च पेय्यमाहु, जातं यवं येन च गुह्यमाहु ।

दूरं गतं येन च अह्यन्ति, सो त्यागतो हन्द च भुज्ज ब्राह्मणा”ति ॥

“गुम्हसिनं (नदी सिथय् च्वना) नदीया लः त्वने फयेवं नदी भय भय ब्यूगु धका धाइ । गुम्हसिया पाखें सुचूका तये फत धायेवं छ्वमा बुया वइ धका धाइ । गुम्ह भंगः हाः वयेवं तापाक वना च्वंम्ह थ्यंकः वइगु खः । उम्हसिया ला छंथाय् ध्यना च्वन । ब्राह्मण ! छँ ला न ।”

थुकथं जुजुं सिमा हलय पत्र च्वया बोधिसत्त्वयाथाय् छ्वया बिल । वं पत्र ब्वना ‘जुजुं जित नाप लाये मास्ते वय्कल’ धका सिइका निपुगु गाथा च्वल -

“यतो मं सरती राजा, वायसम्पि पहेतवे ।
हंसा कोञ्चा मयूरा च, असतीयेव पापिया’ति” ॥

“जुजुं वऱःया ला जक दुबले हे जित लुमंका हल धाःसा हँय, सारस, म्हयखातयगु ला दइबले गुबले लोमंकीगु जुइ ! लोमंका छवये जक मज्यू का ।”

गाडी तयार याना जुजुयाथाय् हथासं वना नाप लावंबले जुजु लय्ताया वयात न्हापायागु पुरोहित पद बिल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् जुजु आनन्द खः । पुरोहित जुलसा जि हे खः ।

- * -

२१५. कच्छप जातक

“अवधी वत अत्तानं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोकालिकयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थुगु कथाया खँ महातक्कारि जातक (जा. नं. ४८१) स वइतिनि । उगु इलय् शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! कोकालिक आः जक थःगु वचनं याना थः थःमहं सिना वने माम्ह जूगु मखु, न्हापा नं अथे हे जूगु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म अमात्य कुलय् जुल । तःधिक जुसेलि जुजुया अर्थ धर्मानुशासक जुल । जुजुया धाःसा साप खँ अप्वः । थःमहं खँ ल्हाये लात धायेवं मेपिंत म्हुतु हे वां खाय्के बिइ मखु । बोधिसत्त्वं जुजुया अप्वः खँ ल्हायेगु बानि त्वःफिइकेत उपाय छगू माला जुया च्वन ।

उगु इलय् हिमालय प्रदेशय् गनं छथाय् पुखुली कापलि छम्ह च्वना च्वन । निम्ह सारस हँय्या मस्त नसा मालेत न्हिन्हं चाःहिला च्वंबले उम्ह कापलिनाप पासा जुल । कापलिया हँय्तलिसे साप विश्वास जुल । हँय्तय् नं कापलिलिसे विश्वास जुल । छन्हुया दिनय् हँय्तय्सं कापलियात धाल - “पासा कापले !

जिपिं च्चनेथाय् हिमवन्तय् चित्रकूट पर्वतया ब्रवसं कांचन धयागु गुफा छगू दु । अन न्ह्याइपुसे च्वंगु छगू थाय् दु । छ जिपिलिसे वने न्ह्याला ?”

“जि गुकथं वनेगु ?”

“जिमिसं छंत यंका बिये, यदि छं थःगु म्हुतु छप्वाः जक बन्द याये फुसा, सुयातं छुं न्वं मवायेगु खःसा ।”

“स्वामी ! न्वं वाये मखु, जित यंका ब्यु ।”

इमिसं ज्यू धका धाल । इमिसं कथि छपु माला हल । कथिया दशुइ लाक कापलियात वां न्याकल । जवं खवं कथिचो थःपिं निम्हसिनं त्वाथलं ज्वना ब्वय्का यंकल । थुकथं निम्ह हँय्तय्सं कापलियात ब्वय्का यंकूगु गांयापिं मस्तय्सं खन । इमिसं लापा थाना “निम्ह हँय्तय्सं कापलियात कथि तया यंका च्वन” धाधां चिच्याःदंक हाला च्वन ।

हँय्तय्सं आक्सय् न्याकक ब्वाका च्वंगु कारणं वाराणसी नगरया लाय्कु छें फुसय् थ्यन । कापलिया “हे खराबपिं मस्त ! जिमि पासापिसं जित यंकल धका छिमि छाया कपा स्याके माःगु ?” धायेगु इच्छां म्हुतु वां खात । कापलि कुतुं वना जुजुया कःसी लाःवन । कापलि कुतुं वया निकु दल । अले ‘कापलि कुतुं वया निकु दल’ धका हल्ला जुल ।

अमात्यपिलिसे जुजुं बोधिसत्त्वयात ब्वना उगु थासय् वन । अन कापलि खना जुजुं न्यन - “हे पण्डित ! गथे जुया थुम्ह कापलि थन कुतुं वल ?”

बोधिसत्त्वं विचाः यात - “जिं जुजुयात उपदेश बिइगु इच्छा ततं उपाय छगू माला जुयागु तःन्हुमच्छि दये धुंकल । थुम्ह कापलिया हँय्तनापं पासा जुल जुइमाः । इमिसं थ्वयात हिमवन्तय् यंका बिये धया म्हुतुं कथि वांन्याका आकाशय् ब्वय्कः यंकल जुइमाः । वं सुं छम्हसियागुं खँ न्यना म्हुतु सुम्क तये मफया छुं धायेत कथि त्वःता वां खात जुइमाः । थुकथं आकाशं कुतुं वया सित जुइमाः ।” अले बोधिसत्त्वं जुजुयात धाल -

“खः महाराज ! खँ सय्का अप्वः खँ ल्हाइपिनि वचनयागु सीमा दइ मखुगुलिं थुगु प्रकारं दुःख जुइ यःगु जुया च्वन ।” थुलि धया थुपिं गाथात धाल -

“अवधी वत अत्तानं, कच्छपो ब्याहरं गिरं ।
सुग्गीतस्मिं कट्टस्मिं, वाचाय सकियावधि ॥

“एतम्पि दिस्वा नरवीरिय सेट्ट, वाचं पमुञ्चे कुसलं नातिवेलं ।
पस्ससि बहुभाणेन, कच्छपं ब्यसनं गत’न्ति” ॥

“कापलिं थःगु वचनया प्रयोग यागुलिं थःत थःम्हं स्यात । बांलाक ज्वंका तःगु कथि त्वःता थःगु म्हुतु कत्तिका तये मफुगु कारणं थःगु वचनं थःत स्याके माल ।”

“मनूतय् पुचलय् नरवीर्य दुम्ह जुजुं थ्वयात स्वया नं कुशल वचन जक न्वं वायेगु यायेमाः । व नं अवस्था स्वया समयया सीमा अतिक्रमण मयासे खँ ल्हायेमाः । खन मखुला, आपाः न्वं वायेवं कापलि सीगु !”

जुजुं 'जित हे धाःगु जुइमाः' धका मती तथा न्यन - "हे पण्डित ! जित छं खँ न्यंकागु ला ?"

बोधिसत्त्वं धाल - "महाराज ! छपिं हे जुइमाः अथवा मेपिं न्ह्यांम्ह हे जूसां ईब्य मद्यक मात्राद्धि मसिइका अप्वः खँ ल्हाइपिसं थुकथं दुःख सिइ । ध्व खँ स्पष्ट हे जू ।"

जुजुं उसांनिसैं कम खँ ल्हायेगु याना हल । शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् कापलि कोकालिक खः । निम्ह हँय्या मस्त निम्ह महास्थविरपिं खः । जुजु आनन्द खः । अमात्य पण्डित जुलसा जि हे खः ।"

- * -

२१६. मच्छ जातक

"न मायमग्नि तपति..." थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् न्हापायाम्ह कलातं याःगु आकर्षणया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

शास्तां वयाके न्यना बिज्यात - "भिक्षु ! छु छ धात्थें उत्कण्ठित जूगु खः ला ?" "भन्ते ! धात्थें खः ।" धया बिन्ति यायेवं शास्तां न्यना बिज्यात - "सुनां उत्कण्ठित यात ?" लिसः बिल - "न्हापायाम्ह जहानं ।" शास्तां "भिक्षु ! थुम्ह छं मिसा छंगु अनर्थ याःम्ह खः । न्हापा नं वयागु कारणं सुलि (नतुचां) सुया मिइ छुया नये त्यंगु खः । पण्डितपनिगु ग्वाहालिं छ बचे जूगु जुल" आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व जुजुया पुरोहित जुल । छन्हु माभ्नीतय्सं प्यना तःगु जालय् (पासय्) क्यंम्ह न्यायात लिकया क्वागु फिइ तथा 'थुम्ह न्यायात मिइ छुया नये' धका चुपि नय्का च्वन । न्यां थःम्ह मिसा (न्यां) यागु बारे चिन्ता काकां ख्वया थुपिं गाथात धाल -

"न मायमग्नि तपति, न सूलो साधुतच्छित्तो ।
यज्व मं मज्जति मच्छी, अज्जं सो रतिया गतो ॥

"सो मं दहति रागग्नि, चित्तं चूपतपेति मं ।
जालिनो मुञ्चथयिरा मं, न कामे हज्जते क्वची'ति" ॥

“जित मिं मपु, न त बांलाक च्वामुसे च्वंगु सुलिं जित सास्ति याः । जिमि मिसाम्ह न्यां जिमि मिजंम्ह न्यां रतिया निरिं मेम्ह मिसाम्ह न्यां लिना वन’ धका सम्भे जुइगुलिं जक जित पुकल ।”

“हे माभीत ! मिसाम्ह न्यांया प्रति प्यपुना च्वंगु रागया मिं जक जित छ्वयका च्वन । जिगु चित्तयात पुका तया तल । जित त्वःता ब्यु । कामयागु कारणं मिसाम्ह न्यां लुमंका च्वंमंसित गुबलें नं हत्या याये बहः मजू ।

उगु इलय् बोधिसत्त्वं नदीया सिथय् न्यासि वना च्वंबले न्यां ख्वःगु सिइका उम्ह न्यांयात तोतका छ्वयया बिल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययागु प्रकाशन याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् उत्कण्ठित जूम्ह भिक्षु स्रोतापत्तिफल्यु प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् मिसाम्ह न्यां न्हापायाम्ह जहान खः । उत्कण्ठित जूम्ह भिक्षु न्यां खः । पुरोहित जुलसा जि हे खः ।

२१७. सेगु जातक

Dhamma.Digital

“सब्बो लोको...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह तरकारी मिइम्ह उपासकया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थनया खँ एककनिपात (पण्णक जातक, जा. नं. १०२) स वनेधुंकूगु जुल । थन जुलसा शास्तां उपासकयात “उपासक ! तापाः ख्वाः जुल नि ?” धका न्यना बिज्यायेवं “भन्ते ! जिमि म्हाचाय् न्ह्याबलें न्हिला च्वनिगु । वयात परीक्षा याना स्वया छगू कुलकुमारयात बिया छ्वयया । उकिं उगु ज्याय् तःक्यना च्वने माःगु जुया छपिनिगु दर्शन याः वयेत फुर्सत मदुगुलिं वये मफया च्वंगु खः धका विन्ति यात । अले शास्तां वयात “उपासक ! आः जक उम्ह कुमारी (म्हाचाय्मचा) शीलवती जूगु मखु, न्हापा नं शीलवती जूगु दु । छं नं आः जक परीक्षा याना स्वःगु मखु न्हापा नं परीक्षा याना स्वःगु दु” आज्ञा जूसे उपासकं कना बिज्यायेत प्रार्थना यायेवं पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छम्ह वृक्षदेवताया रूप्य जुल । उगु इलय् म्हचाय्यात परीक्षा याना स्वये माल धका वयात ब्वना जंगलय् यंका रागी चित्त जूमर्थे च्वंक जुया बौम्हं म्हचाय्यागु ल्हाः ज्वन । अनंलि विलाप यायां ख्वबले बौम्हं वयात न्हापांगु गाथा न्यंकल -

“सब्बो लोको अत्तमनो अहोसि, अकोविदा गामधम्मस्स सेग्गु ।
कोमारि को नाम तवज्ज धम्मो, यं त्वं गहिता पवने परोदसी’ति” ॥

“सकलें लोकवासी कामगुण सेवन (मैथुन) यायेगुलि लयलयताया च्वनी । हे सेग्गु ! छ जुलसा थुगु ग्राम्यधर्म (मैथुन) यायेगुलि अदक्षम्ह जुया च्वन । आःतकं छंके कुमारी अवस्थाया स्वभाव दनि ला ? ल्हाः ज्वनाबले छ थुगु जंगलय् ख्वल । आः छंगु बिचाः छु खः ? धात्थेम्ह कुमारी जुया च्वना तिनिला ?”

बौम्हसियागु खँ न्यना कुमारी “खः, बा ! जि आःतकं कुमारी हे तिनि । जिं मैथुनधर्म धयागु मस्युनि ।” थुलि धया ख्वख्वं वं निपुगु गाथा धाल -

“यो दुक्खफुट्टाय भवेय्य ताणं, सो मे पिता दुभि वने करोति ।
सा कस्स कन्दाप्पि वनस्स मज्जे, यो तायिता सो सहसा करोती’ति” ॥

“गुम्हसिनं दुःख जुइगु इलय् आधार भरोसा जुया च्वने माःम्ह खः, व हे बौनं जंगलय् जित दुषित याये त्यन । आः जंगलया दथुइ सुयागु ग्वाहालि प्वना ख्वयेगु ? गुम्ह संरक्षक खः, वं हे जबर्जस्ति याना च्वन धया ।”^{१६}

थुकथं उम्ह तरकारी मिइम्ह व्यापारी उबले म्हचाय्यात परीक्षा याना स्वया छेंय् यंका छम्ह कुलकुमारयात बिया यथाकर्मानुसार परलोक वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्य खँ प्रकाश याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य खँया अन्तय् उम्ह उपासक स्रोतापत्तिफल्य् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलयया म्हचाय् हे आःयाम्ह म्हचाय् खः । बौ नं बौम्ह हे खः । उगु कारणयात प्रत्यक्षीकरण याःम्ह देवता जुलसा जि हे खः ।

- * -

२१८. कूटवाणिज जातक

“सठस्स साठेय्यमिदं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह भेल्याम्ह (कूट) व्यापारीयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्तीवासी छम्ह भेल्याम्ह व्यापारी व पण्डितम्ह व्यापारी निम्हं मिले जुया न्यासः गाडाय् सामानत जाय्का पूर्वनिसें पश्चिमतक चाचाःहिला व्यापार याना आपालं लवः दयेवं श्रावस्ती लिहाँ वन । अले पण्डितम्ह व्यापारी भेल्याम्ह व्यापारीयात धाल - “सौम्य ! वस्तुत बच्छि बच्छि याये नु ।”

भेल्याम्ह व्यापारी बिचाः यात - “आपालं दिनतक दचने मखना, ययःगु दुर्भोजन याना थ्व त्यानूगु दु । आः थःगु छेंय वना थीथी प्रकारयागु रस दुगु भोजन यायेधुंका अजीर्ण जुया सिइ अले दक्व वस्तुत जिगु हे जुइ” धका बिचाः याना “थौ नक्षत्र बांमला, दिन बांमला, कन्हे याये, कन्हे याये” धाधां अलमले यायां समय बिते याना च्वन ।

अनलि पण्डितम्ह व्यापारी वयात दबाब बिया वस्तुत छुटे याना बच्छि कया यंकल । अले गन्धमाला आदि ज्वना शास्तायाथाय् वना पूजा याना वसपोलयात वन्दना याना छखेलिक्क फेतुत ।

शास्तां “गुबले लिहाँ वया ?” धका न्यना बिज्याबले “भन्ते ! बाच्छि ति न्ह्यो थ्यंकः वयागु खः” धका बिनित्ति यात ।

“अथे जूसा छ्वाय् वःन्हुमच्छि लिबाक बुद्धयागु उपस्थानय् वयागु ले ?” धका न्यना बिज्यायेवं वं च्वय्या खँ छसिंकथं बिनित्ति यात ।

शास्तां “उपासक ! आः जक थुम्ह व्यापारी भेल्याहा जूगु मखु न्हापा नं भेल्याहा हे जूम्ह खः” धका आज्ञा जुइवं वं उगु खँ कना बिज्यायेत प्रार्थना यात । शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म अमात्य कुलय् जुल । तःधिक जुसेलि बोधिसत्त्व जुजुया विनिश्चय अमात्य जुल ।

उगु इलय् गामय् च्वनिम्ह व शहरय् च्वनिम्ह निम्ह बंजा पासापिं दया च्वन । अले गांयाम्ह बंजा नं शहरय् च्वंम्ह पासाम्हसिथाय् न्यासःगू फालि (हल जोते यायेबले तयेगु) नासो तये यंकल । वं व फालि दक्वं मिया, फालि तया तःगु कोथाय् छुं खिगुलि ह्वला तल । गोन्हुचा लिपा गामय् पासाम्ह वया ‘फालि

हि' धका धाल । भेल्याहाम्ह बंजा नं "छंगु फालि दक्वं छुं नल" धया छुंखि क्यना बिल । अनंलि गांयाम्हं धाल - "नःसा म्वालका, छुं नःगु सुया छु लगे जू" धया मोल्हुण्या नितिं वःम्ह काय्यात ब्वना छम्ह पासाया छेंय त्वःता थका "ध्वयात जि मवतले गनं पित छ्वये मते" धया कोथाय् दुने तय्का थः स्वयं मोल्हुया शहरयाम्ह पासाया छेंय लिहाँ वन ।

पासाम्हं धाल - "हे पासा ! जिम्ह काय् गो ?"

"पासा ! छम्ह काय्यात सिथय् तया जि लखय् कुहाँ वना च्वंतले छम्ह इमा वया दाया यंकल । जिं गुलि लापा थाना, गुलि हाला तोफिइकेत सना नं तोफिइके मफुत" धका धाल ।

"छं मखुगु खँ ल्हात । इमां नं अपायधिकम्ह मचा यंके फइला ?"

"पासा ! मफुसां आः जिं छु याये ले ? यंके फुसां मफुसां यंकेधुंकल ।"

वं वयात ख्याना धाल - "अरे मनू स्याइम्ह दुष्ट ! मनू ख्वीम्ह खुँ ! आः जिं अदालतय् यंका पिकाय्का बिये" धया पिहाँ वल ।

"छु यायेमाल या" धाधां व नं अदालतय् वन ।

भेल्याहाम्ह शहरयाम्ह व्यापारीं बोधिसत्त्वयात "स्वामी ! ध्व जिमि काय् ब्वना मोल्हुइ धका गंगाय् वन । लिहाँ वयेवं 'जिमि काय् गो ?' धका जिं न्यनाबले ध्वं 'इमां दाया यंकल' धका धाल । छिसं थुगु खँया निर्णय याना बिया दिसँ ।

छली बंजायागु खँ न्यना बोधिसत्त्वं गां बंजायाके थथे न्यन "छु ध्व खँ सत्य खः ला ?"

"स्वामी ! जिं वया मचायात ब्वना यंकागु नं खः । हानं व मचायात इमां दाया यंकूगु नं खः ।"

"छु ध्व संसारय् अपायधिकम्ह मचायात नं इमां दाया यंके फइला ?"

"स्वामी ! जिं नं छिंके छगू न्यने, मचायात ला इमां दाया यंके फइ मखु धाय्का म्वाल, नंया फालियात छुंतय्सं नये फइला ले ?"

"ध्व छु खँ, बांलाक धा ।"

"स्वामी ! जिं ध्वया छेंय न्यासःगू फालि नासो तया थका । ध्वं छु धाल - 'छंगु फालि दक्वं छुं नल, छंगु फालि नःपिं छुंतयगु छुंखि गुलि ध्व हे का' धका जित छुंखि क्यना हल । स्वामी ! यदि छुं नंया फालि नये फुसा इमां नं मचायात छाय् यंके मफइ ? यदि छुं नंया फालि नइ मखुसा इमां नं मचायात दाया यंके फइ मखु । ध्वं जिगु नंया फालि छुं नल धया च्वन । इमिसं नःगु खः बा मखु उकिया जाँच याना जिगु मुद्दा फैसला याना दिसँ ।"

बोधिसत्त्वं विचाः यात - 'भंगः लाःम्हसित भंगः लाना त्याकेत खँ ल्हाःगु जुइमाः ।' बोधिसत्त्वं धाल - "छं गुगु विचार याःगु खः, व पाय्छि जू ।" अले थुगु गाथात न्यंकल -

"सटस्स साटेय्यमिंद सुचिन्तितं, पच्चोड्डितं पटिकूटस्स कूटं ।

फालं चे अदेय्युं मूसिका, कस्मा कुमारं कुलला न हरेय्युं ॥

"कूटस्स हि सन्ति कूटकूटा, भवति चापि निकतिनो निकत्या ।

देहि पुत्तनइ फालनइस्स फालं, मा ते पुत्तमहासि फालनइो'ति" ॥

“भंगः लाःम्हसित भंगः लायेगु ध्व बांलागु विचाः खः । बेकोम्हसित बेकोगुकथं व्यवहार यायेगु बांला हे जू । यदि नंया फालि छुं नये फुसा मचायात नं इमां दाया यंके मफये माःगु छुं मदु । गुम्हसित गजागु याना क्यनी अजाम्हसित अजागु हे याना क्यनिपिं नं द हे दइ । हे काय् तंकूम्ह बंजा ! गुम्हसिया फालि तंगु दु वयात वयागु फालि लित ब्यु । छुं काय्यात फालि तंम्हसिनं ब्वना मयंकेमा ।”

“स्वामी ! यदि जिम्ह मचा हया ब्यूसा जिं नं वयात फालि दक्वं लित बिये ।”

“स्वामी ! वया मचा हया बिये यदि वं जिगु फालि लित ब्यूसा ।”

थुगु प्रकारं गुम्हसिया काय्मचा तन वयात काय्मचा दत । गुम्हसिया फालि तंगु खः वयात फालि दत । निम्हं कर्मानुसार परलोक वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् भेल्याहाम्ह व्यापारी हे आःयाम्ह भेल्याहाम्ह व्यापारी खः । पण्डित व्यापारी नं पण्डित व्यापारी खः । मुद्दा फैसला याना ब्यूम्ह अमात्य जुलसा जि हे खः ।

२१९. गरहित जातक

“हिरञ्जं मे सुवर्णं मे...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् उत्कण्ठित जुया बुद्धशासनय् मन मच्चंम्ह छम्ह भिक्षुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थुम्ह भिक्षुया मन छुकिसनं एकाग्र मजुल । मन ल्वाकःबाकः जुइका जीवन हना च्वंम्ह उम्ह भिक्षुयात शास्तायाथाय् न्ह्योने तये हल । शास्तां न्यना बिज्यात - “छु छ धात्थें उत्कण्ठित जुयागु खः ला ?”

“खः, धात्थें खः ।”

“छु कारणं ?”

“कामासक्तिया कारणं ।”

“भिक्षु ! कामासक्तियात न्हापा न्हापा पशुतय्सं नापं निन्दा याः । छ थुजागु शासनय् प्रव्रजित जुया नं पशुतय्संतक नं निन्दा याना तःगु कामभोगय् छाया आसक्त जुया च्वनागु ?” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म हिमालयय् माकःया योनी जुल ।

छम्ह व्याधां वयात ज्वना यंका जुजुयात बिइ यंकल । व ताःकालतक लाय्कु छेंय् च्वंगु जुया सभ्यता सय्का काल । जुजुं वयागु सभ्य-व्यवहार खना लय्ताया व्याधयात आज्ञा बिल - “थुम्ह माकःयात गनं ज्वना हयागु खः अन हे त्वःता वा ।” वं अथे हे यात ।

बोधिसत्त्व थ्यंकः वःगु दु धयागु खबर न्यना माकःत तगोगु त्वहं शिलातलय् मुंवल । इमिसं बोधिसत्त्वलिसे कुशल समाचार न्यनेधुंका मेगु खँ न्यन- “पासा ! छ थुलिमच्छि दिनतक गन च्वना च्वनागु ?”

“वाराणसी जुजुया लाय्कु छेंय् ।”

“गुकथं छुटे जुया वयागु ले ?”

“जुजुं जित म्हितीम्ह माकः दय्का जि प्याखँ ल्हयागु खना लय्ताया जित त्वःता छ्वया हःगु ।”

छं मनूतयगु व्यवहार स्यू । जिमित नं कं । जिमि न्यने मास्ते वल ।”

“मनूतयगु ज्या जिके न्यने मते ।”

“कं, कना ब्युरे । जिमि न्यने मास्ते वल ।

बोधिसत्त्वं धाल - “चाहे क्षत्रिय जुइमा, चाहे ब्राह्मण मनूत धयापिं जिगु-जिगु धका धया हाला जुइपिं खः । वस्तुत अनित्य जुया स्यना वनी धयागु अनित्यतायागु खँ इमिसं मस्यू । आः न्यं, कापिं मनूतयगु खँ” धाधां थुपिं गाथात धाल -

“हिरञ्जं मे सुवण्णं मे, एसा रत्तिं दिवा कथा ।

दुम्मेधानं मनुस्सानं, अरियधम्मं अपस्सतं ॥

“द्वे द्वे गहपतयो गेहे, एको तत्थ अमस्सुको ।

लम्बत्थनो वेणिकतो, अथो अङ्कितकण्णको ।

कीतो धनेन बहुना, सो तं वितुदते जन’न्ति” ॥

“आर्यधर्म मस्यूपिं मूर्खं मनूत चान्हं न्हिनं ‘जिगु वह, जिगु लुं’ धका जक हाला जुया च्वनी ।”

“छेंखापतिक (मिजं मिसा) निम्ह निम्ह दया च्वनी । छम्हसियाके र्वाय् दइ मखु । वया तःप्वगु दुरुप्वः दया च्वनी, सपः थुना तःगु दइ । न्हाय्पं प्वाः नं खना तःगु दइ । वयात यक्व धनसम्पत्ति बिया न्याना हया तःम्ह खः । वं सकसितं ब्वःबिया दुःख बिया च्वनी ।”

वयागु खँ न्यना दक्व माकःतयसं निपा ल्हातं थथःगु न्हाय्पं प्वाः तित - गात कने मते, गात कने मते । न्यने मत्यःगु खँ न्यने लात । थुगु थासय् च्वना भीसं मत्यःगु खँ न्यने लात । उकिं उगु थाय्थात नं निन्दा याना मेथाय् चिला वन । उगु पाषण-शिलाया नां हे निन्दित-पाषाण शिला जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशन याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय उम्ह भिक्षु स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् माकाःया पुचः बुद्ध-परिषद् खः । माकाःया जुजु जुलसा जि हे खः ।

- * -

२२०. धम्मधज जातक

“सुखं जीवितरूपोसि...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् (थःत) स्यायेत स्वःगुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उगु इलय् शास्तां देवदत्तं थःत स्यायेत स्वया च्वन धयागु खँ न्यना आज्ञा जुया बिज्यात- “भिक्षुपिं ! आः जक देवदत्तं जितं स्यायेत स्वःगु मखु, वं न्हापा नं स्यायेत स्वःगु दु; परन्तु भ्या भतिचा हे गयापहः पिकाय्के मफु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

Dhamma.Digital

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी पायासपाणी (यसपाणी) धयाम्ह जुजुं राज्य याना च्वन । कालक धयाम्ह वयाम्ह सेनापति खः । उगु इलय् बोधिसत्त्व जुजुया पुरोहित खः । नां खः धर्मध्वज । जुजुया छ्चनय् बांलाक भःभः धाय्क समये याइम्ह नौया नां खः छत्तपाणी ।

जुजुं धर्मपूर्वक राज्य याना च्वन । परन्तु जुजुया सेनापतिं मुद्दायागु फैसला याइबले घूस नया च्वन । घूस कया स्वामीयात अस्वामी याना च्वन ।

छन्हु मुद्दाय् बूम्ह मनुखं थःगु लप्पा ज्वना ख्वख्वं अदालतं पिहाँ वया च्वंबले जुजुया सेवाय् वना च्वंम्ह बोधिसत्त्वयात खन । वं बोधिसत्त्वयागु तुति ज्वना ख्वख्वं धाल - “स्वामी ! छ्चपिंथें जाम्ह जुजुया अर्थ धर्मानुशासक दय्क दय्कं कालक सेनापतिं घूस नया मालिक मखुम्हसित मालिक याना बिल ।” थःत मुद्दाय् बुका हःगु खँ दक्वं छ्चसिकथं कन ।

बोधिसत्त्वं मनय् करुणाया भाव दय्का धाल- “अहो ! का वा, छंगु मुद्दायागु फैसला याना बिये ।” वं वयात व्वना मुद्दा स्वयेगु थासय् वन । जनसमूह मूवल । बोधिसत्त्वं वयागु मुद्दायात उल्टे याना फैसला याना मालिकयात हे मालिक याना बिल । जनसमूहनं ‘धन्य धन्य’ धया हल । ततःसकं हाल । जुजुं सः ताया न्यन - “थ्व छ्चुकिया सः खः ?”

“महाराज ! धर्मध्वज पण्डितं छगू अजागु मुद्दायात पाय्छिकथं फैसला मज्जुयात पाय्छिकथं फैसला याना बिल । उकिं हे ‘धन्य धन्य’ धका हाला हःगु खः ।”

जुजु लय्ताया बोधिसत्त्वयात सःता न्यन – “आचार्य ! छपिसं मुद्दायागु छिनफान याना फैसला याना बिज्यात धका जिं न्यनागु खः ला ?”

“खः, महाराज ! कालकं मुद्दा बांलाक फैसला मयागुयात जिं फैसला यानागु खः ।”

“आर्वलि छपिसं हे मुद्दा फैसला यायेगु याना बिज्याहूँ । जिगु न्हाय्पंयात सुख दइ । जनतायागु उन्नति जुइ ।”

बोधिसत्त्वया इच्छा मदुसां नं जुजुं “प्राणीपिंप्रति दया तयेया नितिं न्याययागु गद्दी च्वना बिज्याहूँ” धका प्रार्थना यागुलिं राजी जुल । उबलेनिसें बोधिसत्त्व न्याययागु गद्दी च्वनेगु यात । मालिकयात हे मालिक यायेगु याना च्वन ।

अनं लिपा कालकयात घूस नये मखंसैलि लाभ जुइगु थासय् हानि जूसैलि वं जुजुयात चुगलि यात – “महाराज ! धर्मध्वज पण्डितं छपिनिगु राज्य कायेत स्वया च्वन ।” वं जुजु व बोधिसत्त्वयात फायेगु कुतः यात ।

जुजुं वयागु खँय् पत्याः मजू । उकिं वं “थये धाये मते” धका धाल । वं धाल – “जिगु खँय् विश्वास मदुसा व वइबले झ्यालं स्वया बिज्याहूँ । सारा नगरयात वं ल्हातय् कायेधुंकल धयागु खँ सिइका बिज्याहूँ ।” जुजुं नं वयाथाय् मुद्दाया नितिं वःपिं मनूत दक्व वयाम्ह मनू धका विश्वास यात । अले धाल – “सेनापति ! छु यायेमाल ?”

“देव ! वयात स्याना छूवये माल ।”

“छुं तःधंगु दोष खने मदय्क गुकथं स्यायेगु ?”

“छगू उपाय दु ।”

“गजागु उपाय ?”

“ध्वयात छुं असम्भवगु ज्या छगू ब्वया याकेगु अले वं याये मफयेवं उगु दोषया दोषी ठहरे याना स्यायेगु ।”

“गजागु असम्भवगु ज्या ?”

“महाराज ! बांलागु जग्गाय् उद्यान (बगैचा) दय्कूसां नं सिमात, फलफुलमा स्वाँमा आदिस बांलाक मलजल इलय् ब्यलय् तया बिचाः याःसां कमसेकम निदँ प्यदँ दय्का तिनि फल सइ । छपिसं वयात सःतके छूवया ‘कन्हे उद्यानय् म्हित वने माल । उकिं जिगु नितिं उद्यान दय्के माल’ धया बिज्याहूँ । वं दय्के फइ मखु । अले वयात थुगु अपराधया कारणं स्याका बिज्याहूँ ।”

जुजुं बोधिसत्त्वयात सःतके छूवया धाल – “पण्डित ! पुलांगु उद्यानय् जिपिं यक्व म्हितेधुन । आः न्हूगु उद्यान दय्का अन म्हिते मास्ते वल । कन्हे म्हितः वने माल । जिमि नितिं उद्यान दय्का ब्यु । यदि दय्के मफुसा छंगु ज्यान बचे जुइ मखु ।”

बोधिसत्त्वं खँ सिल । कालकं घूस नये मखना जुजुयात खँ छूगु धका । बोधिसत्त्वं धाल - “महाराज ! फसा स्वये ।” व छेय् वना सासाःगु भोजन याना खाताय् गोतुला बिचाः यात । शक्रभवन वाना वल । शक्रं ध्यान तथा स्वत । बोधिसत्त्वयात जूगु सास्ति सिइका याकनं वया दचनेगु कोथाय् दुहाँ वया आक्सय् दना न्यन - “पण्डित ! छाय् छु चिन्ता याना च्वनागु ?”

“छ सु खः ?”

“जि शक्र खः ।”

“जुजुं जित उद्यान दय्केत धाल । उकियागु हे चिन्ता याना च्वनागु ।”

“पण्डित ! चिन्ता याये म्वाल । जिं छंगु नितिं नन्दवन चित्रलतावनथें जागु उद्यान दय्का बिये । गन थासय् दय्केगु ?”

“फलानागु थासय् दय्कि ।”

शक्रं दय्का देवपुर लिहाँ वन । कन्हेखुन्हु बोधिसत्त्वं थःगु हे मिखां उद्यान स्वयेधुंका जुजुयाथाय् वना धाल - “महाराज ! जिं उद्यान दय्के धुन । म्हिता बिज्याहूँ ।”

जुजु वना स्वःवंबले भिंंच्याकु हाकःगु मनोशिलावर्णयागु पखालं चाःहुइका तःगु, धवाखा अट्टलिका दुगु, फलफुलयागु भारं क्वछुना च्वंगु, थीथी प्रकारयागु सिमात दुगु, बांलाक भःभः धागु उद्यान खन ।

जुजुं कालकयाके न्यन - “पण्डितं जिमिगु खँ न्यना दय्का बिल । आः छु यायेमाल ?”

“महाराज ! गुम्हसिनं चच्छिया दुने उद्यान दय्का बिइ फुसा वं राज्य काये फइ ला कि फइ मखु धयागु खँ स्वयं छपिसं सिइका बिज्याहूँ ।”

“आः छु यायेमाल ?”

“वयात मेगु असम्भवगु ज्या छगू याके माल ।”

“गजागु ज्या ?”

“न्हेगू रत्न दुगु पुखू छगू दय्के बिया बिज्याहूँ ।”

जुजुं “ज्यू” धया बोधिसत्त्वयात सःतके छवया धाल - “आचार्य ! छपिसं उद्यान ला दय्का बिया बिज्यात । आः उकियात ल्वय्क न्हेगू रत्न दुगु पुखू छगू नं दय्का बिज्याहूँ । दय्का बिज्याये मफुसा छपिनिगु ज्यान वनी ।”

बोधिसत्त्वं धाल - “ज्यू, महाराज ! दय्के फसा दय्का बिये ।”

शक्रं बांलाक, सच्छिगू तीर्थ दुगु, द्विच्छिथाय् कुं दुगु, न्याता प्रकारयागु पलेस्वां नं तोपूगु, नन्दन पुष्करिणीथें जागु पुखू छगू दय्का बिल । बोधिसत्त्वं उकियात नं थःगु हे मिखां स्वया वयेधुंका जुजुयाथाय् वना धाल - “देव ! पुष्करिणी दय्केधुन ।”

जुजुं पुखू स्वयेधुंका कालकयाके न्यन - “आः छु यायेमाल ?” “देव ! उद्यानयात ल्वय्क भव्य महल दय्केत धया बिज्याहूँ ।”

जुजुं बोधिसत्त्वयात सःता धाल - “आचार्य ! थुगु उद्यान व पुष्करिणीयात ल्वयूक किसियागु दन्त तया भव्यगु महल छगू दयूका ब्यु । यदि दयूके मफुत धाःसा छपिनिगु ज्यान ल्यनि मखु ।”

शक्रं अजागु हे भव्यगु महल दयूका बिल । कन्हेखुन्हु बोधिसत्त्वं थःगु हे मिखां स्वया वयेधुंका जुजुयात धाःवन । जुजुं नं अजागु भव्यगु महल स्वयेधुंका कालकयाके न्यन - “आः छु यायेमाल ?” “महाराज ! भव्यगु महलयात ल्वयूक मणि दयूकेत धया बिज्याहूँ ।” जुजुं नं बोधिसत्त्वयात सःता धाल - “पण्डित ! थुगु किसियागु दन्तं दयूका तःगु भव्य महलयात अनुकूल मणि दयूका ब्यु । मणिया प्रकाशया जलय् चाह्यू वने माल । यदि दयूके मफुत धाःसा छपिनिगु ज्यान ल्यनि मखु ।”

शक्रं मणि नं दयूका बिल । कन्हेखुन्हु बोधिसत्त्वं थःगु हे मिखां स्वया वयेधुंका जुजुयात धाःवन । जुजुं नं स्वयेधुंका न्यन - “आः छु यायेमाल ?” “महाराज ! धर्मध्वज ब्राह्मणं छु छु इच्छा यात उगु उगु दयूका बिइमह देवता दु जुइमाः । आः देवतां दयूके मफुगु दयूकेत हुकुम जुया बिज्याहूँ । प्यंगू अंगं युक्तमह मनु देवतापिसं नं दयूके फइ मखु । उकिं वयात धया ‘जित प्यंगू अंगं युक्तमह उद्यानपाल दयूका ब्यु’ धका हुकुम जुया बिज्याहूँ ।”

जुजुं बोधिसत्त्वयात सःतके छूवया धाल - “आचार्य ! छपिसं जिमि नितिं उद्यान, पुष्करिणी, किसिया दन्तयागु महल, उकी जः खयूकेत मणिरत्न दयूका बिज्यायेधुंकल । आः जिगु उद्यान रक्षा याना च्वनिमह प्यंगू अंगं युक्तमह उद्यानपाल दयूका बिज्याहूँ । यदि दयूका बिमज्यात धाःसा छपिनिगु ज्यान ल्यनि मखु ।”

बोधिसत्त्वं “दसा, माला स्वये” धया छेंय वना भिंभिगु भोजन याना चच्छिं दचना सुथे जुइका न्हयलं चायूका खाताय् गोतुला बिचाः यात - “देवराज शक्रं थःमहं दयूके फुगु दयूका बिइधुंकल । वं प्यंगू अंगं युक्तमह उद्यानपाल दयूका बिइ फइ मखु । थये जुइका कतपिनिगु ल्हातं सिना वनेगु सत्ता बरु जंगलय् वना हाःनाः मदुपिंथें जुया सिना वनेगु हे बेश खः ।”

सुयातं छुं मधासे, प्रासादं कुहाँ वया नगरया मूख्यगु धवाखां पिहाँ वया जंगलय् दुहाँ वन । अन छमा सिमाक्वय् फेतुना सत्पुरुषपिनिगु धर्मया खँय ध्यान तया च्वना च्वन । शक्रं सिइका छमह वनचरया भेष कया बोधिसत्त्वया न्हयोने वया न्यन - “ब्राह्मण ! छ सुकुमार तिनिमह खः । छं न्हापा दुःख सिइ मननिथें च्वं । छ थुगु अरण्यय् वया फेतुना छु याना च्वनागु ?” थ्व खँ न्यन्यं न्हापांगु गाथा धाल -

“सुखं जीवितरूपोसि, रड्डा विवनमागतो ।

सो एक्को अरञ्जस्मिं रुक्खमूले, कपणो विय ज्ञायसी’ति” ॥

“छ सुखपूर्वक जीवन व्यतीत याना च्वंमहथें च्वं । मनु दुगु थासं सुनसान थासय् वया छं जंगलया सिमाक्वय् याकचा च्वना दीन दरिद्रमहथें जुया छु बिचाः याना च्वनागु ?”

वयागु खँ न्यना बोधिसत्त्वं निपुगु गाथा धाल -

“सुखं जीवितरूपोस्मि, रड्डा विवनमागतो ।

सो एक्को अरञ्जस्मिं रुक्खमूले, कपणो विय ज्ञायामि ।

सतं धम्मं अनुस्सर’न्ति” ॥

“जि सुखपूर्वक जीवन व्यतीत याना च्वनामह खः । मनु दुगु थासं सुनसान थासय् वया जिं जंगलया सिमाक्वय् याकचा च्वना दीन दरिद्रमहथें जुया बुद्ध, प्रत्येकबुद्ध व श्रावक धयापिं सत्पुरुषपिनिगु धर्मयात लुमंका ध्यान याना च्वनागु खः ।”

शक्रं न्यन - “ब्राह्मण ! अथे खःसा थुगु थासय् छाय् च्वना च्वनागु ?”

“जुजुं प्यंगू अंगं युक्तम्ह उद्यानपाल फ्वन । अजाम्ह गनं दइ मखु । उकिं हे जि कतपिनि ल्हातं सिना वनेगु सत्ता बरु जंगलय् दुहाँ वना हाःनाः मदुपिंथे जुया सिना वने धका थन वया च्वनागु खः ।”

“ब्राह्मण ! जि देवराज शक्र खः । जिं छंगु नितिं उद्यान आदि दय्का बियेधुन । तर प्यंगू अंगं युक्तम्ह उद्यानपाल दय्के मफु । छंम्ह जुजुया सँ बांलाक समये याइम्ह छत्तपाणी धयाम्ह नौ छम्ह दु । प्यंगू अंगं युक्तम्ह उद्यानपाल माल धाःसा वयात उद्यानपाल दय्केत धा ।”

शक्रं बोधिसत्त्वयात थुकथं उपदेश बिया “ग्याये मते” धया आश्वासन बिया थःगु देवनगरय् तुं लिहाँ वन ।

बोधिसत्त्व सुथ न्हापानं भोजन याना जुजुया धवाखाय् वन । अन हे छत्तपाणीयात खना ल्हाः ज्वना न्यन - “पासा ! छु छ प्यंगू अंगं युक्तम्ह खः ला ?”

“जि प्यंगू अंगं युक्तम्ह धका छंत सुनां धाल ?”

“देवराज शक्रं ।”

“छु कारणय् ?”

“थुगु थुगु कारणं” धया दक्वं खँ वयात कन । वं धाल “खः, जि प्यंगू अंगं युक्तम्ह खः ।”

बोधिसत्त्व वयागु ल्हाः ज्वना तुं वयात व्वना जुजुयाथाय् वना धाल - “महाराज ! थुम्ह छत्तपाणी प्यंगू अंगं युक्तम्ह खः । उद्यानपाल माल धाःसा ध्वयात याना बिज्याहँ ।”

जुजुं वयाके न्यन - “छु छ प्यंगू अंगं युक्तम्ह खः ला ?” “खः, महाराज ! प्यंगू अंगं युक्तम्ह धयागु छु छु ?” लिसः बिल -

“अनुसुय्यको अहं देव, अमज्जपायको अहं ।

तिस्नेहको अहं देव, अक्कोधनं अधिट्ठितो’ति” ॥

“महाराज ! जिके ईर्ष्या मदु । जिं गुबलें अय्ला मत्वना । जिके मेपिनिप्रति माया स्नेह मदु, जिके तँ नं मदु । जि थुपिं प्यंगू अंगं युक्तम्ह खः ।”

जुजुं न्यन - “छत्तपाणी ! छं थःत थःम्हं ईर्ष्या मदुम्ह धका धयागु ला ?”

“खः, महाराज ! जि ईर्ष्या मदुम्ह ।”

“छुकियात खना ईर्ष्या मदुम्ह जुयागु ?”

“देव ! न्यना बिज्याहँ” धया थःके ईर्ष्या मदुगु खँ क्यनेया नितिं थुगु गाथा धाल -

“इत्थिया कारणा राज, बन्धापेसि पुरोहितं ।

सो मं अत्थे निवेसेसि, तस्माहं अनुसुय्यको’ति” ॥

“राजन् ! मिसायागु कारणं जिं पुरोहितयात चिइके बिया । पुरोहितं जित सदर्थय् (हित उपकार जुइगु ज्याय) लगे यात । उकिं जि ईर्ष्या मदुम्ह जुयागु खः ।”

थुकिया अर्थ खः, महाराज ! जि न्हापा थ्व हे वाराणसी नगरय् छर्पिंथें हे जुजु जुया च्वनागु खः । जिं मिसाया नितिं पुरोहितयात चिइके बियागु खः ।

“अबद्धा तत्थ बज्जन्ति, यत्थ बाला पभासरे ।
बद्धापि तत्थ मुच्चन्ति, यत्थ धीरा पभासरे’ति” ॥

“मूर्खत प्रभावशाली जुइबले बन्धनय् तये योग्य मजूपित नं बन्धनय् तइगु जुया च्वन । पण्डितजनपिसं न्वं वाइबले बन्धनय् तये माःपितकं बन्धनं छुटे याना बिल ।”

थुगु जातक (जा. नं. १२०) स वनेधुंकूगु अनुसारं हे न्हापा न्हापा छगू समयय् थ्व गुम्ह लानि छत्तपाणि जुजुयाम्ह खः, वं ख्वीप्यम्ह नोकरतलिसे अनाचार यात । बोधिसत्त्वया पाखें थःगु इच्छा पूमवनिगु कारणं बोधिसत्त्वयात स्यंकेगु इच्छां लानिं जुजुयात खँ छुना जुजुयात धाय्का जुजुं बोधिसत्त्वयात चिइके बिल । अनलि चिइका हःम्ह बोधिसत्त्वं लानियागु यथार्थ दोष कना स्वयं थः मुक्त जुया जुजुं च्यूपिं फुक्व नोकरतय्त् मुक्त याका, देवीयागु व इमिगु अपराध क्षमा बिइके बिल । सकतां खँ च्वय् वनेधुंकूगु (जा. नं. १२०) दुगु कथं कने माःगु जुल । थ्वयागु हे बारे उकिं धया तःगु दु -

“इत्थिया कारणा राज, बन्धापेसिं पुरोहितं ।
सो मं अत्थे निवेसेसि, तस्माहं अनुसुय्यको’ति” ॥

(थुकिया अर्थ च्वय् वनेधुंकल ।)

अबले जिं बिचाः याना “जिं भिंखुद्धः मिसात त्वःता थुम्ह लानि याकचालिसे कामासक्त जुया नं थ्वयात सन्तुष्ट याये माःपिं मिसातय्प्रति तँ म्वयेगु धयागु अथे हे खः गथे वसः पुनेवं वसः गुकथं हाकुल धका तँ म्वयेगुथें । अथवा सुनानं नःगु जा पचे जुया वनेधुंका छाया थ्व खि जुल धका तँ म्वय्गुथें जुइ । अननिसें जिं कातुक्क संकल्प याना । आर्वलि गुबलेतक अहंत्त्व प्राप्त जुइ मखुनि उबलेतक कामभोगया प्रति जिगु ईर्ष्या मदयेमा । उबलेनिसें जि ईर्ष्या मदुम्ह जुया । थुगु सम्बन्धं याना हे ‘तस्माहं अनुसुय्यको’ धाःगु खः ।

अनलि जुजुं न्यन - “पासा छत्तपाणि ! छु खना छं अय्ला थ्वं (नशालु पदार्थ) त्वःतागु ले ? छत्तपाणिं व खँ कनेत थुगु गाथा धाल -

“मत्तो अहं महाराज, पुत्तमंसानि खादयिं ।
तस्स सोकेनहं फुट्ठो, मज्जपानं विवज्जयि’न्ति” ॥

“महाराज ! जिं अय्ला त्वना बेहोश जुया थःम्ह काय्या ला नये नं । गुबले उगु शोकं शोकाकुल जुया अबलेनिसें मज्जपान त्वःता बियागु खः ।”

“महाराज ! न्हापा न्हापा जि छर्पिंथें हे तुं वाराणसीया जुजु खः । अय्ला मदय्कं च्वने मफु । ला मदय्कं भोजन याये मफु । नगरय् उपोसथया दिंखुन्हु पशु हत्या यायेगु बन्द जुया च्वन । भुतु सुवानं पक्षया त्रयोदशीखुन्हु हे ला कया हया तल । बांलाक बिचाः याना स्वथना तये मफुगुलिं खिचां यंका नया बिल । भुतु सुवानं उपोसथया दिंखुन्हु ला काये मफुगुलिं जुजुया नितिं थीथी प्रकारयागु स्वादिष्ट भोजन दय्का दरबारय् थहाँ वना जुजुया न्ह्योने न्ह्यच्याके यंके मछाला लानियाथाय् वना धाल - “ देवी ! थौं ला कया हये मफुत । ला मदय्कं भोजन जुजुया न्ह्योने यंके मछाः । आः छु यायेगु ?”

“तात ! जिमि काय् जुजुया तच्चवंतं यःम्ह खः । काय्यात खना जुजुं काय्या चुप्पा ननं, मचायात यय्का प्यार यायां थःगु अस्तित्व लोमंका भुले जुया च्वनी । जिं काय्यात बांलाक छायापिया जुजुया मुलय् फय्तुका बिये । जुजु काय्याप मिहता च्वनिगु इलय् छं भोजन ज्वना वा ।”

थथे धया लानिं थः बांलाम्ह काय्यात भन् बांलाक समाये याना जुजुया मुले तथा फय्तुका बिल । जुजुं काय्यापं मिहताच्चवंबले भुतु सुवानं भोजन न्ह्यचिके हल । अय्लायागु नशाय् बेहोश जूम्ह जुजुं ला दय्का महःगु खना न्यन - “ला गो ?” “देव ! थौया दिनय् पशु स्यायेगु बन्द जूगुलिं ला कायेगु मदु ।” जुजुं ‘जित ला दइ मखुला’ धया मुलय् च्वंम्ह यःम्ह काय्यामचायागु गःपः म्वेहिला, स्याना भुतु सुवाया न्ह्योने वांछवया हुकुम जुल - “याकनं ला दय्का हति ।” भुतु सुवानं धार्थे दय्का हया बिल । जुजुं काय्यागु ला नापं भोजन यात । जुजुयागु भयं सुं ख्वया हाले मफु न त सुनानं छुं धाये हे फत ।

जुजुं भोजन नल । खाताय् दचन । कन्हेखुन्हु सुथे दना अय्लाया नशा क्वलाना मदयेधुंका धाल - “जिमि काय्यामचा हति ।” उगु इलय् लानि ख्वखवं जुजुया पाली भोसुना गोतुल । जुजुं न्यन - “भद्रे ! छाया छु जुल ?” लानिं धाल - “महाराज ! मिहगः छपिसं अय्लाया सुरे काय्यात स्याना काय्यागु ला तथा भोजन याना बिज्यात ।” जुजुं काय्यागु शोकं शोकाकुल जुया ख्वखवं छाति दादां ख्वया हाल - “जित थुगु दुःख अय्ला त्वनागु (सुरापानयागु) कारणं जुल’ धका सिइका सुरापानय् दोष खंका फिपासलं म्हुतु च्वला प्रतिज्ञा याना - “आर्वलि जि अर्हत्त्व प्राप्त मजूतल्ले अजागु विनाशकारी सुरापान गुबले हे याये मखुत ।” अबलेनिसें जिं अय्ला मत्वना । उकिं हे ‘मत्तो अहं महाराज’ थुगु गाथा धाःगु खः ।

अनलि जुजुं न्यन- “पासा ! छु खना माया स्नेह मदुम्ह जुया ?” उगु खँ कनेत थुगु गाथा धाल -

“कितवासो नामहं राज, पुत्तो पच्चेकबोधि मे ।
पत्तं भिन्दित्वा चवित्तो, निस्नेहो तस्स कारणा’ति” ॥

“जि कितवास धयाम्ह जुजु खः । जिमि कायं प्रत्येकबुद्धयागु पात्र तच्छाना सिना वन । उगु कारणं जि स्नेह मदुम्ह जुया ।”

“महाराज ! न्हापा जि वाराणसी कितवास धयाम्ह जुजु खः । जि काय् छम्ह दत । लक्षण सःपिसं (ज्योतिषतयसं) राजकुमार मचायात स्वया धाल - “ध्वयागु मृत्यु लः मदया जुइ ।” वयात नां छूबले दुष्टकुमार तल । तःधिक जुइवं उपराज घोषणा यात ।

जुजुं दुष्टकुमारयात न्ह्याबले थःगु ल्यल्यू न्ह्योन्ह्यो तथा जुल । उम्ह राजकुमार लः मदया सिना वनी धका ग्याना वया निरिं देया प्यखेपाखे च्वंगु धवाखाय् व नगरया दुने थाय् थासय् लः दुगु पुखू दय्का बिल । प्यका लै दुथाय् कालय् कालय् मण्डप सतः दय्का लःया त्यपः तथा तल ।

वं छुन्हु बांलाक भःभः धाय्क समाये याना याकचा हे उद्यानय् वनाच्चवंबले लैय् प्रत्येकबुद्धयात खन । जनतां नं प्रत्येकबुद्धयात खना वसपोलयात वन्दना (प्रणाम) याना प्रशंसा याना च्वन । वसपोलयात ल्हाः ज्वजलपा बिन्ति याना च्वन । राजकुमारं बिचाः यात - ‘जिथे जाःम्ह जिनापं वःपिं मनूतयसं थुम्ह छुचौं पाचुक सँ खाना तःम्ह मुण्डकयात वन्दना याना च्वन, प्रशंसा याना च्वन, ल्हाः ज्वजलपा बिन्ति याना च्वन ।’ राजकुमार तैम्बया किसिया म्हं कुहाँ वया प्रत्येकबुद्धयाथाय् वना न्यन -

“श्रमण ! छंतं भोजन दत ला ?”

“खः, राजकुमार ! प्राप्त जुल ।”

राजकुमारं प्रत्येकबुद्धयाके च्वंगु पात्र ल्हातं कया बैय् बस्वाना नच्चुक तच्छ्याना बिल । लाकमं ध्वाना पात्रय् च्वंगु भोजन छ्वालब्याल याना बिल । प्रत्येकबुद्धं 'थुम्ह प्राणी नष्ट जुइम्ह जुल' धका वयागु ख्वाः स्वल । राजकुमारं धाल - "श्रमण !" जि कितवास जुजुया काय् खः । जिगु नां खः दुष्टकुमार । छं जित तँम्बया मिखा तःगो याना स्वयां छु याये फइ ?" प्रत्येकबुद्धया भोजन नष्ट जुल । वसपोल आकाशं व्वया उत्तर हिमाललय् नन्दमूल पम्भारय् तुं लिहाँ बिज्यात । राजकुमारया पापकर्म नं व हे इलय् वयात फल क्यना बिल । वयागु म्हय् जलन जुया पुना दाह जुल । राजकुमारं 'पुना वल' धाधां अन हे गोतुवन । उलिमच्छि थाय् थासय् तथा तःगु लः नं फुक्क सुना वन । दक्वं सकभनं च्वंगु त्यपय् च्वंगु लः गना सुना वन । अन हे दुष्टकुमार सिनावना अवीचि नरकय् उत्पन्न जुल ।

जुजुं काय् सिइगु खबर न्यना पुत्रशोकं अभिभूत जुया बिचाः यात - "जिगु थ्व शोक प्रियवस्तुया कारणं उत्पन्न जुल । यदि जिं माया स्नेह मयागु जूसा शोक जुइ मखुगु जुइ ।" जुजुं निश्चय यात - 'आर्वलि छुं हे वस्तुकय् नं चाहे व ज्यू दुगु जुइमाः अथवा मदुगु छुकिसनं स्नेह मदये माल । उगु इलनिसें जिके थौतक स्नेह धयागु मद्दु । उगु हे सम्बन्धय् 'कितवासो नामहं' गाथा धाल ।

अनलि जुजुं वयाके न्यन - "पासा ! छं छु खना तँ मद्दुम्ह जुयागु ?" वं थुगु खँ कनेया नितिं थुगु गाथा धाल -

**"अरको हुत्वा मेत्तचित्तं, सत्त वस्सानि भावयिं ।
सत्त कप्पे ब्रह्मलोके, तस्मा अवकोधनो अह'न्ति" ॥**

"महाराज ! जि अरक धयाम्ह तपस्वी जुया न्हेदँतक मैत्री चित्तयागु भावना याना न्हेगू संवर्त-विवर्त कल्पतक ब्रह्मलोकय् च्वना । उकिं हे, जिं ताःकालतक मैत्रीभावनायागु अभ्यास यानागुलिं तँ मद्दुम्ह जुयागु खः ।"

थुगु प्रकारं छत्तपाणिं थःगु प्यंगू अंग (गुण) कनेवं जुजुं परिषदयात मिखा भाय् यात । उगु क्षणय् अमात्यपिं व ब्राह्मण गृहपति आदिपिसं दना 'अरे ! घूस नइम्ह, दुष्टम्ह खुँ ! छं घूस नये मखना पण्डितयागु निन्दा याना वयात स्याके मास्ते वःम्ह खः' धका कालकया ल्हाः तुति ज्वना लायकुलिं पिने हया अन न्ह्योने दुगु छु छु ल्हातं काये फत त्वहँ, मुगः अप्पां कय्का कालकयागु छ्चौं तच्छ्याना स्याना बिल । अले वयागु तुति ज्वना साला यंका फोहर वायेगु थासय् वांछ्वया बिल ।

अनं लिपा जुजुं धर्मपूर्वक राज्य याना च्वच्चं कर्मानुसार (परलोक) वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् कालक सेनापति देवदत्त खः । छत्तपाणि नौ सारिपुत्र खः । धर्मध्वज जुलसा जि हे खः ।

बीरणथम्भ वर्ग क्वचाल ।

८. कासाव वर्ग

२२१. कासाव जातक

“अनिक्कसावो कासावं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् देवदत्तयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छगू इलय् धर्मसेनापति (सारिपुत्र) न्यासः भिक्षुपिलिसे वेलुवनय् च्वना बिज्याना च्वन । देवदत्त नं थःथें तुं जापिं दुराचारी-परिषदं चाःहुइका गयाशीर्षय् च्वना च्वन ।

उगु इलय् राजगृहवासीपिसं चन्दा उठे याना दान बिइत सामान तयार याना च्वन । व्यापार यायेत वया च्वंम्ह छम्ह बंजानं छगू मूल्यवान् सुगन्धित काषायवस्त्र बिया ‘थुगु वस्त्र दान याना जित नं दानय् सहभागी दय्का ब्यु’ धका धाल । नागरिकपिसं महादान यात । दक्व चन्दा कया मुंका तःगु कार्षापणं हे गाना वन । उगु वस्त्र ल्यन । थुगु वस्त्र सुयात बिइ माली धका मनूत मुना बिचाः यात । सारिपुत्रयात बिइगु ला कि देवदत्तयात ? गुलिसिनं सारिपुत्रयात बिइमाः धाल । मेपिसं धाल - “सारिपुत्र स्थविर छुं दिन जक च्वना यथारुचि थनं लिहाँ बिज्याइ । देवदत्त स्थविर न्ह्याबलें भीगु नगरलिकक च्वना बिज्याना च्वंम्ह खः । मङ्गल-अमङ्गल ज्याय् भीत ग्वाहालि दुम्ह खः । उकिं देवदत्तयात हे बिइगु यायेमाः ।” मत (भोट) कायेवं ‘देवदत्तयात ब्यु’ धयागु बहुमत खने दत । इमिसं देवदत्तयात बिल । देवदत्तं बलाः बलाः भी भी चाना ओवट्टक वस्त्र सुइका रंगं छिना लुंयागु रेशमथें च्वंगु वस्त्रं पुना जुल ।

उगु इलय् स्वीम्ह भिक्षुपिं राजगृहं श्रावस्ती थ्यंकः वया शास्तायात वन्दना याना कुशल समाचार न्यना बिज्यायेवं थुगु समाचार कना निवेदन यात - “भन्ते ! थुकथं देवदत्तं थःत योग्य मज्जूगु चीवर (अर्हत् ध्वजा) धारण याना च्वन ।” शास्तां “भिक्षुपिं ! आः जक देवदत्तं थःत योग्य मज्जूगु चीवर धारण याना च्वंगु मखु, न्हापा नं धारण याःगु दु” आज्ञा जुसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म हिमालय प्रदेशय् किसियागु कुलय् जुल । तःधिक जुइवं चेय्दल जंगली किसितय् नायो जुया जंगलय् च्वना च्वन ।

छम्ह गरीबम्ह मनुखं वाराणसी किसिया दन्त ज्या याइपिं दन्तकारतय्गु टोलय् किसियागु दन्तयागु ज्या याइपिसं चुरी आदि दय्का तःगु खना “किसियागु दन्त हसा कायेला ?” धका न्यन । इमिसं “काये” धाल । वं शस्त्र च्वना काषायवस्त्रं पुना प्रत्येकबुद्धयागु भेष कया, तपुलिं पुया किसित दुथाय् वना ल्वाभलं

कयूका किसितयूत स्याना दन्त हया वाराणसी मिया जीविका याना च्वन । लिपा जूलिसे वं बोधिसत्त्वया पुचलयू दकले लिपा वःहू किसियात स्यायेगु याना हल । न्हिन्हं किसित पाः जुया वंगु खना किसितयूसं बोधिसत्त्वयात धाल – “छू जुया किसित पाः जुया वन ?”

बोधिसत्त्वं बांलाक वाला बिचाः याना स्वल । छूह मनु प्रत्येकबुद्धया भेष कया किसितयू वये वनेगु लंपुइ पिया च्वंगु दु । लासा वं जकं स्याःगु मखुला ? ध्व खँ सिइका काये माल । छून्हू किसितयूत न्ह्यो न्ह्यो छूवया थः स्वयं ल्युने च्वना वया च्वन । छूह मनुखं बोधिसत्त्वयात खनेसाथं शस्त्र ज्वना ब्वायू वल । बोधिसत्त्वं लयू दिना वयात ग्वारा तुइकेधुंका न्हया स्याये धका थःगु स्वँ ल्हवन । (परन्तु) काषायवस्त्र पुना तःगु खना बिचाः यात – ‘थुगु अर्हतध्वजयात जिं आदर तथा सम्मान यायेमाः ।’ वं थःगु स्वँयात हिना धाल “भो पुरुष ! ध्व अर्हतध्वज छंगु नितिं योग्य मजू । छं छाया धारण याना तयागु ?” धाधां थुपिं निपु गाथा धाल^{१७} –

“अनिक्कसावो कासावं, यो वत्थं परिदहेस्सति ।

अपेतो दमसच्चेन, न सो कासावमरहति ॥

“यो च वन्तकसावस्स, सीलेसु सुसमाहितो ।

उपेतो दमसच्चेन, स वे कासावमरहती’ति” ॥

“थःके च्वंगु चित्तमल (क्लेश) हटे मयायेकं, इन्द्रिय दमन व सत्य ज्ञान मदुम्हसिनं काषायवस्त्र धारण याना जुइ योग्य मजू ।”

“थःके च्वंगु सकतां चित्तमलयात सफा याये धुकूह, शील बांलाक सुसम्पन्न जूह, थःगु इन्द्रिय दमन याम्ह, सत्यधर्मयू जूहसिनं काषायवस्त्र धारण याना जुइ योग्य जू ।”

थुकथं बोधिसत्त्वं उम्ह मनूयात थुगु खँ कना ‘आवंलि थुखे वये मते, वल धाःसा छंगु ज्यान वचे जुइ मखु’ धका ख्याना बिसिकः छूवल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलयू किसि स्याइहू मनु देवदत्त खः । किसि पुचःया नायो जुलसा जि हे खः ।

- * -

२२२. चूलनन्दिय जातक

“इदं तदाचरियवचो...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय च्वना बिज्यागु इलय देवदत्तयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छन्हु धर्मसभाय भिक्षुपिसं खँल्हाबल्हा याना च्वन - “आयुष्मान्पिं ! देवदत्त कठोरम्ह खः, क्रूरम्ह खः, दुस्साहसीम्ह खः । वं सम्यक्सम्बुद्धयात स्याकेत मनूत छवया बिल, वसपोलयात दुश्शील जूगु पाः यात, नालागिरि (किसि) छचला स्यायेत स्वत, तथागतया प्रति वयाके शान्ति, मैत्री, दया धयागु भ्याः भतिचा हे मद्दु ।”

शास्ता बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थुगु इलय फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” भिक्षुपिसं “थुजा-थुजागु खँ” धका विन्ति यात । “भिक्षुपिं ! आः जक देवदत्त कठोरम्ह, क्रूरम्ह व दुस्साहसीम्ह जूगु मखु, न्हापा नं अजाम्ह हे खः” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

Dhamma.Digital

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय बोधिसत्त्व हिमालय प्रदेशय नन्दिय धयाम्ह माकः जुल । वया किजाया नां खः चूलनन्दिय । इपिं निम्हं चयद्वल माकःतय नेता जुया हिमालय प्रदेशय कांम्ह मांयागु सेवा याना च्वना च्वन । वं थः मांयात भालय थ्यना, थः स्वयं जंगलय वना, अनं सासाःगु फलफुल कया हया मांयात बिइके छवत । फलफुल बिइ यंकूपिसं वयात नके मयंकु । कांम्ह मांम्ह नये मखना सास्ति जुया क्वे व छचंगु जक दुम्ह जुल ।

बोधिसत्त्वं धाल - “मां ! जिमिसं छंत सासाःगु फल बिइके छवया हयागु खः । छ छाय सुखु गना गंसी जूगु ?”

“तात ! जित बिइ महः ।”

बोधिसत्त्वं बिचाः यात - ‘यदि जि पुचःया नायो जुया नेतागिरी जुया च्वन धाःसा मां सिना वनी । जिं पुचः त्वःता मांयागु जक सेवा याना च्वने ।’

वं थः किजा चूलनन्दिययात सःता धाल - “तात ! छ पुचःया नायो जुया नेतागिरी जुया च्वं । जिं मांयागु सेवा याना च्वने ।” वं थः दाजुयात धाल - “जि पुचःया नायो जुया च्वनेगु ज्या मद्दु । जि नं मांया सेवा याये ।” इपिं निम्हसिनं छगू हे मत जुया पुचःया नेता पद त्वःता मांयात ब्वना हिमवन्त त्वःता सीमान्तय छमा निग्रोध वृक्ष सिमाक्वय च्वना मांयागु सेवा याना च्वन ।

छम्ह वाराणसीवासी ब्राह्मण विद्यार्थी तक्षशिलाय् सकभनं नां जाम्ह आचार्ययाथाय् वना सकतां विद्या स्यना कायेधुंका “जि लिहाँ वने ला ?” धका न्यन । आचार्य विद्यायागु प्रतापं मनूया ख्वाः स्वया थुम्ह दुस्साहसीम्ह खः, थुजापिनि समय न्ह्याबलें उत्थें जुइ मखु । महाविनाश जुइ यः । महादुःख जुइ यः धका सिइका बिदा बिइ त्यय्का “छ कठोरम्ह छता जुइ मते । अजागु ज्या छता याये मते गुगु यायेवं छं लिपा पश्चाताप चाये मालिगु खः” धका उपदेश बिया बिदा बिया छ्वया हल ।

वं आचार्ययात वन्दना याना वाराणसी लिहाँ वल । छें बसे याना बिचाः यात – ‘जिं मेगु ज्या याना जीविका याये फइ मखु । उकिं जिं धनुषया च्चकां म्वाना च्चनेमाली । जिं शिकारीया ज्या याना जीविका याये ।’ वं वाराणसीं पिहाँ वया सीमान्त गामय् च्चवं धनुष बाकस घाना जंगलय् वना थीथी प्रकारयापिं पशुतय्त स्याना ला मिया जीविका याना च्चन ।

छन्हु वयात जंगलय् छुं भेटे मजुल । खाली ल्हातं लिहाँ वया च्चंबले ख्यःया फुसय् छमा निग्रोध सिमा खन । थन छुं दइला धका निग्रोध सिमा दुथाय् वन ।

उगु हे इलय् दाजुकिजापिं निम्हं मांयात फल नका च्चन । मांम्हसित न्ह्योने तया सिमाक्वय् फेतुना च्चन । इमिसं उम्ह शिकारी वया च्चंगु खना ‘थ्वं जिमि मांयात छुं याइ मखु’ धका सुम्क च्चना च्चन । इपिं स्वयं सिमाकचाया हलं इवाम्म च्चंथाय् सुप्यु वन । उम्ह निर्दयीम्ह मनुखं सिमाक्वय् थ्यंबले बुरी जुया बःमलाये धुंकूम्ह मिखा निपां कांम्ह माकःया मांम्ह खना ‘खाली ल्हातं वनां छु याये थुम्ह माकःनी जूसां स्याना यंके माल’ धका मनं मनं बिचाः यात ।

वं वयात स्यायेत धनुष ल्हातं काल । बोधिसत्त्वं खना चूलनन्दिययात धाल – “तात ! थुम्ह मनुखं मांयात कयका स्याये त्यन । जिं मांया थासय् थःगु जीवनदान बिये । छं जि सिइधुंका मांयागु सेवा याना च्चं ।” अले सिमा कचां कुहाँ वया धाल – “हे मनु । जिमि मांयात स्याये मते । थ्व कांम्ह खः । हानं बुरी जुया ब नं मलायेधुंकल । जिं वयात जीवनदान बिये । छं वयात मस्यासे जित स्या” धया वयात कबुल याका थः तीरया न्ह्योने च्चं वन ।

उम्ह निर्दयीं बोधिसत्त्वयात कयका कुतकेधुंका हानं वया मांयात स्यायेत धनुष ल्हवन । वयात खना चूलनन्दियं बिचाः यात – ‘थ्वं जिमि मांयात स्याये त्यन । छन्हु जक जूसां अप्वः मांयात म्वाके फःसां प्राण बचे यात’ धका धाइ । जिं वयात थःगु जीवनदान बिये । वं सिमाकचां कुहाँ वया धाल – “भो मनु ! जिमि मांयात स्याये मते । जिं वयात जीवनदान बिये । छं जित स्या । जिपिं निम्ह दाजुकिजापिंत यंका जिमि मांयात जीवनदान ब्यु ।” वयात कबुल याका व तीरया न्ह्योने च्चं वन । शिकारी वयात नं स्याना ‘थ्व छेंय् मस्तय्त सां ज्यु’ धका वया मांयात नं स्याना स्वम्हसितं ज्वना छेंय्पाखे स्वया वना च्चन ।

उम्ह पापीया छेंय् मलः जुत । वया कला व निम्ह मस्त छेंनाप मिं नया सित । गनां च्चंगु थां व पौ जक ल्यना च्चन ।

गांया ध्वाखाय् हे मनूतय्सं खना वयात खबर बिल । थः मिसा, मस्त सित धयागु खबरं शोकं शोकाकुल जुल । अन हे थासय् ला प्वः वांछवल, धनुष बाण वांछवत, वसः त्वया नांगा जुया ब्वह ज्वना ख्वख्वं छेंय् वन । थां कुतुं वया वयागु छचनय् लाना छचौं तज्यात । पृथ्वी (धर्ती) वां खात । अवीचि नरकं अग्नि ज्वाला पिहाँ वल । पृथ्वी वयात नुना च्चंबले वं थःम्ह आचार्य ब्युगु उपदेश लुमंका ‘थुजागु खँ सिइका पाराशर्य ब्राह्मणं जित उपदेश ब्युगु जुया च्चन’ धका ख्वख्वं थुपिं निपु गाथा धाल –

“इदं तदाचरियवचो, पारासरियो यदब्रवि ।
मासु त्वं अकरि पापं, यं त्वं पच्छा कतं तपे ॥

“यानि करोति पुरिसो, तानि अत्तनि पस्सति ।
कल्याणकारी कल्याणं, पापकारी च पापकं ।
यादिसं वपते बीजं, तादिसं हरते फल’न्ति” ॥

“गुगु पारासरिय (पाराशर्य) ब्राह्मणं धाःगु खः, ‘छं पापकर्म याये मते । छंत लिपा दुःख जुइ’ ध्व उम्ह आचार्यया वचन खः ।”

“मनुखं शरीर, वचन अथवा मनं गुगु नं कर्म याइ उकिया फल थःम्हं भोगे याना व हे कर्म थःके खने दया च्वनी । भिंगु कर्म याम्हसित भिंगु फल दइ, मभिंगु कर्म याम्हसित मभिंगु फल । संसारय् गजागु पित अजागु हे लये दइ । पुसाअनुसारं पुसाया अनुकूल फल दइ, काइ, भोग याइ ।”

थुकथं ख्वख्वं व पृथ्वीस दुसुना अवीची महानरकय् उत्पन्न जूवन ।

शास्तां “भिक्षुपिं ! आः जक देवदत्त कठोरम्ह, क्रूरम्ह व दयाहीनम्ह जूगु मखु, न्हापा नं जूगु दु” आज्ञा जूसे थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् शिकारी देवदत्त खः । प्यंगू दिशाया प्रसिद्धम्ह आचार्य सारिपुत्र खः । चूलनन्दिय आनन्द खः । मां महाप्रजापति गौतमी खः । महानन्दिय जुलसा जि हे खः ।

- * -

२२३. पुटभत्त जातक

“नमे नमन्तस्स...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह कुटुम्बिक, गृहस्थीयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

जनपदवासी छम्ह कुटुम्बिकलिसे श्रावस्तीवासी छम्ह कुटुम्बिकया ध्यबाया खँय् कालबिल दुगु जुया च्वन । वं थः कला ब्वना आसामीयाथाय् साहु उठे याःवन । आसामी ‘बिइ मफु’ धया बिया महः । वं तँ पिकया जा नं मनसे पिहाँ वल । अले वयात लँय् दथुइ नये मास्ते वःगुलि सास्ति जूगु खना लँय् वना च्वंपिसं ‘छिमि कलायात नं बिया न’ धया वयात जा छप्वः बिया थकल । व जाप्वः कया कलायात मबिइगु विचारं “भद्रे ! ध्व थाय् खुँत च्वनिगु थाय् खः, छ न्हापालाक वना च्वं” धया वयात न्ह्यन्ह्य छ्वया थःम्हं दक्वं जा नल । नयेधुंका कलाम्हसित खालीगु प्वः क्यना “भद्रे ! जा मदुगु प्वः जकं इमिसं बिया थकूगु जुया च्वन” धका धाल । थःम्हं जक जा नःगु सिइका वया कलाम्हसिया नुगलय् स्यात ।

इपिं निम्हं जेतवनया ल्यूनेपाखेया लँ वनाच्चंबले 'लः त्वने माल' धया जेतवनय् दुहाँ वन । शास्ता नं इपिं हे वड्गु प्रतीक्षाय् शिकारीत सुपिना च्वनेथें गन्धकुटीयागु किचलय् लँ स्वया च्वना बिज्याना च्वन । शास्तायात खना न्ह्योने वना वन्दना याना इपिं फेतुत ।

इपिंनापं कुशलक्षेमया खँ ल्हाल्हां शास्तां "उपासिका ! छु छंप्रति छिमि भात हितैषी जुया माया याः ला ?" धका न्यना बिज्यात ।

"भन्ते ! जिं जक वयात माया याना । वं धाःसा जित माया मयाः । मेमेबलेया खँ छखे हे तया बिज्याहूँ । थौ तिनिया खँ खः, लँय् बिचय् जाप्वः छप्वः बिया थकूगु दत नं जित मब्यूसे थःम्हं जक नल ।"

"उपासिका ! छं जुलसा भातया प्रति न्ह्याबले हितैषी जुया माया याना च्वन । पण्डितपिंपाखें छंगु गुणया खँ न्यना थवं सकतां ऐश्वर्यं छंत जिम्मा ब्यूगु जुल" धका आज्ञा जुया बिज्याबले वं उगु खँ कनेत प्रार्थना यात । अले शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व अमात्य कुलय् जन्म जुल । तःधिका जुइवं जुजुया अर्थ-धर्मानुशासक जुल ।

जुजुं काय् राजकुमारं थःगु विरुद्ध षडयन्त्र याये फुगु शंका याना पितना छूवत । राजकुमार थःम्ह कला व्वना नगरं पिहाँ वना काशीयागु छगू गांचाय् वना च्वना च्वन ।

लिपा जूबले जुजु सिङ्गु समाचार न्यना कुलगत राज्य कायेया नितिं वाराणसी लिहाँ वया च्वन । लँय् वना च्वंम्ह छम्हसिनं छिमि कलायात नं नका छं नं न धका जा छप्वः बिया थकल । वं कलायात मनकूसे थः याकचां नल । कलाम्ह "गपाय्सकं छाःगु नुगः दुम्ह मिजं" धका तःसकं नुगलय् स्याकल ।

व वाराणसीया जुजु जुया थःम्ह मिसायात महारानी यात । महारानी जक याना लानियात छुं बिइम्वाः धका वयात छुं नं सत्कार सम्मान नं मयाः । हानं 'छं छु याना च्वना' धका छसःतक नं लानियाके जुजुं न्यनेगु मयाः । बोधिसत्त्वं बिचाः यात - 'थुम्ह देवी जुजुया आपालं उपकारीम्ह खः । लानिं जुजुयात माया नं याः । परन्तु जुजुं वयात छुं मयाः । जिं जुजुपाखें लानियात सत्कार सम्मान याका बिइ माल ।'

बोधिसत्त्व लानियाथाय् वना आदरपूर्वक छखेलिकक दनेवं लानिं "तात ! छु खः ?" धका न्यनेवं खँल्हाबल्हा यायेगु मनसायं धाल - "देवी ! जिमिसं छपिनिगु सेवा याना च्वना । छु थकालिपिं बुरापित वसः पुंके म्वाला अथवा ला जा नके म्वाला ?"

"तात ! जि थःत हे छुं मद्दु धाःसा छिमित गनं कया बियेगु ? दुबले बियागु नं खः । थौम्हगः जुजुं जित छुं हे मब्यू । मेगु खँ ला त्वःता छूव, राज्य ग्रहण यायेया नितिं लँय् वया च्वनाबले जाप्वः छप्वः दत नं जित मब्यूसे याकचां नल ।"

"लानि ! छु जुजुया न्ह्योने थ्व खँ धाये फुला ?"

"तात ! धाये फु ।"

“अथेसा जिं जुजुया न्ह्योने दना न्यनेबले थथे हे कना बिज्याहूँ । जिं थौं हे छपिनिगु गुण क्यना बिइ ।”

थथे धया बोधिसत्त्व न्हापां वना जुजुया न्ह्योने दना च्वन । लानि नं वया जुजुया न्ह्योने दं वल ।

बोधिसत्त्वं लानियात धाल - लानि ! छला तःसकं नुगःस्याम्ह खनि ! छु थकालिपि बुरापित वसः पुंके म्वाला अथवा ला जा नके म्वाला ?

“तात ! जि थःत हे छुं मदु धाःसा छिमित गनं कया बियेगु ?”

“छपिं महारानी मखुला ?”

“तात ! छुं सम्मान मदुसा महारानी जुया छु जुल ? आः जित छिमि जुजुं छु बिइ । लैय् वया च्वनाबले जाप्वः छप्वः दत नं जित जाप्य छप्य मनकूसे थःम्हं जक नल ।”

बोधिसत्त्वं धाल - “महाराज ! छु धात्थे अथे हे खः ला ?”

जुजुं स्वीकार यात । बोधिसत्त्वं जुजुं स्वीकारयागु खँ सिइका लानियात धाल - “देवी ! जुजुया मयःसा छ थन च्वनां छु ख्यले दु ? संसारय् मयःपिं नाप ह्वना च्वनेगु दुःखदायी खः । छ थन च्वना च्वनेवं जुजुयात मयःम्हनाप ह्वने माःगुया दुःख जुइ । सत्त्व प्राणी धयापिं मिले जूपिंनाप मिले जुइ, मिले मजूपिंनाप मिले जुइ मखु धका सिइका मेथाय् वनेमाः । संसार आपालं तःधं ।” थुलि धया थुपिं गाथात धाल -

“नमे नमन्तस्स भजे भजन्तं, किच्चानुकुब्बस्स करेय्य किच्चं ।

नानत्थकामस्स करेय्य अत्थं, असम्भजन्तम्पि न सम्भजेय्य ॥

“चजे चजन्तं वनथं न कयिरा, अपेतचित्तेन न सम्भजेय्य ।

दिजो दुमं खीणफलन्ति जत्वा, अज्जं समेक्खेय्य महा हि लोको”ति ॥

“नम्र जुइम्हनाप नम्र जु । संगति याइम्हनाप संगत या । थःगु ज्या याना बिइम्हसियागु ज्या नं याना बिइमाः । थःगु अर्थ हित मयाम्हसित अर्थ हित जुइगु ज्या याना बिये मज्यू । थःनाप मच्चनिम्हसित नं संगत याये मज्यू ।”

“थःत तोतूम्हसिके आशा याये मते । थुजाम्हसित माया याये मते । गुम्हसिया नुगः फःस्व, उजाम्हसिया संगति याये मते । भ्रंगः पंछित फल मदुगु सिमा त्वःता मेगु सिमाय् वनिथे मेथाय् माःवनेमाः । ध्व संसार विशाल जू ।”

बोधिसत्त्वयागु खँ न्यना वाराणसी जुजुं लानियात सकतां ऐश्वर्य बिल । अनंनिसे इपिं निम्हसिया मेलमिलाप जुया च्वना च्वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्य प्रकाशन याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । (आर्य) सत्यया प्रकाशनया अन्तय् कलाभातपिं निम्हं स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् थुपिं हे निम्ह कलाभात खः । पण्डित अमात्य जुलसा जि हे खः ।

२२४. कुम्भिल जातक

“यस्सेते चतुरो धम्मा...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् देवदत्तयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । (थनया बाखँ वानरिन्द जातक, जा. नं. ५७ स दुगु कथा समान खः । थन छपु गाथा जक अप्वः खने दु ।)

“यस्सेते चतुरो धम्मा, वानरिन्द यथा तव ।
सच्चं धम्मो धिति चागो, दिट्ठं सो अतिवत्तति ॥

“यस्स चेते न विज्जन्ति, गुणा परमभद्दका ।
सच्चं धम्मो धिति चागो, दिट्ठं सो नातिवत्तती’ति” ॥

“हे माकःया जुजु (वानरेन्द) ! गुम्हसियाके छंके दुयें जागु प्यंगू गुण – सत्य, धर्म, धृति व त्याग दइ वं शत्रुतयत् त्याकी । गुम्हसियाके थुपिं प्यंगू परम श्रेष्ठ गुण – सत्य, धर्म, धृति व त्याग दइ मखु वं शत्रुयात त्याके फइ मखु ।”

सकतां बाँकी खँ च्वय् वने धुंकूगु कुम्भिल जातक = वानरिन्द जातक (जा. नं. ५७) अनुसार खँ दुगु स्वापू दुगु सिइका काये माल ।

२२५. खन्तिवण्ण जातक

“अत्थि मे पुरिसो देव...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोशल जुजुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल –

वर्तमान कथा

जुजुया आपालं उपकारीम्ह अमात्य छम्हसिनं रनिवास दूषित यात । जुजुं ‘जिमि उपकारीम्ह खः’ धका सह याना शास्तायात कंवन । शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात – “महाराज ! पुलापिं जुजुपिसं नं थुकथं सह याःगु दु ।” जुजुयागु प्रार्थनाकथं शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल –

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य यांना च्वंगु इलय् अमात्य छम्हसिनं जुजुया रनिवास दूषित यात । अमात्यया सेवकं नं अमात्यया छें दूषित यात (अमात्यया कलायात कला तल) । अमात्यं नोकरं याःगु अपराध सह याये मफया वयात ज्वना यंका जुजुया न्ह्योने तया धाल- “देव ! थ्व जिमि सेवक खः । वं जिगु छेंय् दूषित ज्या यात । आः वयात छु यायेमाल ?” धाधां न्हापां गाथा धाल -

“अत्थि मे पुरिसो देव, सब्बकिच्चेसु ब्यावटो ।
तस्स चेकोपराधत्थि, तत्थ त्वं किन्ति मञ्जसी’ति” ॥

“देव ! थ्व जिमि दक्क ज्या याइम्ह मनु खः । वयाके जिमि छें च्वंम्हसित दूषित याःगु अपराध छगू दु । उगु अपराधयात छु याःसा जी धयागु छपिनिगु विचार खः ?”

वयागु खं न्यना जुजुं निपुगु गाथा धाल -

“अम्हाकम्पत्थि पुरिसो, एदिसो इध विज्जति ।
दुल्लभो अङ्गसम्पन्नो, खन्तिरस्माक रुच्चती’ति” ॥

“जिमिथाय् नं थन अजाम्हे हे मनु छम्ह दु । सकतां गुण दुम्ह मनु दुर्लभ खः । उकिं सह यायेगु जक थ्व खँय् जित ला यः ता जू ।”

अमात्यं नं जुजु थःत हे धाःगु धका सिइका काल । अबलेनिसें वं रनिवास दूषित याये मछाल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् जि हे वाराणसी जुजु खः । उम्ह अमात्यं नं, जुजुं शास्तायात कंसेलि अबलेनिसें वं अजागु कर्म याये मछाल ।

- * -

२२६. कोसिय जातक

“काले निक्खमना साधु...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोशल जुजुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

कोशल जुजु प्रत्यन्त देश शान्त यायेया नितिं कुइलय् (मनासिव मज्जूगु इलय्) पिहाँ वल । बाखं च्वय् वनेधुंकूगु कथा (जा. नं. १७६) समान जू ।

अतीत कथा

शास्तां पूर्व (जन्म) यागु खँ न्ह्यथना धया बिज्यात - “महाराज ! न्हापा न्हापा वाराणसी जुजु कुबेलाय् (मनासिव मज्जुगु इलय्) पिहाँ वया उद्यानय् डेरा काल । व हे इलय् छम्ह न्हिकां भंगः पया कापी सुपिना च्वन । क्वःया सेनात वया वयात पिहाँ वयेवं ज्वने धका छ्वाःलिं भुना च्वन । न्हिकां भंगत निभा बिना वने न्ह्यो पिहाँ वयेगु यात । क्वःतय्सं इमित घेरे याना त्वाथलं क्वाना स्याना कुर्का च्वन । थ्व खना जुजुं बोधिसत्त्वयात सःता न्यन - “तात ! क्वःतय्सं न्हिकां भंगःतय्त स्याना छाय् कुर्का च्वंगु ?” बोधिसत्त्वं लिसः बिल - “महाराज ! थःगु निवासस्थानं कुबेलाय् पिहाँ वइपित थुकथं दुःख सिइ । थुकथं कुबेलाय् थःगु थासं पिहाँ वये मज्जू ।” थुगु खँ कनेया नितिं निपु गाथा धाल -

“काले निक्खमना साधु, नाकाले साधु निक्खमो ।
अकालेन हि निक्खम्म, एककम्मि बहुज्जनो ।
न किञ्चि अत्थं जोतेति, धङ्कसेनाव कोसियं ॥

“धीरो च विधिविधानञ्जु, परेसं विवरन्तगू ।
सब्बामित्ते वसीकत्वा, कोसियोव सुखी सिया’ति” ॥

“अनुकूलगु (पाय्छि) इलय् (छेनं) पिहाँ वयेगु बांला । कुइलय् पिहाँ वयेगु बांला मज्जू । कुइलय् पिहाँ वयेबले सुयातं लाभ जुइ मखु । छम्हसित यक्व मुना, क्वःतय् सेनातय्सं न्हिकां भंगः (भुलुखा) यात स्यार्थे स्याना बिइ ।”

“अनुकूलगु इलय् पिहाँ वइम्ह न्हिकां भंगः शत्रुभयं बचे जूथें धीर, विधि विधान स्यूम्हं मेपिनिगु (शत्रुयागु) द्वं बिद्वं ह्वप्वाः हीप्वाः कमजोरीयात सिइका दक्व शत्रुयात बशय् कया सुखी जुइ ।”

जुजु बोधिसत्त्वयागु खँ न्यना लिहाँ वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् जुजु आनन्द खः । पण्डित अमात्य जुलसा जि हे खः ।

२२७. गूथपाण जातक

“सूरो सूरेन सङ्गम्...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना विज्यागु इलय् छम्ह भिक्षुयागु बारे कया आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उगु इलय् जेतवनं गब्यूति (=छक्वयति) तापागु छगू निगम गां दु । अन आपालं शलाक भोजन (टिकट बिया भोजन इनिगु) दुगु जुया च्वन । अन छम्ह न्ह्यसः न्यनिम्ह साप हे खँ सःम्ह (हिसि मदुम्ह) मनू छम्ह दुगु जुया च्वन । वं शलाक भोजन व पाक्षिक भोजन कायेत वइपिं भिक्षु व श्रामणेरपिके ‘सुनां नइगु ?, सुनां त्वनिगु ?, सुनां भोजन याइगु ?’ आदि ययःगु न्ह्यसः न्यनिगु जुया च्वन । वं न्यंगु न्ह्यसःया लिसः बिइ मफुपित लज्जित याना बिइगु जुया च्वन । इपिं वयागु भय खना ग्याना शलाक भोजन व पाक्षिक भोजन कायेत उगु गामय् वनी मखुगु जुया च्वन ।

छन्हु छम्ह भिक्षु शलाक इनिगु थासय् वना वयेधुंका धाल - “भन्ते ! छु फलानागु गामय् शलाक भोजन वा पाक्षिक भोजन ब्यू दुला ?”

“दु, आयुष्मान् ! परन्तु अन न्ह्यसः न्यनिम्ह, खँ सुवाम्ह (हिसि मदुम्ह) मनू छम्ह दु । वं धाःगु खँय लिसः बिइ मफयेवं ब्वःबिइ यः, लाक्व पाक्व धया हये यः । वयागु भयं अन सुं मवं ।”

“भन्ते ! अनयागु भोजन कायेगु जिगु भाला जुल । जिं वयात दमन याना विष मदुम्ह दय्का बिये । आवलि छपिं खनेवं बिस्सुं वनिम्ह याना बिये ।”

भिक्षुपिसं “ज्यू” धया अनयागु भोजन कायेगु भाला वयात बिल ।

व अनया गांयागु ध्वाखाय् थ्यंका चीवर मिले याना पुन । वयात खना खँ सुवाम्ह (हिसि मदुम्ह) मनू, हारांम्ह फैचार्थे ब्वाय् वया धाल - “श्रमण ! जिगु न्ह्यसःया लिसः ब्यु ।”

“उपासक ! जित गामय् वना भिक्षा कया यागु (क्वाति जा) हया आसनशालाय् लिहाँ वय्के ब्यु ।”

व यागु ज्वना आसनशालाय् लिहाँ वयेवं हानं वयाके अथे हे न्यन । उम्ह भिक्षुं नं ‘आसे, यागु त्वंके ब्यु’ धाल । हानं ‘आसनशालाय् बँ पुइके ब्यु’ धाल । हानं ‘शलाक जा हय्के ब्यु’ धाल । शलाक जा हयेवं वयात हे पात्र ज्वंका धाल - “वा । छंगु न्ह्यसःया लिसः बिये ।” थुकथं धया गामं पिने यंका चीवर मुंका ब्वहलय् पाछाया ल्हातं पात्र ज्वना दन । अन नं वं धाल - “श्रमण ! जिगु न्ह्यसःया लिसः ब्यु ।” वं ‘छंगु न्ह्यसःया लिसः बिये त्यना’ धाधां छगू हे मुक्कां दाया वयात बँय् गोतुइका क्वे नच्चुक दाया बिल । हानं ख्वालय् दाया ‘आवलि थुगु गामय् वइपिं सुं भिक्षुपिके न्ह्यसः न्यन धाःसा यायेगु स्यू’ धया त्वःता वन । अबलेनिसें व, भिक्षुपिं खन कि हे ग्याना बिस्सुं वनेगु यात ।

लिपा छन्हु उम्ह भिक्षुं याःगु ज्या खँ धर्मसभाय् पिहाँ वल । अले भिक्षुपिं मुना खँ ल्हाना च्वन - “आयुष्मान्पिं ! फलानाम्ह भिक्षुं खँ सुवाया म्हुतुइ कि म्हुतुइ नकाः बिल धका न्यना ।” शास्ता विज्याना

न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थन च्वना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” भिक्षुपिसं “थुजा-थुजागु खँ” धका बिनित्ता यायेवं “भिक्षुपिं ! उम्ह भिक्षुं आः जक वयात थथे याःगु मखु, न्हापा नं याःगु दु” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा अङ्ग व मगधवासी मनूत छगू राष्ट्र मेगु राष्ट्रय् पर्यटकया रूपय् चाह्यू वंबले छन्हू निगू राष्ट्रया सीमाया दथुइ छगू पुखू सिथय् च्वना अय्ला त्वन, न्याँ व ला नया सुथय् गाडाय् च्वना लिहाँ वन । इपिं लिहाँ वनेधुंका छम्ह खि नइम्ह खिकी खि नवःगु नंताया अन वल । अन वाना च्वंगु अय्ला लः भाःपिया त्वना अय्लाखं काय्का खिद्वैय् थहाँ वंबले छुवालुगु खिइ लायेवं भतिचा क्वतुना दुबे जुल । वं ‘ध्व पृथ्वीनं जिगु भार फये मफुत’ धका चिल्लायदंक हाल । उगु हे इलय् छम्ह मस्तम्ह किसि अन वल । खि नवःगुलिं घौ चाया अन वन । कीनं वयात खना ध्व बिस्यू वंगु धका मती तल । ध्वलिसे जि ल्वायेमाः । वं वयात ललकार ब्युब्युं न्हापांगु गाथा धाल -

“सूरो सूरेन सङ्गम्, विक्कन्तेन पहारिना ।
एहि नाग निवत्तस्सु, किं नु भीतो पलायसि ।
पस्सन्तु अङ्गमगधा, मम तुहञ्च विक्कम’न्ति” ॥

“छ शूरम्ह खः । ल्वायेत प्रहार यायेत समर्थम्ह शूरम्हसिया न्ह्योने वया नं नाग (किसि) दिना, ग्याना बिस्यू वना च्वन । का, अङ्ग व मगधयापितं जिगु व छंगु पराक्रम क्यनेवा ।”

वयागु खँ न्यना किसिं दिना वयाथाय् वया व्वःबिइगु ल्याखँ थुगु निगूगु गाथा धाल -

“न तं पादा वधिस्सामि, न दन्तेहि न सोण्डिया ।
मीळ्हेन तं वधिस्सामि, पूति हञ्जतु पूतिना’ति” ॥

“छंत जिं जिगु तुतिं, जिगु दन्तं अथवा जिगु स्वथं स्याये मल्वः । छंत जिं थःगु खिं जक ल्हाका स्याना छवये । हे खिग्वाराकी ! छ खिद्वैलय् सिना हूँ ।”

थुलि धया ‘फोहरय् च्वनिम्ह की फोहरं सिना वनेमा’ धका वयागु छचनय् खि छद्वै फाना च्व फाना वयात अन हे स्याना कोञ्चनाद यायां अरण्य (जंगल) य् वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् खिकी खँ सुवाम्ह मनू खः । किसि उम्ह भिक्षु खः । थुगु खँ थःगु मिखां खंम्ह उगु वनखण्डय् च्वंम्ह देवता जुलसा जि हे खः ।

२२८. कामनीत जातक

“तयो गिरि...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह कामनीत ब्राह्मणयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । वर्तमान कथा व अतीत कथा भिनिगूगु निपातय् काम जातक (जा. नं. ४६७) स वइतिनि ।

जुजुया निम्ह कायपिंमध्ये दाजुम्ह वाराणसीया जुजु जुल । जुजुया कामभोगय् सन्तुष्ट मजू । उम्ह जुजु धनया लोभी जुया च्वन ।

अबले बोधिसत्त्व शक्र देवेन्द्र जुजु खः । शक्रं जम्बुद्वीपय् मिखा ब्वया स्वबले उम्ह जुजु निगुलिं प्रकारयागु भागय् असन्तुष्ट जूगु सिइका वयात निग्रह याना लज्जित यायेगु विचारं ब्राह्मण ब्रम्हचारीया भेष धारण याना जुजुयाथाय् वया नाप लाःवल । जुजुं न्यन - “ब्रह्मचारी छाय् वयागु ?”

“महाराज ! जिं स्वंगू देश खना च्वना । थुपिं स्वंगू देश शान्तगु खः, धनधान्यं पूर्णगु खः । गन किसि, सल, रथ व पैदल सेनात प्रशस्त दु । लुं वहलं भःभः धाय्क समाये याना तःगु दु । उगु देश त्याकेत कम सेना दसां गाः । जिं छपितं थुपिं देशत त्याका बिइया नितिं वयागु खः ।”

“ब्रह्मचारी ! गुबले वनेगु ?”

“महाराज ! कन्हे ।”

“अथेसा कन्हे सुथे वा ।”

“ज्यू, महाराज ! याकनं सेना तयार याका बिज्याहुँ” धया शक्र थःगु थासय् लिहाँ वन ।

कन्हेखुन्हु जुजुं घोषणा याना सेना तयार याकल । अमात्यपितं सःता “मिहग छम्ह ल्याय्म्हचाम्ह ब्राह्मण वया उत्तर-पञ्चाल, इन्द्रप्रस्थ व केकय - थुपिं स्वंगू देशया राज्य त्याका बिये धया वन । उम्ह ल्याय्म्हयात ब्वना स्वंगुलिं देशयागु राज्य त्याका काये । वयात याकनं सति ।

“देव ! वं थः गन च्वना च्वनागु धया वन ?”

“जिं वयाके व च्वनेगु थाय् न्यने ल्वःमन ।”

“वयात भोजन खर्च बिया बिज्याना ला ?”

“व नं मबिया ।”

“वयात गन मालेगु ?”

“नगरया गल्ली मा हुँ ।”

वयात माला स्वत । गनं लुया मवयेवं धाल - “महाराज ! गनं लुया मवः ।”

माणवकयात लुइके मफयेवं जुजुया तच्चवंतं शोक जुल - ‘अहो ! थपाय्मच्छिधंगु ऐश्वर्य मदय्का च्वने माल ।’ नुगः क्वाना वल । हि प्रकोप जुल । रक्तातिसार जुल । वैद्यं वासः याये मफुत । अनंलि निन्हु स्वन्हु दय्का शक्रं ध्यान बिया स्वबले व रोगी जुया च्वंगु सिइका वयात वासः याना बिये माल धका ब्राह्मणया रूप धारण याना धवाखाय् दना - “वैद्य ब्राह्मण जुजुयागु वासः यायेत वया च्वंगु” धाय्के छवत ।

जुजुं वयागु खँ न्यना गपाय् गपाय्धंपिसं जा जिगु वासः याये मफु । थ्वयात खर्च बिया लिछ्व्वा
धाल । शक्रं धाल - “जित भोजन माःगु मदु, खर्च नं म्वाः । जुजुयात वासः याना बिये । जुजु जित नाप
लाकि ।” जुजुं वयागु खँ न्यना “अथेसा छ्वया हिं” धाल ।

शक्र दुहाँ वया जय जयकार याना छखेलिकक दन । जुजुं “छं जिगु वासः यायेगुला” धका न्यन ।

“ज्यू, देव ! याये ।”

“अथेसा वासः या ।”

“ज्यू, महाराज ! जित रोगया लक्षण कना बिज्याहुँ । छु कारणं रोग जुल ? छुं नये त्वनेगु याना
जुल ला कि अथवा स्वया न्यना जुल ?”

“तात ! जिगु न्यनां जूगु रोग खः ।”

“छपिसं छु न्यना बिज्यानागु ?”

“तात ! छम्ह ल्याय्म्हं जित स्वंगू देशया राज्य त्याका बिये धका धाःवल । जिं वयात च्वनेत थाय्
वा भोजन खर्च मबिया । व जि खना तँम्बया मेम्ह जुजुयाथाय् वन जुइमाः । थुकथं ‘जित थपाय्धंगु ऐश्वर्य
मदय्का च्वने माल’ धका नुगः मछिंका च्वनागु कारणं थुगु रोग जुइका च्वने माल । फसा मनं तुनागु
रोगया वासः या ।” थुगु खँ कनेत न्हापांगु गाथा धाल -

“तयो गिरिं अन्तरं कामयामि, पञ्चाला कुरुयो केककेच ।

तनुत्तरिं ब्राह्मण कामयामि, तिकिच्छ मं ब्राह्मण कामनीत’न्ति” ॥

“स्वंगः पर्वतथे जागु उत्तर-पञ्चाल, कुरु व केकक देशयागु इच्छा याना च्वना । अफ दसा व
स्वयां अप्वः दय्केगु इच्छा याना च्वना । हे ब्राह्मण ! इच्छां सास्ति जुया च्वंम्ह जित छं वासः याना व्यु ।”

शक्रं “महाराज ! जडीबुटीयागु वासलं छपिनिगु चिकित्सा जुइ फइ मखु, ज्ञानयागु वासलं हे जक
चिकित्सा जुइ फु” धाधां निपुगु गाथा धाल -

“कण्हाहिदद्वस्स करोन्ति हेके, अमनुस्सविद्वस्स करोन्ति पण्डिता ।

न कामनीतस्स करोति कोचि, ओक्कन्तसुक्कस्स हि का तिकिच्छा’ति” ॥

“गुलिसिं हाकुम्ह सर्पयागु चिकित्सा याना लाय्का व्यू, गुलिं पण्डितपिसं भूतप्रेत आदि
अमनुष्पिसं दुब्यूगुयात वासः याना लाय्का व्यू, परन्तु इच्छाय् दुब्यूना च्वंम्हसित सुनां नं वासः याना
लाय्के मफु । गुम्हसिं शुक्लधर्म उल्लंघन यात, उम्हसियागु छुं वासः मदु ।”

थुकथं बोधिसत्त्वं जुजुयात थ्व थुइका बियेत थथे धाल - “महाराज ! यदि छपिसं थुपिं स्वंगू राज्य
दय्कल धाःसा प्यंगू देशय् राज्य याइम्ह जुया छपिसं छकोलं प्यजु-प्यजु वसः पुना बिज्यायेगु ला ? अथवा
प्यपाः-प्यपाः लुंया भुइ तथा छकोल भोजन याना बिज्यायेगु ला ? अथवा छकोलं हे प्यंगू-प्यंगू खाताय्
च्वना दचना बिज्यायेगु ला ? महाराज ! तृष्णाया बशय् वने मज्यू । थ्व फुक्व विपत्तिया हा खः । थुपिं
गुलि गुलि अप्वःया वइ, उलि उलि हे अप्वः दय्कूपिं मनूतय्त च्यागु महानिरय (नरक) य, भिंखुगु उत्सद
निरयय् व अथे हे मेमेगु थीथी प्रकारयागु नरकय् ला वनिगु जुया च्वन ।”

थुकथं जुजुयात नरक आदियागु भय क्यना ख्याना बोधिसत्त्वं धर्मोपदेश बिल । जुजु नं धर्मया खं न्यना शोक मदुम्ह जुल । उगु इलनिसें वयागु रोग चब्बुक लात । शक्रं नं जुजुयात उपदेश बिया शील्य् प्रतिष्ठित याना देवलोक्य् तुं लिहाँ वन ।

जुजुं नं अबलेनिसें दानादि पुण्यकर्म यायां यथाकर्म (परलोक) वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् जुजु कामनीत (इच्छाया च्यो जूम्ह) ब्राह्मण खः । शक जुलसा जि हे खः ।

- * -

२२९. पलायित जातक

“गजगमेधेहि...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् पलासी परिव्राजकयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उम्ह ब्राह्मण शास्त्रार्थ यायेगु विचारं सारा जम्बुद्वीपय् चाःहिला जुल । सु नं शास्त्रार्थ याइपिं ध्वः मदुल । चाह्यूह्यूं व श्रावस्ती थ्यन । अन वना जिनाप शास्त्रार्थ याइपिं सुं दुला धका मनूतय्के न्यं जुल । मनूतय्सं वयात थुकथं बुद्धगुणयागु प्रशंसा याना खँ न्यंकल - “छथेंजापिं द्विच्छुम्ह दसां वसपोललिसे छकोलं शास्त्रार्थ याइपिं वसां सर्वज्ञ, मनूतमध्ये श्रेष्ठ, धर्मेश्वर, मेपिनिगु मतयात त्याका बिज्याइम्ह महान् गौतम जुया बिज्याः । सकलें जम्बुद्वीपय् उत्पन्न जूपिं विरोधी मत वसपोल भगवान् बुद्धयात बुके फइ मखु । दक्व मतत (सिद्धान्त) वसपोलयागु चरणय् थ्यनेवं समुद्रया लहर किनारय् थ्यनेवं मदया वनीथें हे तुं, धू धू जुया वनिगु जुया च्वन ।

परिव्राजकं न्यन - “थुगु इलय् वसपोल गन दु ?” लिसः बिल - “वसपोल जेतवनय् दु ।” वं मती तल - “आः हे वसपोललिसे शास्त्रार्थ याये ।” आपालं मनूत व्वना व जेतवनय् वना च्वंगु इलय् गुंगू करोड खर्चं याना जेत राजकुमारपाखें दय्कूगु जेतवनयागु धवाखा खन । वं न्यन - “ध्व हे श्रमण गौतम च्वनिगु दरवार खः ला ?”

“ध्व ला धवाखा जक खः ।”

“धवाखा हे थथे च्वं धाःसा निवासस्थान गजागु जुइ ?” धका हाल ।

“गन्धकुटी ला गपाय्धं, गपाय्धं (असीमित) ।”

“अजाम्ह श्रमणनापं सुनां शास्त्रार्थ याना च्वनी” धका मती तया व अनं हे बिस्सूं वन । ततःसकं हासः वय्का गुलिं मनूत जेतवनय् दुहाँ वन । शास्तां न्यना बिज्यात - “छाय् छिपिं कुइलय् वयागु ?” इमिसं जूगु खँ विन्ति यात । शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “उपासकपिं ! आः जक मखु, ध्व न्हापा नं जि

चवना चवनागु निवासस्थानयागु धवाखा जक खना नं बिस्सुं वंगु खः ।” इमिगु प्रार्थनाकथं शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा गन्धार राष्ट्रया तक्षशिलाय् बोधिसत्त्वं राज्य याना च्वन । वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वन । वं तक्षशिलाय् अधिकार जमे यायेगु इच्छां आपालं तःधंगु सेना ब्वना यंका नगरया लिक्क थ्यनेधुंका सेनायात आज्ञा ब्यूब्यूं धया जुल - “थुकथं किसितयूत छ्व, थुकथं सलतयूत, थुकथं रथतयूत, थुकथं हे पैदल सेनातयूत ब्वाका छ्वया शस्त्रतयूगु प्रहार या, थुकथं सुपाचँ इवारर वा वथे बाणयागु वर्षा या” धाधां निपु गाथा धाल -

“गजगमेघेहि हयगमालिहि, रथूविमिजातेहि सराभिवस्सहि ।
थरुग्गहावट्टदब्बहप्पहारिहि, परिवारिता तक्कसिला समन्ततो ॥

“अभिधावथ चूपधावथ च, विविधा विनादिता वदन्तिभि ।
वत्ततज्ज तुमुलो घोसो यथा, विज्जुलता जलधरस्स गज्जतो’ति” ॥

“भिपिं किसित सुपाय्थे याना, भिपिं सलतयगु इवः दयका, रथतयगु लहरा वथे च्वंक, बाण वर्षा यायेथे याना, तलवारधारीपिसं प्यखेरं प्रहार यायां वना तक्षशिलायात याकनं प्यखेरं घेरे या ।”

“न्ह्योने ब्वाय् हँ, तिगन्हुया ब्वाय् हँ । थीथी प्रकारयागु क्रौंचनाद याइपिं किसितयूसं मलः जू वइबले नं न्यार्थे थौं तुमुल घोष याकि ।”

उम्ह जुजु गरजे जुया सेनायात आज्ञा बिया नगरया धवाखाय् न्ह्योने थ्यंकः वल । अनयागु धवाखा खना जुजुं थनयाम्ह जुजु च्वनिगु दरबार थ्व खः ला धका न्यन । “थ्व ला धवाखा खः” धयागु न्यना वं विचाः यात - “धवाखा हे थथे च्वं धाःसा जुजुया निवासस्थान गथे च्वनिगु जुइ !” लिसः वल - “वैजयन्त प्रासादथे च्वं ।” थुकथंयाम्ह ऐश्वर्यशाली जुजुलिसे युद्ध याये फइ मखु धका धवाखा खना हे दिना बिस्सुं वना वाराणसी लिहाँ वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् वाराणसी जुजु पलासी परिव्राजक खः । तक्षशिला जुजु जुलसा जि हे खः ।

- * -

२३०. दुतियपलायित जातक

“धजमपरिमितं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह पलासी परिव्राजकयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थनया बाखँअनुसारं उम्ह परिव्राजक जेतवनय वन । उगु इलय् जनसमूहलं चाःहुइका समाये याना तःगु धर्मासनय् च्वना, मनोशिलाय् च्वना सिंहनाद याना च्वंम्ह सिंहथे धर्मदेशना याना बिज्याना च्वन । परिव्राजक दशबलया ब्रह्मशरीरया रूप, पुन्हीया तिमिलार्थे शोभा दुगु ख्वाः, लुंपातार्थे जागु कपाः खना “थुलि उत्तमम्ह मनूयात सुनां त्याके फइ ?” धका मती तया, रोके जुया मेपिनिगु हूलय् घुसे जुया बिस्सुं वन । जनतां वयात लिना यंकल, गनं भेटे याये मफया लिहाँ वया शास्तायात जूक्व फुक्क खँ बिन्ति यात । शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “आः जक थुम्ह परिव्राजकं जिगु लुँथे जागु ख्वाः स्वया बिस्सुं वंगु मखु, न्हापा नं बिस्सुं वंगु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् तक्षशिलाय् छम्ह गन्धार जुजु दु । वं वाराणसी त्याकेत चतुरंगिणी सेना ब्वना वया नगर घेरा लगे यात । हानं नगर ध्वाखाय् दना थःगु सेनायात स्वस्वं ‘थुलिमच्छि सेनायात सुनां त्याके फइ’ धका मती तया थःगु सेनायागु प्रशंसा न्हापांगु गाथा धाल -

“धजमपरिमितं अनन्तपारं, दुप्पसहं धङ्गेहि सागरं व ।
गिरिभिव अनिलेन दुप्पसहो, दुप्पसहो अहमज्ज तादिसेना’ति” ॥

“जिगु (रथय् धस्वका तयागु) ध्वजा थुलि उलि धयागु मदु । सेनात अनन्त दु । गुगु प्रकारं क्वःतय्सं सागर पार याना ब्वये मफुथे अथवा फसं पर्वतयात संके मफुथे तुं थौं जित शत्रु शैन्यतय्सं त्वपुइ फइ मखुत, साति याये फइ मखुत ।”

वाराणसी जुजुं वयात थःगु पुन्हीया तिमिलार्थे शोभा दुगु ख्वाः क्यना ख्यात - “मूर्ख ! म्वाःगु खँ ल्हाना च्वने मते । मत्ताम्ह किसिं तिपं कथिया वनयात न्ह्या चुंचुं थलथे तुं याना जिं छंगु सेनायात ध्वस्त याना बिये” धया निगूगु गाथा धाल -

“मा बालियं विप्लपि न हिस्स तादिसं, विळ्हसे न हि लभसे निसेधकं ।
आसज्जसि गजमिव एकचारिनं, यो तं पदा नळमिव पोथयिस्सती’ति” ॥

“मूर्खगु खँ ल्हाये मते । ‘जित रोके याइपिं सुं दइ मखु’ धका धयागु जुइ हे फइ मखु । छ एकचारी किसिया न्ह्योने वये धुंकल, वये छाःसा न्ह्योने वा । छंत किसिं तिकथियात मारामुरु याना न्ह्या चुंचुं थलथे तुं याना तुतिं न्ह्या चुंचुं थला बिये ।”

थुगु कथं ख्याना धाःगु न्यना गन्धार जुजु वयागु लुंपातार्थे जागु तगोगु कपाः खना भयभीत जुया ग्याना गिना थःगु नगरय् हे तुं बिस्सुं वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् गन्धार जुजु पलासी परिव्राजक खः । वाराणसी जुजु जुलसा जि हे खः ।

९. उपाहन वर्ग

२३१. उपाहन जातक

“यथापि कीता...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना विज्यागु इलय् देवदत्तयागु बारे कया आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

धर्मसभाय् भिक्षुपिसं खें ल्हाना च्वन - “आयुष्मान्पिं ! देवदत्तं आचार्ययात त्याग याना, तथागतया विरोधी-शत्रु जुया विनाश जुया वन । शास्तां विज्याना न्यना विज्यात - “भिक्षुपिं ! थन फेतुना छु खें ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खें ।” शास्तां “भिक्षुपिं ! आः जक देवदत्तं आचार्ययात त्याग याना, जिगु विरोधी जुया महाविनाश जुया वंगु मखु, न्हापा नं महाविनाश जुया वंगु खः” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खें आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म किसिमागतय्गु कुलय् जुल । तःधिकः जुइवं किसितय्गु ज्याय् सःम्ह जुल ।

काशीयागु छ्गू गांचाय् च्वंम्ह माणवक वया वयाके ज्या सय्का काःवल । बोधिसत्त्वं शिल्प स्यनिबले ‘आचार्य मुट्टी’ (छुं सुमचूकुसे स्यना विइगु) छुं सतः । छु छु सःगु खः व फुक्क स्यना बिल । उम्ह माणवकं बोधिसत्त्वयाके दक्क फुक्क सय्का कायेधुंका धाल - “आचार्य ! आः जि जुजुया सेवाय् च्वने ।” बोधिसत्त्वं “तातं ! ज्यू” धया जुजुयात धाःवन -

“महाराज ! जिमि छम्ह शिष्य छपिनिगु सेवाय् च्वने मास्ते वः ।”

“ज्यू, ति ।”

“अथेसा वयागु तलब धया दिसं ।”

“छंगु बराबर दइ मखु । छंत सच्छि दसा वयात न्येतका दइ, निसः दसा सच्छि ।”

वं छेंय् वना शिष्ययात धाल । शिष्यम्हं धाल - “आचार्य ! छि गुलि सः जिनं उलि हे सः । गुलि छित दुगु खः उलि हे दसा जुजुयागु सेवाय् च्वने, मखुसा च्वने मखु ।”

बोधिसत्त्वं वयागु वृतान्त खँ जुजुयात कन । जुजुं धाल - “यदि वं छ गुलि शिल्प सः उलि बराबर वं शिल्प क्यने फुसा वयात नं छंत ति दइ ।” बोधिसत्त्वं थःम्ह शिष्ययात कंवन । वं धाल - “ज्यू, जिं क्यना बिये ।” बोधिसत्त्वं जुजुयात धाःवन । जुजुं अथेसा कन्हे शिल्प क्यं धाल । शिष्यम्हं धाल ‘क्यना बिये, नगरय् घोषणा याकि । जुजुं ‘कन्हे आचार्य शिष्यया दथुइ हस्ति शिल्प प्रदर्शनी क्यनी, गुम्हसिया स्वये मन दु, इपिं जुजुया चुकय् वया स्वःवा’ धका घोषणा यात । आचार्यं जिमि शिष्य उपाय कुशलम्ह मखु धका बिचाः याना चच्छिया दुने किसि छम्हसित अखंतयागु चाल स्यना बिल । ‘न्ह्यानु’ धायेवं लिहाँ वनिगु, लिहाँ हँ धायेवं न्ह्यां वनिगु, दँ धाःसा गोतुलीगु, गोतु धाःसा दनिगु, ज्वं धायेवं त्वःतीगु, त्वःति धायेवं ज्वनिगु । थुकथं स्यना कन्हेखुन्हु गुरुम्ह उम्ह किसिया म्हय् च्वना राजदरबारय् वल । शिष्यम्ह नं छंम्ह बांलाम्ह किसिया म्हय् च्वना वल । जनता भीड जुइक मुन । निम्हसिनं बराबर जुइक शिल्प क्यन । बोधिसत्त्वं थःम्ह किसिलिसे हिलाबुला यात । वं ‘न्ह्यानु’ धायेवं लिहाँ वन । ‘लिहाँ हँ’ धायेवं ब्वाय् वन । ‘दँ धायेवं’ गोतुल । ‘गोतु’ धायेवं दना च्वन । (वं) ‘ज्वं’ धायेवं त्वःतल । ‘त्वःति’ धायेवं ज्वन ।

जनता हाला हल- “अरे दुष्टम्ह शिष्य ! छ आचार्यलिसे जोरी खोजे याइम्ह मखुला ! थःगु सामर्थ्य म्ह मस्यूम्ह ! जि आचार्यति सःम्ह धका कसे जुया च्वंम्ह !” हानं जनतां वयात ल्वहँतं कय्कल, कथिं दाल अले अन हे वयात स्यात ।

बोधिसत्त्वं किसिम्हं कुहाँ वया जुजुयात धाल - “महाराज ! विद्या धयागु थःत सुखी यायेत सय्केगु खः । परन्तु गुलि-गुलिसिया नितिं शिल्प विनाशया कारण जुया बिइ यः गथे बांलाक दय्का मतःगु लाकमं पुइथे ।” थुलि धया थुपिं निपु गाथात धाल -

“यथापि कीता पुरिसस्सुपाहना, सुखस्स अत्थाय दुखं उदब्बहे ।
धम्माभितत्ता तलसा पपीळिता, तस्सेव पादे पुरिसस्स खादरे ॥

“एवमेव यो दुक्कुलीनो अनरियो, तम्माक विज्जञ्च सुतञ्च आदिय ।
तमेव सो तत्थ सुतेन खादति, अनरियो बुच्चति पानदूपमो’ति” ॥

“सुख सुविधाया नितिं न्ह्याइगु लाकमं न्ह्याइम्हसित लकामं पुना दुःख बिइ यः । तान्वइबले पूगु रापं पालितः मस्याकेत मपुकेत न्ह्याइगु लाकमं न्ह्याइम्हसित पुइगु आदि घाः जुइयःथे तुं गुम्ह नीच कुलयाम्ह अनार्य खः वं गुम्ह आचार्ययाके विद्या व श्रुत स्यना काइगु खः व हे स्यना काःगु ज्ञानं थःत तुं नया बिइ यः । अनार्य मनू धयाम्ह मभिंगु लाकां समानम्ह खः ।”

जुजुं लय्ताया बोधिसत्त्वयात आपालं सम्पत्ति बिल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् शिष्य देवदत्त खः । आचार्य जुलसा जि हे खः ।

२३२. वीणाथूण जातक

“एकचिन्तितोव अयमत्थो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह कुमारीया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्ती छम्ह साहुया छम्ह म्हचाय् दु । वं थःगु छेंय् द्रहँ (वृषभराज) यात माने याना सत्कार याःगु खना धाइमांयाके न्यन - “मां ! थपाय्सकं माने याये माःम्ह थ्व सु खः ?”

“म्हचाय् ! थ्व द्रहँ (वृषभराज) खः ।”

छन्हु साहुया म्हचाय् दरबारय् च्वना च्वंबले गल्ली दुगः त्वःधुम्ह धुसीयात खन । वं बिचाः यात - ‘द्रहँतमध्ये थकालिम्हसिया जनुफातय् प्वः (ककुध) दइथें हे मनूतमध्ये गुम्ह थकालिम्ह जुइ वयागु जनुफातय् नं अजागु हे प्वः दुगु जुइमाः । थ्व मनूतमध्ये वृषभराज जुइमाः । जि थुम्हसिया चरणसेविका (जहान) जुइमाः ।’ वं च्योनी छवया वयात साहुया म्हचाय् छनापं वये न्ह्यां । छ फलानागु थासय् वना च्वं धका धाय्के छवत । वं मूवंगु वस्तु ज्वना भेष बदले याना महलं कुहाँ वया वनापं बिस्सू वन । लिपा नगर छगुलिं व भिक्षुसङ्घया दथुइ ब्यापक हल्ला जुल । धर्मसभाय् भिक्षुपिसं खँ ल्हात - “आयुष्मान्पिं ! फलानाम्ह साहुया म्हचाय् दुगः त्वःधुम्ह धुसीनापं पयनं वन ।”

शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थुगु इलय् फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” भिक्षुपिसं “थुजा-थुजागु खँ ।” धायेवं शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! आः जक दुगः त्वःधुम्ह धुसी यय्कूगु मखु, न्हापा नं दुगः त्वःधुम्ह धुसि यय्कूगु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल-

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छगू निगम गामय् छम्ह सेठया कुलय् जुल । गृहस्थी जुया काय् म्हचाय्नाप च्वना च्वंगु इलय् थःम्ह काय्या नितिं वाराणसी सेठया म्हचाय् धाय्का पक्का याना दिन निश्चय यात । सेठया म्हचायं थःगु छेंय् द्रहँ (वृषभ) यात माने याना सम्मान याःगु खना धाइमांयाके न्यन - “थ्व सु खः ?” वं धाल - “थ्व वृषभ खः ।” अनलि सेठया म्हचायं गल्ली वना च्वंम्ह दुगः त्वःधुम्ह धुसिम्ह खना थुम्ह मनूतमध्ये वृषभम्ह जुइमा धका मती तल । वं मूल्यवान्गु सामान ज्वना वनापं बिस्सू वन ।

बोधिसत्त्वं नं सेठया म्हचाय् काःवनेत यक्व मनूत व्वना वाराणसी जन्ती वंबले व हे लैपु वन । इपिं निखेरं चच्छिं लैय् वना च्वन । चच्छिं वना च्वंबले ख्वाउँगुलिं सेंखं चागु कारणं सूर्य लुया वबले दुगः धुसिया म्हाय् वायु कुपित जुल । तःसकं प्वाः स्याकल । वं लै चिला छखे च्वना च्वंबले स्यागु कारणं

वीणाया दण्डर्थे चातुला ग्वाराचिना च्वन । बोधिसत्त्वं सेठया म्हचाययात दुगः धुसिया चरण्य् च्वना च्वंगु खना म्हसिइका वयाथाय् लिक्क वना सेठया म्हचाय्लिसे खँल्हाबल्हा यायां न्हापांगु गाथा धाल -

“एकचिन्तितोव अयमत्थो, बालो अपरिणायको ।
न हि खुज्जेन वामेन, भोति सङ्गन्तुमरहसी’ति” ॥

“थुम्ह धुसिलूम्ह, दुगः त्वःधुम्हलिसे बिस्यूं वनेगु छ् याकचिया विचार खः । थुम्ह धुसिलूम्ह दुगः त्वःधुम्ह मूर्ख खः, न्यासि वनेत तर्कं मफुम्ह खः । धुसिलूलिसे छ् पय्न वने योग्य मजू ।”

बोधिसत्त्वयागु खँ न्यना सेठया म्हचायं धाल -

“पुरिसूसभं मज्जमाना, अहं खुज्जमकामयि ।
सोयं संकुटितो सेति, छिन्नतन्ति यथा थुणा’ति” ॥

“जिं धुसिलूम्ह भिम्ह मनु भापाः ट्रंक यय्के लात । थ्व ला खिपः चब्बुगु, चातूगु वीणार्थे कय्कुना दचना च्वन ।”

बोधिसत्त्वं थ्व मसीक ट्रंक छेनं बिस्यूं वःम्ह खः धका सिइका वयात मोल्हुइका, बांलाक समाये याना रथय् तया छेय् व्वना हल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु लइय् थ्व हे सेठया म्हचाय् खः । वाराणसी सेठ जुलसा जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital

२३३. विकण्णक जातक

“कामं यहिं इच्छसि तेन गच्छ...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् उत्कण्ठित जूम्ह छुम्ह भिक्षुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

वयात धर्मसभाय् व्वना हल । शास्तां न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! छु छ् धात्थे उत्कण्ठित जूगु खः ला ?” “धात्थे खः ।” धायेवं न्यना बिज्यात - “छु कारणं उत्कण्ठित जूगु ?” वं विन्ति यात - “कामुकतायागु कारणं ।” शास्तां वयात धया बिज्यात - “भिक्षु ! कामुकता धयागु च्चामुसे च्वंगु धार नःगु भालार्थे खः । छुको नुगलय् सुइवं तीरं कःम्ह गोंजुथे जुया सिना वनेमाली ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा बोधिसत्त्वं वाराणसी धर्मपूर्वक राज्य यानां च्वन । छन्हु उच्चानय् वना पुखूसिथय् फेतुना च्वन । नृत्यगीत आदि याये सःपिं कलाकारतयसं प्याखँ हुलेगु म्ये हालेगु यात । म्ये न्यन्यं प्याखँ स्वया आकर्षित जूपिं न्यांत, कापलित मुना जुजु दुथाय् मुं वल । ताइवःसिमाथे छस्वाः जुइका ख्वातुक मुना च्वपिं न्यांत खना जुजुया अमात्यपिसं धाल - “थुपिं महाराजया सेवाय् वया च्वन ।” जुजुं “थुपिं जिगु सेवाय् वया च्वन” धयागु खँ न्यना लयताया नित्य भोजन याकेगु दयका बिल । न्हिन्हं छगू अम्मण^{१८} जाकियागु भूजा दयकेगु यात । भुजा नकेबले गुलिं न्यांत वया न वः, गुलिं नः मवः । भुजा सितिं वन । जुजुयात ध्व खँ धाःवन । जुजुं धाल - “आवलि नगाडा बाजँ थाना नगाडा बाजँयागु सः ताया मुं वयेवं जक इमित भुजा तया नकि । अबलेनिसे भुजा नकीमहं नगाडा बाजँ थाना वःपिं न्यांतयत् भुजा तया बिल । इमिसं नं नगाडा बाजँया सः ताया मुं वया नः वल । इपिं मुना भुजा नया च्वनिबले लाक्क छमहं गोंजु वया इमित स्याना नयेगु यात । भुजा तया बिइमहं जुजुयात ध्व खँ कन । जुजुं वयागु खँ न्यना धाल - “गोंजुं न्यांतयत् नः वइगु इलय् वयात तीरं कयका ज्वं ।” वं “ज्यू” धया वया डुंगाय् च्वना च्वबले न्यांत नयेत वःमहं गोंजुयात तीरं कयका छवत । वयागु म्हय् तीरं कल । गोंजु तीरं कया स्याना तीर ज्वनातुं बिस्यूं वन । भुजा तया बिइमहं वयात तीरं कःगु सिइका वयात सःता न्हापांगु गाथा धाल -

“कामं यहिं इच्छसि तेन गच्छ, विद्धोसि मम्महि विकण्णकेन ।
हतोसि भत्तेन सवादितेन, लोलो च मच्छे अनुबन्धमानो’ति” ॥

“अय् गोंजु ! छ गन वने मं दु अन हूँ । जिगु तीर (बलसी) छंगु जनुफातय् घुसे जुया च्वनेधुंकल । स्वादिष्ट भुजाया कारणं न्यांतयत् लिना जूगु कारणं लोभवश छंत स्याना बिल ।”

व थः च्वनेथाय् थ्यनेवं सित । शास्तां थुगु खँ कनेया नितिं अभिसम्बुद्ध जुया बिज्यायेधुंका निपुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“एवमि लोकाभिसं ओपतन्तो, विहज्जती चित्तवसानुवत्ती ।
सो हज्जती जातिसखानमज्जे, मच्छानुगो सोरिव सुंसुमारो’ति” ॥

“थुकथं लौकिक पञ्चकाम गुणया लाभया ल्यूल्यु लिना जूपिं मनूत थःगु चित्तया बशय् वना स्याका च्वने माली । अजाम्ह थःथिति व इष्टमित्रपिनिगु दथुइ थुकथं हे बांमलाक स्याका च्वनेमालीगु जुया च्वन गथे न्यांतयगु ल्यूल्यु जुया च्वंमहं गोंजु सिइथे ।”

थुगु प्रकारं शास्तां थुगु धर्मदेशना न्हयथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय उत्कण्ठित जूमहं भिक्षु स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् वाराणसीया जुजु जुलसा जि हे खः ।

- * -

१८. छगू अम्मण = १ करीस = ११ द्रोण ।

२३४. असिताभू जातक

“त्वमेव दानिमकर...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह कुमारीया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

परम्परा खँ न्यना तःकथं छु धया तःगु दु धाःसा श्रावस्ती निम्ह अग्रश्रावकपित सेवा याना च्वंगु कुलय् छम्ह कुमारी म्हचाय्मचा दु - तःसकं बांलाम्ह, सौभाग्यशालीम्ह । व तःधिक जुइवं थःगु बराबरयागु जातियागु कुलय् बिया छवत । वया भातं वयात मयय्कूसे मेम्ह हे मिसायात यय्का जुल । वं थःत माने मयागु भ्या भतिचा हे बिचाः मयासे निम्ह अग्रश्रावक (सारिपुत्र व मौद्गल्यायन) पित निमन्त्रणा याना महादान यात । वसपोलपिनिपाखें धर्मोपदेश न्यना स्रोतापत्तिफल्य् प्रतिष्ठित जुल । अनं लिपांनिसें वं मार्ग-सुख व फल-सुखयागु आनन्द काकां छन्हु बिचाः यात - ‘जि जिमि भातया मयः । गृहस्थी च्वनां नं जित मतलब मदु । जि प्रव्रजित जुया वने माल ।’ वं माबौयात धया प्रव्रजित जुया अर्हत्त्व प्राप्त याना काल । वयागु खँ भिक्षुपिसं सिल ।

छन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ ल्हाना च्वन - “आयुष्मान्पि ! फलानागु कुलयाम्ह म्हचाय्मचा सदर्थ मालिम्ह जुया च्वन । थः भातया मयःम्ह धका सिइका अग्रश्रावकपिनिगु धर्मोपदेश न्यना स्रोतापत्तिफल्य् प्रतिष्ठित जुल । मांबौपिनिगु वचन कया प्रव्रजित जुया अर्हत्त्व नं प्राप्त यात । थुजाम्ह खः सदर्थ मालिम्ह म्हचाय्मचा ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपि ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ” धका विन्ति यायेवं शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपि ! उगु कुलया म्हचाय्मचां आः जक सदर्थ मालिम्ह जूगु मखु, न्हापा नं सदर्थ मालिम्ह जूगु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व ऋषिपिनिगु प्रव्रज्याकथं प्रव्रजित जुया अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना हिमालय प्रदेशय् वना च्वं वन । उगु इलय् वाराणसी जुजुं थःम्ह काय् ब्रह्मदत्तकुमारया ल्यूने यक्व मनूत दुगु खंका वयाप्रति आशंका जुया वयात देशं पितना छवत । राजकुमारं असिताभू धयाम्ह थःम्ह लानियात नं व्वना हिमालयय् दुहाँ वना न्यां, ला, फलमूल ननं पर्णशालाय् च्वना च्वन । छम्ह किन्नरीयात खना वयाप्रति आसक्त जुया राजकुमारं वयात थःम्ह मिसा दय्के धका बिचाः याना असिताभूयात वास्ता मयासे वयागु ल्यूल्यू जुल । वं नं थःम्ह मिजं किन्नरीया ल्यूल्यू जुया थःत वास्ता मयागु खना जित छु मतलब धका बिचाः यात । लानिं थः मिजंप्रति विरक्त जुया बोधिसत्त्वयाथाय् वना वन्दना याना थःत ल्वःगु कसिण (समथ भावनायागु विषय) न्यना, कसिण भावना याना अभिज्ञा व समापत्ति

प्राप्त याना काल । अनंलि बोधिसत्त्वयात वन्दना याना थः स्वयं पर्णशालाया लुखाय् दना च्वन । ब्रह्मदत्त नं किन्नरी ल्यूल् युया चाःहिला च्वन । वं किन्नरी वंगु लँतकं मसिया मखना निराश जुया पर्णशालाय् न्ह्योने थ्यंकः वल । असिताभूं नं थः मिजंयात लिहाँ वंगु खना आक्सय् दना मणियागु गगनतलय् दना च्वंमर्थे जुया “आर्यपुत्र ! छपिनिगु कारणं जित थुगु ध्यान सुख प्राप्त जूगु जुल” धका धासे न्हापां गाथा धाल -

“त्वमेवदानिमकर, यं कामो व्यगमा तयि ।
सोयं अप्पटिसन्धिको, खरछिन्नं व रेनुक’न्ति” ॥

“राजकुमार ! आः ला छपिनिप्रति दुगु आसक्ति चब्बुक मदयेधुंकल । थ्व ला छपिसं याना (ध्यान सुख दय्का) ब्यूगु जुल । कःतिं नित्वाः थलेधुंकूगु किसियागु दन्त हाकनं जोरे जुइ मखुर्थे छपिलिसे स्वापू मदयेधुंकल ।”

थुलि धया वं खंक खंक हे आक्सं ब्वया मेथाय् वन । राजकुमारं लानि वनेधुंका ख्वख्वं निपुगु गाथा धाल -

“अत्रिच्छा अतिलोभेन, अतिलोभमदेन च ।
एवं हायति अत्थमहा, अहं व असिताभुया’ति” ॥

“इच्छाया सिमाना मदय्क अत्यन्त लोभी जुया, लोभयागु मौज मस्तिया कारणं याना थःत लाभ जूगुयात नं तंका च्वने माल गथे जिं असिताभूयात तंका च्वने माःथे ।”

व थुगु गाथा धया ख्वया ख्वया जंगलय् याकचा चाःहिला च्वन । बौम्ह सिना वनेवं लिहाँ वना राज्य ग्रहण यात ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय्यापिं राजपुत्र व राजकन्या थुपिं हे निम्ह खः । तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

- * -

२३५. वच्छनख जातक

“सुखा घरा वच्छनख...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् रोजमल्लयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

रोजमल्ल आयुष्मान् आनन्दया गृहस्थ बलेयाम्हा पासा खः । वं छन्हु स्थविरयात बिज्याकेत सन्देश छवया हल । स्थविरं शास्तायाके वचन कया वन । वं स्थविरयात थीथी प्रकारयागु सासाःगु भिंभिंगु भोजन याकल । अले छखेलिक्क फेतुत । स्थविरलिसे कुशलक्षेमया खँ न्यनेधुंका स्थविरयात गृहस्थ भोग व न्यागू

विषय भोग यायेत निमन्त्रणा बिल । वं धाल - “भन्ते आनन्द ! जिगु छैय् आपालं आपा: जडचेतन सम्पत्ति दु । छपित बच्छि बच्छि इना विये । बिज्याहुं निम्हं छैय् च्वने नु ।”

स्थविरं वयात कामभोगयागु दुष्परिणाम कना आसनं दनां विहारय् लिहाँ वन । शास्तां न्यना बिज्यात - “आनन्द ! छं रोज नापला ला ?”

“नापला, भन्ते !”

“वं छु धाल ?”

“भन्ते वं रोजयाथे जुइत आग्रह यात । जिं वयात गृहस्थ जीवनया दोष कना वया ।”

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “आनन्द ! रोजमल्लं आ: जक प्रव्रजितपितं गृहस्थी जुइत आग्रह या:गु मखु, थ्वं न्हापा नं अथे हे या:गु दु ।” स्थविरयागु प्रार्थनाय् शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छगू निगम गामय् छगू ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं ऋषिपिनिगु प्रव्रज्याकथं प्रव्रजित जुया हिमालयय् वना च्वना च्वन । अन ता:कालतक च्वनेधुंका चि व पाउँ भ्या कायेत वाराणसी थ्यंक: वया जुजुया क्यबय् वना च्वना च्वन । कन्हेखुन्हु वाराणसी दुहाँवन । वाराणसीया सेठ वयागु चालचलन खना लय्ताल । वयात छैय् ब्वना यंका भोजन याकल । हानं उद्यानय् च्वनेत वचन कया सेवा यायां उद्यानय् तया तल । इमि थवंथवय् स्नेह दत ।

बोधिसत्त्वया प्रति प्रेम व विश्वास दुगुया कारणं वाराणसी सेठं छन्हु थुकथं प्रव्रजित जुया च्वनेगु दु:खकर ख: धका बिचा: यात । “जिं थःम्ह पासा वच्छनख परिब्राजकयात गृहस्थ याना, थःके दुगु दक्क सम्पत्ति बच्छि बच्छि इना वयात विये माल । निम्हं मिले जुया च्वने माल ।” वं छन्हु भोजन धुंका वयात नाइक खँलाबल्ला यायेधुंका धाल - “भन्ते ! वच्छनख ! प्रव्रजित जुया च्वनेगु दु:ख ख: । गृहस्थ जुया च्वनेगु सुख ख: । बिज्याहुं, निम्हं मिले जुया विषयभोगयागु भोग यायां च्वने नु ।” थुलि धया न्हापांगु गाथा धाल -

“सुखा घरा वच्छनख, सहिरञ्जा सभोजना ।

यत्थ भुत्वा पिवित्वा च, सयेय्याथ अनुस्सुको’ति” ॥

“वच्छनख ! लुँ व नसात्वंसां सम्पन्नगु छैय् च्वने दइगु सुखकर ख: । अजागु छैय् च्वना नये त्वने याना छुं धन्दापीर मकासे निश्चिन्त जुया दचने दइ ।”

वयागु खँ न्यना बोधिसत्त्वं धाल - “सेठ ! छं अज्ञानताया कारणं कामभोगय् आसक्त जुया गृहस्थीयागु गुण व प्रव्रज्यायागु अवगुण कना च्वन । आ: छं न्यना का, जिं गृहस्थीयागु दोष कना हये ।” अले थुगु निपुगु गाथा धाल -

“घरा नानीहमानस्स, घरा नाभगतो मुसा ।

घरा नादिन्नदण्डस्स, परेसं अनिकुब्बतो ।

एवं छिदं दुरभिसम्भवं, को घरं पटिपज्जती’ति” ॥

“(न्हिन्हं) मेहनत मयाम्हसिया गृहस्थ चले जुइ मखु । मखुगु खँ मल्हाम्हसिया गृहस्थ चले जुइ मखु । मेपिंत ठगे मयाम्हसिया गृहस्थ चले जुइ मखु । दण्ड मब्यूसे च्वंम्हसिया गृहस्थ चले जुइ मखु । थुकथं ह्वप्वाःत व सम्भव मदुगु स्वभाव दुगु छंयात सुनां हामा जुया च्वने मास्ति वयेकी ?”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्व गृहस्थयागु दोष कना उद्यान त्वःता वन । शास्तां थुगु धर्मदेशना न्त्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् वाराणसी सेठ रोजमल्ल खः । वच्छनख परिव्राजक जुलसा जि हे खः ।

- * -

२३६. बक जातक

“भदको वतयं पक्खी...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह ढोंगीयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

वयात ब्वना यंकेवं शास्तां नं वयात खना आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थ्व आः जक ढोंगी मखु न्हापा नं ढोंगीम्ह खः ।” अले पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व हिमालय प्रदेशयागु छगू पुखुली तःधंगु परिवार दुम्ह न्याँ जुया च्वन । न्याँतय्त नयेगु इच्छां छम्ह ब्वहः पुखुसिथय् छर्चो क्वछुइका पपु चकंका न्याँतय् प्रमादावस्थायात बुलुं बुलुं स्वस्वं दना च्वन । उगु इलय् न्याँतय्गु बथानं (पुचलं) चाःहुइका नसा मामां अन थ्यंकः वल । न्याँतय्गु बथानं उम्ह ब्वहःयात खना न्हापांगु गाथा धाल -

“भदको वतयं पक्खी, दिजो कुमुदसन्निभो ।
वूपसन्तेहि पक्खेहि, मन्दमन्दोव ज्ञायतीति” ॥

“तुयुगु (कुमुद) पलेस्वार्थे त्वइसे च्वंगु पपु दुम्ह थ्व भंगः पपुत मसंकुसे ध्यान च्वना च्वंम्हथे च्वंक च्वना च्वन ।”

वयात खना बोधिसत्त्वं निपुगु गाथा धाल -

“नास्स सीलं विजानाथ, अनञ्जाय पसंसथ ।
अम्हे दिजो न पालेति, तेन पक्खी न फन्दती’ति” ॥

“छिमिसं वयागु स्वभाव मस्यूगुलिं वयात प्रशंसा याना च्वन । थुम्ह भंगलं भीत रक्षा याइ मखु ।
भीत नयेत पपू मसंकुसे च्वना च्वंगु खः ।”

यथे धायेवं न्यातयगु बथानं लखय् दायल खं छूवाका ब्वहःयात ख्याना छूवत ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् ब्वहः थुम्ह ढोंगी
खः । मच्छराज जुलसा जि हे खः ।

- * -

२३७. साकेत जातक

“को नु खो भगवा हेतु...” थुगु गाथा शास्तां साकेतया लिक्क च्वना बिज्यागु इलय् साकेत
ब्राह्मणयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा व वर्तमान नं न्हापांगु निपात (न्हापांगु परिच्छेद) य् साकेत जातक (जा. नं. ६८) स
कना वयेधुंकूगु जुल । खः, तथागत विहारय् बिज्यायेवं भिक्षुपिसं वसपोलयाके न्यन - “भन्ते ! थुगु स्नेह
(माया) गुकथं स्थापित जुइगु ?” थ्व खँ न्यनेत न्हापांगु गाथा धाल -

“को नु खो भगवा हेतु, एकच्चे इध पुगले ।
अतीव हदयं निब्बाति, चित्तञ्चापि पसीदती’ति” ॥

“भगवान् शास्ता ! थ्व लोकय् गुलिं मनूतयत खने मात्रं हे नुगः तःसकं सिचुसे च्वना चित्त प्रसन्न
जुइगु जुया च्वन । थुकथं जुइगुया हेतु छु खः ?”

शास्तां इमित प्रेम जुइगुया कारण आज्ञा जुया बिज्यासे निगूगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“पुब्बेव सन्निवासेन, पच्चुप्पन्नहितेन वा ।
एवं तं जायते पेमं, उप्पलं व यथोदके’ति” ॥

“पूर्वजन्मय् सम्बन्ध दुगुया कारणं वा थुगु जन्मय् उपकारया कारणं, पलेस्वां लः व भ्यातना
नितायात वः कया बुया वइगुथे ख्वाः खनेवं प्रेम उत्पन्न जुइगु खः ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् निम्ह ब्राह्मण आया
थुपिं निम्ह खः । काय् जुलसा स्वयं जि हे खः ।

- * -

२३८. एकपद जातक

“इह एकपदं तात...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह कुटुम्बिकयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थुम्ह कुटुम्बिक श्रावस्तीवासी खः । छन्हु मुलय् फेतुना च्वम्ह काय्म्हं “अर्थया द्वार (लोखा)” धयागु न्ह्यसः न्यन ।

“थुगु न्ह्यसः बुद्ध विषययागु खँ खः, मेपिसं कने फइ मखु” धया काय्यात व्वना जेतवनय् वना शास्तायात वन्दना याना “भन्ते ! मुलय् फेतुना च्वम्ह थुम्ह मचां ‘अर्थया द्वार’ धयागु न्ह्यसः न्यन । उगु न्ह्यसःया लिसः सिइके मफया जि थन वयागु खः । भन्ते ! थुगु न्ह्यसःया लिसः कना बिज्याहँ ।”

“उपासक ! थुम्ह मचां आः जक अभिवृद्धि माःम्ह मखु, न्हापा नं माःम्ह हे खः । थुगु न्ह्यसः नं पण्डितपिंके न्यंगु खः । अले पुलापिं पण्डितपिसं वयात लिसः नं ब्यूगु खः । परन्तु जन्मान्तरयागु खँ जूगुलिं आः थ्वं लुमंके मफुत ।” शास्तां आज्ञा जूबले वं थुगु खँ कना बिज्यायेत प्रार्थना यायेवं शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

Dhamma.Digital

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म श्रेष्ठी कुलय् जुल । तःधिक जुइवं मांबौ सित । अनलि वयात श्रेष्ठी पद बिल । छन्हु वया काय् मुलय् कया तःबले “तात ! जित छगू पदं अनेक अर्थ क्यनिगु छगू कारण कना दिसँ” धाधां न्हापांगु गाथा धाल -

“इह एकपदं तात, अनेकत्थपदनिस्सितं ।
किञ्चि सङ्गाहिकं ब्रूसि, येनत्थे साधयामसे’ति” ॥

“बा ! जिं छगू मात्र कारणद्वारा आपालं अर्थ सिद्ध याये मास्ति वः । आपालं अर्थ सिद्ध जुइके फइगु छगू मात्र कारण कना ब्यु ।”

वयागु खँ न्यना बोधिसत्त्वं निपुगु गाथा धाल -

“दक्खेय्येकपदं तात, अनेकत्थपदनिस्सितं ।
तञ्च सीलेन संयुत्तं, खन्तिया उपपादितं ।
अलं मित्ते सुखापेतुं, अमित्तानं दुखाय चा’ति” ॥

“बाबु ! दक्षता धयागु छगू अजागु पद दु गुकी अनेकार्थ निहीत जू । उगु दक्षता जुलसा वीर्य-पराक्रम, शील व अधिवासन क्षान्ति गुणं उत्पन्न याये ज्यू । थुकिं पासायात सुखी याये नं फु, अले अभित्रयात दुःखी नं ।”

थुकथं बोधिसत्त्वं काय्यात लिसः बिल । व नं बौनं धार्थे याना थःगु हित याना कर्मानुसार परलोक वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्य प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य खँया अन्तय् बौ व काय् निहं स्रोतापत्तिफल्य् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् काय् जूम्ह थ्व हे खः । वाराणसीया सेठ जुलसा जि हे खः ।

- * -

२३९. हरितमण्डूक जातक

“आसिविसं ममं सन्तं...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् अजातशत्रुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

Dhamma.Digital

वर्तमान कथा

कोशलराजाया बौ महाकोशलं जुजु बिम्बिसारयात थःमह महचाय् बिया छवगु इलय् महचाय्या स्नान मूल्य (पाकेट खर्च यायेत) काशी गां क्वसः बिया छवत । अजातशत्रुं थः बौयात स्याना बिइवं जुजुया प्रति स्नेह माया दुगु कारणं अजातशत्रुया मां नं याकनं सिना वन । मांमह सिना वंसां अजातशत्रुं उगु गांया उपभोग थःमहं हे याना च्वन । कोशल जुजुं अजातशत्रुलिसे ल्वायेगु याना च्वन । ‘जिं बौया हत्या याःमह खँयात थःगु कुलयागु गां बिइ मखु ।’ गुबलें पाजुमह ल्वापुइ त्याइ, गुबलें भिंचा । अजातशत्रु त्याइबले रथय् ध्वाय् ब्वय्का बडो सम्मानसाथ नगरय् दुहाँ वइगु याःसा गुबलें बुइबले दुःखी मन जुइका सुम्कं सुयातं छुं खबर मब्युसे दुहाँ वयेगु यात ।

छन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ ल्हाना च्वन - “आयुष्मान्पिं ! अजातशत्रुं पाजुयात बुकीबले लय्तासा, बुइवं ख्वाः खिउँका दुःखी जुया च्वनी ।” शास्ता बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ ।” धायेवं शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! आः जक मखु, न्हापा नं थः त्यायेवं लय्ताया च्वंगु खः, बुइवं ख्वाः खिउँका दुःखी जुया च्वंगु खः ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व वाउँम्ह ब्याँचा जुया जन्म जुल । उगु इलय् मनूतय्सं नदी व गालय् आदि थासय् गन गन न्यांत दु अन अन जाल प्यना तल । उगु जालय् यक्व न्यांत दुने लात । छम्ह लखय् च्वनिम्ह सर्प न्याँतय्त ननं व हे जालय् दुने लात । आपालं न्यांत मुना वयात वांन्याना हिया हि वय्का बिल । वयात गनं नं शरण मदुसेलि मृत्युं भयभीत जुया जालं पिहाँ वया स्यागु वेदना मचाला वना लःया सिथय् च्वं वन । वाउँम्ह ब्याँचा नं उगु हे इलय् तिगन्हुया जालया म्हुतुइ च्वं वन । सर्प सुयात धाये सुयात धाये जुया उम्ह ब्याँचायात अन खना न्यन - “पासा ब्याँचा ! छु छं थुपिं न्याँतय्सं याःगु थुगु व्यवहार यः ता जूला ?” वं थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

“आसीविसं ममं सन्तं, पविट्टं कुमिनामुखं ।
रुच्चते हरितामाता, यं मं खादन्ति मच्छका’ति” ॥

“अय् पासा वाउँम्ह ब्याँचा ! बलिसया दुने दुहाँ वःम्ह जित विषधारी सत्त्व हे जूसां न्याँत पुचः मुना न्याना तल । जित न्याँत पुचः चिना घेरे याना न्याःगु छंत यःताः जूला ?”

वाउँम्ह ब्याँचां लिसः बिल - “खः पासा ! जित यःताः । छु कारणं ? छं थःगु थासय् वइपिं न्याँतय्त नया छ्वइ अथे हे न्याँतय्सं नं छंगु इमिगु थासय् वयेवं न्याना त हे तइनि । थथःगु थासय् विषयय्, गोचरभूमी सुं नं कमजोर जुइ मखु ।” थुलि धया निपुगु गाथा धाल -

“विलुम्पतेव पुरिसो, यावस्स उपकप्पति ।
यदा चञ्जे विलुम्पन्ति, सो विलुत्तो विलुम्पती’ति” ॥

“गुबलेतक सामर्थ्य दया च्वनि उबलेतक मनुखं मेपित लुटे याना च्वनी । मेपिनिगु लुटे याइबले लुटे याःम्हसित नं हानं लुटे याइपिं दइ वयात नं सुनां त्वःती मखु ।”

बोधिसत्त्वं मुद्दायागु निर्णय बिइवं न्याँतय्सं लखय् च्वनिम्ह सर्पयागु दुर्बलता सिइका शत्रुयात स्यायेया नितिं पिहाँ वया वयात अन हे स्याना वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् लखय् च्वनिम्ह सर्प अजातशत्रु खः । वाउँम्ह ब्याँचा जुलसा जि हे खः ।

- * -

२४०. महापिङ्गल जातक

“सब्बो जनो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् देवदत्तया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

देवदत्तं शास्ताया प्रति वैर ब्वलंकूगु गुला लिपा जेतवनया ध्वाखासिथय् (वयात) पृथ्वीनं नुना छ्वयेवं जेतवनवासी व सकल नगरया निवासीपिसं बुद्धया लैपुइ कं जुया च्वंम्ह देवदत्तयात पृथ्वीनं नुना छ्वयेधुंकल धका बिचाः याना आः सम्यक्सम्बुद्धया शत्रु सित धया सन्तुष्ट जुल । इमिसं धाःगु खँ एक कान दुई कान जुजुं (परम्परा घोष न्यना) जम्बुद्वीपवासीपिं सकसिनं व यक्ष, भूत व देवगणपिं सकले तःसकं हर्षित जुल ।

छन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ ल्हात - “आयुष्मान्पिं ! देवदत्तयात पृथ्वीनं नुना छ्वयेवं महाजनसमूह बुद्धया विरोधी देवदत्तयात पृथ्वीनं नुना छ्वयेधुंकल धका बिचाः याना हर्षित जुल ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात । “भिक्षुपिं ! थन फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ ।” धायेवं शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! आः जक देवदत्त सिइवं जनसमूह हर्षित जूगु व प्रसन्न जूगु मखु, न्हापा नं हर्षित जूगु व प्रसन्न जूगु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ कना बिज्यागु जुल -

Dhamma.Digital

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी महापिङ्गल धयाम्ह जुजुं अधर्मपूर्वक, अनुचित तरिकां राज्य याना च्वन । छन्दादि वशय् वना पापकर्म यायां दण्डबलि जङ्ग-कार्षापण आदि कया जनतायात थपाय्चवंतं दाया च्वन गथे तु पेले याइगु यन्त्रं तु पेले यायेथे सास्ति याना च्वन । उम्ह जुजु रौद्र स्वभावयाम्ह जुया च्वन, कठोरम्ह खः, दुस्साहसीम्ह खः । वयाके कतःपिप्रति भ्या भतिचा हे दया माया दुगु मखु । छेय् च्वपिं मिसातय्त, काय्महाचाय्पिंत, अमात्य-ब्राह्मणपिंत व गृहपति आदिपिनि नं मयःम्ह जुया च्वन । व मिखाय् धूथे जाम्ह खः, जा प्येलय् थागु फिथे च्वंम्ह खः अथवा ग्वाली कःगु कं समानम्ह खः ।

उगु इलय् बोधिसत्त्व महापिङ्गलया काय् जुया जन्म जुल । महापिङ्गलं ताःकालतक राज्य याना सिना वन । व सिना वनेवं वाराणसीया सकल वासीपिसं हर्षित जुया सन्तुष्ट जुया तःसकं लयलय्तातां द्विच्छिगू गाडाय् सिं यंका (मसानय्) महापिङ्गलयात छ्वयेका अनेक द्वलंद्व घलं लः हया मि स्यात । अले बोधिसत्त्वयात राज्यारोहण याना अभिषिक्त याना ‘भीत धार्मिक जुजु दत्त’ धका इपिं लयताया नगरय् उत्सव भेरी बाजै पुया थाना ततःजागु ध्वजा व पताकां नगरयात भ्रुः धाय्क समाये यात । ध्वाखा ध्वाखापतिकं मण्डप दय्का ताय् अविर स्वाँ ह्वला समाये याना तःगु मण्डपय् च्वना नये त्वनेगु यात ।

बोधिसत्त्व नं समाये याना तःगु तःजागु तःजिगु आसनया दथुइ तुयुगु कुसाया किचलय् फेतुना च्वन । अमात्यपिं, ब्राह्मणपिं, गृहपतिपिं, राष्ट्रिकपिं (नागरिकपिं) व द्वारपाल आदिपिसं जुजुयात घेरा लगे याना दना च्वन । उबले हे छम्ह द्वारपाल भतिचा तापाक च्वना हः हःपंक सासः ल्हाना ख्वया हल । बोधिसत्त्वं व ख्वया च्वंगु खना न्यन - “पासा ! जिमि बौ सिना सकले लयताया उत्सव माने याना च्वन । परन्तु छ् छम्ह जक दना ख्वया च्वन । छु जिमि बौ छ् छम्हेसित जक यःगु ला ?” थ्व खँ न्यन्यं न्हापांगु गाथा धाल -

“सब्बो जनो हिंसितो पिङ्गलेन, तस्मिं मते पच्चया वेदयन्ति ।

पियो नु ते आसि अकण्हेनेत्तो, कस्मा नु त्वं रोदसि द्वारपाला’ति” ॥

“पिङ्गल जुजुं जनतायात सास्ति यात । उम्ह जुजु सिना वंगुलिं आपालं जनतापिं लयल्यताया च्वन । छु छं भुयु मिखा दुम्ह पिङ्गल जुजुयात यला ? छाया छ् हिकु हिकु लना ख्वया च्वनागु ?”

ध्वाखापाले जुजुयागु खँ न्यना लिसः बिल - “जिं महापिङ्गल सिना वन धका शोक जुया हिकु हिकु लना ख्वयागु मखु । जिगु छ्चोयात याउँल । पिङ्गल जुजुं दरवारं कुहाँ वइबले व थहाँ वनिबले मुगलं दायेथे याना जिगु छ्चनय् च्याकः च्याकः खतमलि नका वनिगु खः । वं परलोकय् वना नं जिगु छ्चनय् ख्वतमजि नकेथे याना निरयपालकपितं व यमराजया छ्चनय् नं ख्वतमजि नकः वनी । अले ‘थ्वं भीत आपालं सास्ति यात’ धका वयात हाकनं लिछ्वया थन लित तये हये फु । वं हानं जिगु छ्चनय् ख्वतमजि नकः वये फु । अये धका जि ह्यय् ह्यय् लना ख्वयागु खः ।” थुगु खँ कनेत वं निपुगु गाथा धाल -

“न मे पियो आसि अकण्हेनेत्तो, भायामि पच्चागमनाय तस्स ।

इतो गतो हिंसेय्य मच्चुराजं, सो हिंसितो आनेय्य पुन इधा’ति” ॥

“जित पिङ्गल जुजु मिखां हे स्वये मयः । व हाकनं लिहाँ वइ धका जि ग्याः । थनं वना वं यमराजपितं सास्ति याना हानं थन लिछ्वया हइ धका ग्याः ।”

बोधिसत्त्वं वयात आश्वासन बिल - “उम्ह जुजु द्विच्छगू गाडां ल्हेया हःगु सिं च्याका छ्वय्का छ्वयेधुंकल । सलंसः घलं (चिता) मि स्यायेधुंकल । व छ्वयेकूगु मसान भूमि नं पाला ल्हाका छ्वयेधुंकल । गुम्ह परलोक वनी उम्ह मेथाय् गनं जन्म काः वने माःगु स्वाभाविक खः । हानं उगु शरीरं वये फइ मखुत । उकिं छ् ग्याये मते ।” अले थुगु गाथा धाल -

“दद्धो वाहसहस्सेहि, सित्तो घटसतेहि सो ।

परिक्खता च सा भूमि, मा भायि नागमिस्सती’ति” ॥

“द्विच्छगू गाडां सिं च्याका छ्वय्का छ्वयेधुंकल । सलंसः घलं मि स्यायेधुंकल । मसान भूमि ल्हाका छ्वयेधुंकल । ग्याये मते, व सिइम्ह हानं वइ मखुत ।”

अलेतिति ध्वाखापालेयात सन्तुष्ट जुल । बोधिसत्त्वं धर्मपूर्वक राज्य यायां दानादि पुण्यकर्म याना यथाकर्म (परलोक) वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् पिङ्गल देवदत्त खः । पुत्र जुलसा जि हे खः ।

उपाहन वर्ग क्वचाल ।

१०. सिद्धाल वर्ग

२४१. सब्बदाट जातक

“सिङ्गालो मानत्थद्धो...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् देवदत्तयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

अजातशत्रुयात लय्ताय्का देवदत्तं गुगु लाभ सत्कार उठे याःगु (फाइदा काःगु) खः उकियात तन्हुतक टिके याना तये मफुत । नालागिरी (किसि) छूवबले गुगु आश्चर्य खन उगु इलनिसें वयागु लाभ-सत्कार मदया वन ।

छन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ ल्हात - “आयुष्मान्पिं ! देवदत्तं लाभ-सत्कार उठे याःगु खः उकियात तन्हुतक टेके याना तये मफुत ।” शास्ता बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ” धका बिन्ति यायेवं शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! आः जक देवदत्तं थःगु लाभ-सत्कार स्यंकूगु मखु, न्हापा नं स्यंकूगु दु ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ कना बिज्यागु जुल-

Dhamma.Digital

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व जुजुया पुरोहित खः । स्वंगू वेद व भिन्च्यागू शिल्प सःस्यूम्ह खः । वं पृथ्वीजय मन्त्र नं स्यूम्ह खः । पृथ्वीजय मन्त्र जप मन्त्र खः ।

छन्हु बोधिसत्त्व उगु मन्त्र सिद्ध यायेगु इच्छां छगू खुल्लागु ख्यलय् छगः तगोगु ल्वहँतय् फेतुना मन्त्र जप याना च्वन । थजागु मन्त्र सुं अजापिं विधि मद्दुपिं मनूतय्त न्यंके मज्यूगु जुया अजागु थासय् वना जप याः वंगु खः ।

वं पाठ याना च्वंगु इलय् छम्ह ध्वँ छगू प्वाल्य सुपिना उगु मन्त्र न्यना अभ्यास याना च्वंगु जुया च्वन । व नं न्हापा थःगु पूर्वजन्मय् पृथ्वीजय मन्त्रया अभ्यासी छम्ह ब्राह्मण खः । बोधिसत्त्व पाठ यायेधुंका ‘जिके मन्त्रया अभ्यास जुल’ धका धाल । उगु हे इलय् ध्वँचां प्वालं पिहाँ वया धाल - “भो ब्राह्मण ! जिगु थुगु मन्त्र छंके सिबे अप्वः वः ।” थुलि धया व बिस्युं वन ।

बोधिसत्त्वं ‘थ्व ध्वँनं आपालं स्यंका बिद्ध’ धका मती तथा ‘ज्वं, ज्वं’ धाधां वयात लिना यंकल । ध्वँ बिस्यू वना जंगलय् दुहाँ वन । अन वं छम्ह ध्वँनीयात नाप लात । वं ध्वँनीया म्हुय् चिसकं वां न्यात । व ध्वँनीनं धाल - “स्वामी ! छु खः ?” “जित म्हु स्यूला कि म्हु मस्यू ?” वं धाल - जिं म्हु स्यू ।”

वं पृथ्वीजय मन्त्र जप याना सलंसः सलत, सिंहत, धूँत, फांत, मृग आदि प्यपां चूपित थःथाय् सतके बिइत आज्ञा बिल । इपिं सकसितं थःगु अधीनय् तथा थः स्वयं सब्बदाठ धयाम्ह जुजु जुया ध्वेनी छम्हसित महारानी दयकल । निम्ह किसिया म्हय् सिंह गय्का सिंहया म्हय् महारानीसहित सब्बदाठ जुजु फेतुत । इमित तःच्चंक राजकीय सम्मान यात ।

थुगु ऐश्वर्य-मदं घमण्डी जुया अभिमानया कारणं वाराणसी राज्य त्याकेगु इच्छां दक्व प्यपां चूपिं ब्वना वाराणसीया छुं भचा तापागु थासय् थ्यंकः वन । इमिगु परिषद् भिनिगू योजन दुगु जुल । वं भतिचा तापाक च्वना जुजुयाथाय् सन्देश छ्वत - “राज्य ब्यु, अथवा युद्ध या ।” वाराणसी निवासीपिसं भयभीत जुया दे ध्वाखात बन्द याना बिल ।

बोधिसत्त्वं जुजुयाथाय् वना धाल - “महाराज ! ग्याना बिज्याये म्वाः । सब्बदाठ ध्वेलिसे युद्ध यायेगु जिम्मा जिगु जुल । जि छम्ह त्वःता मेपिं सुनानं वलिसे युद्ध याये फइ मखु । वं जुजुयात व देशवासीपित आश्वासन बिल । अले सब्बदाठं छु याना राज्य त्याका काइ धका न्यनेगु इच्छां दे ध्वाखाया अट्टालिकाय् थहाँ वना न्यन - “सब्बदाठ ! छु याना राज्य त्याका कायेगु ?”

“सिंहनाद याका, जनसमूहयात सलं ख्याना राज्य लाका काये ।”

‘थये खनि’ धका अट्टालिकां कुहाँ वया जुजुयात धया भिनिगू योजन चाकःया दुने च्वीपिं वाराणसीया देशवासीपित थथःपिनिगु न्हायपं प्वाः छुचुं ग्वारा स्वःथंका बन्द यायेत घोषणा याकल । जनतां थुगु घोषणा न्यना भौचानिसें कया दक्व दाक्व पशुतय्त व थथःपिनिगु न्हायपं प्वाल्य् छुचुं ग्वारां इला मेपिनिगु सः मताय्क च्वन ।

बोधिसत्त्व हानं अट्टालिकाय् वना घोषणा यात - “हे, सब्बदाठ !”

“ब्राह्मण ! छु खः ?”

“थुगु राज्य गुकथं कायेगु ?”

“सिंहनाद याका, मनूतय्त ख्याना, स्याना राज्य काये ।”

“छं सिंहनाद याये फइ मखु । जातिसम्पन्न, ह्याउंगु रंगया ल्हाः तुति दुपिं केशर सिंहराजपिसं छथें नीच जातियाम्ह ध्वेयागु खँ न्यनी मखु ।”

ध्वेनं अभिमानं चूर जुया धाल - “मेपिं सिंहतय्गु खँ तोति । गुम्ह सिंहयागु म्हय् जि च्वना च्वनागु खः वयात हे सिंहनाद याका बिये ।”

“फसा सिंहनाद याकि ।”

थःम्हं गया च्वनाम्ह सिंहयात तुतिं भाय् याना सिंहनाद या धका धाल । सिंहं किसितय्गु छर्चो पाखे ख्वाः लाका सुनानं याये मफय्क स्वकोतक सिंहनाद यात । किसित ग्याना बिस्सुं वनेवं ध्वे कुतुं वया इमिगु तुतिं न्हया वयागु छर्चो चूचू जुइक नचुल । सब्बदाठ अन हे सित । इपिं दक्वं किसित सिंहनाद न्यना भयभीत जुया ग्याना छम्हं मेम्हलिसे ल्वाना अन हे सित । सिंहत त्वःता मेपिं बाकी दक्व गुलि नं खराचा, भौचानिसें कया मृग, फांत आदि दुगु खः इपिं सकलें अन हे सित । सिंह बिस्सुं वना अरण्य (जंगल) य् दुहाँ वन । भिनिगू योजन ख्यलय् ला द्रं खात ।

बोधिसत्त्वं अट्टालिकां कुहाँ वया दे ध्वाखा चाय्के बिया सकसिनं थथःगु न्हायपनय् च्वंगु छुचुं
ग्वारा लिकायेत व सुया सुयात ला माः कया यंकि धका घोषणा याके बिल । मनूतय्सं नलु ला नल ।
ल्यंगु ला सुखु गंका सुकुला (बल्लूर) हिल । धाइ, उगु इलंनिसे सुकुला दय्केगु चलन वःगु खः ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना थुगु अभिसम्बुद्ध गाथात आज्ञा जुया जातकयागु स्वापू क्यना
बिज्यात ।

“सिङ्गालो मानत्थद्धोव, परिवारेन अत्थिको ।

पापुणि महतिं भूमिं, राजासि सब्बदाठिनं ॥

“एवमेव मनुस्सेसु, यो होति परिवारवा ।

सो हि तत्थ महा होति, सिङ्गालो विय दाठिन’न्ति” ॥

“ध्वं चा अभिमानं चूर जूम्ह खः । वयात मेपिं नं परिवार माःगु जुल । वयात महान् पद दत ।
सकलें प्यपां चूपिनि जुजु जुल । (अभिमानया कारणं स्यना वन ।)”

“थथे हे मनूतय् नं परिवार तःधं जुइवं तःधंसु पिहाँ वये फु गथे ध्वं पशुतय् बिचय् जूथें (स्यना
वने फु ।)”

उगु इलय् ध्वं देवदत्त खः । जुजु सारिपुत्र खः । पुरोहित जुलसा जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital

२४२. सुनख जातक

“बालो वतायं सुनखो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् अम्बणकोट्टक-
आसनशालाय् जा नइम्ह छम्ह खिचायागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

खिचा छम्ह बुइवं छम्ह लः ल्ह्यइम्ह मनुखं कया यंका लहित । लिपा व अन जा ननं ल्हवना वल ।
अले छन्हु छम्ह गांयाम्ह मनू अन वःबले वं खिचायात खन । वं लः ल्ह्यइम्हसित गा वं ध्यवा बिया खिचा
न्यात । खिचायात सिखलं चिना यंकल । यंकुबले खिचां उत । ब्यू ब्यूगु नसा नया ल्यूल्यू वन । अले उम्ह
मनुखं ‘आः ला ध्वं जित म्हसिइका यय्कल’ धका सिखः फ्यना बिल । त्वःता बिइसाथं वं छगू हे वेगं
आसनशालाय् थ्यंकः वल ।

खिचा लिहाँ वःगु खना खिचां याःगु खँ सिइका भिक्षुपिसं सन्ध्या इलय् धर्मसभाय् खँ ल्हाना च्वन-
“आवुसो ! आसनशालाय् च्वनिम्ह खिचा चिना तःगु बन्धनं छुटे जुइत चलाख जुया च्वन । त्वःता बिइसाथं
हानं लिहाँ वल ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! आः थन फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खं ।” धका विन्ति यायेवं “भिक्षुपिं ! आः जक थुम्ह खिचा बन्धनं छुटे जुइत चलाख जूगु मखु, न्हापा नं चलाखम्ह हे खः ।” आज्ञा जुजुं पूर्वजन्मयागु खं आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म काशी देशय् भोग सम्पत्ति दुगु छगू परिवारय् जुल । तःधिक जुइवं घर गृहस्थी बसे यात । उगु इलय् वाराणसी छम्ह मनूयाके छम्ह खिचा लहिना तःगु दु । वं जाप्ये ननं ल्हवना वल । अनलि छम्ह गांयाम्ह मनू वाराणसी वल । खिचायात खना वं खिचा थुवायात गा व कार्षापण बिया खिचा न्याना यंकल । छ्चंगुयागु खिपतं (पेटी) चिना च्वका ज्वना यंका च्वंबले छगू जंगलया सिथय् छगू फल्चाय् (सतल) य् दुहाँ वना खिचायात चिना सिपौति गोतुला दचन अले न्ह्यो वयकल । उगु इलय् थःगु ज्याखँ दया जंगलं वना च्वंगु इलय् खिचायात खिपतं चिना तःगु खना बोधिसत्त्वं न्हापांगु गाथा धाल -

“बालो वतायं सुनखो, यो वरत्तं न खादति ।
बन्धना च पमुञ्चेय्य, असितो च धरं वजे’ति” ॥

“थुम्ह खिचा ज्ञां मदुम्ह, मूर्खम्ह खनि गुम्हसिनं छ्चंगुया खिपः मनल । खिपः नःगु जूसा बन्धनं छुटे जुया यार्जक छेय् नं ध्यनिगु जुइ ।”

वयागु खँ न्यना खिचां निपुगु गाथा धाल -

“अद्वितं मे मनस्मि मे, अथो मे हृदये कतं ।
कालञ्च पटिकङ्कामि, याव पस्सुपत्तु जनो’ति” ॥

“छं धाःथे जिं नं अधिष्ठान यानागु दु, मती नं तयागु दु अले छंगु खँयात नुगलय् स्वचाका तयागु नं दु । परन्तु मनूया न्ह्यो मवय्कूतले ई पिया च्वनागु खः ।”

थुलि धायेधुंका मनूया न्ह्यो वयकेवं खिपः न्ह्यया बिस्सुं वना याउंक व थःम्ह थुवायागु छेय् थ्यंकः वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना विज्यात । उगु इलय्याम्ह खिचा आः याम्ह हे खिचा खः । पण्डित पुरुष जुलसा जि हे खः ।

२४३. गुत्तिल जातक

“सत्तन्ति सुमधुरं...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय च्वना बिज्यागु इलय देवदत्तयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उगु इलय भिक्षुपिसं देवदत्तयात धाल - “आयुष्मान् देवदत्त ! सम्यक्सम्बुद्ध छंम्ह आचार्य खः । छं सम्यक्सम्बुद्धयागु कारणं स्वंगू पिटक सय्कल, प्यंगू ध्यान प्राप्त याना काल । आः आचार्यया विरोधी जुइगु ठीक मजू ।” देवदत्तं आचार्यया प्रत्याख्यान यायां धाल - “आयुष्मानपिं ! श्रमण गौतम जिमि आचार्य गुकथं जुइ ? छु जिं थःगु सामर्थ्यं हे स्वंगू पिटक स्यना कयागु मखुला ? प्यंगू ध्यान प्राप्त याना कयागु मखुला ?”

भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ ल्हात - “आयुष्मान्पिं ! देवदत्तं थःम्ह आचार्ययात प्रत्याख्यान याना सम्यक्सम्बुद्धया विरोधी जुया महाविनाश जुया वन ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ” धका बिन्ति यायेवं शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! आः जक देवदत्तं आचार्ययागु प्रत्याख्यान याना जिगु विरोधी जुया नष्ट जुया वंगु मखु, न्हापा नं विनष्ट जुया वंगु खः ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय बोधिसत्त्वयागु जन्म गन्धर्व कुलय जुल । वयागु नां जुल गुत्तिलकुमार । तःधिक जुइवं गन्धर्व शिल्पय् थुलि पारंगतम्ह जुल कि सकल जम्बुद्वीपय् गुत्तिल गन्धर्व हे सकसिया बेंसि सःम्ह जुल । वं विवाह मयासे थः कापिं मांबौपित लहिना च्वन ।

उगु बखतय् वाराणसी निवासी बंजातय्सं व्यापारया नितिं उज्जैनी वन । अन उत्सव घोषणा जुइवं चन्दा मुंका आपालं आपाः माला, गन्ध, विलेपन आदि व नसा त्वसा भोजन ज्वना क्रीडास्थल ख्यलय वना मुना ‘ज्याला बिया छंम्ह गन्धर्व माला हिं’ धका धाल । उगु इलय उज्जैनी मूसिल धयाम्ह जेथाम्ह गन्धर्व दुगु खः । इमिसं वयात ब्वना थंका वयात गन्धर्वया ज्या ब्वल ।

मूसिलं वीणा नं थाः । वं वीणायात स्वर जायका थात । गुत्तिल गन्धर्वयागु गन्धर्व ज्यां म्हस्यूपिं बंजातय्त मूसिलं थाःगु हाःगु सुखुथें क्वाचुगु ताल । सुनानं छुं मधाः । इमिसं थःपिं लयतावःगु मक्यं । मूसिलं इपिं लयमतागु खना जिं तःसकं तीखा जुइक थाल जुइ धका बिचाः याना मध्यम स्वर वय्क थाल । अबले नं इपिं न्वं मवासे सुम्क च्वना च्वन । वं बिचाः यात - ‘इमिसं छुं हे मस्यू जुइमाः ।’ थःम्ह नं विस्तारं छुं मसःम्हथें जुया वीणाया तारयात छूवासुका बाजें थात । इमिसं अबले नं छुं मधा ।

मूसिलं धाल - “भो व्यापारीत ! छु छिकपित जिगु वीणा-वादनं लयमताः ला ?”

“छं छु वीणा थाइ ? जिमिसं ला छं वीणायात कसे याना मिले याना च्वन धका का च्वनागु ।”

“छु छिकपिसं जि स्वया सःम्ह आचार्य स्यूला ? अथवा थःपिसं छु मस्यूगु कारणं लय्मतासे च्वना दियागु ?”

“वाराणसी गुपिसं गुत्तिल गन्धर्वयागु वीणा वादन न्यनेधुंकल इमि नितिं छं थाःगु वीणा मांम्ह ख्वम्ह मचायात ह्यय्का च्वंगु सिवाय् छु मखुर्थे च्वनि ।”

“का, अथेसा छिकपिसं ब्यूगु ज्याला लित कया दिसं । जित ज्याला म्वाः । अथेसा छिकपिं वाराणसी लिहाँ भायेबले जित नं च्वना यंका दिसं ।”

इमिसं ‘ज्यू’ धाल । लिहाँ वंबले वयात नं वाराणसी यंकल । अन ‘थ्व गुत्तिलया छेँ खः’ धका क्यना इपिं थथःगु छेँय् लिहाँ वन ।

मूसिलं बोधिसत्त्वयागु छेँय् दुहाँ वना अन खाया तःगु बोधिसत्त्वयागु आपालं बांबांलागु वीणा खना लिकया थात । बोधिसत्त्वया मांबौपिं मिखां मखीपिं कापिं जूगुया कारणं वयात मखं । इमिसं ‘छु वीणा नया च्वन’ धका सम्भे जुल । उकिं इमिसं ‘स्यूः ! स्यूः !! छु वीणा नल’ धका हाल ।

उगु इलय् मूसिलं वीणा तथा बोधिसत्त्वया मांबौपित वन्दना यात । इमिसं न्यन – “गनं वयागु ?”

“उज्जैनी निसे आचार्ययाथाय् शिल्प सय्केत वयागु ।”

“ज्यू ।”

“आचार्य गन दु ?”

“तात ! पिहाँ वना च्वन । थौं थ्यंकः वइ ।”

इमिगु खँ न्यना अन हे च्वन । बोधिसत्त्व लिहाँ वयेवं वयाके कुशल समाचार न्यनेधुंका मूसिलं थः वयागु कारण कन । बोधिसत्त्व अङ्गविद्या सःम्ह खः । वं व मभिंम्ह मनू धका सिइका काल । वं स्यने मखु धका अस्वीकार याना “तात ! छंगु नितिं शिल्प मदु, लिहाँ हँ” धाल ।

मूसिलं बोधिसत्त्वया मांबौपिनि तुति पालि ज्वन । वं इमित सेवा याना लय्ताय्का ‘वयात शिल्प स्यना ब्यु’ धका धाय्के बिल । बोधिसत्त्व मांबौपिसं तःक्वमच्छि धासेलि इमिगु वचन उल्लंघन याये मफया वयात शिल्प स्यना बिल ।

छन्हु व बोधिसत्त्वलिसे राजदरबार वन । जुजुं वयात खना न्यन – “आचार्य ! थ्व सु खः ?”

“महाराज ! थ्व जिमि शिष्य खः ।”

विस्तार विस्तारं व जुजुया विश्वासी जुल । बोधिसत्त्व वयात छुं हे शिल्प मसूचुकूसे थःम्ह सःगु दक्व शिल्प स्यना बिइधुंका धाल – “तात ! शिल्प स्यने क्वचाल ।” वं बिचाः यात – “जिं शिल्प सय्का कायेधुन । थुगु वाराणसी नगर दक्व जम्बुद्वीपमध्ये श्रेष्ठगु नगर खः । हानं आचार्य नं बुरा जुइधुंकल । जि थन हे च्वने ।” वं आचार्ययात धाल – “आचार्य ! जिं जुजुयागु सेवा याये ।” आचार्य धाल “ज्यू, तात ! जिं जुजुयात धया बिये ।” व जुजुयाथाय् वना धाल – “महाराज ! जिमि शिष्यं देवयागु सेवाय् च्वनेगु इच्छा याना च्वन । वयात गुलि बिइमाःगु खः, सिइका बिज्याहँ ।”

जुजुं धाल – “छंत गुलि दइगु खः उकिया बच्छि जक छंम्ह शिष्ययात दइ ।” वं मूसिलयात थ्व खँ कंवन । मूसिलं धाल – “जित छितति दसा सेवा याये, मदुसा सेवा याये मखु ।”

“छाय् ?”

“छु छि गुलि शिल्प सःगु खः, व दक्व जि मसः ला ?

“खः, सः ।”

“अथे खःसा जित छाया बच्छि जक ?”

बोधिसत्त्वं जुजुयात धाःवन । जुजुं धाल - यदि छंथें तुं शिल्प क्यने फुसा वयात नं उलि हे बिइगु जुइ । बोधिसत्त्वं जुजुं धाःगु खं वयात कन । वं धाल “ज्यू, क्यना बिये ।” जुजुयात धाःवन । जुजुं धाल - “का, क्यना ब्यु ।” गुबले क्यनेगु धका न्यनेवं वं धाल - “महाराज ! थनिं न्हेन्हुया दिन खुन्हु ।”

जुजुं मूसिलयात सःता धाल - “छु छं धात्थें आचार्यलिसे धें धें बःला यायेगु ला ?”

“खः, महाराज !”

“आचार्य जोडा खोजे यायेगु पाय्छि मजू । याये मते ।”

“महाराज ! थनिं न्हेन्हु त्वालं जि व जिमि आचार्यया दथुइ धें धें बःला कासा जुइके ब्यु । छमं मेहसियागु ज्ञान सिइका काये ।”

जुजुं ज्यू धया - “थनिं न्हेन्हु दुखुन्हुया दिनय् आचार्य गुत्तिल व वया शिष्य मूसिल राजदरवारय् छमं मेहलिसे धें धें बःला शिल्प क्यनि । नगरवासीपिं मुना शिल्प स्ववा” धका घोषणा याके बिल ।

बोधिसत्त्वं - “थुम्ह मूसिल जि सिबे क्वकालीम्ह खः, ल्याय्म्हचाम्ह खः । जि बुरा जुइधुंकल । शक्ति मदयेधुंकल । बुराम्ह मनूयापाखें ज्या जुइ मखु । शिष्य बूसा जिगु छुं नं विशेषता दइ मखु, परन्तु शिष्य त्याःसा जिगु बेइज्जत जुइका मछाला च्वने माय्का च्वनेगु सिबय् बरु जंगलय् वना सिना वनेगु हे बेश” धका बिचाः यात । व जंगलय् वन, मृत्युभय खना लिहाँ वल । हानं बेइज्जत जुइ धका जंगलय् वन ।

थुकथं वये वने याना च्वं च्वं खुन्हु बिते जुल । बुया वःगु घाय् ब्वय् लैय् पला छिना वंगु लैपु सि दत । उगु इलय् शक्रया आसन क्वाना वल । शक्रं ध्यान तया स्वबले गुत्तिल गन्धर्वं वया शिष्यम्हसिया भयं जंगलय् तःधंगु दुःख सिया च्वंगु सिइकल । ‘ध्वयात ग्वाहालि याइम्ह जुइमाल’ धका मति तया शक्र तुरन्त बोधिसत्त्वया न्ह्योने दं वया न्यन -

“आचार्य ! जंगलय् छाया च्वना च्वनागु ?”

“छ सु खः ?

“जि शक्र खः ।”^{१९}

बोधिसत्त्वं वयात “देवराज ! जि शिष्ययागु भयं जंगलय् वयाम्ह खः ।” धया न्हापांगु गाथा धाल -

“सत्ततन्ति सुमधुरं, रामणेष्यं अवाचयि ।

सो मं रङ्गि अक्केति, सरणम्मे होहि कोसिया’ति” ॥

“हे देवराज ! जि मूसिल धयाम्ह शिष्ययात न्हेपु तार दुगु सुमधुर रमणीक वीणा गुलि जि सःगु उलि दक्वं वयात स्यना बिया । आः वं जित रंगमञ्चय् ललकार याना च्वन । हे कोसिय गोत्र (इन्द्र) ! छं जित शरण कया ब्यु ।”

वयागु खँ न्यना शक्रं वयात धाल - “ग्याये म्वा ! जि छंम्ह त्राण जुया बिये । जिं छंत शरण बिये ।” थुलि धया वं निपुगु गाथा धाल -

“अहं तं सरणं सम्म, अहमाचरियपूजको ।
न तं जयिस्सति सिस्सो, सिस्समाचरिय जेस्ससी’ति” ॥

“सौम्य ! जि छंम्ह शरण खः । जिं आचार्ययात पूजा याइम्ह खः । आचार्यया शिष्य त्याइ मखु । आचार्य जक शिष्ययात त्याकी ।”

शक्रं मेगु नं धाल - “छं वीणा थायेबले छपु तार चफुना खुपु तारय् था । वीणां स्वाभाविक स्वर पिहाँ वइ । मूसिलं नं तार चफुइ । वयागु वीणा स्वर पिहाँ वइ मखु । उबले हे व बुइ । व बूगु सिइका निपुगु, स्वपुगु, प्यपुगु, न्यापुगु, खुपुगु व न्हेपुगु तार नं चफुना केवल वीणाया दण्ड जक था । तार मदुगु थाःसां स्वर पिहाँ वया भिंनिगू योजन दुगु वाराणसी नगर छगुलिं गुञ्जायमान जुइ ।” थुलि धया शक्रं बोधिसत्त्वयात स्वंगः गत्ता बिया धाल - “सारा नगरय् वीणाया सः ध्वयेवं स्वंगः गत्तामध्ये छगः आकाशय् वांछव । छंगु न्त्योने स्वसः अप्सरात कुहाँ वया प्याखँ हू वइ । इपिं प्याखँ हुला च्वनिबले मेगु छगः गत्ता वांछव । हानं मेपिं स्वसः अप्सरात कुहाँ वया वीणाया च्वकाय् च्वना प्याखँ हुली । अले हानं स्वंगःगु गत्ता वांछव । हानं स्वसः कुहाँ वया रङ्गमण्डपय् प्याखँ हू वइ । जि नं छंथाये वये, हू ग्याये मते ।”

बोधिसत्त्व पूर्वाण्ह इलय् छैय् वन । राजदरबारय् नं मण्डप दय्का राजासन तयार याना तल । जुजु दरबारं कुहाँ वया भ्रुःधाःगु मण्डपय् आसनया दथुइ फेतुत । भिद्वल समाये याना तःपिं मिसात व अमात्यपिं, ब्राह्मण राष्ट्रिक (नागरिक) आदिपिसं घेरे लगे याना च्वना च्वन । सकलें नगरवासीपिं मुंवल । राजाङ्गणय् चाकः चाकः याना ततं पतिकं मञ्च दय्का तल । बोधिसत्त्व नं मोल्हुया लेपं इला थीथी प्रकारयागु भोजन यात । अले वीणा ज्वना थत लाया तःगु आसनय् फेतुत । शक्र सुनानं मखंक आक्सय् च्वना च्वन । केवल बोधिसत्त्वं जक वयात खं । शुरुइ निम्हसिनं उत्थें उत्थें च्वंक वीणा वादन यात । जनतां निम्हसिनं वादन याःगु वादनं सन्तुष्ट जुया द्रलंद्रको हर्षनाद यात ।

शक्रं आक्सय् च्वना बोधिसत्त्व छम्हसिनं जक ताय्क धाल - “छपु तार चफु ।” बोधिसत्त्वं भ्रमर तार चफुना बिल । व चःबूसां नं चबूगु तारं स्वर पिहाँ वया च्वन । देवगन्धर्वपिनिगुथें ज्वगु सः पिहाँ वल । मूसिलं नं छपु तार चफुत । उकिं स्वर पिहाँ मवल । आचार्य निपुगु, स्वपुगु यायां न्हेपुगु तार चफुत । दण्ड जक थात नं गुगु स्वर पिहाँ वःगु खः उकिं सारा जम्बुद्वीप धवल । द्रलंद्रः वस्त्र आक्सय् वांछवत तथा द्रलंद्रको हर्षनाद यात । बोधिसत्त्वं छग गत्ता आक्सय् वांछवत । स्वसः अप्सरात कुहाँ वया प्याखँ हू वल । थुकथं निगूगु स्वंगूगु गत्ता वांछवयेवं गथे धाल अथे हे जम्मा गुसः अप्सरात पिहाँ वया प्याखँ हू वल ।

उगु इलय् जुजुं जनतायात मिखा भाय् यात । जनता दना वया ‘छं आचार्ययात विरोध याना उत्थें च्वंम्ह जुइत स्वत । थःगु सामर्थ्य मखंम्ह’ धाधां मूसिलयात ख्याना न्त्योने छु छु ध्वःदुल व व ल्हातं कया गुलिसिनं ल्वहंतं कय्कल, गुलिसिनं कथिं दाल, थथे यायां वयात नचुसे च्वंक चूचू जुइक दाया स्यात । अले तुति ज्वना साला हया धू वांछवयेथाय् वांछवये यंकल । जुजुं सन्तुष्ट जुया तःसकं वा वःगु समानं याना बोधिसत्त्वयात आपालं आपाः धन वर्षे याना बिल । नगरवासीपिसं नं वयात अथे हे धन बिल ।

शक्रं नं वयाके बिदा कया वनेत धाल - “पण्डित ! जिं द्रलंद्रः सलत जोते याना तःगु आजानीय रथ नापं मातलीयात छवया हये । छ द्रलंद्रः सलत दुगु भिंगु वैजयन्त रथय् च्वना देवलोक वा ।” शक्र लिहाँ वना पाण्डुकम्बल शिलातलय् फेतु वनेवं देवकन्यापिसं न्यन - “महाराज ! गन बिज्याना च्वनागु ?”

शक्रं इमित जुक्व फुक्व खँ विस्तारपूर्वक कन अले बोधिसत्त्वयागु शील सदाचार व प्रज्ञायागु प्रशंसा यात । देवकन्यापिसं धाल - “महाराज ! जिमि नं आचार्यायात दर्शन याये मास्ते वल ।”

शक्रं मातलीयात सःता धाल - “तात ! देवप्सरापिनि गुत्तिल गन्धर्वयात दर्शन याये मास्ते वल । हुँ, वयात वैजयन्त रथय् तथा हिं ।” वं ‘ज्यू’ धया बोधिसत्त्वयात व्वना हल । शक्रं बोधिसत्त्वयाके कुशलक्षेमया खँ न्यनेधुंका धाल - “आचार्य ! देवकन्यापिसं छपिके खँ न्यने मास्ते वयका च्वन ।

“महाराज ! जिपिं गन्धर्वपिं शिल्प ज्या याना नइपिं खः । ज्याला दसा जक म्ये हाले ।”

“बाजँ था, जिं छपित ज्याला बिये ।”

“जित मेगु ज्याला माःगु म्दु । थुपिं देवकन्यापिसं थथःपिसं याना तःगु सुकृत (भिंगु ज्या) कना ब्यूसा गाः ।”

देवकन्यापिसं धाल - “आचार्य ! जिमिसं छपित भिंगु ज्याया बारे लिपा सन्तुष्ट जुया लय्लयतातां कने । गन्धर्व ज्या शुरु याना बिज्याहूँ ।”

बोधिसत्त्वं छवाःतक देवतापित गन्धर्व न्यंकल । उगु दिव्यवाद्यसिबे नं बांलाना वन । न्हेन्हु दुखुन्हु देवकन्यापिके सुकृतया बारे न्यन ।

काश्यप बुद्धयागु इलय् छम्ह भिक्षुयात भिंगु वस्त्र दान बिया शक्रया परिचारिका जुया च्वंम्ह द्दलंदः अप्सरापिसं चाःहुइका च्वंम्ह छम्ह भिंम्ह देवकन्यायाके न्यन - “छं न्हापाया जन्मय् छु कर्म याना (थन) जन्म जू वयागु ?”

वयाके न्यंगु न्ह्यसः व उकिया लिसः विमानवत्थुस वःगु दु । अन धया तःगु दु २०-

“अभिवक्कन्तेन वण्णेन, या त्वं तिड्ढसि देवते ।

ओभासेन्ती दिसा सब्बा, ओसधी विय तारका ॥

“केन ते तादिसो वण्णो, केन ते इध मिज्झति ।

उप्पज्जन्ति च ते भोगा, ये केचि मनसो पिया ॥

“पुच्छामि तं देवि महानुभावे, मनुस्सभूता किमकासि पुज्जं ।

केनासि एवं जलितानुभावा, वण्णो च ते सब्बदिसा पभासती’ति” ॥

“हे देवी ! सुन्दर रूप धारण याना फुक्क दिशापाखे तेज फिजे याना शुक्रताराथे छ जाज्वल्यमान जुया च्वना च्वन ।”

“गथे छंगु उजागु वर्ण जूगु खः ? गथे छंत थथे सिद्ध जूगु खः ? छंत यःगु भोगसम्पत्तित नं उत्पन्न जूगु खने दु ।”

“हे महानुभाव सम्पन्नम्ह देवी ! जिं न्यना च्वना कि मनुष्य जुया च्वनाबले छं छु पुण्यकर्म यानागु खः ? गथे छ थपायूसकं तेज दुम्ह जुल ? गथे छंगु शरीरया तेज फुक्क दिशापाखे प्रकाशित जुल ?”

“वत्थुत्तमदायिका नारी, पवरा होति नरेसु नारीसु ।

एवं पियरूपदायिका मनापं, दिब्बं सा लभते उपेच्च ठानं ॥

“तस्सा मे पस्स विमानं, अच्छरा कामवण्णिनीहमस्मि ।
अच्छरासहस्ससाहं, पवरा पस्स पुञ्ञानं विपाकं ॥

“तेन मेतादिसो वण्णो, तेन मे इध मिञ्जति ।
उप्पज्जन्ति च मे भोगा, ये केचि मनसो पिया ॥

“तेनहि एवं जलितानुभावा ।
वण्णो च मे सब्बदिसा पभासती’ति” ॥

“उत्तमगु वस्त्र बिइम्ह मिसा मिजंपिं व मिसापिंमध्ये श्रेष्ठ जुइ । यःगु तथा बांलागु वस्त्र बिइम्ह मिसा थुकथं दिव्यलोकय् उत्पन्न जुइ ।”

“उजागु भिंगु वस्त्र बियाम्ह जिगु विमानयात छको स्वसा, जि थन कामवर्णी अप्सरा जुया च्वना । जिमि द्विच्छम्ह परिचारिका अप्सरापिं नं दु, का स्व, पुण्यया भिंगु विपाक !”

“उकियागु हे प्रभावद्वारा जिगु शरीर थुजागु वर्ण जूगु खः उकियागु प्रभावद्वारा थन जिगु इच्छात सिद्ध जूगु खः । उकियागु हे प्रभावद्वारा जित यःगु वस्तुत नं लाभ जूगु खः ।”

“मनुष्यलोकय् च्वना च्वनाबले गुगु पुण्यकर्म जिं यानागु खः, व कनेधुन । उकियागु हे प्रभाव जिगु शरीरया तेज फुक्क दिशापाखे प्रकाशित जूगु खः ।”

(वि. व. गा. नं. ३२९-३३१ व ३३३-३३६)

मेम्हं भिक्षा विज्याना च्वंम्ह भिक्षुयात पूजा यायेत स्वां बिल । मेम्हं चैत्यय् पञ्चाङ्गुलि चिं तयेत सुगन्ध बिल । मेम्हं मधुरगु फलमूल दान बिल । मेम्हं भिंगु रस दान बिल । मेम्हं काश्यप बुद्धयागु चैत्यय् सुगन्धित पञ्चाङ्गुलि चिं तल । मेम्हं लँय् विज्याना च्वंपिं भिक्षु व भिक्षुणीपित छेँय् बास तथा धर्मयागु खँ न्यन । मेम्हं डुंगाया् च्वना भोजन याना च्वंम्ह भिक्षुयात लखय् वना लः दान बिल । मेम्हं गृहस्थ जुया च्वंबले तँ मदुम्ह जुया ससःवा ससःमांयात सेवा यात । मेम्हं थःत प्राप्त जूगु भागं क्वकया नं इना नल अले शीलवान् जुल । मेम्हं कतपिनि छेँय् नोकरनी जुया तँ पिमकासे थःत प्राप्त जूगु भाग इना नल । उकिं हे इपिं देवराजयागु परिचारिका जुया जन्म जुल ।

थुकथं गुत्तिल विमानवत्थुस वया च्वंगु स्वीन्हेम्ह देवकन्यापिसं गुगु कर्म याना अन जन्म जूवंगु खः व दक्वं खँ बोधिसत्त्वं इमिके न्यन । इपिं सकसिनं नं थथःपिसं याना वःगु खँ गाथाद्वारा कन । इमिगु खँ न्यनेधुंका बोधिसत्त्वं धाल - “जित तःधंगु लाभ जुल । जित तःधंक प्राप्त जुल । जिं थन वया अल्पजक कर्म नं सम्पत्ति प्राप्त याःगु खँ न्यने खन । आः जि थनं मनुष्यलोकय् वना दानादि कुशलकर्म जक याःवने ।” थुलि धया वं थुगु प्रीति वाक्य धाल -

“स्वागतं वत मे अज्ज, सुप्पभातं सुहुडितं ।
यं अहसाभि देवतायो, अच्छराकामवण्णियो ॥

“इमासाहं धम्मं सुत्वा, काहामि कुसलं बहुं ।
दानेन समचरियाय, संयमेन दमेन च ।
स्वाहं तत्थ गमिस्सामि, यत्थ गन्त्वा न सोचरे’ति” ॥

“थौं जि थन वयागु नं बां हे लात । थौंया प्रभात शुभ जुल । थौं जिं कामवर्णी देवअप्सरापित स्वये खन ।”

“धुमिगु धर्मया खँ न्यना जिं नं आपालं कुशलकर्म याये । जिं दना बिये । जिं काय संयम याना चित्त नं संयम याये । अले जि उगु थासय् वने गन वनेवं शोक जुइ मखु ।”

(विमानवत्थु गा. नं. ६१७-६१८)

छ्वा धुंका देवराजं मातली सारथीयात धया बोधिसत्त्वयात रथय् तथा वाराणसी हे तुं छ्वयेत आज्ञा बिल । वं वाराणसी थ्यंका देवलोकय् थःमहसिनं छु छु खन व मनूतय्त कन । उबलेनिसें मनूतय्सं उत्साहपूर्वक पुण्यकर्म यायेगु यात ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् मूसिल देवदत्त खः । शक्र अनिरुद्ध खः । जुजु आनन्द खः । गुत्तिल गन्धर्व जुलसा जि हे खः ।

- * -

२४४. विगतिच्छ जातक

“यं पस्सति न तं इच्छति...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह पलासिक परिव्राजकयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

Dhamma वर्तमान कथा

उम्ह पलासिक परिव्राजकलिसे शास्त्रार्थ याये फुपिं सारा जम्बुद्वीपय् सुं मंत । वं श्रावस्ती थ्यंकः वया न्यन “जिलिसे सुनां शास्त्रार्थ याये फु ?” लिसः वल “सम्यक्सम्बुद्धं फु ।” वं आपालं मनूत व्वना जेतवनय् वंबले प्यंगू प्रकारया परिषदायात धर्मोपदेश याना च्वंमह तथागतयाके न्ह्यसः न्यन । शास्तां वयागु न्ह्यसःया लिसः बिया बिज्यायेधुंका वयाके न्ह्यसः तथा बिज्यात - “छगू (वस्तु) धयागु छु खः ?” वं लिसः बिइ मफयेवं दना बिस्सू वन । फेतुना च्वंपिं परिषदं धाल - “भन्ते ! छपिसं छगू हे शब्दं परिव्राजकयात बुका बिज्यात ।” शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “उपासकपिं ! जिं आः जक छगू शब्दं वयात बुकागु मखु, न्हापा नं बुकागु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म काशी राष्ट्रय् ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं कामभोग त्याग याना ऋषिपिनिगु प्रब्रज्याकथं प्रब्रजित जुया ताःकालतक हिमालय च्वना च्वन । व पर्वतं कुहाँ वया छगू निगम गां लिक्क गंगाया सिथय् पर्णशालाय वया च्वना च्वन ।

छम्ह परिव्राजकयात सारा जम्बुद्वीप छगुलिं गन नं वंसा वलिसे शास्त्रार्थ याइम्ह ध्वः मदुल । वं निगमय् थ्यंका न्यन - “जिलिसे शास्त्रार्थ याये फुम्ह सुं दुला ?” वं दु धयागु सिल । वं बोधिसत्त्वयागु प्रशंसा याःगु न्यना यक्व मनूत ब्वना व च्वना च्वंगु थासय् थ्यंकः वन । कुशलक्षेमया खं न्यनेधुंका फेतुत । बोधिसत्त्वं न्यन - “वनगन्धं दय्का तःगु सुगन्धित गङ्गा जल त्वने ला ?” परिव्राजकं शास्त्रार्थं शुरु याना धाल - “गजागु गंगा ? फि गंगा ला ? लः गंगा ला ? थुखेया सि (किनारा) गंगा ला ? अथवा उखेया सि गंगा ?” बोधिसत्त्वं लिसः बिल- “परिव्राजक ! लः, फि, थुखेया सि, उखेया सि अतिरिक्त गंगा गन दु ?” परिव्राजकं छुं लिसः बिये मफुत । व वाथाइथिं दना बिस्यू वन । व बिस्यू वनेवं बोधिसत्त्वं अन फेतुना च्वंपित उपदेश ब्यूब्यू थुपिं गाथात धाल -

“यं पस्सति न तं इच्छति, यच्च न पस्सति तं किर इच्छति ।

मज्जामि चिरं चरिस्सति, न हि तं लच्छति यं सो इच्छति ॥

“यं लभति न तेन तुस्सति, यच्च पत्थेति लद्धं हीळेति ।

इच्छा हि अनन्तगोचरा, विगतिच्छान नमो करोमसे’ति” ॥

“गुकियात मिखां खना च्वन उकियात इच्छा मयाः, गुकियात मिखां मखं उकियात इच्छा याना च्वन । वं ताःकालतक माला जूसां (गंगा) लुइके फइ मखु । गुकिया इच्छा यात व वयात दइ मखु । गुगु दत उकिं सन्तुष्ट मजूहसिया इच्छा पूर्वसां उकियात अनादर याइ । इच्छाया गति अनन्त खः । इच्छां मुक्त जुइ धुंकूपित (बुद्ध, प्रत्येकबुद्ध व श्रावकपित) जिगु नमस्कार दु ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय्या परिव्राजक हे थुगु समयया परिव्राजक खः । तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital

२४५. मूलपरियाय जातक

“कालो घसति भूतानि...” थुगु गाथा शास्तां उक्कट्टाया लिक्क सुभगवनय् च्वना बिज्यागु इलय् मूलपरियाय-सुत्त^१या बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उगु इलय् स्वंगू वेदं पारंगतपिं न्यासः ब्राह्मणपिसं (बुद्ध) शासनय् प्रव्रजित जुया स्वंगू पिटक सय्का कया अभिमानं चूर जुया बिचाः यात - ‘सम्यक्सम्बुद्ध नं स्वंगू पिटक हे सःम्ह खः । जिपिं नं उलि

२१. स्वया दिसें मूलपरियाय-सुत्त, मज्झिमनिकायया न्हापांगु सूत्र ।

हे सःपिं खः । अथेसा जिपिं व वसपोलया दथुइ छु फरक दत ?" शास्तालिसे थःपिंत उत्थे च्वंपिं भाःपिया चाःहिला जुया च्वन ।

छन्हु शास्तां इपिं च्वना च्वंथाय् बिज्याना च्यागू भूमि समाये याना तःगु मूलपरियाय-सुत्तयागु उपदेश बिया बिज्यात । इमिसं छुं हे थुइका काये मफुत । अनलि इमिके विचार वल - "भीपिंथे जापिं पण्डितत मदु धका भीसं अभिमान याये लात । आः ला छुं हे खं मथू । बुद्धथे जाम्ह पण्डित मदु । अहो बुद्धगुण ! अबलेनिसे इपिं कोमलपिं जुल, वाकुधी थव्या तःमह सर्पथे जुल, विष लिकया तःथे जुल । शास्ता उक्कट्टाय् गुलि च्वने माल उलि च्वना वैशाली बिज्याना अन गोतमक चेतियसं गोतमक-सुत्तयागु उपदेश बिया बिज्यात । द्वच्छिगू लोकधातु कम्प जुल । उगु उपदेश न्यना इपिं भिक्षुपिं अर्हत् जुल । मूलपरियाय-सुत्तयागु उपदेशयागु अन्तय, गुगु इलय् शास्ता उक्कट्टाय् च्वना बिज्यागु खः, भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खं ल्हात - "आयुष्मान्पिं ! अहो बुद्धयागु शक्ति ! इपिं ब्राह्मण प्रव्रजितपिं गपायसकं अभिमानीपिं जुया च्वन । इमित भगवानं मूलपरियाय-सुत्त कना मान मदुपिं दय्का बिज्यात ।" शास्ता बिज्याना न्यना बिज्यात - "भिक्षुपिं ! फेतुना छु खं ल्हाना च्वनागु ?" "थुजा-थुजागु खं ।" धका विन्ति यायेवं शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - "भिक्षुपिं ! आः जक थुमित अभिमानी जुया कसे जूपिंत मान मदुपिं यानागु मखु, न्हापा नं यानागु दु ।" थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खं आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं स्वंगू वेदय् पारंगत जुया नां जाम्ह आचार्य जुया न्यासः माणवकपिंत मन्त्र ब्वंकेगु याना च्वन । इपिं न्यासः माणवकपिसं शिल्प सयके धुंका उकिया अभ्यास नं यायेधुंका बिचाः यात - "जिपिं गुलि सः आचार्य नं उलि हे जक सः । उयां अप्वः मसः ।" थये बिचाः याना इपिं अभिमानं चूर जुया आचार्ययाथाय् वनेगु मयात, वयागु सेवा सुश्रुषा नं याः मवन । छन्हु आचार्य बेल सिमाया क्वय् च्वना च्वन । इमिसं आचार्ययात भंगः लायेगु इच्छां बेल सिमाया ख्वला लुसिं प्वला धाल - "थ्व सिमाया दं (सार) मदुगु खः ।" बोधिसत्त्वं थत कय्का धाःगु धका सिइका धाल - "शिष्यपिं ! छगू न्ह्यसः तये त्यना ।" इमिसं लय्लय्तातां धाल - "न्यना बिज्याहुं, जिमिसं लिसः बिये ।" आचार्य न्ह्यसः तयेगु विचारं न्हापांगु गाथा धाल -

**"कालो घसति भूतानि, सब्बानेव सहत्तना ।
यो च कालघसो भूतो, स भूत पचनिं पची'ति" ॥**

"कालं दक्व प्राणीपिंत नया बिइ । थःत नं नया बिइ । गुम्ह कालयात नइम्ह प्राणी खः वं दक्व प्राणीपिंत छ्वय्का छ्वइम्ह मियात नं च्याका बिइ । व सु खः ?"

थुगु न्ह्यसःया लिसः माणवकपिमध्ये छम्हसिनं नं सिइके मफुत । अले बोधिसत्त्वं धाल - "छिमिसं थ्व खं स्वंगू वेदय् दु धका सम्भे जुइ मते । छिमिसं जि गुलि सः उलि हे जिपिं नं सः धका भाःपिया जित नं बेल सिमा दय्के त्यन । जि गुलि सःगु खः व छिमिसं मस्यू, जिं स्यू । का वा । छिमित न्हेन्हुया ई (अवधि) बिये त्यना । थुलिया दुने थुगु न्ह्यसःया बारे विचार या ।"

इमिसं बोधिसत्त्वयात वन्दना याना थथःपिं च्वनेगु थासय् लिहाँ वन । अन छवा तक च्वना विचार यात नं इमिसं न्ह्यसःया चो लुइके फत न त प्वः हे लुइके फत (अर्थात् अत्तापत्ता हे मंत) । इपिं न्हेन्हुया दिंखुन्हु आचार्ययाथाय् थ्यंकः वल । इमिसं धाल - “मसिल ।” बोधिसत्त्वं हानं इमित निन्दा यायां निपुगु गाथा धाल -

“बहूनि नरसीसानि, लोमसानि ब्रह्मानि च ।
गीवासु पटिमुक्कानि, कोचिदेवेत्थ कण्णवा’ति” ॥

“आपालं मनूतयगु छर्चो खने दु । छचनय् सँ दु । दक्क ततःगो जू । गःपतय् व्वखाया तःगु दु । ताइबःसिमाथे ल्हातं ज्वना तःगु नं मदु । थुगु खँय् सुयां आपसय् मतभेद नं मदु । परन्तु थन गुलिं गुलिंसिके जक न्हाय्पं दु । न्हाय्पं दुम्ह प्रज्ञावान् खः ।”

थुकथं कना उपिं माणवकपिंत निन्दा यायां “छिमिके न्हाय्पं प्वा जक दु, प्रज्ञा मदु” धया न्ह्यसःया समाधान याना बिल । आचार्ययागु खँ न्यना ‘अहो ! आचार्य तःधंम्ह खः’ धया क्षमा प्वना कोमलि जुया बोधिसत्त्वयागु सेवा यात ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय्यापिं न्यासः माणवकपिं थुपिं हे भिक्षुपिं खः । आचार्य जुलसा जि हे खः ।

- * -

२४६. बालोवाद जातक

“हन्त्वा छेत्वा वधित्वा च...” थुगु गाथा शास्तां वैशालीयागु आश्रय दुगु कूटागारशालाय् च्वना बिज्यागु इलय् सिंह सेनापतियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

सिंह सेनापतिं भगवान्यागु शरण वना निमन्त्रणा बिया कन्हेखुन्हु ला तथा भोजन याकल । निगण्ठतयसं थ्व खँ सिया कुपित जुया, असन्तुष्ट जुया तथागतयात दुःख बिइगु इच्छां व्वःबिया जुल - “श्रमण गौतमं सिइक सिइकं थःत धका दय्का हःगु ला नल ।” भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ ल्हाना च्वन - “आयुष्मान्पिं ! परिषद्सहित निगण्ठनाथपुत्रं ‘श्रमण गौतमं सिइक सिइकं थःत धका दय्का हःगु ला नल’ धका व्वःबिया चाचाःहिला च्वन । थ्व खँ न्यना शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! आः जक मखु निगण्ठनाथपुत्रं ‘श्रमण गौतमं थःत धका दय्का हःगु ला नम्ह’ धका जिगु निन्दा याना जूगु मखु, न्हापा नं जूगु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं ऋषिपिनिगु प्रब्रज्याकथं प्रब्रजित जुया हिमालयय् वना च्वं वन । ताः ई दयेका चि व पाउं सवा नये माल धका हिमालयं वाराणसी थ्यंकः वन । कन्हेखुन्हु नगरय् भिक्षाया नितिं वन । छम्ह गृहस्थं तपस्वीयात हाय्के माल धका थःगु छेय् दुने व्वना यंका लासाय् फय्तुका न्याँ व ला तया भोजन याकल । भोजन याके सिधय्का छखेलिकक फेतुना धाल - “थ्व ला छपित हे धका स्याना दय्कागु खः । थुकिया पाप जिमित जक मखु छलपोलयात नं लाइ ।” थुलि धया न्हापांगु गाथा धाल -

“हन्त्वा छेत्वा वधित्वा च, देति दानं असञ्जतो ।
एदिसं भत्तं भुञ्जमानो, स पापेन उपलिप्पती’ति” ॥

“शील मदुम्हं पाला, कष्ट बिया, स्याना दान विइ । थुजागु भोजन नइम्ह नं पापया भागी जुइ ।”

दातायागु खँ न्यना बोधिसत्त्वं निपुगु गाथा धाल -

“पुत्तदारम्मि चे हन्त्वा, देति दानं असञ्जतो ।
भुञ्जमानोपि सम्पञ्जो, न पापेन उपलिप्पती’ति” ॥

“यदि सुं शील मदुम्ह मनुखं साधारण प्राणीपिनिगु ला छु, थः कला काय्महाय्पिं स्याना दान व्यूसां व ला नःम्ह बुद्धिमान्महसित पाप लाइ मखु ।”

थुकथं धर्मोपदेश बिया आसनं दनां पिहाँ वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना विज्यात । उगु इलय् गृहस्थ निगण्ठनाथपुत्र खः । तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

- * -

२४७. पादञ्जलि जातक

“अद्दा पादञ्जली सब्बे...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना विज्यागु इलय् लालुदायी स्थविरयागु बारे कया आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छुन्हु निम्हं अग्रश्रावकपिं न्ह्यसः लिसःया खँय् बिचाः याना च्वन । भिक्षुपिं धर्मसभाय् च्वना इमिगु खँ न्यना प्रशंसा याना च्वन । परिषद्या दथुइ लालुदायी स्थविर म्हुतुसि न्ह्यया संकु संकु - “थुमिसं जिमिसंथे नं सीला” धका हाला जुल । धर्मसभाय् भिक्षुपिं मुना खँ ल्हात - “आयुष्मान्पिं ! लालुदायीं निम्ह

अग्रश्रावकपितं निन्दा यायां म्हुतुसी संका च्वन ।” शास्तां ध्व खँ न्यना आज्ञा जुया विज्यात - “भिक्षुपिं ! आः जक मखु न्हापा नं लालुदायी म्हुतुसि न्ह्यया संका जुइगु भाय्प्वः मेगु छुं याये मसः ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व जुजुया अर्थ धर्म-अनुशासक अमात्य जुल । जुजुया पादञ्जली धयाम्ह राजकुमार मूर्ख व अलसिम्ह जुया च्वन । लिपा जुजु सित । अमात्यपिसं जुजुयागु क्रियाकर्म याये सिध्यका सुयात राज्याभिषिक्त याये माली धका सल्लाह याःबले जुजुया काय् पादञ्जलीयात यायेगु निर्णय यात । बोधिसत्त्वं “थुम्ह कुमार मूर्खम्ह खः, अलसिम्ह खः । परीक्षा याना जक ध्वयात राज्याभिषिक्त याये माली” धका धाल । अमात्यपिसं मुद्दा दय्का कुमारयात न्ह्योने फेतुइका मुद्दायात अःखतं फैसला यात । इमिसं मालिक मखुम्हसित मालिक याना फैसला याना क्यन । कुमारयाके न्यन - “कुमार ! छु जिमिसं यानागु फैसला ठीक जूला ?” वं म्हुतुसि जक न्ह्यया वाला वाला संका छुं हे मधाः । बोधिसत्त्वं थुम्ह कुमार पण्डित खः धका भाःपिल । वं थुगु मुद्दा ठीककथं फैसला मयाः धका सिइका न्हापांगु गाथा धाल -

“अद्वा पादञ्जली सब्बे, पञ्जाय अतिरोचति ।
तथा हि ओढुं भञ्जति, उत्तरिं नून पस्सती’ति” ॥

“पादञ्जली अवश्य नं प्रज्ञाय च्वय्याम्ह खः । अथे जुया हे जुइ वं म्हुतुसि न्ह्यया च्वन । वं थथे याःगु सही कारणयात खना सिया हे जुइमाः ।”

बोधिसत्त्वं कन्हेखुन्हु नं छगू मुद्दा दय्का वयागु न्ह्योने पाय्छिकथं निर्णय न्यकेधुंका न्यन - “देव ! गथे खः, ध्व फैसला यानागु ठीक जूला ?” वं हानं म्हुतुसि न्ह्यया वाला वाला जक संकल । वयागु मूर्खतायागु खँ सिइका बोधिसत्त्वं निपुगु गाथा धाल -

“नायं धम्मं अधम्मं वा, अत्थानत्थञ्च बुज्झति ।
अञ्जत्र ओढुनिब्भोगा, नायं जानाति किञ्चन’न्ति” ॥

“थुम्ह कुमारं धर्म-अधर्म वा अर्थ-अनर्थं छुं मस्यु । वं म्हुतुसि न्ह्यया च्वनेगु बाहेक मेगु छुं मस्यु ।”
अमात्यपिसं पादञ्जलीकुमारयागु मूर्खताया खँ सिइका बोधिसत्त्वयात राज्याभिषिक्त यात ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना विज्यात । उगु इलय्याम्ह पादञ्जली लालुदायी खः । पण्डित अमात्य जुलसा जि हे खः ।

२४८ किंसुकोपम जातक

“सब्बेहि किंसुको दिट्ठो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय च्वना बिज्यागु इलय् किंसुकोपम-सुत्तयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

प्यम्ह भिक्षुत वया तथागतयाके कर्मस्थान (भावनायागु विषय) पवंबल । शास्तां इमित कर्मस्थान कना बिज्यात । इपिं थथःगु कर्मस्थान ज्वना थःपिं बहनि च्वनेगु निवासस्थानय् व न्हिनय् जुइबले च्वनेगु निवासस्थानय् वना च्वं वन । इपिंमध्ये छम्हसिनं खुगू स्पर्श आयतनयागु परिग्रहण याना अर्हत्त्व प्राप्त यात । मेम्ह छम्हसिनं पञ्चस्कन्धयागु हानं मेम्हं प्यंगू महाभूतयागु अले लिपायाम्हसिनं भिंंच्यागू धातुयागु परिग्रहण याना अर्हत्त्व प्राप्त यात । इपिं प्यम्हसिनं थथःपिसं अर्हत्त्व प्राप्त याःगु खँ तथागतयात निवेदन यात । अन च्वना च्वंपिं भिक्षुपिंमध्ये छम्हसिया - “कर्मस्थान थरी थरीयागु खः । निर्वाण छगू खः । सकसितं अर्हत्त्व गुकथं प्राप्त जुल” धका शंका जुल । वं शास्तायाके थ्व खँ न्यन । शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षु ! छु छंतं किंसुकु र्वंगचा स्वाँ (Butea Frondose) खंपिं दाजुकिजापिनिथें फरक खनाला ?” भिक्षुपिसं प्रार्थना यात - “भन्ते ! जिमित थ्व खँ आज्ञा जुया बिज्याहुँ ।” शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् जुजुया प्यम्ह कायपिं दु । इमिसं सारथियात सःता धाल - “पासा ! जिमि किंसुकु स्वये मास्ते वल । जिमित किंसुकु सिमा क्यना ब्यु ।” सारथिं “ज्यू” धका धाल । वं प्यम्हसितं छकोलं क्यने ब्वना मयंकूसे जेठाम्ह कुमारयात रथय् तथा यंका जंगलय् यंका नकतिनि पुसा चुलि जाया वया च्वंगुयात ‘थ्व का किंसुकु’ धका क्यन । माहिलाम्हसित चिचि हः पिहाँ वःगु विरुवायात क्यन । साहिलाम्हसित स्वाँ हवया च्वंबले अले कान्छाम्हसित फल सया च्वंबले क्यने यंकल ।

लिपा छको इपिं प्यम्ह दाजुकिजापिं मुना खँ ल्हाना च्वंबले ‘किंसुकु’ गथे च्वं धयागु खँ पिहाँ वल । तःधिकम्ह दाजुम्हं धाल - “ध्यना तःगु सिमाया ख्वंथें च्वं ।”

निम्हम्हं धाल - “निग्रोध सिमाथें च्वं ।”

स्वम्हम्हं धाल - “लापाय्थें ह्याउंसे च्वं ।”

प्यम्हम्हं धाल - “सिरीष स्वाँथें च्वं ।”

इपिं प्यम्हं छम्हं मेम्हसियात खँ न्यंके मफया असन्तुष्ट जुया बौयाथाय् वना न्यंवन - “देव ! किंसुकु गथे च्वं ?” जुजुं इमिके न्यन - “छिमिसं गुकथं गुकथं खना ?” इपिं सकसितं थःपिसं खंथें

जुजुयात कन । जुजुं धाल - “छिपिं प्यम्हसिनं किंसुक खंगु दु । खः, खालि किंसुक क्यंम्ह सारथियाके गजागु इलय् गथे च्वनी, गजागु इलय् गथे च्वनी धका छिमिसं बांलाक मन्यंगु जुल । अथे जुया हे छिमि शंका जूगु खः ।” थुलि धया न्हापांगु गाथा धाल -

“सब्बेहि किंसुको दिट्ठो, किं त्वेत्थ विचिकिच्छथ ।
न हि सब्बेसु ठानेसु, सारथी परिपुच्छितो’ति” ॥

“छिपिं प्यम्हसिनं किंसुक खंगु दु । खः, खालि किंसुक क्यंम्ह सारथियाके गजागु इलय् गथे च्वनी, गजागु इलय् गथे च्वनी धका छिमिसं बांलाक न्यना मतःगु जुल, उकिं छिमित भ्रम जूगु खः ।”

शास्तां थुगु खँ कना गथे इपिं प्यम्ह दाजुकिजापिसं छता छता याना फुक्कं मन्यंगु कारणं किंसुकयागु बारे सन्देहशील जूगुथें हे छ नं थुगु धर्मय् शंका याना च्वन धका थुइक खँ कना बिज्यात । थुलि आज्ञा जूसे अभिसम्बुद्ध जुइथुंका निपुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“एवं सब्बेहि जाणेहि, येसं धम्मा अजानिता ।
ते वे धम्मेसु कङ्कन्ति, किंसुकस्मिं व भातरो’ति” ॥

“प्यम्ह राजकुमारपिनि किंसुक माय् संशय जुइका च्वथें हे सम्पूर्ण विपश्यना ज्ञानद्वारा (स्पर्श आयतन आदि) धर्म मस्यूपिं मनूतय्के धर्मय् शंका दया च्वनिगु स्वाभाविक हे खः ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् वाराणसीया जुजु जुलसा जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital
२४९. सालक जातक

“एकपुत्तको भविस्ससि...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह महास्थविरयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

वं छम्ह मचायात प्रव्रजित याना वयात कष्ट बिया च्वन । कष्ट सह याये मफया श्रामणेरं चीवर त्वःता वन । वयात ह्ययेकुं ह्ययेकुं धाल - “कुमारक ! छंगु चीवर छंत हे जुल, पात्र नं बिये । जिथाय् दुगु पात्रचीवर नं छंगु हे जुइ । वा, प्रव्रजित जू वा ।”

वं ‘जि प्रव्रजित जुइ मखु’ म्हां धाय्क धाय्कं बारम्बार धासेलि व प्रव्रजित जुल ।

व प्रव्रजित जुसेलि हानं स्थविरं वयात सास्ति यायेगु यात । वं सह याये मफया चीवर त्वःता वन । वं हानं धाःवंबले 'छं जित सह नं मयाः, हानं छ जि मदय्कं नं च्वने मफु, हूँ, जि प्रव्रजित जुये म्हाल' धया प्रव्रजित मजुल ।

भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ पिकाल - "आयुष्मान्पिं ! उम्ह मचा नुगः तफाःम्ह खः । परन्तु महास्थविरयागु मनया खँ सिइका प्रव्रजित मजुल ।"

शास्ता विज्याना "भिक्षुपिं ! आः थन च्वना छु खँ लहाना च्वनागु ?" धका न्यना विज्यायेवं "थुजा-थुजागु खँ ।" धका बिन्ति यात । "भिक्षुपिं ! आः जक व मचा नुगः तफाःम्ह मखु, न्हापा नं तफाःम्ह हे खः । छको ध्वयागु दोष खना हानं वयात स्वीकार मयात ।" थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छगू कुटुम्बिकयागु कुलय् जुल । तःधिक जुइवं वा मिया जीविका याना च्वन । छम्ह सपेरां छम्ह माकःयात तालिम बिया वासः ज्वंके बिया व नापं सर्प प्याखँ हुइका जीविका याना च्वन । छन्हु वाराणसी उत्सव (नखः) यागु घोषणा जुइवं उत्सवय् ब्वति काःवनेत "ध्वयात बिचाः याना ति" धया माकःयात वा मिइम्ह व्यापारीयाथाय् तया थकल । अले उत्सवय् ब्वति कया छ्वाः लिपा वयाथाय् वया "माकः गो" धाल । थुवाया सः तायेसाथं वा पसलं माकः छ्वाःवाकक पिहाँ वया ब्वाँय् बिस्युं वन । अनलि वयात पंया कथिं म्हय् दाया उद्यानय् वना छ्खेलिकक चिना दचन । व न्हयो वय्कूगु सिइका थःत चिना तःगु पयना बिस्युं वना अमाया सिमाय् पाके जूगु अँ नया अँपु सपेराया म्हय् कय्का हल । वं न्हयलं चाय्का स्वबले वयात खना नायुगु सलं ध्वयात ह्यय्का सिमां क्वकया ज्वने माल धका वयात ह्यय्कु ह्यय्कु न्हापांगु गाथा धाल -

"एकपुत्तको भविस्ससि, त्वञ्च नो हेस्ससि इस्सरो कुले ।
ओरोह दुमस्सा सालक, एहि दानि घरकं वजेमसे'ति" ॥

"छंत जिमि याकः काय् याना तये । छ हे जिमिगु कुलया मालिक याना सम्पत्ति बिया तये । अय् सालक ! सिमां कुहाँ वा । आः भीपिं छेंय् लिहाँ वने नु ।"

वयागु खँ न्यना माकः नं निपुगु गाथा धाल -

"ननु मं सुहदयोति मज्जसि, यञ्च मं हनसि वेळुयट्टिया ।
पक्कम्बवने रमामसे, गच्छ त्वं घरकं यथासुख'न्ति" ॥

"निश्चय नं जित दुनुगलं निसें छं यः परन्तु छं जित पंया कथिं दाये यः । जि पाके जूगु वनय् न्ह्याइपुका च्वने । छ याउँक छेंय् लिहाँ हूँ ।"

थुलि धया तिगन्हुया वनय् दुहाँ वन । सपेरा असन्तुष्ट जुया थःगु छेंय् वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्हयथना जातकयागु स्वापू क्यना विज्यात । उगु इलय् माकः श्रामणेर खः । सपेरा महास्थविर खः । वा वंजा जुलसा जि हे खः ।

२५०. कपि जातक

“अयं इसी उपसमसंयमे रतो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह ढोंगी भिक्षुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

वयागु ढोंगीपह भिक्षुपिसं सिल । भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ ल्हाना च्वन - “आयुष्मान्पिं ! फलानाम्ह भिक्षु कल्याणकारी बुद्धशासनय् प्रव्रजित जुया ढोंगी याना च्वन । शास्ता बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ” धका बिन्ति यायेवं शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थुम्ह भिक्षु आः जक ढोंगी जूगु मखु, न्हापा नं ढोंगी जूगु दु । वं ध्व माकः जुया च्वंबले मियाय् नितिं ढोंगी याःगु दु ।” थुलि आज्ञा जुया पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म काशी देशय् ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं वया थःम्ह काय् उखें थुखें न्यासि जुइ सःबले ब्राह्मणनी सित । मचायात बुया हिमालयय् वन । अन ऋषिपिनि प्रव्रज्याकथं प्रव्रजित जुया काय्यात नं तपस्वी कुमार याना पर्णशालाय् च्वना च्वन । वर्षा ऋतुइ वा इवारर वःबले छम्ह माकः नं सास्ति नया वा थर थर खाखां म्ह खाखां उखें थुखें जुया च्वन । बोधिसत्त्वं ततःहाकगु गौंसि हया मि च्याका खाताय् गोतुला च्वन । वया काय्म्ह नं तुति त्युत्युं लिक्क फेतुना च्वन । उम्ह माकःनं छम्ह सीम्ह तपस्वीयाके च्वंगु वल्कल वस्त्र कया पुना छखे ब्वहलय् अजिनचर्म छचंगु पाछाया तुतां व कमण्डलु ज्वना ऋषिभेष कया पर्णशालाया ध्वाखालिक्क मि पनेत ढोंगी याना दना च्वन ।

तपस्वी कुमारं वयात खना - “बा ! छम्ह तपस्वी शीतं पीडित जुया च्वन । थर थर खाना च्वन । वयात थन सःति । मि पंके व्यु” धाल । वं बौयात प्रार्थना यायां थुगु गाथा धाल -

“अयं इसी उपसमसंयमे रतो, स तिड्ढति सिसिरभयेन अडितो ।
हन्द अयं पविसतुमं अगारकं, विनेतु सीतं दरथञ्च केवलन्ति” ॥

“राग आदि शान्त जुइकेत, शील संयम यायेत न्ह्याइपु ताःम्ह ऋषि वा फय्यागु कारणं ख्वाउँ चाया सास्ति जुइका च्वन । थुम्ह ऋषियात दुने बय्के व्यु । ख्वाउँगु दुःखयात शान्त याके व्यु ।”

बोधिसत्त्वं काय्यागु खँ न्यना खना स्ववंबले माकःयात खना निपुगु गाथा धाल -

“नायं इसी उपसमसंयमे रतो, कपी अयं दुमवरसाखगोचरो ।
सो दूसको रोसको चापि जम्मो, सचे वजेमम्मि दूसेय्यगार'न्ति” ॥

“थुम्ह सत्त्व रागादि शान्त जुइकेत, शील संभम यायेत न्ह्याइपु ताःम्ह ऋषि मखु । सिमाकचाय्
तिं तिंन्हुया जुइम्ह माकः खः । थुम्ह माकः स्यंकमि खः । तँकुलु खः । नीचम्ह (दुष्टम्ह) नं खः । थ्व छेंय्
दुहाँ वल धाःसा वं छें स्यंका थकी ।”

थुलि धया बोधिसत्त्वं च्याना च्वंगु सिं ज्वना वयात ख्याना छ्वत । व तिंगः न्हुया वनय् दुहाँ
वन । हानं उगु थासय् मवल । बोधिसत्त्वं अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना ऋषि कुमारयात कसिन-परिक्रम
स्यन । वं नं अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त यात । इपिं निम्हं ध्यान प्राप्त याना ब्रह्मलोक परायण जुल ।

शास्तां - “भिक्षुपिं ! आः जक थुम्ह भिक्षु ढोंगी मखु, न्हापा न्हापा नं थ्व ढोंगी जूगु दु ।” थुलि
आज्ञा जूसे थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात ।
सत्य प्रकाशनया अन्तय् गुलिं स्रोतापन्न, गुलिं सकृदागामी, गुलिं अनागामी जुल । उगु इलय् माकः ढोंगी
भिक्षु खः । काय् राहुल खः । बौम्ह जुलसा जि हे खः ।

सिङ्गल वर्ग क्वचाल ।

३. स्वंगूगु निपात

१. सङ्कप्प वर्ग

२५१. सङ्कप्पराग जातक

“सङ्कप्परागधोतेन...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् मन थाते मलाम्ह छम्ह भिक्षुया वारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थन श्रावस्ती च्वंम्ह छम्ह युवकं बुद्धधर्मय् अत्यन्त श्रद्धा तथा प्रब्रज्या ग्रहण यात । छन्हु श्रावस्ती भिक्षाया नितिं वना च्वंबले लैय् तिसा व वसतं बांलाक समाये याना तःम्ह छम्ह मिसायात खना कामुकताया बशय् वना मन स्यना थाते मलात । वयात आचार्य उपाध्याय आदिपिसं खंका वयागु मन स्यंगुया कारण न्यन । इमिसं थुम्ह गृहस्थ जुये मास्ति वयकल धयागु खँ नं सिइसाथं इमिसं धाल - “आयुष्मान् ! शास्तां रागादि क्लेशं पीडितपिनि क्लेशयात मदय्का इमित स्रोतापत्तिफल आदि बिया बिज्याइ । नु, छंत शास्तायाथाय् व्वना यंके” थुलि धया वयात व्वना यंकल ।

शास्तां न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थुम्ह मं मदुम्ह भिक्षुयात छाया व्वना हयागु ?” इमिसं वये माःगु कारणं कन । अनलि शास्तां न्यना बिज्यात - “भिक्षु ! छु छ धात्थें उद्विग्न चित्त जूगु खः ला ?”

“धात्थें खः ।”

“छु कारणं ?”

वं कारण कन ।

शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षु ! थुम्ह मिसां न्हापा ध्यान-बलं थःगु चित्तया खिति मदय्का च्वंपिं पवित्रपिं प्राणीपिनिगु मनय् तक नं कामुकता उत्पन्न याना बिल धाःसा छथें जाम्ह निगतिम्ह मनु छाया उद्विग्न मजुइ जबकि शुद्धपिं प्राणीपितक नं उद्विग्न जू धाःसा । भिपिं यशस्वीपिं नं बदनाम जूवं धाःसा अशुद्धपिनिगु छु खँ ? सुमेरु पर्वतयात संके फुगु फसं छु पुलांगु (गंगु) हः द्रव्यात पुइके मफइला ? बोधि (सिमा) या क्वय् च्वना बुद्धत्व प्राप्त याइम्ह प्राणीयात नापं थुगु कामुकतां दुःख बिये फु धाःसा छथें जाम्हसित छाया चंचल मयाइ ?”

थुलि धया बिज्याबले वसपोलयाके प्रार्थना यायेवं पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म चैय्गू कोटी धन दुगु उच्च ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधि जुइवं तक्षशिलाय् वना सकतां विद्या सय्के सिइके याना वाराणसी लिहाँ वया विवाह यात । मांबौपिं सिइवं मृतक संस्कार यायेधुंका थःगु ढुकुपाखे ध्यान बिल । गुबले वं धन धाःसा खने दय च्वन परन्तु धन दय्कूपिं खने मन्त धयागु खँ सिल उबले वया मनय् संवेग उत्पन्न जुल । म्ह छम्हं भुसु भुसुं चाति वल ।

वं ताःकालतक गृहस्थी जीवन हन । महादान यायां, काम-भोग त्याग याना, ख्वय्क ख्वय्क थःधिति पासापित त्वःता हिमालयय् प्रवेश याना न्ह्याइपुगु थासय् पर्णशाला छगू दय्का उञ्छाचरिय (उखे थुखे चाह्यूह्युं कुतुं वःगु फल नया) हना जंगलया कन्दमूल व फल ननं जीवन यापन याना च्वन । याकनं हे अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना कया ध्यानय् ताःकालतक च्वने धका मती लुइकल - मनू च्वं दुथाय् बस्ती वना चि व पाउँया सवा काये माल । थथे यायेवं जिगु म्ह नं बःलाइ, अले चाःहिलेगु नं जुइ । गुपिंसं जियेँ जाम्ह सदाचारीयात भिक्षा बिइ अथवा अभिवादन आदि याइ, इपिं स्वर्ग वनी ।

व हिमालयं कुहाँ वया चारिका यायां वाराणसी थ्यंका, निभा बिइत्यंगु इलय् निवासस्थान मामां जुजुया उद्यान खन । ‘थ्व थाय् योगाभ्यास याइपित अनुकूल जू, थन हे च्वने’ धका मती लुइका उद्यानय् दुहाँ वना छमा सिमाक्वय् फेतुना ध्यान-सुखय् अनुभव यायां चा फवचाय्कल । कन्हेखुन्हु शारीरिक कृत्य क्वचाय्का, पूर्वाण्ह समयय् जटा, अजिन (छचंगु) व वल्कल वस्त्र धारण याना, भिक्षापात्र ज्वना, शान्त इन्द्रिय व शान्त मन जुया बांलागु इरियापथं युक्त जुया, प्यकुजक मिखा ब्वया, थःगु दक्कथं सौन्दर्यं मनूतय्गु मिखा साला कायेथेँ याना नगरय् दुहाँ वना छेँखापतिकं भिक्षा काकां जुजुया निवासस्थानय् वल । जुजुं कसी चाःहिला च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयात खंका वयागु इरियापथ खना लय्ताया बिचाः यात - यदि शान्त-धर्म धयागु छुं वस्तु दसा व अवश्य अनयाके दयेमाः । वं छम्ह अमात्ययात सःता - ‘हुँ, तपस्वीयात ब्वना वा’ धका ज्या ब्वल । वं वना वसपोलयात प्रणाम यात, अले भिक्षापात्र कया धाल - “भन्ते ! जुजुं छलपोलयात सःता बिज्यात ।” बोधिसत्त्वं लिसः बिल - “सौम्य ! जुजुं जित म्ह मस्यु ।”

“भन्ते ! अथे जूसा जि लिहाँ मवःतल्ले छलपोल थन हे च्वना बिज्याहुँ” धया वं जुजुयात खबर बिल । जुजुं धाल - “जिमि सुं मेम्ह कुल-विश्वासी तपस्वी मदु । वना वसपोलयात ब्वना हति ।” जुजुं थः हे नं झ्यालं ल्हाः पिकया वन्दना याना धाल - “भन्ते ! थन बिज्याहुँ ।” बोधिसत्त्वं अमात्यया ल्हाती भिक्षापात्र बिया कःसी (तलय्) थहाँ वन ।

जुजुं वन्दना याना बोधिसत्त्वयात थःगु आसनय् फेतुका थःगु नितिं तयार याना तःगु यागु खाद्य-भोज्य न्ह्यच्याका भोजन याकेधुंका खँ न्यन । थःगु शंका समाधान जुइवं भन्नु दकले अप्वः श्रद्धावान् जुया वन्दना याना न्यन - “भन्ते ! छपिं गन च्वंम्ह खः ? गनं विज्यानाम्ह खः ?”

“जि हिमालयया बासी खः । महाराज ! जिं हिमालयं वयाम्ह खः ।”

“छु कारणं ?”

महाराज ! वर्षावासं छथासय् क्वातुक्क च्वनेया नितिं थाय् माःगु दु ।”

भन्ते ! अथे जूसा राजोद्यानय् च्वना बिज्याहूँ । छलपोलयात प्यंगू प्रत्ययया मगाः मचाः जुइ मखु, लिसें जित स्वर्गपाखे यंकीगु पुण्य प्राप्त जुइ ।”

जुजुं बोधिसत्त्वयाके वचन कया जलपान सिधयेसाथं बोधिसत्त्वलिसें तुं उद्यानय् वन, अन पर्णशाला व चंक्रमण-स्थान दय्का ल्यं ज्या व थाय् चान्हि याना सिधय्का बिल । हानं प्रब्रजितपितं माःगु सकतां प्रबन्ध मिले याना- “भन्ते ! छपिं सुखपूर्वक च्वना बिज्याहूँ” धया उद्यानपालयात बिचाः यायेत ज्या ब्वल । बोधिसत्त्व अनंलि भिंनिदैतक अन हे च्वना च्वन ।

छन्हु छको जुजुया राज्यया छथाय् विद्रोह जुल । उकियात शान्त यायेया नितिं वने माःगुलिं जुजुं लानियात सःता धाल - “भद्रे ! जि अथवा छ नगरय् च्वने माल ।”

“देव ! छु कारणं अथे धया बिज्यानागु ?”

“भद्रे ! सदाचारी तपस्वीया नितिं ।”

“देव ! जिं थ्व ज्याय् प्रमाद जुये मखु । थःम्ह आर्यया सेवाया जिम्मा जिगु जुल । छपिं धन्दा कया बिमज्यासे गन बिज्याये माल अन बिज्याहूँ ।” जुजु पिहाँ बिज्यात । जुजु बिज्यायेधुंका बोधिसत्त्व न्हिया निहंथं नियमित इलय् बिमज्यासे गुबले मं दत उबले लाय्कु छेय् वना भोजन याः वनेगु यात ।

छन्हु बोधिसत्त्व आपालं लिबाक वंगुया कारणं लानि खाद्य-भोज्य तयार याना मोल्हूया बांलाक छायापिया, चिजागु लासा छपा लाया बोधिसत्त्व बिज्याइ धका प्यूप्युं चुलुगु वस्त्र छूवासुक पुना गोतुला च्वन । बोधिसत्त्व नं ई (समय) सिइका भिक्षापात्र ज्वना आकाशमार्गं वया तःपागु इयाःया लिक्क थ्यंकः वल । वयागु वल्कल वस्त्रया सः ताया काचाक्क दना वःम्ह लानिया म्हासुगु वस्त्र चुलुया बैय् कुतुं वन । बोधिसत्त्वं विपक्षी-आलम्बन इन्द्रिययात चंचल यायां शुभ माने याना स्वल, खंकल ।

अनंलि ध्यान-बलं शान्त जुया च्वंगु विकारत छकोलं पिचाय् तया तःम्ह सर्पया फण फिहाँ वयेथें छवारक्क पिहाँ वल । व जुलसा दुरु वइगु सिमाय् पां पालेबले दुरु पिहाँ वःथें जुल । विकारत उत्पन्न जुइखतं ध्यान-बल लोप जुया मदया वन । इन्द्रितयगु पवित्रता नष्ट जुल । व जुलसा पपू त्वधूमह क्वःथें जुल । न्हापाथें फेतुना भोजन नये मफुम्ह जुल, लानिं फेतुना बिज्याहूँ धाल नं फेतुये मफुम्ह जुल ।

लानिं दक्वं खाद्य-भोज्य वयागु पात्रय् तया बिल । न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् लिपा जुलसा भोजन धुंका इयालं आकाश-मार्गं वनिम्ह उखुन्हुनिसें व्वया वने मफुत । भोजन पात्रय् कया तब्यागु स्वहानं कुने कुहाँ वना उद्यानय् वन । लानिं नं थःप्रति व आसक्त जूगु खँ सिइकल । तपस्वी उद्यानय् वन, भोजन मयासे खाताक्वय् तया तल । ‘लानिया ल्हाः गपाय्च्वं बांला ! पालि गपाय्च्वं बांला ! जं गपाय्सकं बांला ! पिलाक्व (खम्पा) गय् च्वं !’ आदि आदि लुमंकुं लुमंकुं छवाःतक खाताय् गोतूम्ह गोतुला च्वन । नसा दक्वं ध्वग्गत, उकी हाकुपिं भुजित ह्वाइय्यां भुना च्वन ।

जुजुं थःगु विद्रोह जूगु थःगु राष्ट्रया छगू थाय् शान्त याना लिहाँ वल । बांलाक समाये याना तःगु नगर चाःहिला लाय्कुलि थ्यंका तप्यंक बोधिसत्त्वयात दर्शन यायेत उद्यानय् वन । जुजुं आश्रमय् फोहर-फिर खना ‘वसपोल बिज्यायेधुंकल जुइ’ धका बिचाः याना पर्णशालाया खापा चाय्का दुहाँ वन । अन व गोतुला च्वंगु खना बिरामी जकं जुल जुइ धका मती तया ध्वग्गिगु जा वांछवय्के बिया पर्णशाला सफा-सुधर याका न्यन - “भन्ते ! छपितं छु जुल ?”

“महाराज ! जि घाइते जुल ।”

अनलि जुजुं बिचाः यात - 'जिमि शत्रुतयसं जित हानि नोक्सानी यायेगु मौका काये मफया ध्वया यःम्हसित घाइते याये' धका जकं थ्वयात आघात याःगु जुइमाः । वं घाः जूगु थाय् स्वये मास्ते वय्का वसपोलया म्ह मू पुइकल । घाः जूगु थाय् मखना न्यन - "भन्ते ! तीरं गन कल ?"

बोधिसत्त्वं लिसः बिल - "महाराज ! जित सुनानं घाइते याःगु मदु । जिं थः थःम्हं थःगु नुगलय् तीरं सुया घाइते जूम्ह खः । थुलि धया दना आसनय् फेतुना थुपिं गाथात न्यंकल -

"सङ्कप्परागधोतेन, वितक्कनिसितेन च ।
नालङ्कतेन भद्देन, न उतुकारकतेन च ॥

"न कण्णायतमुतेन, नपि मोरूपसेविना ।
तेनम्हि हृदये विद्धो, सब्बङ्गपरिदाहिना ॥

"आवेधञ्च न पस्साभि, यतो रुहिरमस्सवे ।
याव अयोनिस्सो चित्तं, सयं मे दुक्खमाभत'न्ति" ॥

"कामभोगलिसे स्वापू दुगु, संकल्प रागं धिंका (उगु हे) संकल्प रागरूपी ल्वहँतय् जोय्क, म्हय्खा पां छायापिया मतःगु सुं बाण दय्कीम्हसिनं दय्का मतःगु, गुगु न्हाय्पयागु सिधे नं मखु, गुगु म्हय्खायागु पपुये नं मखु अज्यागु सम्पूर्ण अङ्गप्रत्यङ्गयात दाह जुइकीगु (बाणं) जिगु नुगलय् कया च्वन । गन कया च्वन धयागु थाय् नं जिं मखना । गनं हि बा वया च्वन धयागु नं जिं मखना । जिं उचित मज्जूकथं चित्तयात बढे याके बिया थः थःम्हं दुःखयात ब्वना च्वना ।"

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं थुपिं स्वपु गाथाद्वारा जुजुयात धर्मोपदेश बिया, जुजुयात पर्णशालां पिछ्खवाया, योगाभ्यास याना, नष्ट जूगु ध्यान हानं लाभ यात । हानं पर्णशालां पिहाँ वया आक्सय् च्वना जुजुयात उपदेश व्युब्बुं धाल - "महाराज ! जि हिमालयय् तुं वने ।" जुजुं धाल - "भन्ते ! बिज्याये मते ।" वं थुकथं याचना याय्क याय्क नं "महाराज ! थन च्वनाबले थुकथं स्यन । आः जि थन च्वने मखुत" धका धया आक्सय् थहाँ वना हिमालयय् वन । अन आयुभरतक च्वना ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्त्यथना आर्यसत्ययात प्रकाशित याना जातकया स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् आसक्त चित्त दुम्ह भिक्षु अर्हत् जुल । गुलिं स्रोतापन्न जुल, गुलिं सकृदागामी जुल, गुलिं अनागामी जुल । उगु इलय् जुजु जूम्ह आनन्द खः । तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

- * -

२५२. तिलमुट्टि जातक

"अज्जापि मे तं मनस..." थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह तँकुलुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छम्ह भिक्षु तँकुलु स्वभावयाम्ह दु । आपालं अस्थिर चित्त दुम्ह । छकुचा खँय नं तँ पिकाइ, छाक्क न्वं वाइ, कोप, द्वेष व तँ क्यनी । भिक्षुपिंसं धर्मसभाय् च्वना खँ ल्हात - "आयुष्मान्पिं ! फलानाम्ह भिक्षु

तँकुलु जुया च्वन, अस्थिर-चित्त दुम्ह जुया च्वन, मिइ चि लायेवं पारा पारा मुइथें जाम्ह तँकुलुम्ह, (बुद्ध) शासनय् प्रव्रजित जुया नं तयात स्याये मफुम्ह जुया च्वन ।”

शास्तां थ्व खँ न्यना छम्ह भिक्षुयात छ्वया उम्ह भिक्षुयात सःतके छ्वया न्यना बिज्यात- “भिक्षु ! छु छ धार्थे इमिसं धार्थे तँकुलुम्ह खः ला ?” “भन्ते ! धार्थे खः ।” “भिक्षुपिं ! थ्व आः जक तँकुलु जूगु मखु, न्हापा नं तँकुलुम्ह हे खः” धका आज्ञा जुया बिज्यासे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् वया ब्रह्मदत्तकुमार धयाम्ह काय् छम्ह दु । पुलापिं जुजुपिनि थः कायपितं थःगु हे देशय् प्रशिद्धपिं आचार्यपिं दःसां नं शिल्प स्यनेया नितिं तापाक परदेशय् छवइगु चलन दुगु जुया च्वन, छायाधाःसा इमिके जिपिं तःधं धयागु भावना मदय्मा, तान्वो चिकु सह याये फयेमा, लिसें लोक व्यवहारय् नं कुशलम्ह जुइमा धका । उम्ह जुजुं नं थःम्ह फिंखुदँ दुम्ह ल्याय्मचाम्ह काययात सःता वयात छत तलुवा दुगु चपल लाकां, लप्तेया कुसा छपा व द्वच्छि कार्षापण बिया धाल - “बाबु ! तक्षशिला वना अन विद्या सय्का वा ।” वं नं ‘ज्यू’ धया मांबौपित वन्दना याना विदा कया वन । ववं व तक्षशिला थ्यन । आचार्यया छें मामां वंबले आचार्यया शिष्यपित व्वंके सिधय्का उखे थुखे जुया च्वम्ह आचार्य लुखाय् थ्यंबले व अन थ्यंकः वन । आचार्य खनेवं लाकां त्वःता कुसा बैय् तया वन्दना याना छखेलिकक दना च्वन ।

आचार्य त्यानु चाय्का वःम्ह धका सिइका वयात लसकुस याना दुकाल । राजकुमार भोजन धुंका पलख आराम कया आचार्ययाथाय् वना वन्दना याना छखेलिकक दना च्वन । “बाबु ! गनं वयाम्ह खः ?” थये न्यनेवं, ‘वाराणसी’ धका वं लिसः बिल ।

“छ सुया काय् खः ?”

“वाराणसी जुजुयाम्ह ।”

“छुकिया नितिं वयागु ?”

“शिल्प सय्केया नितिं ।”

“अथे जूसा छं आचार्य-भाग (फिस) हयागु दुला कि अथवा धर्म-शिष्य जुइ न्ह्यां ?”

वं “आचार्य-भाग हयागु दु” धाधां आचार्यया चरणय् द्वच्छिसाहिया मिहचा छप्वः तया वन्दना यात । धर्म-शिष्य जूम्हं न्हिनय् आचार्यया ज्या याना बिया बहनि शिल्प स्यना काइगु जुया च्वन । आचार्य-भाग ब्यूम्ह छेंय् तःधिकम्ह कायर्थे जुया शिल्प जक सय्का कया च्वनी । उम्ह आचार्य नं योग्य नक्षत्रया दिनय् राजकुमारयात विद्या स्यनेगु ज्या शुरु यात ।

शिल्प सय्का च्वच्चं छन्हु आचार्यलिसें तुं मोल्हु वन । छम्ह बुरीया तुयुगु हामो हाया सफा यायेधुंका स्वयक (गंकेया नितिं) निभालय् पाना थः छखे च्वना पिया च्वन । कुमारं सफागु तुयुगु हामो खना नये मास्ते वय्का हामो छम्हु काचाकक कया नल । बुरी विचाः यात - ‘थ्व लोभी खः, नये मास्ते वया नल जुइ । व छुं न्वं मवा । सुम्क च्वन । वं कन्हेखुन्हु नं अथे हे यात । बुरी उबले नं छुं मधासे

सुम्क च्वना च्वन । कुमारं कंस खुन्हु नं अथे हे यात । अले बुरी ल्हाः ल्हवना ख्वया हाल - 'नां दंम्ह आचार्य थःम्ह शिष्यपाखें जित लुटे याका च्वन ।' आचार्य लिफः स्वया न्यन - "मां ! छु जुल ?"

"गुरु ! छिमि शिष्यमचां जिं हाया सफा याना पाना तयागु हामो थौं छम्हु कया नल, म्हिगः नं छम्हु नल, म्हिगं नं कया नल । छु थुकथं नकु नकुं दक्व हामो लुटे याका फुका छ्वयेगु ला ?"

"मां ! ख्वये मते । जिं ध्यबा पुइका बिये ।"

"गुरु ! जित ध्यबा म्वाः । थुम्ह कुमारयात हानं अथे मयायेमा धका स्यना ब्यु ।"

"मां ! का स्वया दिसं" धाधां आचार्य निम्ह मस्तयसं राजकुमारयात ज्वंके बिया - "आः हानं अथे याये मते" धाधां जनुफातय् पंया बाला कथिं स्वथु मुइकल । कुमारं तँ पिकया ह्याउँक मिखा कना आचार्यया छचनय्निसें पालीतक स्वल । आचार्यं नं वं तँ पिकया ततःगोगु मिखां स्वल धका सिइकल ।

कुमारं मती तल - 'विद्या व्वचायेधुंका ध्वयात सःता स्याना बिये ।' वं विद्या सय्के व्वचाय्का वनेत्येका आचार्ययागु ज्या नुगलय् तया आचार्ययाथाय् वना वन्दना याना स्नेहीभाव क्यना बिन्ति यात - "आचार्य ! जि वाराणसी थ्यंका राज्य प्राप्त यायेधुंका छपित सःता हये । छपिं (अवश्य) विज्याहुँ ।" थुकथं प्रतिज्ञा याना लिहाँ वन । वं वाराणसी लिहाँ वना मांबौयात वन्दना याना शिल्प क्यन । जुजुं 'म्वाना च्वनाबले हे काय्यात स्वये खन, आः म्वाना च्वनाबले हे ध्वयात राज्यश्री लःल्हाना बिये माल' धका मती लुइका काय्यात राज्य लःल्हाना बिल ।

वं राज्यश्रीया उपभोग यायां, आचार्यया ज्याखँ लुमंका, तँ पिकया वयात स्याका बिये माल धका मती लुइका आचार्ययात सतकेत दूत छ्वत । ल्याय्म्हया इलय् वयात खँ न्यंके फइ मखु धका बिचाः याना आचार्य मवं । मध्यमया अवस्था जुइवं आः ला वयात खँ न्यंके फइ धका बिचाः याना आचार्य वना लाय्कुया धवाखाय् दना तक्षशिलायाम्ह आचार्य थ्यंका वःगु दु धका खबर विइके छ्वत । जुजुं सन्तुष्ट जुया ब्राह्मणयात सतका थःथाय् वःगु खना तँ पिकया ह्याउँक मिखां स्वया अमात्यपित सःता धाल - "भो आचार्य ! छं जित दाथाय् थौतकं स्यानि । आचार्य थःगु कपालय् च्वया तःगु मृत्यु ज्वना सिइ धका थन वया च्वन । थौं व म्वाइ मखुत ।" थुलि धया न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय्यागु निपु गाथा धाल -

"अज्जापि मे तं मनसि, यं मं त्वं तिलमुट्टिया ।

बाहाय मं गहेत्वान, लट्टिया अनुताळयि ॥

"ननु जीविते न रमसि, येनासि ब्राह्मणागतो ।

यं मं बाहा गहेत्वान, तिक्खत्तुं अनुताळयी'ति" ॥

"थौतक नं जिगु नुगलय् घाः जुया च्वंगु दनि, गुगु छं हामो छपासचा (कयागुलिं) जित लप्पु ज्वना कथिं दाःगु खः ।"

"निश्चय नं, ब्राह्मण ! छंत म्वायेगु यः मताः जुइ (सिइ न्ह्यां जुइ) छायाघाःसा छं जित लप्पु ज्वना स्वकोतक दाःगु खः । आः छ (जिगु ब्वनाय् मग्ग्यासे) वया च्वन ।"

थुकथं मृत्यु भय क्यना ख्याचो बिया धाल । आचार्यं नं वयागु खँ न्यना स्वपुगु गाथा न्यंकल -

"अरियो अनरियं कुब्बानं, यो दण्डेन निसेधति ।

सासनं तं न तं वेरं, इति नं पण्डिता विदू'ति" ॥

“गुम्ह आर्य अनार्य कर्म याम्हसित अनुशासनय् तयेत दण्ड बिया दण्डित याइगु खः उकियात पण्डितजनपिसं उम्हं (आर्य) याःगु उगु (कर्म) यात वैर तइ मखु ।”

आर्यया अर्थ खः श्रेष्ठ । आर्य प्यथी प्रकारया दु - आचार-आर्य, दर्शन-आर्य, लिङ्ग-आर्य व पटिवेध-आर्य । मनू जुइमा अथवा पशु, गुम्हसिया आचरण भिं जू उकियात आचार-आर्य धाइ । धया तःगु नं दु -

“अरियवत्तसि वक्कङ्ग, यो वद्धमपचायति ।
चजामि ते तं भत्तारं, गच्छथूभो यथासुख’न्ति” ॥

“हे वक्कङ्ग ! गुगु छं थकालिपित मान सम्मान यात व छंगु आर्य व्यवहार खः । जिं छंगु नितिं छिमि भात त्वःता बिये । छिपिं निम्हं मन तय्क हूँ ।”

रूपं जूसा अथवा मन चकनिकथंया दर्शनीय विहारं युक्तगु दर्शन-आर्य खः । धया तःगु नं दु -

“अरियावकासोसि पसन्ननेत्तो, मज्जे भवं पब्बजितो कुलम्हा ।
कथं नु चित्तानि पहाय भोगे, पब्बजि निक्खम्म घरा सपज्जा’ति” ॥

“हे प्रसन्न नेत्र ! छलपोल आर्य खने दु । छलपोल भिंगु कुलं प्रव्रजित जूम्हथे च्वं । हे प्रजावान् ! काम-भोग व धन त्वःता छलपोल गुकथं छे त्वःता प्रव्रजित जुया बिज्यानागु ?”

(वस्त्र) न्ययेगु पुनेगु (बाह्य) चिन्ह स्वरूप धारण याना श्रमणथे जुया चाचाःहिला जुइम्ह दुश्शील नं लिङ्ग-आर्य खः । उकिं हे धया तःगु दु -

“छदनं कत्वान सुब्बतानं, पक्खन्दी कुलदूसको पगम्भो ।
मायावी असज्जतो पलापो, पतिरूपेण चरं स मग्गदूसी’ति” ॥

“भिंगु व्रत दुपिनिगु वस्त्रं पुना कुल-दूषक, प्रगल्भ पिहाँ वल । असंयत, मायावी, ख्यले मदुम्हसिनं सकसितं दूषित यायां विपरीत आचरण याना च्वन ।”

बुद्ध आदिपिं पटिवेध (ज्ञान)-आर्य खः । धया तःगु दु - बुद्ध, प्रत्येकबुद्ध व बुद्ध-श्रावकपित आर्य धाइ । प्यंगू प्रकारया आर्यमध्ये धन आचार-आर्ययात कया धाःगु खः ।

थुकथं खँ कना आचार्य खँ न्यंकल - “महाराज ! उकिं हे छं नं थुकथं वाचायका, थुजापिं व्यक्तिपिलिसे वैर तये मज्यू धका सिइकि । महाराज ! यदि जिं छंत थुकथं दाया शिक्षा मव्यूगु जूसा लिपा जूलिसे छं माल्पा व चाकुमरि, फलफुल आदि खुया काकां खूज्याय् लगे जुजुं छसिंकथं छे हवः खना खु वनिगु जुइ, लं जुवातय्त लुटे याइम्ह जुइगु जुइ, गां गामय् डकैटी याः जुइम्ह जुइगु जुइ । राजपराधी खँ भाःपिया छंत खुया हःगु मालसामान दसीसहित जुजुया न्ह्योने तये यंकीगु जुइ । जुजुं हुकुम बिइगु जुइ - “यंकि, धवयात अपराधअनुसारया दण्ड बिइ यंकि ।” अले छ राज-दण्ड-भय फये माःम्ह जुइगु जुइ । अले छंत थुजागु राज्यसम्पत्ति गनं दइ ? छु जिगु हे कारणं छंत थुजागु ऐश्वर्य दुगु मखुला ?”

वया छचाखेरं दना च्वपिं अमात्यपिसं नं वयागु (आचार्ययागु) खँ न्यना हाला हल - “देव ! छपितं थ्व गुगु ऐश्वर्य दुगु खः व फुक्क आचार्य याना हे दुगु जुल । उगु इलय् जुजुं नं आचार्ययागु गुण लुमंका धाल - “आचार्य ! दक्वं राज्य छपितं बिये । राज्य स्वीकार याना बिज्याहूँ ।” आचार्य “म्वाः जित राज्य, जित राज्ययागु इच्छा मदु” धका अस्वीकार यात ।

जुजुं तक्षशिलाय् दूत छूवया आचार्यया जहान व मस्त सतका आपालं ऐश्वर्य बिल अले वयात हे पुरोहित दय्का बौया थासय् तया बिल । वयागु हे उपदेशअनुसार आचरण यायां दानादि पुण्य याना स्वर्ग-परायण जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना सत्ययात प्रकाशित याना बिज्यात । सत्ययागु प्रकाशनया अन्तय् तैकुलुम्ह भिक्षु अनागामीफल्य् प्रतिष्ठित जुल । आपालं स्रोतापन्न, सकृदागामी व अनागामी जुल । उगु इलय् याम्ह जुजु तैकुलु भिक्षु खः । आचार्य जुलसा जि हे खः ।

- * -

२५३. मणिकण्ठ जातक

“ममन्नपानं...” थुगु गाथा शास्तां आलविलिक्क अग्रालव चैत्यय् विहार याना बिज्यागु इलय् कुटी दय्केगु शिक्षापदया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

आलवकवासी भिक्षुपिसं कुटी दय्का च्वंबले ‘मनूत व्यु, ज्या याकेत मनूत व्यु’ धाधां वस्तुत फवफवं उखें थुखें चाचाःहिला जुया च्वन । मनूत फवंवगुलिं ग्याना, हाः वगुलिं स्वये मफया भिक्षुपिं खना उद्विग्न जुल, त्रसित नं जुल अले विस्युं नं वन ।

छन्हु आयुष्मान् महाकाश्यप आलविस दुहाँ वना भिक्षाटन याः बिज्यात । मनूतय्सं स्थविरयात खना नं अथे हे व्यवहार यात । वसपोलं भिक्षाटनं लिहाँ बिज्याना भिक्षुपित सःता न्यना बिज्यात - “आयुष्मान्पिं ! न्हापा लिपा थन आलविस भिक्षा काये अपु । आः छाया थोकुगु ?” कारण सिइका आलविस बिज्याना अग्रालव-चैत्यस च्वना बिज्याना च्वंम्ह भगवान्याथाय् वया थव खँ बिनित यात । शास्तां थुगु सम्बन्धय् सकलें भिक्षुपिं मुंका, आलवकवासी भिक्षुपिके. न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! छु छिमिसं धात्थें फवना फवना कुटी दय्का जुयागु खः ला ?” “खः भन्ते ! धात्थें खः ।” भगवानं इपिं भिक्षुपित निन्दा याना बिज्यात । “भिक्षुपिं ! न्हेगू रत्नं परिपूर्णगु नागभवनय् च्वनिम्ह नागयात नापं फवनेगु धयागु मयः धाःसा मनूतय्गु खँ छु ? इमित छगू कार्षापण दय्केगु धयागु त्वहँतं छचंगु तुला कायेथें खः ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म महाधनवान् ब्राह्मण कुलय् जुल । व भतिचा तःधि जुया उखे थुखे न्यासि जुइ सःबले मेम्ह छम्ह नं पुण्यवान्म्ह प्राणी वया मांया

कोख्य वल । इपिं निम्हं दाजुकिजा तःधि जुइका, मांबौपिं सिना वनेवं, वैराग्य प्राप्त जुया ऋषि प्रव्रज्याकथं प्रव्रजित जुया गंगा नदीया सिथय् पर्णशाला दय्का च्वना च्वन । तःधिकम्ह दाजुम्हसियागु पर्णशाला गंगा नदीया च्वय्पाखे खःसा किजाम्हसियागु व्वय्पाखे ला ।

छन्हु मणिकण्ठ धयाम्ह नाग जुजु (थःगु) भवनं पिहाँ वया गंगाया सिथय् ब्रह्मचारीया भेषं चाह्यूह्युं चिधिकम्ह किजाम्हसियागु आश्रमय् वल । अले वयात वन्दना याना छखेलिकक फेतुत । इपिं निम्हसिनं थवंथवय् कुशलक्षेमया खँ न्यना छम्हं मेम्हसिया विश्वासी जुल । लिपा इपिं याकचा च्वने मफुपिं जुल । मणिकण्ठ न्हिन्हिं चिधिकम्ह तपस्वीयाथाय् वइगु, फेतुना खँ ल्हाइगु, अले लिहाँ वनेत्येका तपस्वीया प्रति दुगु स्नेहया कारणं थःगु रूप त्वःता नागया फणं तपस्वीयात हिना छचों फुसय् तःधंक फण पिकया पलख आराम काइगु जुया च्वन । हानं स्नेह त्याग याना म्हय् हिना तपस्वीयात वन्दना याना थःगु नागभवनय् तुं लिहाँ वनेगु याना च्वन । तपस्वी वयागु भय खना ग्याना गंसि जुया वन । म्ह गना वन । बांमलाना वन । भन् भन् म्हासुसे च्वना वन । छचंगुलि नसा (हिनु) प्वाय् प्वाय् खने दत ।

छन्हु दाजुम्ह ऋषि अन वल । किजाम्हसियाके गंसी जूगुया कारण न्यन । “छु जुया म्ह गना वन ? छु जुया बांमलाना वन ? छु जुया भन् भन् म्हासुसे च्वना वन ? छु जुया छचंगुलिं नसा प्वाय् प्वाय् खने दुगु” धका न्यन । किजाम्हं जुक्व फुक्क खँ दाजुयात कन । दाजुम्हं न्यन – “छंत उम्ह नाग वइगु यः लाकि मयः ?”

“मयः ।”

“व नागराज छंथाय् वइबले छु तिसां तिया वइगु ?”

“मणिरत्नं ।”

“अथे जूसा उम्ह नागराज छंथाय् वइबले फेतुइ न्ह्यो ‘जित मणि ब्यु’ धका फवं । उम्ह नागं छंत फणं म्ह्युसे फनक फःहिला लिहाँ वनी । कन्हेखुन्हु आश्रमय्या लुखाय् दना, व वयेखतं फवं । कंसखुन्हु गंगाया सी च्वना दना, व लखं पिहाँ वयेसाथं फवं । थथे यायेवं व छंथाय् हानं गुबलें वइ मखु ।

तपस्वीं नं दाजुम्हसियागु खँ न्यना थःगु पर्णकुटी लिहाँ वन । कन्हेखुन्हु नागराज वयेखतं वयाके फवन – ‘ध्व छं तिया तयागु मणि जित ब्यु । व फये हे मतूसे फनक फःहिला बिस्युं वन । कन्हेखुन्हु आश्रमया लुखाय् दना व वयेसाथं वयात धाल – “मिहग जित मणिरत्न मब्यु । थौं जुलसा बिइमाः नि ।” नाग आश्रमय् दुहाँ मवसे अनसं तुं फनक फःहिला बिस्युं वन । कंसखुन्हु लखं पिहाँ जक छु वल वयात धाल – “थनिं स्वन्हु दत छंके मणि फवना च्वनागु थौं जित ब्यु ।” नागराजं लखय् दना दना हे तपस्वीयागु माग अस्वीकार यायां थुपिं निपु गाथा व्वन –

“ममन्नपानं विपुलं उळारं, उप्पज्जतीमस्स मणिसस हेतु ।

तं ते न दस्सं अतियाचकोसि, न चापि ते अस्सममागमिस्सं ॥

“सुसु यथा सक्खरधोतपाणी, तासेसि मं सेलं याचमानो ।

तं ते न दस्सं अतियाचकोसि, न चापि ते अस्सममागमिस्सं’न्ति” ॥

“भो ऋषि ! ध्व हे मणिया कारणं जित आपालं आपाः भिंभिंगु नसा त्वंसा लाभ जुया च्वन । छ अतिकं फ्वनिम्ह खः । जिं छंत ध्व बिये मखु । हानं जि छंगु आश्रमय् नं वये मखु । गथे नच्वाम्ह ल्याय्महचां ल्वहँतय् जय्का तःगु तलवार ल्हातं ज्वना ख्याच्च बिइथे याना जिके छं थुगु मणि फवना ख्याच्च बिया च्वन । छ अतिकं फ्वनिम्ह खः । जिं छंत ध्व बिये फइ मखु । हानं जि छंगु आश्रमय् नं वये मखु ।”

थये धया उम्ह नागराज लखय् दुविना थःगु नागभवनय् वंम्ह वनतुं लिहाँ मवल ।

उम्ह तपस्वीयात उगु दर्शनीय नागराज मखनेवं नागलिसे बाया च्वने माःगुलिं न्हापा सिबे नं भन् हे म्हासुसे च्वना वल । वयागु छ्चंगुलिं नसा भन् हे प्वाय् प्वाय् खने दत । दाजुम्ह तपस्वी किजायात छु जुया च्वन धयागु खँ सिइकेत वयाथाय् वःबले किजाम्ह ला न्हापा सिबे नं म्हासुसे च्वना च्वंगु खन । “छाय् छ न्हापा सिबे नं म्हासुगु ल्वचं थिल” धका न्यन । वं लिसः बिल - “उम्ह दर्शनीय नागराज मखंगुलिं ।” थ्व तपस्वी, नागराज मदय्कं च्वने मफइम्ह जुल धयागु सिइका दाजुम्ह ऋषिं स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“न तं याचे यस्स पियं जिगीसे, देस्सो होति अतियाचनाय ।
नागो मणिं याचितो ब्राह्मणेन, अदस्सनयेव तदज्जगमा”ति” ॥

“गुगु वस्तु सुयातं तःसकं यः धका स्यूसा अजागु वस्तु वयाके प्वने मते । अतियाचना याइम्हसिया प्रति द्वेषभाव उत्पन्न जुइ यः । ब्राह्मणं मणि प्वंगुलिं नाग उबलेनिसें बेपत्ता हे जुया वन ।”

थुलि कना थःम्ह किजायात चिन्ता कया मच्वनेत सल्लाह ब्यूसे दाजुम्ह थःगु आश्रमय् तुं लिहाँ वन । लिपा इपिं निम्ह अभिज्ञा व समापत्ति लाभ याना ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां - “भिक्षुपिं ! थुकथं न्हेगू रत्नं पूर्णम्ह नागभवनय् च्वनिपिं नागपिंत तक नं प्वनिगु धयागु मयः धाःसा मनूतय्गु छु खँ धका आज्ञा जूसे धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय्याम्ह चिधिकम्ह किजा आनन्द खः, तःधिकम्ह दाजु जुलसा जि हे खः ।

- * -

२५४. कुण्डककुच्छिसिन्धव जातक

“भुत्वा तिणपरिघासं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् सारिपुत्र स्थविरया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छगू इलय् सम्यक्सम्बुद्ध श्रावस्ती वर्षावास च्वना बिज्यायेधुंका चारिका याना लिहाँ बिज्याबले मनूतय्सं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात अतिथि सत्कार यायेगु मनशायं दना बिल । इमिसं विहारय् छम्हसित धर्मघोष भिक्षु नियुक्त यात । वं सुयात सुयात ग्वम्ह ग्वम्ह भिक्षुपिं माल वम्ह वम्ह भिक्षुपिं ल्यया ल्यया बिइगु याना च्वन ।

छम्ह प्वगीम्ह बुरी छम्ह भिक्षुयात नसा त्वंसा जोरे याना, (मेमेपिं) मनूतय्सं भिक्षुपिं ल्यया ल्यया यंकेधुंका धर्म-घोषक भिक्षुयाथाय् वना धाल- “जित् छम्ह भिक्षु बिया बिज्याहुँ ।” वं धाल- “जिं सकलें भिक्षुपिं ल्यया ल्यया बिया छवयेधुन । सारिपुत्र स्थविर छम्ह जक विहारय् दनि । छं वसपोलयात दान ब्यु ।”

लयल्यतातां “ज्यू” धया जेतवनया लुखा न्ह्योने दना च्वंबले स्थविर बिज्यायेवं वसपोलयात वन्दना याना ल्हातिं पात्र कया छैय् व्वना यंका फेतुइके यंकल । “छम्ह बुरी धर्मसेनापतिथें जाःम्हसित थःगु छैय् फेतुइका तल” धका आपालं श्रद्धावान् परिवारपिसं सिइकल । इपिंमध्ये कोशल नरेश प्रसेनजितं ताःबले वं वस्त्र, छपा म्हिचाय् द्विच्छ कार्षापण दां व भोजत तथा थल बिइके छव्वल अले हानं “जिमि आर्ययात भोजन याकेबले थुगु वस्त्रं पुंकि, थुगु कार्षापण खर्च या” धका धया छव्वत । जुजुंथें हे अनाथपिण्डकं नं, चिधिकम्ह अनाथपिण्डकं नं, महाउपासिका विशाखां नं बिया छव्वत । मेमेपिं परिवारपिसं नं थथःगु गच्छेअनुसारं गुलिसिनं सच्छि, गुलिसिनं निसः कार्षापण बिया छव्वत । थुकथं व छन्हया दिनय् उम्ह बुरीयात छगू लाख (कार्षापण) दत । स्थविरं वं ब्यूगु यागु हे त्वन, वं नकूगु नसा हे नया, वं थूगु जा हे भोजन याना दानानुमोदन सिधयेसाथं वयात स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित याना विहारय् लिहाँ बिज्यात ।

धर्मसभाय् भिक्षुपिसं स्थविरयागु प्रशंसा याना खँ ल्हाना च्वन – “आयुष्मान्पिं ! धर्मसेनापतिं बुरीयात दरिद्रतां छुटे याना बिल । वसपोल वया लिधंसा जुया बिज्यात । वसपोलं वं ब्यूगु भोजन मन मस्यंकूसे भपाः बिज्यात ।”

शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात – “भिक्षुपिं ! छिमिसं फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?” “थुजा-थुजागु खँ” धका बिनित् यायेवं शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात – भिक्षुपिं ! आः जक सारिपुत्रं उम्ह बुरीया सहायक जूगु मखु, आः जक वं ब्यूगु भोजन मन मस्यंकूसे नःगु मखु, न्हापा नं नःगु दु” धका आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यात –

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म उत्तरापथय् व्यापारीया कुलय् जुल । उत्तरापथ जनपथया न्यासः सल व्यापारी सलत हया वाराणसी मिइ हयेगु याना च्वन । मेगु छथ्वः सल व्यापारी न्यासः सल ज्वना वाराणसीया लैपु लिना वल । लैय् वाराणसीया जःखः छगू निगम दुगु खः । अन न्हापानिसें छम्ह तःधंम्ह महाधनवान् सेठ वया च्वना च्वंगु जुया च्वन । अन वया तःधंगु तःखागु छें दुगु जुया च्वन परन्तु वयागु कुल छसिकथं स्यना वंगु जुया च्वन । बुरीम्ह मिसा छम्ह जक बचे जुया उगु छैय् च्वना च्वन ।

उम्ह तःधंम्ह व्यापारी नगरय् थ्यंका बाः पुले धका उगु छें बालं कया अन निवासस्थान दय्का सलतयत छखेपाखे तथा लहित । व हे दिनय् छम्ह भिंम्ह सलं सलमचा छम्ह बुइकल । व निन्हुतक च्वना जुजुनाप लायेत सलत ज्वना वन ।

बुरी छैया बाः फ्वन । “मां ! जिं बाः बिये” धका वं धाल । बुरी “उम्ह नकतिनि बूम्ह सलमचा छम्ह बाः बिइगुली ब्यु” धका धाल । व्यापारी सलमचा छम्ह बिया वन । बुरी उम्ह सलचित काय्थें माया याना क्वपुंगु जा, चिपः जा वं घाय् नका लहिना तल ।

छुं समयलिपा, न्यासः सल ज्वना बोधिसत्त्व व हे छैय् बालं च्वंवल । कुण्डखादक सिन्धव सलया निवासस्थानया गन्ध नं ताया छम्ह नं सल छैय् दुने दुहाँ वने मफु । अले बोधिसत्त्वं बुरीयाके न्यन- “मां ! थ्व छैय् सल लहिना तयागु दुला ?”

“बाबु ! थ्व छैय् मेपिला मखु, छम्ह सलया मचायात जिं थःम्ह काय्थें याना लहिना तयागु दु ।”

“मां ! आः व गन दु ?”

“बाबु ! व घाय् नः वना च्वन ।”

“मां ! व गुबले लिहाँ वइ ?”

“बाबु ! व न्हिनय् हे लिहाँ वइ ।”

बोधिसत्त्व व लिहाँ वइ धका प्युप्युं सलतयत् पिने हे तया च्वना च्वन । सिन्धव सलचा न्हिने हे छैय् लिहाँ वल ।

बोधिसत्त्वं कुण्डक-कुच्छिक-सिन्धव सल मिजंमचायात स्वया वयाके दुगु सुलक्षण खंका थुम्ह अमूल्यम्ह धका सिइका बुरीयाके न्याना काये माल धका मती लुइकल । सलचा छैय् दुहाँ वया थःगु थासय् वया च्वंवल । अले जक मेपिं सलत दुहाँ वल । बोधिसत्त्वं निन्हु स्वन्हु च्वना सलतयत् आराम बिया वनेत्येका बुरीयात धाल - “मां ! दां कया थुम्ह सलचा जित व्यु ।”

“बाबु ! छं छु धयागु, गनं थः काय्यात नं मिइपिं दइला ?”

“मां ! ध्वयात छं नकेत छु बिइगु ?”

“बाबु ! ध्वयात जा नकेगु, जाति त्वंकेगु, कोगु जा नकेगु, चिपगु जा, घाय् व हिमं नका तयागु दु ।”

“मां ! जित ध्व दत धाःसा साक्क भोजन याके, च्वनिगु गलय् इलां प्यना छचाखेरं पाल प्यना तये, च्वनेथाय् कार्पेट लासा लाया तये ।”

“बाबु ! अथे प्रबन्ध याये फुसा जिमि कायं सुख अनुभव यायेमा, वयात यंकि ।”

अनंलि, बोधिसत्त्वं सलचिया ख्वः प्यख्वलय् न्हिप्येनय् व छचनय् छगू छगू थासय् द्वच्छि द्वच्छि दां तया खुद्वया मिहचा तया बुरीयात न्हूगु वसतं पुंका, समाये याना सिन्धव सलचिया न्ह्योने थन । व मिखा चाय्का मांयात स्वया ख्वल । बुरी वयागु जंय् ल्हातं उसि उसि याना धाल - “बाबु ! जिं छंगु पालन पोषणया खर्च कायेधुन, छ हूँ ।” व वन ।

बोधिसत्त्वं कन्हेखुन्हु थुम्ह सलचां थःगु शक्ति स्यूलाकि मस्यू धयागु खं परीक्षा याना स्वयेगु मती तल । साधारण खाना तयार याना बाल्तीनय् हिमं तया वया न्ह्योने न्ह्यच्याके यंकल । सलचां थुगु खाना नये मखु धका मती तल । व उगु हिमं नयेगु इच्छा हे मयाः । बोधिसत्त्वं वयागु परीक्षा कायेया निरितिं थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

“भुत्वा तिणपरिघासं, भुत्वा आचामकुण्डकं ।

एतं ते भोजनं आसि, कस्मा दानि न भुञ्जसीति” ॥

“अय् सलचा ! छ चिपगु जा व घाय् नइम्ह खः । जाकियागु हिमो नइम्ह खः, ध्व हे छंगु भोजन खः । आः छाय् छं ध्व मनयागु ?”

ध्व खं न्यना सिन्धव सलचां निपु गाथात न्यंकल -

“यत्थ पोसं न जानन्ति, जातिया विनयेन वा ।

बहु तत्थ महाब्रह्मे, अपि आचामकुण्डकं ॥

“त्वञ्च खोमं पजानासि, यादिसायं ह्युत्तमो ।
जानन्तो जानमागम्म, न ते भक्खामि कुण्डक'न्ति” ॥

“हे तःधंम्ह साहु (महाब्रह्मे) ! गुगु थासय् मनूतय्सं जाति बा गुण मस्यू उगु थासय् जाकिया हिमं हे तःधं खः ।”

“जि गुलि भिंम्ह सल खः धयागु खँ जुलसा छं स्यू हे स्यू । थःगु क्षमता सिया च्वनाम्ह जि छर्थे जाम्ह सः स्यूम्हलिसे लिना वया । उकिं जिं थ्व हिमंयागु भोजन याये मखु ।”

बोधिसत्त्वं थ्व खँ न्यना धाल – “अश्वराज ! जिं छंगु परीक्षा याना स्वयेत जक थये यानागु खः । छ तँम्बये मते । थुकथं वयात आश्वासन बिया सागु भिंगु भोजन याका राजदरबारय् यंका न्यासः सलतयत् छखेपाखे तया मेखय् बांलाक समाये याना तःगु इलां प्यना लासा लाया अन उम्ह सलचित तया तल ।

जुजुं अन वया स्वया धालं “थ्व छम्हसित छाया अलग तया तयागु ?”

“महाराज ! थुम्ह सिन्धव सल अलग मतल धाःसा मेपिं दक्व सलतयत् बुका बिइ ।”

“भो ! छु थ्व सल अपासकं भिंम्ह ला ?”

“खः, महाराज !”

“अथे जूसा वयागु गति (चाल) छको स्वये माल ।”

“ज्यू, महाराज !”

बोधिसत्त्व उम्ह सलयात तयार याना वयागु म्हय् गया “स्वया बिज्याहुँ, महाराज !” धया मनूतयत् चिइके बिया राजांगणय् वल । सल व्वाकुबले राजांगण छचाखेरं सलं चाःहुइका तःगुथे छचालं सलया सलयागु घेरा चाकः खने दत । हानं बोधिसत्त्वं “महाराज ! थ्वयागु वेग छको स्वया बिज्याहुँ” धया सलयात त्वःतल । वयात सुं छम्हसिनं नं मखं । हानं सलया प्वाथय् ह्याउँगु कापतं चिना त्वःतल । मनूतय्सं ह्याउँगु कापःया घेरा चाकः जक खन । हानं वयात नगरया दुने छगू उद्यान भूमिइ यंका पुखुली त्वःता बिल । लखय् व्वाय् वःम्हसिया न्ह्योनेया तुति ख्वः मप्याः । हानं निकोगु पटकय् पलस्वाँ पुखुली त्वःतल । परन्तु पलेस्वाँया हः छहः नं स्यना लखय् दुवे मजू । थुकथं वयागु गति (चाल) क्यना सलम्हं कुहाँ वया तालि थाना ल्हाः चकंका फल । सल न्ह्यां वया प्यपां तुतिं मुंका ल्हातय् च्वना दना बिल ।

अनंलि बोधिसत्त्वं धाल – “महाराज ! थुम्ह सलचियागु गति बांलाक क्यनेत समुद्रपर्यन्त (भूमि) नं मगाः । जुजु लय्ताया बोधिसत्त्वयात बच्छि राज्य बिल । सिन्धव सलयात नं राज्यया मंगल सल घोषणा याना लखं हाहां याना सिंचन यात । उम्ह सल नं जुजुया यःम्ह, अतिकं यःम्ह जुल ।

वयागु सत्कार नं आपालं जुल । व च्वनिगु थाय्यात नं जुजु च्वनिगु थाय् समानं अलंकृत याना समाये याना बिल । प्यथी प्रकारया सुगन्धं बँछिला बिल । सुगन्धित स्वाँमालं समाये याना तल । च्वय् लुँया ताथ (कापः) यागु इलां प्यना तल । प्यखेरं सजे याना तःगु पाल प्यना तल । निह्निं हवाला हवाला बास वःगु चिकं मत च्याका तल । वं याइगु पिशाप (चःबि) दुने लुँयागु थलय् फया तल । निह्निं जुजुयार्थे जागु भोजन याकेगु यात । व वसेँनिसे सकल जम्बुद्वीपया राज्यत दक्व जुजुयागु ल्हातय् ला वःथे जुल । जुजुं नं, बोधिसत्त्वया उपदेशया अनुसार आचरण याना दानादि पुण्यकर्म याना स्वर्गगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू कयना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय आपालं आपाः मनूत स्रोतापन्न, सकृदागामी, अनागामी व अर्हत् जुल । उगु इलय्याम्ह बुरी थ्व हे बुरी खः । सिन्धव सल सारिपुत्र खः । जुजु आनन्द खः । सलया व्यापारी जुलसा जि हे खः ।

- * -

२५५. सुक जातक

“यावं सो मत्तमज्जासि...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् आपा नया अजीर्ण (छेरे) जुया सीम्ह छम्ह भिक्षुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

व सिद्धवं धर्म-परिषदय् मुना च्वं पिं भिक्षुपिसं वयागु निन्दा याना खँ ल्हात - “आयुष्मान्पिं ! फलाना नांम्ह भिक्षु थाःगु प्वाः स्वया नये मसःगु कारणं यक्व नःगुलिं पचे याये मफुगु कारणं सिना वन । शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “छिपिं फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?

“भन्ते ! थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! आः जक मखु, न्हापा नं थ्वं यक्व भोजन नगु कारणं सिद्धगु दु” धका आज्ञा जुया बिज्यासे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म हिमवन्त प्रदेशय् तोत्ता (मैना) या योनी जुल । व समुद्रपाखे स्वंगू पर्वतय् च्वनिपिं अनेक सहस्र तोत्ता (मैना) या जुजु जुल । वया छम्ह काय् दु । व तःधिक जुया बःलाबले वया मांबौपिनि मिखा बः मलात । बोधिसत्त्वया काय्म्हं मांबौ निम्हसितं स्वप्वाल्य तुं तया थःम्हं नसा माला हया पालन पोषण याना लहिना च्वन ।

छन्हु नसा माः वनेगु थासय् वना पर्वतया च्वकाय् वना च्वना च्वन । समुद्र स्वस्वं वं अन छगू द्वीप खन । अन सुवर्ण वर्णयागु (लुंथें म्हासुसे च्वंगु) चाकुगु अँया वन दुगु जुया च्वन । कन्हेखुन्हु नसा माःवंगु इलय् आक्सय् ब्वया व हे आम्रवनय् वना अँया रस त्वन । पाके जूगु अँ कया हया मांबौपिंत बिद्ध हल । बोधिसत्त्वं फल नया उकिया रस सिद्धका धाल - “बाबु ! छु थ्व फलानागु द्वीपय् च्वंगु पाके जूगु अँ कया हयागु मखुला ?”

“खः, वा !”

“बाबु ! थुगु द्वीपय् वनीपिं तोत्ता आपाः म्वाइ मखु । उकिं हानं छ उगु द्वीपय् गुबले वने मते ।”

वं बौया खँ मन्यंसे हाकनं अन हे वन । छन्हु आपालं अंया रस त्वन, मांबौया नितिं पाके जूगु अँ त्वाथलं काका ज्वना समुद्रया च्वंचं ब्वया वया च्वंबले ब्वाय् वःगु कारणं त्यानुया न्ह्यो वल । न्ह्यो वय्क वय्कं हे वया च्वन । त्वाथलं काका ज्वना वया च्वंगु पाके जूगु अँ कुतुं वन । व छसिंकथं वया च्वंम्हेसिया लँ दापु जुया क्वसिया वना लखय् (दचोने) जुइ मफया लखय् क्वसिया वन । वयात अन छम्ह न्याँ नया बिल । बोधिसत्त्वं लिहाँ वये माःगु इलय् तक नं थः काय् मवःगु सिइका व अवश्य नं समुद्रय् दुबे जुया सित जुइ धका सिइका काल । वया मांबौपिं नं नसा नये मखना गंसी जुया सिना वन । शास्तां ध्व न्हापा जूगु खँ कना बिज्यासे सम्यक्सम्बुद्ध जुया बिज्यायेधुंका थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

“यावं सो मत्तमञ्जासि, भोजनस्मिं विहङ्गमो ।
ताव अद्धानमापादि, मातरञ्च अपोसयि ॥

“यतो च खो बहुतरं, भोजनं अञ्जुपाहरि ।
ततो तत्थेव संसीदि, अमत्तञ्जू हि सो अहु ॥

“तस्मा मत्तञ्जुता साधु, भोजनस्मिं अगिद्धता ।
अमत्तञ्जू हि सीदन्ति, मत्तञ्जू च न सीदरे’ति” ॥

“गुबलेतक उम्ह सुगा भंगनं भोजनय् मात्रा ज्ञां दय्कावं च्वन, अबलेतक जीवनया लँय् न्ह्यांवाना मांबौया पालन पोषण यानावं च्वन ।”

“गुबले वं आपालं आपाः नयेगु यात अबले व अनसं (समुद्रय् हे) दुबे जुया वन । व, धात्थें मात्राछि मस्यूम्ह जुल ।”

“अथे जुया हे भोजनय् लोभ मयासे मात्रा स्यूम्ह जुइगु हे बांला । छायाधाःसा मात्राछि मस्यूम्ह दुबे जुया वन । मात्राछि स्यूम्ह दुबे जुइ मखु ।”

“अल्लं सुक्खञ्च भुञ्जन्तो, न बाळ्हं सुहितो सिया ।
अनूदरो मिताहारो, सतो भिक्खु परिब्बजे ॥

“चत्तारो पञ्च आलोपे, अभुत्वा उदकं पिवे ।
अलं फासुविहारय, पहित्तत्तस्स भिक्खुनो ॥

“मनुजस्स सदा सतीमतो, मत्तं जानतो लद्धभोजने ।
तनू तस्स भवन्ति वेदना, सणिकं जीरति आयुं पालय’न्ति” ॥

“रुखा-सुखा (प्यागु गंगु) नइम्ह जु, आपाः नइम्ह जुइ मते । प्वाः तःगो जुइका जुइ मते, भतिचा आहार नइम्ह जु, स्मृतिवान् जुइम्ह भिक्षु न्हापा वा लिपा प्रब्रजित जुइ ।”

“प्वाथय् प्यप्ये न्याप्येया थाय् खालि याना लः त्वं । थः थःम्हं संयमी जूम्ह भिक्षुयात सुखपूर्वक म्वायेया नितिं थुलिं हे गाः ।”

“प्राप्त जूगु भोजनया मात्रा स्यूम्ह स्मृतिवान् भिक्षुयाके वेदना क्षीण जुया वनी, नसा नं याकनं पचे जुइ, व लिसें आयु नं बढे जुइ ।”

क्वय् बिया तःकथंया मात्रज्ञता नं बांला जू -

“कन्तारे पुत्तमंसंव, अक्खस्सब्भज्जनं यथा ।
एवं आहरि आहारं, यापनत्थममुच्छित्तो’ति” ॥

“कान्तारय् काय्या लार्थे, मिखाय् अजर्ये केवल जीवन यापन यायेया नितिं मूर्छित मजूसे नसा नल ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकया स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् आपालं मनूत स्रोतापन्न, सकृदागामी, अनागामी व अर्हत् जुल । भोजनय् मात्रज्ञ मजूम्ह भिक्षु उगु जन्मय् सुकराज-पुत्र खः । सुकराज जुलसा जि हे खः ।

- * -

२५६. जरूदपान जातक

“जरूदपानं खणमाना-..” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् मन थाते मलाम्ह छम्ह भिक्षुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

Dhamma Digital
वर्तमान कथा

इमिसं श्रावस्ती मालसामान कया, गाडा भरे याना व्यापारया नितिं वने न्ह्यो तथागतयात निमन्त्रणा याना, महादान बिया, त्रिशरण ग्रहण याना, पञ्चशील धारण याना, शास्तायात वन्दना याना बिन्ति यात - “भन्ते ! जिपिं व्यापारया नितिं मालसामान ज्वना वनेत्यना, यदि जिपिं भाग्यमानी जुल धाःसा सकुशल लिहाँ वया हाकनं छलपोलयात वन्दना याः वये ।” थुलि बिन्ति याना इमिसं विदा कया वन ।

इमिसं कान्तारय् पुलांगु छचला मतःगु तुं (पुखू) खना बिचाः यात - “थ्व तुंथी लः मद्दु, जिमि जुलसा लः त्वने प्यास चाया च्वन, आः अथे मखु तुंथी गाः म्हुये माल । भचा गाः म्हुबले तह तह छसिंकथं इमिसं अन नं, जस्ता, म्हः, रत्न, लुं, मोति, बिल्लौर आदि बहुमूल्य धातु व रत्नत लुइकल । इपिं उगु वस्तुकय् सन्तुष्ट जुया रत्नत गाडाय् थना सकुशल श्रावस्ती लिहाँ वल । इमिसं कया हःगु धनयात रक्षा याना यात्रा सफल जूगुलिं “दान बिये माल” धका मनं तुना तथागतयात निमन्त्रित याना दान बिल, वन्दना याना छखेलिक्क फेतुना थःपित गुकथं धन प्राप्त जुल धयागु खँ वसपोलात बिन्ति यात । शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “उपासकपिं ! छिमिसं अजागु धनं सन्तुष्ट जुया मात्राछि ज्वना धन व जीवन लाभ यात । पुलांपिं मनूत जुलसा असन्तुष्ट जुया मात्राछि मस्यूगुलिं, पण्डितपिनिगु खँ मन्यसे ज्या यागुलिं सिइ माल । अले इमिगु प्रार्थनाय् वसपोलं पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व वाराणसी व्यापारीया कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं व्यापारीतय्गु पुचःया नायो जुल । वं वाराणसी मालसामान हया गाडा जाय्का आपालं व्यापारीत व्वना व हे कान्तारय् दुने वन, व हे तुं खन । इपिं व्यापारीतय्सं लः त्वने मास्ते वय्का उगु तुं गाः म्हुबले अन आपालं नं आदि धातुत लुइकल । आपालं रत्न लुइकेधुंका उकिं असन्तुष्ट जुया मगाना थन मेमेगु नं भिंभिंगु बांवांलागु दयेमा धका बिचाः याना आपालं आपाः लय्ताया गाः म्हुया यंकल । अले बोधिसत्त्वं इमित धाल - “हे व्यापारीत ! लोभ धयागु विनाशया हा खः, भीसं आपालं धन लुइका कायेधुन, थुलिं हे गात, सन्तुष्ट जुये नु, आपाः गाः म्हुये मते ।” वं गात धाय्क धाय्कं हे गाः म्हुया यंकल । उगु तुंथी नाग छम्ह दुगु जुया च्वन । अन दुने च्वंम्ह नागराजं थःगु निवासस्थान स्यंगुलिं, अन ल्वहं व धू कुतुं वःगुलिं तं पिकया बोधिसत्त्व छम्ह बाहेक बाकी सकसितं फुंकार याना स्याना बिल । (हानं) नागभवनं मनूया भेषं पिहाँ वया गाडा चले याना यंका न्हेगू रत्नं जाय्का बोधिसत्त्वयात आरामदायक गाडाय् फेतुका नाग-छात्रपिसं गाडा सायेका बोधिसत्त्वयात वाराणसी यंका छेय् दुने यंका, धन लःल्लहाना, स्वयं नागभवनय् लिहाँ वन । बोधिसत्त्वं उगु धन त्याग याना जम्बुद्वीप सकभनं ध्वय्क (उन्नादित याना) दान बिया, शील ग्रहण याना, उपोसथ-कर्म याना, सिना स्वर्गय् वन । शास्तां थुगु अतीत कथा न्ह्यथना सम्यक्सम्बुद्ध जुया बिज्यायेधुंका थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

“जरूदपानं खणमाना, वाणिजा उदकत्थिका ।
अज्झगमुं अयसं लोहं, तिपुसीसञ्च वाणिजा ।
रजतं जातरूपञ्च, मुत्ता वेळुरिया बहू ॥

“ते च तेन असन्तुष्टा, भिय्यो भिय्यो अखाणिसुं ।
ते तत्थासीविसो घोरो, तेजस्सी तेजसा हनि ॥

“तस्मा खणे नातिखणे, अतिखातज्झि पापकं ।
खातेन च धनं लद्धं, अतिखातेन नासित’न्ति” ॥

“लः माला जूपिं बनियातय्सं तुं म्हुया यंकुबले अन सिजः, नं, जस्ता, म्हुः, लुं, वह, मोति, रत्न, बिल्लौर लुइका काल ।”

“उलिं सन्तोष मजुया इमिसं भन् भन् म्हुया यंकल, उकिं इमित तःसकं घोर बिष दुम्ह सर्प थःगु तेजं अन हे स्याना बिल ।”

“उकिं म्हुला म्हु, परन्तु आपाः म्हुइ मते । आपाः म्हुइगु धयागु खराब जुइयः । म्हुगुलिं धन लाभ जुल । आपाः म्हुगुलिं नाश जुल ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उबले नागराजा सारिपुत्र खः । व्यापारीया नायो जुलसा जि हे खः ।

२५७. गामणिचन्द जातक

“नायं घरानं कुसलो-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् प्रज्ञायागु प्रशंसाया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

भिक्षुपिसं धर्मसभाय् बुद्धयागु प्रशंसा याना फेतुना - “आयुष्मान्पिं ! तथागत महाप्रज्ञावान् खः, विस्तृत प्रज्ञा दुम्ह खः, प्रसन्न-प्रज्ञा दुम्ह, शीघ्र-प्रज्ञा दुम्ह खः, तीक्ष्ण-प्रज्ञा दुम्ह खः, वसपोलयागु प्रज्ञा दुनेथ्यंकः दुज्ञां दुगु प्रज्ञा खः, वसपोलयागु प्रज्ञा देवसहित लोकयागु प्रज्ञा सिबे तःधं धका खँ लहना च्वन । थ्व हे इलय् शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! छु खँ लहाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! आः जक मखु, तथागत न्हापा नं प्रज्ञावान्म्ह हे खः” धका आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

Dhamma.Digital

न्हापा न्हापा वाराणसी जनसन्ध जुजुं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वं वया पटरानीया कोखय् जन्म काल । वयागु ख्वाः बांलाक हया यचुका तःगु न्हाय्कर्धे यचुस्से लुँया उनर्थे तःसकं बालासे च्वंगु जुया च्वन । उकिं हे वयात नां छूगु दिनय् आदासमुखकुमार धयागु नां छुत । व न्हेदै दुगु अवस्थाय् हे वया बौनं वयात स्वंगू वेद स्यन । लिसें लोकय् सकतां कर्तव्याकर्तव्य स्यना सिना वन । अमात्यपिसं अतिकं सम्मानपूर्वक जुजुयागु शरीर-कृत्य याना, मृतक-दान बिया, न्हेन्हु दुखुन्हु राजाङ्गणय् मुना बिचाः यात - ‘कुमार चिधिकम्ह मचा तिनि वयात राज्याभिषेक याये मज्जुनि, वयाके जाँच कया जक अभिषिक्त याये माली ।’

छन्हु नगर सिंगार पटार याना बांलाक समाये याना न्यायालय बांलाका, राजसिंहासन स्थापना याना कुमारयाथाय् वना बिन्ति यात - “देव ! न्यायालय चले यायेमाल ।”

कुमारं “ज्यू” धाल । आपालं मनूत छ्वाखेरं तया कुमार वना सिंहासनय् फेतुत । व फेतइधुंका अमात्यपिसं निपा त्तिं च्या जुइसःम्ह छम्ह माकःयात वस्तुविद्याचार्य (इञ्जीनियर) या भेषय् हया न्यायालयय् हया बिन्ति यात - “देव ! थुम्ह व्यक्ति पिता महाराजया पालय् वस्तुविद्याचार्य खः, विद्या सः स्यूम्ह खः । भूमिया दुने च्वंगु न्हेगू रत्न तकया दोष खंके फुम्ह खः । लाय्कुया छँ गन दय्केमाः धका थाय् मालेगु ज्या फुक्कं थ्वं हे याःगु खः । थ्वयात छपिनिगु सेवाय् कया उगु पदय् नियुक्त यायेमाल ।”

कुमारं वयात क्वंनिसे च्वय् थ्यंक स्वया “ध्व मनु मखु, माकः खः धका सिइका कया, वं अमात्यपिंत थुगु न्हापांगु गाथा धाल -

“नायं घरानं कुसलो, लोलो अयं वलीमुखो ।
कतं कतं खो दूसेय्य, एवं धम्ममिदं कुल’न्ति” ॥

“ध्व छें दय्के सःम्ह मखु । ध्व माकः जाति धयापिं लोभीपिं खः । थुगु जातियापिसं दय्का तःगु धाक्व स्यंका जुइपिं खः ।”

“देव ! ध्व थजाम्ह हे खइ” धया अमात्यपिसं स्वीकार यात । वयात चिइका यंकल । छन्हु निन्हु लिपा हानं वयात हे बांलाक वसतं पुंका समये याना न्यायालयय् हया बिनित्ति यात - “देव ! थुम्ह पिता महाराजया पालय् न्यायामात्य खः, न्याय-सूत्र ध्वं सः स्यू, ध्वयात सेवाय् कया न्याय याके माल ।”

कुमारं वयात नं बांलाक स्वल, विचारवान्मह मनुयाके अजागु सँ दइ मखु, ध्व छुं बिचाः याये मफुम्ह माकः खः, ध्वं न्याय याये फइ मखु धका सिइका निपुगु गाथा धाल -

“नयिदं चित्तवतो लोमं, नायं अस्सासिको मिगो ।
सिट्ठं मे जनसन्धेन, नायं किञ्चि विजानती’ति” ॥

“ध्व सँ सुं बिचाः गाःम्हसियागु खः हे मखु । थुम्ह पशु, शासन याये योग्यम्ह मखु । जिमि पितां ‘ध्व छुं मस्यूमह’ धका कना तःगु दु, ध्व माकःनं छुं निर्णय याये सइ मखु ।”

थुगु गाथा न्यना अमात्यपिसं - “देव ! थुजाम्ह हे खइ ।” धया वयात नं चिइका यंकल । छन्हु हानं वयात हे बांलागु वसतं पुंका बांलाक समये याना न्यायालयय् हया बिनित्ति यात - “देव ! थुम्ह व्यक्ति पिता महाराजया पालय् मांबौपिंत सेवा याइम्ह, कुलय् थकालिपिं सकसितं हना मना तइम्ह खः । ध्वयात छपिंथाय् तयेमाः ।”

कुमारं वयात नं न्हापार्ये स्वया, माकः धयाम्ह चंचल जुइ, ध्वं ज्या याये फइ मखु धका बिचाः याना स्वपुगु गाथा धाल -

“न मातरं पितरं वा, भातरं भगिनिं सकं ।
भरेय्य तादिसो पोसो, सिट्ठं दसरथेन मे’ति” ॥

“जिमि बौनं ‘थुजाम्ह व्यक्तिं थः मांबौपिं, दाजुकिजा तःकेहेपिंत भरण पोषण याये सइ मखु’ धका स्यना तःगु दु ।”

अमात्यपिसं नं - “देव ! थुजाम्ह हे खइ” धाधां वयात चिइका यंकल । अमात्यपिसं - कुमार पण्डितम्ह खः, ध्वं राज्य चले याये फु धका बिचाः याना बोधिसत्त्वयात अभिषिक्त यात । थनिंनिसें आदासमुखया आज्ञा चले जुइगु जुल धका देशभरी नाय्खिं च्वय्का घोषणा यात । अबलेनिसें बोधिसत्त्व धर्मानुसार राज्य यात । वयागु पाण्डित्यया खँ जम्बुद्वीप छगुलिं फैले जुल । वयागु पाण्डित्यया खँ क्यनेया नितिं थुपिं भिंप्यम्हसियागु बाखँ कना तःगु दु -

“गोणो पुत्तो हयो चेव, नळकारो गामभोजको ।
गणिका तरुणी सप्पो, मिगो तित्तिरेवता ।
नागो तपस्सिनो चेव, अथो ब्राह्मणमाणवो’ति” ॥

“द्वहै, काय् (पुत्र), सल, कुलुकार (पैया ज्या याइम्ह), गांया मुख्या, वेश्या, ल्यासे, सर्प, मृग, तित्तिर भंगः, देवता, नाग, तपस्वी व ब्राह्मण-विद्यार्थी ।”

प्रशंग कथा

प्रशंग कथाया खँ थुकथं दु । बोधिसत्त्वया राज-अभिषिक्त जूगु समयय् जनसन्ध जुजुया छम्ह (पुलांम्ह) सेवक गामणिचन्दं थुकथं बिचाः यात - 'राज्य चले यायेत जुजुया आयु समानं समान आयुपित्त जक शोभा दइ । जि बुरा जुइ धुंकल । चिधिकम्ह कुमारया (जुजुचिया) सेवा याये फइ मखु । जनपदय् वना बुँज्या याना जीविका हने माल ।' थुलि बिचाः याना शहरं निगू योजन तापाक छगू गामय् वना च्वंवन । परन्तु बुँई सा वाय्केत वयाके द्वहैत मदुगु जुया च्वन । वा वयेवं वया छम्ह पासायाथाय् वना निम्ह द्वहैत कया हल । न्हिच्छिं द्वहैतय्त सा वाय्कल । द्वहैतय्त तन्न घाय् नकल । अले द्वहै थुवायाथाय् लित बिइ यंकल । थुवाम्ह उगु इलय् कलाम्हनापं च्वना बहनिया बेली याना च्वन । द्वहैत न्हिन्हिथे सुरु सुरु थःगु गोठय् दुहाँ वन । व दुहाँ वःगु खना पासाम्ह थःगु भू ल्द्वन । कलाम्हं नं थःगु भू चिइकल । गामणिचन्दं थःत नं जा न धाइ धका द्वहैत लित हये धुसां वयात बुभ्ने मयासे सरासर लिहाँ वन ।

चान्हे खुँतय्सं द्वहैत च्वनिगु गोठय् दुहाँ वना इपिं हे द्वहैत खुया यंकल । सुथे द्वहै थुवानं अन द्वहैत मखन । वं खुँ खुया यंकल धका सिइक सिइकं गामणिचन्दयाके पलसा कायेगु मती तल । व वयाथाय् वना धाल - “भो पासा ! जित द्वहैत ब्यु ।”

“छु द्वहैत छेय् दुहाँ वःगु मखुला ?”

“छु छं जित लःल्हाना थकागु दुला ?”

“मदु ।”

“अथे जूसा 'जुजुया दूत खः' वा ।”

उगु जनपदय् उबले गजागु चलन दु धाःसा मनूतय्सं ल्वहै छगः बा थल छगः कया 'थ्व छं जुजुया दूत' धाल धायेवं व धाःम्हलिसे वने माःगु जुया च्वन, मवन धाःसा जुजुं मवःम्हसित दण्ड बिइगु जुया च्वन । उकिं हे वं दूतया नां कागुलिं वनापं वन ।

व वलिसे राजदरबारय् वना च्वन । लैय् छम्ह पासाया छेँ खन । 'जि तःसकं नये पित्यात, जि गामय् वना जा नया मवःतले छ थन हे च्वना च्वं' धका धया गामणिचन्द पासाया छेय् वन । वया पासा छेय् मदुगु पाखे लाना च्वन । पासाया जहानं खना धाल - “भाजु ! बुका तयागु छुं मदु । पलख आसे, जिं याकनं बुका, छिगु न्ह्योने तये हये ।”

मिसाम्ह अन्न भण्डारय् वनेत काचा काचां स्वहाने गया थहाँ वन । हथाये चागुलिं स्वहाने कुतुं वया बैय् लात । उबले हे वया प्वाथय् न्हेला दुगु गर्भ कुतुं वल । उबलेलाक हे वया भात वबले खन । गामणिचन्दयात धाल- “छं जिमि कलायात दागुलिं गर्भपतन जुल । 'थ्व छं जुजुया दूत खः' धया वं नं वयात ज्वन । आर्वलि निम्हसिनं गामणिचन्दयात ज्वना यंका च्वन ।

इपिं छगू गांया सिथय् थ्यन । अन छम्ह सल थुवानं सलयात रोके याये मफुत । सल इमि हे ल्यूल्यू ब्वाय् वल । सल थुवानं गामणियात खना धाल - “गामणि कका ! आम सलयात न्ह्यागुलिसां कयका रोके या ।” वं छगः ल्वहँ कया कयकल । ल्वहँ तुतिइ लात । सलया तुति, कथि त्वाक्क त्वधुलेथें, नित्वाः जुल । सल थुवानं धाल - “छं जिमि सलयागु तुति त्वथुला बिल । ’ध्व छं जुजुया दूत खः’ ।” थुलि धया वं नं वयात ज्वन । स्वम्ह मनुखं ज्वसेलि वं बिचाः यात - ‘थुपिं मनूतय्सं आः जित जुजुया न्ह्योने तये यंकी । जिं द्रहँतयगु मू हे पुले फइ मखु धाःसा हानं गर्भपातया दण्ड व सलया मू गनं पुले फइ ? जिगु नितिं बरु सिना वनेगु हे भिं जुइथें च्वं ।’ अथे वना च्वंबले लया छखेपाखें भेय्लूगु पर्वतया भीर खन । पर्वतया किचलय् बौ व काय् निम्हनाप च्वना माला थाना च्वन । गामणिचन्दं धाल - “पासापिं ! पिशाप छको याना वये । पलख थन लं च्वना दिसँ । जि थत्थें वये ।” व पर्वत च्वकाय् वना भेय्लूगु पर्वतपाखें कुतुं वंबले बौम्ह कुलुया म्हय् लात । कुलु बुरा अन हे सित । गामणि दना वल । काय्म्हसिनं जिमि बौ स्याम्ह छ खू खः, छं जुजुया दूत धका ल्हाः ज्वना भाडीं पिहाँ वल ।

“ध्व छु खः ?”

“ध्व बेइमानं जिमि बौयात स्याना बिल ।”

अनंलि प्यम्हसिनं वयात दथुइ तया ज्वना यंकल ।

अनं लिपा, मेगु गांया ध्वाखाय् गांया द्वारे (मुखिया) छम्हसिनं गामणियात खना न्यन- “चन्द पाजु ! गन भाये त्यना ?”

“जुजुया दर्शन यायेत वने त्यना ।”

“छि जुजुनाप लायेत भाये त्यनागु खःसा छित जिगु सन्देश छगू बिया छवये । यंका दी न्ह्यांला ?”

“ज्यू, यंका बिइ ।”

“जि स्वभावं हे रूपवान्म्ह, धनवान्म्ह निरोगीम्ह खः । अथेनं आः जित पाण्डुरोगं दुःख बिया च्वन । कारण छु खः ? जुजुयाके न्यना व्यु । जुजु पण्डितम्ह खः । वं छित उकिया कारण कनी । उकिया लिसः हानं जित न्यंका दिसँ ।” वं “ज्यू” धया स्वीकार यात ।

हानं मेगु गांया ध्वाखाय् थ्यन । अन छम्ह वेश्यां खना न्यन - “पाजु ! गन भाये त्यना ?”

“जुजुया दर्शन यायेत वने त्यना ।”

“जुजु पण्डितम्ह खः । जिगु सन्देश छगू यंका बिया दिसँ । न्हापा जिं यक्व दयका । आः जाकि निगःतकं दयके मफुत । सुं नं जिथाय् मवल । थुकिया छु कारण ? जुजुयाके न्यना जित कं भासँ ।”

मेगु गांया सिथय् छम्ह ल्यासें खना वंथें हे न्यना धाल - “जुजु पण्डितम्ह खः । जिगु सन्देश यंका दिया दिसँ । जि भातपिंथाय् नं च्वने मफु, थःछें नं च्वने मफु । थुकिया छु कारण खः ? जुजुयाके खं न्यना जित कं भासँ ।”

भतिचा उखे वंबले द्रमोचाय् च्वना च्वंम्ह सर्प छम्हसिनं वयात खना न्यन - “चन्द ! गन भाये त्यना ?”

जुजुया दर्शन यायेत वने त्यना ।”

“जुजु पण्डितम्ह खः । जिगु छगू सन्देश यंका बिया दिसँ । जिं नसा मालेया नितिं प्वालं पिहाँ वयेबले नये पित्याम्ह, म्ह चित्याम्ह जुया नं हवप्वाः मदयक प्वालं मन्ट्यं मन्ट्यं, थाकुक हवप्वाः खखं पिहाँ वयेमाः । नसा नया प्वाः जाया म्ह तःत्या जूसां दुहाँ वनेबले प्वाःया जःखः मथीक याउँक अपुक याकनं दुहाँ वने ज्यू । थुकिया कारण छु खः ? जुजुयाके खँ न्यना जित कं भासँ ।”

अनं भचा उखे वंबले मृग छम्हसिनं खना अथे तुं खँ न्यना धाल - “जुजु पण्डितम्ह खः, जिगु सन्देश छगू जुजुयाथाय् यंका बिया दिसँ । जि मेथाय् गनं घाँय् नये मफु । छगू हे सिमाकवय् हाया लिक्क च्वंगु घाँय् जक नयेगु याना च्वना । थुकिया छु कारण खः ? जुजुयाके खँ न्यना जित कं भासँ ।”

अनं नं भचा तापाक वंबले छम्ह तित्तिर भंगलं खना धाल - “जिं छगू सिमाकचाय् जक च्वना सः पिकायेबले बांलाक सः पिकाये फु । मेथाय् गनं नं च्वने मफु । थुकिया कारण छु खः ? जुजुयाके खँ न्यना ब्यु ।”

वयां ल्यू छम्ह वृक्षदेवतां वयात खना न्यन - “चन्द ! गन भाये त्यनागु ?”

“जुजुया दर्शन यायेत वने त्यनागु ।”

“जुजु पण्डितम्ह खः । न्हापा जित आपालं सत्कार याः, आः जा जित सिमाकचा निपुचा नं मदु । कारण छु खः ? जुजुयाके न्यना जित कं वा ।”

अनं भचा उखे वंबले छम्ह नागराजां वयात खना अथे हे न्ह्यसः न्यना धाल - “जुजु पण्डितम्ह खः । न्हापा ध्व पुखुया लः मणिथें यच्चुसे च्वंगु खः । आः जुलं फोहर भ्यात नाया नालं जाया च्वन । थुकिया छु कारण खः ? जुजुयाके न्यना ब्यु ।”

अनं नं भचा उखे वंबले तपस्वीपिसं खंका अथे हे तुं न्यना धाल - “जुजु पण्डितम्ह खः । न्हापा थन उद्यानया फलमूल चाकुसे च्वंगु खः आः जुलं स्वाद हे मदया फाकुया वन । थुकिया कारण छु खः ? जुजुयाके न्यना ब्यु ।”

अनं नं भचा तापाक वनेधुंका दे ध्वाखालिक्क छगू सतलय् च्वना व्वना च्वपिं ब्राह्मण-विद्यार्थीपिसं खना न्यन - “भो चन्द ! गन भाये त्यनागु ?”

“जुजुया दर्शन यायेत वने त्यना ।”

“अथे जूसा जिमिगु सन्देश छगू यंका बिया दिसँ । न्हापा गुलिनं जिमिसं व्वनेगु खः व बांलाक हे वः, लु नं मं । आः जुलं हवगंगु त्वाचाय् लः तयेथें छत्तिं मथाः । थु नं मथु । सकतां ख्युंसे च्वं । थुकिया छु कारण खः ? जुजुयाके न्यना ब्यु ।”

गामणिचन्दं थुपिं भिंप्यंगु न्ह्यसः ज्वना जुजुयाथाय् वन । जुजु न्यायस्थानय् फेतुना च्वन । द्रहैया थुवानं गामणिचन्दयात ज्वना जुजुयाथाय् वन । जुजुं गामणिचन्दयात खना ‘ध्व जिमि बौयात सेवा याइम्ह खः, जित बुया उखे थुखे चाहिइका जुइम्ह खः’ धका म्हसिइका काल । थुलिमच्छि समयतक गन वना च्वन जुइ धका मती तया न्यन - “हे चन्द ! थुलिमच्छि समयतक गन च्वना च्वना ?” ता ई दत मखनागु ? छाय् छु ज्याय् वयागु ?”

“खः, देव ! जिमि देव (पिता महाराज) या स्वर्गगामी जूसांनिसें जनपदय् वना बुंज्या याना जीवन निर्वाह याना च्वना । थुम्ह मनुखं जिगु विरुद्धय् द्रहैतय्गु मुद्दाया कारणं ‘राजदूत’ क्यना छपिनिथाय् साला व्वना हल ।

छंत साला महःगु जूसा छ गुबलें थन वइ मखुगु जुइ । अयनं न्ह्याथेसा छंत थन साला हःसां बेश हे जुल । आः छंत नाप लात । गन दु व मनू ?”

“देव ! थ्व हे खः ।”

“भो ! छु धात्थें जिमि चन्दयात दूत क्यनागु खः ला ?”

“धात्थें खः, देव !”

“कारण छु खः ?”

“देव ! थ्व जिमि द्रहँत यंका लित महः ।”

“चन्द ! सत्य खः ला ?”

“देव ! अथे जूसा, जिगु खँ न्यना बिज्याहँ ।”

वं छसिकथं च्वनिसे क्वयथ्यंकया खँ कन । वयागु खँ न्यनेधुंका द्रहँ थुवायाके न्यन - “भो ! छु छं थःगु छेंय् दुहाँ वःपिं द्रहँत मखनाला ?”

“देव ! मखं ।”

“भो ! छु मनूतयसं जित आदासमुख जुजु धका धाइगु मताला ? सत्य सत्यगु जक खँ ल्हा ।”

“खनागु खः, देव !”

“भो चन्द ! द्रहँत लित मब्यूगुलिं छं वयात बौ पुले मालसा थुम्ह मनुखं खना नं मखं धका सिइक सिइकं, चाय्क चाय्कं मखुगु खँ ल्हात । उकिं छं (जुजुया) कर्मचारी जुया, वयागु व वया मिसायागु मिखा लिकया ब्यु । नीप्यंगू कार्षापण दां वयात द्रहँतयगु मू पुला ब्यु ।” जुजुं थुलि धायेवं द्रहँ थुवायात पिने तये यंकल ।

वं बिचाः यात - ‘मिखा जति लिकाल धाःसा वयाके कार्षापण कयां छु यायेत ?’ गामणिचन्दया पाली भोसुना (खवया) धाल - “स्वामी चन्द ! द्रहँतयगु मूया कार्षापण छंत हे का, थ्व नं कया दिसँ । मेगु नं कार्षापण बिया व कुईच जुल ।

अले मेम्हं बिनित्ति यात - “देव ! थ्वं जिमि मिसायात दाया मचा क्वथला बिल ।”

“धात्थें खः ला चन्द ?”

“महाराज ! न्यना बिज्याहँ” धाधां चन्दं वयागु खँ नं च्वनिसें कन ।

“छु छु वया मिसायात दाया मचा क्वकयागु खः ला ?”

“मखु, महाराज !”

“भो ! छु अथेसा छिमि मिसाया मचा थ्वं क्वकागु खँ सिद्ध याये फुला ?”

“मफु, महाराज !”

“आः छंत छु माल ?”

“देव ! जित काय् छम्ह माल ।”

“भो चन्द ! ध्वया मिसायात छंगु छेंय् यंकि, काय् बुइवं वयात लःल्हाना व्यु ।” थथे धायेवं गामणिचन्दया पाली भोसुना बिनित् यात - “स्वामी ! जिगु छें स्यंका दी मते ।” कार्षापण बिया व नं कुईच जुल ।

स्वम्हं बिनित् यात - “देव ! ध्वं जिमि सलयागु तुतिइ ल्वहंतं कय्का त्वथुला बिल ।”

“धात्थें खः ला चन्द ?”

“महाराज ! अथेसा जिगु खं न्यना बिज्याहुं” धाधां चन्दं जुक्व फुक्क खं कन ।

“सलयात न्ह्यागुलिंसां कय्का रोके या’ धका छं धयागु दुला कि मदु ?”

“धयागु मदु, देव !”

निकोगु पटकय् न्यंबले वं धाल - “खः देव ! जिं धयागु खः ।”

जुजुं चन्दयात सःता धाल - “हे चन्द ! ध्व धया नं मधया धका मखुगु खं ल्हात । ध्वयागु म्यें पिकया ध्यना व्यु । सलया मू जिके कया द्विच्छ वयात पुला व्यु ।”

सल थुवानं मेगु नं कार्षापण थःमं हे बिया बिस्यू वन । अनलि माला थाइम्हसिया कायं धाल - “देव ! ध्व जिमि बौ स्याम्ह अपराधी खः ।”

“धात्थें खः ला चन्द ?”

“देव ! न्यना बिज्याहुं ।”

“न्यना च्वना, कं ।”

चन्दं जुक्व खं छसिंकथं कन । जुजुं माला थाइम्हसिया काय्यात सःता धाल - “आः छंतं छु माल ?”

“देव ! जित् जिमि बौ माल ।”

“चन्द ! वयात बौ माःगु दु, सीम्ह लित हये फइ मखुत । छं वया मां हया व्यु, वयात छेंय् तया वया बौ जुया व्यु ।”

माला थाइम्हसिया कायं बिनित् यात - “स्वामी ! जिमि सीम्ह बौया छें स्यंका दी मते ।” (वं नं) गामणिचन्दयात कार्षापण बिया भागाभाग जुल ।

मुद्दां त्यासेलि लय्तागु भावं गामणिचन्दं जुजुयात बिनित् यात - “देव ! तःम्हसिनं बिया हःगु सन्देशत जिके दु । छपित कने त्याना ।”

“कं, चन्द ! कं ।”

चन्दं ब्राह्मण-विद्यार्थीपिनिगु सन्देशनिसें शुरुयाना अर्थात् दकले लिपायागुनिसें छगू छगू याना कन । जुजुं नं छसिंकथं समाधान याना बिल ।

गुकथं ?

न्हापांगु सन्देश न्यना जुजुं धाल - “न्हापा इपिं च्वनिथाय् इलंय् दनिम्ह र्वंगः छम्ह दुगु खः । र्वंगः हाःगु सः न्यना इपिं दना मन्त्र (पाठ) ग्रहण याना स्वाध्याय याना च्वनिबले निभा जुइगु जुया च्वन । उकिं इमिसं लुमंक्गु पाठ लोमनि मखुगु खः । आः थुगु इलय् इपिं च्वनिथाय् बेटाइमय् हालीम्ह र्वंगः छम्ह दु । वं गुबलें गुबलें न्ह्यथ्याक चान्हे दना हाला हइ, गुबलें सुथे घो तुइधुंका हाला हइ । न्ह्यथ्याक चान्हे

हाःगु सः ताया दना, पाठ ब्वनेवं न्ह्यो वइगुलिं पाठ वय्के मफया न्ह्यो वया दचना छ्वइ । द्यो तुईका हाला हःगु सलं दना वयेवं पाठ याये लाइ मखु उकिं इमि ब्वनिगु खँ लुमनि मखुगु खः ।”

निगूगु खँ न्यना धाल - “इपिं न्हापा श्रमण-धर्म पालन यायां बूज्या याइपिं खः । आः श्रमण-धर्म त्वःता याये मत्योगु ज्या याना च्वन । उद्यानय् सःगु फल सेवकपित विया उकिया पलेसा भोजन हिला कया मिथ्याजीविकां जीवन यापन याना च्वन । अथे जूगुलिं फल चाकु मजूगु खः । यदि हानं नं न्हापाथें एक-चित्त याना सकतां श्रमण-धर्म दय्का च्वने फत धाःसा इमिगु फल हाकनं चाकुया वइ । इपिं तपस्वीपिंसं जुजुया प्रज्ञाया खँ मस्यू । इमित श्रमण-धर्म पाले या धका धया ब्यु ।”

स्वंगूगु खँ न्यना धाल - “इपिं नागराजपिं थवंथवय् घोराघोर ल्वापु याना च्वन । उकिं हे पुखुया लः ताकुया वंगु खः । यदि इपिं न्हापाथें तुं मिलेचले जुया च्वन धाःसा हानं नं लः यच्चुसे च्वना वइ ।”

प्यंगूगु खँ न्यना धाल - “उम्ह वृक्षदेवतां न्हापा न्हापा जंगल जुना वनिपिं मनूतय्गु रक्षा याना च्वन । उकिं हे थीथी प्रकारया बलि (पूजा) काये खंगु खः । आः रक्षा मयाः, उकिं बलि नं मदुगु खः । यदि न्हापाथें हे रक्षा याना जुल धाःसा हानं अग्रलाभ जुइ । लोकय् जुजुपिं नं दु धयागु खँ वं मस्यू । उकिं हे जंगल जुना वनिपिं मनूतय्गु रक्षा या धका धया ब्यु ।”

न्यागूगु खँ न्यना धाल - “गुगु सिमाकचाय् च्वना उम्ह तित्तिर भंगलं बांलाक सः पिकया हालीगु खः, उकिया व्वय् दुने धन घः स्वथना तःगु दु । उकियात लिक्कया यंकि ।”

खुगूगु खँ न्यना धाल - “गुगु सिमाक्वय् च्वना उम्ह मृगं घाँय् नइगु खः, उगु सिमाय् च्वय् आपालं कस्ति हाः दु । (कस्ति तिकि ननां) कस्ति भ्यागु घाँसय् लोभी जुया वं मेथाय् च्वंगु घाँय् मनगु खः । उगु सिमाय् च्वंगु कस्ति हाप्वः कया भिंगु कस्ति जित भचा विइके हति, ल्यंगु छं नये यंकि ।”

न्हेगूगु खँ न्यना धाल - “गुगु चाइँय् उम्ह सर्प च्वना च्वंगु खः उकिया व्वय् धनया तगोगु घः दु । वं उकिया रक्षा याना च्वन । उकिं व पिहाँ वइबले धनया लोभं शरीरयात कय्कुंका पिहाँ वइगु खः । नयेधुंका धनया मायां प्वाः जःखः मथ्युसे वेगं याउँक दुहाँ वने फुगु खः । अन च्वंगु धन घः लिक्कया छं यंकि ।”

च्यागूगु खँ न्यना धाल - “उम्ह ल्यासेया भात व मांबौपिनि छेंया गांया दथुइ मेगु छगू गामय् वया ल्यवः छम्ह दु । वं वयात लुमंका वयागु प्रेमया कारणं भातपिंथाय् च्वने मफया मांबौपिंथाय् वने माल धका ल्यवःयाथाय् च्वं वनिगु जुया च्वन । छुं दिन अन च्वना थःछेंय् वनी । अन नं छुं दिन च्वनेधुंका हानं ल्यवःयात लुमंका भातपिंथाय् वने माल धया ल्यवःया छेंय् च्वं वनिगु जुया च्वन । उम्ह मिसायात जुजुपिं दुगु खँ कना ब्यु, भातपिंनिथाय् च्वं धका धा । मच्चन धाःसा जुजुं छंत ज्वंके हइ अले छंत स्याना छ्वइ धया ब्यु । अप्रमाद जुइमाः धया ब्यु ।”

गुंगूगु खँ न्यना धाल - “उम्ह वेश्यां न्हापा छम्हेसिके ज्याला कया वयागु ज्या सिमध्यकं मेम्हसिके ज्याला मकाः । उकिं वयात आपालं लाभ दुगु खः । आः थःगु धर्म त्वःता छम्हसिके ज्याला कया वयागु ज्या मयासे मेम्हसिके ज्याला काइ । न्हापांम्हसित मौका मब्युसे मेम्हसित विइ । उकिं हे ध्यवा मदुगु खः । वयाथाय् सुं नं मवंगु खः । यदि वं थःगु धर्मय् स्थिर जुल धाःसा न्हापाथें दइ । वयात थःगु धर्मय् च्वं धका धया ब्यु ।”

भिगूगु खँ न्यना धाल - “उम्ह द्वारे (मुखिया) न्हापा इमान्दारीसाथ (धर्मानुसार) मुद्दा (ल्वापु) छिने याना विइम्ह खः । उकिं व मनूतय् यःम्ह खः । लय्लय्ताया मनूतय्सं वयात उपहार (कोसेली) विइ हइगु

खः । उकिं हे व बांलाम्ह जूगू खः, धन, यश दुम्ह जूगू खः । आः घूस नइम्ह जुल, अधर्मपूर्वक मुद्दा फैसला याइम्ह जुल । उकिं दुर्गति दुःखी जुया म्हासुगु रोगं दुःख जुइका च्वने माल । यदि न्हापाथें हे तुं इमान्दारीपूर्वक मुद्दा छिने याना बिल धाःसा न्हापाथें जुइ । वं जुजुपिं दु धयागु खँ मस्यू, वयात इमान्दारीपूर्वक मुद्दा फैसला या धका धा ।”

गामणिचन्दं जुजुयात थुलि सन्देश बिन्ति यागुयात जुजुं सर्वज्ञ बुद्धथें जुया थःगु प्रज्ञां छगू छगू याना सकतांया लिसः बिया बिज्यात । गामणिचन्दयात आपालं धन बिल । व च्वंगु गांया कर माफी याना वयात हे बिल । वयात बिदा बिया छवल ।

ब्रह्मनगरं लिहाँ वया बोधिसत्त्वं ब्यूगु लिसः छसिंकथं ब्राह्मण-विद्यार्थीपिंत, तपस्वीपिंत, नागराजयात, वृक्षदेवतायात बिल । तित्तिर भंगः च्वंगु थासं निधि (घः) लिक्कया, मृगया घाय् नइगु थासय् च्वंगु सिमाय् कस्ति हाप्वः लिक्कया जुजुयाथाय् कस्ति बिइके छवल । सर्प च्वनिगु चाट्टें स्यंका निधि लिक्काल । ल्यासे, वेश्या व द्वारेयात जुजुया सन्देश न्यंका महान ऐश्वर्यपूर्वक थःगु गामय् वन । जीवनभर म्वाना, कर्मानुसार परलोक वन । आदासमुख जुजुं नं दानादि पुण्यकर्म याना सिइवं स्वर्गय् वन । शास्ता नं – “भिक्षुपिं तथागत आः जक महाप्रज्ञावान् जूगू मखु, न्हापा नं महाप्रज्ञावान् जूगू दु धका धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात ।

सत्यया प्रकाशनया अन्तय आपालं आपाः मनूत स्रोतापन्न, सकृदागामी, अनागामी व अर्हन्त जुल । उगु इलय् गामणिचन्द जूम्ह आनन्द खः । आदासमुख जुजु जुलसा स्वयं जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital

२५८. मन्धातु जातक

“यावता चन्दिमसूरिया-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् मन थाते मलाम्ह छम्ह भिक्षुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

व श्रावस्ती पिण्डपातया नितिं वना च्वंबले छम्ह लैय् तिसा व वसतं बांलाक समाये याना तःम्ह छम्ह मिसायात खना मन स्यना थाते मलात । भिक्षुपिसं वयात सभाय् हया शास्तायात क्यना बिन्ति यात -

“भन्ते ! थ्व भिक्षुया मन स्यना थाते मलात ।”

“धात्थें छु, भिक्षु ! छं मन स्यना थाते मलागु खः ला ?”

“धात्थें खः, भन्ते !”

“भिक्षु ! छ छैय् च्वना गुबलेतक काम-तृष्णाया प्यास चायका च्वनेगु ? काम-तृष्णा धयागु सागर समान खः, गुबले पूमवनिगु प्यास खः । पुलापिं मनूतयसं निद्वल द्वीप घिरे जूगु प्यंगू महाद्वीपय् राज्य यात । मनुष्य शरीरं हे चातुर्महाराजिक देवलोकय् नं शासन यात । त्रायस्त्रिंस देवलोकय् स्वीखुम्ह इन्द्रपिनिथाय् राज्य यात । अथेनं थःगु काम-तृष्णाया प्यास पूर्वके मफु अले सिना वन । छं गथे याना काम-तृष्णायात गुबले पूर्वके फइ ?” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा न्हापांगु कल्पय् महासम्मत धयाम्ह छम्ह जुजु दु । वया काय्या नां वररोज खः । वररोजया काय्या नां कल्याण खः । कल्याणया काय्या नां वरकल्याण खः । वरकल्याणया काय्या नां उपोसथ खः । उपोसथया काय्या नां मन्धातु खः ।

व न्हेगू रत्न व प्यंगू ऋद्धि दुम्ह जुया तःधंम्ह चक्रवर्ती जुजु जुल । वं थःगु खःगु ल्हाः ल्हवना जःगु ल्हातय् लापा थायेवं आकाशं दिव्य मेघ (सुर्पाय्) समानं पुलितक न्हेगू रत्न वर्षा जुइगु जुया च्वन । थुजागु आश्चर्यजनकम्ह मनू जुया च्वन । वं चेप्यद्रः दैतक मचा जुया म्हितल । चेप्यद्रः दैतक उपराज (युवराज) जुल । अले चेप्यद्रः दैतक चक्रवर्ती जुजु जुल । वयागु आयु असंख्य दुगु जुल ।

थुजाम्हसिया छन्हु काम-तृष्णा पूर्वके मफुगु कारणं मन थाते मलाना स्पंगु खने दत । अमात्यपिंसं न्यन - “देव ! छाय् मन थाते मलाकूगु ?”

“जिगु पुण्यबलया न्ह्योने थुगु राज्य छु खः ? थ्व सिबे रमणीय थाय् गन दु ?”

“महाराज ! देवलोकय् दु ।”

वं चक्ररत्न (रथ) चले याना परिषद् ब्वना चातुर्महाराजिक देवलोक वन । अन देवगणपिंसं चाहुइका प्यंम्ह महाराजपिं दिव्य माला गन्ध ल्हातं ज्वना वयात लसकुस याः वल । वयात लसकुस याना चातुर्महाराजिक देवलोकय् यंका इमिसं वयात देवलोकया राज्य बिल । अन थःगु परिषद्द्या नापं राज्य यायां आपालं समय बिते यात । वं अन नं थःगु तृष्णाया प्यास पूर्वके मफुगु कारणं मन स्यना थाते मलागु खने दत । अनलि प्यंम्ह महाराजपिंसं न्यन - “महाराज ! छाय् मन थाते मलागु ?”

“थुगु देवलोक सिबे नं रमणीयगु थाय् गन दु ?

“जिपिं ला मेगु लोकया च्योतर्थे जक खः । त्रायस्त्रिंस देवलोक रमणीय जू ।”

मन्धातु चक्ररत्न (रथ) चले याना थःगु परिषद्सहित त्रायस्त्रिंस पाखे वन । अन देवगणपिंसहित देवराज शक्रं दिव्य माला गन्ध ज्वना लसकुस यात । वयागु ल्हाः ज्वना धाल - “महाराज ! थुखे बिज्याहुँ ।”

देवगणपिंसं चाहुइका वंगु इलय् वया काय्म्ह परिनायकरत्न चक्ररत्न ज्वना परिषद्सहित (चातुर्महाराजिक देवपिं) मनुष्यपथं कुहाँ वया थःगु देशय् दुहाँ वन । मन्धातुयात इन्द्रं त्रायस्त्रिंस भवनय् हया देवतापितं निगू भाग थला थःगु राज्ययात बाक् बाक् याना बिल ।

अननिसें निम्ह जुजुपिंसं निगू राज्य यात । थुकथं समय बिते यायेधुंका इन्द्रं स्वीगू करोड ख्वीद्वः दं आयु बिते याना सिना वन । मेम्ह इन्द्रया जन्म जुल । व नं देवराज्य याना आयु फुइवं च्युत जुल । थुगु

कथं स्वीखुम्ह इन्द्र सिना वन । मन्धातु मनुष्य-शरीरं देवराज्य याना च्वन । थुकथं समय बिते याना च्वं च्वं आपालं लयतागु कारणं वयाके काम-तृष्णा लुया वल । वं बिचाः यात - 'बिच्छ जक राज्य दयां छु याये ? इन्द्रयात स्याना एक छत्र राज्य याये माल ।' इन्द्रयात स्याये फइ मखु । तृष्णा विपत्तिया हा खः । उकिं वयागु आयु घटे जुल । वयागु शरीरया शक्ति घटे जुल । वृद्धत्वं थिया शरीरय् प्रभावित यात । मनुष्य शरीरं देवलोकय् सिइ मखु । उकिं व देवलोकं कुतुं वया उद्यानय् लाःवल । मालिं जुजु लिहाँ वःगु खबर लाय्कुली थ्यंकल । राजपरिवारं वया वयात अन हे आरामदायी लासा खाता दय्का बिल । जुजु हानं दना वये मफुगुलिं लासाय् हे गोतुल ।

अमात्यपिंसं वयाके न्यन - "देव ! छपिं सिना वने न्ह्यो मनूतय्त छु सन्देश बिया बिज्यायेगु ?"

जि सिइधुंका छिमिसं मनूतय्त थुकथं सन्देश बिइगु या - "मन्धातु महाराजं निद्रल द्वीपं चाहुइका तःगु प्यंगू द्वीपय् चक्रवर्ती जुजु जुया राज्य यात । आपालं समयतक चातुर्महाराजिकपिंथाय् राज्य यात । स्वीखुम्ह इन्द्रपिनि आयुया बराबर समयतक देवलोकय् नं राज्य यात । अथेनं वं तृष्णायात पू मवंकूसे हे सिना वन ।"

थुजागु खँ न्यंका सिना वनालि कर्मानुसार परलोक वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सम्यक्सम्बुद्ध जुइधुंका थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

"यावता चन्दिमसूरिया, परिहरन्ति दिसा भन्ति विरोचना ।

सब्बेव दासा मन्धातु, ये पाणा पथविनिस्सिता ॥

"न कहापणवस्सेन, तित्ति कामेसु विज्जति ।

अप्पस्सादा दुखा कामा, इति विञ्जाय पण्डितो ॥

"अपि दिब्बेसु कामेसु, रतिं सो नाधिगच्छति ।

तण्हक्खयरतो होति, सम्मासम्बुद्धसावको'ति" ॥

"चन्द्र व सूर्यया गनतक प्रकाश थ्यना च्वंगु दु अन तकयापिं सकलें पृथ्वी-वासी मन्धातुया च्योत खः ।"

"कार्षापण हे वर्षा जूसां मनूतयगु इच्छा गुबलें तूत्त जुइ मखु । सकतां काम (भोग) धयागु अल्य स्वाद दुगु खः, लिपा दुःखया दुःख जक बिइगु खः धका सिइका बुद्धिमान्मह मनुखं दिव्यभोगय् नं इच्छा तइ मखु, सम्यक्सम्बुद्धया श्रावकपिं तृष्णा क्षय जुया च्वंगु निर्वाणय् हे जक न्ह्याइपु ताय्का च्वना च्वनी ।"^{१२२}

थुगु प्रकारं शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना प्यंगू आर्यसत्ययात प्रकाशित याना जातकया स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् मन स्यंमह भिक्षु स्रोतापन्न जुल । मेपिं मनूत मध्ये आपालं आपाः स्रोतापन्न जूपिं दत । उगु इलय्यामह मन्धातु जुजु जुलसा जि हे खः ।

- * -

२५९. तिरीटवच्छ जातक

“नयिमस्स-...” थुगु माथा शास्तां जेतवनय च्वना बिज्यागु इलय् आयुष्मान् आनन्दं कोशल जुजुया लानिपिनिपाखें न्यासः व स्वयं जुजुया पाखें न्यासः याना द्विच्छिपु दुशाला गाः प्राप्त याःगुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । थुकिया वर्तमान कथा निगूगु निपात (परिच्छेद) य् च्वंगु गुण जातक (जा. नं १५७) य् विस्तारपूर्वक वयेधुंकूगु जुल ।

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म काशी राष्ट्रय् ब्राह्मण कुलय् जुल । नां छुइगु दिनय् वयात तिरीटवच्छकुमार नां छुत । तःधि जुइवं तक्षशिलाय् वना शिल्प सय्के सिइके यात । छेंय् च्वना च्वंबले मांबौपि सिसैलि वैराग्य जुया छेंनं पिहाँ वया ऋषि प्रव्रज्या ग्रहण यात । अरण्य (जंगल) य् वना फलमूल आदि नया च्वना च्वन ।

व अन च्वना च्वंबले वाराणसी राष्ट्रया प्रत्यन्त देशय् विद्रोह मचे जुल । जुजु अन वना ल्वाः वन परन्तु युद्धय् बुत । सिइ खना ग्याना किसिम्हय् च्वना जंगलय् बिस्यू वन । जंगलय् चाहिला च्वंबले पूर्वान्ह समयय् तिरीटवच्छ फलमूल काःवना च्वंगु इलय् वयागु आश्रमय् वन । तपस्वीपिनिगु आश्रम धका सिइका किसिम्हं कुहाँ वल । फसं निभालं त्यानुचाम्ह, लः त्वने प्याः चाम्ह, लः मामां गनं हे लः थल मखना चंक्रमण स्थानया फुसय् छगः तुं खन । लः कायेत खिपः थल छुं मखना प्यास रोके याये मफया, किसिया म्हय् चिना तःगु पेटी फ्यना, किसियात तुं लिक्क थना किसियागु तुति पेटी चिना पेटी ज्वना तुंथी कुहाँ वन । पेटी लखय् न्ह्याये मदुगुलिं थहाँ वया धोतिया च्वका पेटी चिना हानं कुहाँ वन । अभ नं लः न्ह्याये मदुनिगु जुया च्वन । वं लखय् तुतिं थिया भतिचा प्यास तंक्सां भन् अप्वः प्यास चागु कारणं विचाः यात - ‘प्यास चाय्का साक्क लः छुको त्वने मदय्का च्वनेगु सिबे बरु सिना वनेगु हे बेश जू ।’ लखय् इवाम्पांक तिग न्हुया क्वबात, लः त्वने मं दतले त्वन । थहाँ वये मफुगु कारणं अन हे च्वना च्वन । किसि नं तालिम दुम्ह जुया गनं मवंसे जुजुयात पिया अन हे दना च्वन ।

बोधिसत्त्व सन्ध्या इलय् फलमूल आदि ज्वना लिहाँ वल । किसियात खना - ‘जुजु वःगु जुइमाः ।’ किसियात साधनसहित समाये याना तःगु बाहेक अन मेगु छुं मखन । छु जुया च्वन ? धका मती लुइका किसिया लिक्क वन । किसिं नं व वःगु सिइका छुखेलिक्क चिला वन ।

बोधिसत्त्वं तुं लिक्क वंबले जुजुयात खना धाल - “महाराज ! ग्याना बिज्याये म्वाः ।” थुकथं आश्वासन बिया स्वहाने दय्का जुजुयात थकाल । वं जुजुया म्हय् मालिस याना चिकं बुइका, मोल्हुइका, फल आदि नके बिया किसियात नं फ्यना बिल ।

निन्हु स्वन्हु आराम कया बोधिसत्त्वयात थः थाय् बिज्यायेगु कबूल याका जुजु लिहाँ वन । नगरं भचा तापाक पाल ग्वया च्वना च्वंपिं जुजुया सेनां जुजु वःगु खना जुजुया छुचाखेरं च्ववन ।

बोधिसत्त्व नं लच्छि लत्याति लिपा वाराणसी वना उद्यानय् वना च्ववन । कन्हेखुन्हु भिक्षाया नितिं जुजुया धवाखाय् वन । तःपागु इयाः चाय्का राजाङ्गणय् स्वबले जुजुं बोधिसत्त्वयात खन । वयात म्हसिइका

दरबारं कुहाँ वया वन्दना याना राजदरबारय् यंका तःजागु स्वेत-छत्रया ववय् राजसिंहासनय् फेतुइकल । थःत दय्का हःगु भोजन याकल । स्वयं थःम्हं नं नल । नयेधुंका उद्यानय् वना, अन वसपोलया नितिं चंक्रमण आदिं चाहुइका निवासस्थान दय्के बिल । प्रव्रजितपित माःगु सकतां वस्तुत मिले याना उद्यानपालयात (बिचाः यायेत) जिम्मा बिया वन्दना याना लिहाँ वन ।

अबलेनिसैं बोधिसत्त्वं राजदरबारय् भोजन यायेगु यात । आपालं मान सत्कार यात । अजागु मान सत्कार याःगु स्वये मफुपिं अमात्यपिसं थुकथं बिचाः यात - 'सुं योद्धायात थुकथं सत्कार याःगु जूसा वं छु जक याये मफइ ?' उपराज (युवराज) याथाय् वना खँ न्यंकः वन - "देव ! भी जुजुं छम्ह तपस्वीयात सापसंक यय्का च्वन । वय्कलं वयाके छु (गुण) खन ? छपिसं जुजुयाके न्यना स्वया बिज्याहँ ।" वं "ज्यू" धका स्वीकार यात । अमात्यपिं ब्वना जुजुयाथाय् वना वन्दना याना न्हापांगु गाथा धाल -

"नयिमस्स विज्जामयमत्थि किञ्चि, न बन्धवो नो पन ते सहायो ।
अथ केन वण्णेन तिरीटवच्छो, तेदण्डिको भुञ्जति अगपिण्ड"न्ति ॥

"ध्वं छुं विद्या सःम्ह मखु । ध्वं छपिनि थःथिति नं मखु, न त पासा हे खः । अथे जूगुलिं छु कारणं शुम्ह तिरीटवच्छं त्रिदण्डी (स्वपु तुतां धारण याइम्हं) थःम्हं मनसे न्हापां मेपित भोजन छाया नका च्वन ।"

वयागु खँ न्यना जुजुं काय्यात सःता धाल - "बाबु ! जि सीमां पिहाँ वना युद्धय् बूबले निन्हु स्वन्हु तक मवयागु खँ लुमं ला ?"

"लुमं, बुबा !"

"ध्वयागु हे कारणं जित जीवन दत ।" थुलि धया जुक्व फुक्क खँ वयात कन ।

"बाबु ! हानं जिगु जीवनदाता जिथाय् वबले, वयात राज्य ब्यूसां नं जिं वयागु पलेसा पुले फइ मखु" धाधां निपु गाथात न्यंकल -

"आपासु मे युद्धपराजितस्स, एकस्स कत्वा विवनस्मि घोरे ।
पसारयी किच्छगतस्स पाणि, तेनूदतारिं दुखसम्परेतो ॥

"एतस्स किच्चेन इधानुपत्तो, वेसायिनो विसया जीवलोके ।
लाभारहो तात तिरीटवच्छो, देथस्स भोगं यजथञ्च यञ्ज'न्ति" ॥

"युद्धय् बुना जि घनघोरगु वनय् याकचा आपद् विपदय् लाना च्वंगु खः । ध्वं हे जि आपदय् लाःम्ह दुःखीम्हसित तुंथिं थकया बिल ।"

"ध्वयागु कृपां जि थन ध्यना च्वंगु खः । सकलें म्वाना च्वपिं सत्त्वप्राणीपिं यमराजयाथाय् वने माःपिं खः । हे बाबु ! तिरीटवच्छयात दान बिये बहः जू । ध्वयात भोग्य वस्तुत नं ब्यु, अले (दान) यज्ञ नं या ।"

थुकथं जुजुं आक्सय् लुया वःम्ह चन्द्रमाथें बोधिसत्त्वयागु गुण प्रकाशित यायेवं वसपोलया गुण सकभनं प्रकट जुल । वसपोलयात लाभ व आदर भन्नु हे वृद्धि जुल । अबलेनिसैं उपराज, अमात्य अथवा सुं नं जुजुपिसं छुं धाये मफुत । जुजु, बोधिसत्त्वया उपदेशय् थातं च्वना दानादि पुण्यकर्म याना स्वर्गगामी जुल । बोधिसत्त्व नं अभिज्ञा व समापत्ति दय्का ब्रह्मलोकपरायण जुल ।

शास्तां पुलांपिं पण्डितपिसं नं उपकारया पलेसाय् छूं याना ब्यू धका धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय्याम्ह जुजु आनन्द खः । तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

- * -

२६०. दूत जातक

“यस्सत्था दूरमायन्ति-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् तःसकं लोभीम्ह छम्ह भिक्षुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । कथा गुंगूगु निपात (परिच्छेद) यागु काक जातकय् वइतिनि ।

शास्तां उम्ह भिक्षुयात सःता आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षु ! आः जक मखु न्हापा नं छ तःसकं लोभीम्ह खः । लोभी जूगुया कारणं तलवारं छंगु छर्चो ध्यंके माल । थुलि आज्ञा जूस पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व, जुजुया काय् जुया जन्म जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिलाय् शिल्प सय्के सिइके याना, बौम्ह सिइवं जुजु जुल । व भोजनया खँय् अतिकं शुद्धा-शुद्ध विचार याइम्ह जुया च्वन । अथे जुया हे वयागु नां भोजन-सुद्धिक जुल । वं भोजन याइगु भू छपाःया हे छगू लाख मू वंगु जुया च्वन । नयेबले नं छँय् दुने च्वना नइ मखु । थःम्हं नयेगु भोजन-विधान स्वःवइपिं जनतायात पुण्य इना बिइगु इच्छां लाय्कु धवाखाय् रत्न मण्डप (खः) दय्का भोजन याये त्यनिगु इलय् समाये याना, तजाः जुइक दय्का तःगु स्वर्णमय श्वेत-छत्र (कुसा) या क्वय् राजसिंहासनय् फेतुना क्षत्रिय कन्यापिं छचालं तया, छगू लाख मू वंगु भुइ सच्छिता प्रकारया भोजन याइगु जुया च्वन ।

छम्ह तःसकं लोभीम्ह मनुखं वयागु भोजन-विधान खन, वं भोजन नयेगु इच्छायात पने मफया बिचाः यात - ‘छगू उपाय दु ।’ वं पुना तःगु वसः क्वातुकक ज्वना ल्हाः ल्हवना “भो महाराज ! जि दूत, दूत खः” चिल्लायदंक हाहां जुजुयाथाय् वन ।

उगु इलय् अन जनपदय् “दूत खः” धाइपिं सुयातं सुनानं रोके याये मदुगु जुया च्वन । उकिं हे जनतापि निखें निथ्वः जुया वयात लँ चिला बिल । व ब्वाँय् वना जुजुया भुइ च्वंगु छप्ये जा कया म्हुतुइ काचाकक तल । थ्वया छर्चो पाला बिइ धका तलवारधारी (अङ्गरक्षकं) तलवार ल्हवन । जुजुं थ्वयात स्याये मते धका धाल । “ग्याये म्वाः, भोजन न” धया जुजुं ल्हाः सिल । भोजन नयेधुंका थःम्हं त्वनेगु लः व पान बिया न्यन - “हे मनु ! छं थःत दूत धया च्वन, छ सुया दूत खः ?” “महाराज ! जि तृष्णाया दूत खः, प्वाःया दूत खः । तृष्णां जित आज्ञा बिया दूत दय्का ‘छ हँ’ धया छ्वया हल ।” थुलि धया वं न्हापांगु निपु गाथात न्यंकल -

“यस्सत्था दूरमायन्ति, अमित्तमपि याचितुं ।
तस्सूदरस्सहं दूतो, मा मे कुज्झ रथेसभ ॥

“यस्स दिवा च रत्तो च, वसमायन्ति माणवा ।
तस्सूदरस्सहं दूतो, मा मे कुज्झ रथेसभा’ति” ॥

“जि उगु प्वाःया दूत खः गुकिया बशय् लाना सत्त्वप्राणीपिं तापाक थः शत्रुपिंथाय् नं पवं वनेत बाध्य जुइगु खः । हे जुजु ! जि खना तँ पिकया दी मते ।”

“जि उगु प्वाःया दूत खः गुकिया बशय् लाना सत्त्वप्राणीपिं चान्हं न्हिनं च्वना च्वंगु दु । हे जुजु ! जि खना तँ पिकया दी मते ।”

जुजुं वयागु खँ न्यना बिचाः यात - ‘धात्थे हे सत्त्वप्राणीपिं प्वाःया दूत खः । तृष्णाया बशय् लाना च्वंगु खः । तृष्णां हे मनूतय्त चले याना तल । थ्व मनूखं पाय्छि जुइक हे धाःगु खः धका लय्ताया जुजुं स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“ददामि ते ब्राह्मण रोहिणीनं, गवं सहस्सं सह पुङ्गवेन ।
दूतो हि दूतस्स कथं न दज्जं, मयम्पि तस्सेव भवाम दूता’ति” ॥

“हे ब्राह्मण ! छंत द्वहँतलिसे द्वच्छिम्ह ह्याउँपिं सात बिया च्वना । छम्ह दूतं मेम्ह दूतयात गथे याना मबिये ? जिपिं नं व हे तृष्णाया दूत समानपिं खः ।”

थथे धया, थुम्ह मनूपाखें जित न्हापा लिपा गुबलें न्यने मनंगु खँरूपी धन दत धका बिचाः याना वयात धन बिल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् तःसकं लोभीम्ह भिक्षु अनागामीफलय् प्रतिष्ठित जुल । आपालं (मनूत) स्रोतापन्नादि जुल । उगु इलय्याम्ह लोभी मनू थुगु समय्याम्ह लोभी भिक्षु खः । भोजन-सुद्धिक जुजु जुलसा जि हे खः ।

संकल्प बर्ग क्वचाल ।

२. पदुम वर्ग

२६१. पदुम जातक

“यथा केसा च मसू च-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् आनन्द बोधि (वृक्ष) यात स्वाँमालं क्वखायका पूजा याःपिं भिक्षुपिनिगु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । कथा कालिङ्गबोधि जातक (जा. नं. ४७९) स वइतिनि ।

वर्तमान कथा

आनन्द स्थविरं (श्रावस्ती) पिना तःगु कारणं उगु (सिमा) यात आनन्द बोधि धाइ । स्थविरं जेतवनया ध्वाखाया लिक्क बोधि (वृक्ष) प्युगु खँ जम्बुद्वीप सकभनं फैले जुल । छको जनपदं वःपिं भिक्षुपिसं ‘आनन्द बोधियात स्वाँमालं क्वखायका पूजा यायेमाल’ धका मती तया जेतवनय् थ्यंका शास्तायात वन्दना यात । कन्हेखुन्हु श्रावस्ती दुहाँ वना पलेस्वाँ गल्ली वना स्वाँमा न्यायेगु मदया लिहाँ वया आनन्द स्थविरयात विन्ति यात - “आयुष्मान् ! जिमि स्वाँमालं बोधियागु पूजा याये मास्ते वया च्वन । पलेस्वाँ गल्ली वनां नं अन जिमिसं स्वाँमा छमा तकं मखना ।” स्थविरं धाल - “आयुष्मान्पिं ! जिं हया बिइ ।” पलेस्वाँ गल्ली वना नील कमलया आपालं स्वाँम्हु कया हया इमित बिल । इमिसं स्वाँ हया पूजा यात । ध्व खँ सिया धर्मसभाय् भिक्षुपिसं स्थविरयागु गुणया खँ चर्चा याना च्वन । “आयुष्मान्पिं ! जनपदयापिं भिक्षुपिं अल्प पुण्य दुपिं जूगुलिं पलेस्वाँ गल्ली वना माला कया हये मफुत । स्थविरं कया हया बिल ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! खँ ल्हायेगुलि कुशल, कथा-कुशल जुया आः जक मखु, न्हापा नं वं माला प्राप्त याःगु दु ।” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म सेठया छेंय् जुल । नगरय् छगू पुखुली स्वाँ हवया च्वन । छम्ह न्हाय् मदुम्ह मनुखं उगु पुखुया रक्षा याना च्वन ।

छन्हु वाराणसी उत्सवया घोषणा जुइवं स्वाँमालं क्वखाना उत्सवय् म्हितः वनेगु इच्छा दुपिं स्वम्ह श्रेष्ठपुत्रपिसं बिचाः यात - ‘न्हाय् मदुम्हसियात रूपयागु मखुगु प्रशंसा याना स्वाँमा फवने माल ।’ व मनुखं स्वाँ ध्वया च्वंबले पुखुसिथय् वना छखेलिक्क दन । इपिमध्ये छम्हसिनं वयात सःता न्हापांगु गाथा न्यंकल-

“यथा केसा च मस्सू च, छिन्नं छिन्नं विरूहति ।
एवं रुहतु ते नासा, पदुमं देहि याचितो'ति” ॥

“गुकथं सँ व ग्वाय् बार बार खासां हानं हानं बुया वड्गु खः, अथे हे छंगु न्हाय् नं हानं बुया वयेमा । फ्वना च्वनाम्ह जित पलेस्वाँ ब्यु ।”

वं व खना तँ पिकया पलेस्वाँ मब्यू । निम्हम्हं निपुगु गाथा न्यंकल -

“यथा सारदिकं बीजं, खेत्ते वुत्तं विरूहति ।
एवं रुहतु ते नासा, पदुमं देहि याचितो'ति” ॥

“गथे शरद ऋतुइ बुइगु पुसा बुँई पिइवं बुया वड्गु खः, अथे हे छंगु न्हाय् नं हानं बुया वयेमा ।”

वं व खना तँ पिकया वयात नं पलेस्वाँ मब्यू । अले स्वम्हम्हं स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“उभोपि पलपन्तेते, अपि पदुमानि दस्सति ।
वज्जं वा ते न वा वज्जं, नत्थि नासाय रूहना ।
देहि सम्म पदुमानि, अहं याचाभि याचितो'ति” ॥

“पलेस्वाँ बिइ धयागु आशा याना थुपिं निम्हसिनं मखुगु खँ ल्हाना च्वन । इमिसं धाःसां वा मधाःसां छंगु न्हाय् बुया वइ धयागु सम्भव मदु । हे पासा ! जिं पलेस्वाँ फ्वना च्वना, फ्वना च्वनाम्हसित पलेस्वाँ ब्यु ।”

वयागु खँ न्यना पलेस्वाँ पुखू रक्षा याना च्वंम्हं धाल - “इपिं निम्हसिनं मखुगु खँ ल्हात । छं गथे खः अथे हे धाल । छंत पलेस्वाँ बिइ बहः जू ।”

वं तःकलिगु छकलि पलेस्वाँ वयात बिल अले व पलेस्वाँ पुखुलि तुँ लिहाँ वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्हयथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय्याम्ह पलेस्वाँ काःम्ह श्रेष्ठीपुत्र जुलसा जि हे खः ।

- * -

२६२. मुदुपाणि जातक

“पाणि चे मुदुको चस्स...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् मन थाते मलाम्ह छम्ह भिक्षुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

वयात धर्मसभाय् ब्वना हयेवं शास्तां न्यना बिज्यात - “भिक्षु ! छु छ धात्थें उद्विग्न चित्तम्ह खः ला ?”

“धात्थें खः ।”

“भिक्षु ! मिसातयत् कामुकतापाखे वनेगुलिं रोके याये फइ मखु । पुलापिं पण्डितपिसं नं थः म्हचाय्यात रक्षा याये मफुगु जुल । बौम्हं ल्हाः ज्वना तय्कं तय्कं (नं) म्हचाय्म्हं बौयात छुं हे सिइके मब्युसे कामुकताया वशय् वना मिजंनापं विस्यू वन ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया विज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म जुजुया महारानीया कोखय् जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिलाय् शिल्प सय्के सिइके यात । बौ सिइवं धर्मानुसार राज्य यायेगु यात । व थः म्हचाय् व भिंचा निम्हसित छेंय् तथा पालन पोषण याना तल । छन्हु अमात्यपिंनापं च्वना च्वंम्ह जुजुं न्यंकल - “जि सिइधुंका जिमि भिंचा जुजु जुइ । जिमि म्हचाय् वया महारानी जुइ ।”

लिपा, इपिं ल्यासे ल्याय्म्ह जुइवं, हानं अमात्यपिंलिसे फेतुना च्वंम्ह जुजुं धाल - “जिमिसं भिंचायात मेम्ह हे मिसा मचा माला हये । थः म्हचाय्यात नं मेगु लाय्कुलि बिया छवये । अथे जुइवं जिमि आपालं थःथितिपिं दइ ।” अमात्यपिसं नं “ज्यू” धका स्वीकार यात ।

जुजुं भिंचायात पिने छें दय्का बिल । अन्तःपुरय् दुमकाल । इपिं छम्हं मेम्हलिसे आसक्त जुया च्वन । कुमारं बिचाः यात - ‘छु उपाय याःसा राजकुमारीयात पिने हये फइ ? उपाय दु ।’ वं छम्ह बिचाः यायेत तथा तःम्ह मिसा दिदीयात घूस नकल ।

दिदी न्यन - “आर्यपुत्र ! छु यायेमाल ?”

“मां ! राजकुमारीयात लाय्कुलिं पित हयेगु मौका काये फइला ?”

“राजकुमारीनापं खँ ल्हाना सिइके ।”

“ज्यू, मां ।”

व राजकुमारीयाथाय् वन । “छिगु छचनय् च्वंपि सि लिकया बिये” धाधां वयात चिजागु मेचय् फेतुका थः स्वयं तःजागुलि च्वना राजकुमारीयागु छचों थःगु मुलय् दिका सि स्वया लिकया च्वंबले वं वयागु छचनय् लुसिं कोरे यात । राजकुमारी - ‘थ्वं थःगु लुसिं कोरे याःगु मखु, वरु बौया भिंचाया लुसिं कोरे याःगु’ धयागु सिइका न्यन - “मां ! छ छु राजकुमारयाथाय् वना वयागु ला ?”

“खः, राजकुमारी !”

“वं छुं सन्देश किया हःगु दुला ?”

“राजकुमारी ! छित पित यंकेगु उपाय न्यना हल ।” राजकुमारी - “यदि कुमार पण्डित खःसा सिइका काइ” धया न्हापांगु गाथा न्यंकल -

“पाणि चे मुदुको चस्स, नागो चस्स सुकारितो ।

अन्धकारो च वस्सेय्य, अथ नून तदा सिया’ति” ॥

“व नाइसे च्वंगु ल्हाः दुम्ह जुइमाः, बांलाक तालिम दुम्ह किसि नं दुम्ह जुइमाः, खिउँसे च्वंगु नं दयेमाः, वा नं वया च्वंगु जुइमाः, अले जक वयागु ज्या सिद्ध जुइ ।”

उम्ह मिसां थ्व खँ सिइका कुमारयाथाय् वन ।

कुमारं न्यन - “मां ! राजकुमारीं छु धया हल ?”

“आर्यपुत्र ! मेगु ला मखु, थुगु गाथा छपु न्यंका हःगु दु ।” कुमारं उकिया अर्थ बांलाक सिइका वयात धाल - “भासँ, मां !”

कुमारं थ्व खँ बांलाक सिइका छम्ह साप हे बांलाम्ह ल्हाः नाइसे च्वंम्ह चिधिकम्ह मिजं मचायात बांलाक समाये याना तयार यात । मङ्गल किसिया मागःयात घूस बिया किसियात थःम्हं धयाथें तालिम बिल । अले वं समय पिया च्वन ।

कृष्णपक्षया अमाईया बाचा इलय् घनघोरं वर्षा जुल । राजकुमारी कंगु दिन् थौं हे जुइ धका वं मती तल । थः स्वयं किसि गया, नायुगु ल्हाः दुम्ह सेवक मिजंमचायात किसिम्हय् ल्युने तया वन । राजदरबारया भवन लिक्क लिक्क वया तःपागु झ्याःया क्वय् वां दाय्क दायक हे पिया च्वन । जुजुं म्हचाय्यात थःम्हं हे बिचाः याना तया गनं मेथाय् थ्यंके मछ्वः । जुजुं थःलिक्क चिधंगु खाताय् म्हचाय्यात थ्यनिगु जुया च्वन । “थौं कुमार वइ” धका सिइका न्ह्यो मवय्कुसे गोतुला च्वंम्ह राजकुमारी धाल - “बा ! मोल्हुइ मास्ते वल ।”

“का वा मै !” धया वयागु ल्हाः ज्वना झ्याःक्वय् हया धाल - “का, मै ! मोल्हु ।” जुजुं झ्याःक्वय् तया मोल्हुया च्वंम्ह राजकुमारीया छपा ल्हाः ज्वना दना च्वन । मोल्हुया च्वंबले छपा ल्हाः झ्यालं पिछ्वया कुमारयात बिल । कुमारं वयागु ल्हाती च्वंगु तिसा त्वका सेवक मिजंमचाया ल्हाती ह्याकल । अले वयात बुया राजकुमारीयाथासय् तया बिल । राजकुमारी थःगु ल्हाःथें याना बौया ल्हाती मिजंमचाया ल्हाः तया बिल । बौम्ह नं मिजंमचाया ल्हाः ज्वना म्हचाय्या ल्हाः त्वःता बिल । राजकुमारी छपा ल्हाती च्वंगु तिसा त्वया वयात (मिजंमचायात) मेगु ल्हाती न्ह्याका बौया ल्हाती ल्हाः तया कुमारलिसें तुं बिस्युं वन । जुजुया नं ‘थः म्हचाय् हे खः’ धका भाःपिया उम्ह मिजंमचाया मोल्हुइ सिधय्का शयनकक्षय् थ्यना खापा तिना चुकः तया सील मारे याना थः दचनेगु खाताय् वना दचौवन । सुथे जुइवं जुजुं खापा चाय्कुबले मिजंमचायात खना न्यन - “थ्व छु खः ?” वं राजकुमारी कुमारनापं बिस्युं वंगु खँ कन ।

जुजुं दुःखी जुया बिचाः यात - ‘ल्हाः ज्वना नापं तया तयां नं मिसात धयापिं रक्षा याना तये मफु । मिसात धयापिं थुकथं रक्षा याना तये फइ मखुपिं जुया च्वन ।’ वं निपु गाथात धाल -

“अनला मुदुसम्भासा, दुप्पूरा ता नदीसमा ।

सीदन्ति नं विदित्वान, आरका परिवज्जये ॥

“यं एता उपसेवन्ति, छन्दसा वा धनेन वा ।

जातवेदोव सं ठानं, खिप्पं अनुदहन्ति न’न्ति” ॥

“गुलिं मिसा जातितय्गु इच्छा खुसिथें गुबलें पूरा जुइ मखु । नाइक खँ ल्हाइपिं जुया च्वन । (मैथुन आदिद्वारा) पूर्ण जुइ मखुपिं जुया च्वन । थुपिं नरकय् दुबे जुइपिं जुया च्वन । थ्व फुक्कं सिइका पण्डितपिं थुपिलिसे तापाक च्वनेमाः ।”

“न्ह्याथिं जाम्ह मनूनाप थुमिसं सम्बन्ध छाय् तःगु थ मजुइमाः, रागया कारणं वा धनया लोभं, वयात मिं नथें याकनं छ्वय्का छ्वइगु जुया च्वन ।”

थथे नं धया तःगु दु -

“बलवन्तो दुब्वला होन्ति, थामवन्तोपि हायरे ।
चक्खुमा अन्धका होन्ति, मातुगामवसंगता ॥

“गुणवन्तो निग्गुणा होन्ति, पञ्जवन्तोपि हायरे ।
पमत्ता बन्धने सेन्ति, मातुगामवसंगता ॥

“अज्जेनञ्च तपं सीलं, सच्चं चागं सतिं मतिं ।
अच्छिन्दन्ति पमत्तस्स, पन्थदूभीव तक्करा ॥

“यसं कितिं धितिं सूरं, बाहुसच्चं पजाननं ।
खेपयन्ति पमत्तस्स, कट्टपुज्जं व पावको’ति” ॥

“मिसातय् बशय् वंम्ह बलवान्म्ह नं दुर्बल जुया वनी, शक्तिमान्म्ह नं शक्ति क्षीण जुया वनी,
मिखा दुम्ह मिखा कां जुया वनी ।”

“गुणवान्म्ह निर्गुणी जुया वनी । प्रज्ञावान्म्ह प्रज्ञा घटे जुया वनी । प्रमादीपिं बन्धनय् लाः वनी ।”

“गुगु प्रकारं लं जुवातयत् खूंतयसं लुटे याइगु खः उगु हे प्रकारं मिजंतयगु अध्ययन, तप, शील,
सत्य, त्याग, स्मृति, मति सकतां लुटे याइगु जुया च्वन ।”

“गथे सिद्धं मिं नया भस्म जुइगु खः अथे हे प्रमत्त मनुष्यया यश, कीर्ति, धृति, शूरता,
बहुश्रुतभाव, ज्ञान, सकतां मदय्का विइ ।”

थये धया महासत्त्वं बिचाः यात - ‘भिचा जुलसा जिं हे लहिना तयाम्ह खः । आपालं सत्कार याना
थः म्हचाय् वयात हे बिया वयात उपराज (युवराज) दय्का बिल । व नं पाजु सिना वनेवं थः जुजु जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्त्यथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकया स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य
प्रकाशनया अन्तय् उत्कण्ठित भिक्षु स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय्याम्ह जुजु जुलसा जि हे खः ।

- * -

२६३. चूळपलोभन जातक

“अभिज्जमाने वारिस्मिं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह उद्विग्न चित्तम्ह
भिक्षुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

वयात धर्मसभाय् ब्वना हयेवं शास्तां न्यना बिज्यात - “भिक्षु ! छु छ धात्थे उद्विग्न चित्त जूगु खः
ला ?”

“धात्थे खः ।”

“भिक्षु ! (गुलिं) मिसातयसं पुलांपिं सच्चरित्र प्राणीपितं नापं मन फाता पुइका ब्यूगु दु” धका आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्त जुजुया मचाखाचा मदुगु जुया च्वन । वं थः लानिपित काय्मचा छम्ह दयेमा धका फवनेया नितिं धाल । इमिसं नं काय्मचा छम्ह फवना जुल । थुगु प्रकारं समय बिते जुया वना च्वंबले बोधिसत्त्व ब्रह्मलोकं च्युत जुया महारानीया कोखय् जन्म जुल । जन्म जुइसाथं वयात मोल्हुइका दुरु त्वंकेया नितिं धाइमांयात बिल । वयात दुरु त्वंके बिइबले न्ह्याबलें ख्वइगु जुया च्वन । अथे जुसैलि मेम्हसित दुरु त्वंकेत बिल । मिसातयसं ल्हातय् कायेवं हे व सुम्क मच्चंसे ख्व जक ख्वइगु जुया च्वन । अले वयात मिजंम्ह नोकरयात बिल । वं बुया कायेवं हे व सुम्क च्वन । उबलेनिसें वयात मिजंपिसं हे कया तल । इमिसं नं वयात दुरु त्वंके मालिबले धाइमांपिके दुरु न्ह्याना जक त्वंकेगु यात अथवा ईचा कापः-पर्दा किका जक दुरु प्वलं दुरु त्वंकेगु यात । तःधि जुइका नं मनूतयसं वयात मिसात क्यने मफु । अथे जूगुलिं जुजुं व च्वनेत अलग हे थाय् दय्का बिल । मेगुला छु, ध्यान च्वनेत नं अगल हे थाय् थः थःम्हं हे दय्कल ।

जुजुं व भिंखुदँ दयेवं बिचाः यात - ‘जि मेम्ह काय् मदु, थ्वं कामभोगया रूस मकाः, राज्ययागु नं इच्छा मयाः । जित बडो मुशिकलं काय् छम्ह दुगु खः । अबले हे लाक, प्याखँ हुलेगु, म्यें हालेगुली तःसकं सःम्ह, ल्यासेम्ह, न्ह्यासेम्ह मिजंतयत् ल्हातय् काये फुम्ह, प्याखँ हुलिम्ह मिसा छम्ह वया जुजुयात धाल - “देव ! छाया चिन्ता कया धन्दा कया बिज्यानागु ?” जुजुं वयात कारण कन ।

“देव ! यदि अथे खःसा जित वं यय्के बिया वयाके कामरसया ज्ञान दय्का बिये ।”

“यदि मिसातयगु गन्ध धयागु हे मस्यूम्ह जिमि कुमारयात यय्के बिइ फत धाःसा व जुजु जुइ अले छ बडामहारानी ।”

“देव ! थुकिया जिम्मा जिगु जुल, छपिसं छुं धन्दा कया बिज्याये म्वाः ।”

अले व मिसा पहरेदारपिंथाय् वना धाल - “जि सुथन्हापां वया आर्यपुत्र दचनिगु कोथाय् दुने च्वना व ध्यान च्वना च्वनिबले कोथां पिने च्वना म्यें हाला च्वने । यदि व तँम्बसा जित छिमिसं कं वा । जि चिला वने, जिगु म्यें न्यंसा जित छिमिसं प्रशंसा याना ब्यु ।” इमिसं नं “ज्यू” धका धाल ।

अले सुथ न्हापानं व अजागु थासय् च्वना वीणाया सलं म्येंया सः, म्येंया सलं वीणाया सः मिले याना मधुर स्वरं म्यें हाल । कुमारं नं म्यें न्यन्यं गोतुला च्वन । कन्हेखुन्हु राजकुमारं भचा लिक्क वया म्यें हालेत आज्ञा बिल । कन्हेखुन्हु ध्यानागारय् च्वना म्यें हालेत आज्ञा बिल । वयां कन्हेखुन्हु थः च्वनेथाय् च्वना म्यें हाय्के बिल । थुगु प्रकारं छसिंकर्थं तृष्णा उत्पन्न याना, लोकधर्मया सेवन याका कामरस म्हासिइके बिइवं ‘थुम्ह मिसा मेपितं बिइ मखु’ धका धाधां वं ल्हातं तलवार ज्वना गल्ली पिहां वया मनूतयत् लिना जुल ।

जुजुं वयात ज्वना व हे मिसानापं नगरं पितना छूवया बिल । निम्हं जंगल (अरण्य) य् दुहां वना गंगा नदीया क्वय् च्ववन । अले इमिसं छखे गंगा नदी व मेख्यय् समुद्र दुथाय् दथुइ छगू आश्रम दय्का अन

चवना चवन । कुमारीं पर्णशालाय् चवना कन्दमूल आदि दय्का नकी अले बोधिसत्त्वं अरण्यं फलमूल हया विइ ।

छन्हु कुमार फलमूल कावना चंबले, छन्ह समुद्रद्वीपवासी तपस्वी भिक्षाया नितिं आकाशमार्गं वना चंबले कुं वया च्वंगु खना आश्रम दुथाय् कुहाँ वल ।

“खाना तयार मजूतल्ले फेतुना च्वं” धका मिसां वयात धाल । फेतुना च्वंम्हसित मिसां थःगु हावभावं मोहित यायेवं व ध्यानं च्युत जुल, ब्रह्मचर्य अन्तर्धान जुल । व पपू मडुम्ह कोर्थे जुया (वयात) त्वःता वने मफुम्ह जुया उखुन्हु अन हे चवन । बोधिसत्त्व लिहाँ वःबले वयात खना व समुद्रपाखे बिस्यू वन । बोधिसत्त्वं नं थुम्ह अवश्य जिमि शत्रु जुइमाः धका वयात लिना यंकल । तपस्वी आक्सय् ब्वयेत स्वल ब्वये मफया समुद्रय् कुतुं वन । बोधिसत्त्वं विचाः यात – ‘थुम्ह तपस्वी आकाशमार्गं वःम्ह जुइमाः । ध्यान नष्ट जूगुलिं समुद्रय् कुतुं वंगु जुइमाः । जिं वयात रवहाली याना विइ धका मती लुइका सिथय् दना थुगु गाथा न्यंकल –

“अभिज्जमाने वारिस्मि, सयं आगम्म इद्धिया ।
मिस्सीभावित्थिया गत्त्वा, संसीदसि महण्णवे ॥

“आवट्टनी महामाया, ब्रह्मचरियविकोपना ।
सीदन्ति नं विदित्वान, आरका परिवज्जये ॥

“यं एता उपसेवन्ति, छन्दसा वा धनेन वा ।
जातवेदोव सं ठानं, खिप्पं अनुदहन्ति न’न्ति” ॥

“लखय् थिये म्वायक स्वयं (आकाशं) ऋद्धिं वया मिसा जातिनापं संसर्ग याःगु कारणं छ समुद्रय् दुबे जुया चवन ।”

“ठगे याइम्ह, महामाया (तःसकं माया क्यने सःम्ह), ब्रह्मचर्ययात प्रकोप याइम्हं (मिसा जातिं) वयात दुबे याना बिल, धका सिइका पण्डित मनुखं मिसातलिसे लिचिला च्वनेमाः ।”

“गुम्ह मनूनापं थ्वं सम्बन्ध तइ, चाहे रागं जुइमा अथवा धन लोभं, वयात याकनं हे छूवय्का विइ गथे मिं थःगु नसा (थाय्) यात ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वया वचन न्यना तपस्वी समुद्रय् दना च्वच्चं हे नष्ट जूगु ध्यान हानं दय्का आकाशमार्गं थःगु निवासस्थानय् लिहाँ वन ।

बोधिसत्त्वं विचाः यात – ‘थुम्ह तपस्वी थपायसकं ल्हवंम्ह भारीम्ह जुया नं कपाय्या भुवा समानं आकाशं ब्वया वन । जिं नं थ्वंथे ध्यान उत्पन्न याना आकाशय् ब्वया जुइ फुम्ह जुइमाः ।’ वं आश्रमय् दुने वया मिसायात ब्वना बस्ती दुथाय् यंका धाल – “छ हूँ ।” हानं अरण्यय् दुहाँ वना बांलागु थासय् आश्रम दय्का ऋषि प्रव्रज्या ग्रहण याना ध्यान यायां अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना ब्रह्मलोक वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्हयथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकया स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् उद्विग्न चित्त जूम्ह भिक्षु स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । मिसाया गन्ध म्ह मस्यूम्ह कुमार जुलसा जि हे खः ।

२६४. महापनाद जातक

“पनादो नाम सो राजा...” थुगु गाथा शास्तां गंगा तीरय् च्वना बिज्यागु इलय् भदजि स्थविरयागु प्रतापयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छगू इलय् शास्ता श्रावस्तीस वर्षावास च्वना “भदजिकुमारयात सङ्ख्य दुकाये माल” धका बिचाः याना बिज्यात । भिक्षुसङ्घ ब्वना चारिका यायां भदिय नगरय् थ्यंकः बिज्यात । जातियवनय् स्वला तक कुमारया ज्ञान परिपक्व मज्जतल्ले वास याना च्वना बिज्यात । भदजिकुमार महाधनवान्म्ह चैय्गू कोटी सम्पत्ति दुम्ह सेठया याकः काय् खः । वयाके स्वंगू ऋतुया नितिं स्वंगू प्रासाद (दरबार) दु । व अन प्यला प्यलातक छथाय् छथासय् च्वनिगु जुया च्वन । छगुलि च्वना नाटकायादि याका आपालं थःथिति पासापिं आपालं भःभः धाय्क मुंका मेगु प्रासादय् च्वनिगु जुया च्वन । अजागु हे इलय् कुमारयात भःभः धाय्का बांलाका च्वंगु स्वयेत नगरवासी सकलें मुना स्व वइगु जुया च्वन । प्रासादं प्रासादया दथुइ (मनूत च्वना स्वये जीइक) चाकलं चाकः तहः तहः दय्का दबुलिं दबू दय्का तःगु जुया च्वन ।

स्वलातक च्वना ग्रामवासीपिंत शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “जिपिं वने त्यना ।” नगरवासीपिंसं बिन्ति यात - “भन्ते ! कन्हे जक बिज्याहूँ ।” शास्तायात निमन्त्रित याना कन्हेखुन्हु बुद्धप्रमुख सङ्घया नितिं महादान तयार याना नगरया दथुइ मण्डप दय्का भःभः धाय्क समाये याना आसन लाया ई त्यगु सूचं बिल । भिक्षुसङ्घ ब्वना शास्ता अन बिज्याना फेतुना बिज्यात । मनूतय्सं महादान बिल । शास्तां भोजन धुंका नायुगु सलं (दान) अनुमोदन याना बिज्याना च्वन । व हे इलय् भदजिकुमार छगू प्रासादं मेगु प्रासादय् वना च्वन । उगु दिनय् वयात स्वयेत अन सुं मवः । वया थः मनूत जक छचालं ल्यूल्यु वल ।

कुमारं मनूतय्के न्यन - न्हापा न्हापा जूसा छगू प्रासादं मेगु प्रासादय् जि वनेबले नगरय् च्वपिं सकलें म्वः म्वः जुइक स्व वइगु खः, चाकलं चाकलय्, दबुलिं दबुलि मनूत फेतुना स्वया च्वनिगु खः । थौं भ्नी मनूत बाहेक मेपिं सुं मदु । थ्व छु कारण खः ?

“स्वामी ! सम्यक्सम्बुद्ध थुगु नगर लिक्क स्वलातक च्वना थौं बिज्याये त्यन । भोजन धुंका वसपोलं जनतायात धर्मोपदेश बिया बिज्याना च्वन । सकल नगरवासीपिं वसपोलया धर्मोपदेश न्यना च्वन ।”

“अय्सा नु, भ्नी नं न्यंवने” धया सकतां तिसा त्वया, आपालं मनूतलिसे ब्वना सभाया ल्युने दना धर्मोपदेश न्यना च्वं च्वं वं सकतां क्लेश (बन्धन) क्षय याना अर्हत्त्व प्राप्त यात ।

शास्तां भदिय श्रेष्ठीयात सःता आज्ञा जुया बिज्यात - “महासेठ ! छंम्ह कायं, भःभः धाय्क बांलाका जूम्हं सभाया ल्युने च्वना दना दनां हे धर्मोपदेश न्यन्यं वं सकतां क्लेश क्षय याना अर्हत्त्व प्राप्त याःगु जुल ।” उकिं थौं व प्रव्रजित जुइमाः, मखुसा व निर्वाण प्राप्त जुया वनी ।”

“भन्ते ! जिमि काय् निर्वाण जुया वनेगु ई मज्जिन । वयात प्रव्रजित याना बिज्याहूँ । वयात प्रव्रजित याना ब्वना जिमिथाय् छैय् बिज्याहूँ ।”

भगवानं निमन्त्रणा स्वीकार याना विज्यात । अले कुलपुत्रयात व्वना विहारय् वना, वयात प्रव्रजित याना, उपसम्पदा याना विज्यात । वया मांबौपिसं छगू सप्ताहतक तःसकं सत्कार यात ।

शास्ता छगू सप्ताहतक अन च्वना, कुलपुत्रयात व्वना, चारिका यायां कोटिग्रामय् थ्यंकः विज्यात । कोटिग्रामय् च्वंपिसं बुद्धप्रमुख सङ्घयात महादान यात । शास्तां भोजन धुंका (दान) अनुमोदन यायेगु याना विज्यात । शास्तां अनुमोदन याना च्वना विज्याबले कुलपुत्र गामं पिहाँ वया 'शास्ता विज्यायेवं दना वये' धका निश्चय याना गंगाया सिथय् छमा सिमाया किचलय् फेतुना ध्यान याना च्वन । थकालिपिं बुरापिं स्थविरपिं अन वल नं मदसे, शास्ता विज्यायेवं हे जक दना वल । पृथक्जन भिक्षुपिसं तँ पिकया धाल - "थ्वं प्रव्रजित जुया नं थकालिपिं बुरापिं स्थविरपिं विज्यागु खंक खंक नं दना मवः ।"

कोटिग्रामवासीपिसं नाउचा मुना चिइगु यात । शास्तां चिना तःगु नाउचाय् च्वना न्यना विज्यात - "भद्दजि गन दु ?"

"व थन हे दु ।"

" भद्दजि ! वा, जिनापं थ्व हे नाउचाय् च्वं वा ।"

स्थविरं हाचां गाया उगु नाउचाय् च्वंवन । गंगाया दथुइ थ्यनेवं शास्तां न्यना विज्यात - " भद्दजि ! छ महापनाद जुजु जुयागु इलय् छंगु निवासस्थान गन खः ?"

"भन्ते ! थ्व हे थासय्, लखय् दुने "

पृथक्जन भिक्षुपिसं धाल - "थ्वं (थः) अर्हत् जूगु खँ कना च्वन ।"

"भद्दजि ! अथेसा छं थः पासा ब्रह्मचारीपिनि शंका मदय्का व्यु ।"

व हे क्षणय् स्थविरं, शास्तायात वन्दना याना, ऋद्धिबलं दना वना, प्रासादया च्चकायात पतिंचां ज्वना नीगू योजनया प्रासादयात ज्वना आक्सय् थकया हल । आक्सय् थकागु प्रासादय् च्वंपित प्रासाद तज्याना स्यना वंथे जुल । वं न्हापां छगू योजन, अनं निगू, स्वंगू यायां नीगू योजनतक लखं प्रासाद थकाल ।

वया थः पूर्वजन्मया थःथितिपिं प्रासाद तःसकं यय्का जूगु लोभया कारणं लखय् दुबे जूबले अन हे गुलिं न्यां, गुलिं कापलि, गुलिं लखय् च्वनिपिं नाग, ब्याँचा जुया जन्म जूपिं, प्रासाद लखं थकाबले प्रासादं इपिं फुतु फुतुं लखय् कुतुं वना च्वन । शास्तां इपिं कुतुं वना च्वंगु खना आज्ञा जुया विज्यात - "भद्दजि ! छिमि थःथितिपिं क्लेशं दुःख सिया च्वन ।" शास्ताया वचन न्यना स्थविरं प्रासाद त्वःता छ्वया बिल । प्रासाद न्हापायागु हे थासय् लात ।

शास्ता गंगा पार जुया विज्यात । वसपोलयात गंगाया सिथय् आसन लाया तःगु जुल । लाया तःगु श्रेष्ठगु बुद्धासनय् नकतिनि लुया वःगु सूर्यसमानं रश्मि त्वःता फेतुना विज्यात । अले भिक्षुपिसं बिनित यात - "भन्ते ! भद्दजि स्थविर थुगु दरवारय् गुबले च्वंगु खः ?"

"महापनाद जुजु जूगु इलय्" धका आज्ञा जूसे शास्तां पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया विज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा विदेह राष्ट्रय् मिथिलाय् सुरुचि धयाम्ह छम्ह जुजु दु । वया काय्या नां नं सुरुचि हे जुया च्वन । वया काय्या नां महापनाद खः । इमिसं थुगु प्रासाद प्राप्त यात । इमित थुगु प्रासाद गथे जुया दुगु जुल धाःसा इमिसं न्हापाया जन्मय् याना वःगु ज्यां ग्वाहालि दत - “काय् बौ निम्हसिनं पं व उदुम्बरया सिं हया प्रत्येकबुद्धया नितिं निवासस्थान दय्का ब्यूगु जुया च्वन ।” थुगु जातकया विस्तृत खं अतीत कथा पक्किण्णक निपातय् च्वंगु सुरुचि जातक (जा. नं. ४८९) य् वइतिनि । शास्तां अतीतया खं कना बिज्यासे सम्यक्सम्बुद्ध जुया बिज्यायेधुंका थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

“पनादो नाम सो राजा, यस्स यूपो सुवण्णयो ।

तिरियं सोळसुब्बेधो, उद्धमाहु सहस्सधा ॥

“सहस्सकण्डो सतगेण्डु, धजालु हरितामयो ।

अनच्चुं तत्थ गन्धब्बा, छ सहस्सानि सत्तधा ॥

“एवमेतं तदा आसि, यथा भाससि भद्दजि ।

सक्को अहं तदा आसि, वेय्यावच्चकरो तवा’ति” ॥

“उम्ह पनाद धयाम्ह जुजु खः । वयागु प्रासाद लुंयागु जुया च्वन । उकिया हाकः कथं भिंखुकू धनु हाकः दु, द्विच्छकू धनु हाकः जा दु ।”

“उगु द्विच्छकू धनु हाकः दुगु प्रासाद सच्चिदंत जाः दु । च्वय् बैगलय् वाउँगु ध्वाँय् ब्वय्का तल । अनं न्हेगू तल्लाय् खुदुः गन्धर्वत प्याखँ हुला च्वनिगु जुया च्वन ।”

“हे भद्दजि ! छं गथे आः कना च्वन, अथे हे व जुया च्वन । जि उबले छंत सेवा याइम्ह शक्र जुया च्वनाम्ह खः ।”

उगु हे इलय् पृथक्जन भिक्षुपिं शंका मदुपिं जुल । शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उबलेयाम्ह महापनाद भद्दजि खः । अले इन्द्र जुलसा स्वयं जि हे खः ।

- * -

२६५. खुरप्प जातक

“दिस्वा खुरप्पे...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह कुतः (वीर्य) मयाइम्ह भिक्षुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

शास्तां न्यना बिज्यात - “भिक्षु ! छ धात्थे छ कुतः यायेगु त्वःता बियाम्ह जुयागु खः ला ?”

“धात्थे खः भन्ते !”

“भिक्षु ! छं नैर्यानिक (निर्वाणपाखे यंकीगु) शासनय् प्रव्रजित जुया नं गुकथं कुतः यायेगु त्वःतागु ? पुलांपिं मनूतयसं निर्वाणनाप स्वापू मदुगु खँय् नापं प्रयत्न यात” धका आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य यांना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व जंगल-रक्षक कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं जंगल-रक्षकपिनि दकले मुख्यम्ह नायो जुल । वया न्यासः मनूत दु । व जंगलया सिथय् छगु गामय् च्ववन । ज्याला कया मनूतयत् जंगल पार यांना बिइगु ज्या यांना च्वन ।

छन्हु वाराणसीया छम्ह सार्थवाहपुत्र न्यासः गाडा ज्वना वयागु गामय् थ्यंकः वल । वयात सःता धाल - “पासा ! द्वच्छिसाहि दां कया जित जंगल पार यांना ब्यु ।” वं “ज्यू” धया वयागु ल्हातं द्वच्छिसाहि दां काल । ज्याला कायेसाथं वया नितिं थःगु जीवन पाना बिल । वं वयात ब्वना जंगलय् दुहाँ वन । जंगलय् दुने दथुइ थ्यनेवं न्यासः खुँतयसं इमित घेरे यात । खुँत खनेसाथं बाकी दुपिं मनूत ग्याना प्वाथं चुया ख्वालं बैय् चुल । जंगल-रक्षकया मू नायोनं निनाद यायां गर्जन यायां, प्रहार यायां न्यासः खुँतयत् बिसिक छ्वया सार्थवाह-पुत्रयात सकुशल कान्तार पार यांना बिल । सार्थवाह-पुत्रं कान्तार पार जुया गाडात दिका रक्षकया मू नायोयात थीथी रसं युक्त भिभिंगु सासाःगु भोजन याका, थःम्हं नं नया सुखपूर्वक मन् तयेक च्वना वनापं खँ ल्हाल्हाँ वयाके न्यन - “पासा ! थपायसकं ग्यानापुक्क ल्वाभ ज्याभ ज्वना हयेका वल नं छंगु मनय् भचा हे ग्याचिकु पहया लेस मात्र हे नं भय मदुगु गथे जुया ?” थथे न्यन्यं न्हापांगु गाथा धाल -

“दिस्वा खुरप्पे धनुवेगनुत्ते, खग्गे गहीते तिखिणे तेलधोते ।
तस्मिं भयस्मिं मरणे विपुल्ले, कस्मा नु ते नाहु छम्भितत्त’न्ति” ॥

“धनुषयागु वेगं छुटे जुया वःगु बाण खना, चिकनय् थुना तःगु जःगु तलवार ज्वना वःपिं खना, भय व मरण न्ह्योने थ्यंकः वःगु दय्क दय्कं छंत गथे जुया म्ह मखात ।”

वयागु खँ न्यना रक्षकपिनि मू नायोनं ल्यं दुगु निपु गाथात न्यंकल -

“दिस्वा खुरप्पे धनुवेगनुत्ते, खग्गे गहीते तिखिणे तेलधोते ।
तस्मिं भयस्मिं मरणे विपुल्ले, वेदं अलत्थं विपुलं उळारं ॥

“सो वेदजातो अज्झभविं अभित्ते, पुब्बेव मे जीवितमासि चत्तं ।
न हि जीविते आलयं कुब्बमानो, सूरु कयिरा सूरकिच्चं कदाची’ति” ॥

“धनुषयागु वेगं छुटे जुया वःगु बाण खना, चिकनय् थुना तःगु जःगु तलवार ज्वना वःपिं खना, भय व मरण न्ह्योने थ्यंकः वःगु चायेवं जिगु मन प्रफुल्लित (आपालं तःधंक प्रसन्न) जुया वल ।”

“उगु प्रसन्नता दुगुलिं शत्रुतयत् त्याका कया । जिं न्ह्यवः हे जीवन त्याग यांना तयेधुनागु खः । म्वाना च्वनेगुली आसक्ति दुम्ह शूरम्ह व्यक्तित्वं गुबले नं बहादुरीसाथ ल्वाये फइ मखु ।”

थुगु प्रकारं बाणया वर्षा जुल नं, म्वायेगु तृष्णा त्वःता ब्यूगुलिं थःम्हं यानागु बहादुरीया ज्या प्रकट याना सार्थवाह-पुत्रयात बिदा बिया थःगु गामय् लिहाँ वया दानादि पुण्य याना परलोक वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् कुतः यायेगु तोतूम्ह भिक्षु अर्हत् जुल । उगु इलय्याम्ह रक्षकया मू नायो जुलसा जि हे खः ।

- * -

२६६. वातगसिन्धव जातक

“येनासि किसिया पण्डु...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् श्रावस्तीयाम्ह छम्ह गृहस्थया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

Dhamma.Digital

श्रावस्तीस छम्ह बांलाम्ह ल्यासेया छम्ह बांलाम्ह मिजं खना वया प्रति आसक्त जुल । थःगु म्ह मिं पूगुथें जुया थःगु म्ह्य कामगिन थन । वयात म्हया सुख नं मंत, मनयागु शान्ति नं मंत । वयात जा नये नं मयल । खातायागु सिइ ल्हाः तया भोसुना गोतुला च्वन । अले वया सेविकापिं व पासापिं वया न्यन - “छंत छु जुल ? खातायागु सिइ ल्हाः तया छाया भोसुना गोतुला च्वनागु ?” निको स्वको न्यन नं वं लिसः मब्यू । बार बार न्यसेली वं थःगु मनया खँ कन । अले इमिसं वयात आश्वासन बिया धाल - छं धन्दा काये म्वाः । जिमिसं वयात व्वना हये । इमिसं उम्ह गृहस्थयाथाय् वना खँ ल्हाःवन । वं न्ह्यां मधाः । बार बार वना धाः वसेलि वं न्ह्यां धाल । इमिसं वयात “फलानागु दिनय् फलानागु इलय् वा” धया कोथा बांलाक समाये यात । व खाताय् च्वना च्वन । उम्ह मिजं वया खाताय् फेतुत । अबले मिसां बिचाः यात - ‘यदि जिं गम्भीर्य मजूसे हथाय् चाया छकोलं हे वयात मौका बिल धाःसा जि हलुका जुया वनी । उकिं न्हापां वःखुन्हु हे वयात मौका बियेगु पाय्छि मजू । थौं वयात मछ्वाय्का लिपाया दिनय् जक मौका बिये ।’ ल्हाः ज्वना ख्याः खी याना सन । हानं ल्हाः ज्वना धाल - “पिहाँ हूँ, छ जित मयः, म्वाः ।” थुलि धायेवं तँ पिकया मछ्वाल व दना सरासर थःगु छेंय् लिहाँ वन ।

मेपिं मिसापिसं वं वयात अथे याना लिछ्वःगु सिइका, गृहस्थ वनेधुंका वयाथाय् वना धाल - “छं वयाके आसक्त चित्त तया, नसा मनसे ग्वारा तुला च्वंबले जिमिसं वयात बार बार याचना याना ह्यय्का व्वना हया । छं वयात छाया मौका मबियागु ?” वं थःगु मनया खँ कन । मेपिं मिसातय्सं “छं हे व खँ सिइका का” धका धया लिहाँ वन ।

गृहस्थ लिहाँ वंम्ह हानं गुबलें मवल । उम्ह मिसां उम्ह मिजं मदया नसा मनसे बरु सिना हे वन । गृहस्थं व मिसा सिना वन धयागु खँ सिइका आपालं माला गन्ध ज्वना जेतवनय् वना शास्तायात पूजा याना वन्दना याना छखेलिकक फेतुत । शास्तां न्यना विज्यात- “उपासक ! ताः ई दत खने मदुगु छाया ?”

गृहस्थं थःगु जुक्व फुक्क खँ वसपोलयात बिनित्त याना धाल - “भन्ते ! थुलि ईतक मछागु कारणं पिहाँ वये मफुगुलिं बुद्धयागु सेवाय् वये मफुत ।”

“उपासक ! थुगु इलय् ला वं कामुकताया बशं छंत सःता यंका, वयेवं मौका मब्यूसे लज्जित यात । न्हापा पण्डितपिंके आसक्त जुया सःता यंका, वयेवं मौका मब्यूसे कष्ट बिया लिछ्वया हल ।” वयागु प्रार्थनाय् पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया विज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व सिन्धव कुलय् जन्म जुया वातग्गसिन्धव धयागु नामं जुजुया मङ्गल अश्व (सल) जुल । वयात सल जवातयसं हया गंगाय् मोल्हुइके हल । वयात खना कुन्दली धयाम्ह गधानी वया प्रति आसक्त जुल । व कामुकताया कारणं म्ह खाका घाय् मनल । लः नं मत्वन । गना वना गंसीचा जुया क्वय्या क्वय् जक जुल ।

वया काय् गधामचां व उकथं गंसी जुया वंगु खना न्यन - “मां ! छं घाय् नं मनः, लः नं मत्वं, गना वना म्ह छम्हं थर थर नं खाः, छंत छु दुःख जुल ?”

शुरुइ वं छुं खँ मकं । बार बार न्यंसैलि वं थःगु मनया खँ प्वंकल । अले वया काय्मं आश्वासन बिया धाल - “मां ! छं धन्दा कायेम्वाः । जिं वयात ब्वना हये । सलयात मोल्हुइके हःबले वयाथाय् वना वं धाल - “तात ! जिमि मां छंप्रति आसक्त जुया च्वंगु दु । नसा मनल, गना गना वना सिइन । वयात जीवनदान बिया ब्यु ।”

“ज्यु तात ! बचे याना बिये । सल जवानं जित मोल्हुइका पलखया नितिं गंगाया सिथय् त्वःता बिइ । उबले छं थः मां ब्वना अन वा ।”

वं वना थः मांयात ब्वना हल, थः उगु धासं चिला गनं छथाय् च्वना च्वन ।

सल जवानं वातग्गसिन्धव सलयात अन त्वःता बिल । वं गधानीयात खना वयाथाय् वन ।

सल गधानीयाथाय् वया वयागु म्हय् नतुंवबले गधानीनं बिचाः यात - ‘यदि जिं गम्भीर्यं मजूसे हथाय् चाया छकोलं हे वयात मौका बिल धाःसा जिगु यश व मान हलुका जुया वनी । जित छुं इच्छा मदुम्हथे याना क्यने माल ।’ थये बिचाः याना सिन्धव सलयागु क्वय्या वाकुधीलय् छथु लात मारे याना बिस्सुं वन । वया वा त्वधुल, तःसकं स्यात । वातग्गसिन्धवं बिचाः यात - ‘जित वलिसे छु मतलव ?’ मछाला व अनं बिस्सुं वन । व दुःखी जुया अनं हे चतावाना गोतुला च्वन । वया काय्मं वयाके खँ न्यनेत न्हापांगु गाथा धाल -

“येनासि किसिया पण्डु, येन भत्तं न रुच्चति ।

अयं सो आगतो भत्ता, कस्मा दानि पलायसी’ति” ॥

“गुक्रिया कारणं म्ह गंसि जुया म्हासुसे च्वना वना च्वन । गुक्रिया कारणं जा नये मयया वना च्वन । उम्ह छं यःम्ह थ्यंकः वल नं छाया आः छ बिस्सुं वनागु ?”

काय्यागु खं न्यना गधानीं नं निपुगु गाथा धाल -

“सचे पनादिकेनेव, सन्थवो नाम जायति ।
यसो हायति इत्थीनं, तस्मा तात पलायह'न्ति” ॥

“शुरुइ हे सम्बन्ध तल धाःसा मिसा जातियागु इज्जत तना वनी । बाबु ! उकिं जि बिस्सुं वनागु खः ।”

थुगु प्रकारं वं थः काय्यात मिसापिनिगु स्वभाव कन । स्वपुगु गाथा शास्तां अभिसम्बुद्ध जुया बिज्यायेधुंका आज्ञा जुया बिज्यात -

“यसस्सिनं कुले जातं, आगतं या न इच्छति ।
सोचति चिररत्ताय, वातग्गमिव कुन्दली”ति ॥

“यशस्वीपिनि कुलय् जन्म जूम्ह वल नं गुम्ह मयजुं वयागु इच्छा याइ मखु अर्थात् वास्ता याइ मखु वं, कुन्दलिं (गधानीं नं) वातग्गया नितिंथें याःथें ताःकालतक शोक याये माली ।”

शास्तां थुगु अतीत कथा न्ह्यथना बिज्यासे सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् गृहस्थ स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय्याम्ह गधानी उम्ह मिसा खः । वातग्गसिन्धव जुलसा जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital

२६७. कक्कटक जातक

“सिद्धी मिगो-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह मिसाया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्तीस छम्ह गृहस्थं थः कला ब्वना साहु उठे यायेया नितिं जनपदय् वना साहु उठे याना हया लिहाँ वया च्वन । लिहाँ वया च्वंबले लैय् खुँतय्सं इमित ज्वन । वया कला बांलाम्ह यइपुसे च्वंम्ह खः । खुँया नायोनं वया प्रति आसक्त जुया वया भातयात स्यायेत स्वल । उम्ह मिसा शीलवती, सदाचारिणी, व थः भातयात चोयातथें माने याइम्ह जुया च्वन । वं खुँया तुति ज्वना ख्वया ख्वया धाल - “स्वामी ! यदि छं जित यःगु कारणं जिमि भातयात स्यात धाःसा जिं विष नया सिना वने अथवा सासः फिना सिना वने ।

छंथाय् जि वये मखु । जिमि भातयात म्वाःसां म्वाःसां स्याये मते ।” थुलि धया वं थः भातया वचे याना यंकल ।

इपिं निम्हं श्रावस्तीस जेतवन विहारया ल्यूने वना च्वन । इमिसं विहारय् दुहाँ वना शास्तायात छको वन्दना याना वनेमाली धका मती तल । इपिं गन्धकुटी परिवेणय् वना वन्दना याना छखेलिकक फेतुत ।

शास्तां न्यना बिज्यात – “गन वना वयागु ?”

“साहु उठे याना वयागु ?”

“लैय् बांलाक वःला ?”

“भन्ते ! लैय् जिमित खुँतय्सं ज्वन । इमिसं जित स्याये त्यंबले थ्वं खुँतय् नायोयात धया तोतका बिल । थ्वया कारणं जित जीवनदान दत ।”

“उपासक ! थुगु इलय् ला थ्वं छंत जीवनदान बिल । न्हापा पण्डितपितं नं व्यूगु दु ।” वं प्रार्थना यायेवं पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात –

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् हिमालय प्रदेशय् छगू तःधंगु पुखू दु । अन लुँथे जाम्ह छम्ह तःधिकम्ह कःलि (कंगाली) दु । व अन दुगुया कारणं उगु पुखूया नां हे कःलि-दह धाल । कःलि तःधि तःचागु घःथे च्वं । वं किसियात ज्वनेयः, ज्वना स्याना नइगु जुया च्वन । किसित नं वयागु भयं अन कुहाँ वना नसा माः मवं । अनलि बोधिसत्त्वया जन्म कुलीर-दहलिकक च्वनिपिं किसितय् नायो किसिलिसेया सहवासं मां किसिया कोखय् जुल । वया माम्हं प्वाथय् दुगु सिइका थःगु गर्भ रक्षा यायेमाल धका मती तथा मेथाय् पर्वत प्रदेशय् वना गर्भया रक्षा याना काय्यात जन्म बिल ।

व छसिकथं तःधि जुइवं तःधिम्ह आपालं बल दुम्ह, बांलाम्ह, अब्जन पर्वतथे ह्याउंसे च्वम्ह जुल । वं मां-किसि नाप सहवास यात । कःलियात ज्वने माल धका मती तथा थः कला व मांयात ब्वना उगु किसि बथानय् वन । अन थः अबुयात खना धाल- “बा ! जिं कःलियात ज्वंने त्यना । बौम्ह धाल- “बाबु ! ज्वने फइ मखु । वने मते ।” वं हानं वं हे वने धका जिद्धि यासेलि धाल – “का सा छं हे सिइका या ।”

वं कुलीर-दहलिकक वना अन च्वपिं किसित मुंकल । (हानं) सकले ब्वना पुखूलिकक वना धाल – “छु व कःली पुखुलि वनेबले ज्वनिगु लाकि पुखुलि च्वना नसा नया च्वनेबले अथवा थहाँ वयेगु इलय् ?”

“थहाँ वइबले ।”

“अथे जूसा छिपिं कुलीर-दहलय् वना मं दतले म्हिता न्हापां थहाँ वा, जि दकले लिपा थहाँ वये ।”

किसितय्सं अथे हे यात । कःली दकले लिपा थहाँ वयेत्यंम्ह बोधिसत्त्वया तुतिइ कःलिया निपा ल्हातं, गथे कामी कापसलिंचां नं क्वातुक ज्वनिथे याना ज्वन । मिसाम्ह किसि, बोधिसत्त्वयात मत्वःतूसे लिक्क दना च्वन । बोधिसत्त्वं कःलियात साल नं संके मफुत । कःलिं वयात थःगु न्ह्योने साला काल । सिइ खना ग्याना बोधिसत्त्वं कुना तःम्ह कैदिथे ततःसकं हाल । सकले किसित सिइ खना ग्याना कुञ्चनाद

यायां खिच्च फाफां भागाभाग जुया विस्यूं वन । वयाम्ह मिसाम्ह किसि नं च्वने ग्याना विस्यूं वने त्यन । अबले वं थःत ज्वना तःगु खँ कंसे वयात विस्यूं मवनेत धाधां न्हापांगु गाथा न्यंकल -

“सिङ्गी मिगो आयतचक्खुनेत्तो, अडित्तचो वारिसयो अलोमो ।
तेनाभिभूतो कपणं रुदामि, मा हेव मं पाणसमं जहेय्य ॥

“थुम्ह लुँथें च्वंम्ह कःलि (प्राउन न्याँ) खः । ध्वया मिखा ततःगो जुया च्वन । ध्वया क्वें धयागु हे छ्चंगुर्थे जाःगु जुया च्वन । लखय् दचनिम्ह, सँ मदुम्ह अजाम्ह जन्तुं ज्वका दयनीय अवस्था जुइका ख्वया च्वना । (जि यःम्ह !) छँ जि प्राण समान यःम्हसित त्वःता वने मते ।”

अथे धासेलि दिना मां-किसिं वयात आश्वासन व्युब्युं निपुगु गाथा न्यंकल -

“अय्य न तं जहिस्सामि, कुञ्जरं सद्धिहायनं ।
पथब्बा चातुरन्ताय, सुप्पियो होसि मे तुव’न्ति” ॥

“आर्य ! ख्वीदँ दये धुंकूम्ह छंत जिं त्वःते मखु । प्यंगू द्वीप दुगु पृथ्वील्य् छ हे जि तःसकं यःम्ह खः ।”

थुगु प्रकारं वयात भरोसा बिया धाल - “आर्य ! थुम्ह कःलि नाप भतिचा खँ ल्हाना तोतका बिये ।” थुलि धया वं कःलियात याचना यायां स्वपुगु गाथा धाल -

“ये कुळीरा समुद्धस्मि, गङ्गाय यमुनाय च ।
तेसं त्वं वारिजो सेट्ठो, मुञ्च रोदन्तिया पति’न्ति” ॥

“समुद्रय्, गंगाय्, यमुनाय् गुलि नं कःलित दु इपिंमध्ये छ श्रेष्ठम्ह खः । जिगु खँ न्यना ख्वया च्वंम्ह जिमि भातयात त्वःता व्यु ।”

कःलिं वयाम्ह मिसाया सलय् रस अनुभव याना, मन रोमाञ्चित जुइका ज्वना तःगु किसिया तुति त्वःता बिल । अथे त्वःतेवं किसिं वयात छु मयाइ धयागु बिचाः नं मयात ।

किसिं थःगु पला ल्हवना वयागु जनुफातय् तया न्हया बिल । अले वयागु क्वँय् नच्चुक त्वधुल । किसिं सन्तोषया सलं नाद यात । सकलें किसित मिले जुया कःलियात साला हया बँय् तया नच्चुक न्हया धूधू याना बिल । वयागु निपा ल्हाः म्हं त्वाःदला बाकु जुया निखे लात । निगुलिं गंगा नदी चुइक यंकल । छ्गू समुद्रय् थ्यन । छ्गू लखय् मिहता च्वंपिं भिम्ह दाजुकिजा जुजुपिसं यंका उकिया छ्चंगुलिं आणक धयागु मृदंग बाजँ दयकल । समुद्रय् लाःगु गुगु खः उकिया छ्चंगुलिं असुरतय्सं यंका आलम्बर धयागु भेरी बाजँ दयके बिल । लिपा इन्द्रनाप संग्राम याःबले इमिसं उगु भेरी त्वःता विस्यूं वन । इन्द्रं थःया नितिं व कया यंकल । आलम्बर नं न्याःथें बजे जुइगु जुया हे उकियात थुकथं धाःगु खः ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय कलाभात निम्हं स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उबलेयाम्ह मा-किसि थुम्ह उपासिका खः । किसि जुलसा जि हे खः ।

२६८. आरामदूसक जातक

“यो वे सब्बसमेतानं...” थुगु गाथा शास्तां दक्षिणगिरि जनपदय् च्वना बिज्यागु इलय् उद्यानपाल-पुत्रया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

वर्षावास सिधयेधुंका जेतवनं पिहाँ बिज्याना शास्तां दक्षिणगिरि जनपदय् चारिका याना बिज्यात । छम्ह उपासकं बुद्धप्रमुख सङ्घयात निमन्त्रित याना उद्यानय् फेतुका यागु व मधिं तृप्त यायेधुंका वं बन्ति यात - “यदि सुं आर्यपिं उद्यानय् चाःहिले न्ह्यांसा थन च्वंम्ह उद्यानपाल नापं चाःहिला बिज्याहुँ ।” आर्यपिंत वं फल आदि ब्यु धया गथु (मालि) यात ज्या वात ।

चाःहिला ववं भिक्षुपिसं छगू सिमासामा मदुगु थाय् खना न्यन - “थुगु थासय् सिमासामा मदुगु छु कारणं खः ?” मालिं इमित कन - “मालिया कायं प्युगु सिमाचाय् लः बिइबले हाया नापअनुसार लः बिइमाः धका छकोपतिकं मां लिना उकिया हा ल्याखं लः बिइगु यात । उकिं थुगु थासय् सिमासामा मदुगु खः । भिक्षुपिसं शास्तायाथाय् वना थ्व खँ बन्ति यात । शास्तां - “आः जक मखु न्हापा नं बगैचा स्यंकूम्ह (आरामदूषक जूम्ह) जूगु दु” धका आज्ञा जूसे पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी विस्ससेनं राज्य याना च्वंगु इलय् उत्सव (नखः) या घोषणा जुइवं उत्सवय् भाव काःवने माल धका बिचाः याना उद्यानय् च्वना च्वंपिं माकःतय्त धाल - “थ्व क्यबः छिमिगु नितिं तःसकं ख्यले दु । जि छवाः (छगू सप्ताह) तक उत्सव माने याःवने त्यना । छिमिसं न्हेन्हुतक पिना तयागु बिरुवाय् लः बिया च्वं ।” इमिसं “ज्यू” धका धाल । वं इमित लः बिइगु छचंगुया म्हिचा बिया वन ।

माकःतय्सं लः ल्हया हया बिरुवाय् लः बिल । माकःतय् नायोनं धाल - “आसे ! लः हये थाकु । भीसं बिरुवा स्वया लः बिइगु यायेमाः । इमित बांलाक बिचाः यायेमाः । बिरुवा लिना उकिया हाया हाक स्वया तःहाकगु हा दुगुलि आपा लः व चिहाकगु हा दुगुलि म्हो जक लः बिइगु यायेमाः ।” इमिसं वयागु खँ न्यना गुलिसिनं बिरुवा लिना हल गुलिसिनं बिरुवा पिना लः बिइगु यात ।

उगु इलय् बोधिसत्त्व वाराणसीस छगू कुलया पुत्र जुया च्वन । वया छगू ज्या दया बगैचाय् वंबले वं अन माकःतय्सं अथे सना च्वंगु खना, न्यन - “छिमित थथे सुनां याकूगु ?”

“नायो माकः नं ।”

“नायोम्ह माकःया थजागु बुद्धि जूसा छिमिगु गजागु जुइ ?” थ्व खँ स्पष्ट यायेया नितिं वं न्हापांगु गाथा न्यंकल -

“यो वे सब्बसमेतानं, अहुवा सेट्टसम्मतो ।
तस्सायं एदिसी पज्जा, किमेव इतरा पजा’ति” ॥

“गुम्ह थुपिंमध्ये दकले श्रेष्ठम्ह खः, वयागु बुद्धि हे थुजागु जूसा मेपिं त्यं दुपिनिगु बुद्धि गजागु जुइ ?”

वयागु खँ न्यना माकःतयसं निपुगु गाथा धाल -

“एवमेव तुवं ब्रह्मे, अनञ्जाय विनिन्दसि ।
कथं मूलं अदिस्वान, रुक्खं जञ्जा पतिट्ठित’न्ति” ॥

“हे मनू ! छं मसिइकं निन्दा याना च्वन । हा मस्वसे सिमां हा काल धका गथे याना सिइकेगु ?”

थ्व खँ न्यना बोधिसत्त्वं स्वपुगु गाथा धाल -

“नाहं तुम्हे विनिन्दामि, ये चञ्जे वानरा वने ।
विस्ससेनोव गारय्हो, यस्सत्था रुक्खरोपका’ति” ॥

“जिं छिमित निन्दा मयाना । हानं जंगलय् दुपिं माकःतयत्त नं निन्दा मयाना । विस्ससेनयात् हे निन्दा याये बहः जू, गुम्हसिया नितिं छिमिसं सिमा (बगैचा) पिया च्वन ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्हयथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात् । व माकःतय् नायो आरामदूषक कुमार खः । पण्डितम्ह मनू जुलसा जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital

२६९. सुजात जातक

“न हि वण्णेन सम्पन्ना...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् अनाथपिण्डिकया भौ, धनञ्जय सेठया म्हचाय्, विशाखाया केहें सुजाताया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

व तःसकं भव्यरूपं तडक भडककथं अनाथपिण्डिकया छेंयात् परिपूर्ण यायां दुहाँ वम्ह खः । ‘जि तःधंगु कुलया मिसामचा खः’ धयागु विचारया कारणं व धमण्डी, क्रोधिनी, हारां व छाक्क व्यवहार याइम्ह जुया च्वन । ससःमां, ससःबौ व भातया प्रति थःगु कर्तव्य पालन मयाइम्ह जुया च्वन । छेंय् च्वपिं ज्या याइपित ख्याना दाया जुइम्ह जुया च्वन ।

छन्हु शास्ता न्यासः भिक्षुपिं व्वना अनाथपिण्डकया छेंय बिज्यात । महाश्रेष्ठी धर्म (कथा) न्यन्य भगवान्या लिक्क फेतुना च्वन । उगु हे इलय् सुजातां ज्यामी च्योतनापं ल्वाना ब्वःबिया च्वन । शास्तां धर्मकथा दिना न्यना बिज्यात - “ध्व सुयागु सः खः ?”

“भन्ते ! ध्व कुलया भौमचा खः, गौरव मदुम्ह । मांजु, बाजु व भातया प्रति वं छुं वास्ता हे मयाः । न दान ब्यु, न शील पालन याः, श्रद्धा मदुम्ह, ख्वाः ख्युंम्ह चांन्हिं ल्वापु याना जुइम्ह ।”

“अथेसा सःति ।”

व वया वन्दना याना छखेलिक्क दना च्वन । अनलि शास्तां थुगु धर्मदेशना न्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । वयाके न्यना बिज्यात - “सुजाता ! मिजं धयापिनि न्हेथी प्रकारयापिं कला दु । उर्पिमध्ये छ गजाम्ह खः ?”

“भन्ते ! जिं संक्षिप्तं कंगु खँया अर्थ मस्यू, जित विस्तारपूर्वक कना बिज्याहूँ ।”

“अथेसा न्हायपं बिया न्यं” धका आज्ञा जूसे गाथाद्वारा कना बिज्यात -

“पदुइचित्ता अहितानुकम्पिनी, अज्जेसु रत्ता अतिमज्जते पतिं,
धनेन कीतस्स वधाय उस्सुका, या एवरूपा पुरिसस्स भरिया,
वधका च भरियाति च सा पवुच्चति ॥

“तँकुलु जूम्ह, अहित याना जुइम्ह, अनुकम्पा मदुम्ह, मेपिं (मिजंत) ययका जुइम्ह, थः भातयात वास्ता मयाइम्ह, ध्यबां न्याना हया तःपिं नोकर चाकरतयत् दया जुइ न्ह्यांम्ह थुगु प्रकारयाम्ह गुम्ह मिजंया कला खः अजाम्हसित ‘वधक भार्या’ अथात् ‘हिंसक-मिसा’ धाइ ।”

“यं इत्थिया विन्दति सामिको धनं, सिप्पं वणिज्जच्च कसिं अधिइहं,
अप्पमि तस्स अपहातुमिच्छति, या एवरूपा पुरिसस्स भरिया,
चोरी च भरियाति च सा पवुच्चति ॥

“मिसाया नितिं भातं गुगु कथं धन कमाये याना हइ, चाहे ज्या याना जुइमा, चाहे व्यापार याना जुइमा अथवा बुँज्या याना जुइमा यदि उकिइ मध्ये छुं भचा जूसां खुया कायेगु इच्छा यात धाःसा अजाम्हसित ‘चोर भार्या’ अथात् ‘खुनी-मिसा’ धाइ ।”

“अकम्मकामा अलसा महग्घसा, फरुसा च चण्डी च दुरुत्तवादिनी,
उट्ठायकानं अभिभुय्य वत्तति, या एवरूपा पुरिसस्स भरिया,
अय्या च भरियाति च सा पवुच्चति ॥

“ज्याय् वास्ता याइ मखुम्ह, अलसि जूम्ह, न जक नइम्ह, कठोर, चण्ड स्वभाव दुम्ह, बांमलाक न्वं वाइम्ह, चोकरचाकरतयत् दवे याना तइम्ह गुम्ह मिजंया कला खः अजाम्हसित ‘आर्या भार्या’ (अर्थात् तःधं छुम्ह ‘नकिं-मिसा’) धाइ ।”

“या सब्बदा होति हितानुकम्पिनी, माताव पुत्तं अनुरक्खते पतिं,
ततो धनं सम्मतमस्स रक्खति, या एवरूपा पुरिसस्स भरिया,
माता च भरियाति च सा पवुच्चति ॥

“न्त्याबलें हित व अनुकम्पा तथा जुइम्ह, गथे मामं काय्यात रक्षा याइगु खः अथे हे थः भातयात रक्षा याना च्वनिम्ह, कमाये याना हःगु धन रक्षा याना तइम्ह, अजाम्ह कलायात ‘माता भार्य्या’ अथात् ‘मां-मिसा’ धाइ ।”

“यथापि जेडा भगिनी कनिट्टा, सगारवा होति सकम्हि सामिके,
हिरीमना भन्तु वसानुवत्तिनी, या एवरूपा पुरिसस्स भरिया,
भगिनी च भरियाति च सा पवुच्चति ॥

“गथे केहेनं तताया प्रति गौरव तथा च्वनिगु खः अथे हे थः भातया प्रति गौरव तथा जुइम्ह, लज्जा चाया जुइम्ह, पतिया बशय् च्वना च्वनिम्ह, अजाम्ह कलायात ‘भगिनी भार्य्या’ अथात् ‘केहे-मिसा’ धाइ ।”

“या चिध दिस्वान पतिं पमोदति, सखी सखारं व चिरस्समागतं,
कोलेय्यका सीलवती पतिब्बता, या एवरूपा पुरिसस्स भरिया,
सखी च भरियाति च सा पवुच्चति ॥

“गुम्ह थः भातयात खना, मानो ताःकाल लिपा वःम्ह थः पासायात खना पासा लय्ताथें लय्ताइ, अजाम्ह कुलीन जूम्ह, शीलवती व पतिव्रता कलायात ‘सखी भार्य्या’ अर्थात् ‘पासा-मिसा’ धाइ ।”

“अक्कुद्धसन्ता वधदण्डतज्जिता, अदुट्टचित्ता पतिनो तित्तिक्खति,
अक्कोधना भन्तु वसानुवत्तिनी, या एवरूपा पुरिसस्स भरिया,
दासी च भरियाति च सा पवुच्चति” ॥

“तँ पिकया क्यंसां शान्त जुया च्वनिम्ह, मार व दण्डं दवे जुया च्वनिम्ह, भिंगु मन तथा जुइम्ह, भातया प्रति सह याना जुइम्ह, तँ पिकाइ मखुम्ह, भातया बशय् च्वनिम्ह गुम्ह कला खः वयात ‘दासी भार्य्या’ अर्थात् ‘च्योनी-मिसा’ धाइ ।”

“सुजाता ! मिजंया नितिं थुगु प्रकारं न्हेथी कला दु । इपिंमध्ये ‘वधका, चोर व आर्य्या’ - थुपिं स्वथी नरकय् वनीपिं खः, मेपिं प्यथी निम्मानरति देवलोकय् ।”

“याचीध भरिया वधकाति वुच्चति, चोरीति अय्याति च सा पवुच्चति ।
दुस्सीलरूपा फरुसा अनादरा, कायस्स भेदा निरयं वजन्ति ता ॥

“गुपिं थन “वधक, चोर व आर्य्या खः इपिं दुःशील, कठोर व अनादरयुक्तपिं कला खः थुजापिं सिना नरकय् वनी ।”

“याचीध माता भगिनी सखीति च, दासीति भरियाति च या पवुच्चति ।
सीले ठितत्ता चिररत्तसंबुता, कायस्स भेदा सुगतिं वजन्ति ता’ति” ॥

“गुपिं थन “माता, भगिनी, सखी व दासी खः इपिं शीलय् थातं च्वना, ताःकालतक संयत जुइपिं जहानपिं खः थुजापिं सिना सुगति वनीपिं खः ।”

थुगु प्रकारं शास्तापाखें न्हेथी प्रकारया भार्य्यापिनिगु वर्णन याना च्वंगु इलय् सुजाता स्रोतापत्तिफल्य् प्रतिष्ठित जुल । अर्नलि शास्तां न्यना बिज्यात - “थुपिं न्हेथी प्रकारयापिं भार्य्यापिंमध्ये छ् गजाम्ह खः ?”

“दासी समानम्ह” धाधां शास्तायात वन्दना याना वसपोलयाके क्षमा फवन ।

शास्तां छेया भौमचा सुजातायात छगू हे उपदेश बिया शान्त याना, विनीत याना बिज्यात । भोजन सिधयेधुंका, जेतवनय् बिज्याना, भिक्षुसङ्घद्वारा आदर प्रदर्शित यायेधुंका वसपोल गन्धकुटी दुहाँ बिज्यात । धर्मसभाय् भिक्षुपिसं शास्तायागु गुणकथाया खँय् चर्चा याना च्वन – “आवुसो ! शास्तां छगू जक उपदेश बिया छेया भौमचा सुजातायात शान्त याना स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित याना बिज्यात ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात – “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! जाः जक मखु, न्हापा नं सुजातायात जिं छगू हे उपदेशं शान्त याना दमन याना बियागु दु” धका आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात –

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व जुजुया महारानीया कोखय् जन्म जुल । तःधि जुइवं तक्षशिलाय् शिल्प सय्का बौ सिना वनेवं, राज्यय् प्रतिष्ठित जुया, धर्मानुसार राज्य यायेगु यात । वया मां क्रोधिनी, चण्ड, कठोर जुया च्वन, ब्वःबिया जुइम्ह, गिजे याना जुइम्ह जुया च्वन । वं थः मांयात उपदेश बिये माःगु बिचाः यात । उदाहरण मदय्कं थुइके फइ मखु धका मती तया उपदेश बिइत उपयुक्त उदाहरण माला जुया च्वन ।

छन्हु उद्यानय् वन । मां नं काय् नापं वन । लँय् छम्ह भिसाम्ह म्हय्खा हाला च्वन । बोधिसत्त्वया ल्यूल्यु वपिसं वयागु सः न्यना न्हाय्पं प्वाः तिना वयात ब्वःबिल – “हे चण्डवादिनी ! कठोरवादिनी ! हाले मते ।” नाटक मण्डली चाःहुइका बोधिसत्त्व मालिसे उद्यानय् चाःहिला च्वंगु इलय् पुष्पित शाल-वृक्ष सिमाय् सुपिना कोयली भंगः मधुर स्वरं हाला च्वन । जनतां वयागु सलं लयताया ल्हाः बिनित्त याना धाल – “हे स्निग्धं (नायुगु सलं) हालिम्ह ! हे नाइक हालिम्ह ! हे क्यातुगु वचनं न्वं वाइम्ह ! हा, हा बांलाक हा ।” इमिसं ककु तःहाक याना न्हाय्पं बिया न्यने आय् बुइका च्वन ।

बोधिसत्त्वं थुगु निगू प्रकारया खँ न्यना बिचाः यात – ‘आः धाःसा मांयात न्वाना सम्भे याये फइगु जुल ।’ वं धाल – “मां ! लँय् म्हय्खानीया सः न्यना जनतां हाले मते, हाले मते धाधां न्हाय्पं प्वाः तित । छाःगु वचन सुयां यइ मखु धका न्यंकु न्यंकुं थुपिं गाथात धाल –

“न हि वण्णेन सम्पन्ना, मज्जुका पियदस्सना ।
खरवाचा पिया होन्ति, अस्मि लोके परम्हि च ॥

“ननु पस्ससिमं कालिं, दुब्बण्णं तिलकाहतं ।
कोकिलं सण्णभाणेन, बहून् पाणिनं पियं ॥

“तस्मा सखिलवाचस्स, मन्तभाणी अनुद्धतो ।
अत्थं धम्मज्व दीपेत्ति, मधुरं तस्स भासित’न्ति” ॥

“बांलासे च्वंम्ह, नाइसे च्वंम्ह स्वयेबले यः ताय्के बहःम्ह जूसां नं क्वाचुगु वचनं खँ ल्हाइम्ह थुगु लोकय् बा मेगु लोकय् सुयां यःता जुइ मखु ।”

“हाकुसे च्वना बांमलाम्ह, च्यातः च्यात दाग दुम्ह थुम्ह कोकिल भंगःयात नाइसे च्वंगु बोलिं हालिम्ह जूगुलिं आपालं प्राणीपिनि यय्का च्वंगु मखंला ?”

“उकिं हे, मधुर बोलि वचन न्वं वाइम्ह, कोमल वचन न्वं वाइम्ह, चिल्लाय् मदंगु बोलि दुम्ह अर्थ व धर्म प्रकाश याइगु जुया च्वन । वयागु वचन मधुर जुइ ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं थुपिं स्वपु गाथाद्वारा मांयात धर्मोपदेश बिया सम्भे याना बिल । अबलेनिसें व सुयातं नुगलय् स्याक्क खँ मल्हाइम्ह जुया आचार-सम्पन्नम्ह जुल ।

छगू हे उपदेशं मांयात शान्त याना बोधिसत्त्व यथाकर्म परलोक वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । अबलेयाम्ह वाराणसीया राजमाता सुजाता खः । जुजु जुलसा जि हे खः ।

- * -

२७०. उलूक जातक

“सब्बेहि किर जातीहि...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् क्वः व भुलुखा (उल्लु) या ल्वापुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

अबले क्वःतय्सं न्हिनय् भुलुका (उल्लु) तय्त स्याना नया च्वन । भुलुखातय्सं बहनि जुइवं उखें थुखें वना दचना च्वपिं क्वःतय्त माला छचनय् क्वाना क्वाना स्याना बिइगु याना च्वन । जेतवनया लिक्क विहारय् च्वना च्वंम्ह छम्ह भिक्षुं सुथे बै पुना च्वंगु इलय् सिमां कुतुं वया च्वंगु क्वःतय्गु छचों न्हेगः च्यागः नालि (नाप यागु त्वाचाय्) थलय् मुंका वांछवये माल । वं थ्व खँ भिक्षुपिंत कन । भिक्षुपिसं धर्मसभाय् चर्चा यात- “आवुसोपिं ! फलानाम्ह भिक्षुया वासस्थानय् न्हिन्हं थुलि थुलि क्वःतय्गु छचों मुंका वांछवः वने माःगु जुया च्वन ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थन फेतुना छिमि छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ” धया भिक्षुपिसं बिनित्ति यात- “भन्ते ! क्वःतय् व भुलुखातय् थवंथवय् थुजागु वैर गुबलेनिसें दुगु खः ?”

“प्रथम कल्पनिसें ।” धया शास्तां पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा प्रथम कल्पयापिं मनूतयसं समूह जुया वना छम्ह बांलाम्ह, शोभा दुम्ह, आज्ञा सम्पन्न, सकतां प्रकारं परिपूर्णम्ह मनूयात जुजु दय्कल । प्यपां चूपिं पशुतयसं नं मुना छम्ह सिंहयात जुजु दय्कल । महासमुद्रय् न्यातयसं नं आनन्द धयाम्ह न्यायात जुजु दय्कल । अनलि पंछितयसं हिमालय प्रदेशय् छगू चट्टानय् मुना बिचाः यात - मनूतयके जुजु खने दत, अथे हे प्यपां चूपिंके व न्यातयके नं जुजु खने दत । भी जक जुजु मद्दिनि । जुजु मदय्क (अराजकताया अवस्थाय्) च्वना च्वने पाय्छि मजू । भी नं जुजु दय्के माल । (सुं) छम्हसित जुजुया थासय् तये माल, थथे (छिकपिसं) सिइका कया दिसं । इमिस थुजाम्ह छम्ह पंछि मामां भुलुखायात ल्यया धाल - “ध्व जिमित यः ।”

छम्ह पंछिं सकसियागु सम्मति सिइकेया नितिं स्वकोतक घोषणा यात । निकोतक याःगु घोषणा न्यनेधुंका स्वकोगु पटक न्यका च्वंबले छम्ह क्वःनं दना धाल - “भतिचा आसे, राज्याभिषेकया इलय्, तँ पिहाँ मवःगु इलय् ला ध्वयागु ख्वाः थथे धाःसा तँ वइबले गथे जुइगु जुइ ?” ध्वं भीत तँ पिकया स्वइबले भाजनय् ह्याउँक क्वाका सिया तःगु हामो छचाल ब्याल जूथे भीपिं मजुइला ? ध्वयात जुजु यायेगु जित मयः । च्वय् कंगु खँ प्रकट यायेया नितिं न्हापांगु गाथा न्यंकल -

“सब्बेहि किर जातीहि, कोसियो इस्सरो कतो ।
सचे जातीहनुञ्जातो, भण्येयाहं एकवाचिक’न्ति” ॥

“सकलें थःथिति बन्धुपिं मुना भुलुखायात जुजु दय्कल । यदि थःथिति बन्धुपिसं अनुमति बिल धाःसा जिं नं छता खँ धाये माःगु दु ।”

वयात अनुमति (अनुज्ञा) व्यूब्यू पंछितयसं निपुगु गाथा धाल -

“भण सम्म अनुञ्जातो, अत्थं धम्मञ्च केवलं ।
सन्ति हि दहरा पक्खी, पञ्जवन्तो जुतिन्धरा’ति” ॥

“पासा ! छंत अनुमति दु । केवल अर्थ व धर्मयुक्त खँ धा । छायाकि चिचिधिकपिं भंगःतयथाय् नं प्रतिभा व प्रज्ञावान्पिं दइगु जुया च्वन ।”

वं अनुमति कया स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“न मे रुच्चति भदं वो, उलूकस्साभिसेचनं ।
अक्कुद्धस्स मुखं पस्स, कथं कुद्धो करिस्सती’ति” ॥

“हे भद्रपिं ! भुलुखायात अभिषेक बिइगु जित चित्त बुभे मजू । आः तं मवःबले हे ध्वयागु ख्वाः छको स्वया दिसं, तँ वइबले छु जक याइगु जुइ ?”

थथे धाधां “जित चित्त बुभे मजू, जित चित्त बुभे मजू” धया आक्सय् ब्वया वन । भुलुखां नं ब्वया वना वयात लिना यंकल । अबलेनिसँ इमिसं थवंथवय् वैर तल । पंछितयसं सुवर्ण हँयात जुजु दय्कल अले सकलें थथःगु लँ लिना वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । जुजु यायेत ल्यःम्ह सुवर्ण हँय् जुलसा जि हे खः ।

पदुम वर्रा क्वचाल ।

३. उदपान वर्ग

२७१. उदपानदूसक जातक

“आरञ्जकस्स इसिनो...” थुगु गाथा शास्तां ऋषिपतनय च्वना विज्यागु इलय् पुखू फोहर याःम्ह छम्ह ध्वँया बारे कया आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छम्ह ध्वँचां भिक्षुसङ्घया लः त्वनेगु पुखुली खि च्व फाना फोहर याना बिस्सुं वन । छन्हु पुखू लिक्क वःम्ह ध्वँचित श्रामणेरपिसं अप्पां कय्का सास्ति यात । अबलेनिसें वं उगु थासय् लिफः हे स्वयेगु मयात । भिक्षुपिसं थुगु खँ सिइका धर्मसभाय् खँ ल्हात- “आवुसोपिं ! पुखू फोहर याःम्ह ध्वँ नं श्रामणेरपिनिपाखें सास्ति नसेनिसें वं लिफः छको स्वयेगु तकं मयात ।” शास्तां विज्याना न्यना विज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! आः जक मखु न्हापा नं थ्वं पुखुयात फोहर याःगु दु” धका आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया विज्यात -

अतीत कथा

न्हापा वाराणसीस थन ऋषिपतनय थुगु थासय् हे पुखू छगू दु । उगु इलय् बोधिसत्त्व कुलीन छेंय जन्म जुया, ऋषि-प्रब्रज्या कया, ऋषिगणपिं ब्वना ऋषिपतनय वना च्वंवन । अबले थुम्ह हे ध्वँचां थ्व हे पुखू फोहर याना बिस्सुं वनेगु याना च्वन । छन्हु वयात तपस्वीपिसं छचालं च्वना उपाय याना ज्वना बोधिसत्त्वयाथाय् हल । बोधिसत्त्वं ध्वँयात खँ न्यंकु न्यंकु न्हापांगु गाथा न्यंकल -

“आरञ्जकस्स इसिनो, चिररत्ततपस्सिनो ।
किच्छाकतं उदपानं, कथं सम्म अवासयी’ति” ॥

“ताःकालं निसें तपस्या याना वनय् वास याना च्वंपिं ऋषिपिनिपाखें तःसकं थाकुक्क दय्का तःगु थुगु बुँगाःयात, हे पासा ! छं छाय् फोहर यानागु ?”

बोधिसत्त्वयागु खँ न्यना ध्वँचां निपुगु गाथा धाल -

“एस धम्मो सिङ्गालानं, यं पित्वा ओहदामसे ।
पितुपितामहं धम्मो, न तं उज्जातुमरहसी’ति” ॥

“गुक्रियात त्वनेगु खः उक्रियात फोहर यायेगु ध्वँतयगु ज्या (धर्म) खः । ध्व जिमि बौ बाज्याया पालं निसेया धर्म खः । थुक्रियात उपहास याये मज्यू ।”

अले बोधिसत्त्वं वयात स्वपुगु गाथाद्वारा धाल -

“येसं वो एदिसो धम्मो, अधम्मो पन कीदिसो ।
मा वो धम्मं अधम्मं वा, अद्दसाम कुदाचन'न्ति” ॥

“छिमिगु धर्म थजागु खःसा अधर्म गजागु जुइ ? जिमिसं छुं कथं नं छिमिके धर्म मखना न त अधर्म हे ।”

थुकथं बोधिसत्त्वं वयात उपदेश बिया हाकनं गुबलें वये मते धया छवत । अबलेनिसें वं हानं लिफः छको स्वया स्वयेगु नं मयात ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् पुखू फोहर याःम्ह ध्वँ ध्व हे खः । गणया शास्ता जुलसा जि हे खः ।

- * -

२७२. ब्यग्घ जातक

“येन मित्तेन संसग्गा-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोकालिक भिक्षुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । कोकालिकया खँ (कथा) भिंस्वंगूगु निपात (परिच्छेद) य् च्वंगु तक्कारिय जातकय् (जा. नं. ४८१) स वइतिनि ।

वर्तमान कथा

कोकालिकं सारिपुत्र व मौद्गल्यायन सत्ता ब्वना हये धका बिचाः याना कोकालिक धयागु राष्ट्र जेतवनय् थ्यंकः वया शास्तायात वन्दना याना स्थविर (सारिपुत्र व मौद्गल्यायन) पिनिथाय् वना धाल - “आवुसोपिं ! कोकालिक राष्ट्रवासीपिं छलपोलपिंत लुमंका च्वन, नु बिज्याहूँ ।”

“आयुष्मान् ! छ जक हूँ, जिपिं वने मखु ।”

स्थविरपिसं अस्वीकार यायेवं व थः जक लिहाँ वन । भिक्षुपिसं धर्मसभाय् चर्चा यात - “आयुष्मान्पिं ! कोकालिक (धयाम्ह गजाम्ह भिक्षु धयागु का) सारिपुत्र व मौद्गल्यायनपिं नापं नं च्वने मफु, हानं मदय्कं नं च्वने मफु । मिले नं जुइ मफु, बाये नं मफु ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थन फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ।”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! आः जक मखु, न्हापा नं कोकालिक, सारिपुत्र व मौद्गल्यायनपिं नाप च्वने मफुगु खः, हानं (इपिं) मदय्क बाया च्वने नं मफुगु खः” धका आज्ञा जूसै पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया विज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व छगू अरण्य (जंगल) य् वृक्षदेवता जुया जन्म जुल । वयागु विमानं भतिचा तापाक छमा तःमागु सिमाय् मेम्ह हे वृक्षदेवता च्वना च्वन । उगु वनखण्डय् छम्ह सिंह व छम्ह धुँ च्वना च्वन । इमिगु भयं याना अन सुनानं बुँज्या मयाः न त सिमा पालेगु ज्या हे याः । अन च्वना सुनानं उखे थुखे स्वयेगु आँट तकं मया । सिंह व धुँ सकतां प्रकारयापिं प्राणीपिंत स्याना नया च्वन । नयेधुंका ल्यं दुगु अन हे त्वःता वनिगु जुया च्वन गुकिं याना अन क्वे व ला ध्वगिगना सी नवःथे दुर्गन्धित जुया अन तःसकं हे च्वने हे मफय्क नवया च्वन ।

छन्हु कांम्ह, मूर्खम्ह, कारण-अकारण मस्युम्ह वृक्षदेवतां बोधिसत्त्वयात धाल - “पासा ! थुपिं सिंह धुँतय्गु कारणं भीगु वनखण्ड सीपिनिगु दुर्गन्धया दुर्गन्धं जाया च्वन । जिं थुमित बिसिकः छ्वया बिया ।” बोधिसत्त्वं धाल - “पासा ! थुपिं निम्हसियागु कारणं भीगु छेँ सुरक्षित जुया च्वंगु दु । इमित बिसिकः छ्वल धाःसा भीगु छेँ नष्ट जुया वनी । सिंह धुँतय्गु पलाख्वाय् मखनेवं मनूतय्सं वन फारे याना ख्यः दय्का बुँ दय्की । छंत थथे यइ मखु ।” थुलि धया न्हापांगु निपु गाथात न्यंकल -

“येन मित्तेन संसग्गा, योगक्खेमो विहिंसति ।
पुब्बेवज्जाभवं तस्स, रक्खे अक्खीव पण्डितो ॥

“येन मित्तेन संसग्गा, योगक्खेमो पवइति ।
करेय्यत्तसमं वुत्ति, सब्बकिच्चेसु पण्डितो”ति” ॥

“गुम्ह पासायागु संसर्गं कल्याण नाश जुइगु खः । नाश जुइ न्ह्यः हे पण्डितं उकियात थःगु मिखायातथे तुं रक्षा यायेमाः ।”

“गुम्ह पासालिसे संसर्गं याःगु कारणं कल्याण धर्म बढे जुइगु खः । पण्डितं दक्व ज्याखँय् वलिसे थःथे जागु व्यवहार यायेमाः ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं यथार्थ खँ कन नं उम्ह मूर्खम्ह देवतां खँ मन्यंसे, छन्हु भैरव-रूप क्यना सिंह व धुँतयत् बिसिकः छ्वया बिल । मनूतय्सं सिंह व धुँया पलाख्वाय् मखन । सिंह व धुँ मेगु वनय् च्वंवेनेधुंकल धयागु सिइका वनखण्डया छगू भाग फारे याः वल । देवतां बोधिसत्त्वयाथाय् वया धाल - “पासा ! जिं छंगु खँ मन्यंसे इमित बिसिकः छ्वया बिया । आः इपिं बिस्युं वंगु सिइका मनूतय्सं वनखण्ड फारे याना च्वन । आः छु यायेमाल ?”

“आः इपिं फलानागु नांया वनखण्डय् वना च्वना च्वन, वना इमित ब्वना हति ।”

अन वना इमि न्ह्योने दना ल्हाः बिनित्त याना स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“एथ ब्यग्घा निवत्तहो, पच्चुपेथ महावनं ।
मा वनं छिन्दि निब्यग्घं, ब्यग्घा माहेसु निब्बना’ति” ॥

“अय् धुँत ! वा, नु, हाकनं महावनय् वनेनु । धुँ मदुगु वनयात मनुखं फारे मयायेमा । धुँत नं वन मद्यक् च्वने म्वालेमा ।”

देवतां थुगु प्रकारं याचना याःबले इमिसं धाल – “छ् जक हुँ, जिपिं वये मखु ।” इमिसं अस्वीकार यात । देवता याकचा वनखण्डय् लिहाँ वल । मनूतय्सं नं छुं दिनया दुने वन फारे याना बुँ दय्का बुँ ज्या यात ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय्याम्ह मूर्खम्ह देवता कोकालिक खः । सिंह सारिपुत्र खः । धुँ मौद्गल्यायन खः । पण्डित देवता जुलसा जि हे खः ।

- * -

२७३. कच्छप जातक

“को नु उद्धितभत्तोव-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोशल जुजुया निम्ह महामन्त्रीपिनिगु कलहया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । वर्तमान कथा निगूगु निपातय् वने धुंकूगु जुल ।

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व काशी राष्ट्रया छ्गू ब्राह्मण कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिलाय् शिल्प सय्का लिहाँ वया कामभोग त्वःता ऋषि प्रव्रज्या ग्रहण यात । अले हिमालय प्रदेशय् गंगाया सिथय् आश्रम दय्का अन अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त याना ध्यान-क्रीडा यायां च्वना च्वन । थुगु जातकय् बोधिसत्त्व परम उपेक्षित (मध्यस्थ) जुया उपेक्षा पारमिता पुरे याना बिज्यागु जुल । थःगु पर्णशालाय् च्वना च्वंगु इलय् प्रगल्भ दुःशीलम्ह माकः छ्म वया ऋषिया न्हायपं प्वाल्य् थःगु लिङ्ग दुछ्वयेगु यात । बोधिसत्त्वं वयात छुं मधासे उपेक्षवान् जुया च्वना च्वन ।

छ्न्हु कापलि छ्म लखं थहाँ वया गंगाया सिथय् म्हुतु वांखाया निभा पाना न्ह्यो वय्का च्वन । वयात खना, उम्ह चञ्चलम्ह माकःनं वयागु म्हुतुइ थःगु लिङ्ग दुछ्वल । कापलिं न्ह्यलं चाय्का भंगः पंछियात पंजलय दुने तयेथें याना वयागु लिङ्गय् क्वातुकक वांन्याना बिल । वयात तःसकं स्यात । स्यागु सह याये मफया वं बिचाः यात – “सुनां जित थुगु दुःखं मुक्त याना विद्ये फइ ? सुयाथाय् वने ? तपस्वी छ्म

बाहेक सुनानं जिगु दुःख मदय्का विये फइ मखु । वयाथाय् मवंसे मजिल ।” वं कापलियात थःगु निपा ल्हातं ज्वना बोधिसत्त्वयाथाय् वन । बोधिसत्त्वं उम्ह दुःशीलम्ह माकःयात हाय्केथें याना हापांगु गाथा न्यंकल -

“को नु उद्धितभत्तोव, पूरहत्थोव ब्राह्मणो ।
कहं नु भिक्खं अचरि, कं सद्धं उपसङ्गमी’ति” ॥

“यक्व भोजन ल्हातं ज्वना वम्ह छ सु ब्राह्मण खः ? छं गनं भिक्षा पचना हयागु ? गुम्ह श्रद्धावान्थायाय् वने त्याना ?”

वयागु खं न्यना दुःशीलम्ह माकःनं निपुपु गाथा धाल-

“अहं कपिस्मि दुम्मेधो, अनामासानि आमसिं ।
त्वं मं मोचय भदन्ते, मुत्तो गच्छेय्य पब्बत’न्ति” ॥

“जि दुर्बुद्धिम्ह माकः खः । जिं थिइ मत्योगुयात थियागु खः । छं जित तोतका ब्यु । छं भिं जुइमा । मुक्त जुइवं हे जि पर्वतय् वनेगु जुल ।”

बोधिसत्त्वं वयात करुणा तया, कापलिलिसे खं ल्हाल्हां स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“कच्छपा कस्सपा होन्ति, कोण्डञ्जा होन्ति मक्कटा ।
मुञ्च कस्सप कोण्डञ्जं, कतं मेथुनकं तया’ति” ॥

“कापलित काश्यप जातिपिं खःसा माकःत कौण्डिन्य जातिपिं खः । हे काश्यप ! कौण्डिन्यं छलिसे (गोत्र मिले जूगुलिं) मैथुन यात । (आः) छं वयात त्वःता ब्यु ।”

कापलिं बोधिसत्त्वयागु वचन न्यना, बांलागु वचन बोलि न्यना माकःयागु लिङ्ग त्वःता बिल । माकःनं मुक्त जुइखतं बोधिसत्त्वयात वन्दना याना भागाभाग जुल । हानं उगु थासय् लिफःतक नं स्वयेगु मयात । कापलिं नं बोधिसत्त्वयात वन्दना याना थःगु थासय् तुं लिहाँ वन ।

बोधिसत्त्व नं ध्यानी जुय च्वच्चं लिपा ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय्याम्ह कापलि, माकः निम्ह महामात्यपिं खः । तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

२७४. लोल जातक

“कायं बलाका सिखिनी...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह लोभीम्ह भिक्षुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

धर्मसभाय् न्ह्योने तये हयेवं वयात शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षु ! छ आः जक लोभी जूगु मखु, न्हापा नं अथे हे जूगु दु । लोभया कारणं हे सिइ माला वन । थ्व हे कारणं पुलापिं पण्डितपिं नं थःगु छेंनं निवासस्थानं पितंका च्वने माल ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् वाराणसी सेठया भुतु सुवानं पुण्यया नितिं बखुँगः दय्का खाया बिल । उगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म बखुँया योनी जुया अन च्वना च्वन । भुतु छें च्वं च्वं ब्वया वम्ह लोभीम्ह क्वः छम्हसिनं न्यां व लाया थीथी प्रकारया क्वाः घाःसा (नसा) खना लोभ (तृष्णा) तया बिचाः यात - ‘सुयाके ग्वाहालि काःसा मौका दइ ?’ थुकथं विचार यायेधुंका वं बोधिसत्त्वयात खंका थ्वयागु ग्वाहालि काल धाःसा नये खनि धका निश्चय याना बखुँया नसा माःवनेत जंगलय् वना च्वंगु इलय् वया ल्यूल्यु वन ।

उबले बोधिसत्त्वं वयात धाल - “हे क्वः ! जि मेथाय् नसा माःवनिम्ह खः, छ मेथाय् नसा माःवनिम्ह जुया नं जिगु ल्यूल्यु छाया वया च्वनागु ?”

“पासा ! जित छंगु ज्या यः, जि नं छम्ह नसा मालिम्ह पासा जुया छंगु सेवा याये मं दु ।” बोधिसत्त्वं नं स्वीकार यात । वया नाप नापं नसा मामां याकचा नसा माम्हेथे याना खुरुक्क चिला वना वं गोबरया द्रैय् क्वाना त्वं कीत प्वाः जाय्क नया बोधिसत्त्वयाथाय् वना धाल - “छं आःतकं नसा माला च्वनागुला ? छु नसा नयेगु प्रमाण (मात्राद्धि) नं मस्यूला ? वा, बहनि लिबाये न्ह्यो हे लिहाँ वनेनु ।”

बोधिसत्त्व वनापं निवासस्थानय् लिहाँ वल । भुतु सुवानं जिमि बखुँनं पासा छम्ह ब्वना हल धका क्वःयात नं क्वः च्वनिगु गः खाया बिल । क्वः प्यन्हु न्यान्हुतक अथे याना हे च्वना च्वन । छन्हु सेठया नितिं आपालं न्यां व ला न्ह्योने तये हया तल । क्वःनं व खना लोभ चाया सुथंनिसें हे अन हे भोसुना क्वाः क्वाः हाला च्वन । सुथे बोधिसत्त्वं धाल - “पासा ! नसा माःवने वा ।”

“छु हँ, जि प्वाः स्याना च्वन ।”

“पासा ! क्वःयात प्वाः स्याइगु (अजीर्ण) धयागु दइ मखु । छं नःगु इता नापं छंगु प्वाथय् थ्यने खतं पचे जुया वं, न्ह्यागु नःसां म्हुतुइ तयेवं पचे जुया वं । जिगु खँ न्यं, थुपिं ला न्याँ खना अथे धाये मते ।”

“पासा ! छाया् थथे धयागु ? जित अजीर्ण जूगु धात्थेँ खः ।”

“ज्यू का, अथेसा अप्रमादी जुया च्वं” धया बोधिसत्त्व वन ।

भुतु सुवानं न्याँ लाया थीथी क्वाः दयका म्हुय् च्वंगु चःति हुहुं भुतुया लुखाय् दना च्वन । क्वःनं आः हे ला नये माल धका बिचाः याना ला तया तःगु थलया सिथय् जूवन । भुतु सुवानं “क्किक्कि” सः ताया स्ववंबले क्वःयात खन । दुहाँ वना क्वःयात ज्वन । छचनय् च्वंगु पापू त्वःता वया म्हुय् च्वंगु दक्वं पापू पुया बिल । अले वं पालु व दालचिनी, जी अदि नचुक निना दुरुइ (महीलय्) ल्वाकः छचाना “छ हे मखुला जिमि सेठया न्याँ ला चिप याना नइम्ह” धाधां वया म्हुय् बुत्तु बुला वयात गलय् वांछवया बिल । वयात तःसकं हिइसे च्वंक स्यात । बोधिसत्त्व नसा माला लिहाँ वबले व दुःख जुया सास्ति नया च्वंगु खन । व्यंग नका वं न्हापांगु गाथाद्वारा धाल -

“कायं बलाका सिखिनी, चोरी लङ्घिपितामहा ।

ओरं बलाके आगच्छ, चण्डो मे वायसो सखा'ति” ॥

“गुम्हसिया बाज्या^३ सुपाय् खः । खँनी कल्कि दुम्ह थुम्ह मांब्बह सु खः ? अय् मांब्बहः ! थन वा, जिमि पासा क्वः हारां खः ।”

वयागु खँ न्यना क्वःनं वयात निपुगु गाथा न्यंकल -

“नाहं बलाका सिखिनी, अहं लोलोस्मि वायसो ।

अकत्वा वचनं तुहं, पस्स लूनोस्मि आगतो'ति” ॥

“जि कल्कि दुम्ह ब्वहः मखु । जि लोभीम्ह क्वः खः । छंगु खँ मन्यनागुलिं हे जि मसिनगु पापु तर्क पुइका च्वने माःम्ह जुल ।”

वयागु खँ न्यना बोधिसत्त्वं स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“पुनपापज्जसी सम्म, सीलज्जि तव तादिसं ।

न हि मानुसका भोगा, सुभुज्जा होन्ति पक्खिना'ति” ॥

“हे पासा ! छं हानं अजागु हे दण्ड फये माली तिनि । छंगु स्वभाव हे अजागु खनी । मनूतय्सं भोग याइगु नसा त्वंसा भंगःपँछितयगु निरिंति मखु ।”

थुलि धया बोधिसत्त्वं “आः जि थन च्वना च्वने मखुत” धका मती तया ब्वया मेथाय् हे च्वंवन । क्वःनं सास्ति ननं वाथा वाथा कना अन हे सित ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् लोभी भिक्षु अनागामीफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय्याम्ह लोभीम्ह क्वः लोभीम्ह भिक्षु खः । बखुं जुलसा जि हे खः ।

- * -

२३. नं न्यागु सलं ब्वहः (बकुला) या प्वाथय् दइगु जुया च्वन ।

२७५. रुचिर जातक

“कायं बलाका रुचिरा-” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना विज्यागु इलय् छम्ह लोभीम्ह भिक्षुया बारे कया आज्ञा जुया विज्यागु जुल । थुगु बाखँ नं न्हापा वंगु (बाखँ) समान खः, गाथा नं अथे हे खः ।

“कायं बलाका रुचिरा, काकनीळस्मिमच्छति ।
चण्डो काको सखा मय्हं, यस्स चेतं कुलावकं ॥

“ननु मं सम्म जानासि, दिज सामाकभोजन ।
अकत्वा वचनं तुय्हं, पस्स लूनोस्मि आगतो ॥

“पुनपापज्जसी सम्म, सीलज्हि तव तादिसं ।
न हि मानुसका भोगा, सुभुज्जा होन्ति पक्खिना’ति” ॥

“कोया स्वैय् ध्व सु बांलाम्ह ब्वहः वया च्वन ? जिमि पासा क्वः तःसकं कडागु स्वभाव दुम्ह हारांम्ह खः । ध्व वयागु स्वैय् खः ।”

“हे द्विज ! हे तृण-बीज (घाँय्या पुसा) नइम्ह भंगः ! छं छु जित म्ह मस्यूला ? छंगु खँ मन्यनागुलिं हे जि तःसकं मसिनगु पापूत तकं पुइका च्वने माःम्ह जुल ।”

“हे पासा ! छं हानं अजागु हे दण्ड फये माली तिनि । छंगु स्वभाव हे अजागु खनी । मनूतय्सं भोग याइगु नसा त्वंसा भंगःपँछितयगु नितिं मखु ।”

थुलि धया बोधिसत्त्वं “आः जि थन च्वना च्वने मखुत” धका मती तया ब्वया मेथाय् हे च्वंवन । क्वःनं सास्ति ननं वाथा वाथा कना अन हे सित ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना विज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् लोभी भिक्षु अनागामीफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय्याम्ह लोभीम्ह क्वः लोभीम्ह भिक्षु खः । बखुं जुलसा जि हे खः ।

२७६. कुरुधम्म जातक

“तव सद्गञ्च सीलञ्च-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् हैय् स्याम्ह भिक्षु छम्हसिया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्तीस च्वंपिं निम्ह पासापिं भिक्षु जुया उपसम्पदा प्राप्त याना न्ह्याबले निम्हं नापं च्वना च्वन । छन्हु अचिरवती (नदी) स वना मोल्हुया इपिं सिथय् फिसः ब्वय् निभा पापां न्ह्याइपुक खँ ल्हाना च्वन । व हे इलय् निम्ह लःहैय्त आकाशं ब्वया वया च्वन । इपिंमध्ये चिधिकम्ह भिक्षुं ल्वहँचा कया धाल - “थ्व हैय्या मचाया मिखाय् कय्का बिइ फु ।”

“फइ मखु ।”

“थुखेयागु ला छु, उखेयागु मिखाय् लाक कय्का बिइ फु ।”

“थ्व ला भन् हे फइ मखु ।”

“का स्व का” धाधां स्वंकुलागु ल्वहँचा छगः कया वं लःहैयात ल्युनें कय्कल । लःहैयनं ल्वहँचा कय्का हःगु सः ताया लिफः स्वल । अबले लाकक मेगु गोलागु ल्वहँतं उखेयागु मिखाय् कय्कबले थुखेयागु मिखा पिहाँ वल । लःहैय् चिल्लाय्दंक घ्वाः घ्वाः हाहां फाता फातां पुपुं कुतुं वया वयागु तुतिकवय् ला वल । अन जःखः दना च्वंपिं भिक्षुपिसं खना धाल - “आयुष्मान् ! बुद्धया शासनय् प्रव्रजित जुया थ्व गुगु छं प्राणीयागु हिंसा यात थ्व अनुचित खः ।” वयात ज्वना तथागतया न्ह्योने तये यंकल । शास्तां न्यना बिज्यात - “धात्थेँ छु, भिक्षु ! छं जीव हिंसा यानागु खः ला ?”

“धात्थेँ खः ।”

“भिक्षु ! थुजागु नैर्यानिक (कल्याणकारी) शासनय् प्रव्रजित जुया नं छं गुकथं थथे यानागु ? पुलापिं पण्डितपिसं बुद्ध उत्पन्न जुइ न्ह्यो मिसापिसहित छेँय् च्वना च्वंगु बखतय् भ्या भतिचा नं अनुचित कर्म यायेमाल धाःसा नापं हिचकिचे जू । छं थथिंजागु शासनय् प्रव्रजित जुया नं भतिचा हे हिचकिचे मजू । छु भिक्षुपिं शरीर, वचन व मनं संयम जुइ म्वाला ?” थथे आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा कुरुराष्ट्रया इन्द्रप्रस्थ नगरय् धनञ्जय कौरव्य जुजुं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म जुजुया महारानीया कोखं जुल । छसिंकथं तःधि जुया वसेलि तक्षशिलाय् वना शिल्प सय्का लिहाँ वल । जुजुं वयात उपराज (युवराज) याना बिल । लिपा बौम्ह सिइवं बोधिसत्त्व जुजु जुल । बोधिसत्त्वं भिगू राजधर्म पालन याना कुरु धर्मानुसार आचरण याना च्वन । कुरुधर्म धयागु पञ्चशीलयात

धाइगु खः । बोधिसत्त्वं नं पञ्चशील विशेष परिशुद्ध जुइक पालन याना च्वन । बोधिसत्त्व जुजुं गथे पालन याःगु खः, अथे हे (१) जुजुया मां, (२) महारानी (३) किजा युवराज, (४) ब्राह्मण पुरोहित, (५) भूमि नापी मन्त्री, (६) सारथी, (७) सेठ (८) द्रोणमापक मन्त्री, (९) द्वारपाल व (१०) वेश्यां नं पालन याना च्वंगु जुल ।

“राजा माता महेसी च, उपराजा पुरोहितो ।
रज्जुको सारथि सेट्टि, दोणो दोवारिको तथा ।
गणिकेकादस जना, कुरुधम्मो पतिट्ठिता’ति” ॥

“जुजु, मां, महारानी, उपराज, पुरोहित, भूमि नापी मन्त्री, सारथी, सेठ, द्रोणमापक मन्त्री, द्वारपाल व वेश्यां – थुपिं भिंछ्महसिनं कुरुधर्म्य् प्रतिष्ठित जुया च्वन ।”

थुपिं सकसिनं शुद्धरूपं पञ्चशील पालन याना च्वन । जुजुं नगरयागु प्यखेरं ध्वाखाय्, नगरया दथुइ व दरबारया ध्वाखाय् याना खुगू थासय् खुगू दानशाला दय्का न्हिन्हं खुगू लाख खर्च याना दान बिया च्वन । थ्व खँ जम्बुद्वीप छगुलिं प्रख्यात जुल । जुजु दान यायेगुली उदार चित्तम्ह खः धयागु खँ नं जम्बुद्वीप छगुलिं प्रचार जुल ।

उगु इलय् कालिङ्ग राष्ट्रया दन्तपुर नगरय् कालिङ्ग जुजुं राज्य याना च्वन । वयागु देशय् वा मवल । वा मवःगुलिं देशभरी हाहाकार जुल । जनता नये मखना पीडित जुल । रोगं कय्का च्वन । वा मवःगु (दुर्वीष्टि)-भय, अकाल-भय व रोग-भय – थुपिं स्वथी भय फैले जुल । उगु देशया नागरिकतय्सं छुं उपाय मखना थः मस्त ब्वना मेमेथाय् वना च्वंवेनेगु यात । राष्ट्रया सकलें जनता दना वया दन्तपुर वना लाय्क्या ध्वाखाय् दना ततःसकं हल्ला मचे याःवन ।

जुजुं झ्याःया लिक्क वना ततःसकं हाःगु सः ताया न्यन – “छ्वाय् थुमिसं हल्ला मचे याना च्वंगु ?”

“महाराज ! सारा राष्ट्रय् स्वंगू भय पिहाँ वया च्वन, वा मवल, बुँ स्यना वन, अकाल जुल, मभिंंगु नसा नया रोगी जुल । थःपिनिगु सकतां त्वःता मस्त ज्वना बिस्सुं वना च्वन ।”

“न्हापायापिं जुजुपिसं वा मवइबले छु याइगु ?”

“महाराज ! न्हापा न्हापायापिं जुजुपिसं वा मवइबले दान बिइगु, उपोसथ (व्रत) च्वनिगु, शील पालन याइगु व शयनासन कोथाय् दुहाँ वना कुश घाय् लाया न्हेन्हु यंक दचनिगु खः । थथे यायेवं वा वइगु खः ।

जुजुं “ज्यू” धया अथे हे यात । अथे यात नं वा मवल । अथे जुसेलिं जुजुं हानं मन्त्रीपिके न्यन – “आः जिं छु याये माली ?”

“महाराज ! इन्द्रप्रस्थ नगरय् धनञ्जय धयाम्ह कुरु जुजुयाथाय् अञ्जन वसभ धयाम्ह छम्ह मङ्गल किसि दु । उम्ह किसि हया बिज्याहुँ । उम्ह किसि हयेवं वा वइ ।”

“उम्ह जुजु सेना व वाहनं युक्तम्ह जुया च्वन, वयात त्याके अपु मजु । उम्ह जुजुया किसि गथे याना हयेगु ?”

“महाराज ! वनापं युद्ध यायेमाःगु म्दु । जुजु दानीम्ह खः । दान शील दुम्ह खः । पवं जक पवन धाःसा बांलाक समाये याना तःगु (थःगु) छर्चो समेतं ध्यना बिइफु । वयागु बांलागु मिखा नं लिक्क्या बिइफु । राज्य दक्वं त्याग याना बिइफु । किसिया ला छु खँ ! पवन धाःसा वं अवश्य थःत समेतं बिइफु ।”

“वयाथाय् सुनां प्वं वनी ?”

“महाराज ! ब्राह्मणपिसं ।”

जुजुं ब्राह्मण-गामं च्याम्ह ब्राह्मणपित सःता सत्कार सम्मान याना किसि दान काय्के छ्वत । इमिसं लं खर्च व लासा फांगा च्वना वन । सकभनं छ्चा छ्चा जक च्वना याकनं याकनं वना छुं दिनय् हे देशया ध्वाखाय् थ्यंका अन दानशालाय् भोजन याना त्यानु लंका न्यन - “जुजु दानशालाय् गुबले विज्याइगु ?”

मनूतयसं लिसः बिल - “पक्षया स्वन्हु दिं - चतुर्दशी खुन्हु, पुन्हीखुन्हु व अष्टमीखुन्हु विज्याइ । कन्हे पुन्ही खः । उकिं कन्हे नं विज्याइ ।” ब्राह्मणपिं कन्हेखुन्हु सुथ न्हापानं वना पूर्वद्वारय् वना दना च्वंवन ।

बोधिसत्त्व नं सुथ न्हापानं स्नान याना (चन्दन आदि) लेप इला, सकतां तिसा व वसतं छायापिया बांलाक छायापिया तःम्ह भिंम्ह किसिया म्हय् च्वना, यक्व मनूत ल्यूल्यू तथा पूर्वद्वारया दानशालाय् थ्यंका वल । अन कुहाँ वया न्हेम्ह च्याम्हसित थःगु ल्हातं भोजन दान बिल । “थये याना व्यु” धया किसिया म्हय् च्वना दक्षिण-द्वारय् वन । ब्राह्मणपिसं पूर्वद्वारय् सिपाहित आपाः दुगुलिं मौका काये मफुत । उकिं इपिं दक्षिण-द्वारय् वना जुजु वःगु खना द्वारया भचा उखे भतिचा तःजागु थासय् वना दना च्वन । जुजु थःपिनि लिक्क वयेवं इमिसं ल्हाः ल्हवना जुजुयागु जय जयकार यात । जुजु वज्र (अंकुशं) किसियात दिका इमिथाय् वना न्यन - “ब्राह्मणपिं ! छु माल ?” ब्राह्मणपिसं बोधिसत्त्वयागु गुणानुवाद यायां न्हापांगु गाथा न्यंकल -

“तव सद्धञ्च सीलञ्च, विदित्वान जनाधिप ।
वण्णं अञ्जनवण्णेन, कालिङ्गस्मिं निमिहसे’ति” ॥

“हे जनाधिप (जुजु) ! छपिनिगु श्रद्धा व शील सिइका जिमिसं कालिङ्ग देशय् अञ्जन वर्णम्ह किसिलिसे लुं नापं हिलाबुला यायेमाल ।”

भावार्थ खः, हे जुजु ! जिपिं छपिनिगु शील व श्रद्धा सिइका छपिनिथाय् थुगु आशां वया च्वनागु जुल कि थपाय्च्वतं श्रद्धावान् व शीलवान् जुजुं प्वन धायेवं अञ्जनवर्ण किसि दान बिइ । हानं जिमिसं उम्ह छपिनिम्ह किसियात थःपिनिम्ह किसिये याना कालिङ्ग जुजुयाथाय् यंका वयाके आपालं धन धान्यलिसे हिलाबुला याना काये । अले वं हिलाबुला याना व्यूगु धन धान्य जिमि प्वाथय् तये । महाराज ! थुकथं मनय् तथा जिपिं थन वया च्वना । महाराज ! आः छु यायेमाल छपिसं हे सिइका विज्याहूँ ।”

मेकथंया अर्थ - छपिनिगु श्रद्धा-शीलय् वर्णं दु, गुणं दु - प्वनेवं पशुतय्गु ला छु, जुजुं जीवनतकं नं बिया विज्याइ धयागु न्यना कालिङ्ग जुजुयाथाय् थुम्ह अञ्जनवर्णं नाग (किसि) कया यंका धनलिसे हिलाबुला याना काये धका मनय् तथा थन वयागु जुल ।

इमिगु खँ न्यना बोधिसत्त्वं धाल - “हे ब्राह्मण ! यदि थुम्ह किसिया हिलाबुला याना धनया भोग यात धाःसा व बांलागु हे भोग जुइ । धन्दा कायेम्वाः । जिं गथे समाये याना तयाम्ह किसि खः अथे हे याना छिमित बिया छ्वये ।” थुकथं आश्वासन व्यूसे निपु गाथा न्यंकल -

“अन्नभच्चा चभच्चा च, योध उद्दिस्स गच्छति ।
सब्बे ते अप्पटिक्खिप्पा, पुब्बाचरियवचो इदं ॥

“ददामि वो ब्राह्मणा नागमेतं, राजारहं राजभोगं यसस्सिनं ।
अलङ्कतं हेमजालाभिछन्नं, ससारथिं गच्छथ येनकाम’न्ति” ॥

“अन्न नइपिं बा मनइपिं न्ह्याम्ह हे सेवकं पवं वल धाःसा इमित बिइ मखु धका धाये बहः मजू । ध्व (जिमि) न्हापा न्हापायापिं आचार्य (मांबौ) पिनिगु वचन खः ।”

“हे ब्राह्मणपिं ! जिं छिमित ध्व जुजुपित योग्यम्ह, राज-परिभोग्य, यशस्वी, अलंकारं छायापिया लुंयागु जालिं त्वपुया तःम्ह किसि बिया च्वना । सारथि नं ध्वलिसें तुं दु । गन मं दु अन यंकि ।”

थुगु प्रकारं किसिया म्ह्य च्वच्चं हे बोधिसत्त्वं वचनं दान बिल । हानं कुहाँ वया ‘यदि किसिम्ह्य गनं समाये मजूगु थाय् ल्यं दसा अन नं अलंकृत याना बिये माल’ धका स्वकोतक किसियात चाहुला स्वल । अलंकृत मजूगु गनं ल्यं मद्दुगु खन । अले जुजुं किसिया स्वें ब्राह्मणया ल्हातय् तया लुंया भारीं सुगन्धित लः हाय्का किसि दान बिल । ब्राह्मणपिसं किसि व किसिया साजसामान व मनूत ज्वना किसिम्ह्य च्वना दन्तपुर नगरय् लिथ्यंकल । किसि जुजुयात बिइ हल । किसि थ्यन नं वा मवः । जुजुं न्यन – “वा वय्केत आः छु याये माल ?”

“कुरु जुजु धनञ्जय कुरुधर्म पालन याना च्वंम्ह खः । उकिं वयागु राष्ट्रय् बाछिइ छको, भिंन्हुइ छको वा वः । ध्व जुजुयागु हे गुणया प्रतापं खः । थुम्ह पशुयाके गुण दसा नं गुलि हे गुण दइ ?”

“अथे जूसा वयाम्ह अलंकृत किसि, सामान व मनूतसहित वयात तुं लित बिइ यंकि । वं पालन याना च्वंगु कुरुधर्म लुंया पाताय् आखलं च्वया हति ।” धुलि धया जुजुं ब्राह्मण व अमात्यपित छवल । इपिं वना जुजुयात किसि लःल्हाना बिनित यात – “देव ! थुम्ह किसिं कया यंका नं जिमिगु देशय् वा मवल । छपिं कुरुधर्म पालन याना च्वंम्ह खः । जिमि जुजुं कुरुधर्म पालन याये मास्ते वः । जुजुं जिमित लुंया पाताय् कुरुधर्म च्वका ज्वना वा धका छवया हल । जिमित कुरुधर्म बिया बिज्याहूँ ।”

“तात ! जिं कुरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । परन्तु जिगु थःगु शील्य संशय् दुगुलिं बिये मास्ति मवः ।”

जुजुया शीलं वयागु चित्तयात प्रसन्नता छाया मव्यूगु ? उगु इलय् स्वदय् छको कार्तिक महिनाय् कार्तिकोत्सव धयागु उत्सव (नखः) जुइगु जुया च्वन । उगु उत्सव माने यायां जुजुगणपिं सकतां तिसा वसः पुना देवतापिनि भेष कया चित्र-राज धयागु यज्ञया लिक्क दना प्यखेरं, चित्रितं बुला दिका तःगु बाण कयकीगु जुया च्वन । थुम्ह जुजुं नं उगु उत्सव माने याना च्वंगु इलय् छगू पुखूसिथय् चित्रराजया लिक्क च्वना दना प्यखेरं, चित्रित जूगु बाणं कयकल । स्वखें कयकूगु बाण खने दत । पुखुली लागु बाण लुइके मफुत । जुजुयात थःम्हं कयका छवगु बाण न्यांतय्त जकं मकःला धयाथें जुल । प्राणीयागु हिंसा जुइवं शील भेद जुइगु जुल । उकिं शीलं (मनय्) प्रसन्नता मद्दु ।

जुजुं धाल – “तात ! जिके कुरुधर्मया बारे अनुताप दु, परन्तु जिमि मां नं कुरुधर्म परिशुद्धरूपं पालन याना च्वंगु दु । अन वना वयाके कया यंकि ।”

“महाराज ! छपिंके प्राणी हिंसा यायेगु चेतना मद्दु । बिना चेतनां पाणातिपात कर्म जुइ फइ मखु । छपिसं गुगु कुरुधर्म पालन याना बिज्यात व जिमित बिया बिज्याहूँ ।”

“अथे जूसा च्वया का” धया लुंपाताय् च्वके बिल । प्राणी हिंसा याये मज्यू । खुया काये मज्यू । कामभोगसम्बन्धी मिथ्याचार याये मज्यू । मखुगु खें ल्हाये मज्यू । मद्यपान याये मज्यू ।”

च्वकेधुंका हानं धाल – “अथे नं जिगु चित्त सन्तुष्ट मजू, जिमि मांयाथाय् वना ग्रहण या ।” दूतपिसं जुजुयात प्रणाम याना वया मांयाथाय् वना धाल – “देवी ! छपिसं कुरुधर्म रक्षा याना च्वंगु दु । उकिया उपदेश जिमित बिया बिज्याहूँ ।”

“तात ! जिं कुरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । परन्तु जिगु थःगु शीलिय् संशय दुगुलिं बिये मास्ति मवः ।”

वया निम्ह कायुपिं दु । तःधिकम्ह कायु जुजु । चिधिकम्ह कायु युवराज जुया च्वन । छको छम्ह जुजुं बोधिसत्त्वयात छगू लाख मू वंगु चन्दनसार व द्वच्छि मू वंगु लूसिखः छमाः उपहार बिया हल । जुजुं ‘मांयात पूजा याये’ धका नितां मांयात बिल । मांमं बिचाः यात - ‘जि न चन्दनया लेप इला, न मालं व्वखाया । जिं थ्व नितां भौपिंत बिइ माल ।’ हानं राजमातां बिचाः यात - ‘तःधिकम्ह भौ ऐश्वर्य दुम्ह खः, महारानी नं खः, उकिं वयात लुंया सिखःमाः बिइ माल । चिधिकम्ह भौ गरीब जूगुलिं वयात चन्दनसार बिइ माल ।’ वं जुजुया महारानीयात लुंया सिखःमाः बिल युवराजया कलायात चन्दनसार बिल । परन्तु इमित बिइधुंका हानं मेगु हे बिचार वल, “जि कुरुधर्म पालन याना च्वनाम्ह खः । थुपिंमध्ये सु गरीब सु धनी धका जिं छाय् स्वया च्वने माःगु ? जिं जुलसा थाकलिम्हसित आपाः माने याये माःगु खः । अथे मयानागुलिं जिगु शील जकं मस्यंला ?” थथे जिगु मनय् सन्देह उत्पन्न जुल । उकिं जिं थथे धयागु खः ।

दूतपिंसं धाल - “थःगु वस्तु यथारुचि बिइगु न्ह्याम्हसियां अधिकार दु । छपिनि थपाय्चाधंगु खँय् नं संशय जुया च्वन धाःसा छपिनिपाखें मेगु छु पाप जुइ फइ ? शील थुकथं भंग जुइ मखु । जिमित कुरुधर्म बिया बिज्याहूँ ।” राजमातापाखें नं कुरुधर्म लुंया पाताय् ल्हय्येगु अनुमति बिल ।

“तात ! अथेसां जिगु चित्त प्रसन्न मजू । जिमि भौमचां कुरुधर्म बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके न्यना कुरुधर्म च्वया का ।”

इपिं महारानीयाथाय् वना पूर्वोक्तढंगं कुरुधर्म याचना यात । महारानीं नं न्हापायापिंसं धाःथें धाल- “जिं कुरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । परन्तु जिके थःगु शीलिय् शंका दुगुलिं बिये मास्ति मवः ।”

महारानी छको जुजु व किजा युवराजनाप किसिम्हय् च्वना नगर परिक्रमा यायेत वना च्वन । अबले रानी ल्यूने फेतुना च्वंम्ह किजाभोत युवराज खना प्रेमाकर्षित जुया मती तल - ‘यदि जिं वनाप सहवास याये खन धाःसा दाजुम्हसित धाःसां नं राज्यय् प्रतिष्ठित जुया वं जित माने याना तइ । लिपा जिके होस वल । जिं कुरुधर्म पालन याना च्वनाम्ह जुइक जुइकं नं भात दय्क दय्कं मेम्ह मिजंप्रति पाप चित्त तया स्वये लात । जिगु शील जकं मस्यंला धका संशय जुया च्वन । थुगु कारणं कुरुधर्मया प्रति जिके शंका दु । जिगु मन लल मधाः उकिं जिं छिमित बिये मफु ।”

“महारानी ! चित्तं कल्पना याये मात्रं दुराचार जुइ मखु । छपिंसं थुलि निकृति खँय् नं सन्देह याना च्वंसा छपिनिपाखें मेगु छु उल्लङ्घन जुइ फइ ? थुलि मनय् तये मात्रं शील स्यनी मखु । जिमित कुरुधर्म बिया बिज्याहूँ ।”

महारानीयाके नं कुरुधर्म ग्रहण याना लुंपाताय् च्वया काल ।

“तात ! अथे जूसां जिगु चित्त प्रसन्न मजू । युवराजं बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके काः हूँ ।”

इमिसं किजा युवराजयाथाय् वना पूर्वोक्त प्रकारं कुरुधर्म याचना यात ।

युवराज सन्ध्या इलय् जुजुयागु सेवाय् वनिम्ह जुया च्वन । रथय् हे च्वना जुजुया दरबारय् ध्यनिबले यदि जुजुयाथाय् नये त्वने याना अन हे चाहीगु जुल धाःसा खिपः व कोर्दा धुरी दुने तया थकिगु जुया च्वन । थुगु इशारां ल्यूल्यू वइपिं शैन्य सिपाहित लिहां वना कन्हेखुन्हु सुथ न्हापानं दरबारया मू धवाखाय् च्वना पिया च्वनिगु जुया च्वन । यदि उखुन्हु तुं लिहां वनेगु जुल धाःसा खिपः व कोर्दा रथय् तुं

त्वःता जुजु नाप लाःवनिगु जुया च्वन । उगु संकेत स्वया ल्यूल्यू वइपिसं युवराज तुरन्त लिहाँ वइगु धका इपिं लिहाँ मवंसे दरबारया मू धवाखाय् हे च्वना पिया च्वनिगु जुया च्वन । युवराजं छन्हु थथे याना लायकुली वन । व वनेसाथं वा वल । जुजुं वा वया च्वन धका वयात लिछ्ववया महल । व नये त्वने याना अन हे दचन । मनूत युवराज तुरन्त लिहाँ वइ धका बिचाः याना वा वय्क वय्कं चच्छिं निथुक प्याक पिने च्वना अथें पिया च्वन । युवराज कन्हेखुन्हु सुथे न्हापां दरबारं पिहाँ वःबले मू धवाखाय् च्वना चच्छिं वा वयेक निथुक प्याक च्वना च्वंगु खना वं बिचाः यात - 'जिं ला कुरुधर्म पालन याना च्वनाम्ह जुइक जुइकं नं जिं थुलिमच्छिं मनूतय्त दुःख कष्ट बिये लात । जिगु शील स्यन जुइमाः ।' थथे बिचाः याना युवराजं दूततय्त धाल - "जिं कुरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्यं खः । परन्तु थुगु इलय् जिगु मनय् शंका सन्देह उत्पन्न जुया च्वन । उकिं जिं छिमित कुरुधर्म (या उपदेश) बिये मास्ति मवः ।"

"युवराज ! छपिंके मेपित कष्ट विइगु मनय् चेतना दुगु मखु । चेतना मदय्क यानागु ज्या कर्म बने जुइ मखु । थपाय्चाधंगु खँय् हे छपिनि संशय जुया च्वंसा छपिनिपाखें छुं नं उल्लङ्घन जुइ फइ मखु ।" दूतपिसं वयाके नं शील ग्रहण याना लुँया पाताय् च्वया काल ।

"अथे जूसां जि जुलसा सन्तोष मजू । पुरोहितं कुरुधर्म बांलाक पालन याना च्वंगु दु, वयाथाय् वना काः हूँ ।"

इपिं पुरोहितयाथाय् वना याचना यात । व नं छन्हु जुजुयागु सेवाय् वना च्वन । वं लँय् विदेशी राजदूतपिसं नकतिनि लुया वःगु सूर्ययागु प्रकाशथें ज्वाल्ल थिइगु रथ छगू बिइ हया च्वंगु खन । अबले "थ्व रथ सुयागु धका न्यंबले "जुजुया नितिं हयागु" धका इमिसं वयात लिसः बिल । पुरोहितया मनय् बिचार वल - "जि बुरा जुल, जुजुं थ्व रथ जित ब्यूसा जि थुकी च्वना सुखपूर्वक चाहिले दइगु जुइ !" थुलि मनय् तया व जुजुया सेवाय् वन । वं जुजुया जय जयकार याना दनाच्वंबले उगु रथ जुजुया न्हयोने थ्यके हल । जुजुं रथ खना धाल - "थुगु रथ अतिकं बांला । आचार्ययात बिया छ्व । पुरोहितं म्वाल धका स्वीकार मयाः । बार बार का धाल नं स्वीकार हे मयाः । छाया उकथं याःगु ? वं बिचाः यात - "जिं कुरुधर्म पालन याना च्वनाम्ह खः । जिं मेपिनिगु वस्तुकय् लोभ याये लात । जिगु शील भंग जुल जुइमाः । जिगु मन ललः मधाः । उकिं जिं छिमित शील बिये मछ्छाः ।"

"आर्य ! केवल मनय् लोभ उत्पन्न जुइ मात्रं शील स्यनिगु मखु । छपिसं थुलि खँय् नं संशय याना च्वंसा छपिनिपाखें मेगु छु उल्लङ्घन जुइ फइ ?" दूतपिसं वयाके नं शील ग्रहण याना लुँया पाताय् च्वया काल ।"

"अथेसां जिगु मन प्रसन्न मदु । भूमिनापी मन्त्री बांलाक पालन याना च्वंगु दु वयाके का हूँ ।"

दूतपिसं वयाथाय् वना याचना यात । व नं छन्हु जनपदय् साहुयागु बुँ नापे याःवना च्वन । कथी हिना तःगु खिपःया छच्चः बुँ थुवायाके, व मेगु छच्चः कथि वयाके दुगु जुया च्वन । गुगु छच्चः खिपः वं ज्वना तःगु खः उकिया च्चका कःलि च्वना च्वंगु ह्वया म्हुतु प्वाल्य् तक थ्यना च्वंगु जुया च्वन । उबले वं बिचाः यात - "यदि कथि प्वाल्य् ताना छ्वत धाःसा प्वाल्य् कःति दुसा व सिइ । छुं जुया कःलि च्वंगु प्वाःया न्हयोने कथि ताना छ्वत धाःसा जुजुया हक लगे जूगु जमीन हिनामिना याःगु जुइ । गथे यायेगु ?" अबले छगू बिचाः लुया वल "प्वाल्य् कःलि दःसा पिहाँ हे वइ ।" थथे मती तया वं कथि प्वाल्य् ताःबले प्वाल्य् दुने च्वंम्ह कःलि हाःगु सः पिहाँ वल । उबले वं मती तल - "जिं ताना छ्वयागु कथि कःलिया जनुफातय् लात जुइमाः ।" कःलि सित जुइ । जिं कुरुधर्म पालन याना च्वनाम्ह खः । जिगु शील स्यन

जुइमा: । वं थुगु खँ कना धाल - “ध्व हे कारणं कुरुधर्मप्रति जिके शंका दया च्वन । उकिं जिं छिमित बिये मफु ।”

“छिके कःलि स्यायेगु चित्त मदु । स्यायेगु चित्त मदयकं कर्म बने जुइ मखु । थुलि खँय हे छिगु शंका दःसा छिसं मेगु छु उल्लङ्घन याये फइ ?” दूतपिसं भूमिनापी मन्त्रीयाके कुरुधर्म ग्रहण याना लुँया पाताय् च्वया काल ।

अथे जूसां जिगु मन ललः मधाः । सारथिं बालाक शील पालन याना च्वंगु दु, वयाथाय् वना काः हूँ ।”

इमिसं वयाथाय् नं वना याचना यात । व छन्हु जुजुयात रथय् तया उद्यानय् यंका च्वन । जुजु अन न्हिच्छिं क्रीडा याना सन्ध्या ई जुइवं रथय् च्वना लिहाँ वल । नगरय् मध्यवं द्योनिभा बित । अबले वा वइथें च्वना आकाश छगुलिं खिउँक सुपाँय् थहाँ वल । वा वल धाःसा जुजुयात वां दाइ धयागु भयं सारथिं सिन्धव सलतय्त कोर्दा क्यन । सिन्धव सलत वेगं ब्वाँय् वन । अबलेनिसें सलत उद्यानय् वना लिहाँ वयेबले उगु थासय् थ्यनकि अन थाय् खतरा दु धका सम्भे जुया ब्वाँय् वनेगु यात । सारथियात नं चिन्ता जुल - ‘जुजुयात वां दाःसां मदाःसां जित छुं दोष दइ मखुगु जुइ । परन्तु जिं सुशिक्षितपिं सिन्धव सलतय्त कोर्दा क्यनगु गल्लि जुल । उकिं आः थुपिं सलतय्सं उगु थासय् वये वने याये मालिबले दुःख कष्ट सिइ माल । जि कुरुधर्म पालन याना च्वनाम्ह खः । जिगु शील जकं भंग मजूला धयाथें संशय जुया च्वन ।” सारथिं ध्व खँ इमित कना धाल - “थुगु कारणं कुरुधर्मया प्रति जिगु शंका दु । उकिं जिं छिमित बिये मफु ।”

छिके सिन्धव सलतय्त दुःख कष्ट बिइगु मती मदु । दुःख कष्ट बिइगु चित्त मवंकं कर्म बने जुइ मखु । थुलि खँय नं छिगु शंका दुसा छिसं मेगु छु उल्लङ्घन याना दी फइ ?”

दूतपिसं वयाके शील ग्रहण याना लुँया पाताय् च्वया काल ।

“अथे जूसां जिगु चित्त ललः मधाः । सेठं बांलाक शील पालन याना च्वंगु दु, वयाथाय् वना काः हूँ ।”

इमिसं सेठयाथाय् वना याचना यात । वं नं छन्हु गुबले बुँइ वामाय् वागुई पिहाँ वया च्वंबले थःगु बुँइ वन । व लिहाँ वये त्यय्का छुं हे बिचाः मयासे वामायागु स्वाँ छचनय् छुइ मास्ति वया वा छगुंइ कया थःगु छचनय् छुइ लात । लिपा तिनि थःगु बुँइ उब्जनी जूगु वामध्ये जुजुयात कर पुले माःगु दय्क दयकं बि हे मबियानिबले बुँइ च्वना वा छगुंइ कया छचनय् छुइ लात धका होश वल । जि कुरुधर्म पालन याना च्वनाम्ह खः । जिगु शील भंग जुल जुइमाः । सेठं ध्व खँ न्यंका धाल - “जिगु मनय् कुरुधर्मया प्रति शंका दु । उकिं जिं छिमित बिइ मास्ते मवः ।”

“छिके खुया कायेगु मनसाय मदु । छित्त खुँ पाल्यायेगु ठिक मजू । थुलिचा खँय नं संशय जुया च्वन धाःसा छिगुपाखें छु पाप जुइ फइ ? शील थुकथं भंग जुइ मखु ।” दूतपिसं वयाके नं शील ग्रहण याना लुँया पाताय् च्वया काल ।

अथे जूसा नं जिगु चित्त ललः मधाः । द्रोणमापक मन्त्री बांलाक शील पालन याना च्वंगु दु । वयाथाय् वना ग्रहण याना का ।”

इमिसं द्रोणमापक मन्त्रीयाथाय् वना याचना यात । व नं छन्हु गोदामया लुखाय् च्वना जुजुया भाग वा दाय्के बिया च्वन । अथे दाय्का च्वंबले दा हे मदानिगु वा द्वय् च्वंगु वा हया धमाधम वं चिं तल ।

उगु बखतय् वा वल । अले चिं दुगु गिन्ति याना दाये धुंकूगु 'वा थुलि जुल' धका चिं तया तःगु वा फुक्कं दाना तःगु वा द्रैय् ल्वाकः छ्छ्याना बिल । अथे यायेधुंका काचा काचां वां मदाय्क गोदामय् दुहाँ वया बिचाः याना स्वत - "जिं दाये धुंगु वा जुजुया वाद्वैय् तये लातला ? अथवा दाये मलानिगु वाद्वैय् हे हानं तये लातला ? वा मदासे चिन्ह जक तया तइगु जुजुया वाद्वैय् तये लात धाःसा जुजुयागु भण्डारयात अधार्मिक पूर्वक वृद्धि याःगु जूवन । गरीब नागरिक किसानतय्गु सम्पत्ति विनाश याःगु जूवनी । जि कुरुधर्म पालन याना च्वनाम्ह खः । शील स्यन जुइमाः । द्रोणमापक मन्त्री थ्व खँ न्यंका धाल - "थ्व हे कारणं जिगु मनय् कुरुधर्मया प्रति सन्देह दु । उकिं जिं छिमित बिये मछ्छाः ।"

"छिके खुया कायेगु नियत मदुगु जुया छित दोष मदु । अदिन्नादान कर्म धयागु खुया कायेगु मन वंसा जक जुइ फुगु खः । थुलिचा खँय् संशय छिके दसा छिसं मेमेपिनिगु सम्पत्ति गुबले हे हरण याना दी मखु । शील थुकथं भंग जुइ मखु ।"

दूतपिसं वयाके नं शील ग्रहण याना लुँया पाताय् च्वया काल ।

"अथे जूसां जिगु चित्त ललः मधाः । द्वारपालं बांलाक शील पालन याना च्वंगु दु । वयाथाय् वना काः हूँ ।"

इमिसं द्वारपालयाथाय् वना याचना यात । वं नं छन्हु सन्ध्या इलय् नगरद्वार (दे ध्वाखा) बन्द यायेगु इलय् स्वको तक ततःसलं घोषणा यात । छम्ह गरीबम्ह मनू थः केहेँ नापं सिं व हः कायेत जङ्गलय् वना च्वंगु जुया च्वन । लिहाँ वःगु बखतय् नगरद्वार बन्द याये त्यंगु घोषणाया सः न्यना केहेँयात ब्वना हथासं ब्वाय् वया दुने दुहाँ वल । द्वारपालं धाल - "छिमिसं नगरय् जुजु दु धका मस्यूला ? छिमिसं ई जुल धायेवं थ्व नगरया ध्वाखा बन्द जुइ धका मस्यूला ? थः मिसा ब्वना जङ्गलय् रसरंग याना चाःहिला जुया च्वनी ।" गरीबम्हं धाल - "स्वामी ! थ्व जिमि कला मखु, थ्व जिमि केहेँ खः ।" अले द्वारपालया मनय् चिन्ता जुल - "जिं केहेँयात कला सम्भे जुइ लात । थ्व जिपाखे गलित जुल । जि कुरुधर्म पालन याना च्वनाम्ह खः । जिगु शील स्यन जुइमाः ।" थ्व खँ न्यंका द्वारपालं धाल - "थ्व खँ याना जिगु मनय् शंका दया च्वन । उकिं बिइ मास्ति मवः ।"

"छिं गथे सम्भे जुया दिल, अथे हे धया दिल । थुलिं शील भंग जुइ मखु । थुलिचा खँय् छिसं संशय कया च्वन धाःसा छिसं कुरुधर्मया पालन याना सिइक सिइकं मखुगु गथे ल्हाना दी फइ ? दूतपिसं वयाके नं शील ग्रहण याना लुँया पाताय् च्वया काल ।

"अथेसां जिगु मन ललः मधाः । वेश्यां बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके कुरुधर्म का ।"

इमिसं वेश्यायाथाय् नं वना याचना यात । वेश्यां नं इमिसंथे हे धाल । छायाधाःसा देवेन्द्र शक्रं (इन्द्रं) वयागु सदाचारयागु परीक्षा यायेया नितिं छम्ह ल्याय्म्हया भेषय् वया रसरंग यायेया नितिं द्विच्छिं दां बिया लिपा वये धका धया पिहाँ वन । व पिप्युं स्वदै दय्का नं मवः । व मिसां थःगु शील स्यनी धका ग्याना सुं मेपिं मिजंतय्के ग्वा छवे जक नं ग्रहण मयाः । छिसिकथं व अति गरीब जुया वसेलि वं बिचाः यात - "जित द्विच्छिसाहिं दां बिया वंम्ह मनू स्वदै दत मवःगु । जि दरिद्र जुया वनेधुंकल । जीवन यापन याये मफुत । आः जिं न्यायाधिशयाथाय् वना खर्च फ्वंवने माल ।" थथे मती तया न्यायालयय् वना निवेदन यात - "स्वामी ! गुम्ह मनुखं जित खर्च बिया वन । व वंगु स्वदै दयेधुंकल । व सित कि म्वात धयागु खँ नं मस्यू । जित जीवन हनेत हे कष्ट जुल । छु यायेगु ?"

“स्वदैतकं नं मवःसा छु यायेगु ? आर्वलि खर्चं मालेत स्व ।” न्यायाधिशयागु फ़ैसला न्यना न्यायालयं पिहाँ वयेसाथं हे छम्ह मनुखं द्विच्छ साहि दां दुगु म्हिचा छपा बिइ हल । जिं काये धका ल्हाः फये छु लात उगु हे इलय् इन्द्र मनूया भेष्य् प्रकट जुल । जिं वयात खनेवं ल्हाः लिसाला कया धया, “जित स्वदै न्हापा द्विच्छ दां व्यूम्ह मनू वल । जित छंगु दां म्वाल ।”

शक्र थःगु रूप धारण याना मध्यान्हया सूर्य समानं जाज्वल्यमान जुया आक्स्य दना च्वन । नगरयापिं सकलें मुं वल । अले शक्रं जनतायात सम्बोधन याना धाल - “जिं थ्वयागु परीक्षा कायेत द्विच्छ दां बिया वनागु स्वदै दत । शीलयागु रक्षा यायेगु जूसा थुकथं रक्षा यायेमाः ।” थये उपदेश बिया वेशयायागु छेंय् न्हेगू रत्नं जाय्का बिल । शक्रं वयात अप्रमादी जुया च्वं धया देवलोक्य लिहाँ वन । थुगु कारणं, वेश्यां धाल, “जिं कयागु बैना भुक्तान मयानानिवं मेम्हसिनं व्यूगु दां कायेत ल्हाः फये लात । उकिं जिगु शीलप्रति शंका दु, उकिं जिं छिमित बिइ मास्ति मवः ।”

“ल्हाः फये मात्रं शील स्यनी मखु । छिगु शील परम परिशुद्ध शील खः ।” दूततय्सं वयाके नं शील ग्रहण याना लुंया पाताय् च्वया काल ।

थुगु प्रकारं भिंछ्म्हसिनं पालन याःगु शील लुंया पाताय् च्वया दन्तपुरय् यंका कालिङ्ग जुजुयात लुंया पाता चढे याना फुक्क हाल खबर विन्ति यात । जुजुं नं उगु कुरुधर्म क्वातुकक च्वना पञ्चशीलयात पूर्वकल । उगु इलय् कलिङ्ग राष्ट्र छगुलिं वा वल । स्वंगू भय शान्त जुया वन । राष्ट्रया कल्याण जुल । अन्न बाली नं आपालं सल ।

बोधिसत्त्व जीवनभर दानादि पुण्य याना अनुयायीपिसहित स्वर्गगामी जुल । शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् गुलिं स्रोतापन्न जुल, गुलिं सकृदागामी जुल, गुलिं अनागामी जुल अले गुलिं अर्हन्त जुल । जातकया स्वापूया बारे-

“गणिका उप्पलवण्णा, पुण्णो दोवारिको तदा ।
रज्जुगाहो कच्चायनो, मोग्गल्लानो दोणमापको ॥

“सारिपुत्तो तदा सेट्ठि, अनुरुद्धो च सारथि ।
ब्राह्मणो कस्सपो थेरो, उपराजा नन्दपण्डितो ॥

“महेसी राहुलमाता, मायादेवी जनेत्तिया ।
कुरुराजा बोधिसत्तो, एवं धारेथ जातक’न्ति” ॥

“उगु इलय्याम्ह वेश्या उत्पलवर्णा खः, द्वारपाल पुण्ण खः । खिपः ज्वनीम्ह कच्चायन (कात्यायन), द्रोणमापक मौद्गल्यायन, सेठ सारिपुत्र, सारथि अनुरुद्ध, पुरोहित ब्राह्मण कस्सप स्थविर, युवराज नन्द पण्डित, पटरानी राहुलमाता, हानं मां महामायादेवी, कुरु राजा जुलसा स्वयं जि हे खः । थुगु प्रकारं जातकया स्वापू सिइका काये माल ।”

२७७. रोमक जातक

“वस्सानि पञ्जास-...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् थःत स्यायेत स्वःगुयात कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । वर्तमान कथा, कथाप्रशंगअनुसारं स्पष्ट जू ।

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व बखुँ जुया जन्म जुल । व यक्व बखुँतनाप जंगलया पर्वत गुफाय् च्वना च्वन । छम्ह सदाचारी तपस्वी नं उपिं बखुँचातय्गु निवासस्थानया लिक्क छगू हे प्रत्यन्त गांया सतिक्क आश्रम दय्का पर्वत गुफाय् च्वना च्वन । बोधिसत्त्व बरोबर ऋषियाथाय् वना न्यने बहःगु खँ न्यं वनिगु जुया च्वन । तपस्वी ताःकालतक अन च्वना लिपा अनं लिहाँ वन ।

छम्ह कुटिल जटाधारी वया अन च्वंवल । बोधिसत्त्व नं बखुँत व्वना वयात प्रणाम याना, कुशलक्षेमया खँ न्यना, आश्रमया जःखः चाःहिला पर्वत कन्दरा लिक्क नसा माला नयेधुंका सन्ध्या ईति थःगु निवासस्थानय् लिहाँ वइगु जुया च्वन । कुटिल जटाधारी अन न्येदँ मयाक च्वन । छन्हु प्रत्यन्त ग्रामवासीपिसं बखुँचिया ला दय्का नके हल । वं रस-लोभय् भुले जुया न्यन - “थ्व छुकियागु ला खः ?” “थ्व बखुँचिया ला खः ।” वं मती तल- ‘जिगु आश्रमय् आपालं बखुँचात वः, इमित स्याना ला नये माल । वं जाकि, घ्यः धौ, जी, मले आदि काय्के छूवया छथाय् तया तल । छखे कथियात त्वपुया बखुँत वइगु प्रतिक्षा यायां पर्णकुटीया लुखाय् फेतुना च्वन ।

बोधिसत्त्वं बखुँत नापं वया, उम्ह कुटिल जटाधारीयागु दुष्ट ज्या खना बिचाः यात - “थुम्ह दुष्टम्ह तपस्वी मेकथं हे फेतुना च्वन । गनं लाःसा, जिमि जातियाम्ह सुयागुं ला मनला थ्वं ? जिं थ्वयागु परीक्षा याना स्वये माल । वं गुखें फय् वया च्वन व हे अनुसारं उखे दना उम्हेसि (तपस्वी) यागु म्हया गन्ध नं ताया ‘थ्वं जिमि जातियागु ला नये मास्ते वय्का च्वन’ धका सिइका काल । वं बखुँतय्त लित व्वना नसा माःवनेथाय् नसा माःवन । तपस्वी इपिं मवःगु खना बिचाः यात - ‘इपिलिसे नायुगु सलं खँ ल्हाना, विश्वस्त याना बिइवं इमित स्याना नये फइ ।’ वं न्हापांगु निपु गाथात धाल -

“वस्सानि पञ्जास समाधिकानि, वसिम्ह सेलस्स गुहाय रोमक ।
असङ्गमाना अभिनिब्बुतता, हत्थत्तमायन्ति ममण्डजा पुरे ॥

“तेदानि वक्कङ्ग किमत्थमुस्सुका, भजन्ति अञ्जं गिरिकन्दरं दिजा ।
न नून मञ्जन्ति ममं यथा पुरे, चिरप्पवुत्था अथ वा न ते इमे’ति” ॥

“अय् पपू दुपिं भंगत ! जिपिं न्यय्दँ मयाकं पर्वतया गुफाय् च्वने धुन । न्हापा जूसा थुपिं भंगत निःशंक जुया शान्तभावं जिगु ल्हातय् वइपिं खः ।”

“हे वङ्ग ! छु कारणं आः इपिं भंगत शंकालु जुया मेगु पर्वत कापी वना च्वंवन ? इमिसं जित न्हापा गुकथं माने याइगु खः, आः छाया उकथं माने मयाःगु ? छु थुपिं ताःकालया नितिं प्रवासी जूवनला ? वा थुपिं भंगत न्हापायापिं मखुत लाकि छु ?”

वयागु खँ न्यना बोधिसत्त्वं लिहाँ वया दना दना हे स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“जानाम तं न मयं सम्पमूळ्हा, सोयेव त्वं ते मयमस्म नाज्जे ।
चित्तञ्च ते अस्मिं जने पदुडुं, आजीविका तेन तमुत्तसामा’ति” ॥

“जिपिं मूढपिं मखु । जिमिसं छंत म्हस्यू । छ व हे खः, अले जिपिं नं मेपिं मखु । परन्तु छंगु चित्त जिमिप्रति मभिने धुंकल । हे आजीवक ! ध्व हे कारणं जिपिं छ खना ग्याना च्वनागु खः ।”

कुटिल तपस्वीं बखुंतयसं वयात म्हसिइकल धका सिइका वं कथिं कयूका छूवत । कथि चुके जुया छले जुल । अले वं धाल - “हँ, छिपिं बचे जुल ।” बोधिसत्त्वं धाल - “जिपाखें छ चुके जुया छले जुल, परन्तु प्यंगू नरकं छ चुके जुया छले मज्जनि । यदि आः छ थन च्वना च्वन धाःसा ग्रामवासीपित छ खँ खः, छंत ज्वंका छवये माल धका कना बिये । बिस्यू वनेगुसा याकनं बिस्यू हँ । वयात ख्याना बिसिक छवया बिल । जटाधारी अने च्वने मफुत ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्हयथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् तपस्वी देवदत्त खः । न्हापांम्ह सदाचारी तपस्वी सारिपुत्र खः । बखुंतमध्ये थकालिम्ह जुलसा जि हे खः ।

- * -

२७८. महिसराज जातक

“किमन्धमभिसन्धाय...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह चक्चकेम्ह माकःया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्तीस छगू कुलय् लहिना तःम्ह चंचलम्ह (चक्चकेम्ह) माकः छम्ह दु । वं किसिगलय् वना छम्ह शीलवान्म्ह किसिया म्हय् खिच्चः फाना उखें थुखें चाःहिला जुइगु यात । किसि थःगु शीलयागु कारणं व शान्त जूगु कारणं वयात छुं मयाः । छन्हु उम्ह किसिया थासय् मेम्ह मभिंम्ह मचाम्ह किसि दना च्वन । माकःनं वयात नं व हे भाःपिया वयागु म्हय् गया थहाँ वल । किसिं वयात स्वँ कत्ताक ज्वना बैय् तया न्हया नचुका बिल । थुगु खबर भिक्षुसङ्घय् प्रकट जुल । छन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ पिकया हल - “आयुष्मान्पिं ! चक्चकेम्ह माकःनं मभिंम्ह किसियात शीलवान् भाःपिया वयागु म्हय् गल । वं वयात स्याना बिल ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ लहाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! ध्व चक्चकेम्ह माकःया आः जक अजागु स्वभाव दुगु मखु न्हापानिसें थुजागु हे स्वभाव दुगु खः ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व हिमालय प्रदेशय् म्येया योनिसं जन्म जुल । तःधिक जूबले बलाम्ह व तःधिकगु म्ह दुम्ह जुया वं पर्वत, प्रभार, गिरि, दुर्ग व घना जंगलय् चाचाःहिला जुया च्वन । वयात सिचुसे च्वंगु सिमाया किचः दुथाय् छगू थाय् दत । नसा माला नया वयेधुंका न्हिनय् वया व अन सिमा क्वय् दचनेगु याना च्वन ।

छम्ह चंचलम्ह माकः सिमां कुहाँ वया वयागु म्हय् गया खिच्वः फाना बिल । हानं वयागु न्यकृति म्हिता अले न्हिंय्यं ज्वना यःगाना सना जुल । बोधिसत्त्व शान्ति, मैत्री व दयारूपी सम्पत्ति दुम्ह जूगुया कारणं वं याना जूगु अनाचार (अत्याचार) यात वास्ता मयासे च्वना च्वन । माकःनं बारम्बार अथे हे याना जुया च्वन । छन्हु व हे सिमाय् च्वना च्वंम्ह देवतां स्वयां स्वये मफुसेलि सिमाया दहैलय् दना, “महिषराज ! थुम्ह मभिंम्ह माकःयागु अत्याचारायात छं छाया सह याना च्वनागु ? वयात रोके याना व्यु” धाधां थुगु न्हापांगु निपु गाथात न्यंकल -

“किमत्थमभिसन्धाय, लहुचित्तस्स दुब्भिनो ।
सब्बकामददस्सेव, इमं दुक्खं तित्तिक्खसि ॥

“सिङ्गेन निहनाहेतं, पदसा च अधिदुह ।
भिय्यो बाला पकुज्जेय्युं, नो चस्स पटिसेधुको’ति” ॥

“छाय् थ्व चंचलम्ह, द्रोहीयात, मानों सकतां कामना पूर्वका बिइम्ह धका भाःपिया दुःख कष्ट सह याना च्वना च्वनागु ?”

“थ्व माकःयात न्यकृतिं च्वया स्याना व्यु, तुति न्हुया स्याना व्यु । ययःथे याका सुम्क च्वन धाःसा थ्व मूर्खं भन् दकले सास्ति यायेयः ।”

वयागु खँ न्यना बोधिसत्त्वं धाल - “वृक्षदेवता ! यदि जिं वयागु जाति, गोत्र व बलय् व सिबे तःधंम्ह, बःलाम्ह जूसां वयागु दोषयात सह मयात धाःसा जिगु मनोकामना गुकथं सिद्ध जुइ ? परन्तु वं मेपित नं जितथे हे सम्भे जुल धाःसा इमिसं हे वयात स्याना बिइ । मेपिनिपाखें जूगु थ्वयागु मरणं जित दुःख व प्राणीहिंसां बचे याना बिइ । थुलि धया वं स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“ममेवायं मञ्जमानो, अञ्जेपेवं करिस्सति ।
ते नं तत्थ वधिस्सन्ति, सा मे मुत्ति भविस्सती’ति” ॥

थ्वं मेपित नं जितथे सम्भे जुया इपिलिसे नं अजागु हे व्यवहार याना जुइ । इमिसं थ्वयात स्याना बिइ । अले (स्वतः) जि मुक्ति जुइ ।”

छुं दिन लिपा बोधिसत्त्व मेथाय् वन । मेम्ह हारांम्ह म्ये अन वया दना च्वंवल । दुष्टम्ह माकःनं वयात नं व हे सम्भे जुया वया जनुफातय् गया अथे हे अनाचार यात । वं वयात म्ह संका बैय् कुतुका बिया न्यकृतिं छाती च्वया फाया बिया तुतिं न्हुया नचुसे च्वंका बिल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय्याम्ह दुष्टम्ह म्ये थुम्ह आःयाम्ह दुष्टम्ह किसि खः । दुष्टम्ह माकः थुम्ह दुष्टम्ह माकः खः । शीलवान्म्ह महिषराज जुलसा जि हे खः ।

२७९. सतपत्त जातक

“यथा माणवको पन्थे-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह पण्डुक व लोहितकया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छःवर्गीयपिं (धका नां जापिं) मध्ये निम्ह मेत्तिय व भुम्मजक राजगृहया लिक्क च्वना च्वन । अस्सजि व पुनब्बसुक कीटागिरिया लिक्क च्वना च्वन । अले पण्डुक व लोहितक (म्हासुचा व ह्याउचा) धयापिं निम्ह जेतवनय च्वना च्वन । इमिसं छको न्यायालयं छिने यायेधुंकूगु खँय् नं हानं (म्वाःसां म्वाःसां) उठे याः जुइगु याना च्वन । गुपिं इमिसं म्हस्यूपिं पासापिं जुल धाःसा इमित लिधंसा बिया धाः जुइगु यात - “आयुष्मान्पिं ! छिपिं इमिगु जाति सिबे, गोत्र सिबे शील सिबे छुकिसनं कम मजू । यदि छिमिसं थःगु आग्रह तोतल धाःसा छिमित भन् हे हिपे याना हइ ।” थुकथं उक्से याना इमित थथःगु आग्रह तोतके मबिइगु जुया च्वन । थुकिं याना ल्वापु, कलह-विग्रह तथा विवाद जुयावं च्वन ।

भिक्षुपिसं थव खँ भगवान्यात कन । भगवानं थुगु सम्बन्धय् इमिगु बारे कनेत भिक्षुपित मुंका पण्डुक व लोहितकपित नं सःतका न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! छु छिपिं धात्थे थःपिसं नं मुद्दा मामिला बढे याना जुया च्वनागु व मेपित नं थथःपिनिगु आग्रह तोतके मबियागु, खः ला ?

“धात्थे खः, भन्ते !”

“भिक्षुपिं ! यदि अथे खःसा छिमिगु ज्याखँ सतपत्त माणवकयागु ज्याखँथे जुल” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म काशीया छगू गामय् छगू कुलय् जुल । तःधिक जुइका वं बुज्या अथवा व्यापार आदि छुं ज्या मयासे न्यासः खुंतय् नायो जुया लँजुवातयत् लुटे यायेगु व छेय् हव खना खुवनेगु याना जीविका हना च्वन ।

छको छु जुल धाःसा, वाराणसीयाम्ह छम्ह गृहस्थं छम्ह मनूयात द्विच्छ दां (कार्षापण) त्याये बिया छवत । व साहुं वयाके साहु उठे याये मलाकं हे सिना वन । वयाम्ह कला नं विरामी जुया मृत्यु शय्याय् गोतुला च्वन । मामं थः काययात सःता धाल - “बाबु ! छिमि बौनं छम्ह मनूयात द्विच्छ दां त्याये बिया तःगु दु । छिमि बौनं वयाके साहु उठे याये मलाकं सिना वन । यदि जि नं सिना वन धाःसा वं छंत दां पुले हइ मखु । छु हँ, जि म्वाना च्वनाबले हे वयाथाय् वना दां उठे याना हति । वं “ज्यू” धया अन वना दां उठे याःवन ।

वया मां सिद्धयेका काय्या मायां सिना वना काय लिला वडगु लंपुइ च्वंम्ह ध्वं जुया (मांनं म्वाःक, बौनं म्वाःक तुरन्त स्वभाविक वयस्क अवस्थाय् जन्म जुइगुयात औपपातिक सत्त्व धाइ) जन्म जुल । उगु इलय् खूंतय् नायो लँजुवातय्त लुटे यायां थः पासापिनापं व हे लँपुइ च्वना च्वन ।

जङ्गल जुना लिहाँ वया च्वंम्ह काय्यात उम्ह ध्वंचां बारम्बार छको मखु निको मखु तःकमछि लँ पना अनं मछुवयेत थथे धाल - “बाबु ! जंगलय् वने मते । अन खूंत दु । इमिसं छंत स्याना छंके च्वंगु दां लाका काइ ।” वं वयागु खँ थुइके मफुगु कारणं ‘थुम्ह अलछिनाम्ह ध्वंनं जिगु लँ त्वाः ल्हाना च्वन’ धका मती लुइका वयात कथिं दाय् अप्पां कय्का (थः मां) ध्वंचित विसिकः छुवया थः जंगलय् दुहाँ वन । व हे इलय् सिं क्वाः भंगः वयागु न्ह्योने वया माःरे हाःवल - ‘थुम्ह मनूयाके द्विच्छ दां दु । ध्वयात स्याना दां लाका का ।’ उम्ह मनुखं भंगःया खँ मथू । ‘थुम्ह मंगल भंगः खः, आः धाःसा जिगु भिं जुइ’ धका सम्भे जुया भंगःयात धाल - ‘हा, भंगः हा ।’

बोधिसत्त्वं सकसियागु भाय् स्यूगु जुया च्वन । वं निगुलिं खँ सिद्धिका बिचाः यात - ‘ध्वंचा वया मां जुइमाः । उकिं थः काय्यात बचे यायेत लँ पना ब्यूगु खः । सिं क्वाः भंगः ध्वया शत्रु जुइमाः, उकिं वं वयात स्याना ध्यवा लाका का धका धया च्वंगु । ध्वं थजागु खँ मसिया हे भिंतुना वःम्ह मांयात ख्याना विसिकः छुवत अले स्यंके धका वःम्ह भंगःयात भिंतूम्ह धका वयात बिन्ति याना च्वन । अहो ! ध्व गपाय्च्वतं मूर्खम्ह मनू !’ (बोधिसत्त्व नं गुम्ह कि महापुरुष जुया नं मेपिनिगु वस्तु खुया काइम्ह जुल, ध्व वयागु अयोग्य जन्म ग्रहणया कारणं जुल । ध्व नक्षत्रया दोषया कारणं नं जू धका धया तःगु दु ।)

उम्ह ल्याय्म्हम्ह खूंतयगु दथुइ थ्यन । बोधिसत्त्वं वयात ज्वना न्यन - “छ गन च्वंम्ह खः ?”

“वाराणसीस च्वंम्ह ।”

“गन वना वयागु ?”

“छगू गामय् द्विच्छ दां काये माःगु दुगु खः, अन वना वयागु ।”

“दां काये फतला ले ?”

“कया हया ।”

“छंत सुनां दां काय्के छुवगु ?”

“स्वामी ! जिमि बौ मंत । अले जिमि मां बिरामी जुल । मांनं जित थः सिद्धवं दां उठे याना काये फइ मखु धका मती तया दां उठे याके छुवया हःगु खः ।”

“आः छं मांया खबर स्थूला ?”

“मस्यू, स्वामी !”

“छ (छेंनं) पिहाँ वबले छिमि मां काय्या मायां सिना ध्वं जुया जन्म जुल । वं छ सिद्धि धका ग्याना छंत तःकोमछि लँय् पना वने मते धका धाःवगु खः । छं वयात ख्याना विसिकः छुवया बिल । सिं क्वाः भंगः छं शत्रु खः । वं जिमित छंत स्याना द्विच्छ कार्षापण लाका का धका हाला च्वंगु खः । छं थः मूर्खताया कारणं हितचिन्तकम्ह मांयात अहितचिन्तक सम्भे जुल अले स्यंकेत स्वम्ह भंगःयात हितचिन्तक सम्भे जुल । वयापाखँ छंत छुं उपकार मदु । छिमि मां आपालं गुण दुम्ह खः । कार्षापण ज्वना हूँ धका वयात बिया छुवत ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना थुपिं गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“यथा माणवको पन्थे, सिङ्गालिं वनगोचरिं ।
अत्थकामं पवेदेन्ति, अनत्थकामाति मज्जति ।
अनत्थकामं सतपत्तं, अत्थकामोति मज्जति ॥

“एवमेव इधेकच्चो, पुग्गलो होति तादिसो ।
हितेहि वचनं वुत्तो, पटिग्गण्हाति वामतो ॥

“ये च खो नं पसंसन्ति, भया उक्कंसयन्ति वा ।
तज्जि सो मज्जते मित्तं, सतपत्तं माणवो’ति” ॥

“गुगु कथं वनय् च्वंम्ह हित चित्ते याइम्ह ध्वंयात माणवकं अहित चित्ते याइम्ह सम्भे जूगु खः अले अनर्थं चित्ते याःम्ह सतपत्तं भंगःयात हित चित्ते याःम्ह धका सम्भे जुल । उगु हे कथं ध्व संसारय् गुलिं गुलिं मनूत अःखःगु स्वभाव दुपिं जुया च्वन । हित याइपित्तं अहित याइपिं सम्भे जुइगु जुया च्वन । सुनां थःत प्रशंसा जक यात धाःसा वयात हे भयया कारणं खुसामद याः जुइ, हानं इमित हे सच्चाम्ह मित्र भापिइगु जुया च्वन, गथे माणवकं सतपत्तं भंगःयात खंथें । उकिं धया तःगु दु -

“अज्जदत्थुहरो मित्तो, यो च मित्तो वचीपरो ।
अनुप्पियच्च यो आह, अपायेसु च यो सखा ॥

“एते अमित्ते चत्तारो, इति विज्जाय पण्डितो ।
आरका परिवज्जेय्य, मग्गं पटिभयं यथा’ति” ॥

“मेपिनिगु वस्तु काइम्ह पासा, खं जक ल्हाइम्ह पासा, यइपुगु खं जक ल्हाइम्ह पासा व मभिंगु ज्याय् साथ बिइम्ह पासा - थुपिं प्यथी प्रकारयापित्तं अमित्र खः धका सिइका भयावहःगु लेंयात पण्डितं त्वःतीर्थे इमित त्वःता व्यु ।”^{२४}

शास्तां थुगु धर्मदेशना विस्तारपूर्वकं न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् खुंया नायो जुलसा जि हे खः ।

- * -

२८०. पुटदूसक जातक

“अद्धा हि नून भिगराजा...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह द्रनाचा स्यंकीम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्तीस छम्ह अमात्यं बुद्धप्रमुख भिक्षुसङ्घयात निमन्त्रित याना उद्यानय् च्वना दान बिल । भोजन सिधय्का सुयां मं दसा उद्यान चाःहिला बिज्याहँ धका वं प्रार्थना यात । भिक्षुपिं उद्यानय् चाट्यू वन । व हे इलय् क्यबया मालिं छमा आपालं हः दुगु सिमाय् गया ततःहगु लप्तेहलं द्वनाचा सुया (दय्का) सिमा क्वय् कुतके हया च्वन - 'थुगु द्वनाचा स्वाँ तयेत ज्यू, थुगु द्वनाचा फल तयेत ज्यू ।' वया काय्मचां द्वनाचा कुत्का हःलिसे स्यंकेगु याना च्वन । भिक्षुपिसं थ्व खँ शास्तायात विन्ति यात । "भिक्षुपिं ! आः जक मखु न्हापा नं थ्वं द्वनाचा स्यंकीम्ह खः" धका आज्ञा जूसे शास्तां पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व वाराणसीस छगू कुलय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं छेंय् च्वना च्वंगु इलय् छन्हु छगू ज्या दया क्यबय् वन । अन आपालं माकःत दुगु खः । मालिं अथे हे याना द्वनाचा दय्का कुत्का हया च्वन । माकःया नायोनं द्वनाचा कुत्का हःलिसे दक्व स्यंका च्वन । बोधिसत्त्वं वयात सःता, 'शायद छं मालिं दय्का कुत्का हःगु द्वनाचा स्यंका वया सिबे बांलाक दय्के मास्ते वः जुइ' धका धाधां थुगु गाथा न्यंकल -

“अद्दा हि नून मिगराजा, पुटकम्मस्स कोविदो ।
तथा हि पुटे दूसेति, अञ्जं नून करिस्सती”ति” ॥

“पशुतय् जुजुं अवश्य नं द्वनाचा दय्के साप सःम्ह जुइमाः । वं द्वनाचा स्यंका वया सिबे बांलागु मेगु दय्कीगु जुइमाः ।”

बोधिसत्त्वयागु खँ न्यना माकःनं निगूगु गाथा न्यंकल -

“न मे माता वा पिता वा, पुटकम्मस्स कोविदो ।
कतं कतं खो दूसेम, एवं धम्ममिदं कुल’न्ति” ॥

“जिमि मांबौपिं द्वनाचा दय्के सःपिं मखु । जिमिसं दय्का तःगु जकं स्यंकेगु खः, थ्व हे जिमिगु कुलया धर्म खः ।”

वयागु खँ न्यना बोधिसत्त्वं स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“येसं वो एदिसो धम्मो, अधम्मो पन कीदिसो ।
मा वो धम्मं अधम्मं वा, अहसाम कुदाचन’न्ति” ॥

“छिमिगु धर्म थजागु खःसा अधर्म गजागु जुइ । जिमिसं छुं कथं नं छिमिके धर्म मखना न त अधर्म हे ।”

थथे धया माकःयात निन्दा याना वन । शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय्याम्ह माकः द्वनाचा स्यंकीम्ह मचा खः । पण्डितम्ह मनू जुलसा जि हे खः ।

उदकपान वर्ग क्वचाल ।

४. अब्भन्तर वर्ग

२८१. अब्भन्तर जातक

“अब्भन्तरो नाम दुमो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना विज्यागु इलय् सारिपुत्रं विम्बादेवी स्थविरियात अँया रस कया हया व्यूगुया बारे कया आज्ञा जुया विज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

सम्यक्सम्बुद्धं श्रेष्ठ धर्मचक्र प्रवर्तन याना विज्यायेधुंका वैशालीया कूटागरशालाय् च्वना विज्याना च्वंगु इलय् न्यासः शाक्य मयजुपिं ब्वना महाप्रजापति गौतमीं प्रव्रज्या याचना याना काल । लिपा वना, थुपिं न्यासः भिक्षुणीपिसं नन्दकोवाद (मज्झिमनिकाय पृ. ७१८ सं च्वंगु सूत्र) न्यना अर्हत् जुल । शास्ता श्रावस्ती लिक्क च्वना विज्यागु इलय् राहुलमाता देवीं नं न्यन - “जिमि स्वामी प्रव्रजित जुया सर्वज्ञ जुया विज्याये धुंकल । काय् नं प्रव्रजित जुया वसपोलयाथाय् च्वना च्वंगु दु । जि छेँय् जक च्वना छु याना च्वना च्वनेगु ? जि नं प्रव्रजित जुया श्रावस्ती च्वंसा सम्यक्सम्बुद्ध व पुत्रयात न्ह्याबलें स्वया च्वने खनी ।” थथे विचाः याना वं भिक्षुणीपिनि उपाश्रयय् वना प्रव्रजित जुया आचार्य उपाध्यायपिंनापं श्रावस्ती वन । शास्ता व थः यःमह काय्यात स्वस्वं छगू भिक्षुणी उपाश्रयय् वना च्वना च्वन । राहुल श्रामणेर वना मांयात (इलय् ब्यलय्) स्ववनेगु याना च्वन ।

छन्हु स्थविरियात प्वाथय् फय्कु थहाँ वया स्यात । काय्महं स्ववंबले वयात नाप लायेत पिहाँ वये मफुत । मेपिसं मह मफया च्वंगु खँ कन । वं थः मांयाथाय् वना न्यन - “छु माल ?” “पुता ! छेँय् च्वना च्वनागु इलय् साखः ल्वाकः ज्यागु अँया रस त्वनेबले प्वाःया वायु शान्त जुया वनिगु खः । परन्तु आः भिक्षा वना जीवन यापन याना च्वनामहसित गन काःवने ?” श्रामणेरं - “दसा कया हये” धया वन ।

उमह आयुष्मान्या उपाध्याय खः धर्मसेनापति (सारिपुत्र), आचार्य जुलसा महामौद्गल्यायन, अले कका आनन्द स्थविर अले पिता स्वयं सम्यक्सम्बुद्ध । थुकथं व सम्पत्तिशालीमह खः । अथे जूसां व सुयाथाय् गनं मवंसे तप्यंक उपाध्याययाथाय् वन । वन्दना याना चिन्तित जूमथें जुया ख्वाः ख्यँउका दना च्वन ।

स्थविरं न्यन - “राहुल ! छंत छु जुल ?”

“भन्ते ! जिमि मांया प्वाथय् फय्कु थहाँ वया स्याका च्वन ।”

“छु मालले ?”

“साखः ल्वाकः ज्यागु अँया रस दसा याउंडे ।”

“का, अथेसा चिन्ता कायेम्वाः ।”

सारिपुत्र कन्हेखुन्हु वयात ब्वना श्रावस्ती दुहाँ वना श्रामणेरयात आसनशालाय् तथा थः दरबारया ध्वाखाय् थ्यंकः वन । कोशल जुजुं स्थविरयात लासाय् फेतुइकल । व हे इलय् उद्यानपालं पाके जूगु अँ

छगू द्रनाचा चायूक ज्वना वल । जुजुं अँ तासे याना साखः तया थःगु हे ल्हातं तिसिना स्थविरयागु पात्रयु जायूक तया बिल । स्थविर जुजुया निवासं पिहाँ वया आसनशालाय् थ्यंका 'ना, छिमि मांयात व्यु' धया श्रामणेरयात बिल । राहुलं यंका मांयात बिल । स्थविरीं नं व त्वनेवं प्वाःया रोग शान्त जुया वन । जुजुं नं मनू छूवया स्थविरं अन च्वना अँया रस मत्वंगु छाया सुयात बिल स्वया सिइका वा धया छूवत । इमिसं स्थविरया ल्यूल् वना लिहाँ वया जुजुयात खबर बिल । जुजुं बिचाः यात- 'यदि शास्ता छेय् च्वना बिज्यागु जूसा वसपोल चक्रवर्ती जुजु जुइगु जुइ । राहुल श्रामणेर जेष्ठपुत्र, स्थविरी स्त्रीरत्न जुइगु जुइ । जिपिं इमिगु सेवाय् च्वने मालिगु जुइ । आः थ्वसपोलपिं प्रव्रजित जुया जिमिगु आश्रयलय् च्वना च्वंगु दु धाःसा जिमि नितिं वसपोलपिंत बिचाः मयासे वास्ता मयायेगु उचित मजू ।' उखुन्हुनिसें जुजुं न्हिन्हिं स्थविरीयात अँया रस बिइके छूवत । स्थविरं बिम्बादेवी स्थविरीयात अँया रस कया ब्यूगु खँ भिक्षुसङ्घ्य प्रशिद्ध जुल । छुन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभाय् च्वना खँ ल्हाना च्वन- "आयुष्मान्पिं ! सारिपुत्र स्थविरं बिम्बादेवी स्थविरीयात अँया रस कया हया बिल ।" शास्तां अन बिज्याना न्यना बिज्यात- "भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?"

"थुजा-थुजागु खँ ।"

"भिक्षुपिं ! सारिपुत्रं आः जक राहुलमातायात आम्ररस हया ब्यूगु मखु, न्हापा नं हया ब्यूगु दु" आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म काशी गाम्य् छगू ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिलाय् शिल्प स्यना लिहाँ वया गृहस्थ जीवन हना मांबौ सिना वनेवं ऋषि प्रव्रज्या ग्रहण याना हिमालय प्रदेश्य् वना अभिज्ञा व समापत्ति प्राप्त यात । अनंलि ऋषिपिनि पुचलय् नायो जुया आपालं समय बिते जुइधुंका चि व पाउँ नयेया नितिं पर्वतं पिहाँ वया चारिका यायां वाराणसीस थ्यंका उद्यानय् च्वंवल ।

ऋषि पुचःया नायोयागु प्रतापया कारणं इन्द्रभवन कम्प जुल । शक्रं ध्यान तया स्वबले उकिया कारण सिइका काल अले बिचाः यात - थुपिं तपस्वीपिंत थनं बिसिकः छूवयेत स्वये माल । थुमित च्वनेत थाय् दइ मखु, दुःख कष्ट सह याना चाःहिला जुया च्वनेमाली, थथे जुइवं इमि चित्त एकाग्र जुइ मखु । अले धाःसा जित दुःख दइ मखुत । 'छु उपाय यायेमाल ले' धका मती लुइकूबले छता खँ वया मनय् लुया वल - बाचा इलय् जुजुया महारानीया दचनिगु कोथाय् दुहाँ वना आकाशय् दना थथे धाये माल, दुनें पाके जूगु अँ नयेवं, भद्रे ! छं काय् दइ अले व चक्रवर्ती जुजु जुइ । जुजुं लानियागु खँ न्यना पाके जूगु अँ उद्यानय् कायूके छूवइ । जिं अँ अन्तर्धान याना बिये । अले जुजुयात धाःवइ - क्यबय् अँ छगः नं मदु । "अँत सुनां नल ले ?" धका जुजुं न्यनीबले "तपस्वीपिसं नल" धका जुजुयात कनी । इमिगु खँ न्यना जुजुं ऋषिपिंत दाया पितिना छूवइ । थथे यायेवं इमिसं दुःख सिइ ।

इन्द्रं बाचा ई जुइधुंका शयनागारय् दुहाँ वना आकाशय् दना थः इन्द्र जुयागु खँ कना व नाप खँल्हाबल्हा यायां न्हापांगु निपु गाथा न्यंकल -

"अब्भन्तरो नाम दुमो, यस्स दिव्यमिदं फलं ।
भुत्वा दोहळिनी नारी, चक्रवर्तिं विजायति ॥

“त्वम्पि भदे महेसीसि, सा चापि पतिनो पिया ।
आहरिस्सति ते राजा, इदं अब्भन्तरं फल’न्ति” ॥

“अभ्यन्तर धयागु अँमाय् सःगु दिव्यफल प्वाथय् दुम्ह मिसां नल धाःसा वं बुइकिम्ह काय् चक्रवर्ती
जुजु जुइ ।”

“हे भद्रे ! छ महारानी खः । भातया यःम्ह नं खः । जुजुं छंगु नितिं थजागु अभ्यन्तर फल काय्के
छवइ ।”

थुगु प्रकारं शक्रं लानियात थुपिं निपु गाथा न्यंका ‘छ अप्रमादी जु, लिबाके मते, कन्हे हे जुजुयात
धा’ धका खँ न्यंका थःगु निवासस्थानय् लिहाँ वन । कन्हेखुन्हु लानि म्हमफुम्हथे च्वंक च्वना सेविकापिंत
भाय् याना गोतुला च्वन । फुसय् तुयुगु छत्रया क्वय् सिंहासनय् च्वना प्याखँ स्वया च्वंम्ह जुजुं लानियात
मखना सेविकापिके - “लानि गन दु” धका न्यन ।

“देव ! वसपोल म्ह मफु ।”

जुजुं लानियाथाय् वना वया लिक्क फेतुना लानियागु जनुफातय् उसि उसि याना न्यन- “जि यःम्ह !
छंत छु जुल ?”

“महाराज ! जित मेगु छुं जूगु मदु, दोहद उत्पन्न जुल ।

“छु माल ?”

“देव ! दुनें सःगु अँ ।”

“अजागु दुनें सःगु अँ गन दइ ?”

“देव ! जिं दुनें सइगु अँ मस्यू । परन्तु अँ दसा जि म्वाइ, मखुसा जि सिना वने ।”

“धन्दा कायेम्वाः, जिं काय्के छवये ।” धया जुजुं लानियात आश्वासन बिया वन । राजसिंहासनय्
फेतुना अमात्यपिंत सत्ता न्यन - “लानिया दुनें सइगु अँ नयेगु दोहद उत्पन्न जुल । छु यायेमाल ?”

“देव ! दुनें सइगु (अब्भन्तर) अँ धयागु निगः अँया दथुइ सइगु अँयात धाइ । उच्चानय् च्वंगु निगः
अँया दथुइ सःगु अँ काय्के छवया लानियात विइके छवये माली ।”

“ज्यूका अथेसा अँ कया हति” धया जुजुं उच्चानय् मनूत छवल । शक्रया प्रतापं उच्चानय् अँत नया
तःगुथे च्वंक अन्तर्धान याना बिल । अँ खाये धका वीपिं मनूतय्सं उच्चान छगुलिं चाःहिला स्वत नं अँ छगः
नं मखंसेली जुजुयात धाःवन - “महाराज ! उच्चानय् अँ मदु ।”

“अंत सुनां नल ।”

“देव ! तपस्वीपिसं नल ।”

“तपस्वीपिंत उच्चानं दाया पितिना छव ।” मनूतय्सं नं “ज्यू” धया इमित पितिना छवत । शक्रया
मनशाय नं पूवन । देवी अँ नये धका जिदी याना गोतुला च्वन ।

जुजुं मेगु छुं उपाय मखना अमात्य व ब्राह्मणपिंत मुंका न्यन - “दुनेंया अँया बारे खँ स्यूला ?”

“देव ! परम्परांनिसे न्यना तयागुकथं दुनेंया अँ धयागु देवतापिति भोग्य अँ खः । अजागु अँ
हिमालयया कञ्चन गुफाय् दइ ।”

“सुनां कया हये फइ ?”

“अन सुं मनूत वने फइ मखु । छम्ह तोत्ता (मैना) भंगःया मचायात अन छ्वये माली ।”

उगु इलय् लायकुली म्ह तःधिकम्ह तोत्ताया मचा छम्ह दु, कुमारपिनि गाडीया घःचाया नाभी अपायधिकम्ह । व बःलाम्ह, प्रजा दुम्ह व उपाय कुशलम्ह खः । जुजुं वयात सःतके छ्वया धाल – “बाबु ! जि छम्ह आपालं उपकारक खः । छ लुंया पंजलय् च्वनिम्ह खः । लुंया थलय् कस्ति व खाजा नइम्ह खः । साखःया लः त्वनिम्ह खः । छं नं जिमिगु ज्या छगू याना बिइ माल ।”

“देव ! धया दिसँ ।”

“बाबु ! लानिया दुनेया अँ नये मास्ति वःगु दोहद जुल । अजागु अँ हिमालयया कञ्चन गुफाय् दु । अजागु अँ देवतापिसं नइगु । अन सुं मनूत वने मफु । छ अन वना फया कया हये माल ।”

“देव ! जिं हया बिइगु जुल ।”

जुजुं लुंयागु भुइ तया कस्ति दुगु खीरजा नकल, साखःति त्वंकल । सच्छिको दाय्का तःगु चिकनं पपूया दथुइ म्हय् बुया निपाः ल्हातं ज्वना झ्यालय् च्वना आक्सय् त्वःता छ्वत । वं नं जुजुप्रति नम्रता क्यना आक्सय् ब्वब्वं मनूतय्सं खने मदय्क हिमालयय् थ्यंकः वन । अन हिमालयया न्हापांगु इवःया दुने च्वंपिं तोत्तापिंथाय् वना न्यन – “दुनेया अँ गन दु ? जित थाय् क्यना दिसँ ।”

“जिमिसं मस्यू ! निगूगु इवलय् च्वंपिसं स्यू जुइमाः ।” इमिके न्यना अनं ब्वया वना निगूगु इवःया दुने च्वंपिके न्यन । अनं नं स्वंगूगु, प्यंगूगु, न्यागूगु व खुगूगु इवलय् च्वंपिंथाय् वन । अन च्वंपिं तोत्तापिसं नं धाल – “जिमिसं मस्यू, न्हेगूगु इवलय् च्वंपिसं स्यू जुइमाः ।” अन नं वना न्यंवन – “दुनेया अँ गन दु ? जित थाय् क्यना दिसँ ।”

“फलानागु थासय् च्वंगु कञ्चन पर्वतय् दुने” धका वयात कन ।

“जि फल कायेत वयागु खः । जित अन यंका फल कया ब्यु ।”

“उगु फल वैश्रवण महाराजं नइगु खः । अन वने फइ मखु । सिमा छमां तोपुइक नया जालिं भुना तःगु दु । द्विच्छ कोटी कुभण्डतय्सं पाः तया रक्षा याना तःगु दु । इमिसं खनेवं छंगु ज्यान बचे जुइ मखु । कल्पारम्भया मिथे जागु अवीचि महानरकथे जागु थाय् खः । अन वनेगु इच्छा याये मते ।

“यदि छ वने मफुसा जित थाय् क्यना ब्यु ।”

“अथेसा छ थनं, थनं हँ ।”

इमिसं क्यना छ्वगु लुंपुं व अन थ्यंकः वन । न्हिच्छं व छथाय् सुपिना च्वन । बाचा फपुलेधुंका राक्षत दचोंवंगु इलय् दुनेया अँया लिक्क बुलुं बुलुं सिमा गया वन । आकाभाकां नया जालिं ‘छचाराक्क’ सः वल । राक्षसत न्ह्यलं चाल । इमिसं तोत्ता भंगःया मचायात ज्वन । ‘थ्व अँ खुं खः । थ्वयात छु दण्ड बियेगु ?’ छम्हसिनं धाल – “थ्वयात म्हुतुइ तया मारामुरुं याना नया छ्वयेगु ।” मेम्हं धाल – “मखु, ल्हातं मारामुरु याना स्थाना छ्वयेगु ।” स्वम्हम्हं धाल – “नित्वाः थला मकलय् छुया नयेगु ।”

वयात दण्ड बिया स्थाना छ्वये त्यंगु खँ न्यना नं छप्तिहे भयभीत मजुसे इमिके तुं वं न्यन – “राक्षस दाजुपिं ! छिपिं सुया मनु खः ?”

“वैश्रवण महाराजयापिं ।”

“छिपिं नं छम्ह जुजुया मनूत खः, जि नं छम्ह जुजुयाम्ह हे मनू खः । वाराणसीयाम्ह जुजुं जित दुनेया फल काय्केत छ्वया हःगु खः । जि व हे थः जुजुया नितिं जीवन परित्याग याना वयाम्ह खः । गुम्हसिनं थः मां, बौ व स्वामीया नितिं जीवन त्याग (उत्सर्ग) याइ, व हे देवलोक्य उत्पन्न जूवनी । उकिं जिं नं थुगु तिर्यक योनिं मुक्त जुया देवलोक्य उत्पन्न जूवने त्यना । थुलि धया स्वपुगु गाथा न्यंकल ।

“भत्तुरत्थे परक्कन्तो, यं ठानमधिगच्छति ।
सूरो अत्तपरिच्चागी, लभमानो भवामहन्ति” ॥

“स्वामीया नितिं दुःख सिइम्ह शूर बीरम्ह व आत्मात्यागीम्हसित गुगु थाय् प्राप्त जुइगु खः अजागु हे थाय् जित नं प्राप्त जुइ ।”

थुगु प्रकारं थुगु गाथा न्यंका इमित उपदेश बिल । इमिसं वं ब्यूगु उपदेश न्यना बिचाः यात - “थुम्ह धार्मिक खः । थ्वयात स्याये मज्यू । थ्वयात त्वःता छ्वयेमाः ।” इमिसं तोत्ताया मचायात त्वःता छ्वया धाल - “मचा ! छ जिमिपाखें मुक्त जुल । सकुशल लिहाँ हूँ ।”

“जित खालि ल्हातं लिछ्वये मते । जित छगः फल ब्यु ।”

“तोत्ता ! छंत छगः फल बिइत जिमिके अधिकार म्दु । थ्व सिमाय् सःगु अँ छगः पतिकं ल्याः दु । छगः जक फरक जुल धायेवं जिमिगु जीवन ल्यनि मखु । कुवेरं तँम्बया छको जक स्वल धायेवं क्वाका तःगु भाजनय् हामोर्थे द्रलंद्र कुम्भाण्डतय् सिया बिइ । उकिं छंत बिइ मफु । बरु छंत काये दइगु थाय् धाःसा कना बिइ फु ।”

“न्ह्यागुसां ब्यु । जित ला माःगु फल जक खः । काये दइगु थाय् जक सां कं ।”

“थुगु कञ्चन-पर्वतया दुने जोतिरस धयाम्ह तपस्वी अग्निसं हवन यायां कञ्चन-पत्ति धयागु पर्णशालाय् च्वना च्वंगु दु । वया वैश्रवणनाप घनिष्टता दु । वैश्रवणं वयाथाय् नियमितरूपं प्यंगः फल बिया छ्वइ । वयाथाय् वना काः हूँ ।”

वं “ज्यू” धया तपस्वीयाथाय् वना, वन्दना याना छखेलिकक फेतुत । तपस्वी न्यन - “गनं वयागु ?”

“वाराणसीया जुजुया थासं ।”

“छु यायेत ?”

“स्वामी ! जिमि जुजुया लानियात पाके जूगु दुनेया अँ नयेगु दोहद उत्पन्न जुल । उकिया नितिं वयागु । राक्षसपिसं जित थःपिसं मब्यूसे छलपोलयाथाय् छ्वया हल ।”

“अथसा फेतु, दइ ।”

वैश्रवणं वयाथाय् प्यंगः फल बिइके छ्वया हल । तपस्वी प्यंगःमध्ये निगः नल । छगः तोत्तायात नकल । नकेधुंका छगः फल सुकाय् तया ककुइ घाना ‘का, हूँ’ धया वयात बिदा बिया छ्वल । वं हया लानियात बिइ हल । लानिं फल नया थःगु दोहद शान्त यात । परन्तु उगु कारणं वयात काय् मबू ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् लानि राहुलमाता खः । तोत्ता आनन्द खः । पाके जूगु अँ ब्यूम्ह तपस्वी सारिपुत्र खः । उद्यानय् च्वंम्ह तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

२८२. सेय्य जातक

“सेय्यंसो सेय्यसो होति...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् कोशल जुजुया छम्ह अमात्ययागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

जुजुया छम्ह अमात्य जुजुयात आपालं उपकार याइम्ह जुया च्वन । सकतां ज्या याना बिइम्ह । जुजुं वयात आपालं उपकारी सम्भे जुया यक्व सम्पत्ति बिल । मेपिं ईर्ष्यालुपिसं सह याये मफुत । इमिसं जुजुयात चुगली याना वयाप्रति मन स्यंका बिल । जुजुं इमिगु खँय् विश्वास याना जाँचबुभ हे मयासे उम्ह सदाचारी अमात्ययात न्ववलं न्ह्याका सिखतं चिना झ्यालखाना (कारागार) य् कुना बिल । व अन याकचा च्वच्वं थःगु शील सदाचारया कारणं चित्त एकाग्रता जुया संस्कारय् विचार यायां स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । लिपा वना, जुजुं वयात निर्दोष सिइका सिखः फेना बिल, वयात न्हापा बिया तःगु सम्पत्ति सिबे अप्वः दय्क यक्व बिल । वं शास्तायात वन्दना यायेगु इच्छां आपालं सुगन्ध, माला ज्वना विहारय् वन । अन तथागतयात पूजा याना वन्दना याना छखेलिकक फेतुत । शास्तां वयाके कुशलया खँ न्यन्यं आज्ञा जुया बिज्यात - “छंगु अनर्थ जुल धका न्यने दु ।”

“खः, भन्ते ! अनर्थ जुल परन्तु जिं उगु अनर्थपाखे नं ज्या कयागु दु । झ्यालखानाय् च्वच्वं स्रोतापत्तिफल प्राप्त यानागु दु ।”

“उपासक ! छं जक अनर्थपाखें ज्या काःगु मखु न्हापायापिं पण्डितपिसं नं अनर्थपाखें ज्या काःगु हे दुगु जुल” आज्ञा जूसे वयागु प्रार्थनाकथं पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व जुजुया महारानीया कोखय् जन्म जुल । तःधिक जुइवं तक्षशिला वना शिल्प सय्का लिहाँ वल । बौ मद्यवं जुजु जुया दसराज धर्मयागु उल्लङ्घन मयासे राज्य याना च्वन । जुजुं दान बिया च्वन, शील रक्षा याना च्वन अले उपोसथ (व्रत) च्वना च्वन । वया छम्ह अमात्यं अन्तःपुर दूषित यात । महारानीयात स्यंकल । थ्व खँ नोकरचाकरतय्सं सिइका जुजुयात विन्ति यात ।

जुजुं जाँचबुभ याना स्वबले खँ सत्य जूगु सिइकल । ‘आवलि छ जिथाय् च्वने म्वाल’ धया वयात पितिना छूवल । व मेम्ह हे छम्ह सामन्त जुजुया सेवाय् च्वंवन । त्यंगु खँ महासीलव जातक (जा. नं. ५१) स वने धुंकूगुथें हे जुल ।

थुगु बाखँनय् नं उम्ह जुजुं स्वकोतक जाँचबुभ याना उम्ह अमात्ययागु खँ न्यना वाराणसी राज्य कायेगु इच्छा यात । भारी तःधंगु सेना ज्वना राज्य सीमाय् थ्यंकः वल । वाराणसी जुजुया ५०० म्ह

महायोद्धापिसं थुगु खँ सिया जुजुयात बिनित्ति यात - “देव ! फलानाम्ह जुजु वाराणसी राज्य काये धका जनपद जुना वये धुंकल । जिपिं वना वयात अनं हे ज्वना हये ।”

“जित कतपिं स्याना प्राप्त जूगु राज्य माःगु मद्दु । छुं याये मते ।”

खुं जुजुं नगर घेरे याःवल । मन्त्रीपिसं हानं जुजुयात बिनित्ति यात - “देव ! जिमिसं वयात ज्वने ला ?” जुजुं छुं मयायेत, दे धवाखा चाय्का विइत आज्ञा बिल । जुजु स्वयं अमात्यपिं व्वना दबूलि च्वंगु सिंहासनय् वना फेतु वन । खुं जुजुं प्यखेरं धवाखां थः मनूत व्वना दुहाँ वल । नगरय् दुहाँ वया दरबारय् वना अमात्यपिसंहित जुजुयात सिखलं चिना कारागारय् कुना बिल ।

जुजुं झ्यालखानाय् च्वच्चं हे खुं जुजुया प्रति मैत्री भावना यायां मैत्री ध्यान यात । वयागु मैत्रीया बलं खुं जुजुया म्हुय पुना जलन जुल । म्ह छम्हं निप्वाः मशालं पुका ब्यूथें जुल । खुं जुजुं सास्ति जूगु अनुभव जूसलि न्यन - “(थथे जूगुया) कारण छु खः ?”

“छपिसं सदाचारीम्ह जुजुयात झ्यालखानाय् कुना बिल, उकिं हे छपित सास्ति जूगु खः ।”

वं बोधिसत्त्वयाथाय् वना क्षमा फवन । वयात राज्य नं लःल्हाना बिल । ‘छपिनिगु राज्य छपित हे कया बिज्याहुँ । आवंलि छपिनि शत्रुतय्गु दमन यायेगु जिम्मा जिगु जुल । उम्ह मभिंम्ह अमात्ययात राजदण्ड बिल । थःगु देशय् हे तं लिहाँ वन । बोधिसत्त्वं अलंकृत फुसय् च्वंगु श्वेतछत्रया क्वय् राज्य सिंहासनय् फेतुना जःखः फेतुना च्वपिं अमात्यपिंनापं खँ ल्हाल्हां न्हापांगु निपु गाथात न्यंकल ।

“सेय्यंसो सेय्यसो होति, यो सेय्यमुपसेवति ।

एकेन सन्धि कत्वान, सतं वज्जे अमोचयिं ॥

“तस्मा सब्बेन लोकेन, सन्धि कत्वान एकको ।

पेच्च सगं निगच्छेय्य, इदं सुणाथ कासिया’ति” ॥

“गुम्ह भिंम्ह कार्यकर्ता खः उम्ह भिंगु ज्या याइम्हसित कल्याण जुइ । छम्हलिसे मेल याना स्याका च्वने माःपिं सच्छिम्हसित मुक्त याना बिल ।”

“उकिं हे सकल काशीवासीपिसं थ्व खँ न्यने माल, छम्ह मनुखं सारा लोकलिसे मैत्री भावना तःगुया कारणं सिना वनालि स्वर्ग प्राप्त जुये माल ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं जनतायात मैत्री भावनाया लाभया खँ कना भिंनिगू योजन दुगु वाराणसी नगरया श्वेतछत्र त्याग याना हिमालयय् दुहाँ वना ऋषि प्रव्रज्या ग्रहण यात । शास्तां सम्यक्सम्बुद्ध जुया बिज्यायेधुंका स्वपुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“इदं वत्वा महाराजा, कंसो वाराणसिगहो ।

धनुं कण्डञ्च निक्खिप्प, संयमं अज्झुपागमी’ति” ॥

“धुलि धया वाराणसीस अधिकार जमे याःम्ह कंस जुजुं धनुष व बाण त्वःता संयमया लँपु ज्वना ऋषि जुया वन ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् खुं जुजु आनन्द खः । वाराणसीया जुजु जुलसा जि हे खः ।

२८३. वड्ढकीसूकर जातक

“वरं वरं त्वं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् धनुगगह तिसस स्थविरया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

प्रसेनजित जुजुया बौ महाकोशलं बिम्बिसार जुजुयात थः म्हचाय्मचा कोशलदेवी बिया छूवःबले वयात स्नानचूर्णया नितिं पाकेट खर्च यायेत छगू लाख आमदानी दुगु काशी गां कोसः बिया छूवगु जुया च्वन । अजातशत्रु थः बौयात हत्या यायेवं कोशलदेवी नं शोकय् दुबे जुया सिना वन । प्रसेनजित जुजुं बिचाः यात - ‘अजातशत्रुं थः बौयात स्यात, भात सिङ्गु शोकं जिमि केहे नं सिना वन । जिं थुम्ह बौ स्याम्ह खूयात काशी गां बिइ मखु ।’ प्रसेनजित जुजुं अजातशत्रुयात गां मबिल । उगु गांया कारणं इपिं निम्हसिया दथुइ इलय् ब्यलय् युद्ध जुयावं च्वन । अजातशत्रु ल्याय्म्हचाम्ह खः, समर्थवान्म्ह खः, प्रसेनजित जुलसा बुराम्ह । व बार बार बुइगु जुया च्वन, महाकोशलया नं मनूत आपाः धयार्थे बुना च्वन । जुजुं अमात्यपिंके न्यन - “भीपिं बार बार बुना च्वन, आः छु यायेगु ?”

“देव ! आर्य (भिक्षुपिं मन्त्रणाय् तःसकं सः । जेतवनय् भिक्षुपिनि खँ ल्हाइथाय् न्यंके छूवया चिवा काये माल ।”

जुजुं गुप्तचरपित आज्ञा बिल - “इलय् ब्यलय् वना इमिगु खँल्हाबल्हा न्यं हूँ ।” अबलेनिसें इमिसं अन वना न्यं वनेगु यात ।

उगु इलय् निम्ह बुरापिं स्थविरपिं विहारया सीमाय् च्वंगु पर्णशालाय् च्वना च्वन । उत्तर स्थविर व धनुगगहतिस्स स्थविर । इपिंमध्ये धनुगगहतिस्स स्थविर रात्रिया न्हापांगु व निगूगु पहरय् दचना अन्तिम पहरय् दना कलेचा सिं त्वाथला मि च्याका मिं पपं सःतल - “उत्तर स्थविर भन्ते !”

“छु खः, तिसस स्थविर भन्ते !”

“छु छपिं दचना च्वनाला ?”

“दचना मच्चसे, छु याना च्वनेगुले ?

“दना फेतुना बिज्याहूँ ।”

व दना फेतुत । वं उत्तर स्थविरयात धाल - “थ्व छिमि लोभी भोरीवाल (प्वाः तगोम्ह) कोशलं (जुजुं) थःगु भुई च्वंगु जा हे चिपः याका फोहर याका च्वन । युद्ध संचालन याये हे मसः । बुका च्वन, बुका च्वंम्ह धाय्का च्वन ।”

“अथेसा वं छु यायेमालले ?”

उगु इलय् गुप्तचर पुरुषपिसं इमिगु खँ दना न्यना च्वंगु जुया च्वन । धनुगगहतिस्स स्थविरं युद्ध यायेगु तरिकाया बारे थःगु विचार कन - “भन्ते ! युद्धय् स्वंगू प्रकारयागु ब्यूह दु - पद्म-ब्यूह, चक्र-ब्यूह व शकट ब्यूह । अजातशत्रुयात ज्वने माःम्हसिनं फलानागु पर्वतया क्वय् भतिचा तापाक निगू पर्वतय्

किल्ला दयका अन मनूत सुचुका तथा न्ह्योने बःमलापिं सेनातथें याना क्यना तयेमाः । अले शत्रुतयूत पर्वतयू खनेवं, पर्वतया दथुइ दुहाँ वगु सिइवं सुपिला च्वंगु थासं न्ह्योनें ल्यूनें ततःसकं सःपिकया हाला इमित घेरे यायेमाः, जालयू लाःम्ह न्यांतथें अथवा पाःल्हाया मुड्डि लाःम्ह कापलेया मचायात ज्वनेथें याना इमित ज्वनेमाः ।”

गुप्तचरपिसं थुगु खँ जुजुयात विन्ति यात । जुजुं संग्राम दुन्दुभी थाकल अले शकट-ब्यूह दयका अजातशत्रुयात म्वाःम्वाकं हे ज्वन । हानं थः म्हचायू वजिरकुमारी भिंचा अजातशत्रुयात बिया वयात स्नान खर्चया रूपयू काशी गां बिया छवत । थ्व खँ भिक्षुसङ्घयू प्रचार जुल । छन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभायू फेतुना खँ ल्हाना च्वन - “आयुष्मान्पिं ! कोशल जुजुं धनुगगहतिससयागु मन्त्रणाकथं अजातशत्रुयात त्याका काल । शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! धनुगगहतिस आः जक युद्ध मन्त्रणायू सःगु मखु, न्हपा नं सःम्ह हे खः” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलयू बोधिसत्त्वया जन्म जंगलयू वृक्षदेवता जुया जुल । उगु इलयू वाराणसीलिकक सिकमितयूगु छगू गां दु । इपिमध्ये छम्ह सिकमि सिं कायेत जंगलयू वन । अन वं गालयू क्वबाना च्वंम्ह छम्ह फांया मचा खना वयात थकया छेंयू हया लहिना तल । व तःधिक जुइवं म्ह तःधिकम्ह चातूगु धंवाः दुम्ह जुल नापं व सदाचारीम्ह नं जुया च्वन । सिकमिं लहिना तःम्ह जुया वयागु नां सिकमि फां जुल । वं सिकमिं सिं तासे याना च्वनीबले थःगु त्वाथलं सिं पुइका बिइगु जुया च्वन, थःगु म्हतुं ज्वना बसिला, है, कःति मुगः कया हया बिइगु याना च्वन । हैखि तयेगु काया च्वा ज्वना ग्वाहालि याना बिइगु जुया च्वन ।

सुनानं उम्ह फांयात स्याना मनयेमा धयागु मती तथा सिकमिं उम्ह फांयात जंगलयू यंका त्वःता बिल । वं नं जंगलयू सुरक्षित व सुखकरगु थायू मामां छगू पर्वतयागु क्वसं आपालं कन्दमूल नये दुगु सुखपूर्वकं च्वने दइगु, तःधंगु गिरिकन्दरा थायू खन । सलंसः फांत वयात खना वयाथायू वल । वं इमित खना धाल - “जिं छिमित हे माला च्वनागु खः । छिपिं थन नाप लात । थ्व थायू च्वनेत न्ह्याइपुसे च्वं । जि आः थन हे च्वने ।”

“छिं धयादीथें थ्व थायू न्ह्याइपुसे च्वंगु खः । परन्तु थन छगू खतरा दु ।”

“जि नं छिमित खना थ्व खँ सिइकेधुन । चाःहिला नसा माःवनेत थपायूच्वं बांलागु थायू दयक दयकं छिमि म्हयू ला हि मदुगु खना । थन छु खतरा दु ?”

“सुथ न्हापनं छम्ह धुं वया दकले न्हापा सुयात खन वयात ज्वना यंकीगु खः ।”

“छु व न्ह्याबलें वइगु ला कि गुबलें गुबलें जक ?”

“न्ह्याबलें ।”

“धुं गोम्ह दु ?”

“छम्ह जक ।”

“छिपिं थुलिमच्छि दया नं छम्हसियापाखें बचे जुइ मफुगु ला ?”

“खः, मफु ।”

“जिं वयात ज्वना बिइ, छिमिसं खाली जिं धयाथें जक या । उम्ह धुं गन च्वना च्वनिगु ?”

“थुगु पर्वतय् ।”

वं चान्हे हे फांतय्त नसा प्रबन्ध यात । युद्ध संचालन यायेगु विचार यायां पञ्च-ब्यूह, चक्र-ब्यूह तथा शकट-ब्यूह धयागु स्वथी ब्यूह दु धका इमित ककं पञ्च-ब्यूह यायेगु कोछित । वं उगु थाय् म्हस्यूगु जुया च्वन । उकिं अन युद्धयागु योजन दयेकमाः धका विचार याना फांया मापिं व दुरुत्वापिं फांचातय्त दथुइ तल । इमित घेरा बिया छचालं मिसापिं फांत तल । इमित नं घेरा बिया मचापिं फांत तल । इमित नं घेरा बिया ल्याय्मचापिं फांतय्त तल । इमित नं घेरा बिया तःहाकगु धंवा दुपिं फांतय्त तल । इमित नं घेरा बिया युद्ध याये फुपिं बःलापिं फांतय्गु भिम्ह भिम्ह नीम्ह नीम्हसियागु पुचः दय्का थाय् थासय् इमित तल । थः दना च्वनेगु थाय्या ल्युने तःगाःगु गाः म्हुइकल । लिक्कसं धकिथें तह तह भ्यसः लुइकः गाः म्हुइकल । अले ख्वीम्ह न्हेय्महति ल्याइपिं (योद्धा) फांतय्त ‘ग्याये मते’ धाधां सहास बढे यायां ज्या ब्वया च्वंबले निभा लुया वल ।

धुं ई त्यल धका दना वल । वना वया न्ह्योने च्वंगु पर्वतक्वय् दना मिखा चाय्कूबले फांतय्त खन । सिकमि-फांनं फांतय्त वंथें तुं याना धुंयात तुउंक स्वयेत भाय् यात । इमिसं नं अथे हे स्वल । धुं म्हुतु चाय्का वाका तल । फांतय्सं नं म्हुतु चाय्का वाका तल । धुं पिशाप यात । फांतय्सं नं अथे अथे हे यात । धुं बिचाः यात – “मिहगः मिहगः जूसा जि खनेवं थुपिं बिस्यूं वनेत स्वसां बिस्यूं वने मफुपिं खः, थौं बिस्यूं मवंसे जि खना शत्रु जुया जिं छु छु यात अथे अथे हे इमिसं नं याना च्वन । तःजागु थासय् दना च्वंम्ह थुमि नेता छम्ह नं दु । थौं जि वन धाःसा सिइगु संभावना दु ।

धुं अन पलख च्वना अनं थःगु छेंय् लिहाँ वन । वं स्याना हःम्हसियागु ला नइम्ह छम्ह कुटिल, जटिल तपस्वी दुगु जुया च्वन । वं व खाली ल्हातं वःगु खना खँल्हाबल्हा यासे न्हापांगु गाथा न्यंकल –

“वरं वरं त्वं निहनं पुरे चरि, अस्मि पदेसे अभिभुय्य सूकरे ।

सोदानि एको व्यपगम्म ज्ञायसि, बलं नु ते व्यग्घ न चज्ज विज्जती’ति” ॥

“न्हापा जूसा छं थुगु इलाकाय् च्वपिं फांतय्त त्याका इपिमध्ये भिभिपिं फांतय्त स्याना नइम्ह खः । आः याकःचा च्वना भुले जुया च्वन । हे धुं ! थौं छंके बल हे मदु ।”

वयागु खँ न्यना धुं निपुगु गाथा धाल –

“इमे सुदं यन्ति दिसोदिसं पुरे, भयट्टिता लेणगवेसिनो पुथू ।

ते दानि सङ्गम्म वसन्ति एकतो, यत्थट्टिता दुप्पसहज्जमे मया’ति” ॥

“न्हापा जूसा थुपिं ग्याना थथःगु गुफा मामां उखें थुखें भागाभाग जुया वनिपिं खः । आः इपिं छयासं मुना आवाज पिकया च्वन । थौं जिगु नितिं थुमित दबे यायेत अपू मजू ।”

कुटिलम्ह तपस्वी धुँयात ग्याये म्वाः धाधां उच्छाले याना ह्यय्का धाल - “हूँ, छ तःसकं छको हा, अले तिगन्हुया भ्रम्टे याःवनेवं सकलें ग्याना तितर बितर जुया बिस्सू वनी ।” वं उत्साह विइवं धुँ बहादुर जुया पर्वतया च्चकाय् दं वन । सिकमि-फां निगू गांया दथुइ दना च्चन । फांत हाला हल - “स्वामी ! महाचोर हानं वल ।”

“ग्याये मते । आः वयात ज्वना बिये ।”

“धुँ गर्जे जुया सिकमि-फांयात भ्रम्टे याःवन । फां थःथाय् तिगन्हुया वया च्चंबले गाःम्हुया ह्वः खना तःथाय् काचाक्क सुप्युवन । धुँ थःगु वेग पने मफुगु कारणं तांग्रा पुपुं फाता फातां पुला गाले क्वबाना छ्वावाःवन । फां ह्वतं पिहाँ वया वेगं ब्वाय् वना धुँया म्हुय् प्वाथंनिसें त्यपुचातक फाया भोरी पिकया बिल । न्याथी प्रकारया साःगु ला धंवाय् हिना वयागु छ्चौं प्वाः खना “का, न शत्रुया ला” धया साला हया गालं पिने हल । न्हापा वःपिसं ला नल । लिपा वःपिसं धुँया ला गजागु जुइ धका धुँया ला नःपिं फांतय्गु म्हुतुइ सुकु सुकुं नंतू जुल । फांत अक्क नं सन्तुष्ट जुइ फुगु मखुनि । सिकमि-फां इमिगु हावभाव खना न्यन - “आः हानं छ्वाय् छ्चिपिं असन्तुष्ट जुया च्चनागु ?”

“स्वामी ! थ्व धुँ छ्मह स्याना मगानि । मेपिं भ्रिमह धुँ सःता हये फुम्ह कुटिल तपस्वी छ्मह दतले ।”

“व सु खः ?”

“छ्मह दुराचारी तपस्वी ।”

“वं छु याये फइ, जि धुँयात स्यायेधुंका ।”

इपिं वयात ज्वनेत फांतय् बथान ब्वना वन ।

कुटिल तपस्वी धुँ आःतक नं लिहाँ मवनि, लासा फांतय्सं ज्वना जक मतला धका मती तया गुखें फांत वया च्चंगु खः उखेपाखे हे व वया च्चन । फांत वया च्चंगु खनेसाथं थःगु मालसामान ज्वना कुइँच जुइक बिस्सू वन । फांतय्सं लिना यंकल । व थःगु सामान वांछ्वया काचाकाचां उदुम्बर (गूलर) सिमा गया थहाँ वन । फांत हाला हल - “स्वामी ! भ्नीपिं खत्तम जुल । तपस्वी बिस्सू वना सिमा गया च्चन ।

“थ्व छु सिमा खः ?”

“थ्व उदुम्बर (गूलर) सिमा खः ?”

“ज्यू का, अथेसा मिसापिं फांतय्सं लः कया हति । मचापिं फांतय्सं सिमा जःखः गाः म्हु । तःपुगु धंवा दुपिसं सिमाकचा दहं न्ह्यया ब्यु । थः स्वयं गूलर माया तःपुगु तःप्यंगु दहंयात कःतिं ध्यनेथें याना छ्गू हे प्रहारं उगु सिमायात गोतुइका बिल । छ्चाखेरं घेरा बिया च्चपिं फांतय्सं कुटिल तपस्वीयात वय् लायेखतं वयात त्वात्वा थला क्वय्या क्वय् याना नचुका त्वःता बिल । अले सिकमि-फांयात गूलर सिमाया हाय् फेतुका कुटिल तपस्वीया क्वचय् हे लः काय्के छ्वया अभिषिक्त (लः हाहाः) याना जुजु दय्कल । छ्मह त्यासेम्ह फांयात अभिषेक याना वयात जुजुया लानि दय्का बिल ।

अबलेनिसें थौ तकं जुजुयात अभिषेक बिइ मालिबले गूलर सिंयागु भिंगु क्वपु (जुजुपिं फेतुइकिगु आसन) स फेतुइका स्वंगः शंखं जुजुयात अभिषेक बिइगु चलन वःगु खः । अन वनखण्डय् च्चना च्चम्ह देवतां थुगु आश्चर्यजनक घटना खना सिमाकचाया दथुइ च्चना फांतय्गु न्ह्योने दना दना स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“नमत्थु सङ्घानं समागतानं, दिस्वा सयं सख्यं वदामि अब्भुतं ।
व्यग्घं मिगा यत्थ जिनिं सु दाठिनो, सामग्गिया दाठबलेसु मुच्चरे’ति” ॥

“मुना च्चं पिं फांतय्गु बथान (सङ्घ) यात जिगु नमस्कार दु । जिं थुगु अद्भुत मैत्रीभाव स्वयं थःम्हं
खना नमस्कार याना च्वनागु जुल, गन धंवा दुपिं पशुतय्सं धुंयात त्याका काल । थुमि एकता दुगुलिं हे
मुक्त जुइ फुगु जुल ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् धनुग्गहतिस्स
सिकमि-फां खः । वृक्षदेवता जुलसा जि हे खः ।

- * -

२८४. सिरि जातक

“यं उस्सुका सङ्गरन्ति-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह श्रीखुं (भाग्य
लाका काइम्ह) ब्राह्मणया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

थुगु जातकया वर्तमान कथा न्हापा कना वयेधुनागु खदिरङ्गार जातक (जा. नं. ४०) स वये धुंकूगु
जुल । थुगु कथास नं उम्ह अनाथपिण्डकया छेंया प्यंगूगु लुखा द्वारय् च्वनिम्ह छम्ह मिथ्यादृष्टिम्ह देवी
छम्ह दुगु जुया च्वन । वं थःम्हं फय् माःगु दण्ड कर्मया फलस्वरूप न्येप्यंगू करोड लुं हया कोथाय् भरे
याना अनाथपिण्डकलिसे मैत्री सम्बन्ध स्थापना यात । वं उम्ह देवीयात शास्तायाथाय् ब्वना यंकल ।
शास्तां वयात धर्मोपदेश बिया बिज्यात । धर्मदेशना न्यना उम्ह देवी स्रोतापन्न जुल । अबलेनिसें सेठया धन
न्हापाथें जुल ।

छम्ह श्रावस्तीवासी श्रीलक्षण (स्यूम्ह) ब्राह्मणं अनाथपिण्डक दरिद्र जुया वना हाकनं न्हापाथें ईश्वर
(मालिक) जूगु खना बिचाः यात - ‘जिं वयात नाप लायेत वंम्हथें जुया वना वयागु छेंनं श्री खुया हये माल ।’
व वयागु छेंय् थ्यंकःवन । अनाथपिण्डकपाखे माने याकेधुंका, म्ह फु मफु न्यनेधुंका छु यायेत वयागु धका
वयाके न्यन । व अन श्री गन च्वना च्वंगु दु धका माला स्वत । सेठया सिला तःगु शंखथें म्ह छम्ह तुइसे
च्वंम्ह र्वंगः छम्ह लुंया खागलय् कुना तःगु खन । वयागु कल्की श्री च्वना च्वंगु दुगु जुया च्वन । ब्राह्मणं
र्वंगःया कल्की श्री च्वना च्वंगु दुगु खंकल । सेठयात विन्ति यात - “महासेठ ! जिं न्यासः विद्यार्थीपित
मन्त्र ब्वंका च्वना । छम्ह र्वंगःया कारणं व ईव्यः मदय्क हाला हइगुलिं जित कष्ट जुया च्वन । थ्व
इलय् हाला हइम्ह र्वंगः खः । जिं थ्व छम्ह काये धका वयागु । जित थ्व र्वंगः छम्ह बिया दिसै ।

“ब्राह्मण ! का यंकि । जिं छंत र्वंगः बियेधुन ।”

“बियेधुन” जक छु धाल, उलि धायेसाथं वयागु कल्की पिहाँ वना श्री फुंगाय् तया तःगु मणिसं
च्वंवन । ब्राह्मणं श्री मेथाय् वना मणिस च्वंवन धयागु सिइका वं मणि नं फ्वन । ‘मणि नं बियेधुन’

धायेसाथं श्री मणिं पिहां वना फुंगाया तालय् तथा तःगु छडी (कथि) स वना च्वंवन । उम्ह ब्राह्मणं श्री अनं हानं मेथाय् सरे जुया वनेधुंकल धका सिइका व नं फवन । “धया कया यंकि” धायेसाथं श्री सेठया जहान महारानी पुण्य लक्षण देवीया छचनय् सपलय् च्वंवन । श्रीखुं ब्राह्मणं श्री अनं च्वंवन धयागु सिइका ‘थ्व वस्तु बियां काये फइ मखु, उकिं फवना काये फइ मखु’ धका मती लुइका सेठयात धाल - “महासेठ ! जिं छंगु छेंय् च्वंगु श्री खुया काये धका वयागु खः । श्री छंम्ह ग्वंगःया छचनय् कल्की च्वना च्वंगु खः । छं जित ग्वंगः बिइसाथं श्री मणिंसं च्वंवन । मणि नं ब्यूबले छडीस च्वंवन । छडी नं ब्यूबले पुण्य लक्षण देवीया छचनय् च्वंवन । थ्व धात्थें बियां बिये ज्यूगु वस्तु मखु खनि, जिं गुबलें काये फइ मखु । छंगु श्री छंथाय् हे च्वनेमा ।” थुलि धया ब्राह्मण लिहां वन ।

अनाथपिण्डिकं थ्व खँ शास्तायात बिन्ति यायेगु इच्छा तथा विहारय् वन । शास्तायात वन्दना याना छखेलिकक फेतुना जुक्व फुक्क खँ तथागतयात बिन्ति यात । वयागु खँ न्यना तथागतं आज्ञा जुया बिज्यात - “छंम्हसियागु श्री मेम्हसियाथाय् वनी मखु । खः, बरु न्हापा अल्प पुण्य दुपिनिगु श्री पुण्यवान्पिनिगु चरणय् वना च्वंवन” आज्ञा जूसे वसपोलयाके प्रार्थना यायेवं पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म काशी राष्ट्रय् छगू ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुसेलि तक्षशिला वना शिल्प सयुके सिइके याना लिहां वया गृहस्थी जुल । मांबौपिं सिना वनेधुंका वैराग्य जुया छें त्वःता हिमालय प्रदेशय् वना ऋषि प्रव्रज्या ग्रहण याना समापत्ति प्राप्त याना काल । अले यक्व समय बिते जुया वनेधुंका लिपा चि व पाउँ सवा कायेत जनपदय् वया वाराणसी जुजुया उद्यानय् च्वंवन । कन्हेखुन्हु भिक्षाटन यावंबले किसि मागतय् नायोया छेंय् भिक्षा कायेत थ्यंकः वन । वं वयागु चर्या व्यवहार खना लय्ताया भिक्षा बिइगु यासे उद्यानय् तथा न्हिन्हिं सेवा यायेगु याना च्वन ।

छंम्ह सिं कावंम्ह जंगलं सिंभारी चिना लिहां वःबले इलय् हे नगरय् दुहां वये मफुत । बहनि छगू देवमन्दिर (कुल) य् वना सिंकु फुंगा तथा गोतुला च्वन । देवमन्दिरय् च्वपिं आपालं ग्वंगःत वया लिक्क च्वंगु छमा सिमाय् च्वना दचना च्वन । इपिमध्ये च्वय् च्वना दचना च्वंम्ह ग्वंगःनं सुथय् जुइका खि फाना कुत्का हःबले क्वय् दचना च्वंम्ह ग्वंगःया म्हय् लात । “जिगु म्हय् खि फाना हःम्ह सु ?” धका न्यंबले धया हल “जिं कुत्का हयागु ।”

“छाय्ले ?”

“होस मदुगुलिं ।”

परन्तु वं हानं खि फाना कुत्का हल । अले निम्हसिया दथुइ ल्वापु शुरु जुल- “छं छु याये फु ?” “छंले, छं छु याये फु ?”

क्वय् दचना च्वंम्ह ग्वंगःनं धाल- “जित स्याना मिइ छुया जिगु ला नइम्हसित कन्हे सुथे हे द्विच्छ कार्षापण पावे जुइ ।” च्वय् दचना च्वंम्ह ग्वंगःनं धाल- “छं थपाय्चाधंगु खँय् फुई याये मते । जिगु नलुगु ला नइम्ह मनू जुजु जुइ । पिनेया ला नइम्ह सेनापति जुइ, यदि व मिसाम्ह जूसा महारानी जुइ । जिगु क्वेला नइम्ह गृहस्थी जूसा धुकू स्वइम्ह राजभण्डारी जुइ, यदि प्रव्रजित जुल धाःसा लाय्कुया विश्वासीम्ह जुइ ।

सिं कया हःमं बिचाः यात - “राज्य दत धाःसा द्विच्छ छु यायेत माःगु दु । वं तिजक थहाँ वना च्वय् दचना च्वंमह ग्वंगःयात ज्वना स्याना वयागु लनय् पोचित । अले ‘जि जुजु जुइगु जुल’ धका मती तथा वना खापा चाःगु धवाखां नगरय् दुहाँ वना, खाया पा पुया छ्चंगू तुला प्वाः सफा याना थः कलायात बिया धाल - “थ्व ग्वंगःया ला बांलाक दय्कि ।” वं नं ग्वंगःया ला दय्का जा थुया न्ह्योने तये हया धाल - “स्वामी ! भपिया दिसँ ।”

“भद्रे ! थुगु ला तःधंगु प्रभाव दुगु खः । थ्व नया जि जुजु जुये अले छ महारानी । थ्व जा व ला ज्वना गंगाया सिथय् वना मोल्हुया जक नये ।”

इमिसं जा व लाया थल थःपिनि नापं ज्वना नदी सिथय् तथा मोल्हुयेत कुहाँ वन । उगु इलय् फय् वया फय्या भोकां थलत पुइका लखय् लात । जा ला थल चुइक यंकल । नदीया धारं चुइका यंका च्वंगु उगु थल किसितयत् मोल्हुइका च्वंमह किसि नायोनं खन । वं कया हया पुस्पा चाय्के बिया न्यन - “उकी छु दु ?”

“मालिक ! जा व खाया ला ।”

वं उकियात बन्द याका उकी बांलाक क्वातुक खने मजीक सील छाप तथा कलाम्हसित बिइके छवल - “जिपिं मवःतले थ्व जा इना नके मते ।” उमह सिं काः वनिमह नं म्हुतुइ फि व प्वाथय् लः दुहाँ वना फुले जूगुलिं भागाभाग जुल ।

उमह किसिमागः आचार्यया छमह कुल विश्वासी तपस्वी दुगु जुया च्वन । उमह तपस्वी दिव्यचक्षुधारी जुया च्वन । वं मनं वाला स्वल ‘जिपिं सेवक किसिया थासं आःतकं त्वःता मवःनि । वयात सम्पत्ति गुबले दइ ? वं दिव्यचक्षुं स्वया वयागु बारे विचार यायां उमह मनूयात खंकल अले खँ थुइका कया न्हापा हे थः वना किसिमागःया नायोया छेय् वना च्वना च्वन । किसिमागःया नायोलं वन्दना याःवल अले छखेलिकक फेतुना धाल - “तपस्वीयात ला व जा न्ह्यचाके माल ।” तपस्वी जा काल, ला तल नं मकासे धाल - “थ्व ला जि इना बिये ।” “भन्ते ! इना बिज्याहुँ ।” धाधां ला दक्वं ऋषियात बिल । ऋषिं नलुगु ला किसिमागःया नायोयात बिल । पिनेया ला वया कलाम्हसित बिल अले क्वें व ला थःमहसिनं नल । वनेत्येका ऋषिं “छ थनिं स्वन्हुत्वालं जुजु जुइ अप्रमादी जुया च्वं” धया वन । स्वन्हुखुन्हु छमह सामन्त जुजु वाराणसी जुजुं किसिमागःया नायोयात जुजुया भेषभूष मुंका किसिमहय् तथा “युद्ध या हुँ” धया छवत । थः स्वयं भेष बदले याना युद्ध संचालन याना च्वंगु इलय् छगू अतिकं जःगु तीरं कया व हे इलय् जुजु सित ।

जुजु सिइधुंकूगु सिइका किसिमागःया नायोनं आपालं कार्षापण पिकायका घोषणा यात, ‘गुमहसित धन यः व न्ह्यो वना ल्वाः हुँ ।’ सेनां मुहर्तभरय् हे विरोधी जुजुयात स्याना बिल । अमात्यपिसं जुजुयागु शरीर-कृत्य यायेधुंका बिचाः यात - ‘सुयात जुजु याये माली ?’ इमिसं कोछित - “जुजुं थःगु जीवन कालय् हे थःगु भेष किसिमागःया नायोयात बिइधुंकूगु दु हानं थ्वं हे युद्ध याना राज्य त्याका बिल । थ्वयात हे जुजु याये माली ।” वयात हे राज्याभिषिक्त यात । वयाम्ह कलायात महारानी यात । बोधिसत्त्व लाय्क्या विश्वासीमह जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना अभिसम्बुद्ध जुइधुंका थुपिं निपु गाथात आज्ञा जुया बिज्यात -

“यं उस्सुका सङ्गरन्ति, अलक्खिका बहुं धनं ।

सिप्पवन्तो असिप्पा च, लक्खिवा तानि भुज्जति ॥

“सब्वत्थ कतपुञ्जस्स, अतिच्चञ्जेव पाणिनो ।
उप्पज्जन्ति बहू भोगा, अप्पनायतनेसुपी’ति” ॥

“अभाग्यपिं मनूत, धन मुंकेया नितिं उत्सुक जुया च्वनी परन्तु शिल्प सःपिं जुइमा बा मसःपिं,
उकियात भोग याइपिं भाग्यमानीपिं जक जुया च्वन ।”

“न्ह्याथायूनं मेपिं प्राणीपिं बाहेक पुण्यवान्पिसं हे भोग याये खनीगु जुया च्वन, अजापित भोग
प्राप्त मजुइ थासं तक भोग प्राप्त जुइगु जुया च्वन ।”

शास्तां थुपिं गाथा आज्ञा जूसे “हे गृहपति ! थुपि प्राणीपिनि नितिं न्हापाया जन्मय् मुंकावःगु
पुण्य समान मेगु स्रोत मदु । पुण्यवान्पिनि नितिं खानी मदु थासं तकं रत्न लुया वः धका आज्ञा जुया
बिज्यात ।” हानं थुपिं धर्मदेशना याना बिज्यागु जुल -

“एस देवमनुस्सानं, सब्बकामददो निधि ।
यं यदेवाभिपत्थेन्ति, सब्बमेतेन लब्धति ॥

“सुवण्णता सुसरता, सुसण्ठाना सुरूपता ।
आधिपच्चपरिवारो, सब्बमेतेन लब्धति ॥

“पदेसरज्जं इस्सरियं, चक्कवत्तिसुखं पियं ।
देवरज्जम्मि दिब्बेसु, सब्बमेतेन लब्धति ॥

“मानुस्सिका च सम्पत्ति, देवलोके च या रति ।
या च निब्बानसम्पत्ति, सब्बमेतेन लब्धति ॥

“मित्तसम्पदमागम्म, योनिंसोव पयुज्जतो ।
विज्जाविमुत्तिवसीभावो, सब्बमेतेन लब्धति ॥

“पटिसम्भिदा विमोक्खा च, या च सावकपारमी ।
पच्चेकबोधि बुद्धभूमि, सब्बमेतेन लब्धति ॥

“एवं महत्थिका एसा, यदिदं पुञ्जसम्पदा ।
तस्मा धीरा पसंसन्ति, पण्डिता कतपुञ्जत’न्ति”^{२७} ॥

“ध्व (पुण्य) सकल देव व मनुष्यपिनि सकतां कामना पूरा याना बिइगु निधी (धुकू) खः । थुकिं
गजा गजागु इच्छा यात इपिं सकतां पूरा जुइ ।”

“लुँ, सुस्वर, सुन्दर आकार, सुन्दर रूप, आधिपत्य व परिवार थुकिं सकतां प्राप्त जुइ ।”

“प्रदेश राज्य, ऐश्वर्य, चक्रवर्ती सुख व दिव्यलोकय् देवराज्य नं थुकिं सकतां प्राप्त जुइ ।”

“मानुषिक सम्पत्ति, दिव्यलोकया आनन्द व निर्वाण सम्पत्ति - थुकिं हे सकतां प्राप्त जुइ ।”

“मित्र सम्पत्ति दयका उकिया पाय्छिकथं उपयोग याइम्हसित विद्या, विमुक्ति, वशीभाव - थुकिं हे
सकतां प्राप्त जुइ ।”

“पटिसम्भदा-ज्ञान, विमोक्ष व गुगु श्रावक-पारमिता खः अले प्रत्येकबोधि व बुद्धभूमितक नं - थुकिं हे सकतां प्राप्त जुइ ।”

“थुगु गुगु पुण्यसम्पत्ति खः, ध्व अजागु हे महान् प्रभाव दुगु खः । उकिं हे, धीर पण्डितजनं पुण्य ज्यायात प्रशंसा याइगु जुया च्वन ।”

अनंलि गुगु रत्नय् अनाथपिण्डकयागु श्री प्रतिष्ठित जूवन उगु उगुयात कनेया नितिं थुगु 'कुक्कुट' गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“कुक्कुटो मणयो दण्डो, थियो च पुञ्जलवखणा ।
उप्पज्जन्ति अपापस्स, कतपुञ्जस्स जन्तुनो'ति” ॥

“पाप मदुम्ह पुण्यवान्म्हसित ग्वंगः खा, मणि, तुतां (छडी) व स्त्रीरत्न उत्पन्न जुइगु जुया च्वन ।”

थुपिं गाथात न्त्यथना बिज्यासे जातकया स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् जुजु आनन्द स्थविर खः । कुल विश्वासीम्ह तपस्वी जुलसा जि सम्यक्सम्बुद्ध खः ।

- * -

२८५. मणिसूकर जातक

“दरिया सत्त वस्सानि...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् सुन्दरीया हत्याया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

“उगु इलय् भगवान्यागु सत्कार जुया च्वन, गौरव तया च्वन” धयागु कथा खन्धकय् वये हे धुंकूगु जुल । थन संक्षिप्त कथा बिया तःगु जुल । भगवान् व भिक्षुसङ्घयात न्यागू नदी बाः वथे, लाभ-सत्कार प्राप्त जूबले, मेपिं तैर्थिकपिसं थःपित प्राप्त जुइगु लाभ-सत्कार म्हो जुया मदया सूर्य उदय जुइवं नौत खने मदया वनिथे जुयावसेलि इपिं मुना सल्लाह यात - “श्रमण गौतम वसेंनिसें भीगु लाभ-सत्कार म्हो जुया वन । भीपिं नं दु धयागु खँ सुनानं मसिल । सुनाप मिले जुया भीसं श्रमण गौतमयात निन्दित याना वयागु लाभ-सत्कार खत्तम याये फइ ?” इमिसं सुन्दरीनाप मिले जुया ध्व ज्या याये फइगु खंकल ।

छन्हु सुन्दरी तैर्थिकपिनि आरामय् दुहाँ वया प्रणाम याना दना च्वन नं सुनानं हे वयात न्वं मतू । वं बार बार हासेलि सुनानं न्वं मवासेलि वं इमिके न्यन - “आर्यपित सुनानं कष्ट जकं बिल लाकि छु ?”

“केहे मयजु ! छं छु श्रमण गौतमं जिमित दुःख कष्ट बिया च्वंगु, जिमिगु लाभ-सत्कार स्यंका च्वंगु मखं ला ?”

“जिं ध्व खँय् छु यायेमाल ले ?”

“कैहें मयजू ! छ रूपावान्म्ह खः । अतिकं बांलाम्ह ल्यासे खः । श्रमण गौतमयात बेइज्जत (अपयश) याना जनतायात थःगु खँय् विश्वास याका वयागु लाभ-सत्कार मदय्का व्यु ।”

वं “ज्यू” धका स्वीकार याना लिहाँ वन । उखुन्हु दिननिसें सन्ध्या इलय् जनता शास्तायाथाय् धर्मोपदेश न्यना नगरय् लिहाँ वया च्वनिबले वं माला, गन्ध, विलेपन, कपूर कटुकप्फल आदि सुगन्ध ल्हातं ज्वना जेतवनपाखे वना न्यनेगु यात ।

“गन वने त्यनागु ?”

“श्रमण गौतमयाथाय् । जि वलिसे गन्धकुटी छगुलि कोथाय् च्ववने त्यनागु ।” थये धया गनं छगू तैर्थिकपिनि आरामय् चाः बिते याना सुथ न्हापानं हे जेतवनया लँ कुहाँ वया लँपुं वया च्वनिगु । “छाय् ल्यासे ! गन वना वयागु ?” न्यनेवं वं कनि - “श्रमण गौतमयाथाय् गन्धकुटी नापं दचना वलिसे रस रंग (रति क्रीडा) याना वयागु ।”

अले छु ई बिते जुइधुंका तैर्थिकपिसं मनु स्याइपितं दां बिया धाल - “हूँ, सुन्दरीयात स्याना वा, वयात श्रमण गौतमया कुटी लिक्क धूँय् वांछवया त्वपुया वा ।” इमिसं अथे हे यात । अले तैर्थिकपिसं हल्ला मचे यात - सुन्दरी मयजू खने मद्दु । जुजुयात खबर बिल । “छिमि गन शंका दु” धका जुजुं न्यंबले धाल - “म्हगः म्हीगः जेतवनय् वना च्वंम्ह । अन छु जुल, मस्यू ।”

जुजुं धाल - “हूँ, वयात माः हूँ ।” तैर्थिकपिसं थःपिनि सेवकत व्वना जेतवनय् वना मालेथे याना धूँय् सुन्दरीयात लुइका वयात खाताय् तया नगरय् हया जुजुयात खबर बिल - “श्रमण गौतमया शिष्यपिसं (थः) शास्तायागु पापकर्म त्वपुइत सुन्दरीयात स्याना स्वांमा, धूँय् वांछवया सुचुका तल ।”

“अथेसा, नगरय् चाहिइका प्रचार या ।”

इमिसं “श्रमणपिनि करतूत का स्व स्व” धाधां नगरया गल्लिं गल्ली चाहिइका जुजुया ध्वाखाय् यंकल । जुजुं सुन्दरीया मृत्य शरीर कच्चागु मसानय् छगू मञ्च दय्का तय्कल । आर्यश्रावकपितं त्वःता बाकी मेपितं, श्रावस्तीवासीपिं नगरय्, नगर दुने, उपवनय्, आरण्यय् - सकतां थासय् भिक्षुपितं निन्दा याना खँ ल्हाना जुल - “शाक्यपुत्र श्रमणपिनि ज्या स्व स्व ।” भिक्षुपिसं तथागतयात ध्व खँ बित्ति यात । शास्तां अजापिं मनूतय्त थुगु खँ न्यंका प्रतिवाद या धका आज्ञा जुया बिज्यात -

“अभूतवादी निरयं उपेति, यो वापि कत्वा न करोमि चाह ।

उभोपि ते पेच्च समा भवन्ति, निहीनकम्मा मनुजा परत्था’ति” ॥

“असत्यवादी नरकय् वनी, थःम्हं याना नं यानागु मद्दु धका धाःम्ह नं नरकय् वनी, थुपिं हीन कार्य याःपिं निथी व्यक्तिपिं नरकय् वना एक समानं दुःख सिइ ।”^{२६}

जुजुं सुन्दरीयात स्याम्ह पत्ता लगे यायेत गुप्तचरत नियुक्त यात । उपिं पेशावर ज्यानमारात उगु ध्यबां अय्ला त्वना छम्हं मेम्हलिसे ल्वाना च्वन । इपिमध्ये छम्हसिनं हाला हल - “छं सुन्दरीयात छगू प्रहारं स्याना बिल । वयागु लाश मालाया दूय् दुने सुचुका बिल । आः उकियागु ध्वबां अय्ला त्वना च्वना, ज्यू ज्यू का त्वं त्वं ।” जुजुया मनूतय्सं उपिं ज्यानमारातय्त ज्वना यंका जुजुया न्ह्योने तये यंकल । जुजुं न्यन - “छं स्यानागु खः ला ?”

“खः, महाराज !”

“सुनां स्याकल ?”

“तैर्थिकपिसं ।”

जुजु तैर्थिकपिंत ज्वंके छ्वया हुकुम बिल - “का हूँ, छिमिसं सुन्दरीयात कुबिया नगरं नगर्य् छगू थासं मेगु थासय् वना हाला हूँ, “जिमिसं श्रमण गौतमयात बडनाम यायेया नितिं जिमिसं हे सुन्दरीयात स्याकागु खः । थुकी नं श्रमण गौतमयागु दोष दु न त गौतमया श्रावकपिनिगु हे दोष दु ।” इमिसं नं अथे हे यात । मूर्खपिं जनता श्रद्धावान् जुल । तैर्थिकपिसं नं मनू स्यागुया सजाय भोगे यात । अबले निसें बुद्धपिनिगु सत्कार बढे जुया वल ।

छन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खें पिकाल - “आयुष्मान्पिं ! तैर्थिकपिनि बुद्धपिंत कलङ्कित यायेमास्ते वः परन्तु थःपिं स्वयं कलङ्कित जुया वन । बुद्धपिनि लाभ-सत्कार बढे जुया वल ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थन फेतुना छु खें ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खें ।”

“भिक्षुपिं ! बुद्धपिंत सुनानं दाग तये फइ मखु । बुद्धपिंत शुद्ध मजू धका दाग तये धयागु लख्य् च्वंगु मणियात दाग तयेत स्वयर्थे जुइ । न्हापा न्हापा मणियात दाग तयेत स्वम्हसिनं दाग तये मफुत” आज्ञा जूसे इमिगु प्रार्थनाय् पूर्वजन्मया खें आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म छगू गामय् ब्राह्मण कुलय् जुल । तदधिक जुइवं कामभोगय् दोष खना छेंनं पिहाँ वना हिमालय प्रदेशया स्वबः पर्वत माला पुला तपस्वी जूवन । पर्णशाला छगू दय्का अन च्वना च्वन । वयां भचा तापाक छगू मणि गुफा दु । अन स्वीम्ह फांत च्वना च्वन । गुफाया लिक्क छम्ह सिंह चाःहिला च्वन । लैय् वयागु किचः खने दया च्वन । सिंहयागु किचः खना ग्यागुलिं फांतय् हि व ला सुखे जुया गंसी जुल । इमिसं बिचाः यात - ‘थुगु मणि प्वाला प्वाला थीगुलिं हे वयागु किचः खने दुगु खः । थुगु मणियात बुलुका फोहर यायेमाल ।’ इमिसं लिक्कसं च्वंगु पुखुली वना अन च्वंगु ध्याचलय् गोतुला म्हय् फोहर किका मणियात म्हं घ्वासा घ्वासा याना बुल । फांतय्गु म्हय् च्वंगु सँ मणि बुसेलि मणि भन् दकले प्वाला प्वाला थिना वल । फांतय्सं मणियात फोहर यायेगु छुं उपाय मस्युसेलि तपस्वीयाथाय् वना न्यंवने माल धका बिचाः यात । बोधिसत्त्वयाथाय् वया वन्दना याना छखेलिक्क दना इमिसं न्हापांगु निपु गाथात न्यंकल -

“दरिया सत्त वस्तानि, तिसमत्ता वसामसे ।

हज्जेम मणिनो आभं, इति नो मन्तरं अहु ॥

“यावता मणिं घंताम, भिय्यो वोदायते मणि ।

इदञ्चदानि पुच्छाम, किं किच्चं इध मज्जसी’ति” ॥

“जिपिं स्वीम्ह न्हेदीनिसें मणि गुफाय् च्वना च्वनापिं खः । जिमिसं मणियागु जःयात स्यंका छ्वये धका निश्चय यानागु खः ।”

“गुलि गुलि उकी बुल, उलि उलि हे मणि भन् भन् धिना वल । जिमिसं आः छु यायेमाल धका न्यं वया च्वना ।”

इमिगु खं न्यना इमित बोधिसत्त्वं स्वपुगु गाथां लिसः बिल -

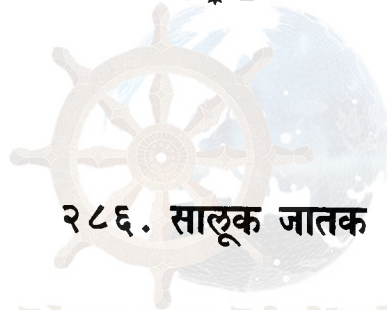
“अयं मणि वेळुरियो, अकाचो विमलो सुभो ।
नास्स सक्का सिरिं हन्तुं, अपक्कमथ सूकराति” ॥

“ध्व मणि विल्लौर मणि खः । चुलुसे च्वं, यचुसे च्वं, भिंगु खः । छिमिसं उकिया चमकयात बुलुके फइ मखु । हे फांत ! थनं चिला हूँ ।”

इमिसं बोधिसत्त्वयागु खं न्यना चिला वन । बोधिसत्त्वं ध्यान यायां ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

- * -

२८६. सालूक जातक

“मा सालूकस्स पिहयि-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह बाज्यः वंम्ह मिसा (प्रौढ कुमारी) खना आसक्ति जूगुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । कथा चूलनारदकस्सप जातक (जां नं. ४७७) व मुनिक जातक (जा. नं. ३०) स वइतिनि ।

वर्तमान कथा

शास्तां उम्ह भिक्षुयाके न्यना बिज्यात - “भिक्षु ! छ धात्थें छु उत्तेजित जुयागु खः ला ?”

“खः, भन्ते !”

“छन्त सुनां उत्तेजित यात ?”

“छम्ह बुरी कन्यां (बाज्यः वंम्ह मिसामचां) ।”

“भिक्षु ! थुम्ह छं अनर्थकारिणी खः । पूर्वजन्मय् नं छ वया विवाहलय् जन्त वःपिनि नितिं खाना बने जुल” आज्ञा जूसे भिक्षुपिनिगु प्रार्थनाय् पूर्वजन्मया खं आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व महालोहित धयाम्ह द्रहें जुया जन्म जुल । वया चिधिकम्ह किजाया नां खः चूलहोलित । निम्हं गांया छगू परिवारय् ज्या याना च्वन । उगु परिवारय् बुरी कन्या छम्ह दुगु खः । वयात मेगु परिवारय् बिया छवयेगु कोछित ।

उगु परिवारय् सालुक धयाम्ह छम्ह फांयात यागु वा जा त्यंक नका म्हचाय्मचा बिया छवयेबले ध्वयात स्याना ला तया नके धका बिचाः याना नका तल । व खाताक्वय् दचनिगु जुया च्वन । छन्हु किजाम्ह द्रहें (चूललोहितं) दाजुम्हसित धाल - “दाई ! भीसं ध्व कुलया नितिं सकतां ज्या याना बिया च्वना । भीगु हे ग्वाहालिं थुगु परिवार चले जुया च्वन । परन्तु थुपिं मनूतय्सं भीत सु छ्वालि नके बिइगु, ध्व फांयात धाःसा यागु जा त्यंक नका पाले याना च्वन । खाताक्वय् नं ध्यना तल । ध्वं इमिगु छु हे ज्या याना ब्यू धका ?”

महालोहितं धाल - “बाबु ! छं थुमिगु यागु जाया इच्छा याये मते । बुरी कन्या बिया छ्वइखुन्हु ध्वयात स्याना ला नयेत ल्हवंक नका तःगु खः । छुं दिलिपा स्वया का- खाताक्वय् दचनिम्हसित कया हया स्याना टुका टुका याना पाहुंनतय्गु भोजन बने याइ तिति । थुलि धया वं न्हापांगु निपु गाथा न्यंकल -

“मा सालूकस्स पिहयि, आतुरन्नानि भुञ्जति ।
अप्पोस्सुक्को भुसं खाद, एतं दीघायुलक्खणं ॥
“इदानि सो इधागन्त्वा, अतिथी युत्तसेवको ।
अथ दक्खसि सालूकं, सयन्तं मुसलुत्तरं” ॥

“सालुक धयाम्ह फांया (नसा) इच्छा याये मते । वं मरणान्त भोजन नया च्वन । छं उत्सुक मदय्का हिमो न, ध्व हे दीर्घायु जुइगु लक्षण खः ।”

“आः व बिया छ्वइगु दिनय् धन वइपिं अतिथिपिनि खाना बने जुइतिति । अले छं लुसिया (च्वका) थें जागु त्वाः दुम्ह फांयात गोतुइका (स्याना) तःगु खनि तिति ।”

वयां छुं दिलिपा जन्त वयेवं सालुकयात स्याना ला दाय्का नल । निम्हं द्रहेंतय्सं वयागु अवस्था खना बिचाः यात - ‘जिमिगु हिमो हे ठीक जू ।’ शास्तां अभिसम्बुद्ध जुया बिज्यायेधुंका थुगु अर्थ प्रकट जूगु स्वपुगु गाथा आज्ञा जुया बिज्यात -

“विकन्तं सूकरं दिस्वा, सयन्तं मुसलुत्तरं ।
जरग्गवा विचिन्तेसुं, वरम्हाकं भुसामिवा’ति” ॥

“लुसिया (च्वका) थें जागु त्वाः दुम्ह फांयात स्याका सिना च्वंगु खना द्रहेंतय्सं बिचाः यात - “जिमिगु हिमो हे उत्तम जू ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् उम्ह भिक्षु स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् बुरी कन्या थुगु इलय् बुरी कन्या खः । सालुक उत्तेजितम्ह भिक्षु खः । चूललोहित आनन्द खः अले महालोहित जुलसा जि हे खः ।

२८७. लाभगरह जातक

“नानुम्भतो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् सारिपुत्रयाम्ह शिष्य छम्हसियागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

सारिपुत्र स्थविरया शिष्यं वया वसपोलयात प्रणाम याना छखेलिक्क फेतुना न्यन - “भन्ते ! जित लाभ जुइगु लैपु कना बिज्याहूँ । छु यायेवं चीवरादि दइ ?” स्थविरं कन - “आयुष्मान् ! प्यता खँ दयेवं लाभ-सत्कार दइ । (१) लाजशर्म मदुम्ह जुइमाः, (२) श्रमणत्वया बिचाः त्वःता बिइमाः, (३) प्याखँमोतथें असंयत भाषी जुइमाः, अले (४) संयम मदुम्ह जुइमाः ।”^{२७} वं लाभ जुइगु लैपुयात निन्दा याना आसनं दना वन । स्थविरं शास्तायाथाय् वना थ्व खँ विन्ति यात । “सारिपुत्र ! थुम्ह भिक्षुं आः जक लाभयात निन्दा याःगु मखु, न्हापा नं याःगु दु” आज्ञा जूसे याचना यायेवं शास्तां पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधिक जुया भिंखुदँ दसेलि स्वंगू वेद व भिंच्यागू^{२८} शिल्पयागु शिक्षा समाप्त याना प्यंगू दिशाय् प्रसिद्धम्ह आचार्य जुल । वं न्यासः ब्रह्मचारीपितं शिल्प स्यना च्वन । छन्हु छम्ह सदाचारी ब्रह्मचारी आचार्ययाथाय् न्यंबल - “प्राणीपितं वस्तु गुकथं प्राप्त जुइ ।”

“बाबु ! प्राणीपितं प्यता खँ दयेवं वस्तु प्राप्त जुइ धका न्हापांगु गाथा न्यंकल -

“नानुम्भतो नापिसुणो, नानटो नाकुतूहलो ।
मूढेसु लभते लाभं, एसा ते अनुसासनी’ति” ॥

“गुम्ह वेंथें जुइ मसः, गुम्ह चुगलि याये मसः, गुम्हसिनं प्याखँमोतथें जुइ मसः, गुम्ह असंयमी जुइ मसः उम्हं मूर्खतय्पाखें छुं लाभ काये सइ मखु । थ्व हे छंगु नितिं शिक्षा खः ।”

शिष्यम्हं आचार्यया धापू न्यना लाभयात निन्दा यायां थुपिं निपु गाथात न्यंकल -

“धिरत्थु तं यसलाभं, धनलाभञ्च ब्राह्मण ।
या वुत्ति विनिपातेन, अधम्मचरणेन वा ॥

“अपि चे पत्तमादाय, अनगारो परिब्बजे ।
एसाव जीविका सेय्यो, या चाधम्मेन एसना’ति” ॥

२७. थुजापिं व्यक्तिपिं खना भीपिं सतर्क जुइ म्वाःला ?

२८. भिंच्यागू विद्याया खँ मिलिन्द-प्रश्न, नेपालभाषा पृ. ५-६ स उल्लेख दु ।

“हे ब्राह्मण ! उगु यशलाभ व धनलाभ जुइगुयात धिक्कार दु, गुगु आत्मपतनं व अधर्मचर्या प्राप्त जुइगु खः ।”

“अधार्मिकपूर्वक जीविका मालेगुया सिबे बरु भिक्षापात्र ज्वना छें त्वःता छें मदुम्ह जुया प्रव्रजित जुया फचना नयेगु हे उत्तम जू ।”

थुगु प्रकारं वं ब्रह्मचारी प्रव्रज्याया गुणानुवाद याना छेंनं पिहाँ वया ऋषि प्रव्रज्याअनुसारं प्रव्रजित जुया धार्मिकपूर्वक भिक्षाटन यायां समापत्ति प्राप्त याना ब्रह्मलोकगामी जुया वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् ब्रह्मचारी लाभ-निन्दक भिक्षु खः । आचार्य जुलसा जि हे खः ।

- * -

२८८. मच्छुदान जातक

“अग्घन्ति मच्छा-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह कुटीलम्ह व्यापारीया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । (वर्तमान) कथा न्हापा वने हे धुंकूगु जुल -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वया जन्म छम्ह जमिन्दारया परिवारय् जुल । व तःधि जुइका धनीम्ह मनू जुल । वया छम्ह किजा नं दु । लिपा इमि बौ सिना वन । छन्हु इपिं बौनं बिया तःगु साहु उठे याःवन । छगू गामय् थ्यंका अनं द्वच्छि कार्षापण उठे याना लिहाँ वया च्वंगु इलय् नदीघाटय् नाउचा पियाच्वंबले इमिसं लप्तय् प्वचिना हःगु जा प्वः फ्यना जा नल । बोधिसत्त्वं ल्यंगु जा गंगाय् च्वपिं न्यातय्त नका नदी देवतायात पुण्यया दान बिल । देवतानं पुण्यानुमोदन यात । देवतायात पुण्य प्राप्त जूगुया कारणं वयागु शक्ति बढे जुल अले ध्व जूगु फुक्क बोधिसत्त्वयागु कारण खः धका सिइका काल । बोधिसत्त्वं नं फिसः ब्वय् तन्ना छपु लाया उकी गोतुला दचना च्वन ।

वया किजा खूयागु स्वभाव दुम्ह जुया च्वन । व कार्षापण दक्वं बोधिसत्त्वयात मब्यूसे थःमं हे कायेगु इच्छां कार्षापणया प्वःथें च्वंगु मेगु छप्वः दय्का उकी ल्वहँचां जाय्का निप्वलं छथाय् तया तल । इपिं निम्हं नाउचाय् च्वना वन । गंगा नदीया दथुइ थ्यंबले किजाम्हं नाउचाय् तःक्यंमर्थे याना फिगोचा, ल्वहँचा दुगु प्वः भाःपिया धात्थेंगु कार्षापण दुगु प्वः छप्वलं लखय् क्वफाना छवत । दाजुम्हसित धाल - “कार्षापणयागु प्वः लखय् कुतुं वन, आः छु यायेगु ?”

“लखय् हे कुतुं वनेधुंकल धाःसा आः छु याये फइ ? चिन्ता काये म्वाल ।”

नदी देवतां बिचाः यात - 'जिं थ्वयापाखें ब्यूगु पुण्यया भाग अनुमोदन याना यशवृद्धि यायेधुन । वयागु वस्तु रक्षा यायेमाः । वं थःगु प्रतापया कारणं उगु प्वः छम्ह तःधिकम्ह न्याँ घुत्के बिया स्वयं थःम्हं बिचाः याना तल ।

उम्ह खूँ नं छेंय् थ्यका 'जिं दाईयात ठगे यायेधुन' धका बिचाः याना प्वः फ्यना स्वत । प्वलय् ल्वहँचा जक दुगु खना वयागु नुगः गना वन । व खाताय् गोतुला च्वन । उगु इलय् माभीतयूसं न्याँ लायेत जाल प्यन । देवतायागु पुण्यया प्रतापं उम्ह न्याँ जालय् क्यन । माभीतयूसं वयात शहरय् यंका मिइ यंकल । तःधिकम्ह न्याँ खना मनूतयूसं मू न्यंवल । माभीतयूसं धाल - "द्विच्छि कार्षापण व न्हेगू मासक बिया यंकि ।" मनूत द्विच्छि मू वंम्ह न्याँ नं भीसं स्वये नन धका न्हिल ।

माभीत न्याँ ज्वना बोधिसत्त्वया छेंक्वय् लुखा न्ह्योने वना धाल - "थुम्ह न्याँ न्याना दिसँ ।"

"थ्वया मू गुलि ?"

"न्हेगू मासक बिया कया दिसँ ।"

"मेपिंत गुलि ब्यूसा बिइ धयागु ?"

"मेपिंत द्विच्छि व न्हेगू मासक दसा बिइ धयागु, छित जूसा न्हेगू मासक दसां बिइ, कया दिसँ ।"

वं इमित न्हेगू मासक दां बिया न्याँ न्याना कलाम्हसित बिइके छूवत । कलाम्हं न्याया प्वाः फायाच्वंबले द्विच्छि कार्षापण दुगु प्वः खना बोधिसत्त्वयात कन । बोधिसत्त्वं प्वलय् च्वंगु चिं खना उगु प्वः थःगु हे खः धका म्हासिइका काल । "उकिं हे जुइ, वं बिचाः यात, थुपिं माभीतयूसं मेपिंत द्विच्छि व न्हेगू मासक माः धागु । जिथाय् वया द्विच्छि दां जिगु हे जूगु कारणं इमिसं जिके न्हेगू मासक दां जक कया बिया थकूगु ।" थुगु भेद थुइके मफुपिंत श्रद्धावान् दय्के फइ मखु । थथे बिचाः याना न्हापांगु गाथा न्यंकल -

"अघन्ति मच्छा अधिकं सहस्सं, न सो अत्थि यो इमं सहहेय्य ।

मद्दञ्च अस्सु इध सत्त मासा, अहम्मि तं मच्छुद्दानं किणोप्य'न्ति" ॥

"द्विच्छि कार्षापण (सिबे) आपाः वंगु न्याँया मू खः । थ्व खँय् विश्वास याइम्ह सु दु ? परन्तु जिगु नितिं उकिया मू न्हेगू मासक ध्यवा धाल । जिं नं इमिके न्याँ न्याना कया ।"

थथे धायेधुंका बिचाः यात - 'थुपिं कार्षापण जित छाया दुगु ? उगु इलय् नदी देवतां आक्सय् दना दना हे थःत क्यक्यं थथे धाल - "जि गंगा देवता खः । छं ल्यं दुगु जा न्याँतयूत बिया जित पुण्य इना बिल । उकिं हे याना जिं छंगु सम्पत्ति रक्षा यानागु खः ।" थुलि धया गाथां नं धाल -

"मच्छानं भोजनं दत्त्वा, मम दक्खिणमादिसि ।

तं दक्खिणं सरन्तिया, कतं अपचितिं तया'ति" ॥

"न्याँतयूत जा बिया जित दक्षिणा (पुण्यया भाग) इना बिल । व हे छंपाखें याना तःगु उपकारयात लुमंकु लुमंकुं, जिं छंगु सम्पत्ति रक्षा यानागु खः ।"

थुलि धया स्वपुगु गाथा न्यंकल -

"पदुदुचित्तस्स न फाति होति, न चापि तं देवता पूजयन्ति ।

यो भातरं पेत्तिकं सापतेय्यं, अवञ्चयी दुक्कटकम्मकारी'ति" ॥

“गुम्ह दुष्कृत्य कर्म याइम्ह मनुखं थः दाजुयागु पैतृक सम्पत्तियात ठगे यायेत स्वल, उम्ह दुष्ट चित्त दुम्हसिया उन्नति नं जुइ मखु, देवतापिसं वयात पूजा नं याइ मखु ।”

देवतां मित्रद्रोही खुंयात कार्षापण मबिइकेया नितिं थये धाःगु जुया च्वन । परन्तु बोधिसत्त्वं अथे मयाः । वं किजायात नं न्यासः कार्षापण बिया छवत ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना नृत्यथना (आर्य) सत्य प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय व्यापारी स्रोतापत्तिफल्य प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय कुटील व्यापारी आः नं कुटील व्यापारी खः । थकालिम्ह दाजु जुलसा जि हे खः ।

- * -

२८९. नानाछन्द जातक

“नानाछन्दा, महाराजा-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय च्वना बिज्यागु इलय आयुष्मान् आनन्दयागु च्यागू वर प्राप्तिया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । (वर्तमान) कथा भिंछगूगु निपातय च्वंगु जुण्ह जातक (जा. नं. ४५६) स वइतिनि ।

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय बोधिसत्त्व जुजुया महारानीया कोखय जन्म जुल । तःधि जुइका तक्षशिला वना शिल्प सय्के सिइके याना लिहाँ वया थः बौ मदयवं जुजु जुल । वयाथाय वया थःम्ह बौनं पद च्यूत याना तये धुंकूम्ह ब्राह्मण छम्ह नं दुगु जुया च्वन । व दरिद्र अवस्थाय थःगु पुलांगु छेंय च्वना च्वन । छन्हु बोधिसत्त्व अपरिचित भेषं भेष बदले याना बहनि शहर चाःहिला च्वन । खुया लिहाँ वया च्वपिं खुंतयसं छगू अयला भट्टीपसलय वना अयला त्वन अले घलय नं जायका यंकल । इमिसं जुजुयात खना “छ सु” धका न्यन । अले वयात दाया वया म्हय च्वंगु गा लाका कया घः तछ्याना वन ।

उम्ह ब्राह्मणं नं उगु इलय पिहाँ वया गल्ली दना नक्षत्र स्वया जुजु शत्रुतय्गु ल्हातय लावंगु खँ सिइका काल । वं थः ब्राह्मणीयात सःतल । व काचा काचा वयाथाय वया न्यन - “आर्य ! छु खः ?” वं धाल - “भगवती ! भी जुजु शत्रुतय्गु ल्हातय लाना च्वन ।”

“आर्य ! छपित जुजुया समाचारलिसे छु मतलब ? इमि हे ब्राह्मणतय्सं सिइके माः का ।”

जुजुं ब्राह्मणयागु खँ न्यना भचा नृत्योने वना खुंतयत् प्रार्थना यात - “मालिक ! जि दुःखी खः । जिगु गा छपु बिया जित त्वःता दिसं ।”

बार बार धागुलिं इमिसं दया तया वयात त्वःता बिल । वं इपिं च्वना च्वंगु थाय लुमंका दित । उबले ब्राह्मणं धाल - “भगवति ! भीम्ह जुजु शत्रुयागु ल्हातं छुटे जुल ।”

जुजुं ध्व खँ नं ताल । अले सरासर दरबारय वन । चा फ्वचालेवं सुथे जुइका जुजुं ब्राह्मणपिंत सःता न्यन - “आचार्यपिं ! छु म्हिगः वहनि नक्षत्र स्वः ला ?”

“स्वया, देव !”

“नक्षत्र भिं लाकि मभिं ?”

“देव ! भिं जू ।”

“छुं ग्रह दुला ?”

“छुं नं ग्रह मदु ।”

“फलानागु छेंय च्वंम्ह ब्राह्मणयात सःता हति” धका आज्ञा बिया जुजुं पूर्व पुरोहितयात सःता धाल- “आचार्य ! छु छपिसं म्हिगः नक्षत्र स्वया बिज्याला ?”

“खः, देव ! स्वया ।”

“छुं ग्रह दुला ?”

“खः, महाराज ! छपिं वंगु चान्हे शत्रुया ल्हातय लाना पलख लिपा मुक्त जुल ।”

“नक्षत्र स्यूपिं धयापिं अथे जुइमाः” धया जुजुं ब्राह्मणपिंत पितिना छवत अले (पूर्वपुरोहित) ब्राह्मणयात धाल - “ब्राह्मण ! जि प्रसन्न जुया, वर फवं ।”

“महाराज ! मिसायाके, कायपिंके सल्लाह याना फवने ।”

“हूँ, सल्लाह याना वा ।” व वना ब्राह्मणी, काय, म्हचाय, कायभौ व दासीयात सःता न्यन - “जुजुं जित वर बिइ धाल, छु वर फवने ?” ब्राह्मणीनं धाल - “जिगु नितिं सच्छिम्ह सात फवना कया हया बिज्याहूँ ।”

छत्त माणवक धयाम्ह कायम्हं धाल - “जिगु नितिं कुमुद वर्ण (ऊन) यापिं सल दुगु भिंगु रथ फवना हया बिज्याहूँ ।”

कायभौम्हं धाल - “जिगु नितिं मणिकुण्डलंनिसें कया सकतां तिसात हया बिज्याहूँ ।”

पूर्णा दासी धाल - जित उगः, मूसः (लुसि) व थलबल हया बिज्याहूँ ।”

ब्राह्मणया इच्छा खः भिंगु गां छगू कायेगु । व जुजुयाथाय वन । जुजुं न्यन - “ब्राह्मण ! कलायाके, कायपिंके न्यना वयेधुन ला ?”

“खः, महाराज ! न्यना वयेधुन परन्तु सकसियां छप्वाः म्हुतु मजू ।” वं न्हापांगु निपु गाथात न्यंकल -

“नानाछन्दा महाराज, एकागारे वसामसे ।

अहं गामवरं इच्छे, ब्राह्मणी च गवं सतं ॥

“पुत्तो च आजञ्जरथं, कञ्जा च मणिकुण्डलं ।

या चेसा पुण्णिका जम्मी, उदुक्खलंभिकङ्कती’ति” ॥

“महाराज ! जिपिं छखा छेंय च्वनापिं जूसां थीथी इच्छा दुपिं खः । भिंगु गां दयेमा धयागु जिगु इच्छा खः । सच्छिम्ह सात दयेमा धयागु ब्राह्मणीयागु इच्छा खः ।”

“भिंगु रथ दयेमा धयागु छत्तयागु इच्छा खः, भौया इच्छा मणिकुण्डल तिसा । अले व भ्वाथम्ह पुण्णिका दासीया धाःसा उगःया इच्छा ।”

जुजुं इपिं सकसियां छु छु इच्छायात व व बिइत आज्ञा बिल । अले थुगु गाथा न्यंकल -

“ब्राह्मणस्स गामवरं, ब्राह्मणिया गवं सतं ।
पुत्तस्स आजञ्जरथं, कञ्जाय मणिकुण्डलं ।
यञ्चेतं पुण्णिकं जम्मि, पटिपादेथुदुक्खल’न्ति” ॥

“ब्राह्मणयात भिंगु गां, ब्राह्मणीयात सच्छिम्ह सात, काय्म्हसित भिंगु रथ, भौयात मणियागु कुण्डल अले गुम्ह थुम्ह पुण्णिकां उगः पवन वयात व हे ब्यु ।”

थुगु प्रकारं गुगु ब्राह्मणं इच्छा यात उगु उगु सकतां बिया, उलि नं मयाक सम्पत्ति बिया, आवंलि जिमिगु ज्याय् च्वना बिज्याहुँ धया जुजुं ब्राह्मणयात थःथाय् तया बिल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् ब्राह्मण आनन्द खः । जुजु जुलसा स्वयं जि हे खः ।

- * -

Dhamma.Digital

२९०. सीलवीमंसक जातक

“सीलं क्खिरेव कल्याणं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह शीलयागु परीक्षा याःम्ह ब्राह्मणयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । वर्तमान कथा व अतीत कथा निगुलिं न्हापांगु निपातय् च्वंगु सीलवीमंसक जातकय् विस्तारपूर्वक वयेधुंकूगु जुल ।

अतीत कथा

थुगु बाखैनय् वाराणसीस ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् वयाम्ह पुरोहितं थःगु शीलयागु परीक्षा याना स्वयेत लुँकमिया गःमं (काउण्टरं) निन्हुतक छगू छगू कार्षापण खुया काल । स्वन्हु दुखुन्हु वयात खँ पाः याना जुजुया न्ह्योने तये यंकल । वं लैय् सर्प अहिगुण्ठिकं सर्पयात प्याखँ हुइका च्वंगु खन । जुजुं न्यन- “भो ! छुया नितिं थथे यानागु ?” ब्राह्मणं थःगु शीलयागु परीक्षा याना स्वयेया नितिं थथे यानागु कसे थुपिं गाथात न्यंकल -

“सीलं क्तिरेव कल्याणं, सीलं लोके अनुत्तरं ।
पस्स घोरविसो नागो, सीलवाति न हञ्जति ॥

“सोहं सीलं समादिस्सं, लोके अनुमतं सिवं ।
अरियवुत्तिसमाचारो, येन वुच्चति सीलवा ॥

“जातीनञ्च पियो होति, मित्तेसु च विरोचति ।
कायस्स भेदा सुगतिं, उपपज्जति सीलवा’ति” ॥

“शील हे कल्याणकर खः, लोकय् शील हे ज्वः मदुगु खः । का स्व, थुम्ह घोर विष दुम्ह सर्प नं शीलवान् जूगुया नितिं स्याना मछ्वः ।”

“जिं उगु शीलयात पालन यायेगु निश्चय यायेधुन । गुकियात लोकय् कल्याणकर धका मान्यता बिया तल । अले शीलं सम्पन्नम्हसित बुद्धिया लैय् वनीम्ह धका धया तल ।”

“अजाम्ह थःथितिपित नं यः जू । पासाभाइपिनि दथुइ नं जहाँ थी । मरणं लिपा शीलवान्म्ह व्यक्तियात सुगति प्राप्त जुइ ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं स्वपु गाथाद्वारा शील सदाचारया आनिशंस (महात्म्य) कना जुजुयात उपदेश बिया बित्ति यात - “महाराज ! जिगु छैय् बौयापाखें प्राप्त, मांयापाखे प्राप्त, थःम्हं दय्कागु व छपिसं बिया बिज्यागु धनत यक्व दु । उकिया सीमा मदु । जिं खाली शीलयागु परीक्षा याना स्वयेया नितिं लुंकमिया थासं कार्षापण खुया कयागु खः । आः जित लोकय् जाति, गोत्र, कुल सकतां मभिंगु खः, शील हे श्रेष्ठगु खः धका बांलाक स्पष्ट जुल । जित प्रब्रजित जुइत आज्ञा (वचन) बिया बिज्याहूँ ।” जुजुयाके आज्ञा कया, जुजुं बार बार प्रार्थना यात नं छैनं पिहाँ वना हिमालयय् दुहाँ वना ऋषि प्रब्रज्या ग्रहण याना समापत्ति प्राप्त याना कया ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् शीलयागु परीक्षा याना स्वम्ह पुरोहित जुलसा जि हे खः ।

अठभन्तर वर्ग क्वचाल

५. कुम्भ वर्ग

२९१. सुराघट जातक^{२९}

“सब्वकामददं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् अनाथपिण्डिक (सेठ) या भिंचाया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

वं मांबौपाखँ प्राप्त जूगु पीगू करोड हिरण्य (दां) (सुरा-) पानय् फुका सेठयाथाय् वन । सेठं वयात द्विच्छ बिया ‘व्यापार या’ धका लिच्छवत । वं व नं खर्च याना हानं काःवल । हानं वयात न्यासः बिया छवत । व नं खर्च याना हानं काःवबले निज्वः क्वाचुगु मोटागु वसः बिया छवत । व नं मदय्का वबले वयात ककु तिना पितिना छवत । व हाना मदुम्ह जुया कतःपिनिगु पःखालं ल्हाना सित । वयात लिक्कया हया पिने वाये यंकल । अनाथपिण्डिकं विहारय् वना भिंचायागु खबर तथागतयात बित्ति यात । शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “छं वयात गुकथं सन्तुष्ट याये फइ ? पूर्वजन्मय् वयात जिं सकतां कामना पूरा याये फइगु घः बिया नं सन्तुष्ट याये मफु धाःसा । अले वं प्रार्थना यायेवं शास्तां पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

Dhamma.Digital

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व सेठ-कुलय् जन्म जुल । बौम्ह सिइवं सेठपद लाभ यात । वयागु छेंय् पीगू करोड धन ला खाली बँय् गाम्हुया स्वथना तःगु दु । वया याकः काय् दुगु जुया च्वन । बोधिसत्त्वं दानादि पुण्य याना सिइधुंका शक्र देवराज जुया जन्म जूवन ।

वया कायं गल्ली खुया (घेरे याना) मण्डप (दबू) दय्के बिल अले मनूत मुंका सुरापान यायेगु यात । वं तिन्हुया वनिपितं (आक्रो बाटिकपितं) ब्वाय् वनिपितं, म्येँ हालिपितं, प्याखँ हुलिपितं आदि मनूतयत द्विच्छ द्विच्छ बिइगु याना च्वन । वयाके मिसाया लत, अय्ला त्वनेगु लत, ला नयेगु लत बसे जुल । वं ‘म्येँ गन दु ?, प्याखँ गन दु ?, बाजँ गन दु ?’ धका मामां तमाश स्वजुइगुलिं आपालं आपाः अभिलाषाय् ब्वाय् ब्वाय् जुइगु यात । वं म्हो इलय् हे थःगु पीगू कोटी धन व ज्या लगे याये ज्यूगु मालसामान फुक्कं फुकल अले भ्वाथःगु वसः पुना चाचाःहिला जुल ।

शक्रं व दरिद्र जूगु खँ ध्यानद्वारा सिइकल । पुत्र-प्रेमय् वया शक्रं वयात सकतां कामना पूरा याये फइगु घः बिया धाल - “थ्व घः तज्याइ, बांलाक बिचाः याना ति । थ्व घः छंके दतले छंत धनया अभाव

जुइ मखु । अप्रमादी जुया च्वं ।” थुलि उपदेश बिया शक्र थःगु देवलोक्क्य लिहाँ वन । वं अबलेनिसें सुरापान याना चाट्यूवनेगु यात । त्वनागु सूरय् घःयात आक्सय् वांछूवया कुहाँ वयेवं लाना कायेगु याना च्वन । छुकी चुके जुया घः बैय् कुतुं वना नचुसेच्चकं तज्यात । अनं लिपा हानं व दरिद्र तुं जुल । भ्वाथलं हिना, ल्हातय् खप्परपात्र ज्वना पवना ननं चाःहिला जुल । थये जुजुं मेपिनिगु पखालं ल्हाना सित । शास्तां पूर्वजन्मयागु खँ आज्ञा जूसे थुपिं गाथात आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

“सब्बकामददं कुम्भं, कुटं लद्धान धुत्तको ।
याव नं अनुपालेति, ताव सो सुखमेधति ॥

“यदा मत्तो च दित्तो च, पमादा कुम्भमब्बिदा ।
तदा नग्गो च पोत्थो च, पच्छा बालो विहज्जति ॥

“एवमेव यो धनं लद्धा, पमत्तो परिभुज्जति ।
पच्छा तप्पति दुम्पेधो, कुटं भित्ताव धुत्तको’ति” ॥

“धूर्त धयाम्हं सकतां कामना पूर्वका बिइगु घः प्राप्त याना गुबलेतक वं उकियात रक्षा याना तइ अबलेतक वं सुख भोग याना च्वनी ।”

“परन्तु गबले प्रमादी बेहोश जूगुया कारणं व अभिमान जूगुया कारणं घः तछ्छाना बिइ । अले उम्ह मूर्ख नांगा जुया भ्वाथलं हिना हत्या याका च्वन ।”

“अथे हे गुम्हसिनं धन लाभ याना लालाथे खर्च याना जुइ, उम्ह मूर्ख घः तज्याम्ह धूर्तथे लिपा नुगः मछिंका च्वने माली ।”

थुपिं गाथा आज्ञा जूसे जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् घः तछ्छाम्ह धूर्त सेठया भिंचा खः । शक्र जुलसा स्वयं जि हे खः ।

- * -

२९२. सुपत्त जातक

“बाराणस्यं, महाराज...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् बिम्बादेवीयात सारिपुत्र स्थविरं रोहित न्याया सूप व नौनी घ्यः ल्वाकः ज्यागु शाली जाया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

कथा वने धुंकूगु अब्भन्तर जातकयागु कथा नापं ज्वःला । उगु इलय् नं स्थविरियात प्वाः स्यात । राहुल भद्रं (सारिपुत्र) स्थविरयात कन । स्थविरं वयात आसनशालाय् फेतुका थः कोशल जुजुया दरबारय् वन । अनं वसपोलं रोहित न्याया सूप व नौनी घ्यः ल्वाकः ज्यागु शाली जा कया हया वयात बिल । वं

थः मां स्थविरीयात बिल । वं नयेवं वयागु प्वाः स्यागु क्वलात । जुजुं मनूत छवया थ्व खँ सिडकल । अबलेनिसें उम्ह स्थविरीयात अजागु जा बिइके छवयेगु यात । छन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभाय् थुगु खँ पिकाल – “आयुष्मान्पिं ! धर्मसेनापतिं स्थविरीयात अजागु भोजन याकल ।” शास्तां विज्याना न्यना विज्यात – “भिक्षुपिं ” फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! आः जक सारिपुत्रं राहुलमातायागु इच्छा पूर्वकूगु मखु, न्हापा नं पूर्वका ब्यूगु दु” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया विज्यात –

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म क्वःया योनी जुल । तःदिक जुइवं चेद्वल क्वःतय् नायो जुया सुपत्त धयाम्ह क्वः जुजु जुल । महारानीया नां खः सुफस्सा । सेनापतिया नां खः सुमुखा । व चेद्वल क्वःत ब्वना वाराणसी लिक्क च्वंवल । छन्हु सुफस्सायात ब्वना व वाराणसी जुजुया भुतुया फुसं फुसं वना नसा माःवना च्वन । भुतु सुवानं जुजुया नितिं थीथी प्रकारयागु ला न्याँ दुगु भोजन दय्का तयार याना च्वन । व थलबल खाली याना जा प्वंका च्वंगु जुया च्वन । सुफस्सायात न्याँ व लाया गन्ध न ताल अले राजभोजन नयेगु इच्छा यात । वं उखुन्हु छुं न्वं मवाः । कन्हेखुन्हु, “भद्रे ! नसा माःवने वा” धाःबले वं धाल – “जिके दोहद उत्पन्न जुल ।”

“गजागु दोहद ले ?”

“वाराणसी जुजुया भोजन नयेगु इच्छा ।”

“अजागु जिं हये मफु ।”

“देव ! अथेसा जि सिना वने ।”

बोधिसत्त्व छ्थाय् च्वना विचाः याना च्वन । (सेनापति) सुमुख वया न्यन – “महाराज ! छ्पिंत छु जुल ?” जुजुं वयात दक्वं खँ कन । सेनापतिं धाल – “महाराज ! चिन्ता काये म्वाः ।” वं इपिं निम्हसितं आश्वासन बिया धाल – “थौं छ्पिं थन हे च्वना विज्याहूँ, जिमिसं जा हया बिये” धया वन ।

सेनापतिं क्वःत मुंका थ्व खँ कन । ‘का, वा । जा का वनेतु’ धया क्वःत मुंका वाराणसी दुहाँ वन । वं भुतु लिक्क च्वना क्वःतय्गु पुचः स्वन । वं थाय् थासय् सुरक्षायागु व्यवस्था यात । थः स्वयं च्याम्ह क्वः ब्वना जुजुयागु भोजन काःवनेत भुतुया प्वल्चव्य् फेतुना पिया च्वन । वं उपिं क्वःतय्त धाल – “जिं जुजुयागु भोजन यंका च्वनेबले थल कुत्का बिये । थुल कुत्का बियेवं जिगु ज्यान बचे जुइ मखु । छ्पिं मध्ये प्यम्हसिनं म्हुतुइ जा तया यंकि, प्यम्हसिनं ला न्या म्हुतुइ तया यंका महारानीसहित जुजुयात नके यंकि ।” “सेनापति गो ले ?” धका न्यन धाःसा “लिपा वइ” धया ब्यु ।

भुतु सुवानं भोजन तयार याना नकेत थलय् तया लाय्कुली यंकल । व राजाङ्गण थ्यनेवं सेनापति क्वःनं क्वःतय्त भाय् यात अले थःस्वयं जा ज्वनावंम्हसिया ब्वहलय् जुत, पञ्जाया लुसिं वया छाती कचिंलं पुया न्हासय् घाः याना बिल । ख्वालय् जुना वयागु ख्वाः छपातं त्वपुया बिल । उबले हे दकले तलय् च्वना उखे थुखे जुया च्वंम्ह जुजुं तःपागु इयालं क्वःनं अथे याना च्वंगु करतूत खना जा हःम्हसित धया छ्वत –

“अय्, जा हःम्ह ! थल वांछवया क्वःयात ज्वं ।” वं थल वांछवया क्वःयात न्याक्क क्वातुक्क ज्वन । जुजुं धाल - “थन हति ।” उगु इलय् क्वःत वया थःपिसं गुलि नये फुगु खः उलि नल । अले इमित धया तःथे इमिसं त्वाथलय् तया यंकल । अले लिपा ल्यंदुपिं क्वःतयसं ल्यंगु भोजन नल । उपिं च्याम्हसिनं यंका जुजुसहित लानियात भोजन याके यंकल । सुफस्साया दोहद शान्त जुल । जा काःवंम्ह क्वःयात जुजुया न्त्योने तये यंकल ।

जुजुं वयात धाल - “अय् क्वः ! छ जि खना मरयाला ? छं जा हःम्हसिया न्हाय् तछ्चाना बिल । थल तछ्चाना बिल । छं ज्यान फुकल । छाय् थथे यानागु ?”

“महाराज ! जिमि जुजु वाराणसी लिक्क च्वना च्वंगु दु । जि वया सेनापति खः । जुजुया लानियात छपिनिगु भोजन नयेगु दोहद (इच्छा) उत्पन्न जुल । जिं अन हे थःगु जीवन बलिदान याना थन वयागु खः । जिं राजा लानियात भोजन बिइके छ्वयेधुन । जिगु मनोरथ पूरा जुल । थ्व हे कारणं जिं थथे यानागु खः ।” वं थुपिं गाथाद्वारा न्यंकल -

“बाराणस्यं महाराज, काकराजा निवासको ।
असीतिया सहस्सेहि, सुपत्तो परिवारितो ॥

“तस्स दोहळिनी भरिया, सुफस्सा भक्खित्तुमिच्छति ।
रञ्जो महानसे पक्कं, पच्चयंघं राजभोजनं ॥

“तेसाहं पहितो दूतो, रञ्जो चम्हि इधागतो ।
भन्तु अपचित्ति कुम्भि, नासायमकरं वण'न्ति” ॥

“महाराज ! चय्दः क्वःत नाप सुपत्त धयाम्ह क्वःया जुजु वाराणसीया लिक्क च्वना च्वंगु दु ।”

“वया लानि सुफस्सा धयाम्हसित दोहद उत्पन्न जुल । वं जुजुया भुतुली दयेका तःगु मूवंगु जुजुया भोजन, न्यां नयेगु इच्छा यात ।”

“उम्ह जुजुं छ्वया हःम्ह दूत जुया जि थन वया । जिं थःम्ह मालिकयागु आज्ञा पालन यानागु जुल । (उकिं हे) न्हासय् घाःपाः याना बियागु खः ।”

जुजुं वयागु खँ न्यना बिचाः यात - ‘जिमिसं मनूतयूत यक्व धन ब्यूसां नापं थःम्ह विश्वासी दय्के मफु । गां आदि बक्सिस् बिया नं जिमित थजापिं मनूत कायेगु मद्दु, गुपिसं माला वन धःसा जिमि नितिं थःगु जीवन बलिदान बिइपिं खः । थ्व क्वः जुया नं थःम्ह जुजुया नितिं ज्यान पात । थ्व तःधंम्ह सत्पुरुष खः, मधुरभाषीम्ह खः अले धार्मिक नं खः । वयागु अजागु गुण खना लय्ताया जुजुं श्वेतछत्र कुसां कुइका वयात पूजा यात । वं उगु कुसा थःम्ह जुजुयात पूजा याना सुपत्तया गुण प्रशंसा यात । जुजुं क्वःतय् राजा लानि सःतका वयापाखे धर्मोपदेश न्यना, इपिं निम्हसित थःम्हं नयेगुथे जागु भोजनया प्रबन्ध मिले याना बिल । बाकी मेपिं क्वःतय् नितिं न्हिन्हिं छगू अम्मन जाकीया जा थुया बिल । थः स्वयं बोधिसत्त्वयागु उपदेश अनुसार वन । दक्व प्राणीपित अभयदान बिया, पञ्चशील रक्षा याना च्वन ।

सुपत्त क्वःया उपदेश न्हेसः दैतक चले जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्त्यथना जातकयागु स्वापू क्यना विज्यात । उगु इलय् जुजु आनन्द खः । सेनापति सारिपुत्र खः । सुफस्सा राहुलमाता खः । सुपत्त जुलसा जि हे खः ।

२९३. कायनिब्बिन्द जातक

“फुड्स मे-...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह मनूया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

श्रावस्ती छम्ह मनूयात म्हासुगु ल्वय् (पाण्डुरोग, जन्डीस) जुल । वैद्यं ल्वय् लाय्के मफया लिहाँ वन । वया मिसा मस्तय्सं धन्दा काल - “ध्वयात सुनां बिचाः याना सेवा याइ ?” वं नं बिचाः यात - “यदि थुगु ल्वचं बचे जुल धाःसा जि प्रव्रजित जुया वने । छुं दिया दुने हे अनुकूलगु पथ्य (भोजन) चूलागुलिं वयागु ल्वय् चब्बुक लात । जेतवनय् वना वं प्रव्रज्याया याचना यात । शास्तां प्रव्रज्या व उपसम्पदा बिया बिज्यायेधुंका व याकनं हे अर्हत् जुल ।

छन्हु भिक्षुपिं धर्मसभाय् च्वना खँ ल्हाना च्वन - “आयुष्मान्पिं ! फलानाम्ह म्हासुगु ल्वगीं ‘थुगु ल्वचं लात धाःसा प्रव्रजित जूवने’ धका मती तथा लिपा प्रव्रजित जुल अले वं अर्हत्त्व नं प्राप्त यात । शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! ध्वं आः जक मखु न्हापायापिं पण्डितपिसं नं थथे हे धया, ल्वय् लाय्केधुंका प्रव्रजित जुया थःगु उन्नति याःगु दु ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म ब्राह्मण कुलय् जुल । तःधि जुइका परिवार पालन याना च्वंबले वयात म्हासु ल्वय् जुल । वैद्यं नं वयात वासः याये मफुत । वया मिसा व मस्त नं निराश जुल । ‘थुगु ल्वय् लात धाःसा जि प्रव्रजित जुया वने’ धका मती तल । पथ्य सेवन याःगुलिं निरोगी जुल । अले हिमालयय् वना ऋषि प्रव्रज्या ग्रहण यात । वं समापत्ति व अभिज्ञा प्राप्त यात । ध्यान सुखं विहार याना च्वंबले ‘आः तकं थुजागु सुख सिइ मनं’ धया प्रीति वाक्य यायां थुपिं गाथात व्यक्त यात -

“फुड्स मे अञ्जतरेन व्याधिना, रोगेन बाळ्हं दुखितस्स रूप्तो ।
परिसुस्सति खिप्पमिदं कळेवरं, पुप्फं यथा पंसुनि आतपे कतं ॥

“अजञ्जं जञ्जसङ्घातं, असुचिं सुचिसम्मत्तं ।
नानाकुणपपरिपूरं, जञ्जरूपं अपस्सतो ॥

“धिरत्थु मं आतुरं पूतिकायं, जेगुच्छियं अस्सुचिं व्याधिधम्मं ।
यत्थप्पमत्ता अधिमुच्छिता पजा, हापेन्ति मग्गं सुगतूपपत्तिया’ति” ॥

“त्वचं कया दुःख व पीडा भोगे याना च्वंगु थ्व जिगु शरीर निभालय् लाःगु स्वार्थे सुखु गना वनी ।”

“बांमलासां बालार्थे च्वं । अपवित्र जुया नं पवित्रार्थे च्वं । थीथी प्रकारयागु फोहर ध्वग्गी नवःगुलिं जाया च्वंगुयात खंके मफुर्पित न्ह्याइपुसे च्वनिगु जुयाच्वन ।”

“थुगु सदां लोगी, फोहरी, नवःगु घृणा चाइपुसे च्वंगु, अपवित्रगु व व्याधि स्वभाव दुगु शरीरयात धिक्कार दु, गुकिया प्रति आसक्त जुया प्रमादीपिं प्रजाजनर्पिसं सुगति थ्यनीगु लँ त्वःफिका च्वना च्वने माःगु जुया च्वन ।”

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं अनेक प्रकारं (शरीरयागु) अपवित्रता व सदां रोगीपनयागु विचार याना शरीरया प्रति अनासक्त जुया जीवनभर प्यंगू ब्रह्मविहारया भावना याना ब्रह्मलोकपरायण जुया वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना (आर्य) सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । आपालं मनूत स्रोतापन्नफल आदिस प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय् तपस्वी जुलसा जि हे खः ।

- * -

२९४. जम्बुखादक जातक

“कोयं बिन्दुस्सरो वग्गु...” थुगु गाथा शास्तां वेलुवनय् च्वना बिज्यागु इलय् देवदत्त व कोकालिकया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उगु इलय् देवदत्तयागु लाभ-सत्कार मदया वन । कोकालिक भिक्षु गृहस्थीपिंथाय् वना देवदत्तयागु गुण बयान याःवनिगु जुया च्वन - “देवदत्त स्थविर महासम्मत् परम्पराय् ओकाक-राजवंशाय् जन्म जूम्ह खः । विशुद्ध क्षत्रियवंशायाम्ह खः, त्रिपिटकधारीम्ह खः, ध्यानलाभीम्ह खः, मधुरभाषीम्ह खः, धर्मकथिक खः । छिमिसं स्थविरयात व्यु, स्थविरयागु खँ न्यं । देवदत्तं नं कोकालिकयागु गुण बखान याइगु - “कोकालिक उदीच्व ब्राह्मण कुलं वया प्रव्रजित जूवम्ह खः । व बहुश्रुतम्ह खः, धर्मकथिक खः । छिमिसं वयात व्यु, वं धार्थे या ।” थुगु प्रकारं इमिसं छम्हं मेम्हसिगु गुण बखान यायां गृहस्थपिनिथाय् छँय् छँय् वना नयेगु त्वनेगु याना च्वन ।

छन्हु धर्मसभाय् भिक्षुपिसं थ्व खँ ल्हाना च्वन - “आयुष्मान्पिं ! देवदत्त व कोकालिक छम्हं मेम्हसियागु मखुगु मखुगु प्रशंसा याना नया त्वना जुल ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! आः जक थुमिसं मखुगु प्रशंसा याना नया त्वना जूगु मखु, न्हापा नं थथे हे याना जूगु दु” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छगू जम्बुखण्डय् छम्ह वृक्षदेवताया रूपय् जुल । अन छम्ह क्वः वया जम्बु सिमाकचाय् जुना पाके जूगु जामुन फल नया च्वन । छम्ह ध्वँचा वया फुसय् क्वःयात खना बिचाःयात- “जिं थ्वयागु मखुगु प्रशंसा याना जामुन फल नये माल ।” वं वयागु प्रशंसा यायां न्हापांगु गाथाद्वारा धाल -

“कोयं बिन्दुस्सरो वग्गु, सरवन्तानमुत्तमो ।
अच्चुतो जम्बुसाखाय, मोरच्छापोव कूजती’ति” ॥

“क्या खासगु सः दुम्ह ! बांलागु न्यने हे यइपूगु सः दुम्ह ! जम्बुमाया कचाय् च्वना म्हय्खाया मचांथे न्ह्याइपुक हाला च्वंम्ह ! दकले भिंगु सः दुम्ह थ्व सु खः ?”

कोनं नं वयागु प्रशंसा याना निपुगु गाथा न्यंकल -

“कुलपुत्तोव जानाति, कुलपुत्तं पसंसितुं ।
ब्यग्घच्छापसरीवण्ण, भुज्ज सम्म ददामि ते’ति” ॥

“कुलपुत्रं जक कुलपुत्रयागु प्रशंसा यायेसः । हे धुँया मचाथे च्वंम्ह पासा ! जिं छंत जामुन फल बिये, का न ।”

थुलि धया जम्बु कचा संका फल हाय्का बिल । व हे जम्बु सिमाय् जन्म जूम्ह देवतां उरिं निम्हसिनं थवंथवय् मखुगु प्रशंसा याना जामुन फल नःगु खना स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“चिरस्सं वत पस्सामि, मुसावादी समागते ।
वन्तादं कुणपादञ्च, अञ्जमञ्जं पसंसके’ति” ॥

“जिं थुपिं वःपिं मखुगु खँ ल्हाइपिंत, - छम्ह ल्हवया तःगु नइम्ह व मेम्ह सीम्ह नइम्ह धका न्हापां निसै म्हस्यू । निम्हसिनं नं छम्ह मेम्हसित मिथ्या प्रशंसा याना च्वन ।”

थुगु गाथा न्यंका देवतां इमित भैरवरूप धारण याना अनं ख्याना बिसिक छूवया बिल । शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् ध्वँचा देवदत्त खः । क्वः कोकालिक खः । वृक्षदेवता जुलसा स्वयं जि हे खः ।

२१५. अन्त जातक

“उसभस्सेव ते खन्धो...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् थुपिं हे निम्हसिगु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । वर्तमान कथा नकतिनि वंगु कथार्थे हे खः ।

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छगू गामय् एरण्ड सिमाय् देवताया रूपय् जुल । उगु इलय् छगू गामय् सिइम्ह बुराम्ह द्वहँ हया गांया धवाखालिकक च्वंगु एरण्डवनय् वाये हल । छम्ह ध्वँचा वया वयागु ला नल । एरण्डय् जुना च्वंम्ह क्वःनं वयात खना बिचाः यात - ‘जिं ध्वयागु मिथ्या प्रशंसा याना ला नये माल ।’ वं न्हापांगु गाथा न्यंकल -

“उसभस्सेव ते खन्धो, सीहस्सेव विजम्भितं ।
मिगराज नमो त्यत्थु, अपि किञ्चि लभामसे’ति” ॥

“छंगु ब्वहः उसभ द्वहँयागुर्थे च्वं, छ धुपिनिबले सिंहर्थे च्वं । हे मृगराज ! छंत नमस्कार दु । जिमित् छुं दइला ?”

वयागु खँ न्यना ध्वँचा निपुगु गाथा न्यंकल -

“कुलपुत्तोव जानाति, कुलपुत्तं पसंसितुं ।
मयूरगीवसङ्कास, इतो परियाहि वायसा’ति” ॥

“कुलपुत्रं हे जक कुलपुत्रयागु प्रशंसा यायेसः । अय् म्हाय्खायार्थे जागु ककु दुम्ह क्वः ! थन वा ।” इमिगु ज्याखँ खना उगु सिमाय् च्वंम्ह वृक्षदेवतां स्वपुगु गाथा न्यंकल -

“मिगानं सिङ्गालो अन्तो, पक्खीनं पन वायसो ।
एरण्डो अन्तो रुक्खानं, तयो अन्ता समागता’ति” ॥

“पशुतमध्ये दकसिबे क्वह्यंम्ह ध्वँ खः । भंगपंछितमध्ये क्वः खः । सिमातमध्ये क्वह्यंगु एरण्ड सिमा खः । थुपिं स्वम्ह क्वह्यंपिं छथाय्सं समागम जुया च्वन ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् ध्वँ देवदत्त खः । क्वः कोकालिक खः । वृक्षदेवता जुलसा जि हे खः ।

२९६. समुद्र जातक

“को नायं-..” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् उपनन्द स्थविरयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

उपनन्द स्थविर भोरीवाल प्वाः तःगोम्ह तृष्णा ग्वाग्वा दुम्ह, गाडाय् मालसामान जाय्क तथा नं मगाःम्ह, वर्षावासया इलय् निगू स्वंगू विहारय् वर्षावास च्वनिम्ह । छगू विहारय् लाकां, छगू विहारय् तुतां, छगुलि लःघः तथा मेगु विहारय् थः च्वं वनिम्ह खः । जनपदय् चारिकाया नितिं पिहाँ वइबले भिभिंगु परिष्कार दुपिं भिक्षुपिं खन धाःसा इमित आर्यवंश कथा कना इमित पांशुकूल चीवर ज्वंका इमिके च्वंगु चीवर कया ठगे याना यंकीम्ह जुया च्वन । चायागु थल ज्वंका भिभिंगु पात्र व थलबल गाडाय् जाय्क तथा जेतवनय् लिहाँ वनिम्ह जुया च्वन ।

छन्हु धर्मसभाय् भिक्षुपिसं थ्व खँ छुत - “आयुष्मान्पिं ! भोरीवाल शाक्यपुत्र उपनन्द आपाः इच्छा दुम्ह जुया च्वन । मेपितं धर्माचरण यायेमाः धका उपदेश बिया थः स्वयं श्रमण-परिष्कार गाडाय् जाय्क तथा यंकीम्ह ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! उपनन्दं मेपितं आर्यवंश कथाया उपदेश बिया अनुचित यात । न्हापां थः नि अल्पेच्छ जुइमाः अले जक मेपितं आर्यवंश कथाया उपदेश बिइमाः ।

“अत्तानमेव पठमं, पतिरूपे निवेसये ।
अथज्जमनुसासेय्य, न किलिस्सेय्य पण्डितो’ति” ॥

“दकले न्हापां थःत नि उचितगु थासय् (आचरणय्) बांलाक तयेमाः अले जक मेपितं उपदेश बिइमाः । थुकथं याःम्ह पण्डितयात दुःख जुइ मखु ।”^{३०}

थुगु धम्मपदयागु गाथाया उपदेश बिया उपनन्दयात निन्दा यासे “भिक्षुपिं ! आः जक उपनन्द आपाः इच्छा दुम्ह मखु । थ्वं न्हापा महासमुद्रया लःयात तर्कं रक्षा याये माःगु ताय्कूम्ह खः” धका आज्ञा जुसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म समुद्र देवतायागु रूपय् जुल । छम्ह लखय् च्वनिम्ह क्वःनं समुद्रया फुसं फुसं ब्वया न्यातय्त व भंगपंछितय्त समुद्रया लः आपाः त्वने मते, भचा जक त्वं धका गना जुल । वयात खना समुद्र देवतां न्हापांगु गाथा न्वंवात -

३०. धम्मपद गा. नं १५८ पृ. १४६ ।

“को नायं लोणतोयस्मि, समन्ता परिधावति ।
मच्छे मकरे च वारोति, ऊमीसु च विहञ्जती’ति” ॥

“ध्व सु खः, गुम्हसिनं न्यातयत् व गोजुतयत् गना गना चिन्वःगु लःया प्यखेरं ब्वया जुया समुद्रया
छालय् सास्ति नया च्वंम्ह ?”

वयागु खं न्यना समुद्री क्वःनं निपुगु गाथा न्यंकल -

“अनन्तपायी सकुणो, अतित्तोति दिसासुतो ।
समुदं पातुमिच्छामि, सागरं सरितंपति’न्ति” ॥

“जि अनन्तपायी भंगः खः, न्ह्याक्व त्वंसां मगाःम्ह । ध्व खं सकसिनं स्यू । जिं नदीतय् नायो
समुद्रयात त्वना छ्वयेगु इच्छा याना च्वना ।”

वयागु खं न्यना समुद्र देवतां स्वपुगु गाथाद्वारा न्यंकल -

“सो अयं हायति चेव, पूरते च महोदधि ।
नास्स नायति पीतन्तो, अपेय्यो किर सागरो’ति” ॥

“ध्व समुद्र पाः जुया मवं, नत बढे जुया वः । ध्वयात त्वना फुका छ्वये फइ मखु । सागर
अपेय्य खः ।”

थुलि न्यंका समुद्री क्वःयात भैरवरूप धारण याना ख्याना बिसिक छ्वया बिल । शास्तां थुगु
धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् समुद्र क्वः उपनन्द खः । देवता जुलसा
जि हे खः ।

Dhamma Digital - * -

२९७. कामविलाप जातक

“उच्चे सकुण डेमानं...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह मनूया न्हापायाम्ह
कला खना आसक्ति जूगुया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल । वर्तमान कथा पुप्फरत्त जातकय् (जा. नं.
१४७) स वनेधुंकल । अतीत कथा जक इन्द्रिय जातक (जा. नं. ४२३) स वइतिनि । छम्ह मनूयात म्वाना
च्वंगु इलय् सूलिया त्रासं ग्यात । वं अन फेतुना च्वच्वं उगु तिब्र वेदना जूगुयात अनुभवयात ध्यान मब्युसे
आक्सय् च्वय् ब्वया वना च्वंम्ह छम्ह क्वःयात खना थः यःम्ह कलायात सन्देश छ्वयेत क्वःयात सःता थुपिं
गाथात धाल -

“उच्चे सकुण डेमान, पत्तयान विहङ्गम ।
वज्जासि खो त्वं वामूहं, चिरं खो सा करिस्सति ॥

“इदं खो सा न जानाति, असिं सत्तिञ्च ओह्ठितं ।
सा चण्डी काहति कोधं, तं मे तपति नो इदं ॥

“एस उप्पलसन्नाहो, निक्खञ्जुस्सीसकोहितं ।
कासिकञ्च मुदुं वत्थं, तप्पेतु धनिका पिया’ति” ॥

“हे आक्सय् ब्वइम्ह आकाशगामी पपू रथ दुम्ह भंगः ! छं उम्ह नाइसे च्वंगु जं दुम्ह जिमि मिसायात जिगु समाचार थ्यंका ब्युः मखुसा वं ताःकालतक चिन्ता कया च्वनी ।”

“जि थन सूलियागु सास्ति नया च्वना धयागु खँ वं मस्यु । उकिं उम्ह चण्डी तँ पिकया च्वना च्वन जुइ । जित सूलियागु बेसिं उकिं ताप जुया च्वन ।”

“जिगु छर्चो फुसय् पलेस्वाँथें बांलागु वसः दु, लुँयागु अंगू नं दु, काशीयागु नायुगु वस्त्र नं दु । व धन यःम्ह थुपिं प्राप्त याना सन्तुष्ट थजु ।”

थुगु प्रकारं ख्वख्वं सिना वना नरकय् उत्पन्न जुल । शास्तां थुगु धमदेशना न्ह्यथना सत्ययात प्रकाशित याना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् उद्विग्नचित्त जूम्ह भिक्षु स्रोतापत्तिफलय् प्रतिष्ठित जुल । उगु इलय्याम्ह कला हे थुगु इलय्याम्ह कला खः । गुम्ह देवपुत्रं उगु घटना जूगु खंगु खः व जुलसा जि हे खः ।

- * -

२९८. उदुम्बर जातक

“उदुम्बरा चिमे पक्का...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् छम्ह भिक्षुयागु बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

छम्ह भिक्षु छगू प्रत्यन्त गामय् विहार दय्का च्वना च्वन । न्ह्याइपुसे च्वंगु विहार, छगः ल्वहँतय् दय्का तःगु, बै पुना आपाः सफा सुघर नं याये म्वाःथाय्, लः नं याउँक दुथाय्, भिक्षाया नितिं गां नं आपाः ताःपाः मजूथाय्, श्रद्धापूर्वक भिक्षा बिइपिं मनूत नं दुथाय् । छको छम्ह भिक्षु चारिका यायां उगु विहारय् थ्यंकाः वल । निवासी भिक्षुं आगन्तुक भिक्षुया प्रति यायेमाःगु कर्तव्य पूर्वका वयात ब्वना कन्हेखुन्हु गामय् भिक्षा वन । मनूतयसं वयात भिक्षा बिया कन्हेखुन्हुया नितिं निमन्त्रणा बिल । आगन्तुक भिक्षुं अन छुं दिं च्वना सासाःगु भोजन याना बिचाः यात - ‘छगू उपाय याना थुम्ह भिक्षुयात ककुतिना पितिना छूवया थ्व विहार थःगु कब्जाय् काये माली ।’ छन्हु स्थविरयागु सेवाय् वंबले वयाके न्यन - “आयुष्मान् ! बुद्धयागु सेवाय् वने धुनला ?”

“भन्ते ! थ्व विहार स्वइपिं सुं म्दु । जि आः तक नं मवनानि ।”

“अथेसा छं बुद्धयागु दर्शन याना लिहाँ मवतले जिं स्वया च्वने ।”

“ज्यू, भन्ते !”

निवासी भिक्षुं मनूतयत् ‘जि मवतले स्थविरयागु सेवा बांलाक याना च्वं’ धया वन । उखुन्हुनिसें आगन्तुक भिक्षुं निवासी भिक्षुयाके थजा थजागु दोष दु धका कना मनूतयगु मन फपुइका बिल । निवासी भिक्षु नं शास्तायात वन्दना याना लिहाँ वल । आगन्तुकं वयात निवासस्थान लित मब्यू । व छुथाय् च्वना गामय् भिक्षा कायेत वन । मनूतयसं वयात शिष्टाचार नं मयाः । वया नुगः मछिन । वं जेतवनय् वना भिक्षुपितं थुगु खबर कन । भिक्षुपिसं धर्मसभाय् खँ पिकाल – “आयुष्मान्पिं ! फलानाम्ह भिक्षुं फलानाम्ह भिक्षुयात विहारं पितना थः च्वना च्वन ।” शास्तां बिज्याना न्यना बिज्यात – “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! वं आः जक मखु, न्हापा नं वयात निवासस्थानं पितंगु दु” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात –

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म जंगलय् वृक्षदेवताया रूपय् जुल । उगु इलय् वर्षाकालय् न्हेगू सप्ताहतक वा वया च्वन । ह्याउँगु ख्वाः दुम्ह चिधिकम्ह छम्ह माकः छगू ल्वहँयागु पहाडं (चट्टान) या कापी वां मदाःथाय् वया च्वं वया च्वन । छन्हु व कापिया द्वारय् मप्याइथाय् सुखपूर्वक च्वना च्वन । अन हे हाकु ख्वाःम्ह तःधिकम्ह माकः छम्ह वल । व म्ह छम्हं प्याःम्ह, चिकुया थर थार खाःम्ह खः । वं वयात अथे च्वना च्वंगु खना ‘ध्वयात उपाय याना थनं पितना जि थन च्वने माल’ धका बिचा यात । वं प्वाथं चुया प्वाः जाम्हर्थे याना वया न्ह्योने दना न्हापांगु गाथा न्यंकल –

“उदुम्बरा चिमे पक्का, निग्रोधा च कपित्थना ।
एहि निक्खम भुज्जस्सु, किं जिघच्छाय मिय्यसी’ति” ॥

“उदुम्बर फलत उलिमच्छि पाके जुया च्वन, निग्रोध व कपित्थ (बुँ ह्वःगु) फल नं । वा, पिहाँ वया फलत न वा । पित्याका अर्थे छाया सिना वनेगु ?”

वं धागु खँय् विश्वास याना फलाफल नयेगु इच्छां पिने वन । उखें थुखें चाःहिला स्वःजुल । गनं नं छुं मखं । लिहाँ वया स्वबले अन व च्वना च्वंगु खन । वं वयात ठगे यायां वया न्ह्योने च्वना निपुगु गाथा न्यंकल –

“एवं सो सुहितो होति, यो वुड्ढमपचायति ।
यथाहमज्ज सुहितो, दुमपक्कानि मासित्तो’ति” ॥

“गुम्हसिनं थकालिपितं हनाबना याइ इमिगु प्वाः जाइ । गथे थौं जिं पाके जूगु फल नया सन्तुष्टम्ह जुया च्वना ।”

वयागु खँ न्यना तःधिकम्ह माकःनं स्वपुगु गाथा न्यंकल –

“यं वनेजो वनेजस्स, वज्जेय्य कपिनो कपि ।
दहरो कपि सद्धेय्य, न हि जिण्णो जराकपी’ति” ॥

“वनय उत्पन्न जूपिं माकःतयसं वनय तुं उत्पन्न जूपिं माकःतयत् ठगे याये फु, ध्व खँ मचापिं
माकःतयत् पत्याः याके फइ परन्तु जिथेँ बुराम्ह माकःतयत् मखु ।”

“थुगु प्रदेशय् दक्व फलाफल वा वया प्याना कुतुं वये धुंकल । आः छंगु नितिं थन थाय् मंत,
हूँ । धायेवं व अनं चिला वन ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् चिधिकम्ह माकः
निवासी भिक्षु खः । हाकुम्ह तःधिकम्ह माकः आगन्तुक भिक्षु खः । वृक्षदेवता जुलसा जि हे खः ।

- * -

२१९. कोमारपुत्त जातक

“पुरे तुवं...” थुगु गाथा शास्तां पूर्वारामय् च्वना बिज्यागु इलय् क्रीडा-प्रिय भिक्षुपिनिगु बारे कया
आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

गुगु इलय् शास्ता प्रासादया तलय् च्वना बिज्याना च्वन, उगु हे इलय् भिक्षुपिं कुने च्वना खंगु,
न्यंगु खँय् गफ यायां, ल्वाल्वां, ख्याः याना न्हिला च्वन । शास्तां महामौद्गल्यायनयात सम्बोधन याना
बिज्यात - “वा भिक्षु ! कम्पन या ।” स्थविरं आक्सय् तिगन्हुया, तुतिया पतिनं तिगन्हुया प्रासादया थामय्
प्रहार याना गनतक जमीन दु अनतक भ्वखाये व्वयुका बिल । इपिं भिक्षुपिं सिइ खना ग्याना पिहाँ वया पिने
दना च्वन । इमिगु ध्व म्हिताः च्वनेगु स्वभाव भिक्षुपिनि दथुइ प्रकट (प्रचार) जुल । छन्हु भिक्षुपिसं धर्मसभाय्
खँ पिति हल - “आयुष्मान्पिं ! छथ्वः भिक्षुपिं थुगु प्रकारयागु नैर्यानिक (कल्याणकारी) बुद्धशासनय् प्रव्रजित
जुया नं म्हिताः च्वन । अनित्य, दुःख व अनात्मयागु भावना विपश्यना याःगु हे मखु ।” शास्ता बिज्याना
न्यना बिज्यात - “भिक्षुपिं ! फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ ।”

“भिक्षुपिं ! आः जक थुपिं म्हितेमाःपिं मखु, न्हापा नं म्हितेमाःपिं खः” आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ
आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्वयागु जन्म छगू गामय् ब्राह्मण कुलय् जुल । वयागु नां खः कोमारपुत्त (कुमारपुत्र) तःधि जुइका वं गृहत्याग यात । ऋषि प्रब्रज्या कया हिमालयय् वना च्वंवन । मेम्ह छम्ह क्रीडा-प्रियम्ह तपस्वी नं हिमालयय् आश्रम छगू दय्का च्वंवल । कसिणकर्मया नां तकं काये मसः । वं जंगलं फलमूल हया ननं थीथी प्रकारयागु क्रीडा म्हिता समय बिते याना च्वन । वया छम्ह माकः लहिना तःगु दु । व नं म्हिते माःम्ह । थीथी प्रकारया रूप क्यना तपस्वीपिंत तमासा क्यना जुइ माःम्ह । तपस्वी ताःकालतक अन च्वना चि व पाउँया सवा कायेत मनूतय्गु बस्ति दुथाय् वन । व वनेवं बोधिसत्त्व अन वया च्वंवल । माकःनं वयातर्थे बोधिसत्त्वयात नं तमासा क्यन । बोधिसत्त्वं चुट्की न्याय्का वयात उपदेश बिल - “सुशिक्षित प्रब्रजितपिंथाय् च्वनिम्ह नं सदाचारी जुइमाः । काय, वाक् व मनं सुसंयत जुया च्वनेमाः, ध्यानी जुया च्वनेमाः । व नं अबलेनिसें शीलवान् व आचारवान् जुल । बोधिसत्त्व अनं मेथाय् वन ।

चि व पाउँ सेवन याना लिहाँ वयेधुंका उम्ह (न्हापायाम्ह) तपस्वी नं अन लिहाँ वल । माकः नं न्हापार्थे वयात तमासा मक्यन । तपस्वी न्यन - “आयुष्मान् ! न्हापा जूसा छं जिमि न्ह्योने तमासा क्यना जुइगु । आः मक्यनागुया छु कारण खः ?” न्यनेत वं न्हापांगु गाथा धाल -

“पुरे तुवं सीलवतं सकासे, ओक्कन्तिकं कीळसि अस्समम्हि ।
करोहरे मक्कटियानि मक्कट, न तं मयं सीलवतं रमामा’ति” ॥

“अय् माकः ! छं न्हापा जूसा शीलवान्पिनि लिक्क आश्रमय् च्वना तितिन्ह्या प्याखँ हुला क्यनिम्ह खः । छं थःगु माकःया लीला क्यं । जिपिं शीलवान्पिं उकी न्ह्याइपु मताः ।”

वयागु खँ न्यना माकःनं निपुगु गाथा धाल -

“सुता हि मय्हं परमा विसुद्धि, कोमारपुत्तस्स बहुस्सुतस्स ।
मा दानि मं मज्जि तुवं यथा पुरे, ज्ञानानुयुत्तो विहरामि आवुसो’ति” ॥

“जिं बहुश्रुतम्ह कोमारपुत्रयापाखें परम विशुद्धिया खँ न्यनेधुन । छं आः जित न्हापार्थे धका सम्भे जुइ मते । आवुसो ! आः जि ध्यानी जुया च्वना ।”

वयागु खँ न्यना तपस्वीपिंसं स्वपुगु गाथाद्वारा धाल -

“सचेपि सेलस्मि वपेय्य बीजं, देवो च वस्से न हि तं विरूढ्हे ।
सुता हि ते सा परमा विसुद्धि, आरा तुवं मक्कट ज्ञानभूमिया’ति” ॥

“त्वहँतय् दचोने पुसा पित धाःसा वा हे वःसां उगु पुसा बुया वइ मखुथें हे, यच्चपि छं गुगु परम विशुद्धिया खँ न्यना तःगु दुसां (पशु योनी जन्म जूगुया कारणं) छ ध्यानभूमिं तापाःम्ह जुल ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् क्रीडा-प्रिय तपस्वीपिं थुपिं भिक्षुपिं हे खः । कोमारपुत्र जुलसा जि हे खः ।

जुया क्यन । ध्वेनं वयात खना बिचाः यात- 'व्रत कन्हे जक च्वनेमाली ।' वं वयात ज्वनेत तिगन्हुया वन । फैंचां नं उखे थुखे ब्वाय् ब्वाय् जुजुं थःत ज्वके मबिल । ध्वेनं फैंचित ज्वने मफुसेलिल लिहाँ वया न्हापाथें तुं गोतुल - 'आः तर्कं जिगु उपोसथ व्रत मस्यनि' धाधां च्वना च्वन । शक्रं इन्द्रया रूपय् आकाशय् प्रकट जुया धाल - "छंगुथें जागु छ्वासुसे च्वंगु उपोसथ व्रतं छु ज्या बिल ? छं जि म्हमस्यूगुलिं फैंचिया ला नये धका जुल । थुगु प्रकारं ध्वेयात हाय्का वयात निन्दा याना इन्द्र देवलोकय् लिहाँ वन ।

थुपिं स्वपु गाथा अभिसम्बुद्धयागु गाथा खः -

“परपाणरोधा जीवन्तो, मंसलोहितभोजनो ।
वको वतं समादाय, उपपज्जि उपोसथं ॥

“तस्स सक्को वतञ्जाय, अजरूपेनुपागमि ।
वीततपो अज्झप्पत्तो, भज्जि लोहितपो तपं ॥

“एवमेव इधेकच्चे, समादानम्हि दुब्बला ।
लहं करोन्ति अत्तानं, वकोव अजकारणा'ति” ॥

“कतपिं प्राणीपित स्याना नया म्वाना च्वनिम्ह, ला हियागु नसा नया च्वनिम्ह फ्याकध्वेनं नं उपोसथ व्रत धारण याना च्वन ।”

“शक्रं वयागु दुर्बल व्रतया खें सिइका फैंचियागु रूप धारण याना न्ह्योने क्यंवल । उम्ह हि त्वनिम्हं तपं अलग जुया वयात नयेत थःगु व्रत स्यंकल ।”

“अथे हे तुं, गुलिं गुलिं समादान यायेगुलि दुर्बलपिं प्राणीपिसं थःपित अथे हे हलुका याना छ्वइगु जुया च्वन । गथे ध्वेनं नं फैंचियागु कारणं थःत हलुका याथें ।”

शास्तां थुगु धर्मदेशना न्ह्यथना जातकयागु स्वापू क्यना बिज्यात । उगु इलय् शक्र जुलसा जि हे खः ।

- * -

३००. वक जातक

“परपाणरोधा...” थुगु गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्यागु इलय् पुलांगु मैत्री सम्बन्धया बारे कया आज्ञा जुया बिज्यागु जुल -

वर्तमान कथा

(वर्तमान) कथा विस्तारपूर्वक वर्णन विनयपिटक^{३१} वयेधुंकूगु जुल । थन ला ध्व संक्षिप्त जक रूप खः । निर्दे आयु^{३२} दुम्ह आयुष्मान् उपसेन दच्छि जक आयु दुम्ह सब्रह्मचारीनापं शास्तायाथाय् वन । शास्तां आलोचना याना बिज्यात । व लिहाँ वन । अले विपश्यना भावनाया अभ्यास याना अर्हत्त्व प्राप्त याना काल । हानं अल्पेच्छता आदि गुणं युक्तगु भिंस्वंगू धुताङ्ग^{३३} धारण यात । अले थःथाय् च्वंपित नं भिंस्वंगू धुताङ्ग धारण पालन याइपिं दय्का बिल । भगवान्थायाय् स्वलातक ध्यानावस्थित जुइधुंका थःथाय् च्वंपिं भिक्षुपिं ब्वना शास्तायागु सेवाय् थ्यंकः वन । न्हापांगु वार थःथाय् च्वंपिनि कारणय् निन्दित जूगु खः । थुगु वार अधार्मिक खँ अनुसारं मज्जुगुलिं प्रशंसित जुल । शास्तां अनुकम्पा तया बिज्यात - “आवलि धुताङ्गधारी सुं नं भिक्षु जिलिसे यथासुविधा नाप लाये फु ।” उपसेन भिक्षुं पिहाँ वया ध्व खँ भिक्षुपित कन । अबलेनिसें भिक्षुपिं धुताङ्गधारी जुल । शास्तायागु दर्शन यायेत वना शास्ता ध्यानं दना वयेधुंका दर्शन याना लिहाँ वया पांशुकूल चीवर लालाथाय् त्वःता थथःगु बांवांलागु चीवर पुनेगु यात । आपालं भिक्षुपिं ब्वना शास्तां शयनासन स्वस्वं चाःहिला बिज्यागु इलय् लालाथाय् पांशुकूल चीवर वांछ्रवया तःगु खना न्यना बिज्यात । इमिगु खँ न्यना शास्तां आज्ञा जुया बिज्यात - “भिक्षुपिं ! थुपिं भिक्षुपिनिगु व्रत चिरायु जुइ मखु । ध्व बगुलायागु उपोसथ व्रत समान जुल ।” थुलि आज्ञा जूसे पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया बिज्यात -

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्त्व शक्र देवराज जुल । छम्ह फ्याकध्वं गंगाया सिथय् ल्वहँतय् च्वना च्वन । गंगाय् हिमजल वया उगु ल्वहँ छचाखेरं लखं तोपुल । उम्ह ध्वं ल्वहँतय् थहाँ वया च्वय् च्वना च्वन । वयात शिकार ध्वमदुल हानं शिकार वनेत लँ नं मंत । लः भन् भन् बढे जुया तःजा जुया वल । वं विचाः यात - जित शिकार ध्वःमदु हानं शिकार माःवनेत लँ नं मदु । सिर्तिं अर्थे च्वना च्वनेगु सिबे बरु उपोसथ व्रत च्वनेगु हे बेश जुइ । वं मनं मनं हे उपोसथ व्रत व शील ग्रहण याना गोतुला च्वन । उगु इलय् शक्रं ध्यान तया स्वबले वयागु दुर्बलगु व्रतया खँ सिइका - ‘थुम्ह ध्वँयात हाय्कः वने माल ।’ वं थःत फौचिया रूप धारण याना थः उम्ह ध्वँया भतिचा तापाक दना च्वंम्ह

३१. महावग्ग, विनयपिटक (हिन्दी) पृ. १०८ ।

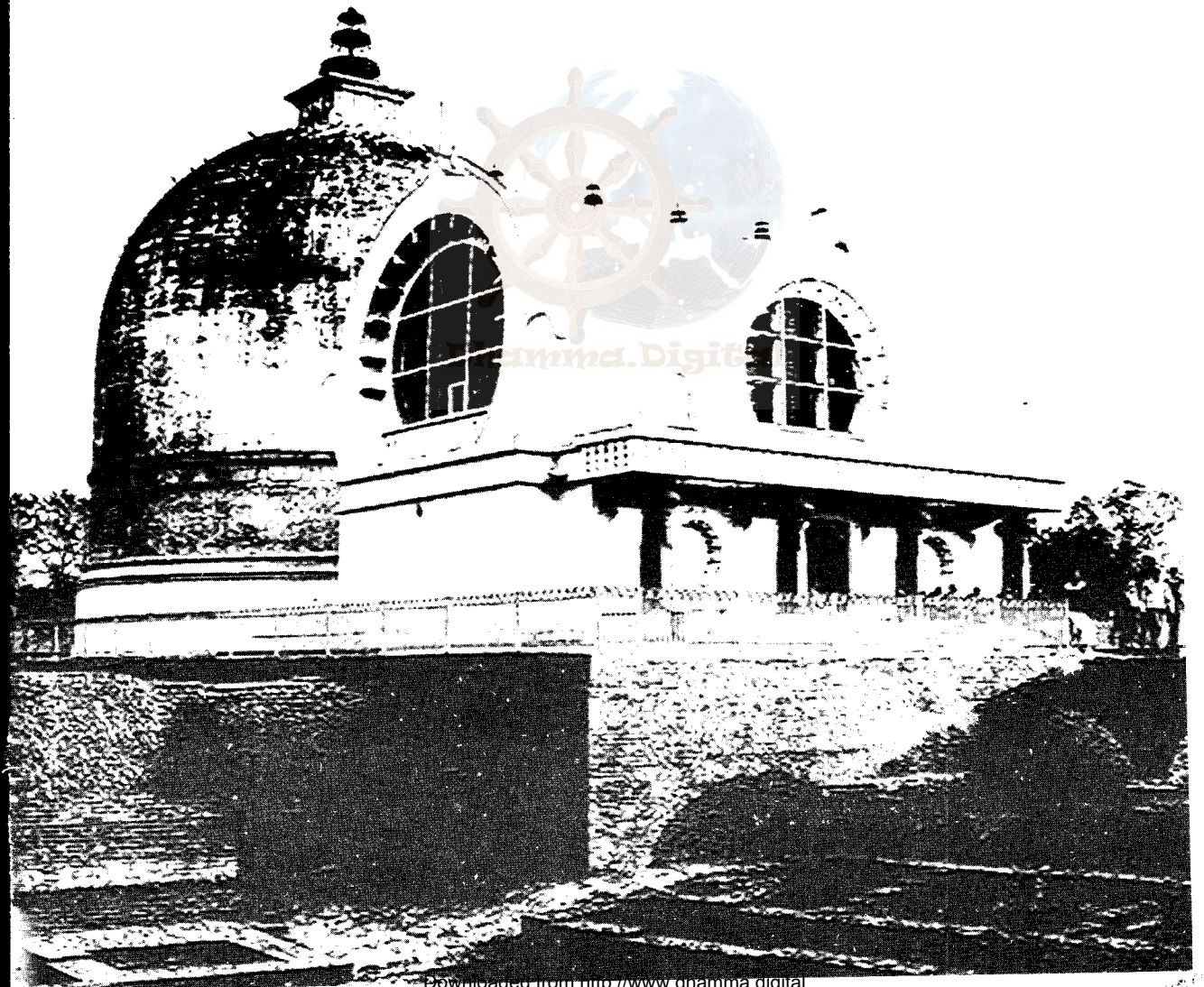
३२. उपसम्पन्न भिक्षुया आयु उपसम्पदा जूबले निसें गणना शुरु जुइगु खः ।

३३. भिंस्वंगू धुताङ्ग धयागु छु छु खः स्वया दिसँ मिलिन्द-प्रश्न नेपालभाषा पृ. ४५० ।

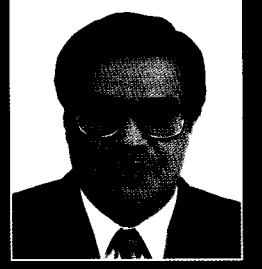
धम्मचक्कप्पवत्तन - सारनाथ

महापरिनिर्वाण - कुशीनगर

.....वःमलाह् जूसां वं मित्रयागु कर्तव्य पूर्वका विल धाःसा व हे थःथिति खः (गुण जा. १५७) । भिपिं मन्तयसं मर्भिपिं पासा दय्की मखु (इन्दसमानगोत जा. १६१) । सत्पुर्पापिलसे सहवास जुडगुथें वांलागु मेगु मदु (सन्धव जा. १६२) । प्राणी धर्यापिसं विनाश काल व मरण काल वल धायेवं लिक्क प्यना तःगु जाल व पासयात खनी मखु (गिज्क जा. १६४) । शत्रुपाखें होसीयार जु (नकुल जा. १६५) । लोकय सुकीर्ति भिंगु नां प्रचार जुड । कल्याणधम्म जा. १७१) । लोभीपिं भतिचाया निति आपाल हानि जुडका च्वनी (कलायमुट्टि जा. १७६) । गत सुख जुडगु थाय खः व हे बुद्धिमानी मन्त्या जन्मस्थान खः (कच्छप जा. १७८) । थाकुक् ज्या याना विडपिं सत्पुर्पापितगु स्वभाव सिडके थाकु (दुहद जा. १८०) । पापीह् जुजु स्वर्ग कर्तु वड (मणिचोर जा. १९४) । सत्यगु खं जूसां सुभापित मजुगु जुल धाःसा अजागु खं कनेवं सिं पुडका च्वनें मानी (गध जा. १९८) ।

दण्डबहादुर वज्राचार्य
अनुवादक

थःत थःहं प्रशंसा याना जुडह् सुयां यडमखु (गङ्गेय्य जा. २०५) । भरु जुजु ऋपिपित अत्याचार याःगु कारणं विनाश जुल (भरु जा. २१३) । जुजु कुशल वचन जक च्वं वायेगु यायेमाः (कच्छप जा. २१५) । भ्रगः लाःह्सासत भ्रग लायेगु, वेकोह्सासत वेकोगुकथं व्यवहार यायेगु वांला हे जू (कूटवाणिज जा. २१८) । आर्यधर्म मस्युपिं मुखत चान्दान्हनं 'जिगु वहः, जिगु लुं' धका हाला जुया च्वनी (गरहित जा. २१९) । भिंगु कर्म याह्सासत भिंगु फल वड, मभिंगु कर्म याह्सासत मभिंगु फल (चूलनान्दिय जा. २२२) । थःगु ज्या याना व्युह्सासियागु ज्या याना विडमाः (पुरभत्त जा. २२३) । मूखगु खं ल्हाये मने (दुतियपलायित जा. २३०) । खरावह् मन्तु धयाह् मभिंगु लाकां समानह् खः (उपाहन जा. २३१) । मेहनत मयाह्सासिया गृहस्थ चले जुड मखु (वच्छनख जा. २३५) । ख्वाः खनेवं प्रेम उत्पन्न जुड (साकेत जा. २३७) । दक्षता धयागु ल्हा अजागु पद खः गूकी अनेकार्थ निहीत जू (एकपद जा. २३८) । सामर्थ्य दया च्वंतले मन्तुखं लुटे याना च्वनी । लुटे याःह्सासत नं लुटे याईपिं दया च्वनी (हरितमण्डुक जा. २३९) । इच्छाया गति अनन्त खः (विर्गतिच्छ जा. २४४) । शील मदुहं पाला, कण्ट विया, स्याना जुड (वालोवाद जा. २४६) । भिंगु व्रत दुर्पापितगु वस्त्रं पुना कल-दूपक, प्रगल्भ पिर्हा वड । (तिलमुट्टि जा. २५२) । गुगु वस्तु सुयातं तःसकं यः धका स्युसा अजागु वस्तु फवने मने । (मणिक्णठ जा. २५३) प्वाथय प्यथे न्याथे नसा खालि याना लः त्वं (सुक जा. २५५) । ध्यावा हे वर्पा जूसां मन्तयगु इच्छा गुवलें तृप्त जुड मखु (मन्धातु जा. २५८) । क्वाचुगु वचनं खं ल्हाइह् सुयां यःता जुड मखु (सुजात जा. २६९) । हित याईपित अहित सम्भे जुडगु (सतपत्त जा. २७९) । अभाग्यापिं मन्तयसं धन मुंकी, पुण्यवान्पिसं भोग याइ (सिरि जा. २८४) । गृह् वेथे जुडसः, चुर्गलि यायेसः, प्याखस्वर्थे जुडसः, उहं लुं लाभ काये सइ (लाभगरह जा. २८७)

